

98 W
1800

DE
HISTORIA
STIRPIVM COM-
MENTARII IN-
SIGNES.

Adiectis earundem viuis, & ad naturæ imita-
tionē artificose expressis imaginibus, Leon-
harto Fuchſio medico, hac noſtra ætate
clariffimo, autore.

*

*Accedit ijs, ſuccincta admodum vocum quarundam ſubobſcurarum
in hoc opere paſſim occurrentium explanatio.*

Triplex item index. Prior ſtirpium Latinas nomēclaturas,
Alter officinis & vulgo vſitatas, Tertius gallicas dabit.

LVGDVNI.

Apud Balthazarem Arnolletum.

M. D. XLIX.

Guillelmus de ...

...

WBP
Opole

2966 st.

HISTORIA
STIRPVM COM.
MERTARI IN
LEONHARTVS FVCH-
SIVS, AETATIS SVAE
ANNO XII.

TYPOGRAPHVS
LECTORI.

M El hac vna Fuchsy commentariorum
editione, quam superiori adiungimus,
Lector beneuole, testatā habueris, &
comprobatā nostram, in nostrorum Ci-
uium, studijs, aut prouehendis rationem, aut iuuan-
dis studium: à quo me hercule, vt dicam quod qui-
dem ingenue possum, quod res est, labor depulsauit
me nunquā, nunquā me sumptus distraxit. Quod
& ex priori deprehendi potuerat, quam nos eò ita
cøgeramus, vt vili magis cøparari, facile magis ad
quotidianos, & pene horarios vsus circumferri
posset: adeò vt apud omnes ad vnum studiosos, præ-
stabiles etiam, & principes viros melius audierit
multò, quàm ea, quā, vel qui opus congesit, digessi-
rat. Iam nascitur tibi, editio plane noua, vt quæ suā
habeat cuiuslibet plantæ gallicam nomenclatiorem,
suam annexam figuram, quam ausum dicere si ex-
emplar germanicū, magnitudine nō æquet, suis nō
concedere numeris. Id enim curauimus sedulò vt
quæ contractior esset, absoluta minùs videri nō pos-
set. Effeci saltē vt in eo mecum quis expostulare
iure nō possit: quin fateatur ingenue illā Gallorū
quæ dicebatur aut læguescere, aut obmutescere in-
dustriam reuixisse propemodū, vel certè aliquādo

aa ij tan

tandem respirasse. Cæterum hoc te scire volumus,
annotationes illas, quas vir quispiam non indoctus,
singulis capitibus præfixerat, nos idem in prio-
re exemplari, nos ad calcem remisisse. Mirū enim,
mirum inquā videri debuerat, ut qui quod aut pro-
bandum aut cōprobandum suscepisset, id statim in
ipsa quasi prothasi, confutaret, & improbaret.
Adde, quod et te scire oportuit, nos Indicē Græcū
substraxisse, ut qui mole sua impediret plurimum,
prodesset nihil: quum singula, græca suo ordine, mi-
nimum alphabetico, digesta reperire sit, adeò ut
ordo ille constanter, & perpetuo obseruatus, Indi-
cis græci tollat necessitatem. Porro recipimus nos
quē Latinum damus cōmentarium, gallicū factum,
primo quoq; tempore daturus, & eum (ut absit in-
uidia) horridum fortassis, non magis & incultum,
quā qui tibi prima foetura, vel ex ipsius autoris
gremio prodijt. Quod quantum conferre possit, alio-
rum fuerit iudicium: Id ego, hac ratione, omnes ara-
bum, Græcorum omnes thesauros, quos sibi vel pe-
culiariter arrogabant, ciuibus nostris non minus ele-
ganter, quā fideliter reclusum iri, constanter affir-
marim. Id tibi si polliceare, experiere tandem ali-
quando neque tuæ te expectatione, neque mea fi-
de, & pollicitatione falsum. Bene Vale.

ILLVSTRISSIMO

ET CHRISTIANISSIMO

principi ac Domino, Domino Ioachimo, Sa-
cri Romani imperij electori, Marchioni
Brandēburgensi, Stetinæ, Pomeranię,
Cassuborum, Sclauorumq; Duci,
Burggrauio Norimbergēsi, nec-
non Rugię Principi, Domino
suo longē clementissimo,
Leonhartus Fuch-
sius medicus.

S. P. D.

VANQVAM vniuersa medicina nullis
non seculis gloriosa & diuina sit habita, Illu-
strissime ac generosissime princeps, tamen in
hoc eius summo splendore semper plus laudis
admirationis ac ponderis, ea illius pars quæ
naturas stirpium vestigat rimaturque obtinuit: idque par-
tim quòd vestutate, cuius maxima semper apud omnes au-
toritas & veneratio fuit, esset antiquissima: partim etiam
quòd iucunda, utilis & necessaria eius esset cognitio. Nam
cum reliquæ propemodum omnes artes, simulatque à Deo
opt. maxi. creatus est homo, inuentæ sint, ac subinde mul-
torum industria auctæ: solæ herbæ post condita statim ele-
menta, nulloque adhuc existente homine, vnà cum diuinis
suis viribus, ita iubente Deo, è terræ latebris eruperunt.
Ut hoc nomine nullius rei aut artis inuentio verius quàm
medicinæ & stirpium Deo assignetur. Cuius rei Moses in
sua generis testis, omnium qui aliquid scripserunt vetustissi-
mus, & non minus profanis quàm nostris admirabilis at-
que venerandus. Testes item sunt poëtæ Græcorum anti-
quissimi, Orpheus, Musæus in Poli laudibus, Hesiodus in
iisdem, & Maluæ & Asphodeli viribus, Homerus in Ne-
pente, Loto, Moly herba Mercurio inuenta: Latinis autē

aa ij Quid

Ouidius, dum medicinæ inuentionem Apollini tribuit: Vergilius, dum pascim Dictamni & aliarum herbarum naturam miscet. Plantas autem atque adeo plantarum ipsarum vires omnes, tum à primis qualitatibus profectas, tum quas tota ipsarum substantia occultas tegit, methodo experientiaque pernouisse, quàm sit non iucundum modò, sed etiam vtile ac necessarium, ad sanitatem (qua nihil homini prius & optatius esse possit) vel præsentem tutandam, vel absentem reuocandam, abundè prodit veterum etiam regum in eam rem studium nobile ac strenuum, quo horum quisque tum de posteris bene mereri, tum nomen suum apud eos immortale reddere conatus est, suo nomine plantis à se inuentis impertito. Hinc Gentiana, Lyfimachia, Mithridatia herba, Scordium etiam dicta, à potentissimis regibus, Illyriorum Gentio, Macedonum, Lyfimacho, Ponti & Bythinæ Mithridate appellatæ sunt, vt à Teucro Teucrum, ab Achille Achilleia, à Chirone Centauro Cetaurium, ab Artemisia Cariæ regina, Artemisia: & aliæ ab aliis plurimæ & inuentæ & dictæ fuerint. Quin & Mithridates idem, Attalus Pergami, Salomon Iudæorum, Euax Arabum, Iuba Mauritanæ rex, plantarum noscendarum non studiosi modò fuerunt, sed horum plerique de his accuratè quædam scripserunt, alii composita ex his non pauca medicamenta miscuerunt, magno mortalium commodo. Adde quòd Romani Reges pariter ac Imperatores in multis regionibus herbarios magno sumptu alebant, vt simplicium medicamentorum, sed optimorum notitia & sibi esset vsui, & ad posteros vsque permaneret. Idem quoque studium Philosophos tenuisse, his colligas licet, quòd Pythagoras Bulbos, Chrysippus Brassicam, Zeno Capparim, Aristoteles rem herbariam volumine iusto celebravit. Quàm vellem huius ætatis Reges ac Principes alios in idem studium incumbere, vel saltem viros bonos rei plantariæ studiosos sumptu iusto iuuare. Quàm vellem quoque huius tempestatis medicos hanc medicinæ partem diligentius tractare, neque totam Pharmacopolis & rusticis mulierculis permittere. Iam enim & morbis

ratione

ratione certa mederi scirent: iam medicamenta methodò componere, iam compositorum vires expendere, iam compositis rectè vti profectò possent. Quem verò lapidem non mouerunt Theophrastus, Dioscorides, Galenus, vt plantarum non modò historiam, sed vniuersam quoque naturam nobis exprimerent? Quo, Deus bone, studio Hermolaus Barbarus & Ioannes Ruellius Plinii exemplo ex variis veterum libris rem plantariam restituere conati sunt? Vt eo nomine vterq; hac ætate doctissimus de posteris præclarè sit meritus, vt etiam me non pudeat apertè fateri, Ruellii commentarios multùm mihi profuisse, vt idem de Hermolai, & Marcelli, & Othonis Brunfelsii, Euricii Cordi, Hieronymi Tragi scriptis pollicear. Quorum longè doctissimorum virorum studium imitatus, hos de historia stirpium commentarios maximis cum vigiliis tum sumptibus confeci. Primum vniuersam cuiusque stirpis historiam breuiter & ordine optimo complexus. Deinde singularum imagines viuus proximas, quàm cæteri omnes artificiosius expressi, vt etiam vulgares quasdam non prætermittendas censuerim, ne olim à posteris ignorentur, quomodo plurimæ Dioscoridis seculo notiores, quàm vt eas putarit describendas: hodie etiam doctissimis & diligentissimis ignorarètur. Addidimus quoque vulnerarias præsertim plurimis chirurgis vsu quotidiano cognitissimas, quas ineptis nominibus exprimere quàm tacere maluimus, dum quod nomen apud Græcos, aut Latinos germanum sunt sortitæ, si tamè sunt sortitæ, ignoretur. Appinximus & arbores aliquot, id quòd ad earum folia sæpius Dioscorides herbarum quoque folia comparat. Quas porrò plantarum vires ex Dioscoride, Galeno, Aëtio, Paulo, Simeone, Plinio recensemus, si vno ore ab omnibus confirmantur, suscipiendæ: Si in his dissentitur, Galenus tibi præter cæteros imitandus, vt qui methodo inuentas plantarum facultates experientia longa comprobavit. In his autem describendis, Galenum, Aetium, Paulum sequutus, literarum Græcarum ordinem tenui, nõ cum Dioscoride cõgeneres passim herbas cõnexui, quòd hæc in idè tempus non incidant perfectæ, quales nobis ad viuas repræ

22 iiij senta

sentare in animo fuit, ob id ymbris pictorum libidini con-
fectis abstinere volumus, ne veram plantæ formam obscu-
rarent. Quum verò vſitato more patronum aliquem iis no-
ſtris commentariis quererem, nobilitate & virtutum ſplen-
dore excellētem, nemo omnium cui iuſtius quàm tibi, Illu-
ſtriſſime Princeps Ioachime, clarifſimo heroi, hos dedican-
dos eſſe putarem occurrebat. Nam ſi generis tui vetuſtate
atque nobilitatem ſpecto, nemo te hodie Principū aut me-
lior, aut preſtantior, utpote cuius maiores à Guelfis (quavix
vlla in Germania vetuſtior eſt nobilitas) ortos eſſe conſtat.
Quòd ſi eorūdem virtutes expendo, nullam prorsus virtu-
tem magnis & bonis Principibus dignam illis deſuiſſe vi-
deo, Proinde cū in ſpem certifſimam adduceremur, no-
ſtras has vigilias non vulgarem gratiam ex amplifſimi no-
minis tui inſcriptione apud cādidos & æquos inituras, fo-
rēque ut eam ob cauſam maledicorum conuiciatorū petu-
lātia perfringeretur: te quidem in tāto ornatiſſimorū Prin-
cipū numero mihi delegi, cui potifſimū has ipſas cōſecrare.
Quare cū eas ſuſcipies, illuſtriſſe Princeps, cōmendari tibi
deſeſionē & conſeruatiōnē huius partis medecine que ſtir-
pium naturas inquiri, ſtatues. Quam ut cupidē & libēter
in te recipias, multa, ſcio, mouebūt: potifſimū verò hoc ip-
ſum, q̄ vix ex vlla alia re magis diuina preſentia & benigni-
tas eluceat, quā ex tā varia ſtirpium tū forma, tū natura: dū
ſcilicet omnes illas ad vſum hominis conditas à Deo ipſo
perpēdimus. Si quid igitur aliud, herbarū certē diligēs con-
tēplatio exuſcitāt, imò cōfirmat in animis noſtris opiniōnē
hāc, q̄ homines Deo curę ſint, qui tā anxie laborauit in iis
iuuādis ac tuendis: dū tot elegātifſimis, atq; preſtātifſimis
ſtirpibus q̄bus illi tā varios morbos propulſare poſſūt, terrā
exornauit. Nō parū etiā ad eam ſuſcipiendā curā te precla-
riſſimorum tū Regum tū Principum exēpla, quæ ſuprà re-
citauiſimus, hortabūtur. Sed omnium maximē immēſa cōmo-
ditas quæ ex iſtus partis medecine cōſecratione ad vniuer-
ſos perueniet. Ad herbariæ deniq; medecine tū amorē tum
deſeſionē, mira quoq; iucūditas, quæ in contemplantis tot
herbarū generibus animū ſubibit tuum, inuitabit. **Quid e-**
nim

nim iucūdius quid delectabilius quàm intueri ſtirpes, quas
Deus opt. max. tot, tāq; varus pixit coloribus, tot elegātifſi-
mis redimiuit floribus, quorū colorē nullus vnquā pictor
fatis exprimere potuit: tot deniq; feminibus & fructibus,
quorū & ī culina & in medicina vſus eſt maximus, ornauit?
Verūm nō eſt cur te pluribus in admiratiōnē huius partis
medecine pertrahere coner, ut pote qui antea ſtudio & a-
more eius ſic teneris, ut vix ſit aliud quod te magis dele-
ctet. Nūquā enim in extruendis hortis tot arboribus atq;
herbis cōſitis, tātum operæ & impēſarū pones, ſi nō illuc
te rei iucūditas ac ſingularis amor pertraheret. Reliquum
nūc eſt illuſtriſſe Princeps, ut pro tua excellenti humanita-
te, que veſtrę familiæ cognata eſt, munus hoc noſtrū tan-
quā ſpecimē & teſtē mei erga C. T. amoris & obſeruatię ex
porrecta lætaq; frōte accipias, atq; me tuo fauore cōplecta-
ris, & autoritate ab inuidorū calūniis defendas. Bona autē
ſpes eſt hūc hortū quē donamus C. T. fore longē gratifſi-
mū, nō tātū q̄ in eo omnis ferē generis herbas elegātifſi-
mē pictas reperire queas, verū etiā q̄ inde ad quæuis mor-
borū genera remedia decerpere liceat. Deus opt. max. te, tu
amq; ditionē incolumēſeruet, ut Reipub. Chriſtiane atq;
literis diutiſſimē prodeſſe poſſis. Tubingæ, Calen. Marti-
is, Anno à nato Chriſto. M. D. XLII.

LATINARVM AP- PELLATIONVM

INDEX.

A Brotonum	7	Apios	137
Absinthium	1	Apparine	49
Acanthus vel Acantha	5	Apiastrum	483
Acorum	12	Apium saxatile	623
Aconitum	90	Apolinaris	790
Adiantum	84	Apium montanum	551
Aizoom	32	Aquilegia	107
Aiuga vel Abiga	839	Arum vel Aris	69
Alcibiadicum	270	Aristolochia	93
Alchimilla	584	Arnoglossum	37
Alcea	82	Artemisia	44
Alisma	42	Asarum	70
Allium	695	Asclepias	134
Alliaria seu Alliaria	108	Ascirum	76
Aloë	143	Asphodelus	120
Althea	18	Asparagus	56
Amaracus	634	Aster Atticus	139
Amarantus	104	Atriplex	124
Amaracum	556	Atractylis	127
Anagallis	19	Avena	185
Anagallis aquatica	686	Auricula muris	22
Androsimum	77	B Alfamine	188
Anethum	30	Ballote	270
Anisum	61	Baptifecula	419
Angelica	130	Barba capri	182
Anonis	59	Barba hircina	779
Anthemis	25	Batrachium	162
Aphace	114	Bellis seu Bellius	153
Apii hortense aut Satiuu	702	Beta	765
Apium palustre & rusticu	271	Beta sylvestris	457
		Beta	424

INDEX.

Betonica seu Vetonica	344	ris	228
Betonica altera	347	Centum morbia	395
Blattaria	184	Cepa seu cepe	421
Blitum siue Blitus	177	Cerasus	417
Botris	181	Chamacyparissus	828
Bouis lingua	149	Chamamelon	25
Brafica sativa	405	Chamaleon	835-837
Brafica canina	434	Chelidonium maius	820
Bubula lingua	149	Chelidonium minus	822
Buglossum	149	Cicer	267
Buglossum magnum	335	Cicerbita	640
Bulbus agrestis	350	Cicuta	399
Bulbus sylvestris	172	Cinara	751
Buphtbalmum	150	Cinncinnalis	84
Bursa pastoris	583	Cinoglossum	401
Buxus	612	Citrage	483
		Clematis Daphnoides	353
C Alamintha	425	Chrysentemum	833
Calta seu calthula	377	Cnicus sylvester	127
Callitrichum	84	Coma hircina	779
Campanula	424	Columbaris seu Columbina	565
Cannabis	387	Colytea seu Colutea	436
Capillus terre	84	Corion seu Coriannon	337
Capillaris	755	Coronopus	438
Capfella	302	Corona regia	511
Cardiaca	390	Consolida media	386
Carduus	751-837	Conuoluulus	260
Carduus Marie	53	Crocus	432
Carduus reneris	223	Cruciata	412
Casta herba	202	Cunila	301
Cassutha	342	Cucumis seu cucumer	668
Castanea	371	Cucumis anguinus, sylvestris &	
Caveum	391	erraticus	661
Caron	391	Cucurbita	562
Caryophyllata	379	Cucurbita sylvestris	366
Centaurum minus	381	Cyanus	419
Centunculum seu Centuncula-		Cyperus seu Cyprinus	444
Dama			

INDEX.

D <i>Amasonium</i>	42	<i>Gemstellæ</i>	219
<i>Daucus</i>	230	<i>Genista</i>	218
<i>Daphnoides</i>	225	<i>Gentiana</i>	200
<i>Digitalis</i>	239	<i>Geranium</i>	206
<i>Dracunculus maior</i>	233	<i>Gingidium</i>	216
<i>Dulcis radix</i>	191	<i>Gith</i>	488
E <i>Biscus</i>	17	<i>Gossipium</i>	528
<i>Echion</i>	270	<i>Gramen</i>	140
<i>Elemum</i>	243	H <i>Edera</i>	413.831
<i>Elleborus niger adulterinus</i>	276	<i>Helxine Cissampelos</i>	260
<i>Elleborus candidus</i>	272	<i>Helxine</i>	278
<i>Ephemerum</i>	240	<i>Hemionitis</i>	292
<i>Equisetum</i>	317	<i>Herba S. Barbara</i>	705
<i>Erica</i>	257	<i>Herba pulicaris</i>	842
<i>Eruca</i>	263	<i>Herba trinitatis</i>	763
<i>Eringium</i>	294	<i>Hiberis</i>	320
<i>Erium</i>	549	<i>Hirundinaria</i>	395
<i>Eupatorium seu Hepatoriū</i>	245	<i>Hieraceum</i>	315
<i>Eupatorium adulterum</i>	266	<i>Hordeum</i>	429
<i>Euphrasia</i>	247	<i>Hyacinthus</i>	793
F <i>Aba</i>	383	<i>Hydropiper</i>	799
<i>Farsaria</i>	146	<i>Hyoſciamus</i>	790
<i>Febrifuga</i>	381	<i>Hypericum</i>	788
<i>Fel terre</i>	381	<i>Hyſſopus</i>	798
<i>Ficus satina</i>	711	I <i>Biscus</i>	17
<i>Filicula</i>	561	<i>Illecebra</i>	760
<i>Filix</i>	568	<i>Inguinalis</i>	139
<i>Faniculum</i>	485	<i>Intubus</i>	642
<i>Fontalis</i>	620	<i>Inula</i>	243
<i>Flos ſancti Iacobi</i>	701	<i>Iouis Glans</i>	371
<i>Fles tinclorius</i>	768	<i>Irium</i>	258
<i>Fanum Gracum</i>	757	<i>Iris</i>	312
<i>Fruentum Turcicum</i>	782	<i>Iris ſylueſtris.</i>	240
<i>Fumaria</i>	332	<i>Iſatis</i>	326
<i>Fragaria</i>	807	<i>Iuglans</i>	373
G <i>Allium</i>	196	<i>Inonis roſa</i>	358
<i>Geminalis</i>	518	<i>Imperus</i>	79
		<i>Labrum</i>	

INDEX.

L <i>Abrium veneris</i>	222	<i>Mentha</i>	286
<i>Lactaria herba</i>	770	<i>Mercurialis ſylueſtris</i>	434
<i>Lactuca</i>	296.770	<i>Mercurialis</i>	464
<i>Lanium</i>	438	<i>Millefolium</i>	556
<i>Lanaria herba</i>	739	<i>Milium</i>	403
<i>Lapathum</i>	451	<i>Mirice</i>	496
<i>Larix ſeu Larex</i>	480	<i>Morus</i>	505
<i>Laſer ſeu Laſerpitium</i>	721	<i>Morus Gallina</i>	22
<i>Lathyrus</i>	446	<i>Myrrhus</i>	509
<i>Lauer</i>	686	N <i>Apus</i>	179
<i>Laurus Alexandrina ſeu Idea</i>	237	<i>Nardus ſylueſtris</i>	811
		<i>Nasturtium aggreſte</i>	320
<i>Lens & lenticula</i>	814	<i>Nasturtium ſatiuum</i>	356
<i>Lepidium</i>	471	<i>Nerium</i>	526
<i>Leporinus pes</i>	479	<i>Nigella</i>	488
<i>Lichen</i>	462	<i>Nummularia</i>	395
<i>Liguſtrum</i>	468	<i>Nux auellana</i>	392
<i>Lilium</i>	358	<i>Nux regia</i>	373
<i>Lingua canina</i>	401	<i>Nux perſica</i>	373
<i>Lingua ſerpentina</i>	555	<i>Nymphæa</i>	519
<i>Limonium</i>	457	O <i>Cimum</i>	846
<i>Linum</i>	460	<i>Ocimaſtrum</i>	850
<i>Liſoſpermum</i>	475	<i>Oenanthe</i>	542
<i>Lolium</i>	132	<i>Olus atrum</i>	323
<i>Lunaria minor.</i>	469	<i>Ononis</i>	59
<i>Lupus ſabſtarinus</i>	169	<i>Ophris</i>	545
<i>Lupinus ſatiuus.</i>	305	<i>Ophiogloſſum</i>	555
<i>Lyſimachia</i>	476	<i>Orchis</i>	537
M <i>Ala inſana</i>	517	<i>Origanum vel Origanum</i>	534
<i>Malus canina aut ter- reſtris</i>	514	<i>Ornimum</i>	347
<i>Maiorana</i>	634	<i>Oſiris</i>	531
<i>Malus Perſica</i>	576	<i>Oxiacantha</i>	530
<i>Malua</i>	491	<i>Oxis</i>	544
<i>Malus cotonea & cydonia</i>	368	P <i>Aconia</i>	202
<i>Marrubium</i>	563	<i>Panicum</i>	255
<i>Melilotus</i>	511	<i>Papauer ſatiuum</i>	501
		<i>Papa</i>	

INDEX.

Papauer erraticum	499	Pseudonardus	844
Parthenium	556	Pulegium	197
Papauer Corniculatum	504	Pulmonaria	608
Papauer nigrum	488	Vercus	227
Pastinaca	647	Q Quinque folium	595
Pedicularis	744	R Radix & radícula	628
Peplos	577	Radícula alia	739
Perficaria	602	Ranunculus	262
Perfoliata	603	Raphanus	628
Pes leonis	584	Raphanus siluestris	137
Perfonatia	74	Rapum	442
Pes Cornicis	438	Rhodia radix	633
Pes Anserinus	621	Rhododendron	526
Petasites	613	Ribes	632
Petroelinum	623	Ricinus	333
Petroelinum syluestre	551	Rosmarinus	466
Peucedanus	572	Rosa	625
Psilothrum	99	Rubia	280
Phu	811	Rubus	157
Pilosella	579	Rumex	451
Pimpinella	581	Ruta	587
Piperitis	692	S abina seu Sauina.	155
Piper Indianum	692	Sagminalis herba	565
Pisum	599	Salix	328
Pituitaria	744	Salix equinalis	317
Plantago	37	Saluaris	610
Polytrichon	600	Saluia	249
Polytrichum apul.	84	Sambucus	64
Polygonatum	559	Sanguinalis	585
Polypodium	561	Sanguinaria	438
Porrum	604	Sanguisorba	748
Portulaca	116	Sanicula	638
Potamogeton	620	Sardiana glans	371
Potentilla	592	Satyrium trifolium	675
Proserpinaca	585	Satyrium regium	676
Prunella	594	Saxifraga maior seu alba	706
Prunus	396	Saxifraga lutea	707
		Saxifra	

INDEX.

Saxifragum vel Saxifraga	Sonchus	640	
691	Sorgu	731	
Scandulaceum	302	sorbus	553
Scabiosa	679	spartum	717
Scilla	741	sphatula foetida	753
Scordium	735	spina alba	53
Secale	728	spinacea seu spinaceum olus	
Sedum maius, minus, mas, &	536	spina mollis	335
foemina	321	statiotes millefolia	688
Seminalis	585	Stachys	726
Semen	283	stichas vel Stachas	737
Semperuium	32	strobilus	751
Senecio	285	succisa	678
Sentes	157	supercilium terra	84
Septifolium	262	symphytum	658
Serapias	540		
Seris	642	T Amarix	496
Serpillum	252	Tanacetum syluestre	
Serpentaria	395	592	
Sertula campana	511	Terra corona	831
Seseli Mafsilienfe	746	Telephium	760
Seseli creticum	769	Teucrium	786
Sideritis prima	729	Thlaspi	302
Siliquastrum	692	Thymbra	301
Sinapis & smapi	522	Thymus	784
Sifer	708	Tilia	817
Sifymbrium	683	Tintinabulum terra	457
Sium	686	Tithymalus	770
Smilax lenis	682	Tordylon seu Tordylon	769
Smilax aspera	680	Trichomanes	755
Smilax hortensis	672	Triorchis	540
Smyrniun	718	Triticum	617
Solidago	386.658	Trifago	824
Solidago Sarracenicca	690	Trifolium odoratum	774
Solis oculus	556	Trifolium pratense	777
Solanum	650	Trixago palustris	735
		Tussila	

INDEX

Tussilago	146	Vitis alba	99
Typha	786	Vitis nigra	102
V Eratrum album	272	Vmblicus terræ	442
Verba scum	241	Voluerum maius	615
Verbenaca seu verbena	565	Vrcolaris	278
Veronica	170	Vrtica	110
Vicia	176	Vrtica labeo	193
Viola	448	Vua crispa	186
Viola alba	473	X Anthium	527
Viola muraria vel purpurea	308	Xylon	528
Viola matronalis	310	Z aa	285
Viscum	324		
Vitis	87		

INDEX APPELLA

TIONVM QVIBVS

PHARMACOPOLAE, ET

VVLGVS VT VNTVR.

A		B	
Abrotonum	7	Balsa mita	684
Abfinthium	1	Basilicon	846
Acetofa	452	Bardana	74
Acorum	12	Baucias	79
Acus pastoris	206	Bedegar	53
Acutella	59	Belzuinum vel Bëiuinü	713
Affodillus	120	Benedicta	379
Agripalma	390	Betonica	344
Agrimonía	245	Berberis	530
Alchimilla	584	Bipennula	581
Alleluja	544	Bismalua	17
Alliaria	108	Bistoria	733
Allium	695	Bombax seu Bôbasum	528
Alkakengi	650	Bonifacia	232
Aloë	143	Bonus henricus	452
Altaraxacon	644	Borrago	149
Altercum	790	Branca vrsina	51
Amaracus	734	Bruscandula	169
Amcos	67	Brionia	99
Anethum	30	Bucheiden	676
Anisum	61	Buglossa	335
Apium hortense	702	ibid. Bursa pastoris	303
Apium aggregste	162		
Aquilegia	107		
Archangelica	458		
Aristológia	93		
Artemisia	44		
Articocalus	751		
Articols	ibid.		
Articoclus	751		

bb Cala

INDEX.

C	
Alamentum	425
Calendula	377
Camomilla	25
Canapus	387
Candela regis	82
Capilli veneris	84
Caprifolium	619
Caputi caules	406
Cardiaca	390
Cardo fullonum	222
Cardopatum	834
Carduus benedictus	128
Carora	647
Cartafilago	690
Cartatum	402
Carui	391
Castrangula	194
Cataputia maior	333
Cataputia minor	446
Cauda equina	317
Caulis	405
Centauria minor	381
Centum capita	294
Centum morbia	304
Centum nodia	585
Cepa	421
Chamædri	824
Chelidonia	820
Cheiri	448
Cherifolium	216
Cheruilla	708
Cicer	267
Cichorea	643
Cicuta	399
Citonia	368
Coloquintida	366
Colubrina	733
Consolida maior	658
Consolida minor	153
Consolida media	383
Coriandron	337
Corrigiola	585
Cotula non foetida	150
Cotula foetida	556
Cotum	528
Crassula maior	760
Crescio	356
Crocus	432
Crocus hortenſis	402
Cuculus	650
Cucumis & Cucumer	661
Cucumer asininus	668
Cupressus	828
Cuscutha	342
Cynoglossum	401
Cyperus	444
D	
Dens Leonis	644
Diapensia	637
E	
Elleborus albus	272
Endiua	643
Enula campana	243
Efula	770
Efula rotunda	577
Eruca	263
Euiſcus	17
Euphrasia	247
Eupatoriū adulterinū	266
F	
Faba	383
Faba crassa	760
Fasco	

INDEX.

Fascoli	672	Hordeum	429
Ficus fatiua	711	Hirundinaria	134
Ficaria	192	Humulus	169
Filago	386	Hypericum	788
Filipendula	542	Hyslopus	798
Filix	568	I	
Fistula pastoris	42	I Arum	69
Flammula	162	Iris	312
Flos amoris	104	Iringus	294
Flos Februarij	473	Iuniperus	79
Foeniculum	485	Iua muscata	839
Flos omnium mensium	377	Iusquiamus	790
Foenugracum	757	K	
Foeniculus porcinus	572	Keirim	473
Fortis seu fortis herba	386	Kerua	333
Fumus terræ	332	L	
Fuga demonum	788	L Actuca	296
Funus arborum	682	Lactucella	640
G			
Allitricum	547	Lappa maior	74
Genesta & Genestra	218	Lappa minor	527
Gentiana	200	Lappa inuerſa	527
Glaſtum	326	Lapatium acutum	452
Gratia dei	207	Larga	480
Guadum	326	Lanaria	802
H			
Hedera terreſtris	831	Laureola	225
Hepatica	462	Lens & Lenticula	814
Herba diui Ioannis	788	Leuisticum	718
Herba Roberti seu Robertia	207	Lingua bouis	335
na	207	Lingua ceruina	292
Herba S. Barbaræ	705	Lilium inter spinas	615
Herba Trinitatis	763	Lilium album	358
Herba S. Iacobi	701	Lilium conuallium	240
Hermodactylus	350	Linaria	531
		Linum	460
		Liquiritia	191
		Lupinus	305
		Lupulus	169
		bb ij	Lupa

INDEX

Luparia	92	Oculus bouis	150
M		Oleander	526
M Aiorana	634	Origanum	534
Malua	491	Orobum	549
Maluauius	17	Osatis	306
Mandragora	514	Osteritium	721
Marrubium nigrum	160	P	
Marrubiastrum	160	P Aconia	202
Mater sylua	615	P Pagana lingua	237
Matricaria	45	Palma christi	333-676
Melilotus	511	Panis porcinius	441
Melissa	483	Panis cuculi	544
Mentha	286	Papauer rubeum	499
Mercurialis	464	Papauer satium	501
Millefolium	688	Papauer cornutum	504
Millemorbia	194	Parietaria	278
Milium	403	Pastinaca	708
Milium	475	Pata lupina	276
Mora bacci	158	Penthadactylon	333
Mora vaticana	157	Perfoliata	603
Morella	650	Perforata	788
Morsus diaboli	678	Persica malus	576
Morsus gallinae	22	Persicaria	602
Morus celsi	505	Pes anserinus	621
Muralis	278	Pes columbinus	206
Muscata	206	Pes corui	162
N		Pes leonis	584
N Asturtium aquaticum	684	Pes vituli	69
Nasturtium satium	356	Petroselinum	551
Nasturtium tectorum	303	Pilosella	579
Nenuphar	519	Pimpinella	581
Nigella	488	Piperitis	471
Nux	373	Pisum	599
O		Plantago	37
O Cimum gariophyllatū	846	Podagra lini	342
		Polypodium	561
		Polytrichon	755
		Porrum	

INDEX.

Porrum	604	Salvia vita	691
Portulaca	116	Sambucus	64
Potentilla	592	Sana munda	379
Prasium	563	Sanicula	638
Prasium foetidum	160	Sanguisorba	749
Prunus	396	Saponaria	739
Prunella	594	Satureia	301
Pfillium	842	Saxifraga rubea	542
Pulegium	197	Saxifraga maior	706
Pulmonaria	608	Saxifraga Lutea	707
Pyrethrum	610	Scabiosa	679
Pyrola	457	Scariola	643
Q		Scolopendria	292
Q Vercus	227	Scordium	735
Q Quercula	824	Scrophularia maior	193
Quinquefolium	595	Scrophularia minor	822
R		Semperuiuum	32
R Aphanus	628	Sene	437
R Rapistrum	258	Serpillum	252
Rapum	212	Serratula	824
Rapunculus	212	Sigillum salomonis	559
Remora aratri	59	Siler montanum	746
Resta bouis	59	Sinapi	522
Rhabarbarum monachoru	452	Solatrum	650
		Solatrum mortale	651
Ribes	632	Sorbus	553
Rosa	625	Sparagus	56
Rosmarinus	466	Sphatula foetida	753
Rosmarinus aculeatus	220	Spelta	283
Rostrum ciconiae	206	Spica nardi.	844
Rostrum porcinum	644	Spinacia	636
Rubea tinctorum	280	Squilla.	741
Ruta	587	Staphisagria	744
S		Stechas Arabica	737
S Abina vel sauina	155	Stichas citrina	104
Salicaria	476	Stramonia	654
Salvia	249	Succus cyrenaicus	723
		bb iij	Tama

INDEX.

T		Veronica	170
Tamariscus	496	Vicia syluestris	114
Tanacetum	45	Vinca peruinca	353
Tapfus barbatus	802	Vincetoxicum	134
Taraxacum	644	Viola	308
Testiculus canis	537	Virga pastoris	222
Testiculus vulpis aut sacer-		Viscum	324
dotis	675	Vitalis	260
Thymus	784	Viticella	99
Tilia	817	Vingula cabalina	146
Tormentilla	262	Volubilis maior	680
Trifolium	774	Volubilis media	260
Trifolium acetosum	544	Vrinalis herba	531
Trifolium pratense	777	Vrtica	110
Triticum	617	Vrtica mortua	458
Tunica	347	Vua crispa	186
Turcicum frumentum	782	Vua lupina	650
V		Vua Vulpis	650
Valeriana	811	Vuularia	237
Verbena	565	Z	
Veratrum album	272	Inziber caninum	693
Vernix	80		

FINIS.

INDICE.

INDICE DES
NOMS FRANCOYS

A	Bfince	1	Barbe de bouc	183.779
Ache	702	Barbue	488	
Ache de marez	271	Basilic	845	
Ache large	323	Basilic sauuage	850	
Acheramin	163	Bafinet	362.163.706	
Agoure de lin	342	Bec d'oye	592	
Aguille de berger	206	Beniouin	722	
Aigremoine	245	Benoiste	379	
Aigram perfil	703	Berberis	530	
Ail	695	Berle	686	
Aloyne ou Aluyne	1	Betoine	764	344.
Alkanges	650	Bette	344	764.
Ancolic	107	Bette sauuage	344.457	
Anet	30	Biftorte	733	
Angelique	130.742	Blanc deaue	519	
Angelique sauuage	130	Blaucole	420	
Anis	61	Blé de Turquie	682	
Arreste beuf	59	Blé barbu	732	
Armoyse ou Arsemise	44	Blette ou bette d'Espagne		
Armoyre	347		177	
Arroche de iardin	124	Bluet	420	
Arroche sauuage	124	Bon henry	452	
Artichault	751	Bonne dame	224	
Artichault sauuage	835	Bouillon blanc	802	
Asperges	56	Bouillon noir	802	
Aspic	844	Bourrache	249	
Aubifoin	420	Bourse à pasteur	583	
Auellane franche	392	Branche vrsine	51	
Auellane sauuage	392	Bruyere	257.496	
Aulnee	243	Bugle	386	
Auoyne	185	Buglosse	335	
Auronne	7	Buglosse sauuage	270.555	
B		Bugraue	59	
Baguenaudier & bague-		Buy	612	
naudes	436			
		bb	iiij	Ca

INDICE.

		& marin	662.663
C			
Abaret	10	Coucombresauuage	668
Calament	426	Confire ou Confoulde	153.
Camomille	25	386.668.	
Camomille sauuage	151	Coquelicoc	499
Campanette	260	Coqueret iaulne & blanc	
Capriole	438	163	
Carline	835	Coquum asle & femelle	805
Carottes	230.647	Cordialle	390
Centaure	381	Coriandre	337
Cerifier	417	Cormier	553
Cerfueil	216	Corrigiole	585
Chanure	387	Coton	528
Chardon argentin	53	Couille de prestre	32
Chardon à carder	222	Couillon de chien	537
Chardon cent teste	294	Couleuree	99
Chardon beniff	127	Courle ou Courge	362
Charpentaire	741	Courle sauuage	366
Chardonnette	838	Cresson Alenoys	356
Chastaignier	371	Cresson de ruisseaux	685
Chelidoine	820	Cruciate	411
Chesnette	825	Curage	602.806
Cheruys	708	Cipres	829
Cheurefueille	615		
Chiche sauuage	137	D	
Chiennée	350	Ent de chien	140.438
Cichoree	643	Dent de lyon	644
Cicrotin	790	Domte venin	134
Cigue ou cocue	399		
Citrule	664	E	
Choux crespes, rouges & cabus	405.406.407	Ellebore blanc	272
Coingnier ou Coingnacier	368	Ellebore noir bastard	
Coloquinte.	366	Ers	549
Commin	688	Erculisse	191
Coucombresauuage, ture,		Esclere	820.823
		Espargoute	557
		Esperges	56
		Espy d'eau	620
		Espi	

INDICE.

Espinars	637	Goute de lin	342
Esपुरge	446.770	Grace dieu	207
Estrangle loup	90	Grassette	761
Estragle liepard	90	Gratteron	527
Eupatoire	245	Gremil	475
Eupatoire des Arabes	266	Gripaulme	390
Euphrasie	247	Grosfeller	186.632
		Guesde	326
		Guy	324
		Guymauue	17
		Guymauue sauuage	82
		Guynce	693
		Gyrofrees	311.473
		Gyrolles	708
		H	
		Hanebane	790
		Haste Royale	121
		Hepatique	462
		Herbe au poulmon	608
		Herbe à foullon	739
		Herbe à iaulnir	768
		Herbe au charpentier	4594
		Herbe aux chats	194
		Herbe aux ladres	170
		Herbe aux perles	475
		Herbe aux poulx	744
		Herbe aux pulces	843
		Herbe des aux	108
		Herbe des parties	147
		Herbe de la Trinité	763
		Herbe de S. Iehan	44
		Herbe de S. Jacques	701
		Herbe de S. Barbe	705
		Herbe forte	690
		Herbe de Pestuille	139
		Herbe portant fraises	808
		Herbe qui tue les brebis	395
		bb v	Herbe

INDICE.

Herbe Robert	207	Lumillette	247
Herbe velue	221	Lupin	305
Hiebles	64		
Houblon	169		
Hyacinthe	793		
Hyfope	798		
		M	
		M Adriettes	90
		M Mandragore	514
		Marguerites	153.834
		Mariolaine	635
		Mariolaine bastarde	534
		Mariolaine d'Angleterre	
		Marone	635
		Marrubin noir	161
		Marroquin puant	161
		Marrouchin	563
		Matricaire	557
		Marteau	780
		Maulue	491
		Melilot	511
		Melisse	483
		Mente	286
		Mente aquatique	684
		Mercuriale masle & fe.	464
		Mercuriale fauage	435
		Merueille	188
		Mil ou Millet	403
		Mille fueille	688
		Mille graine	181
		Mille pertuis	76.788
		Morelle	650
		Mourier	505
		Mrogeline	22
		Mouron	29.22
		Mors de diable	678
		Mort au chien	350
		Mort aux vers	1
		Mouffe	602
		Mou	

I
Alouffe 112
Iaulnet d'eau 519
Iotte 764
Ioubarbe 37
Iue arthetique 839
Iusquiamé 798

L
Laiet de nostre dame 53
Laieteron 640
Laietue 296
Langue de beuf 335
Langue de Cerf 292
Langue de chien 401
Langue de serpent 555
Lapatience 452
Laparitoire 278
Lauande 844
Laureole 226
Lentille 814
Leuesse ou lieuche 718
Liarre 413
Liarre terrestre 831
Limome 457
Lin 460
Lin iaulne fauage 532
Lis 358
Lis d'estang 519
Liset ou Liseron 260.682

INDICE.

Moustarde	522	Pastenades	647
Mugét	139.196.241	Parelle & patience	452
		Paulme Dieu	333
		Pauot	501.504
		Peaulte	283
		Peluette	579
		Pensce	763
		Pepon	664
		Perroquet	143
		Percepierre	542
		Perfil	623.702
		Perfil de montagne	552
		Perfil d'asne	509
		Peruence	353
		Peschier	575
		Phaseoles	672.680.682
		Pied d'Alouette	511
		Pied de colomb	207
		Pied de Geline	332
		Pied de lars	622
		Pied de lieure	479
		Pied de lyon	584
		Pied de pigeon	206
		Pied poul	89
		Pied de veau	69
		Pimpenelle	580.749
		Pissenlit	151
		Piuoine	203.315
		Plantain	37
		Plantain aquatic	42
		Pois	599
		Pois ciches	267
		Politrich	755
		Pollot	252
		Pollypode	561
		Poiurette	488
		Pommes d'amours	517
		Pon	

N
Napolier 74
Narde 844
Nauet ou Naucau 179.212
Nasitor 356
Nasitor fauage 320
Nielle 132.488
Noyer 373
Noysette franche & faua-
ge 392

O
Oeil de beuf 151
Oeillets 347
Oignon 421
Orge 429
Origan 429
Orpin 760
Ortie 110
Ortie morte ou blanche
458
Oruille 547
Ozeille 452

P
Pain à coqu 544
Pain de pourceau 441
Palays au lieure 640
Panets 230.647
Panic semblable au millet
255
Parietaire 278
Pas d'asne 147
Passerage 320.471
Passeucloirs 104
Pasquettes 153
Passel 326

INDICE.

Ponceau	499	Rhubarbe des moynes	452
Pourrette	488	Ruc	587
Pourree blanche & noire		S	
765		Saffran	432
Porrior	172	Saffran sauvage	402
Pourreau	604	Saffran bastard	127
Pourpier, pourchaille, ou		Sallette	452
Pourceline.	116	Salmille	216
Preudhomme	547	Sanguinaire	438
Prunier	396	Sanicle masle & femelle	
Pulege	197	638	
Pulege sauvaage	426	Sarrasine longue & ronde	
Pyrethre	609.610	93.94	
		Sarriette	301
Q		Satirium à trois fueilles	675
Veue de cheual	318	Satirium royal	676
Queue de pourceau		Satirium à trois coillôs	540
572		Saulge	249
Quinte fueille	595	Saulge franche	ibid.
R		Saulue vie	691
Aifort	137.628	Scabieuse	679
Ratelou	94	Sauinier	155
Raue	187.212.623	Saulx	328
Regalice	191	Seigle	728
Reparee	764	Senegré	757
Reponces ou Repôchon	212	Seneslon	285
Relisé	379	Senecue	522
Reuille matin des vignes		Senecue sauvaage	258
577		Serpentaire ou serpentine	
Riebles	49	1	233
Romanie		Serpouillet	252
Ronce	158	Sefeli	746.769
Roquette	258.264	Signet de Salomon	559
Rofage ou Rosagine	526	Sorbier	553
Rofe	625	Soulsie ou Soulsû	377
Rofe nostre dame	203	Sphatule puante	753
Rofier d'Inde	47	Souchet	444
Roimarin	466		
		Stipoul	

+
Semelle - 638.

INDICE.

Stipoulle	741	V	Aciet	793
Stæcados citrin	737	V	Valeriane	812
Souley d'eau	476		Verge à berger	222
Sureau, Seu, Suyer.	64		Veruaine	565
		T	Vesse	176
T		T	Vesse sauvaage, vesseron	114
Annee	46	T	Vigne	87
Taure	470	T	Vincibosse	615
Tilier	817	T	Vinette	452.530
Tin ou Thym	784		Violette blanche	473
Tithymale	770		Violette de mars	308
Tormentille	262		Violier	448
Tortelle	258		Viorne	102
Toute bonne	547		Vit de prestre	69
Treffle	777		Vit de chien	69
Triquemadame	32		Vitreole	260
Troefne	468			
Trucheran	777.788	Y	Vraye	132
		V		

PLANTARVM

HISTORIA PICTVRIS

elegantibus expressa, Leonharto

Fuchsio Medico Autore.

De Absinthio. CAP. I.

NOMINA.

Ἀψίνθιον Græcè, Absinthium Latinè ap-
pellatur. In officinis suam appella-
tionem retinuit. Germanicè **Bemel-
ner yvermüt** **Eliz**, Gallicè, **Aloyne**,
Absincc, ou **Fort**, quasi prohibens hila-
ritatem & alacritatem, ob immensam
suam amaritudinem, nominatur. No-
men hoc Græci ab ἀψίνθος, id est con-

Absin-
thiū unde
dictum.

tractando, per ἀψίνθος deflexerunt quod nullum ani-
mal, ob eximiam amaritudinem, hanc herbam attingat.
Veteres Græci Comici ἀψίνθος quoque conformi etymo
quasi impotabilem dixerunt, quod hanc nemo, propter in-
signem amarorem, bibere possit.

GENERA.

Absinthij genera sunt tria, Galeno & Dioscoride testi-
bus. Vnum quod Romanum, vulgare seu commune vocat,
& est id quod passim in Germania nascitur, quod Allobro-
ges retento nomine vocant *la Romanie*. Officinis etiam Ab-
sinthium Romanum dicitur. Huius generis est quod à Pō-
to regione, in qua nascitur, Ponticum cognominatur, est
que cæteris multo præstantius. Alterum genus est marinū,
quod Seriphium nominant. Tertium Santonicum, à San-
tonibus Gallie populis, apud quos plurimum gignitur, di-
ctum est. Hinc nonnulli eius semen corrupta voce Sanctū,
quoniam Sanctonicum dicendum esset, appellant. Nisi id
nominis ob insignem eius efficaciam, quam in necandis lum-
bricis obtinet, illi imposuerint. Hodie semen lumbricorum
nuncupant Gallice *Mort de vers*, ou *Barbotine*.

Vulgare
Absin-
thium,

Ponticum

Seriphium,
Santonium.

Forma

Absinthium vulgare. *Absinthium ponticum.*

Absinthium vulgare, herba est caule ramoso, foliis incanis, multipliciter sectis aurco flore, semine rotundo, racematim coherente.

Absinthium ponticum siue Romanum ex Galeno vndecimo methodi medendi, est tum folio tum flore longè quàm cætera *Absinthia* minore: odor quoque huic nõ modo isuauius, verù etiã aromaticum quod præferens, reliquis omnibus planè est fœdus.

Seriphium vero herba est prætenuis ramos cirròsve habens minori similis *Abrotono*, exiguis referta seminibus, *subamara*, et graui odore. Siquidè herba est tenuibus cirris, *Abrotono* fœminæ similis, semine in siliquis paruo, grauius odorata, & subamara. *Santonicum* simile est *Absinthio*, sed nõ adeò copioso semine featus, & subamarum.

LOCVS.

Nascitur, *Oribasio* & *Apuleio* autoribus, locis cultis, montosis & saxosis: plurimum autè præstantissimumque in *Ponto*, *Cappadocia*, & *Tauro monte*. *Seriphium* passim circa itinera,

nera, macerias vinearum & sepes prouenit: vt verum sit quod à *Plinio* dictum est, plerasque herbas pedibus cõculcamus, quarum si nobis virtus perspecta esset, eas in cælum laudibus ferremus. *Santonicum* in *Gallia*, vt diximus, copiosè gignitur.

TEMPVS.

Colligendum in fine Iulii mensis, ac in vmbra exsiccandum: quo etiam tempore floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Ponticum minus calefacit, quod astrictiois multæ sit particeps. Minus etiam cæteris generibus extenuat, nõ minus tamè resiccatur. *Galeno* itaque autore calidum in primo gradu, & siccum in tertio statuitur. Succus autè eius longè quàm herba ipsa calidior est. *Vulgare* quod astrictoriã, amarum & acrem qualitatem obtinet, haud secus atque *Ponticum*. In hoc tamen ab eò differre videtur, quod in illo maior sit amaritudo, quàm astrictio. *Quantus* neque *Ponticum* modicè amarum sit, quod *Ouidius* satis iis innuit versibus:

Turpia deformes gignunt Absinthia campi,
Terræque de fructu quàm sit amara docet.

Loquitur autè de *Ponto*. *Seriphium* ipsum *Abrotono* minus est calidum, verum: *Absinthio* calidius. *Santonicum* in extenuando, & calefaciendo, desiccandove, *Seriphio* paulo imbecillius.

VIRES EXDIOSCORIDE.

Absinthium calfacit, adstringit, bilèmq; stomacho & ventri inhærentè expurgat. *Vrinas* cit. *Crapulam* psumptum arcet. *Inflationibus*, ventrisque & stomachi doloribus, cum *Seseli* & *Nardo Gallico* potum prædest. *Fastidia* discent. *Morbo* regio correptos, dilutum aut decoctum eius per singulos dies cyathis tribus haustum sanat. *Menses* cum melle sumptum aut appositum euocat. *Strangulationibus* fungorum ex aceto potum subuenit. *Ixiæ*, *cicutæ*, *muris aranei* morfibus, & *draconi marino* cum vino adueriatur. *Anginis* cum melle & nitro inungitur. *Contra epinyctidas* ex aqua, sugillata vero & oculorum caliginis cum melle, similiter auribus ex quibus manat sanies, illinitur. *Decocti* eius vapor suspirat, dentium auriumque dolores lenit. *Decoctum* cum passo dolentibus oculis oblutitur. *Hypochondriis*, *iccinori*, & stomacho dolenti,

ac longò tempore affecto, cum cerato Cyprino tritum illi-
nitur. Stomacho autem cum rosaceo subactum. Cum scis
nitro, & farina loliacea, aquæ inter cutem, lienosifque sub-
uenit. Præterea vestiariis arciſq; inditum Absinthii, vestes
ab erodentium iniurijs seruat. Culices, cum oleo perunctū
à corporibus abigit & arcer. Atramentum librarium ex di-
luto eius temperatum, literas à murium erosione tuetur.
Par est etiam succum hæc omnia facere, attamen in potio-
nibus improbat, stomacho enim obest, & capitis dolores
adfert. Scriphium verò per se, vel cum oryza decoctum, &
cum melle sumptum, ascaridas & rotundos lumbricos nec-
cat, alium simul leuiter subducens. Eadem potest præstare
cum Sapa aut lenticula decoctum. Santonicum eadē quæ
Scriphium potest.

EX GALENO.

Absinthium adstrictoriā, amarā, & acrem simul qualita-
tem possidet, excalfaciens pariter & extergens, roborans &
desiccans. Proinde biliosos ventris humores per egestionē
infernam propellit, ac per urinā euacuat. Magis verò quod
in venis est biliosum per urinas expurgat. Ideo contentam
in ventre pituitam, sumptū nihil iuuat. Sic neque si in tho-
race aut pulmone contineatur: nam adstringēs in eo facul-
tas, quā amara, valentior est.

ABSINTHII PONTICI VIRES

Ex eodem. 11. methodi medendi.

Cum aut duplex in omni Absinthio facultas & qualitas
sit, veluti in libris de medicamentis est traditū, utiq; in pon-
tico adstringendi facultas non parua est. In reliquis omni-
bus amara quidem qualitas est vehementissima, adstrictio
verò (quā saltem gustu agnoscas) aut planē obscura, aut
prorsus nulla sentitur. Proinde Ponticum ad iocinoris &
ventris phlegmonas eligi prestat.

EX PLINIO.

Stomachū corroborat, & ob hoc sapor eius in vina trans-
fertur. Bibitur decoctum in aqua, & postea nocte & die re-
frigeratum sub dio, decoctis sex drachmis foliorum cū ra-
mis suis in ecclestis aquæ sextariis tribus. Oportet & sale[m]
addi

addi. Tritum, vt aiūt, raro in vsu est, sicut & succus expres-
sus. Bibitur & madefacti dilutum. Exprimitur autem cū
primū semē turgescit, madefactū aqua triduo, recēs, aut sic-
cum septem diebus, deinde coctum in aereo vase ad tertias,
decem heminis, in aquæ sextariis quadragintaquinque, ite-
rūmq; percolatum, herba eiecta, lentē coquitur ad crassi-
tudinē mellis, qualiter ex minore Centaurio quæritur suc-
cus. Sed hic Absinthii succus inutilis stomacho capitiq; est,
cū (vt tradunt) sit illud decoctum saluberrimum: nā sto-
machum adstringit, bilēmq; detrahit, vrinam cit, aluum
emollit, & in dolore sanat, ventris animalia pellit. Maliciā
stomachi & inflationes cū exiguo Sili & Nardo Gallico,
addito aceto discutit. Fastidia abstergit, concoctiones adiu-
uat. Cruditates detrahit cum ruta, & pipere, & sale. Anti-
qui purgationis gratia dabāt cum marinæ aquæ veteris se-
xtario, seminis sex drachmis, cum tribus salis, & mellis cya-
tho. Efficacius purgat duplicato sale. Quidam in polenta-
dedere supra dictum pondus addito Pulegio. Alii cōtra pa-
ralysin. Alii pueris folia in fico, sic vt amaritudinem fallerent.
Facilē thoracem purgat cū Iride sumptum. In regio
morbo crudum bibitur cum Apio, aut Adanto. Aduerſus
inflationes calidū paulatim sorbetur ex aqua, iecinoris cau-
sa cum Gallico Nardo, lienis cum aceto, aut fico sumitur.
Aduerſatur fungus ex aceto. Item visco, cicutæ ex vino, &
muris aranei morſibus, draconi marino, scorpionibus. O-
culorum claritati multum confert. Epiphoris cū passio im-
ponitur, sugillatis cum melle. Aures eius decoctum vaporis
suffitu sanat: aut si manat sanies, cum melle tritū. Urinā ac-
menses ciunt tres quatuorve ramuli, cū Gallici nardi radi-
ce vna, cyathis aquæ 6. menses priuatim cū melle sumptū,
& in vellere appositum. Anginis subuenit cum melle & ni-
tro. Epinyctidas ex aqua sanat: vulnera recentia, priusquā
aqua tangantur impositum: prætereaq; capitis vlcera. Pec-
liariter ilibus imponitur, cū cypria cera, aut cū fico. Sanat
& pruritus. Non est dandū in feбри. Nauseas maris arcer in
nauigationibus porum: inguinum tumorē in vétrali habi-
tum. Somnos allicit olfactū, aut in scio sub capite positum.

Vestibus infertū tineas arceat. Culices ex oleo perūctis abigit, & fumo si vratur. Atramētum librarium ex diluto eius temperatū, literas à muscalis tuetur. Capillum denigrat ab sinthii cinis, vnguento rosaceoq; permixtus. Marinū, quod quidam Seriphium vocāt stomacho mimicum, Aluū mollit pellitq; animalia interaneorum. Bibitur cū oleo & sale, aut in farinae trimestris sorbitione dilutum. Coquitur quātum manus capiat, in aqua sextario ad dimidias.

VINI ABSINTHITIS VIREs,
EX DIOSCORIDE.

Absinthites vinum stomacho accommodatum est, vrinam cit. Tarde concoquentibus vtile: acinorosis itidem, nephriticis, & regio correptis morbo. Cibum nō appetentibus, & stomacho male affectis, & longis præcordiorum distensionibus ac inflationibus, rotundis lumbricis, & suppressis mensibus auxiliatur. Contra ixiæ venena hausta, copiosius potum, & vomitionibus redditum prodest.

CONFECTIO.

Variæ vini absinthitis sunt confectiōnes, vt ex Dioscoride constare potest. Optimum tamen sit, si tusæ Pontici absinthii drachmæ octo, linteo raro ligatæ, in amphorâ vini coniiciuntur. Mustum deinde mittitur, relicto vno vasis spiraculo ne efferuescens foras exiliat.

APPENDIX.

Semē lumbricorum. Santonici, quod vt commemoratum est, hodie semē lumbricorum vocant, præcipuus hoc tempore ad lumbricos ex corpore pellendos & enecandos vsus est, Et si genuinū est, magna efficacia cū melle aslunitur tam à pueris, quàm adultis. Seriphium quoq; aduersus lumbricos à multis cōmendatur, eoque nomine Mors vermium appellatur. Sunt etiā qui lumbricorum semen nōninent.

ADNOTATIO.

Absinthium officinis Romanum idem cum Pontico rectè sentis à vulgari autem id esse diuersissimum ex Galeni Methodo abundè probatur. Santonicū à Santonia regione prope Burdegalam albius Romano est, folio non multo latiore. Virumquē enim & Seriphium est tenui solum, cum vulgare sit latifolium Aloine nobis dictum ab insigni Aloes amaritudine.

NOMINA.

Aβρότονου Græcis, Abrotonum Latinis nominatur. Officinæ antiquum nomē retinerunt [Gallis. *Aurōne ou garderobbe.* appellatur] Hoc autem nomen sibi vsurpauit, vt Nicandri testatur interpres, διὰ τὸ πρὸς ὄψιν ἀβρότον καὶ ἀπαλὸν φαινεῖσθαι ἄλλωσι καὶ διὰ τὸ δύσπνευστον αἶμα hoc est, quod conspectu tenerū, molle & delictatum appareat, aut quod grauem, acremve & difficilem halitum prospiret.

GENERA.

Abrotonum duorum est generum, veterum & recentiorum omnium sententia, mas & fœmina. Plinius lib. xxj. cap. xxj. Marē quidem campestre vocat Abrotonum, fœminam vero montanum. Vulgus, syluestrem cypressum, à similitudine & odore foliorum eiusdem nomenclaturæ herbæ fruticisue vocat. Gallicè *Cypres.*

FORMA.

Abrotonum, quod masculinum appellamus, farmentosum, minutis foliis, minus albū quàm fœmina: tenui semine ac numero sotti Absynthiū. Semē autē nō quouis tempore pducit, sed ad septembris dūtaxat mēsis initia quo si diligētē obseruabis tempore, semine prægnans esse cōperies. Rectè igitur *λεπτόκιστος* in Dioscoride legitur, huic fœtioni nō solū veterū codicum sive, verumetiā sensu suffragante.

Abrotonum mas.

Fœmina frutex est, arboris speciem habens, candidantibus foliis, seriphii modo minutim circum ramulos incisus, floribus refertus, in fummo auri fulgore comantes corymbos obtinens, odoratus etiam cum grauitate quadã. Huius figuram. in cap. de camæcypariflo inuenies.

LOCVS.

Mas passum apud Germanos in hortis, & in campestribus nascitur. fœmina vero in collibus & montibus sua spõte prouenit

TEMPVS.

Floret vtrumque Augusto. Colligitur autem in autumnò, potissimum Septembri mense: hoc enim tempore semè vt diximus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Abrotonum calidũ & siccum, inq; tertio ordine seu recessu post media situm est, id quod amaritudo eius, quam gustu præ se fert facillè monstrat.

VIRE. EX DIOSCORIDE.

Vtriusque abrotoni semè feruefactũ, & crudum tritum, cum aqua potum, non nisi recta ceruice spirantibus ruptis, couulsis, ischia dicis, urinæ difficultatibus, & suppressis mēsisibus auxilatur. Potum in vino exitialium venenorum antidotum est. Cum oleo rigentibus illinitur. Serpentes lecto instratum & suffitum fugat. Cum vino potũ aduersus eorundem morsus, peculiariter autem scorpionum & phalangiorum, prodest, Oculorum inflammationibus eum cotoneo cocto, aut pane illitum subuenit. Tritum cum farina hordeacea decoctũque tubercula discutit. Admiscetur iri no vnguento.

EX GALENO.

Non instrenuè excalfacit & deficcet. Nã siue comã cũ floribus (reliqua enim eius palea inutilis est) contusam vlceri puro illinas, mordax & irritas videbitur: siue eo in olco macerato, caput aut ventrem perfundere voles, admodũ calefacere reperies. Quin & si qui per circuitũ rigoribus capiuntur, eos ante inuasionem rigorum hoc voles cõfricare, minus utique rigore concutientur, imò & sensus cõfectim

vbi ad

vbi ad motum fuerit ipsum calefacere percipit. Porrò quod Inimbricos interimat par est, nimirum quum sit amarum. Protinus vero quòd & digerendi & incidendi vim habeat scies. Preterea abrotonum vltimum calidum & siccum facultate est, magis etiam quàm cucurbita sicca vsta, & anethi radix. Illa enim vlceribus humidis simul & citra phlegmonem callo induratis profunt, ac proinde maximè vlceribus iis quæ in pudendorum præputiis sunt, competere videntur: at cinis Abrotoni vlceribus omnibus mordax est, ac id circo cum oleo tenuium partium, Cicino scilicet, aut Raphanino, aut Sycionio veteri, potissimum Sabino, ad alopecias confert. Barbam etiam segnius tardiùsque enascentem cum aliquo dictorum oleorum elicit: sed nec minus illis, letiscino maceratum. Rarefaciendi enim vim, eò quòd tenuium est partum, verũ iniuicũ stomacho existit.

EX PLINIO.

Vsus est foliis, sed maior semine, ad calefaciendum, ideo neruis vtile, tussis, orthopnoicis, urinæ, torminibus, couulsis, ruptis, lumbis. Datur bibendum manualibus fasciculis decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyatis bibitur Datur & semen tusum in aqua drachmæ pondere. Prodest & vuluæ. Concoquit panos cum farina hordeacea, & oculorum inflammationibus illinitur cotoneo malo cõcocto. Serpentes fugat. Contra ictus eorum bibitur in vino, id liniturq;. Efficacissimum contra ea quorũ veneno tremores & frigus accidunt, vt scorpionum & phalangiorum, & contra alia venena. Prodest quoquo modo algētibus, & ad extrahenda ea quæ in hærent corporibus. Pellit interaneorum mala. Ramo eius si subiciatur puluino, venere stimulari tradunt: efficacissimamque herbain esse contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeat.

ADNOTATIO.

Pro fœmina abrotono absinthium Romanũ videris. piclura ex primere, quãquã id vulgò syluestrem cypressum à similitudine & odore foliorũ eiusdem appellari scribis. Quã postea ex Plinio chama cypressum pinguis, quibusdam videtur abrotonum fœmina.

a v

DE AS

De Asaro. CAP. III.

NOMINA.

Aσαρῶν Grecè, Asarum latinè dicitur. Officinis hodie nomen retinet Corruptè autem Asara Bacchara, vulgago. Germanicè *Hasel wurts*. [Galicè *du Cabaret*] Asarū autè dictum est, quod in ornatum nō veniat, vel vt Plinius lib. xxi. cap. vi. inquit, quoniā in coronas atque ser- ra non addatur: vel quòd manualibus scopis, quæ odoris gratia gestantur, minimè solitum sit inferi.

FORMA.

Asarum.

bere vel *πικνότερα* vel *μικρότερα*, cum potius scribendum sit *μαλακώτερα*, id quod partim Plinii testimonio, partim etiā iudi- ce sensu ipso cōprobari pōt. Plinius siquidē li. xii. ca. xiii. A- sarū sic depingit: Est hederæ folius rotūdioribus tantū, mol- liori

Folia hederæ simi- lia habet, longè tamen molliora, rotūdioraq; Flores inter folia ad ra- dicem purpureos, odo- ratos Hyoscyami cyti- no similes, in quo semen acino nō dissimile. Ra- dices multas, genicula- tas, tenues, obliquas, gra- mini persimiles, longè tamē graciliores, odora- tas, calefaciētes, & liguā admodū erodentes. Cæ- terū hic admonendū esse lectorem duximus, omnia Dioscoridis exē- plaria hoc in loco de pra- uata esse, perperamq; ha-

lioribusque. Si quis verò ea de re ad iudicē sensum referat, Asarūq; cum hederæ conferat, Asari certè folia neque den- siora, neq; minorā heredæ folijs esse comperiet, quū Asari folia maiora multò sint quàm hederæ. Proinde cum fo- lia hederæ illorum comparatione multò minora sint, eui- dentissimum est pro *μικρότερα* legendum esse *μαλακώτερα*, huic nimirum lectioni adst- pulantibus Plinio & sensus iud- icio, vt dictum est: ad tactum enim, huius folia longè sunt hederæ molliora. Accedit quòd ab vna dictione in aliam fa- cilis sit transitus. His itaque rationibus motus. Asari folia *μαλακώτερα*, hoc est, molliora hederæ folijs esse dixi, vt re- uera etiam sunt.

LOCVS.

Nascitur in vmbrosis locis, mōtibus potissimum & syluis, aspera enim macræve & sicca loca amat.

TEMPVS.

Bis anno, vere nimirum & autumnō floret. Colligendū in fine Augusti, à die videlicet decimo quinto eius mensis, vsque ad octauum Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Asarum in calefaciendo & exiccando ordinis tertii exi- stit, radices potissimum eius.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radices Asari calefaciunt & vrinam mouent. Hidropi- cis & ischiadicis diuturnis profunt. Ducunt menses ponde- re drachmarum sex cum mulso potæ. Purgant Ellebori albi modo. Ruptis præterea, conuulsis, tussi veteri, difficul- tati spirandi, & vrinæ conserunt. Cum vino potæ ferarum moribus salutare. Folia adstringunt. Illita capitis dolori- bus, oculorum inflammationibus, ægilopis incipientibus, mammis à partu tumentibus, ignibusq; sacris profunt. Co- ma somnum etiam conciliat. Sic Crateias herbarius de A- saro proditum reliquit.

EXGALENO.

Asari radices vtilis sunt facultate similes radicibus Aco- ri, intensiores tamen Itaq; ex iis, quæ de illis prodita sunt, hic faciēda coniectura.

EX PLINIO

Nardi vim habet Asarum, quod & ipsum aliqui sy lue-
stre Nardum appellant.

EX MARCO AEMYLIO.

Est Asaron Græcè *Vulgarè* dicta Latine.

Hæc calide & sicce virtus dicitur esse.

Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.

Prouocat vrinam, potataq; menstrua purgat.

Hocq; modo iecoris medicatur sumpta dulori.

Hydropicisque iquat, schiasim feugat hausta frequenter.

Et vulua morbis decoctio subuenit eius.

Dicitur ictericum potata repellere morbum.

Elleboriq; modo vomitu præcordia purgat.

Sed non est huius purgatio tam violenta,

Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:

De foliis eius triginta recentia tollens,

Adde mori tantum quo possint cuncta recondi.

Tota nocte mero sacras macerentur in illo,

Mane terens, vino quo sunt macerata resolue.

Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti

Porcina, prius egrotoda suffuenter.

Et sumat vini vult quantum fortis & albi,

Sic Asari succum colatum trade bibendum.

Fortibus & magnis est hic numerus foliorum

Sufficiens, reliquis, ut diximus, est minuendus

Iuxta quod vrtes, etas, & cætera poscunt.

APPENDIX.

Lixiuum in quo Asarum decoctum est, si eo caput laue-
tur, cerebrum roborat, & memoriam. Succus etiam eius
cum Pompholyge, calgantibus oculis confert.

ADNOTATIO.

Asarum seu bacca nobis per methatesin Cabaret.

De Acoro. CAP. IIII.

NOMINA.

Aκορον Græcè, Acorum Latine appellatur, Officinis
nomen retinet. Germanice, *Beel Schvvertel*. Gal-
licè *Flême bastarde ou glaiel de Riniere, ou de Marex* vocatur.

Aco

Acoron aphrodisiam quasi venerè Græci etiam vocant.
Apuleius, quicumque ille fuerit, in commetario quod de ali-
quot herbis scriptum à se reliquit, Piper apium dictam fuisse
se hanc herbam testatur, quod ea in alueariis suspensa, nun-
quam diffugiant apes.

FORMA.

Acorum gladiolus luteus.

Folia Iridis habet, an-
gustiora tamen. Radices
non dissimiles, implicatas,
neque in rectum enatas,
sed obliquas & in superficie
existentes, geniculis seu
internodis distinctas, sub-
balbas, gustu acri, odore
non ingratis. Præstat den-
sum, candidum, non cario-
sum, plenum & odoratum,
cuius modi est in Colchide &
Galatia. Ex qua sanè
Dioscoridis descriptione
fatis liquet, Acorum
nostrum, quo hodie officina
vtuntur, etsi non verum sit,
tamen aliqua saltem Acori
specie esse. Iridis enim
folia obtinet, angustiora
tamen. Radices quoque
similes, implicatas &
inuicem adnatas, non in
rectum, sed in obliquum
tendentes: non in profundo
delitescentes, sed in
superficie existentes,
& modico cespite rectas:
denique geniculis seu
internodis interceptas.
Neque etiam in colore
ab eo quem Dioscorides
pingit, variare videtur:
nostrum enim Acorum
non raro *λωολλύκουσ*, hoc
est, subalbas seu candi-
cantes radices habere
conspicitur. Accidit autem
vt & rubentes intus habeat
radices, quæ tamen cum
candicantes passim inter-
currentes

rentes venas obtineant, rectè subalbæ dici possunt, quòd nimirum neque vere rubescant, neque candidum etiam prorsus colorem referant, sed eum potius qui ex rubro & candido mixtus sit. Cæterum radices Acori quæ intus candidant, foris vt plurimum subrubent. Hinc est quod Serapion in Acori descriptione Dioscoridis verba referens, ὑπολευκὴς dictionem ita vertere voluit: Et color radicem exterior tendit ad rubedinem. Proinde qui hac sola ratione, quòd Acori radix intus interdum rubescat, mouentur, vt diuersum nostrum prorsus à Dioscoridis credant, ii non vtun- tur argumento quod tanti momenti sit, vt quod conantur, persuadere alijs possint. Cum enim Dioscorides Acori radices ὑπολευκὴς, hoc est, albicantes faciat, noster certè nunquam non tales habere deprehenditur: vel enim verè candi- cantes sunt, vel subrubètes, quas etiam ὑπολευκὴς, rectè di- ci posse iam ostendimus. Porò quamuis odoratæ non sint eius radices, tamen nihil obstare possit odor, quò minus nostrum verum esse putaremus Acorum, quum abundè cõ- stet illum haud aliter quàm colorem, secundum diuersas re- giones in eadem sæpe herba mutari: si non esset aliud, quod vt diuersum certo crederemus nos vrgeret: hoc nẽpe, quòd nostri Acori radices gustu acres non sint, quod tamen oēs veteres vno ore de Acoro affirmant, sed potius adstringen- tes. Quapropter etsi tota ferè descriptio illi respondere vi- deatur, tamen quia acris non est, vires eas quas vero Aeoro tribuunt veteres, habere non potest. vt hoc nomine vehe- menter errent qui à solis descriptionibus tantum pendunt. Nec minus hallucinatur officinæ quæ ad vrinas mouen- das, aut menses euocandos, lienesve minuendos eo vtuntur. Perperam etiam Diacori compositionem ex eod em confi- ciunt. Curent itaq; vt verum Acorũ habeant, quod iã in mul- tis Galliæ officinis proflare puto. Nam radix illa quæ à nõ nullis seplasiarijs nũc sub nomine maioris Galangæ vendi- tur, si cetera etiam respondeat, haud dubie radix veri Acori est. Et debet seplasiarij ea vti, quoties in cõpositionibus me- dicamentorum Acori fit mentio, præcipue autè in Diacori

com

compositione apparanda, quòd hæc calefaciendo cõcoctio- nẽ stomachi supra modũ iuuet. Et hoc eò confidētius faciẽ- dum esse hortor, quod Galangã maiorem veri Acori radi- cem esse existimem: geniculis enim scæter, foris subrubra, in- tus subalba gustu acris, odore non ingrata, vt hoc nomi- ne illa tutò & sine errore officinæ pro Acoro vti queant.

LOCVS.

Apuleius locis cultis, pratis ac hortis nasci, raramq; inuẽ- tu herbam hanc tradit. Nostrum Acorum iuxta amnes, & palsim in aquis & palustribus locis prouenit.

TEMPVS.

Legitur radix Acori ætatis initio, & siccat in umbra digitalibus frustis.

TEMPERAMENTVM.

In calefaciendo & desiccando tertij est ordinis. Nostrũ quidem desiccatur, at citra calefactionem.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Acori radix calefaciendi vim habet. Decoctũ eius potũ- vrinã cit. Prodest lateris, thoracis & iecoris doloribus: tor- minibus, ruptis, cõuulsis. Lienes minuit. Vrinæ stullicidio, & venenatorũ moribus subuenit. In fessu, quemadmodum Iris, ad muliebria utilis est. Succus radicis caligines oculo- rum discutit. Antidotis præterea radix vtiliter miscetur.

EXGALENO.

Acori vtimur radice, quæ gustu acris est, & modice ama- ra, odorèq; non iniucunda. Hinc manifestum est hanc facul- tate calidam, & consistentia tenuium partium esse. Huic cõ- sentaneum est, vrinã moueat, & lienes induratos iuuet, tum corneæ mēbranæ crassitiem detergeat simul atq; exte- nuet. Ad hoc autem melior est ipsius succus. Omnino verò sicificum esse clarum est.

EXPLINIO.

vis ei est ad calefaciendum extenuandumq; efficac, contra suffusiones & caligines oculorum succo eiusdem potò, contraq; serpentes. Pectoris doloribus subuenit, & ideo antidotis miscetur. Iecinori medetur, thoraci quoque & præcordijs. Vrinam cit eius decoctum, & omnia vesicæ

vitiã

vitia sanat. Testium tumores radix decocta in vino, tritæque & illita mirè discutit. Duritias & collectiones omnes sanat, decocto huius herbæ fountibus. Contusis & euersis pota duobus obolis in mulsi cyathis tribus radix prodest. Acoron quoque vtile est interioribus sæminarum morbis.

ACORI OFFICINARVM VIRES.

*Acori ad
ultermifaculitates.*

Gustus abundè monstrat eius radicem immensam adstrigendi facultatem obtinere. Hinc est quòd diuersam planè à veri Acori radice vim sortita sit. Nam vt hæc tenuium est partium & facultate calida, atq; adeò detergit, extenuat atque discutit: ita illa consistentia crassarum partium, ac facultate frigida constringit, densat, cogit & contrahit. Quare urinam non cit, vt verum Acorum, nec menses euocat, sed potius supprimit. Sanguinem etiam vndecunq; manantem cohibet. Proinde rectè Pandectarum autor scribit, eum qui secum Acori radicem gestet, à nullo sanguinis profluuio corripit. Et ex recentioribus aliqui hanc facultatem Acori nostri obseruarunt, atque hinc adeò tradunt eius succum igne expressum, menses nimium promanantes constringere posse, id quod certè de Acoro vero affirmare vanissimum erit. Ex iis itaq; intelligent iam seplasiarii, quis vsus nostri etiam in medicina sit Acori, nec committent, vt fanatici cuiusdam (qui nuper Morphrafi impudentis hominis pestilentissimas nugas & ineptias tegere, atque adeò epistola aliqua operi illius temerè præfixa commendare, ac præ illo monstro reliquos omnes medicos, si diis placet contemnere ausus est) consilio obsecuti, hoc profus abiiciant, cum illius immensa sit astrigendi, quod demonstrauius, facultas.

ADNOTATIO.

Acorus officinarum gladiolis aquæ vulgò dicitur flore luteo non vtendus, sed indicus, vulgò galanga maior, quæ verus esse Dioscoridi Acorus videtur.

βόριον

De Althæa. CAP. V.

NOMINA.

Alyceus, ἡ ἰβία, ἡ ἰβία, ἡ ἰβία Græcè: Althæa, Ebiscus, Ibiscus Latine dicitur Officinæ, q̄ vt plurimū barbaris vocibus gaudent, Bismaluam, Maluauiscum, & simpliciter Euisicum nomen aut. Maluauisci autè vox corrupta est, ex malua nimirum & euisco composita, quasi dicat aliquis Malua ebiscus, hoc nomine illam ab aliis maluis, quæ sanè multæ sunt, segregans. **Bermanice, Eibisch.** [Gallicè *Guymaunes.*] Althæa vero à multiplici remediorum potestate & vsu, vel vt Plinius ait, ab excellentia effectus nominata est. Siquidè ἄλθαια Græcis idem valet, ac si à medendo medicam simpliciter dicas. Nam ἄλθαιος illis mederi significat, ἄλθης vero remedium & medicinam.

*Bismalua
Maluauiscus.*

*Althæa
vnde di-
cta.*

FORM'A.

Althæa.

Syluestris Maluæ genus est, cui folia vt Cyclamino rotunda, lanuginosa, flos rosaceus, caulibus cubitorum binium, radix lenta viscosaque, intus candida.

b

LOCVS

Locis humentibus, pinguibufque gaudet.

TEMPVS.

Radices, vt reliquarum ferè herbarum omnium inter autumnii initia, hoc est, in fine Augusti, & Septēbris mensis principio, legendæ. Folia verò & semen in æstate. Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia & flores calidi & siccī primo excessu seu ordine; Radices verò in principio secundi.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix in aqua mulsā aut vino cocta, aut per se pota, ad vulnera, parotidas, strumas, abscessus, mammarum inflammationes, sedis contusiones, inflationes, neruorum distentiones, efficax est. Siquidem discutit & maturat, aut rūpit, & ad cicatricem perducit. Cocta quo dictum est modo, & cum adipe anserino aut suillo, vel terebinthina subacta, ad vteri inflammationes & præclusiones vtiliter admouetur. Decoctum eius idem præstat, secundāsq; à partu relictas educit. Decoctum radice cum vino potum, vrinæ difficultati, calculosorum cruditati, dysentericis, ischiadicis, tremulis & ruptis succurrit. Dentium mitigat dolorem cū aceto decocta, colluto inde ore. Semen aut viride siccumq; tritum, cum aceto in sole perunctum alphas extergit. Cum aceto & oleo inunctum, à venenatorū morsibus præseruat. Valet ad dysenteriam, sanguinis reiectionem & alui fluores. Seminis decoctum in posca aut vino, contra omnes apum & minutarum ferarum ictus bibitur. Folia cū exiguo oleo morsibus & ambustis illinuntur. Addensat aquam sub dio radix trita & admixta.

EXGALENO.

Digerendi, laxandi, phlegmone leuandi, mitigandi, coquendi coctu difficilia tubercula facultatē obtinet. Porro radix eius & semen cætera quidem pari herbe viridi modo agunt, verum tenuiorum partium, magisque exiccatoriam, ad hæc magis exterforiam quàm illa facultatem ostēdunt, vt & alphas detergant, & semen renum calculos confringat. Radicis autem decoctum dysentericæ, alui pfluuii, & san-

& sanguinis reiectioni vtile est, nempe cum astringentem quandam facultatem possideat.

EXPLINIO.

Althææ contra omnes aculeatos ictus efficacior vis, præcipuè scorpionum, vesparum, simulumq;, & muris aranci. Quin & trita cum oleo, hac peruncti ante, vel habentes eā, non feriuntur. Eius radix præcipuè conuulsis ruptisq; efficax est. Cocta in aqua aluum sistit. Ex vino albo strumas & parotidas, & mammarum inflammationes, & panos in vino solia decocta & illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quamlibet per niciosæ tussi citissimè medentur. Hippocrates vulneratis, sitientibusq; defectu sanguinis, radice decoctæ succum bibendum dedit. Et eam vulneribus cum melle & resina, item conuulsis, luxatis, tumentibus, & musculis, neruis, articulis imposuit. Et asthmaticis ac dysentericis in vino bibendam dedit. Mirum, aquam radice ea addita addensari sub dio, atque elactescere. Efficacior autem quò recentior.

EXTHEOPHRASTO.

Vsus eius ad rupta, & tusses è vino dulci, & ad vlcera in oleo. Aliàs si carnibus concoquas, in idem aggregare, ac veluti conglutinare posse affirmant.

De Anagallide. CAP. VI.

NOMINA.

Aναγαλλίς Græcè, Anagallis Latinè, officinis inusitata, Germanicè *Bauchpfeil*, oder *Zolmarkkraut* [Gallicè *Mouron*] Hoc nominis fortè à Germanis inditū est, quod Anagallis in lumine vestibuli suspensa, maleficiorū introitū pellere credita sit. Errant qui Morsum gallinæ seu Passerianam vulgo dictam herbam, Anagallida putant, haud secus atq; ii, qui Auriculā muris pro Anagallide depictam ostendunt herbarii.

Anagallis non est.

Morsus gallinæ,

neque Auricula muris.

GENERA.

Duo duntaxat Anagallidis esse genera, veterum omnium testimonio constat, marem scilicet & feminam quæ sanè nullo nisi florum discrimine distant. Mas enim puniceo, [Gal. *mouron rouge*,] Fæmina vero cæruleo flo-

b ij

re con

re conspicitur. [Gal. *Mouron violet.*] Proinde hallucinari iuniores ac barbaros medicos euidentissimū est, qui plura duobus Anagallidis genera constituunt.

FORMA.

Anagallis mas.

Anagallis foemina.

Frutices sunt Anagallidis parui, in terra iacentes, folia in quadrangulis caulibus pusilla habentes, & modicè rotūda ad Helxines similitudinem. Semen gerunt rotuadum. Non quicquam sanè certius hac scriptorum pictura respondet: cum duplex sit in flore color, puniceus nimirum & cœruleus, quadranguli caules per terram sparsi, folia non toto ambitu rotunda, & semen coriandro non dissimile circinatum. Non est tamen quod sic humi prostratos hos frutices intelligas, vt profus non suppullent. Nam in altum etiā surgunt,

furgunt, non tamen altius, quàm ipsa tibi examusim pictura monstrat.

LOCVS.

Pedibus in aruis vineisq; vbique calcatur, neq; quicquā nunc Anagallide despectius est, cum tamen in antiqua medicina multus eius fuerit vsus. Licet autem vbique ferè proueniat, in vlginosis tamen lætior.

TEMPVS.

Per ætatem vtriusq; prouentus maximus est, potissimū autem mense Augusto. Florent autem à Maio mense vsq; in autumnum.

TEMPERAMENTVM.

Anagallidis vterque sexus calidam & siccam facultatem obtinet, quod scilicet extergere possint. Mulieres namque quæ asperiores & decolorem à natura cutem acceperūt, ad læuorem nitoremq; vultus, harum succo vtuntur, vt hac ratione errare necesse sit, qui Anagallidas frigidas & humidas esse statuunt.

Error quod
runda de-
tegitur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vtraque mitigandi facultatem habet, Inflammationes arcent, surculos extrahunt, vlcera serpentia compescunt. Sucus earum gargarisatus pituitam capitis purgat. Per nares infusus dolorē dentium lenit, si in contrariam narē iniicitur. Argema cum Attico melle emendat, & oculorum caliginēs iuuat. Contra viperarum morsus, renum & iecinoris vitia, ex vino potus prodest. Tradunt nonnulli eam, quæ cœruleum florem habet, prociduum sedem reprimere: quæ vero puniceum, illitu euocare.

EX GALENO.

Anagallis vtraque, tam ea quæ florem parit cœruleum, quàm ea quæ puniceum, admodum extergendi facultatem obtinent. Quendam etiā calorem attractorium possident, ita vt impactos corpori refugant aculeos. Succus earum ex naribus purgat eadem de causa. Et vt summum dicatur, exicatoriam citra mordicationem facultatem habent, quamobrem vulnera glutiant, & putrida adiuuant.

EX PLINIO.

Vtriusque succus oculorum caliginem discutit cū melle, & ex ictu cruorē, & argemā rubens, magis cum Attico melle inunctus. Pupillas dilatat, & ideo hoc inunguntur antē, quibus paracentesis firiumentorū quoq; oculis medentur. Succus caput purgat per nares infusus, ita vt deinde vino colluatur. Bibitur & contra angues succi drachma in vino. Mirum, quod sceminam pecora vitant. At si decepta similitudine (florē enim tantū distā) degustauerit, statim eam q̄ Asyla vocatur, in remedio quarūt. Ea ā nostris ferus oculus nuncupatur. Præcipiunt aliqui effossuris, ante solis ortum priusquam quicquā aliquid loquantur, ter salutare eā tūc sublarā exprimere, ita præcipuas esse vires. Vrinā cient Anagallides, Iecinori mirē profunt, cohibēt quas nomas vocant. Vitales & recentibus plagis, præcipuē fenum corpori. Ad recentia quōque vulnera tanta traditur vis, vt saniem ossibus extrahant. Anagallis cœrulea procidentia sedis retro agit, è diuerso rubens proritat.

Supersti-
cium.

ADNOTATIO.

Anagallis vtraque in hortis frequens, parvula, arboris tamen habitu, caule quadrato. Mouron petit & quarre nobis dicitur.

De Alfine. CAPVT. VII.

NOMINA.

Morsus gallinae. **A**λσιν Græcè, Auricula muris Latinè, Morsus gallinae vulgò appellatur. Pauerina Italicè, quod paueris, id est, iunioribus anseribus gratū pabulū subministrat. Aui culas caueis inclusas, cum fastidiunt escam, aucupes hac herba recreare solent. Germanicè *Hünnerderm*. [Gallicè *Mou-ron*, aliis *Morgeline* vocatur.] Alfine autem dicta est, quod lucos, quæ Græci *λσιν* nominant, nemorosaq; & umbrosa loca amet. Auricula verò muris, quod musculorum auribus folia similia habeat.

GENERA.

Quamuis Dioscorides & alii vnam tantū Alfinem faciūt nos

nos tamen tria eiusdem genera, licet plura adhuc inueniantur, damus. Primum genus Alfinem maiorem vocauimus, quod scilicet vera sit Alfine, & aliis maior, [Gallicè *Mouron* nominatur.] Alterius generis plantam Alfinem mediā appellauimus, [Gallicè *moye Mourō ou bastard*] Hæc quod ad flores attinet, qui cœrulei sunt, à descriptione variat: eiusdem tamen cum priore facultatis. Terti generis herbam, Alfinem minorem vocauimus. Hæc quidem, vt prima pulchrè descriptioni respondet, [Gallicè *petit ou menu Mouron* nuncupatur.]

FORMA.

Alfines primum genus.

Cauliculis serpit rotundis, è quorum geniculis exiles ramuli profiliunt, foliis Helixines minoribus minusque hirsutis, flore exiguo, candido, foris herbaceo. Hec cum teritur, cucumeris odorem refert. Non autem illam Peponis maturi iucunditatem, sed herbaceum cucumeris odorem, subolet. Por-
b iij ro cū

Alfines alterū genus. *Alfines tertiuū genus.*

ro cūm Dioscorides Helxine similem esse Alfinen tradit, nō de ea Helxine, que vulgò Parietaria, sed ea potius, quæ alio nomine Cissampelos dicitur, intelligas oportet: hæc enī folia Hederæ haud dissimilia obtinet. Adeò vt liquidò iam constet, Alfinen esse eam herbam, quam passim hodie Morsum gallinæ appellant. Huc accedit quòd facultates, vt ex sequentibus patebit, quas vulgus Morsui gallinæ tribuit, ab Alfines viribus nihil variant.

LOCVS.

Nascitur in lucis, hortis, & maximè in parientibus, maceris, opacisque locis.

TEMPVS.

Incipit à media hyeme. arescit autem æstate media. Cū præcepit, musculorum aures imitatur foliis.

TEM

TEMPERAMENTVM.

Refrigerantem & humectantem haud secus quàm Helxine obtinet facultatem: est enim aqueæ essentie frigida: quæ:quare & circa adstrictionem refrigerat.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Alfina refrigerandi facultatem obtinet. Oculorum inflammationibus cum polenta illita conuenit. Succus eius aurium doloribus instillatus prodest. In vniuersum eadē quæ Helxine potest.

EXGALENO.

Ad feruentes phlegmonas, & mediocria erysipelata cōpetit.

EEPLINIO.

Vfus eius ad collectiones inflammationesq̃. Quin emendat omnia quæ Helxine, sed infirmius. Epiphoris peculiari ter imponitur: item verendis vlcibusque cum farina hordeacea. Succus eius auribus infunditur.

APPENDIX.

Easdem facultates herbisquæ Morsus gallinæ vulgò nominant, nostri temporis herbarii tribuunt, quod scilicet ad feruentes inflammationes, ac erysipelata prosint. Omnes enim, vt dictum est, refrigerant atque humectant. Hinc est quod minorē aliqui Germanorū *Fieberkraut* vocēt, quia scilicet febribus accommoda & vtilis sit.

ADNOTATIO.

Alfina omnis Mourō nobis dicitur, à baccharum similitudine cū solana.

De Anthemide. CAP. VIII.

NOMINA.

Aνθιμις, ή χαμαίμηλον Græcè, Anthemis, Chamæmelon Latinè, officinis corrupto nomine Camomilla dicitur, Germanicè *Camille* [Gallicè *Camomille*.] Chamæmelō quoniam odorem habeat mali, appellat, id quod de primo genere potissimum intelligendum venit.

GENERA.

Tria eius genera, floribus tantum distantia, inueniuntur. Hi enim etsi intus aurei sint, tamen foris per ambitum illis

b v adia

adiacent folia aut candida, aut lutea, aut purpurea. Quæ foris in orbem candida folia obtrinet, ea est quæ à Dioscoride propriè λευκάνθημον, & vulgò hodie Comomilla vocatur. [Gallicè *Camomille blanche*.] Quæ vero luteis per ambitû foliis cõstat, ea haud dubiè est, quâ priuati Dioscorides à suis floribus χρυσάνθημον nominat, Germani autem pulchè ad Græcâ appellatione alludentes, *Waldtblumen*, *Belcamillen*, *Streichblümen*, appellât [Gallicè *Camomille jaune*.] & herba sanctæ Mariæ nûcupatur vulgò. Tertia species chamæmeli, quæ nimirum purpurea per orbem folia haber, nulla alia est nisi ea quam hodie vulgus medicorum, *Consolidam regalem*, Germani autem à similitudine calcaris, cui respõdet flosculus eius herbæ, & à colore lepido regiõque, qui aspectari nunquam satis potest, *Rittersporn* vocât, Dioscorides peculiariter χρυσάνθημον, eo quod vere floreat dici tradit. Tria itaq; in vniuersû Anthemidis seu Chamæmeli genera sunt: quorum sanè primum Chamæmelon leucânthemon, alterû Chamæmelon chrysanthemon, tertium Chamæmelõ Eranthemõ Dioscoridi nominatur. De duobus primis generibus neminem dubitare, quin vera & legitima sint, arbitramur, quod nihil in iis sit quod Dioscoridis descriptioni, quam mox subiiciemus, non respondeat. Tertium fortè nonnullis, qui morosius omnia obseruant, minime genuinum Chamæmeli genus esse videbitur, ideoque quibus simus argumētis & coniecturis impulsus, vt tertium Anthemidis esse genus credamus, necesse erit ostendere. Potissimû autem quod nos in hanc sententiã pertraxit, est, quod singula in Dioscoridis descriptione illi congruant: rami scilicet palmum nõ excedentes, fruticosi, multas alas habentes, parui & exigui, capitula rotunda, aurea, foris purpureis foliis, magnitudine in nullo alio genere Rutæ foliis magis similibus circumdata. Deinde sententiã hanc nostram confirmant antiquissimus codex manuscriptus, in quo pictura exquisitissimè Regalem dictam consolidam refert, quam iis sanè verbis describit. [Herba est quam quidã Monachellam siue Capuciarum vocant (à cucullo haud dubiè monachorum quem flores illius herbæ referunt, nomen imponentes) Dioscorides Eranthemion appellat, & est vna spe

species Anthemidis, quæ folia instar Camomillæ habet, nigriora tamen: florem autem violæ similem. Hæc ille. Quibus omnibus illud etiam accedit, nostram de hac herba sententiã mirificè corroborans, quod vulgus hodie medicorum *Consolidam regalem* calculosis, & oculis prodesse tradat, adedò vt illius etiam conspectum multos ex oculis laborantes sanasse dicant. Atque hinc fit vt studiosi passim eam herbam in suis museis suspensam habeant, oculis hac ratione consulere volentes. Has autè omnes facultates, vt ex sequentibus patebit, Eranthemio suo Dioscorides etiam describit. Quamobrem nihil certius est, quàm *Consolidam regalem* tertium esse Anthemidis genus, id quod argumenta nostra iam adducta palàm euincunt.

FORMA.

Chamæmelon Leucânthemon *Chamæmelon Aureum.*

Rami palmum non exedût, frequentes,

FORMA.

Consolida Regalis.

LOCVS.

Nascuntur in aspero, sicco macróque solo, & iuxta feruitas atque itinera.

TEMPVS.

Colliguntur vere incalidis potissimùm regionibus, in nostris inter æstatis initia, hoc est Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calefaciunt & dissecant in primo ordine.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vim habent radices, flores, & herba calefaciendi, extenuandi que. Potu & infusione menses, fœtus, calculos, & vrinam pellunt. Aduersus inflationes, & tenuis intestini, dolores bibuntur. Bile suffusos expurgant, & iecinoro sibi medentur. Decocto earum vesicæ vitia fouentur. Efficacius ex omnibus generibus est, quod florem fert purpureum, ceteris

alas habentes parui, tenues & multi, capitulis rotundis. Flores intus aureos continet, foris vero per ambitum candidos, aut luteos, aut purpureos, foliorum Rutæ magnitudine.

terisque maius existit, idque propriè Eranthemum vocatur. Quod verò Leucanthemum & Chrysanthemum cognominant, vehementius vrinam ciunt. Aegilopiis illitæ medentur. Commanducata oris vlcera sanant. Nonnulli in clysteribus ex oleo vtuntur, terentes ipsas ad pellendos febrium circuitus. Folia & flores reponi debent, & separatim confusa in pastillos conformari. Radix quoque ficcatur, & vsu poscente interim partes duas herbæ, floris aut radice modò vnam: interim contra floris duas, & herbæ vnam alternis diebus duplicantes pondus, dare conuenit. Bibere autem oportet in vino diluto mulso.

EXGALENO.

Tenuium est partium, quamobrem digerédi, rarefaciendi, & laxandi facultatem obrinet. Est itaque Chamæmelò tenuitate Rosæ persimile, calore verò ad olei facultates magis accedit, animali familiares, & temperatas. Quapropter lassitudinibus, vt si quid aliud, confert, doloresque mitigat. Præterea tensa remittit & laxat, quæque mediocriter dura sunt, emollit, quæque constipata condensataue sunt, rarefacit. Ad hæc febres quæ citra visceris alicuius inflammationem in festant, dissoluit, præsertim quæ ex humoribus biliosis, aut cutis densitate consistunt. Qua de re & ab Aegyptiorum sapientissimis Soli consecrata est, febriliūque omnium remedium putatur. Verùm hac quidem in re à veritate aberrant: solas enim quas diximus febres sanare potest, easque quæ iam concoctæ sunt. Iuuat autè pulchrè reliquas etiam omnes quæ melancholicæ sunt, aut pituitosæ, aut ex visceris inflammatione prognatæ: nam & harum remedium Chamæmelum vel strenuissimum est, vbi iam cõcoctis adhibetur: quapropter & hypochondriis, vt si quid aliud, gratum existit.

EXPLINIO.

Medici vere folia tusa in pastillos digerunt, item florem & radicem. Dantur omnia mixta drachmæ vnius pondere cõtra serpentū ictus. Pellit mortuos partus, itè menstrua in potu, & vrinam, calculosque, inflationes, iecinorū vitia, bilem suffusam ægilopia. Commanducata, viscerum manantes in ore eruptiones sanat. Ex omnibus iis generibus ad calculos

culos efficacissima est quæ florem purpureum, habet, cuius & foliorum, & fruticis amplitudo maiuscula est. Hanc pro-
priè quidam Eranthemon vocant.

ADNOTATIO.

Chamamelum leucanthemum nomen nobis retinet, Chrysanthemum quod pingis, michi quòd sciam non est visum. Eranthemum, quia verè floret in calcaris effigiem, in ambitu purpureum, cornueta nobis dicta pingitur, quæ tamen floret mensibus.

De Anetho. CAP. IX.

NOMINA.

Aνθός Grecè, Anethum Latinè appellatur. Nomen in officinis genuinū retinet. Germani. *Dyllen, t Hochkraut,* [Gallicè *Anet*] nominatur.

FORNA.

Anethum.

Anethum sesquicubi tali proceritate assurgit, multicaule ramosum, exilitate folii in staminis penè modum extenuata, luteolo flosculo, semine lato & quasi foliato, radice lignosa, neque adeo proluxa, umbella fœniculi, cui cognatum quasi genus, propter similitudinem videri potest.

LO

LOCVS.

In hortis feritur: interdum & sponte fœniculi modo, prouenit.

TEMPVS.

Floret in æstate, Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Anethum adeo calefacit, vt habendum sit aut secūdi ordinis intensi, aut tertii remissi. Exsiccatū verò ordinis est secundi incipientis, aut primi finientis. Vstum autem tertium calefacientium, tum desiccantium ordinis sit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Anethi aridi comæ seminisque decoctum potum lac euocat. Tormina & inflationes sedat. Aluum leuèque vomitones sistit. Vrinā cit. Singultus lenit. Oculos hebetat, & genituram assidue potū extinguit. Decoctū eius mulieribus præfocatione vuluæ laborantibus ad insidendum vtile. Se men eiusdem vstum & illitum condylo mata tollit.

EX GALENO.

Anethum in oleo decoctum digerit, sedat dolores, somnum conciliat, crudos & incoctos humores concoquit. Fit enim ex eo oleum, cuius propinqua sit temperies pus mouentibus, & maturantibus vocatis medicamentis, nisi quatenus paulò illis tum calidius, tum tenuiorum partium est, atque adeo digerendi facultate præditum. Vstum vlceribus admodum humidis illitum prodest, potissimum iis quæ in pudendo consistunt. Quæ autem in præputio sunt ineterata, iis probè cicatricem inducit. Cæterum viride humidius est, & minus calidum, itaque magis concoquit sicco, & somnum conciliat, sed minus digerit. Idcirco mihi videntur veteres coronis ex eo concinnatis in sympofius vsi esse.

EX PLINO.

Anethum ructus mouet, & tormina sedat. Aluum sistit. Epiphoris radices illinuntur ex aqua vel vino. Singultus cohibet semen feruens olfactum. Sumptum ex aqua sedat cruditates. Cinis eius vnam in faucibus leuat, oculos & genituram hebetat.

EX

EX SIMEONE SETHI.

Ad crassorum humorum inflationem prodest. Quidam sanè ipsum stomacho bonum esse, alii, vero minimè, dixerunt. Illi quidem ad eius caliditatem, & facultatem quæ humiditatem concoquit, & flatus qui sunt in ventriculo discutit, respexerunt: ii verò ad substantiam eius, quæ crassarum est partium, concoctu difficilis, & nauseosa. Oleo incoctū discutit, & somnum conciliat. Inunctū tumores crudos concoquit. Inflationes quoque quæ in ventriculo generantur, digerit. Corpusex immodico labore defatigatum curat. Re nes vero, vt quidam aiunt, lædit.

De Aizoo. CAP. X.

NOMINA.

Aιζοον Græcè: Aizoon, Sedum, Semperuium Latine nominatur. Postremum nomen officinè obtinuerūt. Vulgò Iouis barba. Germanicè *Broß; hauf; vurtz* [Gallicè *de la Ionbarbe* dicitur] quòd scilicet nonnullis locis plebis animos iam pridem inuaserit opinio, non feriri fulmine domum in cuius tegulis vireat Sedum. Porro Aizoon & Semperuium appellant, quod perpetuo, tam ætate quàm hyeme vireat, nec vllis frigoribus, aut cœli iniuria quantumuis frigida emoriatur.

GENERA.

Aizoon
maius.
Aizoon
minus.
vermicularis.
Crassula
minor.
Tertium
genus.
Aizoi.

Dioscoridem sequentes tria eius genera statuimus. Primum Aizoon seu Sedum maius, quòd folia latiora habeat. Alterum Sedum minus, quod Græcis etiam *τριβαλις*, quia ter floreat in anno, vocatur. Vulgò Vermicularis, à similitudine foliorum, quæ rotunda sunt, & figuræ ovalis, vt vermiculos putes, & Crassula minor nominatur. Huius iterū duo sunt genera: alterum enim mas est, quod nimirum floribus luteis spectatur, & [Gallis *Triquemadame, Ionbarbe, & Rabanit* appellatur]. Alterum fœmina, quod pallidis seu candidis conspicitur floribus. [Ionbarbe à *petite suelle*] Tertium genus est quod Aizoon sylvestre. [Gall. *Conille de prestre*] Ab alijs, Portulaca sylvestris, aut Illecebra minus rectè & improprie dicitur. Nam Portulaca sylvestris diuersa ab hoc tertio sedi genere herba est, vt suo dicemus loco

loco. Illecebræ autem nomen alii debetur herbæ, quæ Telephion vocatur, vt in eiusdem historia docebimus. Nomina verò hæc generi illi indiderunt, seducti errore eorum qui portulacam sylvestrem cum tertio Aizoo apud Dioscoridem confuderunt, atque adeò quæ debentur Portulacæ & Telephio nomina, Aizoo temerè assignarunt. Vt enim viribus diuersa est Portulaca sylvestris ab hoc genere tertio Aizoi, ita etiam nomine & forma. Quare meritò reprehendendi sunt qui duo hæc capita sic sibi temerè miscuerunt. Vulgares herbarii Vermicularem minorem vocant. [Galli *Pain d'Oyseau*.]

FORMA.

Sedum maius.

Sedum minus mas.

Semper

*Sedum minus foemina.**Sedi tertium genus.*

- Maius.** Semperuium maius caules proferit cubitales, interdum etiam maiores, pollicis crassitudine, pingues, egregiè virentes, incisuras Characiæ Tithymalli instar habentes. Folia pingua, pollicis magnitudine, in cacumine lingue similia, alia in terram resupinata, alia in capite inuicem contracta circulo oculi figuram circumscribunt. Minus Aizoon caules ab vna radice exeuntes multos habet, tenues, foliis plenos, rotundis, pinguibus, paruis, in summo a cuminis. Emittit autem è medio caulem palmi altitudine, umbellam & flores pallidos luteosve sustinentem. $\chi\lambda\omega\rho\acute{\kappa}$ enim hoc loco, vt aliàs sæpe, pro $\omega\rho\acute{\kappa}$ accipitur, id quod ex Serapione etiam abundè constare potest, qui hunc Dioscoridis locū ita reddidit. Et habet virgam in medio longam, circa longitudinem palmi, super quam est capitellum, in quo est flos citri-
- Minus.**

citrinus, subtilis. Eam aut Semperuii minoris specie quæ flosculis luteolis spectatur, dilucidioris doctrine gratia, maiorem appellauimus, Alteram verò quæ candidos obtinet flores, foeminam. Tertium Semperuii genus syluestre dictū, foliola habet pinguiora, ad Portulacæ figuram accedentia, & hirsuta, breuiorq; cacumine. His verbis exquisitè admodū Dioscorides & Plinius tertium Aizoi genus, quod vermicularem minorem hodie appellant, delinearunt. Habet enim pingua admodum foliola, ad Portulacæ syluestris formam nonnihil accedentia, hirsuta, & breuiori quàm in Aizoo minori cacumine. Reliqua quæ sequuntur in quibusdā Dioscoridis exemplaribus, manifestè adulterina sunt. Neque iis plura habet Aldinum exemplar, & alia quæ paulò sunt castigatiora.

LOCVS.

Maius nascitur in montanis & testis. Nonnulli aut in rectis domorum conferunt. Minus Aizoon in muris & petris, maceris vinearum, parietibusque prouenit. Tertium in petrosis locis, sepulchris vmbrosis, oppidorūque fossis.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus maius & minus. Tertium autem genus in Maio tantum floribus ornatur luteis.

TEMPERAMENTVM.

Aizoon vtrunque, tam maius quàm minus, desiccāt modicè, vehèmenter autè refrigerant: sunt enim ex tertio ordine & recessu refrigerantium. Tertium genus calidum esse, Dioscoridis & omnium veterum testimonio constat. Gustus etiam minimè reclamationis: si enim gustaueris, linguam vehèmenter vrit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Maius vim obtinet refrigerandi & adstringendi. Conferunt ad erysipelata, herpes, nomas, oculorum inflammationes, ambusta, podagras, folia per se, & cum polenta illita. Succus verò cum polenta & rosaceo, capiti in doloribus infunditur. Datur à phalangio morsus in potu, diarrhoea laborantibus, dysentericisque. Teretes lumbricos

c ij cum

cum vino potus excutit. Subditus in pefso, muliebres fluxiones sistit. Succus etiam lippientibus à sanguine vtiliter inungitur. Minoris folia antedicto eandem facultatem habent. Tertium genus calefaciendi vim habet, acrem, & exulceratorem. Cum axungia illitum strumas discutit.

EX GALENO.

Semperuiuum vtrūque tam maius quàm minus deficcet quidem modicè, quandoquidem & mediocriter adstringat omnium alterius vehemētis qualitatis expers: quare in coaquea essentia abundat. Refrigerat non mediocriter, idèoque ad erysipelata, herpetas, & à fluxione natas phlegmonas prodest.

EX PLINIO.

Vtriusque vis eadem, perfrigerare & adstringere. Medentur epiphoris folia imposita, vel succus inunctus. Purgant enim vlcera oculorum, exlentque, & ad cicatricem perdunt. Palpebras deglutinant. Eadem capitis doloribus medentur, succo vel folio temporibus illitis. Aduerfantur phalangiorū ictibus, aconito verò, maius Aizoon præcipuè. A scorpionibus quoque feriti id habentem negant. Medentur & aurium dolori.

APPENDIX.

Errat non parum hodie magna medicorum pars, qui Sed genus tertium refrigerare, aliterere haud verentur. Et mirum sanè cur ab eo errore illos Dioscorides non reuocet, qui disertè ait, hoc ipsum calefaciendi, & exulcerandi facultatè habere. Sed fortè nō magnopere laborat, quid de hac planta Dioscorides tradat. Debuisset tamè erroris huius admo nuisse eos saltè Germanica eius plantæ nomenclatura. Neque enim alia ratione *Saurpfeffer* nostris Germanis dicta est, nisi quòd in muris proueniat, gustūque acris, vt piper, admodum sit.

ADNOTATIO.

Sedum maius nobis Iouis barba, minus mas Triquemadame, hortense est acetarijs expetitum: alia duo siluestria quorum posterius vermicularis nobis dicitur, calida multum herba, non autem te-
neo aliud.

DE

De Arnoglossò. CAPVT. XI.

NOMINA.

Aρνόγλωσσον Græcis: Arnoglossum, Plantago Latinis nominatur. Nomen latinum Plantaginis officinæ retinuerunt. [Gallicè *Du Plantain*.] Germanicè *Uvegerich* *Scafsungen*, quod nomen Græco pulchrè responderet, dicitur. Arnoglossum, quòd eius folia agninae linguæ similia sint, appellarunt Græci. Latini autem Plantaginem, ducto à planta vocabulo, nuncuparunt. Sunt tamen qui à multitudine neruorum, quibus quasi costis in dorso per longitudinem folia eius distincta sunt, Polyneuron vocant.

Arnoglossum vnde dictum.
Plantago.
Polyneuron.

GENERA.

Duo Plantaginis sunt genera, veterum omnium sententia, maior & minor. Maior, quā peculiariter à septenis quæ in foliis apparèt costis, Græcè *ἑπτακώλυρον*, id est, Septineruiam vocat germanis nostris à foliorū latitudine. *Brossier* oder *breyter vvegerich* nominatur. [Gallicè *Grand Plantain*.] Minor, eo quòd eius folia fibris quinque tanquam neruis distincta sunt, *πεντεκώλυρον*, id est, Quinqueneruia dicitur. Officinæ, quoniam folium arctius definit in acumen, & velut in lanceæ mucronem fastigiatur, Lanceolatam, vulgus autem Lanceolam appellat. *Berman*, *klein* oder *spuziger vvegerich*, quia scilicet acuminatior & longior est & ab equinæ costæ similitudine, *Rohrripp* vocatur, [Gallicè *Plantain petit*.]

c iij FOR

FORMA.

*Plantago maior.**Plantago minor.*

Minor *Plantago* angustiora, minora, molliora, læuiora, & tenuiora folia habet, caule anguloso, in terram inclinato, flores pallidos, semen in summis caulibus. Maior contra crassior vegetiorque, latiore folio, betaceo. Folia siquidem maioris *Plantaginis* betaceorum effigiem, non alterius oleis referunt, quod Dioscorides *λαχανώδης* dixit. Nam apud Athenienses *λαχανον* pro Beta sæpe sumi solet, à cuius foliis non multum *Plantaginea* videntur abhorre. Non itaque olus intelligere potuit, cum in exprimenda similitudine speciatim loqui, non generatim conueniat. Huius caulis angulosus, subruber, altitudine eubitali, à medio sui ad verticem vsque tenui femine circumdatus, flosculum in spica luteum, nonnunquam herbaceum ostentat. Radices sunt illi teneræ, hirsutæ, candidæ, digitali crassitudine. Descriptio

criptiones hæ Dioscoridis pulchrè picturæ respondēt. Antiquus etiam herbarius easdem pro maiori & minori *Plantagine* herbas exhibet.

FORMA.

Adnotatio.

Quam pingit Fuchsius *plantaginè* minorè, nõs mediam putamus, eadèq; quinqueneruiã, officinis autem *Arnoglossam* sed corruptè: Minoris autem *plãtaginis*, quã nõs *Lanceolatam* dici putamus, nunc primum figuram damus.

LOCVS.

Maior in palustribus potissimum nascitur. Vtraque autem circum sepes, aggeres, prata, & lacunosa loca.

TEMPVS.

Herba & flores in æstatis initio. Maio & Iunio mensibus, semen verò Augusto carpitur mense.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est temperaturæ *Plantago*, habet enim quiddam aqueum frigidum. habet verò & austerum quiddã, id quod terreum est, siccum, frigidum. Itaque refrigerat simul & desiccet, & vtroque secundi recessus à mediis est.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vim habent folia exicatoriam & adstringentem, ideo ad omnia vlcera maligna, elephantica, quæ humore scatēt

c iij & fordi

Lanceolata.

& sordida, conferunt. Eruptiones sanguinis, nomas, carbiculos, herpetas, epinyctidasque cohibent, Ulcera vetera & inæqualia cicatrice obducunt. Medentur & iis quæ Chironia nuncupantur. Sinus glutinant. Moribus canis, ambustis, inflammationibus, parotidi, panis profunt. Strumis & ægilopis cum sale illita conferunt. Olus coctum cum aceto & sale dysentericis & cæliacis sumptum subuenit. Datur & in locum Betæ cum lenticula coctum. In leucophlegmatia post aridas epulas in medio herba decocta datur Comitalibus & asthmaticis data proficit. Foliorum succus oris vlcera continua collutione purgat. Cum creta cimolia & cerusa ignibus sacris medetur. Fistulas infusus sanat. Aurium doloribus & lippitudinibus succus instillatus & collyriis additus prodest. Gingiuus sanguinolentis, & sanguinæ reitientibus potus confert. Dysentericis subter per alium inicitur. Bibitur contra tabem. Aduersus vteri stragulationes in lana apponitur: item vuluæ fluxiones. Semen cum vino potum alui fluxiones, & sanguinis excreationes sistit. Radix decocta collutione, & cominanducata, dentium dolores sedat, Eadem cum foliis in passo ad vesicæ reniumque vlcera præbetur. Ferunt tres radices cum tribus vini cyathis, & pari aquæ potas, tertianis auxiliari, & quatuor quartanis. Sunt qui radice è collo suspensa ad strumas discutendas vtantur.

EX GALENO.

Quæcunque medicaméta cum hoc quod refrigerat vnâ etiâ adstringunt, ea & ad vlcera maligna omnia, & ad fluxiones, & putredines profunt, atque adeo etiam ad dysenterias: nam & sanguinis eruptiones sistunt, & si quid aduratur refrigerant. Sinus quoque glutinant, & alia vlcera recētia simul & vetera. In omnibus ferè id genus medicamētis primas tenet, aut certè nulli secundum est Arnoglossum, idque temperaturæ symmetria. Nam siccitatem obtinet morfus experem, & frigiditatem quæ nondum obstupesciat. Semen eius & radix similis sunt facultatis, attamen siccioris, & minus frigidæ. Semen etiam subtilium est partium, radices autem crassiorum. Et huius herbæ folia exsiccata, subri

subtilioris & minus frigidæ facultatis fiunt, nempe diffusio ex eo ac digesto excremento aqueo. Hac ratione radices vtuntur ad dentium dolores, tum mādūcates, tum collutionibus incoquentes. Præterea ad iecinoris & renum obstructions non has tantum adhibent, sed folia quoque & multo magis semen: hæc enim quandam abstergendi in se facultatem habent, quam & in herba viridi inesse satis conici potest, verum ab humiditatis copia vincit.

EX PLINIO.

Vis mira in siccando desandōque corpore, cauterii vicem obtinens. Nulla res æque sistit fluxiones, quas Greci rheumatismos vocant. Stomachum corroborat Plantago per se sumpta in cibo cum lente alicuius forbitione. Strumis medetur. Semen eius in vino tritum, vel ipsa ex aceto cocta, aut alicui ex succo eius sumpta dysentericis datur. Lichenis scædo malo medetur trita. Vitia sedis & attritus celerimè sanat. Ex aqua nullâ duabus horis ante accessionem pota duabus drachmis, tertianis leniores facit, vel succus radiceis madefactæ vel tusa, vel ipsa radix trita in aqua ferro calefacta. Quidam ternas radices in tribus cyathis aquæ dederunt. Idem in quartanis quaternas fecerunt. Hydropicos sanat in cibo cum prius panem siccum comederint sine potu. Folia podagras refrigerant, & in primo impetu podagræ rubentis, hoc est, calidæ, conueniunt. Oris vlcera succus emendat, & folia radiceisque cominanducata, vel si rheumatismo laboret os. Vitio reiectionis sanguinis idem medetur. Phthisim sanat si bibatur, & ipsa decocta in vino cum sale & oleo à somno matutino refrigerat. Luxatis dolores & tumores tollunt folia tusa, addito sale modico. Fistulis infusus succus auxilio est. Sanguinis profluuium si sit semen, si ore reiciatur, siue aluo fluat, siue sceminarū vtero. Succus vomētibus sanguinem datur. Contusis, euer sis omnibus modis ipsa sumitur. Medetur omnium generū vlceribus, peculiariter scæminarum, senum, & infantium, igne mollita, melior & cum cerato.

ADNOTATIO.

Plantago hæc triplex omnibus nota, & quæ speciatim præter has

Arnoglossum dicitur, rotundioribus foliis, Lanuginosis, sessilibus, & frequentsimo officinarum celebris.

De Alismate. CAP. XII.

NOMINA.

Aλισμα, ἢ δαμασον αἰνιορ Grecè: Alifina, Damasonum Latine nominatur. Sunt quæ eam herbam esse putent, quam herbarij & vulgus nominant Barbam sylvanam, & Plantaginem aquaticam, nonnulli verò eam, quam multi pastorem fistulâ vocant, Prior Germanis *Uvasser Uvgrich, & Froschloffel* [Galicè *Plantain aquatique*] quæ scilicet in palustribus nascitur, ubi frequentes sunt ranæ. Altera verò iude *Hirtcupfais* nominatur. Offici. fistula pastoris.

*Alisma, siue Plantago
aquatica.*

Plantaginem autem aquaticam ob natales & similitudinem quæ illi cum vera Plantagine est, dixerunt: quemadmodum fistulam pastorem, quòd singulari scapo rudis fistulæ & longitudinem & effigiem quandam videatur imitari. Quæ verò nostra de his sit sententia, paulò post indicabimus.

FORMA.

Alisma folia Plantagini similia habet, angustiora tamen & in terram reflexa, demissa quæ; Caulis illi est tenuis, simplex, altitudine cubitum excedente, Thyrso similis, capitula habens. Flores tenues, candidos & aliquatenus palli

pallidos obtinet. Radices vt Ellebori nigri tenues, odoratas, acres, modicè que pingues, Ex qua quidè delineatione satis cõsta, neutram herbarum quarum picturas damus, esse Alifina. Nam herba quam hodie Plantaginem aquaticam vocant, non per omnia historię respondet. Vt enim alia præteream, radix eius neque odorata, neque acris est. Alterius autem, quam pastorem fistulam nominauimus, et si radix odorata sit, minimè tamen acris existit, Quicquid tamen sit, hac potius quàm altera pro Alismate vtendum esse censeo. Eius effigiem suo loco dabimus.

LOCVS.

Aquosa amat loca, in quibus passim nascitur.

TEMPVS.

In æstate colligi potest tum enim floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse hanc herbam satis monstrant radices, quas acres esse constat. Absterforiam etiam quandam in se facultatem obtinent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix vnus aut alterius drachmæ pondere cum vino pota, his qui leporem marinum deuorarunt, prodest: & quos rubeta rana momorderit, quicque opium hauserunt. Tormentibus & dysenterię per se, aut cum Dauco pari pondere pota confert. Conuulsis iridem & vteri strangulationibus. Herba sistit aluum, menses ducit, & œdemata illita lenit.

EX GALENO.

Damasonum aut Alifina. De hac herba in tertio libro tradit Dioscorides, quòd radix eius epota dysenterias sanat & aluum sistat, atque œdemata mitiget. Nos verò ea experti non sumus. Quòd autem constitutus in renibus calculos aqua in qua decocta fuerit, pota comminuat, casu expertissimus. Ex quo liquet, quæ absterforiam quandam facultatem obtinet,

EX PLINIO.

Vfus in radice aduersus ranas & lepores marinos. Lepori marino aduersatur in vino potū. Strumis imponitur ex aqua coelesti foliū tritum, vel radix cum axungia tufa, ita vt imposita folio suo operiatur. Sic & ad omnes ceruicis dolores, tumoresque quacunq; in parte.

De Artemisia. CAP. XIII

NOMINA.

Artemisia Græcis, Artemisia Latinis, Germanis **Beys** **Afûs**, **Bucken**, **S. Johans gurtel** **Sonnenwend gurtel** oder. **Brosser reinfarn** [Gallicè *Armoise*, *Arsemise*, ou *l'herbe de saint Iehan*] appellatur. Officinæ veterē appellationē retinet. Nomen herbæ inditū putant ab Artemisia vxore Mausoli regis, quæ sibi hanc herbam adoptauit, cū ante Parthenis, id est, virginialis, quod virgo dea illi nomen dederit, vocaretur. Non desunt qui ab Artemide cognominatā arbitrentur, quod priuatum fœminarum malis, quibus *ἀρtemiās*, hoc est, Diana præest, medeatur. Nomen Germanicum **S Johans gurtel**, quasi diuis Ioannis zonā dicas, à supersticiosulis nonnullis monachis & mulierculis herbæ huic impositum est. Nam fuerunt qui non coronas duntaxat, sed etiam zonas ex ista herbâ confecerunt, quas tādē in ignem, qui in die diuo Ioanni baptistæ sacro, in singulis placis vrbium succendebatur, nescio in quem euentū, proiecerūt, haud dubiè hac herbâ in deserto diuum Ioannem cinctum fuisse somniati.

G E N E R A.

Tres sunt, Dioscoride teste, Artemisiæ species, quæ etiā hodie apud nos pāsīm reperiuntur. Prima *πλατυφυλλος*. Latine Artemisia latifolia dici potest. Fa autem est que simpliciter hodie Artemisia vocatur. Huius iterū duo sunt genera colore duntaxat distantia: vnum caule & floribus rubens, Germanis **Rorbucken**, vel **Rorbeyfufz** dicitur Alterum candidans caule, floribus verò flauis, Germanicè **Aucifbucken** appellatur. Altera Græcè *λεπτοφυλλος*, Latine vero Tenuifolia nominatur: quod quidem genus vulgus hodie

hodie **Matricariam** Germani **Duerkraut** & **Dettram**, [Gallicè *de l'Espargoute*] quod vteri quem matricem vocant morbis medeatur. Tertia species Artemisia monoclonos dicitur, Tanacetum corrupto nomine pro Tagetem hodie nominant, Germani **Reinfarn**, quod filicis ferè speciem referat, & in aquarum ripis nascatur, alio nomine **Uyrtm craut**, quoniam lumbricos è ventre pellat. Esse verò hanc herbam aliquam Artemisiæ speciem, vel hinc etiam constare potest, quod primam speciem, vt diximus, nonnulli Germanicè **Brosser reinfarn** vocant: hac enim nomenclatura manifestè docent & eam, quā Tagetem appellant, Artemisiæ esse congenerem, quod scilicet eandem habeat appellationem. Huius haud dubiè generis est herba, quæ elegantissimos profert flores, garyophyllos Indos vocatos. Nulla enim iam re nisi floribus, qui sunt elegantiores & longè maiores, ab hac nostra distat: odore tamen nostram hanc etiam vincit. Hinc est quod Tagetem indicam appellauerimus. Germanicè autem **Indianische negelen**. His autem herbis tribus conuenire Dioscoridis descriptiones facillè vnusquisq; ex iis quæ paulò post dicemus, cognosceat. Esse autem Artemisiæ genera ex manuscripto codice, quem ob vtilitatem lubens cito, manifestè colligi potest. Is enim pictas ordine tres iam commemoratas herbas ita ob oculos ponit, vt nemo qui illas vel semel saltem viderit, non agnoscat. Picturæ accedunt descriptiones, & nomenclaturæ hodie etiam vsitatæ. Primam enim Artemisiam, alteram **Leptophyllon** & **Matricariam**, tertiam verò **Tagetem**, quo nomine Apuleius vsus est, & **Tanacetum** appellat, ita vt nemo deinceps quin vera sint Artemisiæ genera dubitare debeat, aut meritò possit.

FOR

Artemisia monoclonos.
Tanacetum.

Artemisia vnde dicta.

Artemisia latifolia.
Artemisia tenuifolia.
Materia varia.

*Artemisia latifolia.**Artemisia tenuifolia*

Prima species quæ priuatim Artemisia dicitur, fruticosa est herba, Absinthio similis, maiora tamen & pinguiora folia habet quæ supernè ex nigro viriscunt, subter autem candidant, crebrò etiam refecta sunt. Flos illi tenuis, & femerò rotundum. Altera, folia tenuiora obtinet, flores exiguos, ternos, albos, & grauius olentes. Porrò Sampfuchi odorem confricata eius folia & flores referunt. Quæ vtrique descriptio ita matricariam vulgò dictam herbam exprimit, vt nemo non, nisi talpa cæcior sit, hanc esse alteram Artemisiam speciem videat. Fruticosa enim herba est Matricaria, foliis quàm sit Artemisia propriè dicta gracilioribus, floribus tenuioribus, per ambitum albis, (intus enim lutei existunt) grauius cum vniuersa herba olentibus. Hallucinantur itaque

*Artemisia Monoclonos.**Tagetes indianus.*

que qui Serapionis interpretem secuti, Dioscoridis Partenium esse putant, vt suo loco abundè demonstrabimus. Tertia *μονοκλωνος*, hoc est, vnicaulis dicta, simplici caule confurgit, foliis minutim scissis. Caulis in summo floribus luteis & tenuibus abundat. Hæc odoris iucunditate priorem vincit. Quæ sanè descriptio pulchrè herbam Tanacetum appellatam hodiè, delineat, ita vt tertiam esse Artemisiam specie nemo dubitare debeat, aut saltem iure queat. Tagetes Indica caule exurgit rubescente, ramulis multis brachiato, foliis tenuibus, minutim scissis, & grauius odoratis, floribus in summo caule luteis, & croci ferè colorem referentibus, elegantia nulli alteri cedentibus.

LO

*Partenii
non est Ma
tricularia.*

LOCVS.

Prima nascitur in aquosis, incultis, asperisq; locis. Altera in hortis, locis siccis & lapidiosis. Tertia in aquarum ripis, atque vinearum aggeribus passim prouenit, vnde Germanicè apposito vocabulo *Reinsarn* vocatur. Indica Tagetes non nisi sata prouenit in Germania.

TEMPVS.

Singula genera tria æstate, potissimum cum vna maturascit, tunc enim abundat floribus, colliguntur. Indica paulò tardius in nostra regione floret.

TEMPERAMENTVM.

Calesciant & modicè desiccant, & sunt, quòd ad calefactionem attinet, ordinis secundi: quòd verò ad resiccationem, aut primi intensi, aut secundi remissi. Sunt etiam modicè tenuium partium.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Excalesciant & extenuant. Feruescit & profunt ad infusus muliebres, ducèdos menses, secundas & foetus. Vteri præclusionem atq; inflammationem iuuant, lapides frangunt, & vrinæ suppressionem tollunt. Herba ipsa imo ventri illata copiosa, menses mouet. Succus eius cum myrrha subactus & ad motus, ex utero elicit quæcunque & infusio. Bibitur etiam coma trium drachmarum pondere, eorundem ducèdorum gratia. Si quis stomacho laborans Artemisiam leptophyllon contuderit probè cum oleo amygdalino, & veluti malleagma confecerit, stomachoque imposuerit, sanabitur. Nervorum quoque dolore si quis affectus fuerit, ac succum eius cum oleo raseo miscens inunxerit, curabitur.

EXGALENO.

Ad renum calculos mediocriter, & ad vteri fomentationes profunt.

EXPLINIO.

Artemisia priuatim foeminarum malis medetur. Eandem quoque secum habentibus, negant nocere mala medicamenta, bestiamve vllam, ne solem quidem. Bibitur & hæc ex vino aduersus opium. Alligata priuatim potens traditur potaue aduersus ranas. Alligatam qui habet viator, negatur lassitudinem sentire.

AP

APPENDIX.

Præter dictas facultates vsu compertum est, flores Tanacetii pueris ex vino vella sate datos, mirificè ex ventre lumbricos pellere, ideòque Germanis herba lumbricorum, vt paulò ante diximus, appellata est hæc Artemisiam species.

ADNOTATIO.

Artemisia vulgaris, nobis nomen retinet. Tenuifoliam pingis quæ matricariam vulgò vocamus. Monoclonum verò Tanacetum seu Athanasiam vulgò dicunt. Tagetem verò quem oculum Indicum vocamus.

De Aparine. CAP. XIII.

NOMINA.

A *απαρίνη, ή εμφαλίκαρπη, ή φιλόανθρωπος* Græcè. Aparine *Omphalocarpos.* Latinè, *Klebrkraut* Germanicè [Gallicè *Riebles ou Grateron*] nominatur. *Philanthropos.* Omphalocarpos ab umbilici similitudine quam semen eius refert, rectè dicta est. Philanthropos aut vox humanitatis, amoris & comitatus illi imposita est, quòd blanda, comis, & hospitalis herba sit, nec aliter prætereuntium vestes apprehendat, quàm solent amici & hospitaliores à se discedentes comprehensa veste retinere, aut si id nequeant, aliquàdiu sequi. Quæ appellatione pulchrè Germani exprimètes, *Klebrkraut* nominant. Est enim illis *Kleben*, quod Latinis tenaciter adhærere, Officinæ & herbarii nonnulli Aspergulam hodie vocant, rectius tamen vna detrita litera nominaret Asperulam, quòd asperitate sua attingentium vestimentis pertinaciter hæreat.

ADNOTATIO.

Errant qui putant legèdum esse *εμφαλίκαρπος*, nam Dioscoridis & Pauli exemplaria castigatiora omnia habent *εμφαλίκαρπος*, Cui sanè lectio & ratio ipsa subscribit, cum sic nominata sit ab umbilici specie, quæ fructus eius refert. Quare cum altera lectio ratione omni destituta sit, immutatio ab Orosio Hispano Hermolaus, Marcellas, & Ruelius Dioscoridis interpretes *εμφαλίκαρπος* legètes, taxantur.

d Ramu

FORMA.

Aparine.

LOCVS.

Nascitur in frumentario agro, aut hortis circa sepes & maceris.

TEMPVS.

Colligitur æstate dum semine pregnans est.

TEMPERAMENTVM.

Aparine modice extergit & desiccatur, habetque nonnihil tenuium partium: vnde satis constat hanc aliquam etiam caloris in se portionem habere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Aperines feminis, caulium & foliorum succus cum vino potus phalangiorum & vituperarum moribus auxiliatur. Infusus doloribus aurium medetur. Herba ipsa cum axungia trita coacta, strumas discutit.

E X

EXPLINIO.

Efficax Aparine contra serpentes, semine potio ex vino drachma: & contra phalagia. Sanguinis abundantiam ex vulneribus reprimunt folia iposita. Succus auribus infunditur.

ADNOTATIO.

Aparine Rebulus.

De Acantho. CAP. XV.

NOMINA.

Aκανθος, ἡ ἀκανθα Græcis, Acanthus siue Acantha Latinis dicitur. Officium à similitudine, quam eius folia cum anterioribus versus pedibus habent, Brancam versus nam vocant. [Gallicè Branche versine.] Ad quam etiam similitudinem respicientes Germani, *Bernclauu*, oder *Bernrats* nominant. Illud non prætereundum esse putavi, hanc herbam olim etiam Romanis Marmorariam esse dictam: quæ vox in omnibus Dioscoridis exemplaribus deprauata est, ac in Mamolariam detorta: quod eius folia columnarum maxime Corinthiarum capitulis insculpebantur, quarum identidem tam scapi quam vertices marmore splendebant. Antiqui etiam Acantho pateras pingebant.

Bræca versina.

Marmoraria.

Dioscoridis locus emendatus.

GENERA.

Duo Acanthi genera damus. Primum quidem legitimam Acanthum nominauimus, quod scilicet descriptioni per omnia respondeat. Germanis dicitur *Tuelsch bernklauu*. Alterum Germanicam, quod nimirum in Germania officinæ omnes pro Acantho hanc versus herbam. Germanis simpliciter *Bernclauu* vocatur. [Gallicè *Bræche versine sauage*.]

FORMA.

Folia habet multo quam Lactuca latiora, & longiora, Erucæ modo incisuris diuisa, nigricantia, pinguis, læuis. Caulem leuem, binum cubitorum, digitali crassitudine, ex internallis sub ipsum versus verticem foliolis quibusdam oblongis veluti nucamentis, aculeatis, ex quibus candidus promitur flos. Semen illi est oblongum, luteum, caput thyrsi specie. Radices subsunt glutinosæ, mucosæ, rubentes, longe. Hactenus Dioscorides. Si autem veri Acanthi picturam diligenter spectare volueris, huic descriptioni prorsus quæd ij drare

*Acanthus vera.**Acanthus germanica.*

drare videbis, ita vt nulla sit nota quæ illi non ad amussim respondeat. Neque impedit quòd Acantha spinam significet, spinosa enim & hæc quidem herba est, sed mollibus duntaxat spinis prædita, ideòque à Vergilio mollis Acanthus dicitur. Germanicam tamen Acanthum ad Dioscoridis picturam non penitus accedere, est euentissimum. Potest tamen in prioris inopia, huius etiam commodus esse vsus, vt ex iis quæ paulò post dicemus, patebit.

LOCVS.

Nascitur vera in hortis, petrosis & humèribus locis: Germanica in hortis & pratis vndique.

TEMPVS.

Colligitur in æstate dum floribus & semine abudat, Iunio

nio præcipuè & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Folia Acanthi mediocriter digerentem facultatem obtinent. At radix exsiccat oria est, & leuiter incisoria, & tenuium partium. Hanc vim Acantho etiam Germanico inesse gustus abundè monstrat. Folia enim eius modicè amara, radix autem subacris est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Acanthi radices vsitis & luxatis illitæ profunt. Potæ vrinam mouent, & aluum sistunt. Tabidis, ruptis, conuulsis, mirè vtiles sunt.

EX PLINIO.

Radices Acanthi vsitis luxatisque mirè profunt. Itè ruptis, conuulsis, & phthisin metuentibus incoctæ cibo, maxime prisana. Podagris quoque illinuntur tritæ & calefactæ calidis.

APPENDIX.

Etsi nostræ Brancæ vsinæ facies picturæ Acanthi non vndequaque respondeat, tamen eius radicem eandem habere cum Acãthi veri radice facultatem est euentissimum. Cum enim gustu subacris sit necesse est vt exsiccet, incidat, & tenuium sit partium. Errant itaq; nostræ ætatis medici, qui neglecta prorsus radice, foliis tantum vtuntur, quæ quidem mediocriter discutere valent.

ADNOTATIO.

Acanthus Braucha vsina. Acanthus Germanica nobis non visa.

De Spina alba. CAP. XVI.

NOMINA.

Aκανθα λευκη Græcè, Spina alba Carduus mariæ Latine, Bedegarim seu Bedeguar Pœno nomine appellatur, Germani *vveißdistel oder Storchkraut*. [Gal lèd *Chardon ou lait de nostre Dame, ou Chardon argentin, ou Artichaut saunage*.] Nomen herba hæc ab albis foliis seu lacteis maculis, quibus folia conspersa sunt, accipit.

Bedegarim.

Spina alba vnde dicta.

d iij

Quam-

GENERA.

Quamuis Dioscorides spinę albę duntaxat vnum faciat genus, tamen cum plures inueniantur apud nos herbe quę descriptioni respondent, plura etiã vt illius statuamus genera necesse est. Vnum itaque genus est, quod hodie vulgò Carduus Marię dicitur, Germanis verò. **Wartendistel**, oder **Frauentistel**. Gallicè vero [Chardon, ou laict de nostre dame, ou chardon argentin.] nominatur. Nos spinã albam hortensem, quod nimirum in hortis tãtũm proueniat, appellauius. Alterũ genus syluestre est, proximè ad Dioscoridis delineationem accedens, ideòquę à Germanis **Aueiszuueg distel**, gallis autem, [Artichaut sauuage ou chardon commun] vocatur. Ceterũm vidimus herbam peregrinam siccã, quę syluestri, quod ad formã attinet, p omnia respondebat, quę haud dubiè vera spina alba erat, & descriptioni prorsus cõueniebat. Picturam eius, quod viridi destituebamur, dare non potuimus.

FORMA.

Folia albo Chamæleonti similia habet, angustiora tamen & candidiora, subdensa, subasperãve, & aculeata. Caulis binos cubitos excedentem, digiti magni aut minoris crassitudine, subalbum, intus cauum. In cacumine eius caput est aculeatum, Echino marino non abfimile, minus tamen & oblongum. Flores purpureos, in quibus semen Cnici forma, sed rotundius. Quę descriptio in vniuersum quadrare videtur herbę quę vulgò Carduus Marię appellatur. Folia siquidem Chamæleonti non dissimilia, angustiora, candidiorãque (albis enim maculis vndique conspersa, vnde tam Græcum quàm Latinum, adde etiã Germanicum noimen **Aueisdistel**, vt diximus, illi impositum est) subdẽsa, subasperãve, & minimè mollia, & mirum in modum aculeata sunt, ita vt contrectata immodicè pungant. Caulis eidem supra bina cubita altus, digiti maioris aut minoris crassitudine, & inanis. In summo vertice Echino marino haud dissimile caput aculeatum obtinet. Flores denique

Spina alba hortensis.

Spina Alba sylvestris.

nique purpureos, in quibus semen Cnico simile, sed rotundius habet, id quod ex vtriusque seminis collatione pulchrè deprehendes. His accedit, quod facultates quas albã Spinã Dioscorides tribuit, similes sint iis quã Carduo Mariã à nostris hodie herbariis assignantur, vt ex sequentibus annotescet clarius. Syluestri sic quadrat descriptio vt nihil magis. Nam, vt cætera omittam, radix desiccatoria est, & modicè astringens, atq; ad eò genuinas Spinã albã facultates obtinet.

LOCVS.

Nascitur in montibus & syluosis locis Hodie in hortis
d iij pas

palsim etiam plātatur, vt̄ alia quædam Carduorum genera. Syluestre in locis incultis & arenosis prouenit.

TEMPVS.

Colligenda est herba in æstate dum semine prægnās est. Floret autem Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius desiccatoria est, & modicè adstringens, Semē verò tenuis essentia, & calidæ facultatis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix huius pota, sanguinem excreantibus, stomachicis & cœliacis prodest. Vrinam cit. Oedematis illinitur. Decocto eius dentes in dolore colluuntur. Semen potum conuulsis infantibus, & à serpente demorsis auxiliatur. Ferunt etiam quod amuletum ex eo venantes bestias abigat.

EX GALENO.

Radix, cœliacis & stomachicis succurrit. Sanguinis reiectiones cohibet, & oedemata illira contrahit, ac dētes dolentes iuuat, si decoctio eius colluatur. Semen potum iis qui conuelluntur, prodest.

ADNOTATIO.

Spina alba hortensis Carduus beate Marie, Siluestris, palatium leporis.

De Asparago. CAP. XVII.

NOMINA.

Aσπαργός Græcè, Asparagus Latine vocatur. Officina extrita priore litera Sparagum nominant, Germani **Sparge** [Galli. *Asparge, ou Esparge.*] Sic autem potissimū altis fatiuūsq; de quo nobis hic sermo est, nominatur, eò quod cauliculos hos, qui prima germinatione prodeunt è terra, præcipuos habeat.

For

FORMA.

Asparagus.

lis locis lapidosis sponte prouenit.

TEMPVS.

Thyrso primum cū ver appetit emicante viret, spicatum cibus expetita. Recentes hos thyrsulos in voluptatem gulæ verterunt helluones. Hodie decoctus in iure Asparagus, aceto, sale, & oleo conspersus, magno gulæ delectamēto comeditur & in principum deliciis est. Semen suo legitur tempore, nimirum æstate.

TEMPERAMENTVM.

Abstergendi facultatem habet Asparagus, id quæ citra manifestam aut caliditatem, aut frigiditatem.

d v VI

VIRE'S EX DIOCORIDE.

Asparagi cauliculi cocti & comesti aluum molliunt, & vrinam mouent. Radicum verò decoctum, difficultati vrinæ, regio morbo correptis, nephriticis, ischiadicis: cum vino autem idem decoctum phalangiorum moribus auxiliatur. Si decoctum super dente retineatur, eius dolori medetur. Facit ad eadem omnia semen etiam potum. Ferunt mori canes decoctum eius bibentes.

EX GALENO.

Renes ac iecur infarctu liberat Asparagus, & maximè herbæ ipsius radices & semen. Quin & dentium dolores sanat siccitatis nomine, quam vel maximè dentes requirunt

EX PLINIO.

Vtilissimus stomacho cibus, vt traditur, Asparagi. Cumino quidem addito inflammationes stomachi colliq; discutunt. Idem oculis claritatem adferunt. Vêrem leniter molliunt, Pectoris & spinæ doloribus, intestinorumque vitis profunt. Vino cum coquantur addito, lumborum & renum dolores mitigant. Venerem stimulant. Vrinam ciêt vtilissimè, præterquam quòd vesicam exulcerant. Radix quoque plurimorum prædicatione trita, & in vino albo pota, calculos exturbat. Quidam ad vuluæ dolorem, radicè cum vino dulci propinant. Eadem in aceto decocta contra elephantiam proficit. Asparago trito cum oleo peructum pungi ab apibus negant.

EX SIMPONE SETHI.

Asparagus olerum omnium maximè nutrit. Proinde si quis dicat eius naturam positam esse in mediam inter olera & carnes, non procul à vero aberrabit, propter nutriendi facultatem plantarū & carniū, quæ similiter se habet. Vrinam quoque cit, & obstructions iecoris & renum aperit: id quod manifestum ex eo, quòd vrinæ odorem in suum transmutat, vt hunc qui aliquatulum eius sederint, sentiāt. Neque quispiam admiretur illum statim vrinæ suam qualitatem indere: nam & rubea tinctorum si manibus cõtineatur, vrinam in suum colorem transmutat: quod paradoxū etiam esse videtur, vt extrinsecus impositum vrinam tingat.

gat. Asparagi colicis & renum affectibus, qui à pituita proueniunt, auxiliantur, semen genitale augent, & celerius quàm reliqua olera in sanguinem mutantur. Menses ciunt. Cordis palpitationibus succurrunt: dentibus profunt: sed non semper stomacho boni sunt, propterea garo & oleo conditis, cum mediocriter cocti sunt, iis vt oportet.

De Anone. CAP. XVIII.

NOMINA.

A ^{vovis à dvois} Græcis: Anonis & Ononis Latinis appellatur: Vulgus herbariorū Restam bouis, quòd in opere arantes boues subinde sistat, nominare solet. Nōnulli Remoram aratri, quòd altis & duris radicibus in agris aratrum remoretur, appellant. Sunt qui Acutellam vocēt, quòd suis scilicet spinis ingredientium pedes pungat & offendat: Germanis **Danyvechel** nuncupatur, & **Schepfenbrech**, quia crebris inter folia aculeis, haud secus ac instrumentum hoc quo mulieres linum carminant, & à crasiore purgant stuppa, horreat: vel quòd ligone ad aculeatam hanc herbam eruendam & extirpandam cum in altum agitur, & sese propagat, opus sit. [Gallicè *Bugraues*, ou *Arreste veuf* nuncupatur] Equites Germani **Stalkraut**, eò quod de coctum eius meiere nequeantibus equis offeratur, vocant. Binominis autem antiquis est scriptoribus, vna tantum litera mutata. Sunt enim qui Ononim, vt Theophrastus & Galenus: sunt etiam qui Anonim, veluti Dioscorides & Plinius, nominent. Anonis haud dubiè à non iuuando, quòd nullo iuuamine polleat, dicta est. Siquidem aratoribus inimica est, viuaxque nimis fruges opprimit, suisq; aculeis nocet. Ononis verò, quòd asinos, quos Græci *dvous* vocant, se se terentes ad illam scabentesq; iuuet. Complures quoque Graii herbam sic appellari prodiderunt, quòd in ea se volutantes, spinis eius dorsum libenter affricent & scabant. Officinis prorsus ignota. & inusitata.

Restam bouis.

Remora aratri.

Acutella.

Anonis cur dicta.

Ononis vnde de.

FOR

FORMA.

Anonis.

quæ non vndiq; septum scribit. Quæ sanè singula pulchrè picturæ respōdent, & Anonim esse hanc herbam, quam Restam bouis hodie herbarii nominant, euidenter, nulla reclamante nota, ostendunt. Nam hæc ramos spargit fruticosos, palmo longiores, frequētibus cinctos articulis, à quibus alæ funduntur. Capitula exerit orbiculata, folia Leni parua, ad Rutæ vel pratenfis Loti figuram accedentia, hirsuta iucundum odorem expirantia, inter quæ nocentiores, & mucronatæ cuspidis aculei quasi spicula subriguntur. Flos ferè Pisi dilutiore micat purpura, in siliqua non vndiquaq; septus. Radix in nigro candicās.

LOCVS.

Nascitur culto solo, pingui, & glutinoso, præcipuè autè in se

Ramos habet palmares, aut maiores, fruticosos, frequentibus geniculis cinctos, cauis alarum multis, capitula rotunda. Folia exigua, tenuia ceu Lentis, ad Rutæ, aut fœnarii Loti figuram accedentia, sub hirsuta, odorata, nec in iucundè olentia. Ramuli acutas spinas, spiculis acuminatis similes, solidasq; gerunt. Radice cãdida nititur. Theophrastus toto caule foliatam esse tradit, vt veluti coronam ex interuallis tota species repræsente. Florem quoque illi esse minutulum, & in sili-

in segetibus & aruis, inimica agricolis, viuaxque supra modum. Cum enim altam lætãmve nocta tellurem fuerit, proptinus in altum agitur, & singulis annis, surculis in latus emissis, rursus anno postero deorsum versus acta pluribus ramis luxuriat, ideòque runcanda & radicitus extirpanda venit.

TEMPVS.

Aestate germinare incipit, à frugibus perficitur, autumno sui incrementi finem faciens. Floret autem Iulio mense, & Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Ononis radix tertio quadamtenus ordine exalfacit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Antequam spinosa sit sale conditur, & est cibus gratissima. Radix eius calefacit, & extenuat, cuius cortex cum vino potus vrinam ciet, calculos rumpit, crustasque abstergit. Decocta radix in posca, dentium dolorem colutione mingat. Huius decoctum potum, hæmorrhoidas sanare creditur.

EX GALENO.

Radix cortex maximè vtilis est, habens quippiã absterforium & incisorium. Proinde nõ tantũ vrinam ducit, sed & lapides confringit. Eadem facultate & crustas confestim detrahit. Vtuntur quoque ea ad dentium dolores in posca decoquentes, & collui decocto eius iubentes.

EX PLINIO.

Radix decoquitur in posca, dolori dentium. Eadem cũ melle pota, calculos pellit. Comitialibus datur in oxymelle, decocta ad dimidias.

ADNOTATIO.

Anonis, Bubus grauis & Arresta bouis dicitur.

De Aniso. CAP. XX.

NOMINA.

Aνισον Græcè, anisum Latine vocatur. Officinis nomè genuinum retinuit, Germanicè *Anis*, [Gallicè *Anis*] appellatur.

FOR

FORMA.

Anisum.

LOCVS.

Ex Syria originē habet, iam autem passim satum in Germania hortis prouenit.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio mensibus floret, seminēque pręgnās est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccet in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Anisum in vniuersum calefacit, exicat, *uero vno* rectius mea sententia interpretabitur pro eo quod est, facile spirare facit. Oris halitum iucundiorē facit. Anodynum est, dolorēque leuat. Vrinam cit. Diffundit. Hydropicis potū sitim arceat. Prodest ad venenata animalia, & inflationes.

Aluum,

Aluum, & album fęminarum profluuium sistit. Lac ad mās mas elicit, & venerem stimulat. Suffitum naribus capitis dolorem sedat. Tritum, cumq; rasaceo instillatum, aurium medetur rupturis.

EX GALENO.

Anisi semen maximē vtile est, acre & subamarū, vt propē ad vrentium accedat caliditatem. Proinde & vrinam cit & digerit, atque ventris inflationes sedat.

EX PLINIO.

Anisum aduersus scorpiones ex vino bibitur, à Pythogora inter pauca laudatum, siue crudum, siue decoctum. Item viride aridūve, omnibus quę condiuntur, quęque intinguntur desideratum. Panis etiam crustis inferioribus subditum. Saccis quoq; additur. Cum amaris nucibus vina cōmendat. Quin ipsum oris halitum iucundiorē facit, fęto remq; tollit manducatum matutinis cum Smyrneo, & melle exiguo. Mox vino collutum, vultum iuniorem pręstat. In somnia leuat suspensum in puluino, vt dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum pręstat. Dolores capitis leuat suffitum naribus. Epiphoris oculorum radicem eius tusam imponit Iollas: ipsum cum croco pari modo & vino, & per se tritum cum polenta, ad magnas fluxiones, extrahendāq; si qua in oculos inciderint. Narium quoque carcinodes cōsumit illitum ex aqua. Sedat anginas cum melle & Hysopo ex aceto gargarizatum, Auribus infunditur cum rasaceo. Thoracis pituitas purgat tostum, cum melle sumptum melius. Cum acetabulo Anisi nuces amarę quinquaginta purgatas tere in melle ad tussim. Pręcipuū autē est ad ructus, ideo inflationibus stomachi & intestinorū torminibus, & cęliacis medetur. Singultus & olfactū decoctum potumq; inhihet. Potum somnū concitat. Calculos pellit. Vomitiones cohibet, & pręcordiorum tumores. Et pectorū vitis, neruis quoque quibus succinctum est corpus, vtilissimum. Prodest eius & capitis doloribus instillari succū cum oleo decocti. Non aliud vtilius ventri & intestinis putāt, ideo dysentericis & tenafinis datur tostū. Dalion herbarius dedit bibendum cū anetho parturientibus. Phreneticis quoque

que illinunt recens cum polëta. Sic & infantibus comitiali-
le vitium aut cōtractionem sentientibus. Pythagoras qui-
dem non corripi vitio comitiali in manu habentes, ideoq;
quāmplurimum domi ferendum. Parere quoq; facilius ol-
factantes, Sofimenes contra omnes durities ex aceto vsus
est. Semine eius potō, lasitudinis auxilium viatoribus spo-
pōdit. Strāgulationes vuluæ, si manducetur & linatur ca-
lidum, vel si bibatur cum castoreo in aceto & melle, fedat.
Vertigines à partu cum semine cucumeris & lini pari men-
sura trinuindigitorum, vini albi tribus cyathis, discutit. V-
rinam ciet. Venerem stimulat. Cum vino sudorem leniter
præstat. Vestes quoque à tineis defendit.

EX SIMEONE SETHI.

Prodest ad vetustos ex frigore iccoris affectus, & ad spi-
randi difficultatem quæ ex pituita proficiscitur. Flatus qui
in ventriculo sunt digerit. Obstructiones tollit, & lactis
copiam facit.

De Acte. CAP. XX.

NOMINA.

Sambu-
cus vnde
dicta.

Ακτὴ Græcis, Latinis Sambucus nominatur. Reliqua
nomina dicemus paulò post, vbi huius genera indica-
bimus. Sâbucus porrò videtur ab authore appellata, cui no-
men Sambyx fuit: vel à sabuca musico instrumento, quod
alii pectida nominant, alii magadin. Atque hinc est quòd
Sabucus potius quàm Sambucus, si Serenio Quinto credi-
mus, scribendum sit.

NOMINA.

χαμικ-
κτον.

Ebulus.

Duo eius genera. Vnū arborefcit, quod priuatim offici-
næ Sambucum, Germani **Holder** à conceuitate vocant.
[Gallicè *Sureau*, Sen, *Suyer*] Alterum Græcis χαμικκτον qua-
si humilis, & coactæ breuitatis Acte nominatur, Latinis
Ebulus, Germanis **Artrich**, vel **niderer holder**, [Gallis
Hyeble.]

FOR

FORMA.

Sambucus.

Ebulus.

Sambucus in arborem assurgit, virgis harundinū modò *Sambucus*
rotundis, subcauis, candicantibus, proceris. Folia tria, aut
quatuor, aut quinque, aut sex, aut septem per interualla cir-
ca virgas obtinet, nucis iuglandis similitudine, graueolen-
tia, pluribus incisuris, in summis ramis siue caulibus ym-
bellas rotundas ferentia. Flores albos, fructum acinum ve
Terebinthi in nigro purpureum, racemosum, succosum, &
vinosum. Ebulus humilis minorque est, herbaceo generi *Ebulus*
propius accedens, quadrangulo caule, densis geniculis. Fo-
lia ex interuallis circa singulos geniculos Amygdalæ simi-
lia alæ instar expanduntur, per ambitum serrata, longiora
graueolëtia. Umbellam in summo fert Sambuco similem,
flores itidem & fructum. Radice nititur lōga, digitali cras-
situdine.

e

LO

LOCVS.

Vtrunque genus in opacis, asperisque potissimum locis, & iuxta aquas emicat. Ebulus verò in agris etiam quibusdam prouenit.

TEMPVS.

Parum ante Solstitium æstiuū floret Sābucus. Tardius autem Ebulus, Iunio nimirum & Iulio mensibus. In Augusto vero baccas suas profert.

TEMPERAMENTVM.

Sambucus vterque calefaciendi ac desiccandi facultatē habet, id quod amaritudo, & adstrictio modica abudē monstrant.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eadem vtriusque facultas, & par vsus, exiccans scilicet, aquam educens, stomacho nocēs. Folia olerum modo decocta, pituitam & bilem purgāt. Quinetiam teneri caules in olla cocti, eadem præstant. Radix in vino decocta & in cibis data hydropicis auxiliatur. Eodem modo pota viperarum moribus subuenit. Vuluas emollit & aperit, & quæ circa eas sunt affectiones, decocta cum aqua infusione corrigit. Fructus cum vino potus eadem efficit. Illitus capillos denigrat. Folia recentia ac tenera cum polenta illita inflammationes mitigant. Ambustis etiam, & canis moribus illita succurrunt. Profunda & quæ in cauernas dehiscunt vlcera agglutinant. Podagricis, cum taurino hircinove adipe illita, auxiliantur.

EX GALENO.

Vtraque Sambucus, & arborecens & herbacea, exiccandi, conglutinandi, modicèque digerendi facultatē obtinet. Paulus Aegineta hæc adiicit: Potæ & manducatæ aquæ per aluum educunt.

EX PLINIO.

Vtriusque decoctū in vino veteri foliorū, vel seminis, vel radicis, ad cyathos binos potum stomacho inutile est, alio detrahens aquā. Refrigerat etiā inflammationem, maximè recentis ambusti: & canis morsum cū polenta, mollissimis foliorū illitis. Succus cerebri collectiones, priuatimque mēbranæ

quæ circa cerebrū est, lenit infusus. Acini eius infirmiores quàm reliqua: tingunt capillum: poti acetabuli membra, vrinam mouent. Foliorū molissima ex oleo & sale eduntur ad pituitam bilēmq; detrahendam. Ad omnia efficacior quæ minor. Radicis eius in vino decoctæ duo cyathi poti, hydropicos exinaniunt, vuluas emollunt foliorū decocto insidentium. Caules teneri minoris Sambuci in patinis cocti, aluum soluunt. Resistunt folia serpētum ictibus in vino pota. Podagricis cum seuo hircino vehementer profunt cauliculi illi. Idēmq; in aqua maceratur, ut ea sparsa pulices necentur. Foliorum decocto si locus spargatur, muscæ necantur. Boa appellatur morbus popularum, cum rubet corpora, Sambuci ramo verberatur. Cortex interior tritus, ex vino albo potus, aluum soluit. Ebuli fumo fugatur serpentes. Tenerum cum foliis tritum ex vino potum, calculos pellit. Impositū testes sanat.

Boa.

Ammi.

De Ammi.

CAP. XXI.

NOMINA.

Αμμι Græcis, Ammi Latinis, Amcos officinis corruptè, Germanis Amey appellari potest.

FORMA.

Ammi caule rotundo & herbaceo constat, surculis multis & exiguis: c ij folio

folio oblongo, angusto, per ambitum incisuris diuiso: flore paruo, candido, umbella Anethi: femine exiliori multò quã Cuminũ, gustu Origanum præ se ferente, acris & subamaro: radice candida & multifibra. Esse autem hanc herbam verum Ammi, feminis in gustu sapor, qui subamarus & acris est, omnium maximè ostendit: talem enim in eo saporem Galenus requirit. Origanum etiam gustu referre videtur. Quibus accedit antiqui & manuscripti herbarii testimonium, cuius pictura & descriptio satis docent, hanc herbam esse Ammi genuinum. Inter cætera enim semen Ammios piper gustu referre, ideòque à nonnullis piperculam dictam esse ait. Id quod certè verissimum esse compertis, si semen gustaueris: miram enim huic acrimoniam inesse senties.

LOCVS.

Nusquam in Germania sua sponte nascitur. Satum tamè facile & magna copia prouenit, sic vt deinceps extirpari vix queat.

TEMPVS.

Augusto mense floret, ac deinceps vbi defloruit, semen abundè producit.

TEMPERAMENTVM.

Ammi semen in calefaciendo desiccandoq; ex ordine terio intenso existit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vis femini excelsa storia, feruens & exiccã. Facit ad tormina, vrinæ difficultatem, venenatorum morsus cum vino potũ. Menstrua ciet. Miscetur derodentibus ex cantharidibus confectis medicamentis, vt inde exortis vrinæ difficultatibus resistat. Sugillata cũ melle illitum tollit. Colorem potum & inunctum in pallorem mutat. Suffitum cum vua passa aut resina vulvas purgat.

EX GALENO.

Herbæ quam vocant Ammi, semen maximè est vtile. Facultatis est excalescentiæ & desiccatoriæ, tenuiumq; partium. Sed & gustu subamarum est & acre. Et clarum est quòd digerat, & vrinam moueat.

EX

EX PLINIO.

Inflationes & tormina discutit. Vrinam & mēstrua ciet. Sugillata et oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionum ictus in vino potum drachmis duabus: priuatimq; cerastrarum cum pari portione myrrha. Colore quoque bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum vua passa, aut resina, vulvas purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

ADNOTATIO.

Ammi in hortis parvisorum passum luxuriat.

De Aro. CAP. XXII.

NOMINA.

Aρῶν ἢ ἄριον Græcè, Aro & Aris Latinè dicitur. Officinæ corrupto, vt solent, vocabulo, Iarum appellat. Quidam, quòd folium effigie bubuli vestigiũ prodeat, Pedem vituli vocarunt. [Gallicè *Pied de veau*.] Alii, quòd dracunculum æmulatur, sola magnitudine discrepans, Serpentariam minorem appellant, neque id sanè temerè. Videtur enim Aron esse Dracunculus minor, cui Dioscorides folia κρωδῆρ, hoc est, Hederæ similia esse dicit, quæ prorsus Aris sunt, nisi quòd paulò sint longiora. Plinius etiam Aro eas facultates tribuit, quas Dioscorides Dracunculo minori. Vt hinc conicere liceat, Arum cum Dracunculo minori miscuisse veteres. Vulgus, quòd pistillum promit exerti ferè genitalis effigie, Sacerdotis virile nominat. Id quod & Germani nostri faciunt, qui sua lingua *Staff-npini*, [Gallicè *Vit de prestre, vit de chien, ou Chicrotin*] nuncupant. Alias Aron, & ob vehementem acrimoniam, *teutscher Fingber* vocant.

Pes vituli.

Serpentaria minor.

Sacerdotis virile.

FORMA.

Folia emittit Dracunculo similia, sed longiora & minus maculata, caulem dodrantalem, purpurascens, pistilli figura, à quo croci colore fructus exit. Radix illi candida, Dracunculo similis, quæ quòd minore acrimonia est, cocta comeditur. Hæ vtique delineationes ad amussim, nulla reclamante nota, nostro Aro conueniunt. Siquidem folia pro

c ij mit

Aron & Aris.

Obiectio-
nis dissolu-
tio.

contexta, imam eius partem ambiunt. Radicem etiam obtinet albam, ad Dracunculi radicem accedentem, ut pictura graphicè monstrat. Neque obstat quòd Galenus radicem Ari elixam mandi scribat, nostri autem tam acris sit, ut vix gustari ob miras & diutinas, quas in lingua ac palato excitat puncturas possit, tantum abest, ut edendo esse queat. Siquidem Galeno libro secundo de alimentorum facultatibus teste, non parem in omnibus regionibus acrimoniam obtinet, sed in nonnullis minimam, ut Cyrenis. Et Plinio quoque lib. xix. cap. v. teste, in Aegypto Aron nascitur radice mollioris naturæ, quæ etiã cruda editur. In quibusdã, ut Germania nostra, maximam. Verba Galeni paulò post in facultatum commemoratione citabimus. Hinc discendum erit, multa nobis in scriptoribus

rei

mit Dracunculi, longiora, & paucioribus maculis resperfa, caulem doradrantem altum, in purpuram leniter tendentem. Ante seminis partum, sagaci naturæ artificio dignum, erumpit inuolucrum & cuculum quod mucronata in turbinem vaginula pistillũ complectitur, & suo fouet sinu. Verum ubi fructu prægnans fatiscit inhiatum, solida pistilla facies dilutiore purpura rutilans emergit, & anfractu penitus tandem patente, primum viridia dein crocea spectantur femina, quæ in coronæ modum concinnè

rei herbariæ, primo statim obtutu pugnancia videri, quæ si ad cœli regionumque diuersitatem respexerimus, nihil prorsus pugnantiæ aut absurditatis habebunt. Quod nisi diligenter aduaduertas, multas genuinas herbas pro adulterinis abiicias necesse erit. His accedit quòd Galenus non simpliciter dicat mandi Ari radicem, sed elixam. Non est autem mirum si acria etiam edendo fiant, si elixentur. Bis enim aut ter in a qua decocta, Galeno lib. ij. de alimēt. facult. cap. vltimo teste, acrimonia spoliatur. Porro si ista serolis quibusdam haud satisfecerint, dicendum planè erit Arũ Germaniæ nostræ esse arisarõ, quod gustu, Dioscoride & Galeno autoribus, acrius est. Quamuis ego cum Ruellio diligētissimo earum rerum inquisitore Arisarõ ab Aro differre haud putem, quòd scilicet forma vtriusque eadem sit. Cuius etiam rei fidem facit ipsa nomenclatura, quæ vtriusque retinuit appellationem: duobus tandem vocabulis in vnum coalescentibus, dici cœpit Arisarõ. A pud veterimos enim Aris primum: dein posteoribus, copulatis vnã nominibus, Arisarõ confectum est nomen.

LOCVS.

Nascitur in syluis, locis vmbrosis, humidis & frigidis.

TEMPVS.

Folia statim in Martio, inter primas herbas veris exiliūt, in Iunio dispereunt, ita ut haud facilè hoc nomine herba ipsa reperiri queat. Semen Iulio & Augusto mensibus reperitur, primum, ut diximus, viride, mox croceum.

TEMPERAMENTVM.

Arum Galenus in calefaciendo & desiccando primi ordinis esse statuit. Et locutus est de Aro, quod nõ vehemētī acrimonia pollet. Nostri haud dubiè in tertio ordine calidũ & siccum est, ob multam, qua præditum, est acrimoniã.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Radix, semen, & folia Ari easdem cū Dracũculo vires habent. Radix priuatim cum fimo bubulo illita podagricis prodest. Dracunculi more reponitur. In totum, ob nitio-rem eius acrimoniam edendo est.

e iij

EX

EX GALENO.

Arum terrena essentia constat, sed calida. proinde extergendi facultatem possidet, verum non valentem, sicut Dracontium. Radices eius maxime sunt utiles. Siquidem comestæ crassitiam humorum mediocriter incidunt, adeo ut excreationibus ex pectore idoneæ sint: sed magis tamen aptum est Dracontium. Et in libro secundo de alimentorum facultatibus, sic de Aro scribit. Ari radix rari modo mandatur. Quibusdam autem in regionibus acrior nascitur, ut Dracontio ferè similis sit. Dum rectè parare voles, prioris decoctionis aqua effusa, repente in alteram calidam iniicere oportet, ut in Brasica & Lente dictum est. Cyrenis contra, quam in nostra regione planta se habet: nam illic minimum medicamentosi, minimumque acrimoniae habet, adeo ut vel raris vtilior reputetur: idcirco radicem quoque in Italiam comportant: ut quæ absque ut putrescat aut regerminet, longo tempore perdurare possit. Perspicuum vero est alendis corporibus hanc accommodatiorem esse. Si quis autem in thorace ac pulmone collectos crassos lentosque humores extursare studeat, acrior ac medicamentosior magis conueniet. In aqua elixa estur cum sinapi aut aceto ex oleo & garo. Quinetiam cum opsoniis, & sale, & iis quæ caseo constant, sumitur. Haud verò obscurum est, succum eius, qui in iecur ac vniuersum corpus diffunditur, quo vno animal nutritur, crassiores esse, idque maxime quum radix, quem admodum sunt quæ Cyrenis aduchuntur, medica vi caruerit. Apud nos nanque in Asia, plerique Ari radices acriores sunt, & medicamentosam iam vim obtinent.

EX PLINIO.

Arum miris laudibus extulere Græci, primum in cibis femininarum præferentes, quoniam mas dulcior esset, & in coquendo lentior, pectorisque vitia expurgaret: aridum in potione inspersum, aut ecligmate, vrinam & menses ciceret. Sic & in oxymelre potum, stomacho, interaneis exulceratis ex lacte ouillo bibendum, ad tussim in cinere coctum ex oleo dedere. Alii coxere in lacte, ut decoctum biberetur.

Epip

Epiphoris elixum imposuere: item sugillatis, tonsillis. Ex oleo hæmorrhoidum vitio infudere, lentiginis ex melle ilinentes. Laudauit Cleopantus & pro antidoto contra venena, pleuriticis, peripneumoniacis quoque & tussientibus. Semen intritum cum oleo aut rosaceo infundens, aurium dolori Dieuches, Cleopantus tussientibus, aut suspiriosis, & orthopnoicis, & purulenta excreantibus, farina permixtum in pane cocto dedit. Diodotus phthificis è melle ecligmate, & pulmonis vitis, ossibus etiam fractis imposuit. Partus omnium animalium extrahit naturæ circūlitum. Succus radices cum melle Attico, oculorum calligines, ac stomachi vitia discutit. Tussim decocti ius cum melle vlcera omnium generum, siue phagedænae sint, siue carcinomata siue serpat, siue polyphi in naribus, succum mirè sanat. Folia ambustis profunt ex vino & oleo cocta. Aluū inanient ex falle & aceto sumpta. Etiam luxatis cocta cum melle profunt. Item articulis podagricis cum falle, recentia vel sicca. Hippocrates ad collectiones cum melle imposuit. Ad menses trahendos feminis vel radices drachmæ duæ in vini cyathis duobus sufficiunt. Eadem potio, si à partu non purgatur, & secundas trahit. Hippocrates & radicem ipsam apposuit. Dicunt & in pestilentia salutarem esse in cibis. Ebrietatem discutit. Serpentes nidore cum crematur, priuatimque; aspides fugat, aut inebriat, ita ut torpentes inueniatur. Perunctos quoque Aro, ut laureo oleo fugiunt, ideo & contra istus dari potu in vino nigro putant vtile. In foliis Ari cascus optime seruari traditur.

Postiores medici Aron discutiendi, extenuandi, extergendi que facultatem habere tradunt: ideoque tumoribus aurium, ficibus, strumis, scirrhisque mederi, faciei deformitatem cutisque auferre, eius denique radicem in pulnerem redactam supercrescentem in vulneribus carnem minuere scribunt. Id autem posse præstare, acrimonia ipsa vehemens quæ gustu sese exerit, abundè monstrat. Dioscorides etiam Arisaron acrimonia haud exigua præditum scribit, ideoque illud nomas sistere, collyriaque efficacissima ex eo contra fistulas fieri. Denique radicem cuius-

Recetiores
quas facultates Aro
tribuunt.

c v sun

cunque animalis pudendo impositam, id corrumpere tradit. Plinius quoque Arisarū vlceribus mederi manantibus, item combustis & fistulis scriptum reliquit. Præterea comixtum collyrio nomas sistere ait.

ADNOTATIO.

Arus canis priapus

De Arcio. CAP. XXIII.

Aρκιου, ή προσώπιος ή προσωπίς Græcis, Personatia Latinis, dicitur. Officinæ Lappam maiorem, vulgus Bardanam vocat, Germani *Broskletten* [Galicè *Gleteron*, ou *Gloueron*, ou *Napolier*] Personatia hac quondam ad personas utebantur, quoties in theatris alijsve locis qui cognosci à populo nolent, egisse quidpiam volebant. Est enim foliorum eius tanta amplitudo, vt tota humana facies ins tegi possit: atq; hinc haud dubiè tam Græci quàm Latini, nomen illi Profopii & Personatiæ indiderunt.

Personatia, siue Lappa maior.

FORMA.

Personatia folia Cucurbitæ similia habet, maiora tamè, duriora, nigriora & hirsuta, Caule subcæcidum, interdum nullum. Radicem grandem candidam intus, foris nigram. Ex qua descriptio ne nemo non intelligit, Personatiam esse eam herbam quam hodie vulgus Bardanam vocat, quæ folio cõstat omnium lapparū maximo, parte auersa

uersa herbido, aduersa cano, caule in purpureo albicante, gradibus lappis, quæ transeuntium vestibus adhærent, in quibus flos purpureus nascitur, non euidēs, sed occultus, intra se germinans, radice grandi, intus candida, foris atra.

LOCVS.

Nascitur vbique, potissimum circa margines pratorum, & agrorum.

TEMPVS.

Mense Iulio lappas cum floribus suis producit Personatia.

TEMPERAMENTVM.

Digerit simul & desiccatur, sed & adstringit non nihil.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix Personatiæ drachmæ pondere cum pincis nubicus pota, sanguinem & purulentam excreantibus auxiliatur. Articulorum quoque dolores, qui ex membrorum fractionibus collisionibusve fiunt, trita & illita sedat. Quinetiam folia vetustus vlceribus vtiliter illinuntur.

EX GALENO.

Arcium, quod Profopida vocatur, cuiusq; folia Cucurbitæ similia sunt, nisi quatenus tum maiora, tum duriora, discutitur simul & desiccatur, sed & adstringit mediocriter: quare obrem folia eius veteribus vlceribus mederi possunt.

EX APVLEIO.

Personatiæ herbæ succus cum vino veteri in potionem datus, omnes morsus serpentium mirificè sanat. Eiusdem foliis cinges febricitantem, & statim febrem mitigat, caloremque sanat. Vulnus, etiam si cancer erit, cum aqua decoctionis foliorum eius foueto: deinde ipsam cum nitro & axungia, cum aceto tere, & in panno inducto & imposito. Ad canum rabidorum morsus, radix cum modico sale trita imponitur morfui, & statim æger liberabitur. Succus foliorum eius cum melle potui datus, vrinam prouocat, & vesicæ dolorem tollit. Puluis feminis eius cum vino optimo per quadraginta dies datus, ischiadicis mirabiliter sanat. Folia trita cum albumine oui & imposita, ambusta mirificè curant.

EX

EX L. COLVMELLA.

Vena viperæ pellit super scarificationem ferro factâ herba Personata trita & cum sale imposita. Plus etiam eiusdem radix contusa prodest contra serpentes. Ex vino bibitur duum denariorum pondere. Strumis radix eius medetur: item cum axungia operitur folio suo imposita.

De Ascyro. CAP. XXIII.

Aσκυρον, ἡ ἀσχυροῦς Græcè, Ascyron Latinè nominatur. Officinis ignotum. Germanicè *Harthöy*, id est durum fœnum appellatur. Gallicè, *Mille pertuis*, *Trucheran*, dicitur; gallis autè veteribus *Taunette*, dicta est. Græci à contrario, huic herbæ nomen imposuisse videntur, ἄσχυρος enim illis asperitatem significat. Pulchrè igitur ad Græcæ appellationem Germanica alludere videtur.

FORMA.

Ascyrum.

Hyperici species est Ascyron, magnitudine differens, maioribus ramis, fruticosius, puniceo colorerubens. Flores fert luteos, semen Hyperico simile, odore Resinæ, quod cum atteritur digitos serè eruentat.

LOCVS

Incultis & asperis locis prouenit.

TEMPVS.

Aestate, potissimum verò Iulio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Essentia tenue est, ideoq; calefacit & desiccet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen Ascyri potum in hydromelitis heminis duabus, ad ischiadicos prodest dolores: biliosa enim multa excrementa ducit. Sed assiduè dari oportet donec conualescant. Præterea illitum ad ambusta conducit.

EX GALENO.

Samen eius purgatorium. Foliorum verò facultas modicè extergens & desiccans, vt & ambusta sanare credantur. Cæterum in vino austero decocta, vinum ipsum magnorû vulnerum glutinatorium efficiunt.

EX PLINIO.

Vfus seminis ad ischiadicos, potus duabus drachmis in hydromelitis sextario Aluum soluit, bilem detrahit. Illinitur & ambustus.

ADNOTATIO.

Ascyron androsæmum, Hypericum, nomine postremo omnes vulgè appellantur.

De Androsæmo. CAP. XXV.

NOMINA.

Aνδρῶσαιμον Græcis, Androsæmon pariter Latinis dicitur. Officinis incognitû. Germanis *Kunrath*, quasi Græcè dicas Thrasibula, nominatur. [Gallis vero, *Millepertuis large*, vel *trucheran large* appellatur.] Dicitum Androsæmon, quòd aut coma, aut floribus eius tritis, hominis sanguinem referat.

Androsæmon vnde dictum.

FOR

Androsæmon.

Differt ab Hyperico & Afcyro Androsæmō. Frutex est prætenuibus ramis, furculosus, puniceo colore, rubentibus virgis, foliis triplo quadruplōve maioribus quàm Rutæ, quæ contrita sanguineum succū emittunt. Alarum caua habet plura, in summo alarum auiū modo penata expansæve, circa quas flosculi pusilli lutei. Semen in calyce, nigro papaueri simile, veluti punctis depictum distinctūve. Coma trita resinofum odorem reddit.

LOCVS.

Locis iisdem quibus Afcyron prouenit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccatur.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Androsæmi semen tritum, potumq; duarum drachmarum pondere, biliosa alui excrementa ducit. Ischiadicis autem potissimū medetur, sed à purgatione aquam ferbere oportet. Herba illita ambusta sanat, & sanguinem compefcit.

EXGALENO.

Eisdem cum Afcyro facultates obtinet.

EX

Vfus ad purgandam aluum tusæ cum semine, poteq; matutino, vel à cæna duabus drachmis in aqua mulsâ vel vino, vel aqua pura, totius potionis sextario. Trahit bilem, prodest ischiadicis maximè. Sed postera die, capparum radicem resinæ permixtam deuorare oportet drachmæ pondere, iterumq; quadridui intervallo idem facere. A purgatione autem ipsa robustiores vinum bibere, infirmiores aquâ. Imponitur & podagris, & ambustis, & vulneribus, cohibet sanguinem.

De Arceutho. CAP. XXVI.

NOMINA.

Aρκυθος, ἡ ἀρκυθίς Græcè, Iuniperus Latine vocatur. Officinæ Latinam appellationem retinuerunt Germanicè *Queckholder kramatber* id est, turdorum baccæ vocantur, quod fructibus eius turdi pinguescant. [Gallicè, *Geneure*] Iuniperus autem dici videtur, quod iuniores & non uellos fructus pariat: sola enim ferè arborum fetus suos in biennium prorogat, qui ne maturefcunt quidem, nouis superuenientibus.

GENERA.

Iuniperus Dioscoridi duplex est, maior & minor, sola arboris & seminis magnitudine inter se differentes. Minor humilis est, fessilibus in terra ramulis, baccis minoribus, radicibus summo cespite rufis. Maior altius adolefcit & in iustam arboris magnitudinem exurgit, caudice procero, cortice fragili, ligno fuluo, odorato, latioribus ramulis, aculeorum aceruo stipatis, baccis alteri similibus, maioribus tamen.

FOR

FORMA.

Juniperus.

Sandaracha Arabum.

Vernix.

Obiectio nis dissolutio.

milia, non sine magna confusione nominum, Sandaracham appellat. Officinæ verò Vernicem vocant. Baccas ferunt primùm virentes, deinde per maturitatem nigras, quæ biennio antequam maturescant in ramis pendent. Hinc sunt qui baccas in iis esse ternas eodem tempore dicant, anni proximè exacti nondum maturas, & tertii ante præsentem iam maturas, tertias novas & recentes. Cæterùm non desunt qui nostram Juniperum non genuinam putent, quòd baccæ eius ad Dioscoridis magnitudinem, quæ nucis est ponticæ aut fabæ, non accedant. Sed cogitent locum in causa esse cur minores producantur: vt plurimum enim omnia quæ in Germania proveniunt, iis quæ in Græcia nascuntur minora sunt. Nobis etiã Juniperi grana aliunde allata visã sunt, quæ nucis auellanæ quantitatè æqua

Vtriusq; facies horrida, coma virent perpetua, spinaq; potius quàm folio, sed herbacea vestiuntur. Cortex illis mēbraneus, fragilis, nec difficulter fatiscens, materies fulua, quæ si ignibus dicatur, non iniucūdum fumū expirat, qui odoris suavitate grassantia pestilentia contagia depellit. Ex ea etiam, vt recentiores Græci tradunt, æstiuus temporibus lachryma thuris odorem atq; colorem æmulans sudat, que caloris officio durata, cocat in gummi. Arabum fa-

æquabant, ob id vt magnitudinem ac formam eorundem etiam exprimeret pictor, curauimus.

LOCVS.

Amant Iuniperi montes, & maritima loca, in planisq; & cultis nasci recusant.

TEMPVS.

Autumno fructus Iuniperorum decerpuntur, sed ad biatum prorogati.

TEMPERAMENTVM.

Iuniperus calida & sicca, vtrinque tertii ordinis. At fructus similiter quidem calidus est, sed non similiter siccus, verùm in hoc primi fuerit ordinis. Vernix calefacit & exicat secundo recessu.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Acrius vtraq; est, calefacit, & vrinam mouet. Incensæ suffitu serpentes fugat. Earum fructus, hic quidem fabæ, alius vero nucis ponticæ magnitudine inuenitur, rotundus, odoratus, in mandendo dulcis, & subamarus. Modicè calefacit & adstringit, stomacho vtilis. Potus ad vitia thoracis, tussis inflatiões, tormina, & venenata, prodest. Vrinã cit. Cõuulsis, ruptis, & vuluæ strangulationibus cõfert. Folia acria obinet Iuniperus, ideoq; tam ipsa quàm eorum succum ex vino contra viperarum morsus illini & bibi prodest. Cortex præterea crematus & cum aqua illitus, lepras eximit. Ramentum verò ligni deuoratum, interficit.

EXGALENO.

Iuniperi fructus iecur renesq; expurgat, nimirum crassos & glutinosos humores extenuando, eaq; de causa salubribus medicamentis immiscetur. Perexiguum corpori humano alimētum ex eo apponitur. Assatim sumptus hic fructus stomachum mordicat, caputq; calefacit: ex quo illud quandoq; implens, dolore diuexat. Alui excrementa nec retinet, nec propellit. Vrinam ciet mediocriter.

EXPLINIO.

Vtraq; excalfacit & extenuat. Accensa serpentes fugat. Semen stomachi, pectoris, laterisq; doloribus vtile. In-

f. Batio

flationes languoresq; discutit, tusses concoquit & duritias. Illi tumores sistit: item aluum, bacis ex vino nigro potis: item ventris tumores illitis. Misceatur & antidotis oxyporis. Urinas cit. Illinitur & oculis in epiphoris. Datur conuulsis, ruptis, torminibus, vuluis, ichiadicis cum vino albo potum pilulis quaternis, aut decoctis viginti in vino. Sunt & qui perungant corpus & semine eius in serpentum metu.

VERNICIS VIRES EX RECEN-
TIORIBVS GRAECIS.

Profluentem & naribus sanguinem sistit, si ex candido oui liquore trita temporibus & fronti illinatur. Eadem vomitionem ex polline thuris & oui albo excepta supprimit. Item profluentem aluum cum eisdem illita firmat. Stomachum in biliosos vomitus effusum. deuorata in ouo forbili polenta eius, cohibet, cruetamque alui proluuiem retinet. Distillationes suspendit suffita nidor, arcetq; ne praecipites ad ima decumbant. Pituitam quae in stomacho aut intestinis coit, digerit. Humorem etiam coerces, qui pernix a cerebro deouoluitur. Tæniis & caetera vètris animalia necat.

Vhiginosos fistularum sinus indita resiccat. Menstruos continet fluxus. Grauedini suffitus eius auxiliatur. Hiantibus manuum & pedum rimis illitu succurrit. Et in summa, Succiini pollet viribus, sed paulò efficacioribus: quæ si defit, duplo pondere in vicem substituitur.

ADNOTATIO.

Alius est *Iuniperus*, idemque *speciosissimus*, è monte Tauro quem *Iugduni* habemus.

De Alcea. CAP. XXVII.

NOMINA.

Alexa Græcis, Alcea Latinis vocatur. Officinis ignota. Vulgares herbarii & Empirici, Simeonis herbâ, Germani nostri *Sigmarskraut*, oder *Sigmundshvurtz*; & *Doehleuchtpfen*. [Galli. *Guimauue Sauvage*, ou *rustique*.] appellant.

FOR

FORMA.

Alcea.

Syluestris maluæ species est Alcea, folia verbenacæ modo secta habes, caules ternos aut quater nos, corticem Canabi simili em obtinentes. Floræ exiguum Rosæ similè. Radices albas, latas quinquæ aut sex cubitales.

LOCVS.

Nascitur in pingui loco, nec sicco.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Ex emplasticorum medicamentorum numero esse Alceam, & folia, quæ glutinosum quid ac lentorem quandam præferunt, & radix ipsa quæ glutinosa: dulcis, & modicè astringens apparet gustantibus, abundè monstrant. Hinc satis constat Alceam extra omnem insignem tum caliditatem, tum frigiditatem siccare, ac planè emplasticorum cõsistentiam obtinere. Vide Galenum lib. iiii. de simp. medi. facult. cap. iiii. & sequenti.

f ij

VIRES

VIRES EX DIOSCORIDE.

Alcæ radices in vino aut aqua potæ, dysentericis & ruptis medentur.

EX PAVLO.

Alcæ syluestris maluæ genus est. In vino pota dysentericæ & rupturis medetur, potissimum ipsius radix.

EX PLINIO.

Vfus radicis Alcæ ex vino vel ex aqua, dysentericis, aluo citæ ruptis & conuulsis.

APPENDIX.

Celebratur ad caliginem oculorum ab Empiricis, ita vt non desint qui credant radicem Alcæ è collo suspensam, aciem oculorum supra modum acuere, & tueri posse.

ADNOTATIO.

Alcæ ruri frequens, Monoclonos ferè est, non maluæ modo fruticosa & sarmenosa, flore albica.

De Adianto. CAP. XXVIII.

NOMINA.

Aδιαντον, ή πολύτριχον, ή καλλιτριχον, ή βένωτριχον Græcè, Adiantum, Polytrichum, Callitrichum, Cincinnalis, Terræ capillus, & Supercilium terræ, Latine appellatur. Officinæ hodie Capillum Veneris vocant, quo etiam nomine appellari Latini Apuleius testatur. Germani **Fravvenbar. vel Hundrfravvenbar.** Adiantum nomen ab euentu accepit, quòd folium eius perfusum aqua *οδ διακίττωτα*, id est, non madeat, siccò semper simile, vt autor est Theophrastus libro septimo de plantarum historia, cap. xiii. Id quod minimè intelligendum erit de mersione longiore in aqua: nam diutius mersum ac irrigatum, æquè ac aliæ herbæ madefcit. Quare rectius de imbre descendente è cælo, cuius stillucidium foliis eius non insidet, vt testis est in Theophrastis Nicander, accipiendum venit. Vel quod magis aridet, ab interioribus puteorum parietibus, & fontium marginibus quas coronat, dictum est Adiantum, quòd nimirum quasi sitiens illorum aquas, quas tamen odit & respuit, quarat. Polytrichon autem quasi multicomum, quòd capillos multos

Capillus
Veneris.
Adiantum
vnde di-
ctum.

Polytri-
chon.
Callitri-
chon.

multos ac densos faciat, cuiusq; defluuia expleat. Callitrichon verò quasi pulchricomum quòd capillos tingat, pulchrioresq; reddat. Nec alia ratione Capillus Veneris hæc herba dicta est, quàm à speciosis reddèdis capillis: nec alio nomine Veneris vox adiecta est, quàm quòd hæc pulchricoma pingatur. Hinc patet maximus pharmacopolarum nostri temporis error, qui sub tribus nominibus, vnâ & eandem duntaxat herbam significantibus, tres diuersas herbas designatas esse putant. Aliam enim Polytrichum, aliam Callitrichum, quam tamen corrupto vocabulo Gallitrichum vocant: aliam etiam Capillum Veneris esse herbam existimant. Quales autem herbæ sint, Polytrichum, & Gallitrichum illis nominatæ, suis locis ostendemus.

Capillus
Veneris
cur dicta.
Pharma-
cho pola-
rum error.

FORMA.

Adiantum.

Folia albicantia Coriandro similia habet, in summo incisuris diuisa. Caules ex quibus nascuntur prodeuntque, nigros, admodum tenues, dodrantales, nitentisque. Neque florem, neque semen creat. Foliis verò Coriandri iam quidem erumpentis, vel paulò antea enati, necdum caulescentis, quæ quidem in infima eius parte quodammodo lata sunt, & in extremitatibus incisa, cōstare Adiantum scindum erit. Ex qua nimirum descriptione manifestissimum est, eam herbam qua ferè oēs Officinæ pro Capillo Veneris

f ij

vtun

vtuntur, & quam nos à muris in quibus prouenit, Germanicè *Daurrauten*: & *Steinraute* vocamus, non esse verum Capillum Veneris, aut Adiantum: caules siquidè eius non sunt nigri, sed virides, neque admodum tenues, sed pro herbae quantitate crassi: neque splendentes. In summa, neque figura, neque magnitudo, neque color, nec natales etiam respondent, quia in ficcis & soli expositis muris nascitur, in humidis contra Adiantum.

LOCVS.

Locis opacis, palustribusq; & humentibus muris, & prope fontes nascitur. In Germania tamè nostra, quod sciam, non prouenit: copiosè autem in Narbonensì Gallia, & Italia.

TEMPVS.

Aestate viret, bruma non marcescit.

TEMPERAMENTVM.

Adiantum in caliditate quidem & frigiditate symmetrū est, verum desiccatur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius herbae potū, asthmaticis, difficultate spirandi laborantibus, ictericis, lienosis, & vrinae difficultatibus auxiliatur. Calculos conterit, & aluum cohibet, Venenatorum moribus, & stomachi fluxionibus cum vino potum prodest. Menfes cit & secundas. Sanguinis reiectione sistit. Cruda herba ad venenatorum morsus illinitur. Alopecias capillis explet. Strumas disijcit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrtino & susino, aut hysopo & vino, capillos defluentes continet. Decoctū eius cum lixiuio & vino abstergit. Gallinaceos & coturnicibus eorum additum pugnaciores facit. Scriitur & magna vititate circa ouilia.

EX GALENO.

Extenuat Adiantum & discutit. Alopecias capillis vestit, strumas & abscessus digerit lapidè que frangit epotum. Viscosorum crassiorumque ex thorace pulmonè que excreationibus non mediocriter confert, & ventris fluxiones sistit.

EX

Vide infra caput de Trichomane.

ADNOTATIO.

Adiantū duplex Theophrasto, triplex Dioscoridi, nobis quadruplex.

De Vite vinifera. CAP. XXIX.

NOMINA.

Aμικλος οινηφόρος η̄ν̄ῑ η̄μιρος Græcè, Vitis Vinifera & fatua, seu culta Latine appellatur, Germanicè *Uvireb* (Gallicè *Vigne culmee*.) Vitis autem, quod inueterat ad vvas parietendas, dicta esse primo videtur.

GENERA.

Innumera vitium reperiuntur genera, quæ singula per se qui superuacaneum esse videtur. Si quis tamen illa disquirere desiderat, rei rusticæ scriptores, Pliniumque lib. xiiij. naturalis historix, qui diligentissimè de us scripsit, legat.

Vitis Vinifera.

FORMA.

Vitis caduca est, & nisi sit fulta, fertur ad terram. A radice eius caudex vnus contortus exit qui in ramos frequentes scinditur. Multiplici cortice cingitur, rimoso, flagellis longè latè que vagantibus, quibus se quasi suis manibus erigit, & quicquid nacta est complectitur. Sarmētis foliis latis: & in extremitatibus incisus, lasciuientibus. Floribus fructu

f iij

et ij

Etum ambientibus lanugineis. Vna cōpluribus acinis aceruata, qui interdum purpureo, nonnunquam roseo, aliquando viridi colore fulgent. Seminibus tunica clausis.

LOCVS.

Pasim & in multis Germaniæ nostræ regionibus nascitur: & vix hortum inuenies in quo non proueniat.

TEMPVS.

Floret solstitio vitis, autumno autem vvas maturas profert.

TEMPERAMENTVM.

Omnium partium vitis temperamentum ex facultatum enarratione patefcet. Vvæ tamen immaturæ & acerbæ frigida & sicca sunt: maturæ verò calidæ & humidæ in primo gradu, autore quidem Simeone Sethi.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vitis viniferæ folia capreolique trita & illita capitis dolores, stomachicque inflammationes & ardorem cum polenta mitigant. Folia etiam per se imposita, vtpote quæ refrigerant & adstringunt, Succus ex ipsis potus dysentericis, sanguinem expuentibus, stomachicis & citta laborantibus mulieribus prodest. Madefacti in aqua capreoli & poti eadem efficiunt. Lachryma verò eius quæ veluti gummi in caudicibus conerescit, pota cum vino calculos pellit. Illita lichenas, scabies & lepras sanat. Oportet tamen locum antea nitro confricasse. Eadem cum oleo frequenter inuncta, pilos denudat potissimum ichor, aquosusve humor, qui ex incensis viridibus sarmentis exudat. Hic etiam myrmecias inunctus eiicit. Cinis sarmentorum & vinaceorum circa sedem quæ antea ablata amputatæ ve sunt condylomata & thymia, cum aceto illitus sanat. Confert luxatus & viperarum moribus. Lienis inflammationibus cum rosaceo, & Ruta, & aceto illitus. Vva recens quæuis aluum turbat, & stomachum inflat. Minus horum particeps quæ aliquandiu decerpta pependit quòd in eo copia humoris exaruerit. Stomacho accommodata est, appetentiamque cibi excitat, & imbecillis conuenit. Quæ autem in vinaccis, aut è vinario vase seruata sunt, ori & sto

Folia &
Capreoli

Lachry-
ma.

Vua.

& stomacho gratæ sunt. Aluum sistunt, vesicam tamen & caput tentant. Profant sanguinem excreantibus, Similes iis sunt quæ in mustum coniectæ sunt. Quæ verò sapa aut musto conditæ stomachum magis infestât. Reponuntur & cælesti cum aqua prius passæ factæ, minusque vinosæ sũt, sicutulosi, ardentibus & longis febribus vtilis. Vinacci earum reconditi, inflammatis, duris, turgētibusque mammis cum sale illinuntur. Vinaceorum decoctum dysentericis. cæliaci, & fluxui muliebri infusum cōfert. Ad infesiones quoque ac clysteres assumitur. Nuclei acinorum adstringunt, stomacho grati. Tosti autè, & triti & pro farina illiti, dysentericis, cæliaci & stomacho resolutis profunt. Vva autem passa alba magis extenuat. Caro illarum comesta, arteriæ, tufsi, renibus ac vesicæ confert. Estur in dysenteria per se cum nucleis. Admixta milii & hordei farinæ & ouo, ac cū melle frixa, & per se etiam sumpta, atque cum pipere commanducata, ad capitis pituitam purgandam valet. Testium inflammationes sedat, cum fabarum & cumini farina illita. Epinyctidas, carbunculos, fauos, & in articulis putredines & gangrænas, sine nucleis trita, & cum ruta imposita, sanat. Podagræ cū opopanace illita auxiliatur. Mobiles vngues illita celeriter adimit. Vini facultates tu ipse ex Dioscoride, Galeno, & Plinio pete: superuacaneū enim, imò tædio plenum esset, eas in vniuersum omnes commemorare.

EX GALENO.

Vitis fatiua & cultæ adsimilis facultas est syluestri, sed ad omnia imbecillior. Vitis verò syluestris racemi, extergendi vim obtinent, vt ephelus & næuos, & id genus quæcunque in cutis superficie fiunt, curare possint. Habet verò & adstrictionem quandam ipsi, & extrema germina, quæ & sale condiri afolet. Plura de vuis habet idem Galenus lib. ii. de Aliment. facul. cap. de vuis.

EX SIMEONE SETHI.

Vvæ plus nutriunt reliquis oporis, minus tamè ficis: neque mali succi sunt, si maturæ fuerint exquisitè. Tamè his non robusta, nec densa, sed laxa & flaccida caro gignitur.

f v Maxi

vide Ga-
lenū lib. i.
de alimē-
torū facul.
triplicem
hunc ser-
uadatum
modū ex-
plicantiē.

† Serapio
legit. ad
stringit.

Maximum quidem harum bonum, ait Galenus, quòd celeriter subeunt, atque ideo si retineantur, lædunt: nec enim tunc probè concoquuntur, sed crudum gignunt humorem, qui non facìle in sanguinem transmutetur. Nucleorum natura, sicca & quodammodo adstringens est. Pertrahètur igitur omnia intestina, non alterati. Penfiles verò vuæ, neque sistunt ventrem, neque proritant, cæteris autem facilius cõcoquuntur. Neque vuarum parus est in dulcedine, & austeritate, & aciditate differètia. Dulces quidem calidiotem habèt succum, austerè verò & acidæ, frigidum. Aluum subducunt dulces, & maximè quãdo humidæ fuerint. Omnium itaque tutissimus vsus est quando carnosæ fuerint & mature, & mediocriter quis ipsas assumat. Vuæ quæ albæ sũt, magis subducunt aluum, quàm nigrae. Omnes verò ciborum appetentiam excitant, & venerem, Conuenit cum eduntur membranam & nucleos expuere, quòd difficulter conficiantur. Quæ immaturæ sunt, ventrem sistunt, & stomacho bonæ. Caliditatè à flaua bile ortam sedant. Minus verò nutriunt. Oportet autè non solum vuas, sed etiam omnes fructus mollicortice præditos humidos, ante reliquos cibos apponere.

De Aconito. CAP. XXX.

NOMINA.

Aκόνιτον Græcis, Aconitum Latinis, Gallis autè *Estrangle* & *Liepard* dicitur. Sic autè Theophrasto libro nono de plantarum historia teste, non ἀκόνιτον ἀκονισιον id est, à caulis, sed ab Aronis Perianthynorum pago, ad Heraciam Ponti sito, vocatum est. Alii quòd vis eadem in mortem esset, quæ cotibus ad ferri aciem detrahèdam, statim quæ admota velocitas sentiretur. Sũt qui aliã ob causam quã referre minimè necessariũ duco, sic nominatum fuisse existimèt.

GENERA.

Duo Aconiti sunt genera: vnum Græcis *Pardalianches* dictum, quòd pãrdi eo necentur Gallicè *Estrangle Liepard*. Vocatur etiam *Scorpium*, quòd radicem *Scorpioni* similè habeat. Vulgus herbariorum *Vuam versam*, & *vulpinam*.
Germa

Germani *Uvloffsbeer* & *Dolvyvurt* nomināt. Alterũ *Lycostonon* Græcis dicitur, quoniã deuoratum lupos cõlestium interficit. Vulgus *Lupariã*, Germani *Uvloffsvvurtz* appellāt [Gal. *L'herbe au loup, ou, Estrangle loup, ou Madri. ues*]

FORMA.

Aconitũ Pardalianches.

Aconitum Lycostonũ.

Pardalianches folia habet tria aut quatuor *Cyclamini* vel *syluestri Cucumeri* similia, mìnora tamè, & subaspera. Caulem *dochantem*. Radicem *scorpionis caudæ* similem, *alabastris* modo nitentem. Ex hac descriptione omnibus liquidò apparet, herbam eam quam *Vuam versam* aliqui nominant, cuiusque hìc picturam exhibemus, primum esse *Aconiti* genus: habet enim tria aut quatuor folia, eaque *Cyclamini*

clamini specie. Caulem palmi altitudine, & radicem incuruam, scorpionum caudæ similem, alabastrisq; modo splendentem. Quibus etiam accedit quoddam manuscriptus & vetustissimus herbarius planissimè eam herbam, quam hic dæmus pro Aconito pingat. Germanica etiam nomenclatura satis indicat hæc herbam ob suam facultatem perniciosam, esse Aconiti speciem. Lycoctonon Platani folia habet, magis tamen incisa diuisiue, longiora & nigriora. Caulem veluti filix, cubiti altitudine, aut maiorem: pediculum glabrum. Semen in siliquis aliquatenus longis. Radices cirris marinarum squillarum similes, nigras. Vnde iterum constat Lupariam vulgò appellatam, esse alteram Aconiti speciem: ea enim folia Platani, quæ Cici aut Vitis foliis similia sunt, multas habetia diuisuras, obtinet. Caulem Filici similem, pediculum glabrum. Florem oblongum, luteum, post quem longæ proueniunt siliquæ, in quibus est semen. Radices etiam nigras, vt nemo subinde quin verù sit Aconitum, dubitare possit.

LOCVS.

Primum Aconiti genus passim in nemoribus & collibus quibusdam nascitur: alterum autem in montium vallibus altissimis. Magna autem illius copia est circa montem haud vltra vnum lapidem à Tubinga situm, quem Germanica voce *Sarrenberg* nominant.

TEMPVS.

Aconiti primum genus Maio mense potissimum erupit, Alterum autem æstate, Iunio & Iulio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Erosione & putrefactione enecat Aconita, ideo toto genere letalia sunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ferunt Aconiti primi radicem scorpioni admotâ cum resoluere, & è diuerso admoto elleboro excitari. Ocularibus medicamentis dolorem tollentibus miscetur. Enecat pardos suos, lupos, & feras omnes, carnibus impositû & obiectum. Alterius radice ad luptorum venationes vtuntur. Infertæ carnibus crudis, & à lupis deuoratae, eos enecant,

EX

Lycoctonon.

Luparia.

EX GALENO.

Aconitum Pardalianches putrefaciendi facultatem obtinet & letale est, itaq; in cibo potuq; fugiendû: attamen ad putrefaciendum colliquadûmve quædam extra corpus, aut circa sedem, idoneû est. Herbe verò radix ad hæc vtilis est. Alterum similem priori facultatem habet, sed peculiariter lupos, sicut illud pardos, interficere consuevit.

EX PLINIO.

Constat omnium venenorum ocysimum esse Aconitum, & tactis, quoque genitalibus fæminini sexus animalium, eodem die inferre mortem. Hoc tamen in vsu humanæ salutis vertè re, scorpionû ictibus aduersati experiendo, Aconitum datum in vino calido ea est natura vt hominem occidat, nisi inuenierit quod in homine perimat: cum eo solo colluctatur, velut pari intus inueto. Sola hæc pugna est, cum venenum in visceribus reperit: mirumq; exitialia per se ambo cum fuerint, duo venena in homine commoriantur, vt homo super sit. Imò vtrò etiam ferarum remedia antiqui prodiderunt, demonstrando quomodo venenata quoque ipsa sanarentur. Torpescunt scorpiones Aconiti tactu, stupentq; pallentes, & vinci se confitentur. Auxiliatur eis elleborum album, tactu resoluente: ceditq; Aconitum duobus malis, suo & omnium. Tangunt carnes Aconito, necat quæ gustatu earum pantheras, ob id quidam Pardalianches appellauere.

ADNOTATIO.

Aconitum Pardalianches quadrifolium, quod quidam putauerunt *Astera*, rectè pingis, in syluis frequens.

De Aristolochia. CAP. XXXI.

NOMINA.

Αριστολοχία Græcis, Aristolochia Latinis, Barbaris & officinis corrupta voce Aristologia. Quemadmodum etiâ Germanis *Holuurtz*, & *Osterlucy*. [Gallicè *de la sarsine*] nominatur. Dicta autem est Aristolochia, quod ἀριστολιος τοιοῦτος, id est, optima puerperis sit, vt pote quæ remora tos menses, hærentes secundas, & reliquias omnes à partu expellat.

GE

Legendum enim τινὰ τὰς ἰχθύων, & non τινὰ τὰς στήμας, vt habet exemplar Aldinum, a sili pulantibus huic lectiōni Actio, Paulo, & antiquo in terprete Latino.

Aristolochia vnde dicta.

GENERA.

Aristolochiæ Dioscorides & alii Græci tria esse genera statuunt. Vna est quæ rotunda & foemina dicitur. [Gallicè *Sarrasine ronde*] Altera lōga & mascula. [Gal. *Sarrasine longue* Germanou *Katelou*] Tertia Clematidis, quasi dicas sarmēta tria. appellatur. Harum certè nullam præter longam officinæ Germaniæ nostræ agnoscunt. Nam qua sub Aristolochiæ rotundæ nomine vtuntur herba, minimè genuina est vt *pau-stolochiā* lō post euentissimis argumentis ostendimus. Plinius tribus iis generibus addit quartum, ac Pistolochiam vocat, quæ certè ea est, quam nostræ officinæ Aristolochiam rotundam, & Germani *Runde Holvurtz* falsò appellant vt in eius descriptione fusius docebimus.

FORMA.

*Aristolochia Rotunda.**Aristolochia Longa.*

Aristo

Aristolochia rotunda folia Hederæ similia habet, cum a erimonia odorata, subrotunda, tenera, cū multis in vna radice germinibus: sarmenta illi sunt oblonga, flores candidi, pileolis similes, in quibus quod tubet grauius odoratū est. Radix illius rotunda, rapo similis. Ex iis quidem verbis sole clarius fit, Aristolochiam rotundam officinarum, & qua communiter omnes vtuntur, non esse eam, quam Dioscorides atque alii veteres pingunt. Hæc enim non Hederæ folia, sed Rutæ potius, maiora tamen habere deprehenditur. Neque etiam odorata, neque subrotunda sunt. Gaius etiam qui ex floribus exhalat odor, in nostræ Aristolochiæ floribus nusquam apparet. Radix denique etsi rotunda sit, tamen quia concava est, globiq; formam obtinet, rapo, quod solidum est & oblongum, similis dici non potest. Non lateet tamen interdum etiam reperiri eius generis radices prorsus rotundas ac solidas, vt altera pictura monstrat, verūm cū reliquæ Dioscoridis notæ absint, legitima Aristolochia esse haud potest. His accedit, quòd manuscripti herbarii pictura planè hanc Aristolochiam Hederæ folia habere doceat, vt hinc etiam euentissimum fit nostram non esse genuinam.

Aristolochia longa, folia quæ rotunda lōgiora habet. Ramulos tenues, altitudine dodrātales. Florē purpureū, grauius odoratū, qui cū defloruerit pyro similis fit. Radicē digiti crassitudine dodrantalem, aut longiorē. Tā huius verò quæ prioris radix colore buxæ, gustu amaro, & odore viroso est. Hæc sanè descriptio non abhorret à nostra Aristolochia, quæ Hederæ etiā folus cōstat, ramulisq; tenuibus. Neque obstat quòd hæc nō purpureos, sed luteos potius flores habeat: nam vt in Symphyto magno vberius dicemus, non vbique terrarum, earundem etiam herbarum flores similes esse, euentissimum fit in Boragine, & Consolida maiore hodie nominatis herbis. Quamuis autem lutei sint, grauius tamen odoratos esse constat. Dein vbi flos nostræ etiam Aristolochiæ defloruerit, tum pyro similis fit vt pictura etiam pulchrè monstrat. Sed hic obtrudet nobis qui piam Dioscoridem, qui Gentianæ radicem Aristolochiæ

Aristo-
chia rotun-
da.Aristolo-
chia lōga.Obiectio-
nis dissolu-
tio.Earūdem
etiam her-
barum flo-
res nō vbi-
que terra-
rum esse sē-
miles.

longæ

longæ similem, crassamq; esse scribit: huius autem nostræ nedum digiti crassitudinem obtinet, tantum abest, vt quantitate Gentianæ radici similis esse queat. Respondeo hæc quidem vera esse, sed nihil mirum esse si apud nos minor reperitur: variatur enim in vna etiam & eadem herba iuxta regiones diuersas radicum magnitudo. Sic visa est nobis radix Aristolochiæ rotundæ multò, quam sic maximus digitus, maior & crassior. Hæc tamen in Italia prouenerat. Neq; dubium est quin nostræ etiam radix maior futura sit, vbi cultus, & terra apta admodum accesserit. Nã vt Theophrastus lib. 1. de histo. plant. cap. 5. autor est, quædam obculturam diuersa efficiuntur, atq; à sua natura discedunt. Sic Malua in altum se atollit, & arborescit, atque in longitudine & crassitudine instar hastæ grandescit. Quid multa? cum nostra maxima etiam prædita sit amaritudine, tutò illa pro vera & genuina, nihil obstantibus floribus luteis, & radice minima, vti hæcbit. Clematidis ramulos habet tenues, folijs subrotundis, minori Semperuiuo similibus, plenos flores Rutæ haud dissimiles. Radices longiores, tenues, corticem crassum habentes, & odoratum.

Clematis.

Pistolochia.

Pistolochia à Plinio lib. 25. cap. 8. iis pingitur verbis. Est & quæ Pistolochia vocatur, quarti generis, tenuior quam tertia, densis radicis capillamentis, iunci plenioris crassitudine. Hanc quidam Polyrhizon cognominant. Ex iis autem verbis nemo non intelligit, Aristolochiam rotundam vulgò vocatam, esse Pistolochiam: hæc enim supra modum tenuis, vel vt apertius dicam, tenera herba est. Radix etiam multis capillamentis vestita, crassioris etiam iunci magnitudine, atque adeò concaua, vt pictura monstrat. His accedit, quòd hæc quæ rotunda vocatur, canis vlcibus proffit, quam etiam facultatem Pistolochiæ, vt paulò post patebit, Plinius tribuit. Et quid multis opus est verbis? Nomen ipsum abundè docet esse Pistolochiam: creditur enim, quamuis reuera non sit, esse Aristolochia hodie quoque, haud secus quam Plinii temporibus. Hæc, vt totam eius faciem teneas, caulem habet rotundum, læuem, folia Rutæ hortensis, latiores tamen, flores serè Eræthemii,

pur

purpureos: illa candidos, vt pictura quæ utrosque vnà complectitur, pulchrè monstrat: quibus abeùtib; filiquas profert referas femine atro, lentibus haud dissimili: radices, vt ostensum est, hæc rotundam & cauam, illa verò rotundam at omni tempore solidam obtinet, colore subcroceam.

LOCVS.

Vera rotunda, quod sciam, nusquã in Germania nostra nascitur. Longa passim in vineis, ac hortis alijs prouenit. Pistolochia in syluis & locis vmbrosis.

TEMPVS.

Longa Iunio & Iulio mēibus floret. Pistolochia in Mario & Aprili, quo præterito statim etiam disperit.

TEMPERAMENTVM.

Cùm supra modum amare & subacres sint Aristolochiæ, calidas & siccas esse in secūdo, vel, quod magis credibile est, in tertio ordine rectè statuemus.

VIRES EXDIOSCORIDE.

Rotunda contra alia venena valet. Longa verò drachmę vnus pondere cum vino pota & illita, aduersus serpētes & letalia. Menses, secundas & fœtus omnes in vtero cōsistentes cum myrrha & pipere pota pellit. In pello subdita eadē potest. Rotunda ad eadem omnia ad q̄ predicta conducit: ampliusq; asthmatis, singultui, rigori, lieni, ruptis, cōuulsis, laterisq; doloribus ex frigida aqua pota auxiliatur: surculos & spicula extrahit. Squamas oñium illita educit. Putrescentia excarificat, & sordida vlcera expurgat. Caua cū Iride & melle explet. Exerit gingiuas & dentes. Creditur & Clematidis ad eadē prodesse, efficacia tamen prædictis minor inferiorque est.

EX GALENO.

Aristolochiæ radix ad medicationes vtilissima est, amara & subacris. Sed ex illis tenuissima est rotunda, & in omnibus efficacior. Aliarū verò duarū Clematidis vocata magis odorata est: itaque ea ad vnguenta vtuntur vnguentarij: sed ad sanationes infirmior. Longa verò minus quidem tenuis est quam rotunda, sed nec ipsa inefficax, verum ab-

ster-

stergendi & calefaciendi facultatem possidet, minus tamen quam rotunda abstergit atque digerit: sed non minus calefacit, imò fortassis etiam plus. Itaque in quibus usus est mediciter abstergere, commodior est longa, quemadmodum in carnis exulcerationibus, & in veteri fomentationibus. In quibus autem crassum humorem validius extenuare oportet, illic usus est rotundæ. Quapropter dolores ab obstructione aut crassitie crudorum flatuum natos, magis curat rotundæ, & furculos extrahit, & putredines sanat, & sordida vlcera repurgat, ac dentes gingivâsq; cãdidas efficit. Auxilio est asthmaticis, singultientibus, comitialibus, podagricis cum aqua frigida pota. Ruptis etiam conuulsisq; , vt si quod aliud medicamentum, idonea est.

EX PLINIO.

Valent radice tantum. Rotunda contra serpentes. Ob longa in summa tamen gloria est etiam modò. A cõceptu admota vulvis in carne bubula, mares figurat, vt traditur. Quæ Pistolochia & Polyrhizos cognominatur, conuulsis, contusis, ex alto præcipitatis, radice pota ex aqua, vtilissima esse traditur. Semine pleuriticis & nervos confirmare, excalfacere. Putrida vlcera exest, sordida expurgat, vermesque extrahit Aristolochia. Clauis in vlcerebus natos, & infixâ corpori omnia, præcipue sagittas, & ossa fracta, cum resina. Caua vlcera explet per se, & cum Iride, recentia vulnera ex aceto.

APPENDIX.

Etsi nostram Aristolochiam rotundam non genuinam esse dixerimus, tamen ob id in medico vsu non repudianda erit. Quum enim habeat & in foliis & in radice acriminiam, eamque non leuem quidem: si genuina desit, sine omni discrimine illa vti licebit ad omnia ea ad quæ vera vsurpatur.

ADNOTATIO.

Aristolochia longa videtur quam pro rotunda pingis, quòd folio sit rotundo, sed radice etiam rotunda esse debet Dioscoridi. Pistolochia autem tua, radice rotunda est, folijs autem altè incisis.

DE

De Ampelo Leuce. CAP. XXXII.

NOMINA.

Ἀμπέλος λευκή, ἢ βρυονία, ἢ δὲ λιλῶδρος Græcè: Vitis alba, Pfilothrum Latinè appellatur. Officinis & herbariis Bryonia. Vulgus Viticellam nominat. Germanicè **Stieck** Bryonia. **vvrts**, **Schießvvrts**, **Rasvvrtsel**: **Hunds kurbß**: **Wö-** **mischrüb**. **Wulder zitvvan**, **Teufelskirch**. [Gallicè *De la Couleuree*, alius *Feu ardent*, ou *Cowle sauvage*.] vocatur. Vitis alba verò dicta, non quòd vitis sit, sed quòd viti similis existat. Sic etiam Viticella. Pfilothrum quòd ex eius acinis coria depilari ac confici possint. Bryonia verò à βρύω forte, quòd est pullulo atque adeò extollo, & ex alto, eò quòd in adiacentes sibi frutices scandens se exalter atque late pullulet,

Vitis alba
cur dicta.
Pfilothrum
vnde.
Bryonia.

FORMA.

Vitis Alba siue Brionia.

Sarmèta, folia, capreoli, fatiue viti similia sunt, hirsutiora tamè omnia. Propinquis fraticibus se implicat capreolis apprehendens. Fructum habet racemosum, rubentem, quo coria depilant. Radix alba, crassa & magna.

g ij

LO

LOCVS.

Pasim in sepibus & fenticetis nascitur, eosq; quos prope se nascitur frutices scandit, vt eleganter in carmine suo Columella cecinit, dicens:

*Quæque tuas audax imitatur Nysie viteis,
Nec metuit senteis: nam vepribus improba surgens
Achrados, indomitas bryonias alligat vlnos.*

TEMPVS.

Floret tota æstate in bonam vsque partem autumnii, in quo fructum producit, qui primum viridis est, dein vbi maturitatem consecutus fuerit, rufus esse incipit.

TEMPERAMENTVM.

Prima germina subamaram & modicè acrem adstrictionem habent. Radix autem deficcet & moderatè calefacit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Bryoniæ in prima germinatione asparagelixi manduntur, vrinam & aluum cientes. Folia, fructus & radix, acrem vim habent: capropter chironiis, gangrenicis, phagedænicis, & tibias putrefacientibus vlcibus cum sale illita auxiliantur. Radix abstergit corpus & crugat. Vitia faciei, varos, lentigines, & cicatrices nigras, cum eruo, terra chia, & sænogræco emendat. Ad eadem prodest decocta in oleo vsquedum liquefcat. Sugillata tollit, & digitorum pterygia compescit. Cum vino illita inflammationes discutit, & abscessus rumpit. Ossa extrahit, trita & illita. Miscetur apte medicamentis quæ exedendo sunt. Bibitur comitialibus drachmæ pondere quotidie per annum. Attonitis & vertigine laborantibus consimiliter assumpta prodest. Contra viperarum ictus pota drachmis duabus prodest. Fœtus necat. Mentem aliquando subvertat. Cit vrinam pota. Eclegma ex ea fit cum melle, quod præfocatione oppressis, tuffientibus, latera dolentibus, & ruptis, datur. Apposita vtero, fœtus & secundas trahit. Lienem trium obolorū pōdere ex aceto triginta diebus pota consumit. Illinitur vtiliter cū fico ad eadem. Ad infessus decoquitur: vuluas siquidē purgat, & abortū facit. Vere ex radice eius exprimitur succus, bibi-

bibiturq; cum aqua mulsa ad eadem, pituitam ducens. Fructus eius ad psoras & lepras illitus & inunctus facit. Lactis abundantiam efficit succus eius fructus, si cum tritico decocto sorbeat.

EX GALENO.

Vitis albæ, quam etiam Bryoniam vocant, prima quidē germina ab omnibus pro more per ver eduntur: vt pote edulium stomacho, eò quòd adstringat, gratum. Habent enim amaram & modicè acrem adstrictionem, quare vrinam moderatè mouent. Radix autem abstergentem nonnullam, deficcantem & tenuium partium, ac moderatè calidā vim obtinet: quam obrem & lienes induratos liquefacit, tum epota, tum foris cum ficibus imposita. Psoram etiam ac lepram sanat. Racemosus eius fructus pelles tingentibus vtilis est.

EX PLINIO.

Bryoniæ asparagi decocti in cibo, aluum & vrinā cient. Folia & caules exulcerant corpus: vtique vlcerum phagedænis & gangrenis, tibi arumq; tædio cum sale illinuntur. Semen in vna raris acinis dependet, succo rubente postea croci. Nouere id qui coria perficiunt: illo enim vtuntur. Psoris & lepris illinitur. Lactis abundantiam facit coctum cum tritico, potumque. Radix numerosis vtilitatibus nobilis: contra serpentium ictus trita drachmis duabus bibitur. Vitia cutis in facie, varosque & lentigines, & sugillata emēdat, & cicatrices. Eademque præstat decocta in oleo. Datur & comitialibus potus. Item mente commotis, & vertigine laborantibus, drachmæ pondere quotidie anno toto. Et ipsa autem largior aliquanto, purgat sensus. Illa vis præ clara, quòd ossa infracta extrahit in aqua imposita, vt Bryonia: quare quidam hanc albam Bryoniam vocant. Suppurationes incipientes discutit, veteres maturat & purgat. Cit menses & vrinam. Eclegma ex ea fit suspiriosis, & contra lateris dolores, vullis, ruptis. Splenem ternis obolis pota triginta diebus consumit. Illinitur eadem cum fico & pterygiis digitorum. Ex vino secundas sceminarū apposita trahit: & pituitam, drachma pota ex aqua mulsa. Succus radi-

cis colligi debet ante seminis maturitatem: qui illitus per se & cum eruo, lætiorē quodā colore & cutis teneritate man- gōnizat corpora: serpentes fugat. Tunditur ipsa radix cū pinguisco, erugātq; corpus, si statim bina stadia ambulen- tur. Aliās vrit, nisi frigida abluatur.

ADNOTATIO.

Bryonia nobis colubrina, quod sub huius umbra densiori stabula- re ament colubri, alijs ignis ardens dicitur à caustica vi baccarum rubentium.

De Ampelo melena. CAP. XXXIII.
NOMINA.

Aμπελα & μελαινα Græcis, Vitis nigra Latinis nomina- tur. Officinis icognita. Germanis. **Qualdreben. oder Zynen, oder Zenen,** [Gallicè *Especè de Couleuree, ayant les ra- cines & semences noirs, ou viorne,*] vocatur. Nigra verò vitis dicta est à ra- dice nigra, & quod vitis similitudinem obtineat.

Vitis ni-
gra vnde
dicta.

Vitis nigra.

FORMA.

Folia Hederæ similia habet, magis tamen ad Smilacis folia acceden- tia, cui & caules similes obtinet: maiora tamen eius folia quàm illius sunt. Clauiculis hæc etiam arbores amplecti- tur. Semen racemosum, initio herbaceum, cum maturuit deinde ni- grum. Radicem foris nigram, intus buxei colo-

coloris. Ex qua delineatione omnibus constat herbam hæc cuius picturam exhibemus, esse vitem nigram. Folis enim Hederæ, maioribus tamen, Smilaci proximioribus, cauli- bus quoque cognatis. Clauiculis suis arbores perinde ar- que adminicula comprehendit. Semen racematim cohæ- ret, inter principia virens, post maturitatem nigrescens. Radix foris atra, intus buxeo colore nitet. Flores eius, quod omisit Dioscōrides, sunt candidi, & odorati, quibus decidē- tibus semen subnascitur plumis quasi vestituin, aut barbæ canæ effigiem præbens.

LOCVS.

In frutetis & dumetis potissimum nascitur.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, Augusto verò semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod vitis alba temperamentum habet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius caules in prima germinatione olerum modo man- duntur, urinæ & mensibus ducendis vtilis. Eidem lienes mi- nuunt. Comitialibus, vertiginosis, & resolutis accommo- dati sunt. Radix eadem præstat quæ vitis albæ, minus effi- cax tamen. Folia cum vino illita ad iumentorum ceruices exulceratas conducunt. Quinetiam luxatis eodem modo imponuntur.

EX GAËNÒ.

Viti albæ ad omnia similis, nisi quod imbecillior.

EX PLINIO.

Asparagi eius in cibo urinæ ciendæ, lienique minuendo vtilis. Radix ossa infra cta efficacius extrahit quàm supra- dicta. Cæterum eidem peculiare est, quod iumentorū cer- uicibus vnicè medetur. Aiunt si quis eam in villa extruxe- rit, fugere accipitres, tutalq; fieri aues villaticas. Aliter ea- dem in iumento hominèque phlegma aut sanguinem qui screatur, talos circumligata sanat.

ADNOTATIO.

Tua vitis nigra videtur esse riburnum, etiam vulgo Gallorum cū virgilio dictum.

De *Amaranto*. CAP. XXXIII.

NOMINA.

Aμαραντος Græcis, *Amarantus* Latinis dicitur, Medicis & herbariis nostræ etatis ex amore & anthos dictionem componi credentibus, Flores amoris vocant. Hæc appellationem vsurpantes Germani *Floramor* nominant, alijs *Samarblüm*, & *Lausentichon* [Gallicè. *Passelours* appellatur.] *Amarantus* autè non alio nomine dici cœpit, quàm quòd flos eius nūquā marcescat. Hinc est quòd puellæ hycmales sibi corollas ex eo conficiant: id quod Erfordiæ, vbi non solum æstate, verum etiam hyeme gestant coronas, fieri potissimum solet.

GENERA.

Duplex est *Amarantus*: vnus luteus, qui Dioscoridi *Αμαραντος* Galeno *Amaratus*, officinis & imperitis *Stichas citrina*, vel, vt ipsi loquuntur, *Sticados citrinum* [Gallis *Passé ve lours laune*.] Germanis *Rheinblümen*, quòd in regionibus quæ Rheno adiacent, potissimum verò quæ intra Spiram & Vuormaciam sunt, proueniat: oder *Wortelblum*, oder *Jungling* appellatur. Helichryson dicitur, quòd ad solis repercussum comantibus in orbem florum folijs, fulgorem auri præ se ferat. Alter purpureus, qui hodie *Flos amoris* vulgò, & Germanis *Floramor* oder *Samarblüm* vocatur, vt paulò antè à nobis dictum est. [Gallis autem *Passé ve lours rouge*, *Fleur D'amour*, ou *Lalouffe* dicitur.]

FORMA.

Amarantus luteus qui Helichryson alio nomine dicitur, virgam habet tenuem, virentem, rectā, solidamque. Folia angusta ex interuallis, Abrotono similia. Comam orbicularem, auri modo fulgentem. Umbellā rotundam, veluti corymbos arecentes. Radicem tenuem. Ex qua descriptione planum fit eam herbam quam hodie officinæ solæcis-mo videntes, *Stichada citrinam* nomināt, esse Helichryson. Est e

*Amarantus luteus.**Amarantus purpureus.*

Est enim herba furculosa, exilibus ramulis, folio vt *Hysopus* angusto, gustu amaro, & instar *Abrotoni albicante*: coma orbiculari, auri modo splendente: umbellā rotunda veluti corymbos arecentes: radice gracili. Et vt paucis dicam, non est nota quæ illi non aptissimè quadret. Purpureus verò pedali altitudine surgit, caule purpurascente, folijs *Ocy-mo* similibus, maioribus tamen & longioribus, spica purpurea, verius quàm flore, inodora, qua nihil gratius aspectu cernitur.

LOCVS.

Nascitur in asperis, sabulosis, siccis & conuallibus locis luteus. Alter autem in hortis & fictilibus sentur.

TEMPVS.

Helichryson Iunio & Iulio mensibus floret *Amaratus*
g v verò

verò purpureus ætate, potissimum autem Augusto mense,
TEMPERAMENTVM.

Luteus calidus & siccus haud dubiè est, id quod amaritudo in gustu & facultates eius abundè demonstrant. Purpureus autem recentiorum herbariorum sententia, frigidus est & siccus.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Coma Helichrysi cum vino pota difficultatibus vrinæ, serpentium ictibus, coxendicam doloribus, & ruptis auxiliatur. Menses ducit, & sanguinis grumos in vesica aut aluo cum oxymelite pota liquescit. Destillationem trium obolorum pondere cum vino diluto albo ieiuno dara cõpescit. Reponitur etiam cum vestibus, quas ad erosionem integras seruat. Vnde iterum colligere licebit, herbam quã **Rheum-blumen** vocant, esse Helichrysum, quòd illã hac facultate vt vestes à tinea tueatur preditam esse, omnibus in confesso est.

EX GALENO.

Amarantus, luteus nempe, facultatis est incidentis & extenuantis. Quapropter coma eius cum vino pota menses educit, & sanguinis grumos liquare creditur, non solum in ventre, sed & in vesica. Sed tunc potius illam cum mulso bibere conuenit. Omnes verò simpliciter fluxiones pota deficcet, stomacho tamen aduersa.

EX PLINIO.

Heliochrysum ciet vrinas è vino pota, & menses. Duritias & inflammationes discutit. Ambustis cum melle imponitur. Contra serpentium ictus & lumborum vitia bibitur. Sanguinem concretum ventris ac vesicæ absumit cum mulso. Folia eius trium obolorum pondere, sistunt profuua mulierum in vino albo. Vestes tuetur odore non ineleganti.

APPENDIX.

Recentiores purpureum Amarantum vehementer siccare tradunt, ideoque cum vino sumptum alui fluxiones sistere scribunt: sed, vt aiunt, stomacho aduersatur. Lutei floribus in vino decoctis, ad lumbricos educendos vtuntur: & ad pediculos enecandos in lixiuo coctis.

Adno

ADNOTATIO.

Amarantus luteus in xantonia & Gallia Narbonensi frequens est, in officinis propè omnibus stechadij circa nomine. Amarantus purpureus nobis Passe velours, quòd immortali colore etiam vultum purpureum vincat.

De Aquilegia. CAP. XXXV.

NOMINA.

Quæ Aquilegia vulgò ab omnibus appellatur herba, ea Germanis. **Heckley, Agley, & Ageley.** Gallis autem **Ancolie** nominatur. Quo verò nomine Græcis aut Latinis medicis vocata sit, nobis nondum constare potuit. Non esse enim Græcorum Aegilopa, vt non solum vulgares herbarii, verumetiam magni nominis medici putant, notius est quàm vt demonstrari à me debeat. Nam nihil in vniuersa Aegilopis, quæ alterum Auenæ genus est, histo-

ria reperitur, quòd ad Aquilegiã referri queat. Neq; enim tã ab anguilla cancer, quàm Aegilops ab Aquilegia dissidet: vt hoc nomine errare toto cælo euidentissimum sit, qui Aegilopa esse Aquilegiã arbitrantur.

Aquilegia nõ est Aegilops. Aegilops quid.

FORMA.

Folia Chelidonii maioris habet, sed paulò rotundiora, ac molliora. Caulem cubitalem, & interdum proceriorem, in cuius summo flores purpurei sunt, ex caudis quibusdam veluti mulieres loculi propendentes. His decidentibus capitu

Aquileia vulgaris.

pitula subnascuntur, haud secus atque in Melanthio, in quibus semen atrum est. Radix eius crassa.

LOCVS.

Nascitur passim in hortis, & pinguibus quibusdam pratis. Inuenitur etiam in montibus syluosis, & interdum in petris & muris.

TEMPVS.

Maior & Iunior mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

In gustu dulcedinem quandam præ se ferrè videtur, vt hoc nomine mediocriter calidam esse, ac modicè digerendi vim habere virisimile sit.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Recentiores omnes, tū herbarii, tum medici, Aquilegiæ omnes Aegilopis facultates tribuunt, at quàm rectè, ipsi viderint. Neque enim verisimile est herbæ quæ subacris non est, tantam discutiendi inesse facultatem posse. Quum verò modicè digerat & exiccet, scabiei & fistulis, potissimum si illi farina commisceatur triticea, conferre potest.

ADNOTATIO.

Aquilegia alij Angelica, Anolie vulgo Gallorum, florum omnium pulcherrimus, præsertim qui duplex est.

De Aliaria. CAP. XXXVI.

NOMINA.

Alliaria
unde di-
eta.
Pes asini-
nis.
NONDVM constat quo nomine veteribus Græcis & Latinis herba hæc appellata sit. Vulgo tamen eo, quod trita eius folia ingratum ac planè alliaceum odorem redolèt, Alliaris & Alliaria nominatur. Germanicè **Knoblockkraut**, od. r **Zuchel**; od. r **Satzkraut**. [Gallicè autè *l'herbe des aux.*] Pandectarum author Pedem asinum vocat.

FOR

FORMA.

Alliaris sive Alliaria.

LOCVS.

Passim prope sepes & agrorum margines prouenit.

TEMPVS.

Folia statim primo vere, atque adeò Martio ipso erumpunt. Floret autem æstate, atq; deinceps semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum prorsus suboleat Allium, necesse est vt temperamento eodem prædita sit. Calefacit igitur haud dubiè & desiccet, non tamen perinde atque Allium in excessu quarto.

VIRE S.

Easde propè Allii facultates habere vel hinc conijci potest, quod nonnulli in iuribus tortiuusq; succis pro Allio substi-

substituunt. Proinde corpus calefacere, crassos humores in eo extenuare, glutinosos incidere potest. Omnia tamē hæc minori quā Allium efficacia. Semen eius cum aceto emplastri modo mulieribus strangulatu vteri laborantibus impositum, & vuluæ admotum prodest, ac eandem excitat. Et summam, omnia quæ Nasturtii semen, sed minori efficacia, potest.

ADNOTATIO.

Alliaria vulgò Scordotis ab odore Allij, herba qua sunt hæcenus ma-
lè vsi pharmacopœi loco Scordij nunc notissimi.

De *Acalyphe*. CAP. XXXVII.

NOMINA.

Aκαλύφη, ἡ κνίδις Græcis, Vrtica Latinis nuncupatur. Officinæ Latino nomine vtuntur, Germanis *Nessel* [Gallicè *ortie*] appellatur. Acalyphe verò dicta est, Athenæo autore, quòd in iucundo sit tactu, & pruriginem cieat. Cnide autem, quòd vellicet, pungat, ac suo morsu sensum laceffat, à verbo κνίσειν, quod pungere & vellicare significat. Vrtica ab vrendo, quòd pruritum pustulasq; igni similes excitet.

GENERA.

Vrtica Romana. Dioscorides duo facit genera. Vnā asperam, quam hodie græcam siue Romanam vocant, & est ea quam pictam damus. Huius quidem semine in officinis vtendum, non alterius quæ passim in sepibus ac dumetis nascitur. Germanicè *Welschnessel* [Gallicè *Ortie griesche pour groque*] appellatur. Alteram minus asperam, quam ob id mollem nominant. Hanc nondum videre potuimus. In Germania nostra præter hæc genera, alia duo inueniuntur. Vnum maius, quòd Germanicè *Heyernessel*. [Gallicè autem *Ortie commune*] nominant: alterū minus, Germanicè *Brennessel*, vel *Habernessel*, quòd nimirum in auena nascatur, appellari solet. [Gallicè *Ortie gresse*]. Harū etiā picturas adicere placuit, quòd non proflus inefficaces esse putemus, quando quidem haud secus atque Romana pungere videantur.

FOR

FORMA.

*Vrtica Graeca siue Romana.**Vrtica maior.*

Romana caule est rotundo & aspero, syluestrior etiam & asperior, latior & nigrior folijs, semine haud dissimili in globulis quibusdam semini lani, sed minore. Altera priori similis est, nisi quòd non similiter aspera est, tenuiusq; semen habet.

LO

Vrtica minor.

Vtriusq; folia cum sale illita, canis moribus, grangrenis, malignis vlceribus, cancris, sordidifq; , luxatis, tuberculis, parotidibus, phygetis, & abscessibus medetur. Lienosis cū cerato imponuntur. Profluuiā sanguinis ex naribus cū succo trita & imposta sistunt. Cum myrrha trita & imposta mensis mouent. Reecentia d mota vteri proidentias emendant. Semen cum passo potum venerem stimulat, & vuluas aperit. Cum melle hñctum orthopnæas, pleuritidas, & peripneumoniā iuuat. Ea quæ in thorace sunt educit. Miscetur & excedentibus medicamentis. Folia cum conchulis decocta aluum molliunt, vrinaq; mouent. Cum ptisana decocta ea quæ in thorace sunt educunt. Decoctum foliorum cum exiguo myrrhæ potum, menses elicit. Succus gargarisatus, vnam inflammatam reprimat.

E X

Herbæ semen & folia, nam hæc potissimum in vsum adhibentur, digerentis sunt facultatis, adeo vt tubercula & parotidas sanent. Sed & quiddam flatuosum obtinent, quo & Venerem extimulant, maxime vbi cum passo semen. bibitur. Porro quod non vehementer calefaciat; sed admodum tenuium sit partium, testatur crassorum viscosorumque humorum ex thorace & pulmone educio, tum quod partes quas contigerit, pruriant. Caterum flatuosum eius, cuius particeps esse ducta est, dum concoquitur nascitur: nō enim actu flatuosa est, sed potentia. Ventrem autem mediocriter subducit ipsa duntaxat abstersione, ac veluti titillatione, non purgatione. Gangranosa & cancrofa, & in totum quæ exiccari citra mordacitatem postulant, ea conuenienter sanat.

EXPLINIO.

Vrtica plurimis scaturit remedijs. Semen eius Cicutæ contrarium esse Nicander affirmat. Item fungis, & argento viuo. Apollodorus & Salamandris cum iure decoctæ testudinibus. Item aduersari Hyoscyamo & serpentibus, & scorpiionibus. Quin illa ipsa amaritudo mordax, vvas in ore, proci dentisq; vuluas, & infantium sedes, tactu resillire cogit. Lethargicos expergisci taçis cruribus, magisq; fronte. Eadem canis moribus addito sale medetur. Sanguinem tritarnaribus indita sistit, & magis radice. Carcinomata & sordida vlcera, sale admixto: item luxata. Sanat & panos, parotidas, carnesq; ab ossibus recedentes. Semen potum cum Sapa, vuluas strangulantes aperit, & profluuiā narium sistit impostum. Vomitiones in aqua mulsa sumptum a cæcra, faciles prestat, duobus obolis. Vno autem in vino potum, lassitudines recreat. Vuluç vitiis tostum, acerbabuli mensura. Potum in sapa, resistit stomachi inflationibus. Orthopnoicis prodest cum melle, & thoracem purgat eodē eclegmate. Et lateri medetur cum semine lini, addit hyslopū & piperis aliquid. Illinitur lieni. Difficilem ventrem tostum cibo emolliat. Hippocrates vuluam purgari potum eo pronunciat. Dolore leuari tosto acetabuli mensura dulci potum, &

h

imposi

imposito cum succo malue. Intestinatorum animalia pelli cum hydromelite & sale. Desuuiia capitis, semine illito cohonestari. Articularibus morbis & podagricis plurimi cum oleo vetere, aut folia cum vino adipe trita imponunt. Ad eadem radix tusa cum aceto, non minus utilis. Item lieni. Et cocta in vino discutit panos, cum axungia vetere salsa. Eadem psilothrum exiccat. Cōdidit laudes eius Phanas physicus, vtilissimam cibis coctam conditamve professus arterie, tufsi, ventris destillationi, stomacho, panis, parotidibus, pernionibus: cum oleo sudorem, coctam cum conchulis cire aluum, cum pitana pectus purgare, mulierumque menses cum sale, vlcera que serpunt cohibere. Succus quoque in vsu est. Expressus illitusque fronti sanguinem narium sistit potus urinam ciet, calculos rumpit. Vuam gargarissatus reprimat. Si quadrupedes scetum non admittant, vrtica naturam fricandam monstrant.

ADNOTATIO.

Vrtica Romana nobis mas dicitur, semine in globulis ceu lini sed minori. Maior in sepibus hortorum, minor agraria nobis dicitur. Ortis griesche.

De Aphace. CAP. XXXVIII.

NOMINA.

Aphace Græcis, Aphace Latinis, vulgò Sylvestris Vitis & Os mundi, Germanis **Ausldvyticken: oder S. Christoffelskraut** [Gallicè *Vesse sauuage ou vesseron*] vocatur. Alia est ab Aphaca Theophrasti, quæ sylvestrium oleorum genus est, de qua suo loco plura dicemus.

FOR

Aphace

FORMA.

Exiguus frutex est, lenticula altior, tenuioribus foliis. Quæ nascuntur in ea siliquæ læte maiores, terna aut quaterna semina nigriora & minora continent.

LOCVS.

In aruis sponte nascitur.

TEMPVS.

Maior mense florere, & subinde semen in siliquis producit.

TEMPERAMENTVM.

Moderati caloris est, valentius autem desiccatur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semina adstringendi vim habent, quapropter stomachi et alui fluxiones tosta, fracta, & decocta lentis inistat sistunt.

EX GALENO.

Aphace facultatem obtinet adstrictoriam, sicut & ipsa lenticula. Sed & similiter vt lenticula edi solet: cæterum ægrius quam illa concoquitur. Aluum retinet.

EX PLINIO.

Natura ei ad spissandum efficacior quam lenti. Reliquo vsu eodem effectus habet. Stomachi aluiq; fluxiones sistit semen decoctum.

ADNOTATIO.

Aphace ubique hic frequens.

De Andrachne. CAP. XXXIX.

NOMINA.

Portulaca **A**vdpxv Græcis, Portulaca Latinis & Officinis, Germanis **Burtzelkraut**, dicitur, corrupta tamen voce, cum efferendum esset **Portzelkraut**, ac si porcellorum herbam dicerent. Aliàs **Savvon**isdem appellatur. [Gallicè, *Pourpier*, *Pourchaille*, ou *Pourceline*, nuncupatur.]

GENERA.

Portulaca hortensis. & alteram sylvestrem, quæ nõ est tertium Aizoi genus, vt aliqui seducti mendosis Dioscoridis exemplaribus credunt. Nam quod plerique nomina harum duarum plantarum confuderint, factum subinde est vt multa adulterina, quæ scilicet tertii generis Aizoo debentur, capiti de Portulaca sylvestri inserta sint, quæ omnia prorsus expungenda veniunt, vt paulò post clarius monstrabimus. Hortensem Germani simpliciter **Burtzelkraut**, & [Galli *Pourpier* ou *Pourchaille* [Sylvestrè verò **Uild oder ackerburtzel**.] vocant. [Galli autem, *Pourpier* ou *Pourchaille sauuage*.]

FORMA.

Hortensis caules habet crassos, pingues, teretes, in altum erectos, lentè vergentes in pumecum, folia pingua, à tergo candida, flores exiguos luteos, semina nigra in herbaceis calycibus contenta. Sylvestris folia oleæ obtinet minora tamen multò, numerosiora & tenera, rubentes cauliculos ab vna radice multos in terra sessiles, qui commanducati succo abun-

*Portulaca hortensis.**Portulaca sylvestris.*

co abundant glutinosiq; & sapore salsi sunt. Hæc est genuina apud Dioscoridè Portulacæ delineatio: reliqua verò omnia sunt adulterina, & ab imperito aliquo rerum ex capite de tertio Aizoo excerpta, & huic sine omni iudicio inserta.

LOCVS.

Prouenit in hortorum arcolis, vineis, & aliis cultis locis hortensis. Cæterum sylvestris in petrosis & incultis etiam nascitur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimum mensibus carpenda folia & flores: semen verò sequentibus.

TEMPERAMENTVM

Refrigerat vtraque quidem in tertio ordine à temperatis ac medius, humectat verò in secundo. Quare viribus etiam

h ij non

non distant: hinc quæ in Dioscoride leguntur, nō sunt propriae, sed Aizoï terrii generis, & à sciolo aliquo temerè Portulacæ sylvestri attributæ.

VIRE EX DIOSCORIDE.

Portulaca vim habet adstrictoriam. Cum polenta illita, capitis doloribus, oculorum inflammationibus, & aliarum partium, stomachi ardoribus, erysipelatis, & vesicæ doloribus auxiliatur. Commanducata dentium stuporem, stomachi & intestinorum æstuationem fluxionisque sedat. Renes erosos & vesicam adiuuat. Veneris impetus exoluit. Pari effectû & succus eius prodest potus, & in febribus etiam valens, Contra rotundos lumbricos, sanguinis excreatione, dysenterias, hæmorrhoidas, profluua sanguinis, percocta efficac. Contra Sepis morsus. Ocularibus medicamentis vitiliter commiscetur. In reftinis fluxione laborantibus, aut vulua erosionè affecta infunditur. Contra dolores capitis ex vitione cum rosaceo, aut oleo ex alto destillatur. Exanthemata in capite cum vino exterit. Vulneribus ad syderationem spectantibus ex polenta illinitur.

EX GALENO.

Portulaca frigida & aquea temperamento est, paucæ cuiusdam austeritatis particeps. Pròinde fluxiones reprimi, maximè biliosas & calidas, cū eo quòd eas mutet, & in qualitate alteret, magnopere refrigeras. Hac ratione & est uant, vt si quid aliud, adiuuat, tum vètris osculo ipsita, tum totis hypochondriis, potissimum in hecticis febribus. Præterea dentium stuporem sanat, nempe quæ ab acidorū contactu asperè exiccata fuerant, leniens atque replens, vt potè cum viscosam habeat humiditatem. Similitèr verò & succus eius. Itaq; non foris modò impositus, sed epotus quoq; refrigerat. Hoc sanè & toti herbæ comestæ accidit. Quoniã autem adstringit, vtilitèr dysentericis editur, et in muhebris profluio, & sanguinis reiectionibus. Sed ad hæc multò quidem efficacior est herbæ succus.

EX PLINIO.

Portulacæ memorabiles vsus traduntur. Sagittarum venena, & serpentium hæmorrhoidum & præsterum restringit

git, pro cibo sumpta, & plagis imposita extrahit. Item hyocyamo potò, è passòq; expresso succo. Cū ipsa non est, semen eius simili effectû prodest. Resistit & aquarū vitiiis, capitis dolori, vlcibusq; in vino tusa & imposita. Reliqua vlcera cum melle commanducata sanat. Sic & infantium cerebro imponitur, vmbilicòq; prociuo. In epiphoris verò omnium, fròte teporibusq; cum polenta. Sed ipsi oculis, è lacte & melle. Eadem, si prociuent prodest, foiliis tritis cum corticibus sabæ. Pustulis cum polenta & sale, & aceto ac cera. Et vlcera oris tumoremq; gingiuarum cõmanducata cruda sedat. Item dentium dolores. Tonillarum vlcera succus decoctæ. Mobiles dentes stabilis commanducata, Cruditares sedat, vocemq; firmat, & sitim arceat. Ceruicis dolores cum Galla & Lini semine, pari mensura sedat. Mammarum vitia cum melle aut cimolia creta. Salutaris & suspiriosis, semine cum melle hausto. Stomachum in acetaris sumpta corroborat. Ardentibus febribus imponitur cum polenta. Et aliàs manducata refrigerat etiam intestina. Vomitiones sistit. Dysentericæ & vomitis datur ex aceto, vel bibitur cum Cumino. Tenafinis autem cocta, & comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus mulierum, acetabuli mensura in Sapa. Podagris calidis, cū sale illita, & sacro igni. Succus eius potus renes iuuat & vesicas. Ventris animalia pellit. Ad vulnèrum dolores, ex oleo cum polenta imponitur. Neruorum duritias emollit. Venerem inhibet, Venerisq; somnia. Prætorii viri pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter impatibiles vix morbos, radicem eius hilo suspensam è collo gerere, præterquã in balneis, & ita liberatum incommo do omni. Quinetiam inueni apud autores, caput inde litum destillationem toto anno non sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

ADNOTATIO.

Portulata vtraque nobis cum Sereno pulla pes Poulle pied, corruptis Pourpier dicitur.

De Asphodelo. CAP. XL.

h iij Nom

NOMINA.

Aσφιδελος Græcis, Asphodelus Latinis, Officinis corrupta voce Affodillus, [Germanis **Boldwurrtz**] nominatur.

Duo Asphodeli genera.

Albucus.

Hesiodus
fœminæ
mentionē
fecisse
videtur.

GENERA.

Duo esse Asphodeli genera, utcumq; vno contentus sit Dioscorides, testatur Plinius libro xxj. cap. xvij. marē nimirum & fœminam. Mas propriè Albucus nominatur, fœmina verò Hastula regia, quòd scilicet dum floret, profus regii sceptri effigiē referat, Germanicè **Boldwurrtz**. Marē depingit Dioscorides, & radicem eius acrem atque adeo cibo inutile esse tradit. Fœminæ Theophrastus libro vij. de historia plantarum, cap. xij. & Hesiodus mentionem facere videntur, quandoquidem eius usum in cibo quotidianum fuisse scribunt. Hoc enim de mare dici haud posse, radicis mirifica acrimonia facit. Galenus etiam libro secundo de aliment. facult. Asphodelum fœminam cognouisse videtur dum scribit, Asphodeli radicem Scyllæ radici, magnitudine, figura & amaritudine quadam tenus similem esse. Hæc enim de Dioscoridis Asphodelo verè dici nō possunt, cuius quidem radix nō Scyllæ, sed Pœoniæ potius similis est. Deniq; non est ut fœminæ amara, sed acris. Neq; obstat quòd nostra Hastula regia tantā amaritudinem, quātam ei Galenus tribuit, nō habeat. Nam neq; ea quā Hesiodus suo carmine tantopere celebravit, tanta prædita fuit amaritudine: aliàs enim citra cocturam multā, cuius tamen ille non meminit, cibo quotidiano idonea esse nō potuisset. Et certè ut Arō nō in omnibus regionibus parem acrimoniā obtinet, ita nec Hastula regia parē amaritudinē omnibus in locis sortitur. Adeò ut dubiū nō sit Hesiodū de nostra Asphodelo, quæ fœmina est, loquutū esse. De fœmina aut loquutū esse Hesiodū, cōfirmat qd alibi tradat in syluis nasci Asphodelū. Quod certè de ea quā fœminam fecimus, rectè dici potest, quado rarò alibi quā in syluis nascatur. Sententiam nostrā firmare videtur Apuleius ille, qui in libro suo de herbis inscripto, seorsim & Asphodelū, & hastulam regiā describit.

FOR

FORMA.

Asphodelus fœmina.

Asphodelus mas folia habet Porro maiori similia. Caulē leuem in summo florem ferētē, Anthericum vocatum. Radices sublongas, rotūdas, glādibus funiles, gustu acres. Nos marē hac vice habere non potuimus.

Fœmina folia habet oblonga, angusta, leuiter lenta, Plantagini minori non dissimilia: caulē leuem, in summo non vnum, sed plures flores pingues retrorsum incuruos, plenos puniceis maculis: radicem itidem bulbosam, capillis Allii instar, multis sub bulbo enascentibus, comatam, gustuq; glutinosam.

LOCVS.

Mas non prouenit in Germania, nisi in hortis culta & plantata. Fœmina verò in mōtib; & syluis sua sponte ac copiosè nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense florent.

TEMPERAMENTVM.

Maris radix calida & sicca est. Fœminæ folia cum amara nō nihil sint & acria, itidem calida & sicca esse, quemadmodum etiam radicem, constat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radices Albuci vim calefaciendi obtinent, vrinas & mē

h v ses

les potæ mouent. Lateris doloribus, tussibus conuulsionibus, ruptionibus, drachmæ pondere ex vino potæ medentur. Cômâducata astragali mensura vomitiones adiuuat. A serpente demorsis datur vtiliter triū drachmarum pōdere. Illinire autē oportet morsus foliis, radice, & floribus cū vino. Itē vlcera sordida, & depascētia. Māmarū quoque & testū inflāmationes, tubercula & furūculos, decocta in vini face radice: ad recentes autē inflāmationes cū polēta. Radicis succus, adiecto veteri vino dulci, myrrha & croco simul decoctis, perquā vtile fit oculis medicamentū. Ad purulentas aures per se, & cū thure, melle, vino, & myrrha tepefactus prodest. In cōtrariā aurem per se infusus dentium dolorem mitigat. Cinis ē radice cremata illitus, alopecias capillis explet. Oleū in excauatis radicibus igni decoctū, illitum exulceratis pernionibus, & ambustis igni cōducit. Dolori aurium instillatus auxiliatur. Candidam vitiliginem linteo antea perfrictam in sole, illita radix emendat. Semē & flores in vino poti, scolopendræ & scorpionum venenis egregiē aduersantur. Aluum quoque deiciunt.

EX GALENO.

Asphodeli radix vtilis est perinde atq; Ari, Afari & Dracontii. Extergentis siquidem & discutientis facultatis. Vstę tamen cinis calidior, & exiccantior, magis tenuiū patium, & ad discutendū potētior efficitur, propterea & alopecias sanat. Inest itaq; ei extenuandi facultas, atque obstructa de molendi, veluti etiam Dracontio. Ideoque ipsius cauliculus arquatis tanquam summum præsidium exhibetur.

EX PLINIO.

Defectis corporibus & phthisicis constat bulbos eius cū ptisanâ decoctos aptissimē mederi, panemq; ex his cum farina subactum saluberrimum esse. Nicander & contra serpentes & scorpiones, vel caulem vel semen, vel bulbos dedit in vino tribus drachmis: substrauitq; somno cōtra hoermetus. Datur & contra venenata marina, & cōtra scolopēdras terrestres. Folia quoq; illinuntur venenatorū vulneribus ex vino. Bulbi neruis articulisq; cū polenta tusi illinuntur. Prodest & concisis ex aceto lichenas fricare. Itē vlceribus

bus putrescentibus ex aqua imponere. Māmarum quoq; & testū inflāmationibus. Decocti in fece vini. oculorum epithoris supposito linteolo medentur. Foliis in quocūq; morbo decoctis magis medici vruntur. Itē ad tetra tibiariū vlcerā, rimasq; corporū quacūq; in parte, farina arefactorū. Succus quoq; ex tussis expressus, aut decoctus, vtilis fit corporis dolori cū melle. Idē odorem corporis iucundum affectantibus, cum Iri arida & sale exiguo. Folia etiam supradictis medentur, & strumis, panis, vlceribus in facie, decocta cū vino. Cimis ē radice alopecias emēdat, & rimas pedū. Decoctæ radicis in oleo succus, perniones & ambusta. Et ad grauitatē aurium infunditur. A contraria aure in dolore dentium. Prodest & vrinæ pota modicē radix, & mēstruis, & lateris doloribus. Itē ruptis, conuulsis, tussibus, drachmę pondere in vino pota. Eadē & vomitiōes adiuuat cômâducata. Semine sumpto turbatur venter. Chrysermus & Parotidas in vino decocta radice curauit. Itē strumas admixta cachry ex vino. Quidam aiunt, si impostaradice pars eius in fumo suspendatur, & quarta die soluatur, vnā cum radice arefere strumā. Sophocles ad podagras vtroq; modo, cocta crudaq; vsus est. Ad perniones decoctam ex oleo dedit, & suffusis felle in vino, & hydropicis. Venrem quoq; cōcitari cum vino & melle perunctis, aut bibentibus, tradiderunt. Xenocrates & lichenas & psoras, radice in aceto cocta tolli dicit. Item si cocta sit cum hyoscyamo & pice liquida, alarū quoque & feminum vitia. Et capillum crispiorē fieri, raso prius capite, si radice ea fricetur. Lapides renem in vino decocta atque pota eximit. Hippocrates semen eius ad imperus lienis dari censet. Iumentorum quoque vlcera ac scabiem, radix illita, aut decoctæ succus ad pilum reducit.

APPENDIX.

Animaduertendum facultates à Dioscoride & Galeno commemoratas, Albuco seu Asphodelo mari cōuenire, huius enim radix gustu acris est. Quæ verò à Plinio recensentur, hę partim mari, partim fœminę debentur. Fœminæ, cuius radix & folia glutinosa & amara sunt, vlcera glutinādis scabiē, rimasq; corporum, & si quæ similes sunt facultates conue

cōueniunt, quas periti methodi simplicium medicamentorū
facilè discernent. Experiētia etiam quotidiana testatur, hu-
ius vsum esse in vlcerebus malignis salutarem. Quæ autem
mari sunt tribuēdæ, ex Dioscoride, Galeno, & gustu quiniis
deprehendere poterit. Nos in trànsursu tantum parum at-
tentos monere volumus, ne indiscriminatum & promiscuè
vtrique generi has facultates inesse putarent.

ADNOTATIO.

Asphodelus mas Dioscoridi scriptus, nobis est frequens, folio porra-
ceo, radicibus gládium magnarum effigie multis simul agnatis, por-
corum cibus.

De *Atraphaxi*. CAP. XLI.

NOMINA.

ἄτριπλις, ἢ *χρυσοκόκκωνος* Græcis, *Atriplex* Latinis &
Officinis, Germanis *Molten*, oder *Milten*. [Gallis
Arroche, ou *Bonne dame*] nominatur, *Atraphaxis* Atticis d li-
teram in t mutare frequenter, amantibus, dicta est; quod
ἄτριπλις ἄτριπλις, id est, statim in amplitudinem adolescat. Siqui-
dem octauo à sata die profilit, confestimque incremento
proficere videtur. Fidem celeris augmenti facit ereptum in
confinio cæteris herbis alimentum. Ac ne in hortis quidem
iuxta eam nasci quicquam tradunt, nisi languidum. *Chry-
solachanon* verò, id est, aureum olus dixerunt, à luteo què
profert flore.

GENERA.

Duo *Atriplicis* sunt genera, satiuua seu hortensis, & sylue-
stris. Satiuam simpliciter Germani *Molten*, [Gallis *arroche*
ou *Bonne dame*] Syluestrem verò cū adiectione aliqua, *Wild-
molten*, oder *Ackermolten*, oder *Klein scheißmilten*
[Galli verò *Arroche sauvage* nominant.]

FORMA

FORMA.

*Atriplex Hortensis.**Atriplex Sylvestris.*

Hortensis caulem fundit quadratum, ramis brachiatum
quibus primum flores lutei exigui, dein foliatum semen &
obductum cortice promitur. Radicem vnā habet in altū
descendentem, non glabram, sed fibris quibusdam capilla-
tam. Sylvestris tam luxuriosa proceritate prodit, vt quater
nos sæpe cubitos excedat: caule vt hortensis anguloso, ra-
moso, & purpurascēte; folio hortensi non admodum disti-
mili, potissimū quod ad colorem attinet: flore luteo exi-
guo, semine racematim congesto, radice simplici in altum
descendente, ex qua se multæ promunt.

LOCVS.

Hortensis non nisi sata provenit. Sylvestris sua spon-
te nascitur. Vtraque autem assiduo humore fatiari a-
mat.

T E M

*Atra-
phaxis
quare di-
ctā.*

*Chrysol-
achanon.*

TEMPVS.

Vtraque Iunio & Iulio mensibus floret, deinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Atriplex humida in secundo ordine, frigida autem in primo. Hortensis tamen sylvestri humidior frigidiorque existit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo clixum. Aluum mollit. Crudum vel coctum illitum panos discutit. Semen eius potum cū aqua mulla morbum regium sanat.

EX GALENO.

Atriplex celeriter, ob lubricitatem, ventrem permeat. Parum autem omnino eius est, quod digerendi obtinet facultatem. Phlegmonis & phygethis quidem incipientibus, crescentibus, & mollibus adhuc, ac veluti feruentibus, hortensis: vigentibus verò, declinantibus, & indurescentibus commodior est sylvestris. Semen eius abstergentis est facultatis, proinde ad morbum regium ex iccoris obstructione prognatum vtile est.

EX PLINIO.

Coquitur difficillimè. Addidere Dionysius & Diocles, plurimos gigni ex eo morbos, nec nisi mutata sæpius aqua coquendum: stomacho contrarium esse, lentiginis & papulas gignere. Hippocrates vuluarum vitii id infundi cum Beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos incipientes, duritias omnes, vel cocto vel crudo illini vtiliter putant. Item igne sacrum, cum melle, aceto, nitroq; Similiter podagris. Vngues scabros detrahere dicitur sine vlcere. Sunt qui morbo regio dent semen eius cum melle, arterias & tonsillas nitro addito perfricent, aluum moueant, cocto aut per se, aut cum malua, aut lenticula concitantes vomitiones. Sylvestri capillos tingunt, & ad supradicta vtuntur medicina.

EX SIMEONE SETHI.

Ventrem quidem cit, prodest ad caliditatem iccoris, ac icteri

ictericis, & calidam temperaturam habentibus succurrit. Commodissima autem biliosis. Cum malua illita inflammationes sedat.

ADNOTATIO.

Atriplex nomen retinet, alijs Bonne dame & Preude femme dicitur.

De Atractylide. CAP. XLII.

NOMINA.

Aτρακτυλις, ἡ κνικὸς ἀγρία Græcis: Atractylis, Cnicus Atractylis sylvester Latinis dicitur. Atractylis autem ideo dicta, *lis vnde dicitur* quod ea antiquæ mulieres pro fuso vtebantur: ἀτρακτος enim fusus est Græcis. Sylvestris verò Cnicus, quia Cnico vrbano similis est. *Sylvestris Cnicus,*

GENERA.

Sylvestris Cnici seu Atractylidis, Plinio lib. xxi. cap. xv. & Theophrasto libro vi. cap. iiii. autoribus, due sunt species. Vna mitior, & Cnico satiuo similior. Hanc propriè Græci Atractylida, Latini verò fusum agrestem, aut colum rusticam, quod eius caule rigido admodum & exili, veteres mulieres pro colo, vt dictum est, vtebantur, nominabant. Sunt qui Cartamum sylvestrem appellant. Germanicè itaque vocetur, *Uvilder feldsaffran* [Gallicè *Vne espece de Chardon ayant la feuille iauue, ou Saffran bastard,*] vt hac ratione discernatur à Cnico, quem aliqui Cartamum, & Crocū hortensem nominant. Altera hirsutior, caules & folia Soncho non asperæ similia habens, quæ Officinis omnibus & vulgò Carduus benedictus nuncupatur Germanicè *Lardo-benedict.* *Bornvyrts,* oder *Besegnetter distel* vocatur. [Gallicè autem *Saffran Sauuage houisu, ou chardon benist.*]

FOR

FORMA.

*Atractylis Vulgaris.**Atractylis hirsutior.*

Spina est Cnico similis, in summo autem virgularum folia multò lōgiora habens, caulem magna ex parte nudum, asperumq; quo etiam mulieres pro fuso vtuntur. Capitula in cacumine aculeata, florem pallidū, radicem tenuem, inutilem. Ex qua sanè descriptione omnibus perspicuum esse putamus, spinam quam pictā exhibemus esse Atractylida, quòd Cnico satiuo similis admodum sit, & in cacumine virgularum folia quàm Cnicus longiora habeat, caulem denique magna ex parte nudum, autumnū potissimū tempore, quo folia sua sponte decidunt, & minimè leuem, sed asperum striatumq; obtineat. Idem etiam rigidus & exilis est, vt fusi vsum præbere queat. Summitati quoque eius capitula insident spinosa, flos illi pallidus, radix tenuis: & in summa,

ma, nulla est nota quæ huic nō respondeat. Carduū autē benedictum vulgò nominatum esse alteram Atractylidis specie, ex Theophrasti & Plinii verbis ostendi potest: hirsutus enim est, caulibus Soncheis, humi ferè reptantibus: propter sui enim molliem veluti scissilis caducusq; solo procumbit, semine minuto, frequēti, amaro, & pilis barbato, quod molli lanugine cperitur. Flos ei pallidus luteusve.

LOCVS.

Mitior Atractylis in aruis & montibus, hirsutior autem in hortis iam passim prouenit.

TEMPVS.

Prior Augusto mense apparet, eius tamen semen ante autumnum non maturefcit. Posterior citius nascitur, eius tamen semen ferò etiam ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Gustu cum amaræ sint spinæ hæ, euidētissimum est calido & sicco temperamento esse præditas: id quod ex earūdem etiam facultatibus colligi potest.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Atractylidis folia, coma & semen trita cum pipere vinò que pota, contra scorpionum ictus profunt. Sunt qui dicant scorpionibus percussos, quandiu teneant eam herbam, non sentire dolorem; deposita verò, dolore affici.

EX GALENO.

Atractylis aut Cnicus syluestris. Hæc planta ex spinarū est genere. Facilitatem habet desiccandi, & modicè digerendi.

APPENDIX.

Prima spina in sanandis vlcibus & fistulis diuturnis efficacissima est. Altera, quæ Carduū benedictū vocant, ob structiones interiorum viscerum tollit, vrinam mouet, calculum frangit, vlcera, potissimū pulmonis, sanat. Percussis à feris venenatis medetur. Negant etiam pestis experiri contagia, qui aut cū cibo, vel potu præsumpserit. Iam quoque correptis magno fore remedio sibi vulgus persuasit. Ex quibus etiam omnibus sit perspicuum, easdem quas veteres Atractyli tribuerunt, vtrunque spinam habere facultates.

*Carduus
benedictus*

tates. Item herbam quam Carduum benedictum vocant, contra serpentum & scorpionum morsus valere omnibus in confesso est: quam sanè facultatem cum Atractyli etiã assignet Dioscorides, consequitur ab eadem diuersam nõ esse. Recentiores carduum benedictum contra capitis vehementissimos dolores, vertiginem, memoriam amissam, in cibo aut potu sumptum valere tradunt. Item ad putrescētia vlcerum, mammarum potissimum, si in puluerem redactus inspergatur.

ADNOTATIO.

Atractylis mitior frequens in vris, flore Cnici, sed pallidiore. Atractylis hirsutior carduus benedictus, nobis hodie duplex.

De Angelica. CAP. XLIII.

NOMINA.

Angelica non est Smyrniõ, neque Silphion. Sancti spiritus radix cur diela. **N**VNQV ID veteribus cognita fuerit hæc herba, & quo nomine appellata sit, nondum scire licuit. Neque enim Smyrniõ est, quod scilicet umbellam Anethi & semè rotundum, aliãque multa quæ descriptio requirit, nõ habeat. Silphiõ etiam esse haud poterit, quod folia Apii habere minime deprehendatur. Recentiores aut vno ore omnes Angelicam, & Sancti spiritus radicẽ, à suauissimo eius radicis odore, quem spirat, aut ab immensa contra venena facultate, appellant. Germanis **Angelick, oder des Weligen geysts vvvurtz; oder Brustvvurtz,** [Gallicè *Angeliqne.*] vocatur.

GENERA.

Hortensis. Duo eius herbæ inveniuntur genera. Vna enim mitior est, cuius quidem radix valde odorata, à Germanis **Zam Angelick** nominatur. [à Gallis aut *Angeliqne* dicitur.] Altera sylvestris, eius radix suauis odore destituitur, & à Germanis **Uilde Angelick,** nominatur. [à Gallis aut *Angeliqne sauuage,* & vulgò *Astrensia.*]

FOR

FORMA.

*Angelica satina.**Angelica sylvestris.*

Caulem profert diuum cubitorum, concauum: folia oblonga, per ambitum serrata, subnigra: flores in purpura candidos, semē latum, foliaceum, radicem crassam & multam, foris nigricantem, intus candidam.

LOCVS.

Mitior in hortis plantata prouenit, & in montosis etiam nonnullis locis, perinde atque sylvestris.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM

Calcfacientem & desiccatoriam vim in tertio ordine ei assignant herbarii recentiores.

VIRES.

Aperit, extenuat, discutit, vt recentiores perhibent. Vni

i ij cē

et venenis aduersatur. Pestilentiae populatim sequentis ar-
cet contagia. Corpora a luce pestifera vindicat, si tantum, ut
affirmant, in ore teneatur. Per hyemem cicericis magnitudi-
nem cum vino, per aestatem ex stillatitio rosarum liquore
sumpsisse satis est. Nec sensurum eo die contagionem polli-
centur, quo quis deuorarit: nam vrina & sudore venenum
abigit. Lentitiam pituitae digerit, quapropter tussi qua fri-
gus attulerit, medetur. Crassa quae in thorace coierint, dis-
cutit. Herba ipsa in vino & aqua cocta, vulnera interna glu-
tinat, concretum sanguinem resolut, stomachum esu cor-
roborat, cor recreat, pituitam ventriculi deiecit, fastidia ci-
borum discutit, & elanguescentem inuitat appetentiam. Ra-
biosi canis morfu, aut serpentis ictu liberat, si contrita cum
ruta & melle folia indantur, dein cocta in vino bibantur.
Libidinem extinguit ore ieiuno sumpta. Lassitudines refi-
cit, thoracem expurgat. Supra febricitatis caput imposta,
fertur ad se feruorem elicere. Valere contra fascinoles
adfirmant, si quis eam secum gestarit.

ADNOTATIO.

Angelica satiuia Parisijs frequens, syluestris desideratur.

De Aera. CAP. XLIIII.

NOMINA.

Officinae **A** *ἰρα, ἢ ὄρα, ὄρα, ἢ ῥεῖρα, ὄρα* Graecis; Lolium Latinis dicitur.
in error. Officinae nonnullae, non sine magno errore, pro Mel-
lanthio seu Nigella vtuntur, ut non temere etiam Pseudo-
melanthion dici queat. Germanis *Katten, oder Korne-
gele.* [Gallicè *Yuraie, ou Nielle, Gasse,*] appellatur.

FORMA.

Folio constat angusto, Theophrasto lib. viii. de Plantarum
historia, cap. vii. teste, pingui & piloso, flore subpurpureo,
semine exili in siliqua hispida, vel ut Plinius ait, in cortice
aculeato. Ex qua siquidem descriptione satis perspicuum fit
omnibus Pseudomelanthion hoc esse Lolium: Folia naque
Porri habet, oblonga, hirsuta, florem purpureum, semen in
pilosa

*Pseudome-
lanthio est
Lolium.*

pilosa, longa, angula-
ta, ac per interualla stria-
ta siliqua. Et ut paucis
singula complectar, hor-
deo, cuius ut reliquarum
frugum pestis & vitium
est, tota effigie non dissi-
mile est.

LOCVS.

Non solum in triticea
& hordeacea, sed in om-
ni ferè alia segete per se
prouenit. Frugum acer-
ba pestis, ideoque à Ver-
gilio infelix appella-
tum.

TEMPVS.

Iunio mense floret, &

subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Desecat & calfaeit efficaciter, ut propinquum sit acribus
magis quam Iris: sed non est perinde ut illa tenuium par-
tium, verum multum abest. Secundum hoc ponat ipsum quif-
piam in principio tertij ordinis excalefacientium, in fine
verò secundi exiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Lolium molitum nomas, putredines, & gangraenas cum
raphanis & sale illitum compefcit. Feras impetigines, & le-
pras cum sulphure viuo & aceto sanat. Strumas quoque cum
fimo columbino, & lini semine in vino decoctum, discutit.
Quae aegre maturantur rumpit. Decoctum ex aqua malsa
& illitum, sichiadicis prodest: cum polenta, aut myrrha, aut
stoco, aut thure suffitum, conceptiones adiuuat.

i iij

EX

EX PLINIO.

Lolium molitum ex aceto coctum impositumq̄, sanat impetigines, celerius quo sapius mutatum est. Medetur & podagris, alijsq; doloribus cum oxymelite. Curatio hæc à cæteris differt. Aceti sextario vno dilui mellis vncias duas iustum est: ita tēperatis sextariis tribus, decocta farina Lolii sextariis duobus vsque ad crassitudinē, calidumq; ipsum imponi dolentibus membris. Eadem farina extrahit ossa fracta. Magis etiam cæteris purgat vlcera vetera, & gangrenas, Cum raphano & sale & aceto lichenas. Lepras cū sulphure viuo. Et capitis dolores cum adipe anserino imposita fronti. Strumas & panos concoquit cum fimo columbino, & lini semine decocta in vino.

APPNEDIX.

Iam commemoratas facultates huic etiam herbæ, quam Germani **Ratten** nominant, recentiores tribuūt. Mirificè enim hanc in sanandis impetiginibus, alijsq; scabiei generibus commendant. Item in vulneribus glutinandis, ac fistulis curandis, compescendõque sanguine, eius esse vsum tradunt, vt hinc etiam liqueat hanc ipsam à Lolio non esse diuersam.

EX SIMEONE SETHI.

Vim æqualem Iridi obtinet.

ADNOTATIO.

Lolium inum est *Githago* & *Nigella vulgaris* alijs, *Iurea* gallis dicta.

De *Asclepiade*. CAP. XLV.

NOMINA.

Asclepias
vnde dicta
Hirvū
dinaria.
Vincetoxicum.

Aσκληπιάδης Græcis, *Asclepias* Latinis, herbariis *Hirundinaria*, Officinis *Vincetoxicum*, Germanis **Schualbenwurtz** [Gallis autē *Domte venm.*] appellatur. *Asclepias* autem ab *Aesculapio* antiquo medicinæ autore nominata est. *Hirundinaria* verò à siliquis quas producit, quæ dehiscen

dehiscentes plumosum semen ostendunt, atque adeò *hirundinis* effigiem referunt. *Vincetoxicū*, vel rectius *vincetoxicū* haud dubiè dicta est, quòd illi insignis aduersus venena vis sit, vt paulò post fusius docebimus.

FORMA.

Asclepias vel *vince toxicū*.

aut veriùs in albo palefcentibus, grauius odoratis, ex quibus siliquæ oblongæ fiunt, quæ dehiscentes semen plumosum *Securidacæ* simile, hoc est rufum & latum ostēdunt: radicibus multis, exiguis, tenuibus, & odoratis, adeò vt nulla sit prorsus nota quæ illi non respondeat aptissimè. His accedūt locus natalis & facultates, quæ singula cum *Asclepiade* illi communia sunt, quemadmodum ex iis quæ statim subiiciemus manifestissimum fiet.

LOCVS.

Prouenit in mōtibus asperis, altis ac arenosis. Copiosissimè

i iij me au

me autem nascitur in monte haud procul à Tubingua sito in quo olim arx posita fuisse fertur.

TEMPVS.

Augusto mense floribus abundat, ac subinde semina in folliculis oblongis, formam hirundinis cum dehiscunt referentibus, profert.

TEMPERAMENTVM.

Asclepias, Paulo teste, calida, sicca, & tenuis substantiæ est. Quo sanè temperamento Hirundinaria etiam prædita existit: amara siquidem & parùm glutinosa eius est radix, folia verò aliquam præ se ferunt adstrictionem: ut iterum euidenter appareat Hirundinariam esse Asclepiada.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Radices cum vino potæ, torminibus, & venenatorum morfibz subueniunt. Folia verò illita, maleficis in mannis, & vtero vitii, opitulantur.

EX PAVLO.

Torminibus in vino pota competit. Illita verò venenatorum morfibz, & malignis mamarum & vterivitiis succurrit.

EX PLINIO.

Radices torminibus medentur, & contra serpentium ictus non solum pota, sed etiam illita profunt.

APPENDIX.

Recentiores radice eius magna efficacia ad mēsum pro uocationem vtuntur, & ad rabidi canis morium, venenisque potenter resistere affirmant: vnde etiam haud temerè Vitiis toxicis ab iisdem appellata est. Hypodropicis etiā radicem in vino maceratam, & subinde coctam, mirificè auxiliari tradunt. Flores præterea foliaque siccata, mox trita, vulneribus vtiliter inspergi aiūt. Sordida etiam vlcera purgare, & ad cicatricē perducere, genitaliumque vitii & rupturis egregiè mederi docent. Quæ in vniuersum omnes facultates cum his, quas Asclepias obtinet, pulchrè quadrant: ut eadem esse Hirundinariam vocatam herbam nullus deinceps dubitare debeat.

ADNOTATIO.

Asclepias in Syluis frequens.

DE

De Apio. CAP. XLVI.

GENERA.

Ἀπιος ἢ ἰσχος ἢ χαμαιβέλανος Græcis: Apios, Raphanus sylvestris Latinis dicitur. Officinis incognita. Germanis *Erdnuss*, *Ereckelen*, *Erdseigen*, *Erdmandel*, Gallicè *Rau*, *Rayfort*, ou *Chiche sauluaige*. Jappellatur. Apion verò dixerunt Græci, quòd radices extremum in pyri formam turbinatur. Eadem etiam ratione ischas & chamæbalanos ab iisdem nominata est, quòd in ficus, vel glâdis effigiem radices extremum turbinetur. Quapropter non ineptè Latinis etiā glans aut ficus, seu carica sylvestris nominabitur.

FORMA.

Apios, Raphanus silvestris.

ius picturam exhibemus, esse Apion: ramulos enim ma-

1 v gna

gna ex parte duos, vel ternos, imò vt Theophrastus ait, quaternos, & interdum plures emittit, iuncea os tenuésque, & iufima parte rubentes, qui fupra terram parum fe extolunt. Folia quoque Rutæ habet, at lōgiora & virentia. Semen etiam exiguum. Radicem denique Afphodelo mari fi milem, & ad pyri effigiem accedētem: quod tamen non de tota radice, que longiffima eft & tenuis, intelligendum venit, fed de extremis eiusdem, hoc eft, nucibus feu glādis ab ea dependentibus, pyri aut ficus formam habentibus, qualibus etiā Pæoniæ radix fœminæ afimilatur. Succofa quoque radix eft, intūfque candida. Quibus omnibus accedunt flores Pifo fimiles, & mirificè odorati, minores tamē: necnon cypreoli tenues. Conueniunt etiam vires, vt ex fequentibus patebit, ita vt prorfus nulla fit nota, quæ reclamatione videatur.

LOCVS.

Prouenit in frumentaceis agris, hordeaceis potiffimùm, tritici & zæ, quos interdum fues ductæ cupiditate eius radices, feu rectius nucum ex radice dependentium, prorfus euertunt. Atque hinc eft quòd panis porcinus à quibusdam nominetur.

TEMPVS.

Floribus abundat odoratis admodùm Iunio mēfe.

TEMPERAMENTVM.

Apios temperatura calida eft, ficca mediocriter, id quod ex gultu facilè deprehenditur.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Pars radices fuperior fumpta, vomitione bilem pituitamque extrahit. Inferior per aluum. Tota verò vtrinque purgationes mouet. Succus eius fefquioboli pondere haufus, vtraque parte, hoc eft, fupra & infra purgat. Cùm verò liquorem colligere volueris, tundito radices: coniectisque in craterem aqua plenum mifceto, tum penna collectum qui fupernabit liquorem ficcato.

EX PLINIO.

Succus purgat vtraque parte fefquiobolo in aqua mulfæ. Sic & hydropicis datur acetabuli mēfura.

APEN

APPENDIX.

Experientia testatur nuces has naufeam atque adeò vomitionem ciere, fi quis illis vefcatur.

De *Astere Attico*. CAP. XLVII.
NOMINA.

Aſte ἀστὴρ, βοῦβάνιον Græcis: Aster Atticus, Inguinalis Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis **Sternkraut**. [Gallicè *Petit Muguet* ou *Herbe de l'estoille*] commodè appellari poteft, Asteris autem nomen, non à foliorum in caulibus, fed floribus potius figura & fitu, accipit. Siquidem foliorum in huius herbæ flore numerus & forma, ſtellam præ fe ferunt, vel, vt Plinius ait, capitula per ambitum diuifa foliis puſillis, ſtellæ modo radiata ſunt. Erant itaque qui ſingula folia in caulibus ſtellæ formam re-

presentare putant. Bubo niū & Inguinalis, quòd inguinum præſentaneū ſit remedium, dicta eſt. *Inguinalis quare appellata*

Aster Atticus.

FORMA.

Cauliculus lignofus, purpureum & luteum in ſummo florem habens, veluti Chamæmeli capitulum vndique per orbem incifuris diuifum, foliolis ſtellæ ſimilibus. Quæ verò circa caulem ſunt folia oblonga & deſa hirsutave. Ex qua quidem

quidem delineatione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse *Aster Articum*. Nam caulis eius lignosus est, folus vestitus oblongis & densis, in cacumine flos illi purpureus & luteus, stellæ modo radiatus, qui subinde in pappos abit: radix fibris multis capillata.

LOCVS.

Nascitur in collibus montibus altis, & syluis.

TEMPVS.

Augusto mense vt plurimum floret, durâtq; in magnam Autumni partem eius flores.

TEMPERAMENTVM.

Mixta est potentia, vt rosa: refrigerat enim, non tamen vehementer, & digerit atque exiccat, quod scilicet illi amara insit qualitas.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Aestuanti stomacho illita confert. Succurrit etiam oculorum inflammationibus, bubonibus, & procidenti sedi. Trahunt partem in flore purpuream, si bibatur ex aqua, angina correptis, & puerorum comitialibus opitulari. Recens, in guinum inflammationibus illita, prodest. Sicca, sinistra manu dolentis decerpta, inguini adalligata doloribus liberat.

EX GALENO.

Non tantum illitum, sed etiam suspensum bubonas sana re creditur. Habet verò quiddam etiam digerens, vt mixta sit facultatis, verum id non astringit.

EX PLINIO.

Bibitur aduersus serpentes. Sed ad inguinum medicinâ sinistra manu decerpi iubent, & iuxta cinctus alligari. Prodest & coxendicis dolori adalligata.

ADNOTATIO.

Aster aticus tuus hic non cognitus.

De Agrosti. CAP. XLVIII.

NOMINA.

Gramen unde dicitur. **A**grostis Græcis, Gramen Latinis, Germanis *Grass*, [Gallicè *Dent de chien*] appellatur. Gramen verò dictum est, quod gemculatis internodiis misicè serpat, à gradiendo,

do, vel à gignendi fecunditate: siquidem crebrò ab iis nouas spargit radices.

FORMA.

Gramen.

Geniculatis per terram serpit ramulis, & ab iis dulces geniculatasq; radices spargit. Folia eius acuminata, dura, & vt parua arundinis lata, quæ iumeta, bouesq; pasunt. Ex quibus verbis planum fit omnibus, plantam hanc cuius picturam damus, esse veri graminis genus: geniculatis enim ramulis per terram serpit, & ab iis dulces, geniculatas, & exiguas admodum ac tenues radices spargit. E-dodrantalibus etiam ramulis circa vnumquodque geniculum bina folia acuminata, dura, ac lata emittit. Floribus deniq; ad gramen Parnasi accedere videtur, candidi enim sunt, & quinque distincti foliis, & his ipsis dissectis: quibus decidentibus folliculi rotundi lini instar, semine pleni exiguo, vt Parnasi gramen, prodeunt. Adeò vt nemo sit qui non videat illi per omnia graminis respondere notas. Quare reprehensione digni sunt, qui Euphrasiam esse putant.

LOCVS.

Pasim nascitur in vmbrosis locis, & dumetis.

TEMPVS.

In fine ferè Aprilis floribus suis candidis & elegantibus ornatur.

TEM

Error quorundam septisario rum.

TEMPERAMENTVM.

Radix graminis mediocriter frigida & sicca est, mordacitatem quandam exiguam, & partium tenuitatem obtinens. Herba verò ipsa in primo quidè excessu refrigerat, in humiditate verò & siccitate moderata. Semen alibi quidem imbecillum est, in Parnaso verò desiccatorium, & tenuium partium & subacerbum.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Graminis radix trita & illita vulnera conglutinat. Decoctum eius in potu torminibus medetur, & urinæ difficultatibus. Calculosa etiam vesicæ excrementa committit.

EXGALENO.

Radix cruenta vlcera glutinat. Ceterum mordacitas & tenuitas quæ radici inest, exigua est quidem, sed interdum tamen frangere lapides asolet si quis ipsam decoquens bibat. Semen autem alterius quidem imbecillum est, eius verò quod in Parnaso nascitur, urinam ciet, & fluxus vetricis & stomachi resiccatur.

EXPAVLO.

Gramen Parnasi maximè vtile est, siccat, modicè refrigerat, tenuium partium, & subacerbum: eoque vulnera cruenta glutinat, & decoctum eius vesicæ calculos constringit.

EXPLINIO.

Decoctum gramen vulnera conglutinat, quod & ipsa herba tusa præstat, tueturque & ab inflammationibus, placat. Decocto adijcitur vinum ac mel, ab aliquibus & thuris, & piperis, & myrræ tertiæ portiones: Rursusque coquitur in æreo vase ad dentium dolores & epiphoras. Radix decocta in vino, torminibus medetur, & urinæ difficultatibus, vlcerebusque vesicæ. Calculos frangit. Semen vehemens urinam impellit. Aluum vomitionesque sistit. Priuatim autem draconum morsibus auxiliatur. Sunt qui geniculam novem vel unius, vel è duabus tribusve herbis, ad hunc articulorum numerum involui lana succida nigra iubeant, ad remedia strumæ panorumque. Ieiunum debere esse qui colli-

Superstiosum.

colligat. Ita ire in domum absentis cui medeatur, superuenienti que ter dicere. Ieiuno ieiunum medicamentum dare, atque ita alligare, triduoque id facere. Quod è graminum genere septem internodia habet, efficacissime capiti contra dolores adalligatur. Quidam propter vesicæ cruciatus decoctum ex vino gramè ad dimidias è balneis bibi iubent.

De Aloe. CAP. XLIX.

NOMINA.

Aloe Græcis, Aloe Latinis appellatur. Officinæ veterem appellationem retinuerunt, Germani destituti peculiari nomenclatura, pariter latinis Aloen vocant. Sunt qui hanc à crassis folijs, & similitudine quam cum Semperuiuo habet, Semperuiuum marinum nominant. [Gallicè Perroquet.]

FORMA.

Aloe

Scyllæ folium habet Aloe, crassum, pingue, modicè latum, rotundum, repandumque. Folia vtrinque gerunt ex obliquis aculeos raros, & breues. Caulem profert Antherico similem, florè album, semen Asphodelo simile. Graui est tota herba odore, & gustu amarissima. Radice una, pali in terrâ adacti specie. Nostra pictura non nisi radicè & folia ob oculos ponit, reliqua hoc tempore habere non potui-

tuimus. Dabimus autē operā, modò Deo sic visū fuerit, vt aliquādo integrā plantę picturā studiosis exhibere liceat.

LOCVS.

Nascitur copiosissima in India, præpinguisq; vnde succus quoque defertur. Prouenit etiam in Arabia, Asiaq; & in maritimis aliquot locis & insulis, vt in Andro. Nunc in aliquot hortis Germaniæ nostræ plantatur.

TEMPVS.

Neque florem neque semen in stirpe nobis videre contingit, quare de iis quo nimirum proueniant tempore, nihil certi monstrare possumus.

TEMPERAMENTVM.

Aloe calefacientium est primi ordinis intensi, aut secundi remissi, tertii autem exiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Duo sunt succi concreti genera. Vnum arenosum, quod sedimentum purissimæ Aloe videtur: hoc officinis Caballinum vocatur. Alterum iecinoris modo coactum, Succotrinum barbari appellant. Eligito purā quę nihil doli sentit, sine calculis, splendentem, subruffam, friabilem, iecinoris modo concretam, facillè liquefcentem, eximie amaritudinis. Reprobato autem nigram, & fractu contumacē. Est aloë vis adstringere, somnum conciliare, exiccare, corpora densare, aluum soluere, & stomachū purgare. Pondere cochlearum duorum in aqua frigida, aut tepida pota, sanguinis excreationes sistit. Regium morbum purgat tribus obolis ex aqua, aut drachmæ pōdere in potu. Deuorata cum resina, aut cum aqua, aut cocto melle excepta, aluum soluit. Trium drachmarum pondere perfectè purgat. Mixta aliis purgatoriis medicamentis, stomacho minus noxia reddit. Siccata & in spersa, vulnera glutinat, & vlcera ad cicatricem perducit, compescitq;. Priuatim autem exulceratis genitalibus medetur, & rupta infantium præputia aglutinat. Condylomata, rimasq; sedis cum passo mixta sanant. Sanguinis eruptiones ex hæmorrhoidibus factas compescit. Digitorum reduias ad cicatricem perducit. Liuores & fugillata cum melle delet. Palpebrarum scabrics,

angulo

angulorumq; pruriges lenit. Dolorem capitis sedat temporibus & fronti ex aceto cū rosaceo inuncta. Capillos fluentes cum vino compescit. Tonsillis, gingiuis, & omnibus oris vlcibus, ex melle & vino prodest. Torretur oculorū medicamentis in testa pura & candente, radicaq; subinde versatur donec equaliter torreatur. Lauatur vt quod est arenosissimum subfidat, tanquam inutile, & leue & pinguisimum assumatur.

EX GALENO.

Hæc herba non admodum apud nos prouenit: & quæ in magna nascitur Syria aquosior est, & facultatis imbecillioris: attamen vsque adeo deficcare potest, vt vulnera conglutinet. At in regionibus calidioribus, qualis est Cælesyria & Arabia multo est melior. Optima verò Indica, cuius liquor est id quod ad nos importatur medicamentum cognominatum Aloe, ad plurimas res propter siccitatem mordicationis expertem vtile. Est autem non simplicis naturæ, sed, vt indicio est gustus, adstringit simul & amara est. Adstringit quidem mediocriter, sed vehementer amara est. Subducit & ventrem, vtputa ex numero medicamentorū quę Græci ab excernendo stercore vocāt *ἔκκωσθητικά*. Verum & ipsius facultatis misturam attestantur particularia eius opera: nã & gratum stomacho est medicamen, vt si quid aliud, & finus glutinat. Sanat & vlcera quæ ægrè ad cicatricem duci possunt, & maxime quæ in ano sunt & pudedo. Iuuat etiã eorum inflammationes aqua liquata, & vulnera ad eundem modum glutinat. Congruit similiter vnti & ad inflammationes in ore, naribus, & oculis. In summa repellere & discutere simul potest, cum hoc vt paulum extergeat, quantum videlicet vlcibus puris non sit molestum.

EX PLINIO.

Natura Aloe spissare, densare, & leuiter calfacere. Vfus in multis & principalis, aluū soluere, cum penè sit sola medicamentorum quæ per se id præstant. Confirmat etiã stomachum adeo vt non infestet vlla vis contraria. Bibitur drachma. Ad stomachi verò dissolutionem, in duobus cyathis aquæ tepidæ vel frigidæ, cochlearis mensura, bis terve

k

in

in die ex interuallis, vt res exigit. Purgationis etiam causa plurimum tribus drachmis. Efficacior, si pota ea fumatur, cibus. Capillum fluentem continet cum vino austero, capite in sole contra capillum peruncto. Dolorem capitis sedat, tēporibus & fronti imposita, ex aceto & rosaceo. Dilutiōrque infusa, oculorum vitia omnia sanari ea conuenit. Priuatim pruriges & scabiē genarum, item insignita ac liuida, illita cum melle, maxime Pontico: tonsillas, gingiuas, & omnia oris vlcera. Sanguinis excreationes, si modicæ sint, drachmæ pondere ex aqua, si minus, ex aceto pota. Vulnerum quoque sanguinem, & vndeunque fluentem sistit per se, vel ex aceto. Aliàs etiam est vulnibus vtilissima, ad cicatricem perducens. Eadem inspergitur exulceratis genitalibus, virorum condylomatis, rimisq; sedis, aliàs ex vino, aliàs ex passo, aliàs sicca per se, vt exigit mitiganda curatio, aut coerenda. Hemorrhoidum quoque abundantiam leniter sistit. Dysenteria infunditur. Et si difficiliter concoquatur cibi, bibitur à cœna modico interuallo. Et in regio morbo tribus obolis ex aqua. Deurantur pilulæ cum mellis decocto, aut resina terebinthina, ad purganda interiora. Digtorum pterygia tollit. Oculorum medicamentis lauatur, vt quod sit arenosissimum subsidat. Aut torretur in testa, pennaq; subinde versatur, vt possit æqualiter torrerī.

ADNOTATIO.

Alloë in domibus frequens, Perroquet vulgo dicitur, quod foliorū habitu & colore psittacum viridem referat.

De Bechio. CAP. L.

NOMINA.

Bechion unde *di-* *Etum.* *Vngula* *caballina.* **B**ελιον Græcis, Latinis Tusilago aut Farfaria dicitur. Sic vocata quod βελιες, hoc est, tussis iuuare credita sit. Herbariis & officinis hodie Vngula caballina appellatur. Germanis. **Rosshub:oder Brandlattich.** quod scilicet e quina vngulæ persimilis sit, & ambustis medeatur. [Gallicè

li cè Pas d'asne, ou herbe des pattes.]

FORMA.

Tusilago.

Folia hederæ habet, sed maiora, sex aut septem à radice prodeuntia, supernè virentia, inferiore autem sui parte albida, plures angulos habentia, Caulem palmum altum. Florem vere prodeuntem pallidū, quem vnà cum caule cōfestim abiicit. Inde nonnulli existimauerūt sine caule hanc herbam nasci. Radix illi tenuis est, quæ minimè inutilis esse potest, quandoquidem illius, vt ex sequentibus patebit, in rūpendis thoracis abscessibus, & eiciendo ex vero emortuo fortius sit. Subesse itaque errorem in Dios-

Bechio nō nascitur sine flore.

Dioscoridis locus emēdatur.

coride manifestissimum est, vbi radicem Tusilaginis ἀνεμωσος esse inquit, quem tamen nemo interpretum, quod sciam, animaduertit. Hoc etiam adiciendum duxi pro confirmanda Dioscoridis descriptione, & confutanda erronea quorūdam sententia, flores Tusilaginis esse fugacissimos: iis enim enatis breui vigor vitæque durat, longissimæque mora tri-duum aut quatriduum, post quod illico tempus flaccescentes in pappos euanescent, & caduci marcent, ita vt non nisi vere sese forte fortuna ferant obuiam, quo potissimum tempore flos & caulis sine foliis videntur. Quapropter qui herbam ipsam hoc tempore non conspexerūt, & tam subitam

k ij floris

floris & caulis iacturam haud animaduertunt, sine vtrifque nasci crediderunt. Nos tamen & florem & caulem saepius oculis contemplati sumus, ideoque ut vtriufque pictura accederet diligenter curauimus.

LOCVS.

Nascitur prope fontes, & in aquosis locis.

TEMPVS.

Flores vere, & in Aprili colliguntur: ab hoc enim tempore paulò ante diximus, nusquam apparent. Folia & radix tota æstate durant.

TEMPERAMENTVM.

Folia Tusilaginis virentia aqueæ substantiæ admistionem habent, ut hac ratione frigida & humida dici possint. Sicca verò acriora sunt ideoque calida.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Tusilaginis folia trita, cum melle illita, ignibus sacris, et inflammationibus cunctis medentur. Eadem sicca incensa, eos qui sicca tussi & orthopnoea infestantur, quum fumum per infundibulum hiati suscipiunt ore, sanant. Abscessus thoracis rumpunt. Eadem radix suffita potest, fœtumque emortuum in aqua mulsâ cocta & pota eicit.

EXGALENO.

Bechium ideo nuncupatum est, quòd βήχης, id est, tusses & orthopnoeas iuuare creditum sit, si quis videlicet folia arida aut radicem in prunis accendens, ascendentem inde fuliginem inspiratu attrahat. Est autem modicè acris, ut sine molestia noxave omnes thoracis abscessus credita sit rumpere. Sanè folia viridia partes cruda inflammatione obfessas illitu extrinsecus adiuuant, propter aqueæ humiditatis admistionem, qua omnia virentia tenera, alia plus, alia minùs participant. Nam sicca Bechii folia acriora sunt, quam ut inflammatione laborantibus partibus conueniant.

EXPLINIO.

Tusilaginis aridæ cum radice fumus per arundinem haustus aut deuoratus, veterem sanare dicitur tussim: sed & in singulos haustus passum gustandum est.

ADNO

ADNOTATIO.

Tusilago vngula cabalina, & passus asini vulgò dicitur.

De Buglosso. CAP. LI.

NOMINA.

Βούβλωσση Græcis: Buglossum, Bubula lingua, Bouis lingua Latinis, quòd scilicet eius folia bubulæ linguæ similia sint: Officinis & herbariis Borrago, Germanis **Burresch** [Gallicè *Bourrache*, ou *Bourrouche*] dicitur. Alia verò herba est quæ hodie Buglossa vulgò nominatur, [Buglose] ut suo loco indicabimus.

FORMA.

Buglossum Verbasco simile est, folium habens in terram depressum, asperum, nigrius, bubulæ linguæ non dissimile. Florem cœruleum, speciosum. Quæ nimirum descriptio ita hodie vocatæ Borragini herbæ quadrat, ut nemo non (nisi talpa cecior sit) veterum esse Buglossum videat. Qui tamen eius rei plura argumenta desiderat, ea quæ libro primo, cap. xxxiii. nostrorum Paradoxorum produximus, legat, & nihil puto deinceps dubitabit.

k ij LO

Buglossum siue Borrago.

LOCVS.

Nascitur in planis & sabulosis locis. Passim etiam hodie in hortis seritur, ob id olitoribus optimè cognitum.

TEMPVS.

Carpitur Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Buglossum calidi humidique temperamenti est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Foliū Buglosi in vinū deiectum animi lætitiā efficere creditur. Aiunt quæ tres caules emittat si cum radicibus & semine tota teratur, & in potu detur, contra tertianos rigores prodesse: ad quartanos verò quæ quatuor. Horum autem decoctio in vino fiat. Herbam abscissibus etiam vti lem esse ferunt.

EX GALENO.

Buglossum vinis iniectum lætitiæ & hilaritatis causa esse creditum est. Sed & iis qui ob faucium asperitatem tussiant in melicrato coctum conuenit.

EX PLINIO.

Buglosso præcipuū quòd in vinū deiecta animi voluptates auget, & vocatur Euphrosynum. Buglosso inarescete, si quis medullam è caule eximat, dicatq; ad quem liberandum febre id faciat, & alliget ei septem folia ante accessionem, aiunt à febre liberari.

EX SIMEONE SETHI.

Buglossum vrinam cit, & sitim sedat. Caules eius cocti & crudi comesti iccinoris affectibus profunt. A viatoribus ex eo conficitur zulation, & est vtile.

ADNOTATIO.

Buglossum Borrago.

De Buphthalamo. CAP. LII.

NOMINA.

Cotula nō fatida. Βοφθαλαμοί Græcè, Buphthalmū Latinè. Hodie oculus bouis aut vaccæ, & Cotula non fœtida herbariis vocatur.

tur. Germanis *Kindfaug, oder Kueaug* [Gallis *Oeil de Bœuf ou pisse en lièl, ou Camomille sauage.*] Buphthalmum autem non alia ratione dixerunt veteres, quàm quòd eius flores oculi imitentur formā, & Boum potissimum oculis similes sint. Germanicè etiam *Kuedill*, hoc est vaccinum anethū dicitur, quòd scilicet verum Anethum eius folia referre videantur.

FORMA.

Buphthalmum.

Buphthalmum caulè tenerum emittit, folia fœniculo similia, flores luteos, Anthemide maiorum, oculorum figura, vnde & nomen traxit. Hæc siquidem notæ adamusim conueniunt herbæ quam vulgus herbariorum Cotulam non fœtidam vocant: caules siquidem eius teneri, folia fœniculo similia. Nec temoueat quòd à Dioscoride Buphthalamo lutei flores tribuuntur, Cotulæ autem non fœtidæ albi sint: ad discumenium mediūve Dioscorides respexit, quod luteum est non: ad ambitū, in quo folia radiata cædida, vt in Chamælo, existunt. Quod dicimus, confirmat quæ Galenus lib. vj. de simp. medic. facult. in hūc modū scribit. Buphthalmi, iniquiès, flores colore Anthemidis floribus simillimi sūt, sed multò maiores. Serapion quoq; florè eius magis luteū flore Chamemeli esse ait. Si itaque Anthemidis floribus si-

millimi sūt, nec nisi sola magnitudine differūt, & Anthemidis propriè dictæ flores in medio lutei, & per ambitū candidi existunt, necesse est, vt Bupthalmi etiam flores tales sint, vt scilicet candida illorum folia, luteum medium cingant. Quid multa? Bupthalmi flores ab Anthemidis floribus non nisi sola magnitudine differunt: grandiores enim Bupthalmi flores quàm Anthemidis conspiciuntur, reliqua facie quàm simillimi. Quod igitur ad colorem attinet, in nullo variant. Iam dictis accedit, quòd Serapionis inter pres sub Cotulæ nomine Bupthalmū delineat. Denique congenerè esse planè herbā Bupthalmū cum Anthemide Dioscoridis tractandi ordo abundè docet: quum conster illum tres herbas sibi admodum similes, Chamæmelum nepè, Parthenium, & Bupthalmum, vno in loco describere. Vnde iterum planum fit Bupthalmum esse Cotulam nō fœtidam, quòd scilicet Chamæmelo prorsus similis sit, excepto duntaxat flore, qui in illa maior est.

LOCVS.

In campis & circa oppida nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iulio Augustoque mensibus, & durat etiā vsq; ad Autumni medium.

TEMPERAMENTVM.

Flores Bupthalmi acriores sunt Chamæmeli floribus, ob id illis sunt calidiores.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Bupthalmi flores cum cerato triti, œdemata & durities discutunt. Ferunt post exitum à balneo potā, regio morbo correptis coloris bonitatem tractu temporis reddere.

EXGALENO.

Bupthalmi flores Anthemidis floribus vehemētius discutunt, adeò vt & durities ex cerato mixti sanent.

EXPLINIO.

Bupthalmos cum cera scirrhomata discutit.

De Bel

De Bellide. CAP. LIII.

NOMINA.

Bellis neque à Dioscoride, neque à Galeno, nec aliis etiam Græcis, quod sciam, descripta est, ideoque Græco nomine destituitur. Latinam itaque duntaxat appellationē habet, & Bellis siue Bellius, autore Plinio, nominatur.

GENERA.

Duorum est generum, maioris & minoris discrimine in signis. Minor Bellis est ea quam officinæ Cōsolidam minorem appellāt. Hęc iterū duūm est generū. Quædam enim hortēsis & domestica est Bellis, hanc Germani *Monatblümle*, oder *rote blümle* [Gallicè *Marguerites, de Jardin ou cōfire petite*] nomināt. Altera syluestris, quam vulgus herbariorum Primulam veris, quòd scilicet vere inchoante mox erūpat, Germani autē *Maßliebte*, & *kleinzeitlöse* [Gallicè

Consolide minor

Consfire petite saunage, ou paquets] nuncupant. Minorem officinæ nonnullæ Cōsolidam mediam quòd credatur vulnere cōglutinare Germani *Bemolium* vocāt. Nos aliā Cōsolidam mediam infrā describemus.

Bellis minor hortensis.

FORMA.

Minor hortensis, syluestri, præter florem qui rubicundus est, per omnia similis est. Constant verò flores ij interdum

k v sim

Bellis minor sylvestris.

simplici, interdum multiplici foliorum contextu, ut pictura affabrè ostendit. Sylvestris, Plinio lib. xxvj. cap. v. teste, flore constat albo, aliquatenus rubète, quinquagenisternis interdum etiam quinquagenisquinis barbulis circinato, folio pingui, in terra iacente, in rotundum oblongo, leuissimè serrato. Neque obstat quòd Plinius lib. xxj. cap. viij. Bellio luteum esse florem tradat, quia non ad ambitum, sed ad discum mediùm ve floris, quod sanè luteum est, respexit. Hinc est quòd à quibusdam Plinii locus ita legatur. Luteū & Bellio, vt subaudiatur semen. Maior Bellis procerior asurgit, folio non admodum diuerso, altioribus dūtaxat cre naturis laciniato cauliculis tenuibus, surculosis, cubitum altis, flore priori non dissimili, maiore, paucioribus tantum barbulis, & in vniuersum candidis, medium luteum in orbem cōcinne cingentibus.

LO

Bellis Maior.

LOCVS.

Pasim in pratis vterq; nascitur Bellius. Tam & in hortis feritur, sed flore multiplici, barbularum stipatu denfiore.

TEMPVS.

Minor primo statim vere apparet, & tora ferè æstate durat. Maior autem in Maio mensè floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Bellius vterque calidus & ficcus est, id quod ex Plinio colligi potest, qui illorū ad discutiendas strumas vsū esse scribit. Acetosus tamē sapor quē in gustu minor præ se fert, aliquam frigiditatis in ea portionem esse monstrat. Quicquid tamen sit, exiccare Bellios euidentissimum est.

VIRE S.

Quotquot hodie viuunt vulnerariam herbam Bellium esse nouerunt, valetq; potissimū in capitis fractura admoda. Succus etiam herbæ vtiliter vulneratis bibitur. Laudatur etiam herba ad membrorū resolutionem, quā Græci paraly sin vocant: itēmq; ad podagras, ischiada, & aduersus strumas.

ADNOTATIO.

Bellides nobis Marguarites & pasquettes, quòd ad Pascha ferè flores hi incipiant. Bellis maior consolida media vulgò.

De Brathy. CAP. LIIII.

NOMINA.

Bραθυ, καὶ Βάρυθρυ Græcis, Sabina vel Sauina Romanis, **Seuenbaum** Germanis [Gallicè *Sauinier*] dicitur. Officinæ nomen vetus retinuerunt.

GENERA.

Dūm est generum Sabina. Vnum quod hic pictū exhibemus: alterum Tamaricis folia habens.

FOR

FORMA

Primi generis Sabina
folijs Cupresso similis
est, spinosior tamē, gra-
ui odore, acris & feruēs.
Arbor breuis & in lati-
tudinem magis se fun-
dens & explicās. Topia-
rius itaque frutex est,
immortali coma virens,
patulo fastigio, Luniperi
similitudine.

LOCVS.

Pasim in hortis na-
scitur.

TEMPVS.

Quouis tempore colligi potest, potissimum autem au-
tumno, dum semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Tertij est ordinis excalescentium & desiccantiū, & ex
numero eorum quæ vel maximè tenuium sunt partium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Prioris folijs nonnulli pro suffitu vtūtur, vtriusque folia
nomas sistūt. Inflammationes illita mitigāt. Cū melle illi-
ta nigritias repurgant, itēque sordes & carbūculos abster-
gunt. Cū vino pota sanguinē per urinā ducūt, fortūque
excutiunt. Idem apposita & suffita præstant. Miscentur
vnguentis excalescentibus, priuatim Gleucino.

EX GALENO.

Sabina ex numero est fortiter exiccātium, idque secun-
dum

dum tres qualitates quas in gustu præ se fert similiter Cu-
presso, nisi quod ea acrior est, & vt sic dicā, magis aromati-
ca seu odoratior. Igitur huius quā modò dixi qualitates est
particeps, nempe acrimonix consistentis in calido tempera-
mento, præterea amaritudinis & adstrictionis obscurio-
ris quā in Cupresso. Siquidē quāto magis acrimonia su-
perat, tāto etiā potentiū digerit. Itaque glutinare nequit
ob siccitatis & caliditatis robur. Nam vtriusque illi tantū
inest, vt etiam tendat, & inflammationē afferat. At putre-
dinibus similiter Cupresso accommodari potest, maximè
iis quæ maligniores fuerint, & diuturniores. Nam hæ ci-
tra noxam medicamenti vehementiam perferūt. Quin &
quæ atra sunt reddita, & admodū sordida, ea cū melle ex-
purgat. Carbunculos itē soluit. Porro ob essentix partiū-
ve tenuitatem mēses quoque prouocat, vt si quid aliud. Et
sanguinem per vrinas mouet. Færtū etiam viuētē inter-
ficat, & mortuum eicit. Vnguentis inditur, & potissimum
Gleucino: & in multas antidotos iniicitur. Quidam verò
etiam cinnamomi vice duplum eius adiciūt: est enim exte-
nuandi & digerendi facultatis, si pota fuerit.

EX PLINIO.

Sabina à multis in suffitis pro thure assumitur. In medi-
camentis vero duplicato pondere eosdem effectus habere
quos cinnamomū traditur. Collectiones minuit, & nomas
compefcit. Illita vlcera purgat. Partus emortuos apposita
extrahit & suffitu. Illinitur igni sacro & carbunculis. Cū
melle & vino pota, regio morbo medetur, Gallinacci gene-
ris pituitas fumo eius herbæ sanari tradunt.

De Bato CAP. LV.

NOMINA.

Bάτος Græcis, Rubus aut Sente Latinis vocatur. Aliq-
bus Mora vaticana, corrupta voce, eius fructus dicun-
tur, cum dicendum esset mora vacinia. Nā in hodiernum
vsque diem Græci mora illa à Βάτου, Βάτινα ηἰς Βατινία co-
gnomināt. Testis Galenus libro sexto de cōpos. medica. se-
cundum locos, ea primo. Vergilius in Bucolicis vnus lite-

ræ immutatiōe vacinia vocauit, inquiens. Alba ligustra cadunt, vacinia nigra legūtur. Eclog. ii. A nostræ ætatis medicis barbaris, & Herbariis mora bacci appellantur, cum illis dicendū esset morabati. Theophrasto libr. iij. de plantarum historia, capi. xvij. Chamæbatos, quasi dicas humi milis rubus, appellatur. Germanicè **Bromber** [Gallicè *Ronce.*]

FORMA.

Rubus.

Rubum omnes nouerunt, vbique enim vestibus prætereuntium sese affigit, remorâque viatoribus iniicit. Caulem habet minacibus ac pungentibus spinis & aculeis vestitum. Folia incisuris diuisa, nigricantia ab vno latere, altero candentia: florem initio rubescens, dein candidū profert, quo abeunte fructus exit, qui cum maturerit moro persimilis fit nigrescens, auius gratus, nec hominibus insuauius cibus. Inest illi succus sanguineus, & veluti cruore atro manus inficiens.

LOCVS.

Pasim in dumis prouenit Rubus, qui protinus quam paulò accreuit, retro vergit in terram, atque ita radicatur, iterumque ex se nascitur.

TEMPVS.

Diuerfis temporibus folia, flores & fructus Rubi colliguntur.

guntur. Folia nanque in verè, flores æstatis initio, Iunio nimirū & Iulio mensibus: fructus autem vbi iam maturerit per messes & extrema ætate decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Rubi folia, germina, flores, fructus & radix qualitate adstringente participât, eaque non obscura. Sed hoc inter se differunt, quòd folia potissimū & recens nata plurimum in se habeant aqueæ substantiæ, parum verò adstringant: eadē ratione & germina. Est itaque eorum temperies ex terrea frigida essentia, & aquea tepida. Fructus autem, si quidem maturus fuerit, nō parum habet succi temperati calidi, qui dulcis est. Proinde eam ob rem, & propter modicam adstrictionem, esui non insuauius est. At immaturus à frigida terrea substantia vincitur, ac proinde acerbus est, & exiccatorius. Vterque autem siccatus reconditur, validius quam recens desiccans.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Rubus adstringit & desiccatur. capillos tingit. Ramorum eius decoctum potum aluum sistit, & foeminarū profluuiam cohibet. Præteris morui vtile. Gingiuas firmat. Oris vlcibus folia commanducata medentur. Cohibent herpetas, & in capite achoras, oculosque procidentes, condylomata & hæmorrhoidas, illita folia sanant. Cardiacis & stomachi doloribus trita & imposita subueniunt. Succus ex caulibus, folijsque eius expressus, & in sole coactus, efficacius omnibus iam dictis medetur. Fructus eius optimè maturi succus, ad oris medicamenta conuenit, sistit & aluum in media maturitate comestus. Flos quoque eius in vino potus aluum sistit.

EX GALENO.

Folia & germina Rubi si mandantur, aphthas & alias oris vlcera sanant. Quin & alia vulnera glutinare valent. Flos eius eadē fructui immaturo facultatē possidet: vtraque ad dysenterias, & ventris profluuiam, eiusque robur perditum, & sanguinis exspuitiones, idonea remedia. Radix præter adstrictionem non paucam, in se habet substantiam tenuem, propter quam etiã in renibus lapides comminuit.

EX

EX PLINIO.

Nec rubos ad maleficia tantum genuit natura, ideoque ex eis mora vel hominibus cibos dedit. Vim habent siccandi, adstringendi que, gingiuis, tonsillis, genitalibus accommodatissimi. Aduersantur serpentium sceleratissimis, hæmorrhoidi & presteri, flos & mora. Scorpionum vulnera sine collectionum periculo iungunt, vrinam ciunt. Caules eorum tunduntur teneri, exprimitur que succus, mox sole cogitur in crassitudinem mellis, singulari remedio contra mala oris, oculorum que, sanguinem excreantes, anginas, vulvas, sedes, cœliacos, potus, aut illitus. Oris quidē vitijs etiam folia commanducata profunt, & vlcibus manantibus, aut quibuscūque in capite illinuntur. Cardiacis vel sic per se imponuntur à mamma sinistra: Itē stomachi doloribus, oculisq; proidentibus. Instillatur succus eorum & auribus. Sanat condylomata cum rosaceo cerato. Calculorū ex vino decoctum præsentaneum est remedium. Item per se in cibo sumpti cymæ modo, aut decocti in vino austero, labantes dentes firman. Aluum sistunt & profluua sanguinis. Dysentericis profunt. Siccantur in umbra, vt cinis crematorum vñã repiimat. Folia quoque arefacta & confusa, iumentorum vlcibus vtilia traduntur. Mora quæ in iis nascuntur, vel efficaciorē stomachicē præbuere, quàm fatiua morus. Eadem que cōpositione, vel cum hypocisthidae tantum & melle bibuntur in cholera, & à cardiacis, & contra araneos. Inter medicamēta quæ stiptica vocant, nihil efficacius Rubi mora ferentis radice decocta in vino ad tertias partes, vt colluantur eo oris vlcera, & sedis foueantur: tantaque vis, vt spongix lapidescant.

ADNOTATIO.

Rubus Ronce.

De Ballote CAP. LVI.

NOMINA.

Bαλλοτῆ, ἢ μίλλαρ περιαιρι Græcis, Ballote Latinis, Officinis Marrubium nigrum, aut Marrubiastrum, aut Prassium foetidum dicitur. Germanis Schyvartz An-dorn,

dorn: oder Andorn Queible. [Gallicè Marroquin puant ou Marrubin noir.] Marrubium à similitudine foliorum, nigrū à caulis colore, qui niger est Marrubii respectu, dicta Ballote est.

FORMA.

Ballote, siue Marrubium foetidum.

Caules ex se mittit Ballote quadrangulos, nigricantes, subhirsutos, ab vna radice complures. Folia Marrubio similia, maiora tamē, subrotunda, pilosa, per intervalla in caule disposita, Apiastro similia, grauicollentia, vnde aliqui Apiastrum eam vocarūt. Flores in rotæ speciem caules circumiacent. Theophrastus etiam lib. vj. cap. ij. de historia plantarum Ballorem folio herbido, ferratori, incisurisq; profundioribus & conspectioribus discreto cōstare scribit. Vnde liquido constat hanc quam pictam damus esse veram Balloten, quod illa sit herba fruticosa, quadrangulis caulibus assurgens, nigris, hirsutis ferē, folio Marrubii, sed maiore, piloso, cingēte per intercapedines caulem, odore graui, orbiculato florū purpureorum ambitu, qui scapos verticillatim obducunt.

LOCVS.

Nascitur prope vias, domos, sepēs, cœmeteria, & aliis vmbrosis in locis.

I TEM

TEMPVS.

Floret in fine Iunii mensis, & initio Iulii, quo sanè tempore carpi commodè potest.

TEMPERAMENTVM.

Amara & acris est, ideòque calefacit in secundo ordine iam completo, aut tertio remisso: desiccatur autem in tertio, VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius folia cum sale illita, canis moribus medètur. Feruenti cinere flaccescencia condylomata reprimūt, sordidaque vlcera cum melle purgant.

EX PAVLO.

Ballote, quod alii Marrubium nigrum dicunt, acris est & absterforiæ facultatis. Illitum cum sale canis moribus medetur.

EX PLINIO.

Vis eius efficax aduersus canis morsus, ex sale foliis tritis imposita. Item ad condylomata, coctis cinere in folio ole-
ris. Purgat & sordida vlcera cum melle.

ADNOTATIO.

Ballote Marrubium fetidum.

De Batrachio. CAP. LVII.

NOMINA.

B *Ατραχιόη* Græcis, Batrachiu & Ranunculus Latinis dicitur. Apuleius Sceleratā nominat. Vulgus medicorum perperā Pedem corui vocat. Sunt etiā qui Flammulam, ab vrendi facultate, appellant. Germani *Hanenfüß*. [Gallis verò *Basinet*.] Batrachio aut siue Ranūculus dicta est haud dubiè quòd limitibus humidis opacisq; marginibus, ranarū more, lætetur aut quòd aquis vbi ranæ degunt potissimum gaudeat, aut quia inter eius frutices ranæ frequèter inueniātur. Agreste verò Apium seu Apiastrum, quòd foliis Apia-
Scelerata. *Flammula.* *Ranunculus vnde dicitur.* *Agreste Apium.* *Scelerata.*
xmultetur. Scelerata, eo quòd comesta noxia sit; vel (quod magis aridet) quia validi sceleratiq; mendicantes, sibi crura & lacertos hac ipsa dilaniant, quòd possint impudentius stipem extorquere, atque hac impostura pecuniolam aucupari.

GENE

GENERA.

Plura sunt Ranunculi genera, Dioscorides verò & Galenus quatuor potissimum esse tradūt. Primum duplex est. Huius enim generis Ranūculus quidam sylvestris est: & hic iterum duabus discriminatur differētiis. Vnus enim luteos flores profert, & Germanis *Ueisser Hanenfüß* dicitur. [Gallis autē *Basinet jauuaze iaulne*.] Alter verò purpureos, qui mihi, quod sciam, nondum visus est. Quidam autē hortēsis, qui nisi cultura accedat, prouenire haud solet. Hic itidē duplex est. Vnus qui simplici florum textura constat, Germanicè *Angelulter garten hanenfüß*. [Gallicè *Basinet de iardus simple*.] Alter multiplicem foliorum in floribus copagem obtinet, ideòq; Germanis *Befulter garte hanenfüß* dicitur. [Gallis verò *Basinet double*.] Alterū quod à foliorum similitudine, quam cum Apii foliis obtinet, à nonnullis *οιλινορ άγριορ*, id est, Apium sylvestre, vel Apium risus cognominatur, Germani *Uasser hanenfüß* vocāt. [Gallicè *Acheramu*.] Tertium genus exiguum est, ob id etiā Germanis *Kleiner Hanenfüß* nominatur. [Gallis autē *Pied pou*.] Quartum etiam minimū, Germanicè *Uualdhenle* appositissima voce appellatur, est enim inter reliquas herbas quæ germanicè Pedes galli vocantur, & minima, & nõ nisi in syluis vt plurimum prouenit, adeòq; composita voce rectissime *Uualdhenle* nominatur, quasi dicas minima inter pedes Galli, & in syluis prognata. Estque duum generum: vnum quidem lacteo flore, alterum luteo, vt pictura docet. Primum autē quod lacteo flore ornatur, est id quod à Dioscoride pingitur, Germanicè *Ueiss Uualdhenle* vocatur. [Gallicè *Cocqueret blanc*.] Alterum, *das gelb Uualdhenle*. [Gallicè *Cocqueret iaulne*.]

Sylvestris ranūculus

Hortensis

Apium sylvestre.

l ij FOR

FORMA.

Ranunculus sylvestris. *Ranunculus hortensis simplex.*

Primum Ranunculi genus folia Coriandro similia habet, latiora, vel vt Plinius ait, ad malux latitudinem accedentia, subalbida & pinguis. Florem luteum, interdum purpureum. Caulem non crassum, cubitali altitudine. Radicem paruam, albam, amaram, adnascentias Ellebori modo habentem. Cæterum effecit cultura, vt qui in limitibus simpli-

Ranunculus hortensis multiplex.

Ranunculus aquaticus, siue Apium risus.

simpli foliorum compage flores orientur, gemino quodam densoque ac multiplici foliorum stipatu nunc in hortis collucescant, quemadmodum pictura affabrè monstrat.

Alterum genus lanuginosius, vel, vt Plinius inquit, foliosius, altiore caule, pluribus foliorum incisuris coptiosissimum in Sardinia, accerrimumque, quod iam Apium sylvestre siue Apium risus nominant.

*Ranunculus minor.**Ranunculi quarta species candida.*

Tertium genus valde paruum, graui odore, flore qui auri speciem refert.

Quartum huic simile, flore autem lacteo aut luteo, radice longiore, & modo quodam nodosa, gustu acri.

[Quarto itaq; generi duas picturas dedimus quæ tametsi floribus potissimum discriminentur, priore lacteum florem, posteriore vero luteum proferente, in reliquis tamen non per omnia conueniunt. Prior enim radice est oblongiore, caule paulò breuiore, foliis vero latioribus.]

Ranunculi quarta species Lutea.

Posterior autè radice crassiore eademq; bifurcata & ramulisvndequa q; refertacaule pccriore foliis verò paulo strictioribus. Prior Gallis Cocqueret blac dicitur, Posterior Cocqueret iaulne.

LOCVS.

Primum genus Ranunculi syluestris lutei sine cultura circa fluenta, & in limitibus pratiquè humidis & vliginosis prouenit. Hortensis verò adhibita culturam hortis nascitur. Alterum genus secus aquas & fotes gignitur, & apud Sardos copiosissimum. Ea si comedatur, vesicibus neruos contrahit,

rituque ora diducit, vt qui mortem oppetant, velut ridendum facie intereant. Ob id Sardonius risus in prouerbum celsit. Et si autem nostra non perinde efficax sit atque ea quæ in Sardinia nascitur, tamen hanc vehementissimam etiam erodendi facultate esse præditam, gustus ostendit. Tertium genus in pratibus & campestribus passim prouenit. Quartum, vt Germanicum nomen palam demonstrat, syluis familiare est. Luteum vero in valle supra & infra Benhusum monasterium iuxta aquas copiosissimè nascitur.

TEMPVS.

Primum genus hortensis Ranunculi lutei, statim in ter initia Aprilis floret: Maio autem mense disperit, & nusquam subinde conspicitur. Secundum & tertium ge-

nus itidem tota æstate inueniri possunt. Quartum in vere, Aprili nimirum mense, tantum apparet, quo sanè tempore hoc ipso syluz, luci, & nemora scitent, floribusq; eius candicant.

TEMPERAMENTVM.

Omnium tum radix, tum vniuersa herba vehementer calida & sicca est. Primi tamen generis syluestris lutei, non perinde ac reliquorum acris admodum est facultas.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnium folia & caules teneri si illinantur, exulcerandi, & crustas cum dolore creandi vim habent. Proinde scabros vngues & scabiem tollunt, & stigmata delent, myrmecias, acrochordonas & alopecias modico tempore illita sanant. Tepido eorundem decocto pernioles fouentur. Radix sicca tritæque, sternutamenta naribus admota ciet. Dentium dolores adhibita lenit, eos tamen conterit.

EX GALENO.

Quatuor habet speciatim Ranunculus differentias. Omnes verò vehementer acrem facultatem possident, adeò vt cum dolore exulcerent. Hac itaque ratione si moderatè vtare, psoras & lepras excoriant, & vngues leprofos diuellunt, ac stigmata discutunt, & acrochordonas & myrmecias detrahunt. Quin & alopecias iuuant pauco tempore admota. Nam si diutius inhæreant, non excoiatur solum cutis, sed & in crustam vritur. Atque igitur hæc omnia caulis & foliorum sunt opera, si illinantur viridia. Porrò radix arefacta sternutatorium est medicamentum similiter aliis quæ valenter desiccant. Sed & dentium dolores iuuat, vt & eos, vehementer scilicet exiccando, frangat.

EX PLINIO.

Omnibus vis caustica, si cruda folia imponantur, pustulasque vt ignis faciunt. Ideo ad lepras & psoras vritur, & ad tollenda stigmata, causticisque omnibus miscetur. Alopecias imponunt, celeriter remouentes. Radix in dolore commanducata diutius, rumpit dentes. Eadem sicca

con

concreta, sternutamentum facit. Nostri herbarii strumeam vocant, quoniam medetur strumis, & panis, parte in fumo suspensa.

ADNOTATIO.

Ranunculi omnia hæc genera Gallis sunt frequentissima in vineis, syluis, paludosis locis.

De Bryo. CAP. LVIII.

NOMINA.

Bryon Græcis recentioribus, Lupus salictarius Latinis, Lupulus officinis, vulgò Humulus vocatur. Aliquot Italix rura, ad Græcæ appellatione alludentes, Brusculandam quasi Bryon scansile nominant. Germani **Hopsfen** [Galli **Houblon**] Græci autem Bryon à Bryonia similitudine haud dubie nominant. Lupus verò salictarius, quia subit scanditque salices, & arbuta omnia circumuoluendo se circumplectitur, appellatus est. Hinc quoque Lupus reptitus nonnullis nominatur.

Lupus salictarius, siue
Lupulus.

FORMA.

Caules habet aculeatos, longissimosque. Folia vitis albæ, hispida, & nigriora. Flores cinereos seu candicantes, ac multis exilibus folliculis squamatum cõpactiles. Radicem subigram, longam.

LOCVS.

Passim & copiose in Germania nostra iuxta vepres & salsicla prouenit, ex eaque ceruissiam (potum quo vini vice videntur Germani) conficiunt. Ideoq; in hunc usum in hortis plantatur.

TEMPVS.

Augusto mense floret & Septembri.

TEMPERAMENTVM.

Sunt qui refrigerare Lupulum dicant, alii temperamenti medium esse putant. At vtrique (mea quidem sententia) falluntur: flores enim quorum potissimum usus est calidos & siccos esse, odoris & grauitas, & immodica amaritudo testantur. Antiquus etiam herbarius calidum & siccum in secundo ordine esse tradit. Denique constat radices quoque eius calidas esse.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Bilem vtraque detrahit. Abscessus discutit. Pituitam in aqua inter cutem per alium ducit. Succus eius crudus haustus ventrem magis subducit, minus vero obstructions auferit. Coctus vero magis ab obstructionibus liberat, minusque ventrem subducit. Auribus instillatus eas a putredine vindicat, & a foetore liberat. Radices obstructions tollunt, lenis potissimum & iccoris.

De Veronica. CAP. LIX.

NOMINA.

Veteribus Graecis & Latinis cognita fuerit nec ne haec herba, nondum constat. Vulgus autem herbariorum hodie Veronicam. Germani *Erenbreiß*, oder *Brundbeyl* ob mirificam sanandi vlcera & vulnera facultatem, nominant. [Galliverdè *L'herbe aux Ladres.*]

GENERA.

Duam est generum Veronica: vna mas, altera vero foemina, Discrimina earum ex descriptionibus patebunt,

For

FORMA

Veronica mas.

Veronica foemina.

Veronica mas herba est per terram serpens, cauliculo dodrantali & nonnunquam etiam longiore, rubescente & lanuginoso: foliis oblongis, nigris, hirsutis & ferratis, floribus in cacumine purpureis, semen in vasculis loculi speciem habentibus, radice tenui.

Foemina itidem per terram serpit caule lanuginoso, foliis rotundis instar herbae quae Centummorbia & Nummularia hodie vocatur, minime in ambitu incisis, paulo quam maris viridioribus: floribus in luteo purpureis, semine in vasculis rotundis, radice, ut mas tenui.

LOCVS.

Nascitur incultis & syluestribus locis.

TEM-

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudinem quandam & vehementem adstrictionem in gustu præ se fert, vt hinc calidam & siccam esse coniecerit liceat.

VIRES.

Mirificè ad cruenta ac vetera vulnera & vlcera sananda confert. Scabiei denique & omnibus cutis vitii medetur. Ferunt quondam huius herbae adiumento Regem Galliae elephantiae morbo correptum, à quodam venatore sanatum esse. cum is ceruum à lupo vulneratum eius herbae comestione, & assidua in illa volutatione, curasse se ipsum animaduertisset. Tumores etiam, in quacunque corporis parte fuerint, potissimum autem in ceruice, discutere potest. Recentiores huius usum vnicè commendant in febribus pesti- lentialibus, iecoris & lienis obstructionibus, potissimum vero pulmonis exulcerationibus.

ADNOTATIO.

Veronica vtraque hic vsurarisima.

De Bulbo sylvestri CAP. LX.

NOMINA.

Cepa syl- **B** OABΘ. ἄρειΘ. Græcis, Bulbus sylvestris Latini-
vestri, nis. Sunt quibus Cepa sylvestris appellatur. Germa-
Bulbi. manicè *Feld. Wild. oder ackers wübel* [Gallicè *Porrius*]
Bulbos autem nominant radices suis membranibus tunicatas
siue pluribus capitulis coagmententur, vno folliculo omnes
ambiente, siue quadam tenus distinctæ separentur.

For

FORMA.

Herba est caule dodrâ tali, cauo, foliis porraceis, floribus lili sinuatum emicantibus, speciosis, sex foliis è calathostellatim radiatis, ex viridi in luteum tendentibus, capillo intus croceo, capitulo floribus de cidentibus triangulari, feminibus pleno, radice bulbosa ceu Allium, citra odorem glutinosa.

Bulbus siue Cepa sylvestris.

LOCVS.

In locis vmbrosis, circaque margines quorundam pratorum copiosè prouenit. Quare in vallibus non procul à Tubinga iuxta monasterium Bebenhusense sitis, & radice montis Austriaci ad pratam tenue vocatum, Bulbus plurimus nascitur.

TEMPVS.

Per initia veris, Martio & Aprili mensibus erumpit, ac statim subinde euanescit. Semen non tantum in caulibus, verum etiam iuxta radicem profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara austeraque qualitate præditos inueniet, non hunc, sed & alios bulbos, qui gustum exactè consuluerit. Proinde hos abstergere simul & glutinare, & nimirum etiam excicare

care posse, nemini non notum est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnes bulbi acres sunt & calefaciunt, veneremque stimulant. Linguā & tonsillas exasperāt. Multū nutriūt. Carnes procreant, statufque faciūt. Ad luxata, collisa, surculos, articulorūq; dolores illi cōducūt. Gangrænis & podagris cū melle, & per se, hydropicorumque tumoribus & canum morsibus profunt. Cū melle pariter & pipere trito illiti, sudores cohibēt, & stomachi dolores sedāt. Furfures & achoras cū nitro tosto exterūt. Sugillata & varos per se, aut oui luteo purgāt, & lentigines cū melle aut aceto. Fractis auribus cū polenta, & confusis vnguibus profunt. Ficos in calidis cineribus tosti, & cū mænarū capitibus crematis appositi, tollant. Cōbusti verò & Alcyonio permisti vitia cutis in facie, & nigras cicatrices in sole illi emēdāt. Cū aceto elixi & in cibo sumpti ad rupta faciunt. Cauere verò eorū in cibo copiā oportet, quoniam neruofas partes tentant.

EX GALENO.

Bulbi amarā austerāq; vim manifestā obtinent, quam obre elanguescentis stomachi aliquatenus auiditate excitant. At verò neq; iis inutiles sūnt, quibus è thorace & pulmone pus expuendū erit, quāquā crassiore ac glutinosiore sit corporis substātia, etenim amaritudo crassitudini aduersatur, lenta crassāq; nata incidere. Quapropter bis elixi vberius quidē alunt, sed excreare volētibus reluctabūtur, utpote omni amaritudine exuti. Tum verò ex aceto, oleo garog; mistis, esitare satius fuerit: nā ita magis oblectabūt ac nutriēt, minusq; instabūt, & facilius cōcoquētur. Quidam horū cibo abundē & immodicē vsi, planē feminis auctam copiā, inque venerē se esse prōptiores senserūt. Hos quoque hominēs variē apparāt. Nō enim solū aqua elixos, verū etiā patinas ex ipsis variē cōditas instruūt. Alii quidē in sartagine frigunt, multi in craticula assant. Verūm hi multam coctionē haud sustinent, admodū pauca contenti. Sunt qui nihil prorsus præcoquāt: delectat nāque eos amaritudo ipsa ac austeritas integra, quippe qui amplius ab ea ad cibū alliciātur, quāquā ad huiusmodi illecebrā duo aut

trcs

tres plns satis facient. Si verò liberalius sic apparati sumantur, præsertim vbi, ut mos est, crudiores ingerūtur, amplius cruditatem generabunt. Quidam etiam non probē cōcti, inflationes & tormina pariunt. Qui ad hunc modū esitantur, alimentum minimē boni succi procreant. At plurimū decoctorum, aut bis etiam, succus crassior quidem ille erit, cætera verò melior ac alibilior reddetur.

EX PLINIO.

Bulbi ex aceto & sulphure vulneribus in facie medentur: per se verò triti neruorū cōtractionē, & ex vino porrigines. Succū cū melle canū morsibus. Erasistrato placet cum pice. Sanguinē idē eos sistere tradit illiros cū melle. Alii si è naribus fluat, Coriandū & farinā adiiciunt. Theodorus & Lichenas ex aceto bulbis curat, & erūpentia in capite cū vino austero aut ouo. Et bulbos epiphoris idem illinit, & sic lippitudini medetur. Acque vitia que sunt in facie, eorū rubentes maxime in sole illitis, cū melle & nitro emēdāt. Lentiginē cum vino, aut cū Cumino cōctis. Vulneribus quoq; mirē profunt per se, aut, ut Damion, ex mulso, si quinto die soluātur. Iisdē & auriculas fractas curat, & testū pituitas. In articulorū doloribus miscēt farinā. In vino cōcti illiti vētri, duritiem præcordiorū emolliunt. Dysentericis in vino ex aqua cælesti temperato dātur. Ad couulsā intus cum Silphio pilulis fabæ magnitudinc. Ad sudorē tussis illinuntur. Neruis vtilis. Ideo & paralyticis dātur iuxta in pedibus. Qui sunt ruffi ex his, citissimē sanant cū melle & sale. Venerē stimulat. Syluestres interaneorū plagas & vitia cū Silphio pilulis dequoratis sedant. Et satiuorū semen contra phalangia bibitur in vino. Ipsi ex aceto illinuntur contra serpentū iētus. Semē antiqui bibendū insanietibus dabāt. Flos bulborum tritus crurum maculas varietatesque igne factas emendat: Elixos asis minus vtilis adiiciunt esse, & difficilē concoqui ex vi vniscuiusque naturæ.

APPENDIX.

Hic, quē pictū damus, Bulbus, facultatem emolliēdi & discutiēdi duos tumores habet. Humidis denique & depascentibus vlceribus tostus calido cinere, & cum melle tri-

tritum atque admotus prodest.

ADNOTATIO.

Bulbus sylvestris hic videtur esse quod leucoium Theophrastus pingitur, & nobis iam in hortis frequentius ad natalem christianum floret.

De Bicio. CAP. LXI.

NOMINA.

Officina-
rū error.

Vitia vn-
de dicta.

Bικιον Græcè, Vicia Latinè nominatur. Officinæ non sine maximo errore ea pro Orobo vtuntur. Germani alludentes ad Græcam appellationem, **Avicken** simpliciter, vel cum adiectione **Zam vvicken** [Gallicè **Vessè**] vocāt. Vicia autem, vt Varroni placet, dicta est à vinciendo, quòd itè vt vitis capreolos habeat, quibus sursum versus serpit.

Vicia.

FORMA.

Cubitali altitudine surgit, foliis Aphaces, angustioribus tamen, flore Pisi, minutis nigri cantibusque in siliquis feminibus, quorū quidem figura non rotunda est, sed, similiter lenti, latiuscula.

LOCVS.

Sicca loca maximè amat, inter scgetes autem copiosè prouenit.

TEM

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM

Medium tenet caliditatis & siccitatis, validius tamen ficit, in secundo nimirum ordine.

VIRES EX GALENO.

Semina hæc non solum insuauiua, sed cõcoctu etiam difficilia, & aluum retinentia. Perspicuum ergo est què humi-iusmodi naturam obtineat, alimoniam quoque què ex ipsis in corpus permanat, improbi crassiq; succi esse, idoneam ad humoris melancholici generationem.

De Blito. CAP. LXII.

NOMINA.

Βλιτον Græcis, Blitum siue Blitus Latinis vocatur. Officinæ hanc herbam cum Beta confundunt nõ sine magno errore. Germanis **Blater**. [Gallicè **Blete**, & **Espagne**] dicitur. Blitum nomen inde traxit quòd iners & fatuum olus esset, sine sapore aut acrimonia vlla. Nam **Βλιτος** stolidos & ignauos Græci dixerūt. Sic hodie græca imitatio ne focordes, & nullius momenti homines, bliteos appellamus. Ita Plautus in Truculento bliteam meretricem nominauit.

Officina-
rū error.
Blitū vn-
de dictū.
Βλιτος

FORMA.

Blitū non pingitur à Dioscoride, sed ab Hermolao Barbaro, homine non mitius docto quàm diligente, in suo Corollario iis verbis describitur: Blitum erumpit ocyssimè, foliis betaceis, sine acrimonia, fatuis & insipidis: semine vt Beta corticeo, copioso, racemoso, vt Atriplex, radice non vna, non in rectum tendente, sed multiplici, obliqua, & proluxa. Ex quibus utique verbis, omnibus perspicuum fit, herbam quam depictam damus esse Blitum. Hæc siquidè ocyssimè erumpit, atque in altum tollitur, foliaque Betacea prorsus habet. Insipida denique & sine acrimonia. Semen eius vt Beta corticeum, copiosum, racematim singulis ramis infidens. Radice non vna nititur, sed multiplici ac lōga: non in rectum, sed obliquum tendente. Rectiorem tamen & magis

m gis

Blitum sive Blitus.

possit aboleri, sic semel nata pluribus annis restibili fertilitate prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate & autumno, seminèque prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Blitum frigidum & humidum in secundo ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Blitum oleris vice in cibum venit. Aluo vtile est, nullam tamen medicamentosam vim obtinet.

EX GALENO.

Aquosum est olus, ac, vt quis nõ absurdè dixerit, qualitas expers, & inspidum, quapropter non ex solo oleo garo que, sed addito aceto sæpius meliusque assumitur. Nonihil etiam ad læuigandam aluum momenti affert, verùm idipsum perquam exiguum est, quoniam nulla ipsi acris nitro-

gis descriptioni respondentem si quispiam protulerit, non grauabimur nostram mutare sententiam, vt qui probè perspectũ habeamus in iis he. bis quæ à Dioscoride non descriptæ sunt facilè aliquem in tanta rerum penè omnium caligine aberrare posse.

LOCVS.

Et si sponte sua interdum herba hæc proueniat, tamen, vt de Blito etiam tradunt, si culto solo semel nata fuerit, ipsa se per multa secula seminis deiectione reparat, vt etiam si velis vix

sauæ adest qualitas, quæ aluum ad excretionem irritare possit. Liquet etiam quòd minima ab ipso alimonia in corpus dimanet.

EX PLINIO.

Blitum iners videtur ac sine sapore aut acrimonia vlla. Vnde conuicium fœminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho inutile est. Ventre ad eò turbat, vt choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen a duersus scorpiones potum è vino professe, & clauis pedum illini. Item lieni & reporum dolori ex oleo. Hippocrates menstrua sisti eo cibo putat.

ADNOTATIO.

Blitum iam in hortis frequens viride, album, frequentius rubrũ.

De Buniade. CAP. LXIII.

NOMINA.

Bouviàs Græcè, Romanis Napus, Germanis **Steckrüß** *Napus* [Gallicè *Nauet*, ou *Nancæu*] appellatur. Buniadis autem *Bunias* appellationem à tumente figura quam præ se fert, Græci *quare dicitur* deduxerunt. Namque radix Napi buniadis in amplitudinè excrefcit, & in rotundum extuberat. Cluios siquidè, colles, verrucosaq; loca *Bouviàs* nominant.

GENERA.

Napi buniadis, quem Galenus & alii veteres in Raporũ *Napus* censum reponunt, duo sunt genera. Vnum satiuum, quod *Bunias satiuus* forma proximè ad Brasicam tertiæ speciei accedit, radicè que oblongiorem obtinet. Germani huius generis Napos, **Truck ensteckrüben** nominant. Alterum syluestre, quod foliis suis. Erucæ non dissimile est, radice ampliore, & rotũ *Sylvestris* diore. Germanicè **Nasssteckrüben** appellantur eius generis Napi.

m ij FOR

FORMA.

*Napus satiuus.**Napus sylvestris.*

Folia habet Rapi, læuiora, Erucae modo laciniata, caulē cubitalem, interdum altiorē, rotundum, flores luteos, Brasicae proximos, semen in siliquis, radicem oblongam.

LOCVS.

Bunias gaudet frigidis locis.

TEMPERAMENTVM.

Cum eadem quas Rapum vires habeat Bunias, necesse est idem etiā vt obtineat temperamentū. Est itaque Napus bunias in secundo ordine calidus, & in primo humidus.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix Buniadis elixa, flatu creat, minus tamen quā Rapum nutrit. Semen eius potum latalia venena inefficacia reddit. Miscetur antidotis. Radix etiā eius sale conditur.

E X

EXGALENO.

Eadem quas Rapa vires obtinent. Vide itaque caput de Rapis.

ADNOTATIO.

Napus bunias satiuus nobis Nauet, & eius semen Nauette.

De Botry. CAP. LXIII.

NOMINA.

Botrys Græcis, Botrys Latinis appellatur. Officinis & vulgaribus herbariis incognita. Germanis haud inceptē Traubenkraut. [Gallicè Millegraine] nominatur. Botrys verò dicta est à semine, quod racematim ramulis adnascitur.

FORMA.

Botry.

Herba tota est lutea, fruticosa, sparsa, multa que alarum caua habens. Semen totis ramulis adnascitur. Folia Cichorio similia obtinet, totaque valde odorata est, ideoque vestibus apponitur. Ex qua quidem descriptione omnibus manifestū fit, herbam cuius picturam exhibemus esse legitimam Botryn: vniuersa enim herba ad luteum colorem vergit, fruticosa est, & multis stolonibus fusa, foliis Cichorii, odoratis, semine circa ramulos totos in racem

m iij mos

mos collecto nascente. Quid multa? nulla est profus nota: quæ illi non appositisimè quadret.

LOCVS.

Nascitur circa profuentes aquas & torrentes. In Germania tamen, quod equidem sciam, non nisi fata prouenit.

TEMPVS.

Augusto & Septembri ad maturitatè maximè peruenit: quibus etiam mēibus, vt Ruellius annotauit, venalis herba per Parisiensium vrbe[m] defertur. Odoris enim gratia Galli vestimentis, pannis, & linteis curiosè interponunt. Apud Germanos tamen eius herbæ nulla est gratia, quòd illis hætenus ignota fuerit.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse Botrys amaritudo eius quæ gustui occurrit, facillè monstrat. Item vis eius incidendi, quæ illi propter calorem, tenuitatemq; inest.

VIRES EX DIOSCORIDE.

In vino pota orthopnoeas lenit.

EX PAVLO.

Planta est admodum odorata, quæ cum vino pota non nisi recta ceruice spirantibus auxiliatur.

EX PLINIO.

Medetur orthopnoicis.

ADNOTATIO.

Botrys herba hic frequens, diuersa à frutice quem piment vocamus. Blattaria & vna crispata nobis ignota.

De Barba Capri. CAP. LXV.

NOMINA.

Hæc herba non est Pycnacomon. Barba capri cur dicta.

QVO nomine veteribus Græcis & Latinis hæc herba vocata sit, nobis nōdum compertum est. Neque enim Pycnacomon est, quòd à descriptione illius profusus abhorreat. Quare Barbam caprinam interea donec certius nomen nacti fuerimus, nuncupauimus, à florum nimirum figura, quæ caprinam barbam referre videtur. Germanicè *Uwald geisbart*, vt eam segregaremus ab altera

altera eiusdem nominis, quæ non in syluis, vt hæc ipsa, nascitur, sed in pratis & fenticetis, appellare nobis placuit [Gallicè *Barbe de bouc*.]

FORMA.

Barba capri.

Caulem habet tricubitalem, angulosum, folia Castanæ aut Corylo similia, in ambitu serrata, flores candidos, exiguos, racematim compactos, instar barbæ canæ depedentes, radicem nigram, lignosam, intus candidam. Flores eius in iulos abeunt.

LOCVS.

Prouenit in obscuris syluis, & vallibus nonnunquam minus apricis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse hanc herbam facillè ex gustu deprehenditur: miram enim amaritudinem, in radice potissimum, gustata exhibet.

VIRES.

Abstergit haud dubiè expurgatque, & quæ in venis est crassitiem incidit. Quamobrem menses ducit, educendoq; ex thorace & pulmone, puri auxiliatur. Et in summa, siue crassa in eis pituita, siue pus, siue aliud quippiam cōtinetur

m iij eius

ciusmodi, expurgat. Hac utique ratione & morbo comitigari cōpetit. Extrinsecus illita & imposita, tumores ex pituita ortos discutit.

De *Blattaria*. CAP. LXVI.

NOMINA.

NVM Græcis authoribus cognita hec herba fuerit nondum compertum habeo. Plinius certè libro xxij cap. ix. Blattariam nominat. Inuenit autem nomen hoc Latinū, à colligendis in se blattis. Ideoque conuenientissimo nomine Germanis appellabitur *Schabenkraut* [Gallicè *Herbe vermineuse semblable à Bouillon blanc ou Bouillon blanc ferré.*]

FORMA.

Blattaria.

ridia, facile ab hoc errore paulò attētiore reuocare possūt. Plures denique cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbasca

Plinius loco iam citato Blattariā sic pingit. Blattaria est similis Verbasca herba, quæ sæpe fallit pro ea capta, foliis minus candidis, cauliculis pluribus, flore luteo. Ex qua pictura satis constat, herbam cuius picturam damus esse Blattariam: sic enim Verbasca mentitur, ut pro eo sæpius ab imperitis decerpatur. Et sunt non pauci herbarii, qui hac similitudine decepti, eam inter Verbasca genera connumerant. Folia tamen quæ minimè sunt hirsuta & cādida, sed potius virida, facile ab hoc errore paulò attētiore reuocare possūt. Plures denique cauliculos habet, flores item luteos, ad Verbasca

basca flores proximè accedentes. Folliculos quoque lini instar, in quibus sēmen continetur.

LOCVS.

Nascitur iuxta aquas, & fluminum ripas.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehemēs amaritudo eius satis docet esse calidā & siccā.

VIRE. EX PLINIO.

Hęc abiecta blattas in se cōtrahit, ideoq; Romę Blattariam vocant.

APPENDIX.

Non plura de huius herbæ facultatibus apud probatos auctores inuenio, sed haud dubiè si quis ea uti voluerit, eadem quæ alia amara, in corpore nostro efficere potest. Quæ qualia sint, ex capite præcedente facile intelliges,

De *Bromo*. CAP. LXVII.

NOMINA.

BΡῶμος Græcè, Avena Latinis ac Officinis Germanis *Habern*, [Gallicè *Auoigne*] dicitur.

FORMA.

Avena.

Folius & culmo Tritico similis, geniculis intersecto. In summo verò fructum habet veluti locustas duplici crure diuaria

tas, in quo semen includitur. Radicem copiosam.

LOCVS.

Pasim in Germaniæ agris nascitur, ac iumentorum pœtius quàm hominum pabulum existit.

TEMPVS.

Seritur Martio mense, metitur autem Augusto.

TEMPERAMENTVM.

Avena vt medicamentum refrigerat, Galeno autore: vt alimentum verò, eodem teste, calefacit sufficienter. Vtrocque verò modo exiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen eius haud secus quam hordeum ad cataplasmata vitale. Puls etiam ex ea fit cohibendæ aluo accommodata. Succus eius in sorbitione acceptus, tussientibus prodest.

EX GALENO.

Avena vt medicamentum, similem hordeo vim obrinet. Nā illitum desiccatur, & digerit mediocriter, & sine morfu. Nonnihil etiam adstrictionis obtinet, vt ventris profluuia iuuet.

EX PLINIO.

Semen vitale ad cataplasmata atq; hordeū & similia. Prodest tussientibus succus. Auenæ farina in aceto tollit vngues.

De *Vua Crispa* CAP. LXVIII.

NOMINA.

Veteribus ne Græcis & Latinis frutex ille cognitus fuerit, me ignorare adhuc ingenue fateor. Quare cū nomen aliud quo hunc appellaremus in promptu non esset, vulgarem & qua omnes hodie herbarii vtuntur nomenclaturam vsurpare voluimus. Vuam autem crispam fruticem hunc dixerunt ab intortis fereque in circulum versis (crispa alii vocant) foliis, & acinis quos producit. Quo etiā respicientes Germani nostri, *Kruszbeer, oder Krußelbeer* vocant. Latinius fortè *vua* intorta nuncuparetur [Gallicè *Grozelier.*]

For

FORMA.

Vua Crispa.

ni, repugnare manifestè videntur. Posset tamen citra aliquod vitæ discriminè Rhamni generibus annumerari, quòd scilicet viribus illi similis admodum sit, quas etiam illi suo loco adscribemus.

LOCVS.

In frutibus & sepibus nascitur, nō tamen pasim. Nusquā autem copiosius quàm Tubingæ luxuriat, vbi circa omnes ferè sepes sese profundit.

TEMPVS.

Veris statim initio frutex ille pubet, primum hoc tempore folia, dein flores, ac non diu post acinos seu baccas acerbitate gratas profert.

TEMPERAMENTVM.

Haud dubiè idem quod Rhamnus temperamentum obtineat

tinet. Vt enim hic adstringit & refrigerat, sic etiã illa. Refrigerat autem in primo completo, aut secundo incipiente, deficcet verò in secundo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia ignibus sacris & herpetis illita auxiliantur. Fertur & ramos eius foribus & fenestris appositos veneficiorum arcere maleficia. E quibus Dioscoridis verbis satis liquet, Vuam intortant non hoc tantum nomine sepibus apponit vt easdem munit, atque ad eò alienorum ingressum prohibeat, verum etiam vt veneficia ab hortis propulset. Vt hinc quoque colligere liceat, eiusdem cum Rhamno esse facultatis.

EX GALENO.

Herpetes sanat, & erysipelata non magnopere calida. Porro ad hæc teneris vtendum est foliis.

De Balsamine. CAP. LXIX.

NOMINA.

QVO Nomine veteribus tum Græcis tum Latinis appellatæ sint hæ plantæ, me ignorare ingenuè fateor. Puto autem illis planè fuisse incognitas, quòd de his ne verbum quidem apud eosdem scriptum inueniatur. Hodie Balsamines nomine vocant. Causam indicabimus paulò post. Germani ad Latinam nomenclationem alludentes, Balsamkraut, haud (arbitror) ineptè appellabunt. [Galli verò Meruelle.]

GENERA.

Prima Duo Balsamines genera damus. Primam, quam nos certioris discriminis gratia marem fecimus, Ligures Padani Balsaminã vocant, Hierosolymitanũ pomũ Hetruria, Mirabile Gallia, vulgus Italarum Charatiã, quoniã septi modo in hortis fenestrisque per cæcellos opere topiario facile digeratur. Alteram, quã fœminã nominauimus, Itali neutro genere Balsaminũ appellant, priori quidem, quòd ad fructum atinet, similis, nisi quòd minor est, in aliis dissimilis: neque enim foliis, neque etiam floribus respondet. Vtraque planta visu pulcherrima est, vt hoc saltè nomine

pingi meruerint. Et si præstet etiam harum habere picturas, vt de iis plura inuestigãdi posteris occasio aliqua sit.

FORMA.

Balsamine mas.

Balsamine fœmina.

Prima tenuibus prælongisque flagellis vltro citroque rampantibus euagatur, foliis Vitis albæ seu Bryonia, articulationibus, exilibus pãpinis, ex alarum sinu prodeuntibus, quibus illigantes sese cancellatim vicinis implicant perguis. flore cucumeris ex albo in luteũ languescente, turbinate vtrinque fructu, carnosã cute, & per versus verrucosa, ac rigidioribus bullis intumescente, cucumeris syluestris pusilli similitudine: puniceus maturo color, chartilago intus punicea vel lutea, sanguineũque succus. Pomum mature dissilit, inanitasque cõfractò patet, semina intus pomi formam referentia continens.

Alterã

Altera caulem habet crassissimum. Portulacæ asmsilem, in herbaceo colore rubescētem, folia Salicis, in ambitu incisis, flores magnos, purpureos, instar Consolidæ hodie regalis, vocatæ herbæ caudatos, fructū priori nō dissimilē, primò herbaceum, dein pallidum luteūmve, pilosum, qui maturitate dissilit, in anitâsq̄e contrafacto apparet, semina intus aliquot lenticulæ ferē figura continentem.

LOCVS.

Non nisi satæ in Germania proueniunt. Sed iam in multorum hortis plantatæ nascuntur.

TEMPVS.

Floribus & fructibus prægnantes sunt Augusto & Septēbri mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Telephium temperamentum, potissimū al teram, obtinere arbitror. Quare in secundo ordine intentio, aut certè principio tertii exsiccare, nec insigniter, caleface-re, primo nimirum ordine, est verisimile.

VIRE S.

Ex primi generis Balsamines seminibus oleum exprimitur, ad vulnera: quod in Corollario suo annotauit doctissimus Hermolaus, præcipuum. Nonnulli pomum oleo prius imbutū aliquot dies insolant, deinde vel fimo, vel terra trantisper obruūt, dū prorsus intabuerit, sic Balsami vires glutinandis vulneribus adfescere pollicentur: inde tractum Balsaminæ vocabulum. Quid multa? in vulneribus sanandis Telephio non inferiores esse conuicio, hincq; Balsaminas appellatas. Nos tamen de iis peculiarem experientiam nullam habemus. Poterunt itaque alii, si lubet, eandem virium facere periculum.

ADNO

ADNOTATIO.

Balsamine est in hortis religiosorum sancti Germani parisiis frequens. Gallis Merueille dicitur à mirandis eius effectis quæ in morduca scribit Pandecharius in fine.

De Glycyrrhiza. CAP. LXX.

NOMINA.

Τρυγυριζα Græcis, Dulcis radix Latinis. Liquiritia officinis, Germanis Suesholtz [Gallicè Regalice] dicitur. Nomen tum apud Græcos, tum etiam Latinos à dulcedine, qua radix eius prædita est, inuenisse notius est, quàm vt dici debeat. Theophrastus nono de plantarum historia libro, Scythicam nominauit radicem, quòd in Scythia circa Mæotim paludem plurimū proueniat. Sunt etiā qui τρυγυριζα vocitent, quòd situm retenta in ore arceat.

Liquiri-

tia. Gly-

cyrrhiza

vnde di-

sta. Scythica

radix

FORMA.

Breuis frutex est, ramos binū cubitorū altitudine spargens, in quibus folia densa, Lētisco similia, pingua, ta&uq; glutinosa, Florem fert Hyacintho similem. Fructū pilularū Platani magnitudine, asperiorē tamen, filiquas Lentis modo rubescētes, breuesque habēt. Radices illi sunt lōgæ, colore buxæ vt Gentianæ, subacerbe, sed dulces, quæ Licii modo in succū cogūtur & densantur. Hęc delineatio ita Liquiritiæ hodie vocatæ quadrat, vt nulla

Glycyrrhiza.

vt nulla penitus sit nota quæ in illa nõ reperiatur. Fructuosa enim est, ramos bicubitales emittens, foliis lentifœinis, densis, pinguibus, tactuque sequaci lentore glutinosi. Floræ Hyacinthi, fructu pilularum Platani crassamen to, sed asperiore, siliquas Lentis figura, & breues habente. Radicibus prælongis, buxoe colore, & dulcibus.

LOCVS.

Plurima & optima in Cappadocia ac Ponto nascitur. multa præterea nec ignaua aliquot Germaniæ nostræ locis, Pabenbergensi præsertim agro, IOACHIMI nostri Camerari, viri doctissimi, patria producitur. Et hodie nusquã ferè nõ feritur in hortis. His quæ semel cõprehenderit, tam pertinaci fertilitate coheret, vt vix vnquã possit radicibus extirpari, tam restibili fecunditate regerminat.

TEMPVS.

Carpitur Septembre mense, quãdo semine prægnas est, aut Vergiliarum occasu. Flores suos Iulio mense profert.

TEMPERAMENTVM.

Natura eius nostræ temperaturæ familiaris est: nã tale monstratum est esse id quod dulce est. Sed quum adstrictio quædam adiuncta sit, vniuersum eius temperamentũ quantum ex caliditate & adstrictione est, tepidæ potissimum caliditatis fuerit, quam proximè ad symmetrum temperamentum ve accedès. Porrò quum etiam dulcis sit, humida quoque sit oportet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Succus radicis ad arteriæ exasperationes vtilis est, oportet autem vt linguæ subditus eliquescat. Ardori stomachi, & ad iecinoris thoracisq; vitia prodest. Vesicæ scabiem, & renum vitia cum passo potus emendat. Idem eliquatus sitim restinguit. Vulneribus prodest circumlitus. Commanducatus stomacho succurrit. Radicum recentium decoctũ ad eadem conuenit. Radix vero sicca in puluerem trita, pterygiis commodissimè inspargitur.

EX GALENO.

Huius fructus radicem succus inprimis vtilis est, simi liter vt eius radices dulcis, simulque modicè adstringens. Proinde

Pabenbergensis a-
gèr Gly-
cyrrhiza
fœcũdas.
Ioach. Ca-
merarius.

Proinde asperitates lenire põt, non solum in arteria, verum etiam scabra vesica, idque temperaturæ mediocritate. Quoniam aut temperie quoque humidum est quod modicè dulce est, iure sanè sitim arcens medicamentum est, nimirũ modicè humidum, simul & natura humana frigidius. Refert Dioscorides, radicem siccam ad læuorem redactam, pterygiorum illitu idoneum esse remedium.

EX THEOPHRASTO.

Dulcis & Scythica radix vtilis ad suspiria, & tussim siccam, atque in rotum thoracis laborantis medicamento comoda redditur. Quin & ex melle vlceribus mederi potest. Sitim quoque extinguit, si teneatur in ore. Qua de causa tũ ea, tum Hippacæ, Scythas decem & duodecim dies degere, & vitam prorogare affirmant.

EX PLINIO.

Radicis vsus in subditis decocta ad tertias, cætero ad melis crassitudinem, aliquando & tusa. E quo genere & vlceribus imponitur, & faucium vitis omnibus. Item voci vtilissimo succo, sic vt spissatus est, linguæ subdito: itè thoraci & iecinori. In ore habentes sitim non sentiunt: ob id quidã Adipson appellauerunt eã, & hydropicis dedere nõ sitirèt. Non parum auxiliũ confert iis qui perpetua siti excruciantur ideo commanducata & stomacice est, & vlceribus oris inspergitur, sæpe & pterygiis. Sanat vesicæ scabiem, renũ dolores, condylomata, vlcera genitalium. Dedere eam quidã potui in quartanis, drachmarum duarum pondere, & pipere, hemina aquæ. Commanducata sanguinem sistit ex vlcere. Sunt qui & calculos ea pelli traiderunt.

ADNOTATIO.

Glycyrrhiza Gallis, partibus transpositis Rhiz. aglyceia, Riglice.

De Galeopsi. CAP. LXXI.

NOMINA.

Γαλεόψις, ἢ γαλιβόλοισιν Græcè: Galeopsis, Vrtica labeo La Scrophularia
tinè, vulgò & officinis Scrophularia maior, Ficaria, ria maior.
n Mille-

Millemorbia & Castrangula dicitur. Germanicè *Kraunvurtz*, *Sauvurtz*, *groß feiguurtz en kraut*. [Gallicè l'Herbe aux chats.] Appositè autem Galeopsis appellatur, nomine ex Græco & Latino composito, quòd eius flores prorsus galæ aspectum referant. Aut si Græca cū Latinis componi haud possunt. γαλιόψις cum ψ & non ι, vt habent multa exemplaria, scribendum erit, vt idem valeat ac Mustelæ aspectum referens: flores enim non dissimiles esse capiti illius animalis videntur. Et ita legèdū esse Plinius etiā testatur, qui Galeopsin hanc nominat herbam. Scrophulariam autem à curandis strumis, quas scrophulas vocant. recentiores, dixerunt.

FORMA.

Galeopsis siue Scrophularia maior.

Totus cum suo caule & foliis frutex Vriticæ similis est, læuiora tamè habet folia & cum teruntur grauius odorata. Flores illi tenues, & purpurascetes. Huius delineationis notæ in vniuersum omnes, nulla prorsus reclamante, herbæ quam vulgus Scrophulariam maiorem nominat, conueniunt. Frutex enim est qui ad humani corporis ferè longitudinem interdum assurgit, foliaque Vriticæ habet, sed læuiora, & quæ trita grauem fundunt odorè, Flores tenues, atque purpurascetes. Respondet etiā locus natalis, vt ex sequentibus patebit. Esse autem veterum Galeopsin

psin vulgi Scrophulariam maiorem, præter ea que iam diximus, manuscriptus quoque codex euidenter ostendit: in quo pictura ita Scrophulariam refert, vt nemo sit qui eam non agnoscat. Huc accedit quòd in descriptione, quam ex Dioscoride desumpsit, apertè testatur Scrophulariam maiorem alio nomine dictam esse Galeopsin & Galeobdolo. Neque facultates discrepant, sed vtrarūque similes sunt, adeò vt haud dubiè veterum Galeopsis, recentiorum herbariorum sit Scrophularia maior.

LOCVS.

Nascitur circa sepes, semitasque, & in arcibus ædificiorū passim.

TEMPVS.

Colligitur Iunio & Iulio mēibus, tum enim potissimū floret.

TEMPERAMENTVM.

Desiccatur, extenuatur, & discutitur, adeòque partium est tenuiū, id quod amaritudo quæ in gustu præ se fert, satis indicat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia, succus, caulis & semen, duritias, carcinomata, strumas, parotidas & panos deiiciunt. Oportet autem bis die cum aceto tepidum cataplasma imponere. Fouentur & decocto eius vtiliter. Ad nomas, gangrænas, & putrescentia cum sale illita profunt.

EX PAVLO.

Galeopsis, quam alii Galeobdolon appellant, vriticæ similis herba est, maiorem tamen leuorem habet, & odorem grauem, Scirrhosos tumores dissipat & emollit. Itè ad nomas cataplasmatibus modo illita confert.

EX PLINIO.

Galeopsis folia caulesque, duritias & carcinomata sanant ex aceto trita & imposita. Itè strumas, panos & parotidas discutunt. Ex vsu est & decocto succo fouere. Putrescētia quoque & gangrænas sanant.

APPENDIX.

Recentiores etiam Scrophulariæ tribuunt facultatè sanandi vlcera putrescētia, & mariscas. Succum eius mederi

deformitati faciei iam ferè elephanticæ tradunt, vt inde factis constat à Galeopsi non diuersam esse. Semen in expellis & enecandis lumbriçis esse efficax adiuunt, id quod ab eius amaritudine non abhorret.

ADNOTATIO.

Galeopsis tibi pingitur nostra Cataria.

De Gallio. CAP. LXXII.

NOMINA.

Γάλλιον, ἢ γαλιόριον, ἢ γαλακτιον Græcis, Gallium Latinis. Officinis, vt multa aliæ optimæ herbæ, neglecta & incognita est. Germanis *Unser leben frayen Uueg, oder Qual, oder bestro* dicitur. Nomē inuenit ex eo quod vim coagulandi, ac spissandi lactis habeat. [Gallio cè *Petit muget iaulne.*]

Gallium.

FORMA.

Ramulos rectos, & folia Aparinæ simillima habet. Florem in summo luteum, tenuem, frequentem, valde odoratum.

LO

LOCVS.

Nascitur in aruis & humidis palustribusve locis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio potissimum mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Gallium siccum est & subacre.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius ambustus illinitur, & sanguinis profuua cohibet. Idem cerato rosaceo miscetur, insolatúrque; donec albescat, & sic lassitudines recreat Radix venerem stimulat.

EX GALENO.

Gallium inde adeò nomen sortitum est suum, quòd lac coagulet. Facultatem obtinet exiccatoriam et subacré. Flos eius sanguinis profuuis cõpetere videtur, & ambustus meridi. Est autem homi odoris, & coloris lutei.

ADNOTATIO.

Gallium à florum pallidorum & odororum copia, florastre dicitur. Alijs Aspergula minor quòd Aspergilli formam habeat.

De Glechone. CAP. LXXIII.

NOMINA.

Γλήχων, ἢ βλήχων Græcè, Pulegium Latinè vocatur, Officinæ Latinum nomen retinent. Germanicè *Pöltey* [Gallicè *Pulege.*] Blechona autem appellarunt, quòd gutturali statum à pecore cum floret, balatum concitet. Id quod Plinio lib. xx. cap. xiiii. autore, de syluestri verè dicitur. Pulegium verò, quòd eius flos recens incensus pulces interficiat.

GENERA.

Plinius & Apuleius duo Pulegii faciunt genera, alterum feminam, alterum marem: nec alia ratione differre scribunt, nisi quòd mas candidam, femina verò purpureum florem habeat. Dioscorides Pulegium masculum, quòd satium alio nomine in Dictamni descriptione vocat, dunta

n ij xat

at depingit. Syluestre autem secundam Calaminthæ speciem facit, quam Latini propriè Nepetam nominant, ut suo loco dicemus.

FORMA.

Pulegiū mas seu satium, cuius picturā damus, fruticosum assurgit & ad cubiti altitudinem inerescit, maximè si sit quo sustentetur, foliis Sampfuchi, surculis hirsutis, rubricantibus, & per interualla purpureo flore orbiculatim coronatis.

LOCVS.

Pulegium mas siue satium.

Prouenit locis cultis & aquosis: semelque satum diutina durat ætate.

TEMPVS.

Carpitur dum floribus prægnans est, id quod Iulio & Augusto mensibus accidit.

TEMPERAMENTVM

Pulegium quum acre & subamarum sit, valde tum excalefacit, tum extenuat: idèoque in terrio ordine calidū & siccum esse statuit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Extenuat, calefacit, & concoquit. Porū mensis, secundas, & fœ-

& foetus trahit. Cum melle & aloe potū, ea quæ circa pulmonem sunt, educit, & counlis auxiliatur. Nauseas stomachique morsus cum posca potum lenit. Atram bilem per aluum educit. Cum vino potum venenatorum morsibus succurrit. Defectos animo, cū aceto naribus obiectum recreat. Siccatum & in puluere tritum crematumque, gingiuas firmat. Illitum cum polenta inflammationes omnes mitigat. Podagris perse confert vsque dum rubescat cutis. Cum cerato varos tollit. Lienosis cum sale vtiliter illinitur. Decoctum eius pruriginis si eo lauantur sedat. Inflationes, durtias, & conuersiones vuluæ in defensionibus iuuat.

EX GALENO.

Pulegium calefacere abundè magnum est testimonium, quòd illitum rubrificat, & quòd, si quis diutius toleret, exulceret. Extenuare verò satis indicat quum humida, crassa & lenta ex thorace & pulmone excreatu facilia faciat, mensesque moueat.

EX PLINIO.

Magna societas cum Mentha, ad recreandos defectos animo, Pulegio cū surculis suis in ampullas vitreas aceti vtrisque deiectis. Qua de causa dignior è Pulegio corona vertigini quàm è rosis, cubieulis nostris pronūciata est. Nam & capitis dolores imposita dicitur leuare. Quin & olfactu capita tueri contra frigorum æstusque iniuriā, & à siti traditur: neque æstuarè eos qui duos è Pulegio surculos impositos auribus in sole habeant. Illinitur etiam in doloribus, cū polenta & aceto. Nauseas cū sale & polenta in frigida aqua pota inhihet. Sic & pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua, item rosiones sistit, & vomitiones cum aceto & polenta. Intestinorum vitia melle decocta & nitro sanat. Vrinam pellit ex vino, & si Aminæum sit, & calculos, & interiores omnes dolores, ex melle & aceto sedat. Menstrua & secundas, vuluas cōuersas corrigit, defunctos partus enicit. Comitialibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sunt, tritum inspergitur. Salfitudines corporis si cum vino tradatur minuit. Neruorū causa & in contractione, cum sale, aceto & melle conficitur

opisthotono. Bibitur ad serpentii ictus decoctum, ad scorpiõnũ, in vino tritum, maxime quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices necat odore. Xenocrates Pulegii rami lana inuolutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subuci, & ita collocari ægrum inter remedia tradit.

EX SIMEONE SETHI.

Pulegium attenuat & calfacit vehementer, quapropter humida & crassa in thorace, & in pulmone humida & glutinosa iuuat, & vt excreentur efficit. Cũ vino albo coctum & potum, calidumque syncerum menses prouocat. Extrinsecus illitum ischiadicis, & aliis partibus frigore affectis auxiliatur.

ADNOTATIO.

Pulegium in syluis & locis aditis luxuriat.

De Gentiana. CAP. LXXIII.

NOMINA.

Tριανθὴ Græcè, Gentiana Latinè appellatur. Nomen apud omnes officinas retinet Germanicè *Enzian*, oder *Gentiana* *Bitterwurtz* [Gallicè *Gentiane*] nominatur, Sic à Genthio vnde di- Illyriorũ rege, q̄ in bello primus eius vires reperit, dicta est. *fla.*

FORMA.

Folia Gentianæ iuxta radicem erumpunt iuglandi aut Plantagini similia, subrubentia: sed quæ à medio caule, præsertim autem cacumine prodeunt, breuioribus incisuris fecta sunt. Caulis illi inanis, læuis, digiti crassitudine, binũ cubitorum altitudine,geniculis intersectus, ex maioribus interuallis folia proferens. Flores eius lutei primũ calycibus conclusi, postea intumescens explicantur, Semen in calycibus obtinet latius, leue, glutinosum, ad Spondilii semẽ acco

Gentiana.

Gentiana secũda species,

accedens. Radicem mittit longam, similem Aristolochiæ longæ, crassam, & amaram.

LOCVS.

Nascitur in altissimis montiũ cacuminibus, vmbrosis locis & aquosis. Plurimaverò & copiosissima sub Alpinis montibus in Illyrio, & monte *Sarrenberg* haud procul à Tubinga sito.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimũ mense, dein Iulio semẽ producit.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo immensa satis monstrat radicem eius esse calidam & siccam

VIRES EX DIOSCORIDE.

Gentianæ radix calefactoriam & adstringentem vim habet. Venenatorum moribus succurrit duarum drachmarum pondere cum pipere, ruta & vino pota. Succus drachmarum doloribus, ex alto cadentibus, ruptis & conuulsis opitulatur. Hepaticis, stomachicis pota cum aqua subuenit. Radix collyrii modo subdita fœtus eicit. Vulneraria est imposita ut lycium, vulneribusque sinuatim depascentibus, potissimum succus, medetur. Oculi inflammatione laborantibus illinitur. Pro meconio collyriis acribus miscetur succus. Radix alphas abstergit. Côtusa radix diebus quinque aqua maceratur, postea in eadem decoquitur, dum aquæ radices superstant emineant: deinde ubi refrigerit aqua linteolo percolatur, iterumque decoquitur, dum mellis crassitiem contrahat: demum in vase testaceo reconditur.

EX GALENO.

Radix Gentianæ herbæ admodum efficax est quum opus est extenuatione, purgatione, absterfione, obstructio- nis liberatione. Nec mirum si hæc possit, quum impense amara sit.

EX PLINIO.

Vfus in radice & succo. Radicis natura est excalfactoria, sed prægnantibus non bibenda. Præcipue aduersus angues duabus drachmis cum pipere & ruta, vini cyathis sex siue viridis siue sicca pota prodest. Tanta huic vis est, ut iumentis etiam non tussientibus modo, sed illa quoque trahentibus auxilietur pota. Stomachum corroborat ex aqua pota. Farina eius ex aqua tepida fabæ magnitudine pota, intera neorû vitis occurrit. Radix trita vel decocta, à ruptis, conuulsis, & ex alto deiectis potatur.

ADNOTATIO.

Gentiana ex monte Iura huc conuehitur.

De Glyside. CAP. LXXV.

NOMINA.

T Διανθίδι, ἢ παριονία Græcis, Pæonia & casta herba Latinis dicitur. Nomē Pæoniæ in officinis seruat. Germa-

nis *Pæoniseublum*, *Rönißblum*, *Bichtvurtz*, *Bent gnenrosz*, *Venedischrosz*, *Benedictenrosz*, *Pfingstrosz*, [Gallicè *Pivoine*, ou *Rose nostre dame*,] vocatur. Glycyfida porro dicta est quod grana mali punici acinis similia habere videatur. Nam sidia mali punici grana à Bæotis nominantur. Pæonia ab eius inuentore medicinæ peritissimo, Pæone appellata est.

GENERA.

Duo eius genera sunt, mas & fœmina. Mas in vulgaribus herbariis *Nitiuenvurtz*, fœmina verò *Pæontium*, aliisque nominibus Germanicis paulò antè cōmemoratis nuncupatur. Idē, magno errore, Pæoniā à Pionia differre putant, atque adeò diuersis etiam capitibus, imo & viribus disiungunt. Ferendus tamen is error esset, nisi utriusque etiam herbæ, hoc est, Pæoniæ & Pionia, duplex genus assignarent, marem nimirum & fœminam, cum tamen sub vna Pæoniæ nomenclatura, utrunque genus Dioscorides & alii veteres complexi sint.

Pæonia.

FORMA.

Caulis duorum fere dodrantum altitudine nascitur, multas

tas propagines habens, Mas Iuglandi nuci folia similia obtinet, fœmina verò Smyrni modo diuisa. Sûmo caule si-
liquas quafdã Amygdalis similes profert, in quibus quum
aperiuntur, grana rubra, multa, exigua, punici mali acinis
similia inueniuntur, in medio nigra, purpurea, quinque aut
sex. Radix maris, digiti crassitudine, dodrantali vero longi-
tudine, gustu adstringens, alba. Fœminę propagines sobo-
lęve ceu glandes septę aut octo, vt Asphodelus habet. Ex
qua siquidę descriptione abundę liquet. Pæoniã quę pas-
sim in hortis nascitur, & cuius hic picturam damus, esse fœ-
minã, quod eius folia Smyrni modo sint laciniata, & q̄
radix septem aut octo veluti glãdibus cõstet. Reliquę no-
tę, potissimũ quod in siliquis graua alia rubentia, alia ni-
gra sint, vtrique generi communes existunt.

LOCVS.

Nascitur in altissimis mōtibus, & passim hodie, fœmi-
na potissimũ in hortis prouenit.

TEMPVS.

Maior floret mense.

TEMPERAMENTVM.

Pæonia radicem habet leuiter adstringentem cũ quadã
dulcedine. Si vero plusculum dentibus madas, acrimoniã
item quampiam subamarã subesse percipies: id quod in ra-
dice etiã nostratis Pæonię, quam fœminam esse diximus,
deprehendes. Pæonię verò in vniuersum temperamentum
tenuium est partium, exiccatorium, haud tamen insigni-
ter calidum, sed aut symmetrum, aut paulò calidius.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Datur radix mulieribus à partu non purgatis. Cit men-
ses Amygdalę magnitudine pota. Ventris doloribus cum
vino pota auxiliatur. Regio morbo correptis prodest, re-
num ac vesicę doloribus. Decocta in vino & pota, aluũ si-
stut. Seminis grana rubra decem aut duodecim pota in vino
austero, nigro, rubentem fluxionem sistit, stomachicis & e-
rõsionibus comesta profunt. A pueris pota & comesta, ini-
tia calculorum eximunt. Grana nigra nocturnis suppressio-
nibus,

nibus, ephialtas nominat. vuluę strangulationibus, & vte-
ri doloribus in aqua mulsa aut vino quindecim pota, opi-
tantur.

EXGALENO.

Radix Pæonię menses cit ex mulsa Amygdalę quan-
titate pota. Sanè tũdere eã oportet ac cribare, & sic insper-
gere, Expurgat etiã iecur obstructum & renes, Sed hæc
efficere nata est quã acris & subamara est, quã verò quiddã
etiã adstrictoriũ obtinet, fluxiones ventris sistit. Opor-
tet autem tunc in austerotũ vinorum quopiam eam deco-
ctam bibere. Est omnino reficcatoria vchementer, vt non
desperauerim eam ex collo pueris suspensam, meritò comi-
tialę morbum sanare. Equidẽ vidi puellum quandoq; *Historia.*
octo totis mētib; morbo comitiali liberũ, ex eo quo gesta
bat radicę tẽpore. Vbi autẽ forte fortuna qđ à colo suspẽ-
sum erat decidisset, protinus morbo correptus est: rursũq;
suspẽso ĩ illius locũ alio, inculpatę postea se habuit. Vĩsum
verò est mihi satius esse denuo id certioris experientię gra-
tia detrahere: id quũ fecissem, ac puer iterũ esset cõuulsus,
magnã ac recetę radicis partem ex collo eius suspẽdimus.
ac deinceps prorsum sanus effectus est puer, nec postea cõ-
uulsus. Rationabile itaque erat aut partes quaspiã à radi-
ce defluentes, ac deinde per inspirationem attractas, ita af-
fectos locos curare, aut aerẽ à radice asidue mutari & al-
terari. Nam hoc pacto succus Cyrenaicus columellã phle-
gmone affectã iuuat, & Nigella fricta palam destillatio-
nes & grauedines desiccant. si quis eam in calidum linteum
rarum liget, asidueque calorẽ ex ea per inspirationẽ, quę
per nares fit, attrahat. Quin etiã si compluribus linis,
maximẽ marinę purpurę, collo viperę inieceris, illis vipe-
ram præfocaueris, eaque postea cuiuspiã collo obuixeris,
mirificę profuerit tum tonsillis, tum omnibus iis q̄ in collo
expullant.

EXPLINIO.

Pæonia medetur Faunorũ in quiete ludibriis. Rubra
grana rubẽtes mētes sistunt quindecim ferẽ pota in vino
nigro. Nigra grana vuluis medetur, ex passio aut vino to-
tidem

tidem pota. Radix omnes ventris dolores sedat in vino, aluumque purgat. Sanat opisthotonum, morbum regium, renes, vesicam. Marricem autem & stomachum decocta in vino, aluumque fistit. Est etiam contra malum mentis, sed in medendo quatuor drachmę fatis sunt. Grana nigra auxiliantur & suppressiōibus nocturnis in vino pota quo dictum est numero. Stomacho verò & erosionibus, & esse ea & illinire prodest. Suppurationes quoque discutiuntur recentes nigro semine, veteres rubro. Vtrūque auxiliatur à serpente percussis, & pueris contra calculos incipiente stranguria.

ADNOTATIO.

Paeonia mas & femina nobis frequens, solam pingis feminam.

De Geranio. CAP. LXXVI.

NOMINA.

Rostrum
ciconiæ.
Geraniū
unde di-
ctum.

Tερανιον Græcæ, Geranium Latinè, vulgò & herbariis Rostrum ciconiæ appellatur. Geraniū autem à gruini capitis imagine, quæ summo eius plantę capitulo inest, Græcis aptissima similitudine dictum est. Sic recentioribus à ciconiæ rostri effigie. Rostrum ciconiæ nominatum est.

GENERA.

Primum
genus.
Secundū.
amomū
nō est pes
columbi-
mus.

Duo Geranii Dioscorides tradit genera. Primum quod longioribus rostris, & in mucronem acuminatis constat. Hoc hodie officinis & herbariis Acus pastoris & Muscata. Germanis verò *Storckenschnabel* [Gallicè *Aguille de berger*] dicitur. Alterum quod maluæ folia habet, Pes columbinus vulgò nominatur. [Gallicè *Pied de pigeon*.] Sunt qui turpiter aberrantes, Amomum esse existimāt. Germanicè *Zaubensuss, oder Schartenkraut* appellatur.

Prę

Pręter hæc duo alia adiecimus genera, inter quæ id quod tertium ordine est, foliis Artemisiæ tenuifoliæ vel Chrephylo simile existit, herba Roberti & Robertiana à nonnullis, haud dubiè à superstitione aliqua Diui, qua superior ætas mirificè imbuta fuit, appellatur. Germanicè *Rüprechtskraut*. [Gal. *Herbe Robert*] Quartum folia obtinens laciniata, Germanicè pro certiori discrimine *Kranich halss*, vocari potest. [Gallicè *Pied de Colomb menu*.] Quintum quod folia Ranunculi habet, gratia Dei nominatur, Germanicè *Bottes gnad*. [Gallicè *Grace dieu*.] ab insigni in sanandis vulneribus effectu. Sextum, quod forma quarto generi simillimum est, nec ferè ab illo nisi sola magnitudine foliorum, florum & radice distat, Germanicè *Blüt vurtz*, à rubro colore aut mirifica in sistendo sanguinis profusio facultate vocatur. [Gallicè *Espec de col de Gruë*.]

Tertium.
Robertiana.
Quartum.
Quintum.
Sextum.

FORMA.

Geranium primum caules habet à radice rubentes, lanuginosos, folia Anemones, diuisuris incisa, flores purpureos, & in cacumine caulium fastigia capitulis ciconiæ aut gruū cū rostellis longitudine acus emicantia. Radicem oblongam & subrotundam dulcemque.

Alterum

*Geranium primum.**Geranium secundum.*

- Secundi.* Alterum vt præcedens caules tenues, rubentes à radice statim, lanuginososque obtinet, folia maluæ familia. candidiora, flosculos subpurpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem tenuem & oblongam. *Tertii.* caules habet à radice rubescens, lanuginosos, geniculatos, saporis & odoris inuicundi, folia Chærephyllo aut Artemisiæ tenuifoliæ similia, flores purpureos, capitella gruini capitis modo rostrata, radicem intus viridem, & adstringentem. *Quartum.* caulicos itidem vt reliqua rubentem, lanuginosum, folia laciniata admodum, flores purpureos, ex quibus capitella gruini capitis instar rostrata, & in iis femina quinque nascuntur: radicem intus candidam, extra subluteam. *Quintū.* reliqua omnia magnitudine excedit, caules emitit oblongos, rotundos, modicè lanuginosos, à radice statim rubentes, folia Ranunculo similia, flores

res

*Geranium Tertium.**Geranium Quartum.*

res ferè cæruleos, capitella præcedenti Geranio similia, radicem crassam & longam, multis exiguis radiculis veluti capillamentis quibusdam fibratam.

Sextum ramos habet tenues, lanuginosos, folia laciniata, tenuia, flores in summo purpureos, ex quibus, vt in quarto, capitella gruini capitis formam referentia proueniunt. Radicem extra & intus rufam.

LOCVS.

Omnia Geranii genera in incultis proueniunt. Primum passim in campestribus & nonnunquam inter segetes nascitur. Alterum in colliculis. Tertium in umbrosis locis & dumetis. Quartum in agrorū limitibus, & iuxta sepes. Quintum in pratis. Sextum in locis montosis & saxosis.

o TEM

Geranium quintum.

Geranium sextum.

TEMPVS.

Primum statim inter initia veris Aprili mense flores suos ostendit, & subinde per integram æstatem. Alterũ, Tertiuũ & Quartũ, Maio mense florent. Quintum Iunio & Iulio mensibus, quemadmodum etiam Sextum.

TEMPERAMENTVM.

Omnium folia & radices, primo excepto (cuius radix dulcis est quodammodo, atque adeò discutiendi vi prædita) ad stringunt ac siccant.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix Geranii primi in vino drachmæ pondere pota, vteri inflationes discutit. Secundum nullam habet in medicina vsum.

EX

EX PAVLO.

Geranium quod foliis responderet Anemonæ, radicem habet esculentam, quæ cum vino drachmæ vnus pōdere sumpta, vteri inflationes dissoluit. Altera Geranii species in re medica inutilis est.

EX PLINIO.

Primæ Geranii speciei radix, reficientibus se ab imbecillitate vtilissima. Bibitur contra phthisin drachma in vini cyathis tribus bis die. Item contra inflationes, quæ & eruda idem præstat. Succus radicis auribus medetur. Opiſthoronicis semen drachmis quatuor cum pipere & myrrha potum.

APPENDIX.

Etſi secundum Geranii genus à Dioscoride aliisque nonnullis: tanquam nullius in medicina vsus damnatum sit, tamen posterior ætas quotidiana experientia in sanandis vlncribus & fistulis, eius ac reliquorum etiam mirum esse effectum comperit: prout eas herbas his ipsis in potu mirifice conferre tradunt. Et certè non mirum est earundem vires olim fuisse ignoratas, cum & aliarum multarum plantarum facultates, quas cōstat esse hodie notissimas, veteribus fuisse incognitas, notius sit quàm vt demonstrari debeat. Antiquus quoque herbarius, prædictorum Geraniorum folia magnam vim obtinere in glutinandis vulneribus, & articulorum doloribus leniendis tradit. Primi autem radicem mouedi vrinam facultatem habere ait, ideoque calculosis, stranguriæ & difficultati vrinæ prodesse. Tertiuũ genus ad oris, mamillarum, pudendorumque vlcera sananda vnicè conducit. Reliqua similiter ad glutinanda vlcera mirifice profunt. Nullum verò ad sanguinem vndeunque emanantem compescendum præstantius sexto est: vnde etiã Germani, vt comprehensum est, **Blutwurts**, hoc est, sanguinariã radicem appellare voluerunt.

o ij

ADNO

ADNOTATIO.

Gerania omnia hic frequentissima.

De Gongyle. CAP. LXXVII.

NOMINA.

Gongyle **Γ**ογγύλι η γογγύλις Græcis, Rapum Latinis & Officinis, Germanis **R**uben [Gallis *Naneau rond*] appellatur. Græci autem à figura eius, quæ plerunque rotunda esse solet, vocabulum detorserunt. Nanque quod in rotunditate tem coactum est, vel in orbem circumagitur, γογγύλιος dixerunt. Rapa verò, quod ex terræ rure, quasi ruapa. Varrone teste nominata est.

Rapum de.

GENERA.

Rapi duo sunt genera. Vnum satiuum, quod simpliciter Germani **R**uben vocant. [Galli verò *Rane ou naneau blanc de iardin.*] Estque id iterum duum generum. Vnum candidum, quod Germani etiam **U**veisrueben vocant: & alterum rubrum, **R**ot rueben iudem appellant. [Galli *Rane ou Naneau rouge de iardin.*] Alterum sylvestre, quod vulgus Rapunculum, quasi paruum rapum, Germani **R**apunzeln nominant. [Galli *Reponces ou Reponchon.*]

Rapunculus.

FOR

FORMA.

Rapum satiuum album.

Rapum satiuum rubrum.

Rapum satiuum caule & foliis Raphano simile est, floribus verò & siliquis, in quibus semē profert, Napis aut Brassicis. Sylvestre, frutex est cubitali altitudine, ramosum, in summo læue, folia nimirum læuia habens digitali latitudine, aut maiora. Semen in calyculatis fert siliquis: dehiscens verò seminum inuolucris, alia intus capitū specie est siliqua, in qua semina parua nigra sunt, sed quæ fracta intus albicent. Flos eius in purpureum vergit colorem. Radix digitalis ferè est. Quæ delineatio prorsus alludit ad hanc herbam, quam vulgus Rapunculum nominat: siquidē cubitalis est, fruticosa, ramosa, folio digitali, nigro in siliquis semine, quod cum frangitur album intus apparet. Flos etiam

Sylvestre rapum.

*Rapum sylvestre siue
Rapunculus.*

tempore à pueris etiam agnoscitur. Deinceps verò exit in caulem & adolescit, ac Iunio mense flores, ac subinde semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Rapa calida sunt in secundo ordine, & humida in primo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Satii rapi elixa radix nutrit, inflat, carnem flaccidã generat, Venerem stimulat. Decocto eius podagræ ac perniones fouentur. Ipsa etiam radix trita illita prodest. Si verò quispiam in excauata radice rosaceum ceratum feruenti cinere liquefecerit, exulceratis pernionibus proficiet. Asparagi eius decocti eduntur ciendæ vrinæ accommodi. Semen in antidota & theriaca, præsertim quæ dolores mitigare possunt,

purpurei coloris est, radixque digiti magna ex parte magnitudine constat.

LOCVS.

Satium, solum putre & solutum desiderat. Syluestre in aruis nascitur passim.

TEMPVS.

Satium rapum floret æstate, ac siliquatur subinde. Syluestre autè verò quidem tempore, priusquam in caulem attollitur, acetariis frequenter inferi solet, erutum radicitus cum foliis suis iam recens enatis, quo sanè

possunt, aptè additur. Potum venenis aduersatur. Venerè concitat. Muria conditum, comestum minus nutrit, sed appetentiam excitat. Syluestre rapum miscetur medicamentis quæ ad detergendam faciem reliquumque corpus, ex lupinorum, aut tritici aut lolii, aut erui farina conficiuntur.

EX GALENO.

Rapi semen venerem excitat, utpote spiritum flatuosum procreans. Sic & radix concoctu difficilis est, inflatque & semen generat. Succus ex ea in corpus digestus temperato crassior est: ideoque si quis ultra modum esitauerit, & maxime si perfecte conficere eam nequeat, crudum succum in venis congeret. Ad alui deiectionem nec conferre quicquam, nec officere dixeris, potissimum quando bene fuerit percocta, ut quæ longam elixationem requirat, optimaque sit bis decoctionem perpessa. Sin crudior ingeratur, concoctioni pertinacius resistet, pariet inflationes, & stomachum infestabit, nonnunquam etiam mordere illum non verebitur.

EX PLINIO.

Rapo vis medica inest. Perniones feruens impositum sanat. Item frigus pellit à pedibus aqua decoctum. Et ius feruens podagræ etiam frigidis medetur. Et crudum tusum cum sale cuiusque vitio pedum. Semen illitum & potum in vino contra serpentes & toxica salutare esse proditur. A multis verò antidoti vim habere in vino & oleo. Democritus in totum ipsum abdicauit in cibis propter inflationes. Diocles magnis laudibus extulit, etiam venerem stimulari ab eo professus. Item Dionysius: magisque si eruca condiretur. Tosta quoque articulorum dolori cum adipe prodest. Syluestri ad læuigandam albicandamve cutem in facie totòque corpore vtuntur, mixta vrina pari mensura. Eius succus circa messem exceptus, oculos purgat, medetur caligini admixto lacte mulierum.

EX SIMEONE SETHI.

Admodum nutriunt rapa, vrinam ciunt, inflant, genitale semen gignunt, fauces leniunt atque thoracem. Crebrior

illorū vsus crassum humorem generat, & obstructiones ie
coris parit. Ventrem nec sistunt, nec mouent. Si cum aceto
& sale edantur, appetentiam excitāt. Horum semē tritum
& haustum magna copia, venerem suscitāt. Fertur quōd si
quis hoc ipsum semen cū Calamintha & Lemnia terra cō-
mixtum sumat, eo die neque veneno, neque morfu venena
ti animalis lædi. Appensum inguinū morbis peculiari qua-
piam proprietate medetur.

ADNOTATIO.

Rapum satinum Aubernillanum Perisis commendant, radice
tuberosa multum è terra extante. Rapum syluestre nobis cum Diosco-
ride Rapontium dicitur.

De Gingidio. CAP. LXXVIII.

Chærefo-
lium.
Chærefo-
liū vnde
dicitur.

Gingidiū siue Chærefolium.

NOMINA.

Γινγιδιον Græcè, Gin-
gidium Latine, offi-
cinis Chærefolium, Ger-
manicè **Kerbelkraut**
[Gallicè *Cerfueil ou Sal-
mille*] dicitur. Chærefoli-
um autem, græca voce &
Latina coalescentibus in
vnum nomen, ob id di-
ctum est, quòd foliis lu-
xuriet. Ne tamen voca-
buloꝝ vicinitas aliquā pa-
riat

riat confusionem, imperitoq; lectori nomenclationū simi-
litudino imponat, sciendum est officinarum Chærefolium di-
uersum esse à Chærefolio Plinii.

FORMA.

Herba est syluestri Pastinacæ similis, tenuior tantum
& amarior. Radicula subcandida, amaricante. Vnde sa-
tis liquet herbam quam hodie Chærefolium nomināt, esse
Gingidium. Nam erraticæ Pastinacæ foliū æmulatur,
aliquantò tenuius: radicula subalba, amaricante, floribus
candidis, semine in siliquis exiguis oblongo, angusto & acu-
minato.

LOCVS.

Passim hodie in hortis colitur.

TEMPVS.

Maiō mense floret, & subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Sicut gustu amaritudinem & adstrictionem præfert, sic
temperamento quoque ipso caliditatem & frigiditatem.
Secundum verò vtranque qualitatem desiccatorium in se-
cundo ordine est: vnde iterum colligi potest, Chærefolioū
esse Gingidiū, quòd ipsum gustui amarorem & adstric-
tionem euidentissimè repræsentet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Crudum & coctum olerum modo esui idoneum est. Edi-
tur etiam sale conditum seruatumve. Stomacho vtile. Vri-
nam ciet. Decoctum eius cum vino potum, vesicæ accom-
modum est.

EX GALENO.

Estur Scandicis modo. Stomacho mirè vtile siue cru-
dum, siue elixum libeat sumere. Longioris decoctionis im-
paciens est. Nonnulli ipsum ex garo oleoque esitant. Alii
vinum aut acetum adiciunt, ac multo sic magis stomacho
conducit. Cum aceto assumptum, fastidiosos ad cibum in-
uitat. Perspicuum verò est hanc herbam medicamentum
magis esse quàm cibum, quippe quæ adstrictionis & ama-
ritudinis non obscuræ nec exiguæ particeps est.

EX PLINIO.

Coctū crudumq; stomachi magna vtilitate effur. Siccat enim ex alto omnes humores eius.

APPENDIX.

Facultates iam commemoratas etiam Charefolio suo tribuunt recentiores: scribunt enim mirificè conferre ventriculo, ciendisq; mensibus, urinæ in vinò decoctum, vt iterum hinc constet à Gingidio non esse diuersum.

De Genista. CAP. LXXIX.

NOMINA.

Genista Latinis rei rustica scriptoribus & Plinio nominatur. Officinis & barbaram sectantibus medicinam. Genesta & Genestra. Germanis *Binst* vel *Benist* [Gallicè *Genet*] appellatur. Genistam autem vocant haud dubiè quòd genu modo flexillis ad nexus sit: vel, vt aliis placet, quia genibus medeatur dolentibus. Alia autem est à

Genesta.
Genista
unde di-
sta.

Genista
nō est ea-
dem cum
Sparto.

Genista.

Sparto, quòd hoc virgas habeat lōgas sine foliis, vt suo dicemus loco, illa autem minutis foliis scetet.

FORMA.

Genista fruticat ramis herbaceis, scabris, foliis minutis scatentibus flore luteo, apibusq; gratissimo, semine lenticulis haud absumili, quòd siliquis innascitur, radice sublutea.

LOCVS.

Perarida loca amat, ideòq; in syluis, & iuxta syluas nascitur.

TEM

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mense, ac subinde in siliquis hirsutis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccat in altero ordine, id quod amaritudo quam gustata refert, & eius facultates abundè docent.

VIRES. EX PLINIO.

Semen Genistæ purgat Ellebori vice, drachma & dimidia pota in aqua mulsæ cyathis quatuor ieiunis. Ramis similiter cum fronde in aceto maceratis pluribus diebus & tuis: succū dant ischiadicis vtilè, cyathi vnus potu. Quidam marina aqua macerare malunt, & infundere clystere. Perungitur codè succo ischiadici, addito oleo. Quidam ad stranguriam vtuntur semine. Genista tusa cum axungia, genua dolentia sanat.

APPENDIX.

Ex iam commemoratis verbis perspicuum omnibus fit, Sparto & Genistæ, non obstāte quòd forma nonnihil distent, eandem inesse facultatem: vt enim Spartū pituitam per superna & inferna purgare potest, sic etiam Genista. Hinc adeò fit vt eius seminis hodierno tempore contra podagram magnus sit vsus. Vrinam etiam amaritudinis ratione mouet, & quia incidendi & extenuandi facultatè habet, lapidem tum in renibus, tum in vesica confringere, vt etiam recentiores tradunt, potest. Strumas denique atque alios tumores discutere posse iidem scribunt.

De Genistella. CAP. LXXX.

NOMINA.

PRIORI non admodum dissimilem herbam nonnulli Genistellā vocant, quòd scilicet Genista exilior & humilior sit. Germanicè appellari potest, *Die stechedne Binst*. Alii vocāt *Erdpfrymen*, oder *klein streichblumen*. [Gallicè *Petit Genet*.] Sūt qui nō sine magno errore p Genista vtātur, quū facultatibus diuersis p̄dita sit. Sūt qui

Genistel-
la.

Rosina

Rosmarinus aculeatus - Rosmarinum aculeatū nominent, quòd eius folia Rosmarini ferè similia sint.

FORMA.

Genistella.

Frutex est Libanotis coronaria, quam Rosmarinum vocant, penè folio, sed rigido at pungente, flore luteo, piso non dissimili, semine in exiguis siliquis rufis, radice sublutea.

LOCVS.

Nascitur in arenosis locis, secus vias.

TEMPVS.

Maiomense flores luteos producit, quibus pastæ apes improbum mel conficiunt.

TEMPERAMENTVM.

Adstringetum cum amaritudine facultatè possidet, ac proinde valenter, simulq; citra mordacitatem exiccâtem.

VIREs.

Semen eius serpentibus aduersari tradunt. Decoctum foliorum, profluuum menstruorum sistit. Idem etiam potum ventris fluori succurrit. Et vt rem in pauca contraham, idem Genistella, quod Hippuris seu Cauda equina potest.

ADNO

ADNOTATIO.

Genistella nobis frequens.

De Gnaphalio. CAP. LXXXI.

NOMINA.

Γναφάλιον Græcis, Centūculum aut Centuncularis herba Latinis nominatur. Officinis ignota. Germanis *Rhuorkraut* appellatur. Gallis *Herbe velue*. Gnaphalium verò vocata est hæc herba. Galeno autore, candidis molibusque eius foliis, quibus *εντι γναφάλιον* hoc est, protomentis vtuntur. Gnaphalion itaq; dicitur, quasi tomentitia. Centūculum autem dixerunt, quod centonibus cum tomento maxima sit cognatio. Germanicam nomenclaturam ab eius facultate aduersus dysenteriam illi inditam esse ne mihi non notum est.

GENERA.

Gnaphaliū, siue Centūculum.

Dūm esse videtur generum: vnum enim paulo latioribus ac cædioribus foliis constat: alterum verò tenuioribus & minus candidis: quodq; flores in summitate ac cacumine tantum profert. Verum cum forma parum admodum facultatibus verò nihil distent, nos vna pictura genus vtrunque complexi sumus.

FOR

FORMA.

Candida & mollia Gnaphaliū obtinet folia. atque aded tomentitia, floresq; luteos, radicem vero capillatam ac tenuem, vt pictura ipsa monstrat.

LOCVS.

Vulgaris herba vbiq; statens Gnaphaliū, in locis siccis potissimum, interdum etiam pinguius proveniens.

TEMPVS.

Junio & Iulio mensibus florere.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit atque aded exiccat Gnaphaliū.

VIRESE. EX. DIOSCORIDE.

Gnaphalii foliis aliqui proutomto vtuntur. Tamē faciunt hæc ipsa in austero vino pota ad dysenteriam.

EX. GALEN. O.

Folia Gnaphalii medioriter adstruunt, ac proinde quidam id exhibent ex austeriorum vinorum quopiam dysentericis.

EX PLINIO.

Datur in vino austero ad dysenteriam, ventris solutiones, mensesq; mulierum sistit. Infunditur autem tenafino. Illinitur & putrescentibus vlcere.

ADNOTATIO.

Gnaphaliū Latinis Tomentum, officinis Cottonaria.

De dipsaco. CAP. LXXXII.

NOMINA.

Virga pastoris.

Ἰλακος, Grecis, Labrum Veneris, Carduus veneris Latinis, Virga pastoris officinis, & Cardo fullonū dicitur. Germanis Kartendistel, Buobenstrel, Aveber-

Dipsacus vnde dicitur. Labrū veneris.

karten [Gallicè Chardon à carder, aliis Verge à Bergier, on Chardon à Foulon] Dipsaci autem nomē à contrario inuenit, quoniā cōcauo alarum sinu rotē vel imbrem recipiat, quo velut ad abigendas sitis iniurias abutitur. Labri veneris nomenclationem à carinato foliorū habitu contraxit, quæ se anfractuosa sinuantia ampaga, peluis vel lauari speciem

ciem constituunt, & intra se humorem nunquam non retinent. Virga pastoris haud dubiè dicta est, ob longas virgas, quibus cardui ad poliendos pānos vtilis in fident, quas pastores fortē sumūt, & ea parte qua possit manu capi aculeis nudant, reliqua autem aculeata parte gregem ducunt. Carduus verò fullonius cœpit appellari, quod ea rudes pānos velut echino quadam expolunt, detractisque floccis concinnant. Errat mirū in modum Serapionis interpres, qui sub Virgæ pastoris nomine, Polygonon Dioscoridis delinear.

Virga pastoris.

Carduus

fullonius.

Serapionis

interpres

perstringitur.

GENERA.

Dipsacus albus.

Dipsacus purpureus.

Duum est generum. Vnum quod à fullonibus in hortis plantatur, alterum quod sua sponte passim provenit. Differunt inter se hæc quidem ratione, quod primū folia latiora & profundius in ambitu incisa, flores candidos, echinaraque

taque capitula magis aculeata habeat: alterum contra angustiora & minus laciniata folia, flores purpureos, capitulaque minus aculeata obtinet. Nos discriminis illius rationem habentes, primi generis appellauimus *Dipsacum album* [Gallicè *Chardon à carder blanc*] alterius verò *Dipsacum purpureum*. [Gallicè *Chardon à foulon rouge*, Jad florum nimirum respicientes diuersitatem.

FORMA.

Aculeatarum generis est hæc herba. Caulem habet altū, spinis horretē, folia caulem amplectentia, lactucæ similia, in singulis geniculis bina, oblonga, aculeis armata, quæ in dorsū medio veluti bullas intus & extrā spinosas habent, concauo quo se in geniculis coniungunt sinu, quo aquæ, rores, & imbres asseruantur, Vnde *Dipsaci* quasi sitientis nomē traxit. In cacumine caulis, singulis furculis capitulū vnum echino simile inest, oblongū, aculeatum, quod postquam exaruerit candidum apparet. Dissectum per mediā medullam caput, vermiculos habet. Quòd si itaque cōtem pleris eam quam herbarii hodie *Virgam pastoris* & *Carduum fulloū* nomināt herbam, offendet omnes huic notas respondere. Siquidem hæc pastoria virga profert caulem binum cubitorum, imò qui sapiuscule supra hominis altitudinem increseat, spinis horridum, geniculatum, folia lactucæ, in singulis geniculis bina, prælonga, aculeata, quorum toruli bullantibus turgent spinis, dorsoque nocētibus aculeis rigent, carinato alarum sinu, qui peluis vel labri modo roris & imbris pluuii capax sit, Gnara laticis huius auiculæ, cū solis ardentissimus opprimit æstus, huc appelluntur ad satianda sitis desideria, illis facta bibendi potestate anfractu liberalem potum ministrante. Scaporū fastigia echinato minantur vertice, resupina hamulorū flexura, mucronibusque leuiter vncinatis, quibus rude lanificiū aspero ductu læuigatur. Singuli echini è rotundo in oblongum quodantenus turbinantur, inter quorū spicula cādicans aut purpureus emicat flos. His dissectis in medullo vermiculos identidem nobis in autumnō quum exicari incipit, licet inuenire. Vermiculus autem albus est, qui per

percauitatem echini dimouetur, & in caudicem transit. Hyeme etiam eundem videre licebit antequam præ frigore moriatur. Imò etiam veris initio in quibusdā, vermiculi à nobis reperti sunt, partim viui, partim mortui.

LOCVS.

Nascitur humectis locis, iuxta riuos aquarū & fontes: quapropter nonnulli *Dipsacon* à Græcis nominatum esse arbitrantur.

TEMPVS.

Carpitur in æstate, Iunio & Iulio potissimū mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Dipsaci spinæ radix ex secundo ordine exiccantiū est, habetque nonnihil absterforium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius radix cū vino decocta & tusa vsque dum cerati crassitudinem accipiat, imposita rimas fistulasque sedis sanat. Oportet autem medicamentū hoc ærea pyxide recondere. Ferunt præterea formicis & verrucis pensilibus remedio esse. Vermiculi capitis eius in folliculo clausi & collo aut brachio appensi, quartanas sanare produntur.

EX PLINIO.

Sanat rimas sedis, item fistulas decocta in vino radice vsque dum sit crassitudo ceræ, vt possit in fistulam mitti. Item verrucas omnium generū. Quidam & alarum, quas modo diximus, succum iis illinunt.

APPENDIX.

Aliæ facultates quæ à Serapionis interprete & aliis recentioribus illi conceduntur, non sunt genuinæ, sed spurix, & *Polygono* adscribendæ.

ADNOTATIO.

Dipsacus satiuus & *erraticus* nobis est.

De *Daphnoide*. CAP. LXXXIII.

NOMINA.

△ *αψοειδής* Græcè, *Dalphnoides* Latinè nominatur, *Laureola*. Officinis & nostræ ætatis herbariis, græcam imitantibus vocem, *Laureola*. Germanis *Zeilant*, & *zeidelpast*.
p Gallicè

Daphnoides [Gallicè *Laureolle*] nuncupatur. *Daphnoides* autem & *des vnde* *Laureola*, à Lauri forma & specie, quam in foliis & fructu *dicta*. refert, dicta est.

FORMA.

Obiectio-
nis dissolu-
tio.

Daphnoides siue *Laureola*.

color secundum diuersas regiones in eadem saepe herba mutari, vt fusiùs in *Symphyto* maiore dicemus. Et certè nihil incòmodi erit si etiam *Laureolæ* flores quispiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in iis portio reluceat. Verisimile quoq; est *Dioscoridem* ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare voluisse.

LOCVS.

Nascitur in montanis & syluestribus locis.

TEMPVS.

Floret primo statim vere antequam folia erumpunt. Fructus autem autumnò profert.

TEMPE

Frutex est cubitalis, ramos complures habès Lauri istar flexiles, à medio sursum versus foliosos. Cortex ramos vestiens admodum glutinosus lentusve est. Folia Lauro similia, molliora tamen, tenuiora, nec facillè fragilia, os & fauces erodentia, incendientiaque. Flores candidi. Fructus vbi ematuruerit subniger. Radix inutilis. Quæ in vniuersum oēs notæ *Laureolæ* hodie dictæ conueniunt. Nec obstat quòd *Dioscorides* suæ *Daphnoidi* candidos tribuat flores, cum *Laureola* purpurascens potius habeat: solet enim color secundum diuersas regiones in eadem saepe herba mutari, vt fusiùs in *Symphyto* maiore dicemus. Et certè nihil incòmodi erit si etiam *Laureolæ* flores quispiam candidos dixerit, cum albi coloris non minor quàm purpurei in iis portio reluceat. Verisimile quoq; est *Dioscoridem* ab extremo potius colore, quàm medio flores appellare voluisse.

TEMPERAMENTVM

Calida est admodum & sicca.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ducit per inferna pituitosa fsecum aut recens *Daphnoidis* folium. Vomitus & menses cit. Commandacatum capitis pituitas elicit. Sternutamenta itidem mouet. Purgant etiam seminis eius pota grana quindecim.

EX PLINIO.

Daphnoides siue syluestris laurus alium soluit, recenti folio vel arido drachmis tribus cum sale & hydromelite manducata. Pituitas extrahit folium & vomitus. Stomacho inutile. Sic & baccæ quinquæ denaræ purgationis causa sumuntur.

APPENDIX.

Animaduertendum hoc loco mirum in modum errare officinas, propterea quòd foliis *Daphnoidis* pro *Mezereon* (quæ tamen Græcorum est *Chamelea*, diuersa admodum à *Daphnoide*) vtantur: & eius fructu pro cocco *cnidio*, quod fructum *Thymelææ* esse notius est quàm vt demonstrari debeat. Sic in manifestissimis cæcutire solent officinæ, pulchrè interim ad eos errores conuenientibus medicis, non minus quàm illi, rei herbariæ imperitis. *Thymelæam* verò non esse *laureolam* hodie appellatam herbam, ex eo colligi potest, quòd hæc ipsa, *Dioscoride* autore, linum nonnullis nominata sit, non alia quidem ratione, quàm quòd fatiui lini similitudinem referat: cui quàm dissimilis *laureola* sit, nemo non nouit. Sunt etiam qui ad hanc similitudinem respicientes, in hodiernum usq; diem linum syluestre appellant.

ADNOTATIO.

Laureola herba faciens viduas.

De Dryi. CAP. LXXXIIII.

NOMINA.

Δ^{rys} Græcis, *Quercus* Latinis & *Officinis*, Germanis *Eychenbaum* [Gallicè *Chefne*] appellatur.

p ij FOR

Officina-
rum error

Thyme-
læa non est
laureola.

Quercus.

FORMA.

Notissima est arbor Quercus, procera, crassiore & asperiore caudice, ramosa, foliis profundè lacinatis. Glandes producit optimas, & grandissimas gallas item & viscum. Radix eius latissimè circumiacentem terrā amplectitur.

LOCVS.

Pasim in syluis aliisque locis nascitur.

TEMPVS.

Vere quidem germinat, sed tardiùs multis aliis arboribus.

TEMPERAMENTVM.

Desiccatur, adstringit & exalfacit paulò infra media, in genere scilicet eorum quæ tepida sunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Quercus omnis adstrictoriam facultatem habet, præsertim id quod inter corticem & caudicem membranæ similis clauditur: quæ etiam membrana putamini glandis subiecta. Decoctum ex iis datur dysentericis & sanguinem excreantibus,

ereantibus, & in pesis tritum contra fluxiones mulierum apponitur. Glandes idem possunt. Vrinam ciunt, capitis dolorem, & flatus comestæ pariunt. Resistant esitæ venentorum ictibus. Decoctum corticis cum lacte bubulo potum, contra toxica prodest. Crudæ autem tritæ & illitæ inflammationes leniunt. Ad malignas duritias, & malefica vlcera cum adipe suillo salso conueniunt. Galla fructus est quercus. Aliqua omphacitis appellatur, parua quidem, præ se ferens formam in digitis articularum, solida, nullo foramine peruia. Altera leuis, plana, perforata. Eligi debet omphacitis quæ efficacior est. Vtraque vehementer adstringit. Carnium excrescentias tritæ, fluxiones gingiuarum & columellæ, atque in ore aphthas reprimunt. Nucleus eorum cauernis dentium inditus, dolores sedat. Crematæ carbonibus donec igne flagrent, & vino aut aceto, aut oxalme extinctæ, sanguinem reprimunt. Decoctum earum ad infusus vile, contra vuluæ procidentias, fluxionesque. Capillos de nigrant aceto aut aqua maceratæ. Cæliacis, dysentericis, cum vino aut aqua trita conuenienter illinuntur aut bibuntur. Vtiles & obsoniis mixtæ, aut integræ in aqua præcoctæ, in qua aliquid coquendum sit quod ipsis conferat. In summa, galla vtendum quoties opus est adstrictione & excitatione.

EX GALENO.

Quercus omnes partes adstrictoriam facultatis participes sunt: Sed plus tamen quæ in trunci cortice membrana subest, tum quæ sub glandis putamine, ea videlicet quæ fructus carnem conuestit. Quamobrem ad fluxum muliebrem, sanguinis exuptiones, ventrisque diuturnos fluxus, commodam esse credunt. Maximè verò ea vtuntur decocta. Siquidem ego quâdòque glutinasse me vulnus memini securi infictum, quum nullum ad manum esset medicamentum præter ipsius Quercus folia. Terebam verò in læui saxo, & vulnus cum circumiacentibus locis illincbam. Eandem foliis vim habet & fructus Quercus: eoque medici nonnulli ad incipientes, & crescentes phlegmonas vtuntur. Nam quæ iam vehementes sunt, adstringentibus haud indigent. Galla quæ omphacitis

citis nuncupatur, admodum acerbum est medicamentum, plurimum terrene & frigide substantię particeps, per quam desiccatur & reprimuntur fluxiones: adhuc cōstringit cōtrahitq; partes laxas ac languidas, omnibusq; fluxionum affectibus strenuè resistit. Efto verò tertium in desiccando, secundi aut in refrigerando ordinis. Altera aut galla, flaua, laxa, & magna, exicat quidem etiam ipsa, sed tantò, quantò acerbæ qualitatis minus est particeps. Cocta itaq; ipsa per se, ac deinde trita cataplasma nō instrenuum esse sedis phlegmonarum, ac proidentiarum. Porro coquenda est in aqua, si modica opus sit adstrictione: sin vehemētiore, in vino. Et si augere insuper adstrictionē sit opus, vino etiam vtare austeriore. Denique gallæ combustę sanguinis reprimendi facultatem acquirunt, ac nimirum etiam calorem & acrimoniã ex vstione assumunt, suntq; iis quæ igne nō expertę fuerint, tum subtiliorum partium, tum maiore desiccandi potestate. Cæterum quum ad sanguinis suppressionē præparare eas voles, carbonibus impositas dum vnde quaque candeant, aceto aut vino extinguere oportebit.

Vsta acrimoniã assumunt.

EX SIMEONE SETHI.

Glandes difficilis sunt coctionis, & valde nutriunt, tardius descendunt, crudosque humores generant proptereaq; illarum vsum deuitari præcipimus.

De Dauco. CAP. LXXXV.

NOMINA.

Δαυκος Græcè, Daucus Latine nominatur. Officinę aliis & adulterinis herbis sub hoc nomine vtuntur. Germanicas appellationes in generum explicatione indicabimus.

GENERA.

Dioscorides tria Dauci cõmemorat genera. Primũ Creticum daucum vocat. Germanis *Bervvurtz*; propter capillatam radicem, aut quia vteri dolorem, qui iisdem *Bermüter* appellatur, sanat. [Gallicè *Carotte sauuaige*, ou *Panet sauuaige*] Alterum nomine peculiari caret, folus *Laserpitio* simile,

mile, Germanis *Uweiß Hirtsvvurtz* dicitur.

Tertium genus itidem nomine destituitur proprio, Germanis autẽ nonnullis *Schvartz Hirtsvvurtz* nominatur.

FORMA.

Daucus creticus.

Dauci alterum genus.

Creticus daucus folia Feniculo similia habet, minora tamen & tenuiora. Caulem dodrantalem, umbellam Coriandro similem. Flores candidos, & post hos semen acre, candidum, hirsutum, & in commanducando odoratum. Radicem crassitudine digitali: & lōgitudine dodrantali. Omnes huius descriptionis notæ, herbæ quæ *Bervvurtz* Germani vocant, conuenire ad vnguem videntur, vna duntaxat excepta: siquidem semen non est hirsutum. Sed quum omnia alia, atque adeo facultates etiam ipsæ respondeant, non est cur vna hæc nota nos impediatur, cur minus Creticum dau-

Dauci tertium genus.
umbella erraticæ Pastinacæ similis est, semine oblongo ple-
num, sapore vt Cuminum acri.

LOCVS.

Primum in petrosis & apricis locis nascitur, nusquã ve-
rò in Germania copiosius, quàm in Martianæ syluæ quibus-
dam pratis prouenit. Reliqua duo genera in altis monti-
bus giguntur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Semen Dauci admodum calefacit & exicat. Idem etiã,
sed minori efficacia, facit herba.

VI

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnium Daucorũ semen calefaciendi vim obtinet. Po-
tum, menses, fœtus, & vrinas mouet. Torminibus liberat.
Tussis diutinas lenit. Succurrit phalangiorum moribus
cum vino potum. Oedemata illitum discutit. Ex aliis, semi-
nis tãtũm vsus est. ex Cretico, radicis etiam, quæ cum vino
præfertim ad venenata bibitur.

EX GALENO.

Dauci semen efficac admodum, tum mouedæ vrinæ me-
dicamentum, tum prouocandis mensibus. Multum etiam
discutere foris impositum valet. Ipsa etiam herba eandem
vim obtinet, semine tamen inferiorem, nimirum ob aqueæ
humiditatis misturam.

EX PLINIO.

Vehementer vrinam impellit. Creticum magis contra
serpentes pollet. Bibitur è vino drachma vna, datur & qua-
drupedibus percussis, aduersatur phalangio, capitis dolori
medetur, tussis subuenit, strâguriæ medetur drachma semi-
nis. Eius radix in vino pota, dysenteriam sistit. Contusis &
eueris potum duobus obolis, in mulsi cyathis tribus subue-
nit, aut si febris adsit in aqua mulsa. Menses & secundas po-
tum facillimè pellit. Calculos eiicit. Folia, omnia tela infixa
corpore extrahunt.

ADNOTATIO.

Dauci primum genus nobis tantum frequens.

De Dracõtio Magno. CAP. LXXXVI.

NOMINA.

Δρακόντις μεγάλη, ἢ δρακόντιος μέγα Græcis, Dracunculus maior Latinis, nonnullis Serpentaria maior di-
citur. Officinis ignota herba: Germani Schlangkraut, Dracuncu-
[Galli Serpenteaire, ou Serpentine] vocant. Nomen autem à si-
gura sumptis: caulis enim glaber, purpureis, iuc resperfus li-
turis, versicolori facie, corpus anguinum representat, & æ-
quat longitudine. Vertex quoque sinuoso oris hiatu lin-
guam exerens cruentam, caput exprimit. Atque hinc est
quòd veteribus etiam Romanis Colubrina, ac Serpentaria Colubri-
nun na.

P V nun na.

nuncupata sit: vel sic dicta, Plinïo autore, quoddè terra ad primas serpentium vernationes exeat, rursusque cum iisdè se in terram recondat, nec omnino occultata ea appareat serpens.

FORMA.

Dracunculus maior.

Caulem habet glabrū læuūque, rectum, bicubitalem, baculi crassitudine, versicolorē, vt angui similis videatur purpureis etiam maculis abundat. Folia fert Rumicis inflexa, & plicata. Fructū in summo caule racemosum, coloris inter initia cineracci, postea quā maturuit crocei & punicei. Radicē grandem, rotundam, canddā, tenui cortice vestitam. Ex qua delineatione omnibus perspicuū fit, plani tam eam cuius picturam exhibemus, esse Dracunculū maiorem. Simplici enim caule atollitur, binis cubitū alto, læui glabrōve, recto, baculi crassitudine versicoloribus an guium

guium maculis variegato, purpureis etiam intercurfantibus lituris, ita vt planè serpentis habitum coloremque mentiri videatur. In vertice comoso folia prodeunt sena septe nāve, crassiore pediculo digitorū modo propendentia, puniceis resperfa notis, Rumicis primi generis figura. E foliato scapi fastigio, vagina quædam foris herbacea profilit, in mucronem sensim turbinata, velut erupturi partus inuolucrum, quæ eum dehiscens sese pandit, purpureum cornu in acumen fastigiatum demonstrat. Ea seminis incrementō disricta disilit in rimam, & tandem elanguescens flaccescit, subarescensque perit relicto cornu. Cuius imam partem racemosus fructus ambit, acinis primo virētibz, dein croceo & puniceo colore rutilantibus. Radix denique magna, rotunda, alba tenuique cortice vestita. Et in summa, nulla est prorsus nota, quæ reclamare videatur.

LOCVS.

Nascitur in opacis sepibus.

TEMPVS.

Carpitur semen cum maturitate nigrescit, Radix per messem effoditur, hoc est, Iulio mense, aut initio Augusti.

TEMPERAMENTVM.

Dracunculus acris & amarus est, leuiculamque quandā adstrictionem habet, vt calidam & siccam esse nullus dubitare possit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix calefaciendi vim obrinet. Tosta & elixa cum melle delincta orthopnoicis, ruptis, cōuulsis, tussibus, & destillationibus prodest. Pota cum vino Venerem stimulat. Con cisa & ex melle illita, vlcera maligna atque phagedænica ex purgar, præsertim cum vite alba. Ex ea & melle collyria ad fistulas, & fœtus euocandos componuntur. Ad vitiliginē cum melle efficaciter illinitur. Polypos & carcinomata absumit. Succus eius ad oculorum medicamēta: item contra nubeculas, albugines, caliginēque utilis est. Odor herbe radicisque, recens conceptos abortu vitiat. Idem præstant triginta grana eius in posca pota: sunt qui eius succum

cum cum oleo aurii doloribus infudere. Quin etiã folia eius, vt pote adstringentia, vulneribus recentibus imposue-
re, in vino autẽ cocta pernionibus. Ferunt nõ feriti à vipe-
ra eos q folia manibus affricuerint, aut radice gestauerint.

EX GALENO.

Dracuntium quiddam Aro persimile habet, tum foliis, tum radice. Acre etiam est & amarum, tenuiumque par-
tium. Obtinet quoque leuem quãdam adstrictionem, quã
quandoquidem cū prædictis duabus qualitatibus, acri scilicet & amara, cõiuncta est: medicamentũ factũ est vtique
maximẽ efficax. Nam radix viscera omnia expurgat, cras-
sos potissimum & lentos humores extenuans. Optimum-
que remedium est contumacium vlcerum. Expurgat ex-
tergetque strenuẽ tum aliaque extersionem desiderant,
tum alphas cum aceto. Folia quoque, vt pote similitẽ facul-
tatem habentia, vlceribus, vulneribusq; recens insuictis ac-
commoda sunt, & quanto minus fuerint sicca, tãto magis
conglutinant: nam quã sicciora sunt, viribus sunt acriori-
bus quã vt vulneribus conueniant. Creditum est eas cum
humidum, si illis foliis tectus reponatur, ob temperaturã
illorum siccitatem, à putredine cõseruari. Fructus valẽti-
or est, nõ foliis tantum, sed & radice: proinde & cãcos, & po-
lypodas eliquare creditus est. Succus quoque eius vitia o-
culorum expurgat. Dracuntii radicem bis terve elixam, quò
omnem exuat medicamentosam vim, in cibo interdũ Ari
modo exhibemus, quã crassi ac glutinosi thoracẽ pulmo-
nemque infestantes humores fortiore vi expellẽdi veniunt.

EX PLINIO.

Omnino habentem Dracunculum serpentes fugiunt. Ideo percussis prodessẽ in potu maiorem aiunt, vt & men-
ses, si ferro non attingatur, sistat. Succus eius & aurii do-
lori prodest. Reliquas facultates in Ari descriptione offen-
des. Videntur enim veteres Arum cum Dracunculo mi-
nori miscuisse.

APPENDIX.

Hęc est vera, *Serpentaria*, qua officinis vtẽdum erit, &
minimẽ ea, quam alio nomine *Bistortam* vocant. Nã vi-
ribus

ribus planẽ ab ea, quã genuina est disidet, vt suo etiã lo-
co monuimus. Quare non est cur deinceps eandem medi-
camentis quã thoraci expurgando adhibentur, admisceat
medici: sed hanc potius, cuius picturam oculis subiecimus.

ADNOTATIO.

Dracunculus Serpentaria vulgò.

De daphne alexandrina. CAP.

LXXXVII.

NOMINA.

Δ ἄφρη Ἀλεξανδρεια, ἡ ἰδαία Græcis, *Laurus Alexandri-
na*, aut *Idæa* Latinis, officinis *Vuularia*, nõnullis *Bo-
nifacia*, multis etiã *Pagana* lingua, Germanis *Zapfien-
kraut*, *hauckblatt*, & *auffenblatt* dicitur. Theophrastus
appellat *Ἐπιφύλλια καρπώρη* quod fructũ super foliis ferat. Ale-

Vuularia

*Epyphil-
locarpus .
Alexan-
drina Lau-
rus cur di-
cta.*

*Victoria-
la Idæa.*

Laurus. Alexandrina.

xandrinã autẽ Laurum
dictam putamus, quod
Alexander victor ea v-
sus fuerit. Hinc est q
Apuleius hanc victoria-
lem nominet, quod ni-
mirum victores ea pro
Lauro in triumphis & vi-
ctoriã signum vteren-
tur: quanquã in eo ca-
pite Daphnoida cū Vi-
ctorialia confundat. I-
deã verò ab Ida monte,
quo in loco speciosior
& copiosior nascatur.

FORMA.

Folia Rusco seu Myr-
to sylvestri familia ha-
bet

bet maiora tamen, molliora & candidiora. Fructū in medijs folijs fert rubentē, Ciceris magnitudinē. Ramos spargit à terra dodrantales, & aliquando ampliores. Radicem Rufo similē, maiorem tamē, odoratā, & molliorē. Ex qua sanè delineatione satis perspicuum fit, eam herbam cuius picturā damus, esse Laurū Alexandrinā. Folio siquidē Myrti syluestris, sed vt Plinius li. xv. cap. xxx. ait, acutiore, molliore & candidiore: fructū inter folia rubro, magnitudine Ciceris, ramulis à terra sparsis dodrantalibus, radice syluestri, Myrto proxima, odorata & molli.

LOCVS.

Nascitur in locis montanis, & in Ida mōte, vt comprehensum, est speciosissima. Nunc adfertur ex inferiore Panonia, atque in nonnullis hortis plantata prouenit.

TEMPVS.

Fructum in æstate in medio folij, in geniculo alterius folij quod maiori supernascitur, profert.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod gustus euidenter monstrat: siquidem gustantibus acris simul & subamara est.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Radix eius pota pōdere senum drachmarum cum dulci vino, difficulter parientibus, & stillicidio vrinae laborantibus succurrit. Sanguinem quoque menstrum elicit.

EX GALENO.

Pota tum vrinas, tum menses prolicit.

EX PLINIO.

Celeres partus facit, radice pota trium denariorū pondere, in vini dulcis cyathis tribus. Secundas etiā pellit mensesque eodem modo pota.

APPENDIX.

Recentiores in faucium vlcibus, & humecta supra modum columella vtuntur. Hic est quod nonnulli appendant hanc herbam pueris, vt nimia illorū humiditas excicetur.

ADNOTATIO.

Laurus Alexandrina bilingua & Bonifacia, mihi ex Germania

mania delata visa est, qualis hic pingitur.

De Digitali. CAP. LXXXVIII.

NOMINA.

QVOD appellatione tum Græca, tum Latina, herba hæc hodie destituta sit, nulla alia de causa factū existimamus, quàm quòd veteribus incognita fuerit. Nos pulchritudine eius illecti, ἀνένημον esse diutius non sumus passi. Appellauimus autem Digitalem, alludentes ad germanicam nomēclaturam Fingerhuot, sic enim Germani hanc stirpem nominant, à florū similitudine, quæ digitale pulchrè referit ac exprimunt. Hac appellatione vtetur, donec nos vel alii meliorem inuenerint.

GENERA.

Digitalis purpurea.

Digitalis lutea.

GENE-

GENERA. —

Duū est generum. Vna enim purpureos obtinet flores ideōq; Digitalē purpurēā appellauimus. Germanis **Brauner Fingerhuot** dicitur. Altera luteos habet flores, ob id Digitalis lutea dicta nobis est. Germanis **Seeler Fingerhuot** nominatur. In alijs per omnia similes sunt.

FORMA.

Herba est cubitalis, folijs latis & oblongis, Plantagini non dissimilibus, in extremitatibus serratis, floribus à lateribus caulis ordine dependentibus, digitalis formam referētib; purpureis aut luteis. Quibus decidentibus, semen in calycibus latum & oblongum profert. Radix illi est exigua & capillata.

LOCVS.

Nascitur in montibus, vmbrosis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimū mense, atque subinde cadentibus floribus semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Impensē amara est herba, perinde atq; Gentiana, vt hoc nomine calidam & siccam esse euidentissimum sit.

VIRE S.

Hæc herba haud dubiè quum opus est extenuatione, ab sterfione, purgatione, & obstructionis liberatione, efficax admodum esse solet. Nam, vt testatur Galenus libro quarto de Simplic. med. faculta. cap. xvii. amari sapes absterunt, & expurgant, & quæ in venis est, crassitiem incidit. Quamobrem menses etiā quæ amara sunt mouere possunt, & ex thorace & pulmone pus educere. Quid multa? potest hæc herba ferè omnia, quæ Gentiana, cuius vires suo in loco inueniunt studiosi.

De *Ephemero nō lethali*. CAP. LXXXIX.

NOMINA.

Eφμεροσ, ἢ ἱρις ἀγρια Græcis, Ephemerum, Iris syluestris Latinis dicitur. Cū autem Galeno, Paulo, & Dioscoride testibus, duo sint Ephemerī genera, alterum, quod Colchi-

Colchicon à natali solo dicitur, interficiens, de quo suo loco plura: Alterum quod non lethale est, & præcipuo nomine Ephemerum dicitur. Hic de secundo, nempe non interficiente, nobis sermo duntaxat erit. Ephemerum autē nominatum est, non quod eadem die iugulet (nulla enim ei vis mortifera inest) sed quod flos illius cōfestim marcescat, nec longius vno & altero die commoretur. Vulgus & officinæ Liliū conuallium, quod in opacis & lucis nascatur, appellant. Germani **Mayenbluemle** [Gallicè *Grand Muguet*.] uallium.

FORMA.

Ephemerum non letale.

Caulem & folia Lilio similia habet, tenuiora tamen. Flores candidos amarosq;. Fructum mollem. Radicem vnam digitali crassitudine, longā, adstringentem, odoratā. Quæ siquidem delineatio ita herbe illi quā vulgus Liliū conualliū nominat, conuenit, vt nulla prorsus in ea sit nota, quæ ei non respondeat. Caulē enim & folia Liliū habet, sed tenuiora. Flores candidos & suauiter olentes, gustu amaros. Fructum mollem, colore fructui non dissimilem. Radicem singularem, digiti minimi crassitudine, longam, adstringentem & odoratam. Nec obstat quod nunquam aut rarissimè apud nos reperiat radix quæ minimi digiti crassitudinem æquet: Dioscorides enim cū alicui dicitur

Obiecto diluitur.

q herbe

herbæ aut radici mensuram tribuit, id facit vt maiori parti indiuiduorum illius speciei quadret, nec adeo statam mensuram assignat, quin quandoque infra aut supra hanc esse possit. Cui hoc etiam accedit, quod magnitudo secundum diuersas regiones in vna eademque herba sepe variatur, ita vt nihil mirum sit radices nostri Ephemeris, paulò quàm illius quam Dioscorides vidit, minores esse.

LOCVS.

Nascitur in syluis & vmbrosis locis.

TEMPVS.

In Maio mense flores illius magna copia erumpunt, ac mox iterum euanescent atque decidunt. Deinde Iulio mense fructus profertur Asparago haud dissimilis, vt dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Mistæ est temperaturæ, Galeno teste, nempe repellentis & discutientis, quia scilicet radix adstringit, floresque amari sunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius radix in dentium doloribus remedio est, si decocto eius colluuntur. Folia in vino decocta & illita, œdema ta & tubercula, quæ nihil adhuc puris contraxerunt, discutiant: τὸ δὲ enim & non ὑπερῶς legendum, vt ex Galeno liquet.

EX GALENO.

Ephemerum non illud lethale, quod etiam Colchicum nominant, sed alterum, quod & Irin agrestem vocant, folia & caulem Lilio similem obtinet, radicem oblongam, non rotundam ceu Colchicum: digiti autem potissimum crassitudine est, adstringens & boni odoris. Ex quibus palam fit quod mistæ sit facultatis, nempe repellentis, & halitu digerentis. Testificatur verò id quæ particulatim ædit opera. Siquidem non inefficaciter radix eius in dentium doloribus colluitur. Folia tuberculorum tum augmento, tum vigori congruunt. Oportet autem in vino decocta, priusquam pus moueas, illinire.

EX PLINIO.

Radicem vnam digiti crassitudine obtinet, dentibus precipuam

cipuam concisam in aceto, decoctamque vt tepido colluuntur. Et ipsa etiam radix mobiles sistit, cauis & exefis impri-mitur.

APPENDIX.

Recentiores roborare cor, iecur, cerebrumque tradunt. Hinc est quod eius succum aut decoctum syn-copa, vertigine, morboque comitali correptis, attonitis, & phreneticis exhibeant. Cæterum incipienti elephantia, ne latius serpat & altius radices agat, viam precludere scribunt. Ocularij medici ad oculorum caligines discutendas eo etiam vtuntur.

ADNOTATIO.

Ephemerum non lethale quod nonnulli hemerocalles, alij Lili-um conuallium, alij grand muguet dicunt.

De Elenio. CAP. XC.

NOMINA.

Eλενιον Græcis, Elenium & Inula Latinis, officinis Enula câ-pana. Enula campana dicitur. Germanis **Blant**. [Gallis, *Aulnee*.] Elenium Elenium aut ab Helene lachrymis, è quibus natum fabulâ vnde di-tur, quidam dictum esse volunt, Alii quoniam contra serpē-*Elum*. tes ex eo primum ab Helena remedium inuentum sit.

FORMA.

Caulem ex se mittit Elenium crassum, hirsutum, cubita-lem, & aliquando maiorem (interdum enim instam homi-nis staturam altitudine equat) angulosumque. Huic super-nè lutei flores insident, & in his semen Verbasco simile, ta-ctu pruritus excitans. Folia angustifolia Verbasco similia obtinet, lanuginosiora tantum & oblonga. Radicē subrufam, odoratam, magnam, subacrem, ex qua ad cõsitionem Liliorum aut Ari instar, pingues propagines appendicelæ auferuntur. Hæ siquidem notæ Enulæ campanæ vulgo di-cte pulchrè quadrant, neque obstat quod non in cunctis diluuntur.

q ij Græ

Marcellus
Florenti-
nus.

Elenium sive *Enula cam-
pana*.

tior, quam in sicciorebus proueniat. Huc accedit quod alias saepe notas etiam admodum necessarias praetermittat.

LOCVS.

Nascitur montanis, umbrosis, & siccis locis. In hortis etiam passim hodie plantatur.

TEMPVS.

Radix estate effoditur, & concisa siccatur. Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Elenii radix non primo statim occurfu excaefacit, ac proinde non dicenda est calida & sicca exacte, ceu mel & piper album, sed cum recrementitio humore.

VIRE

Græcis exemplaribus oēs illæ habeantur, cum in nonnullis, iisque probatissimis saltem legantur. Sic Marcellus Virgilius Florentinus in suis, quos ædedit in Dioscoridem, commentariis testatur, sibi visum esse antiquissimum ac probatissimum codicem, in quo adhuc omnes feruentur. Et certe nihil absurdi commitemus, si nonnullas Dioscoridem notas subiecuisse dicamus, cum evidentissimum sit Inulam non passim vna forma præditam nasci, quando, eodẽ Dioscoride teste, in quibusdam locis caulẽ haud emittat: in irriguis denique procerior & elegantior.

VIRE EX DIOSCORIDE.

Radix Elenii decoctum potum, vrinam & menses ducit. Ipsa denique in eclegmate cum melle sumpta, tussis, orthopnææ, rupturis, conuulsionibus, inflationibus, venenatorum moribus prodest, calefaciendi vi quam in vniuersum habet. Folia eius in vino cocta, ischiadicis vtiliter illinuntur. Radix etiam Elenii in passo condita, stomacho vtilis est. Si quidem salgamarii paululum siccata eam, mox decoctã frigida aqua demergunt, postremo in defrutum coniectã ad usum recondunt. Ea trita & pota sanguinem excreanti bus auxiliatur.

EX GALENO.

Elenii radix maximè vtilis est. Eclegmatis quæ faciunt ad educendos lentos & crassos qui sunt in thorace & pulmone humores commodè miscetur. Rubrificans quoque ea partes frigidis & diuturnis vexatas affectibus, cuiusmodi sunt nonnullæ coxarum passiones, ischiadas vocant, & exiguè assiduæque quorundam articulorum præ humiditate luxationes.

EX PLINIO.

Inula à ieiunis commanducata dentes confirmat, si vt eruta est, terram non attingat. Condita tussim emendat. Radicis verò decoctæ succus tineas pellit. Siccata autem in vmbra farina tusa, & conuulsis, & inflationibus, & arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex vino lumborum dolori illinuntur.

ADNOTATIO.

Elenium vulgò cum latinis Enula campana.

De Eupatorio. CAP. XCI.

NOMINA.

Εὐποκτόριον, ἢ ἡκατόριον Græcè, Eupatorium & Hepatorium Latinè, officinis Agrimonia dicitur. Germanis *Agrimonia*. *Ödermenig, Bruchvurtz* [Gallicè *Eupatoire, ou Argemoi* Eupatorium.] Eupatorium ab Eupatore rege, qui illam primus inuenit, nominatam esse volunt. Hepatorium verò, quoniam iecori præcipuè medeatur.

q iiij

FOR rium.

FORMA.

Eupatorium.

Agrimo-
nia est ve-
rum Eupa-
torium.

Fruticosa est herba, vnum, interdum alterū etiam scapum efferens, tenuem, lignosum, rectū nigrum, hirsutum, cubitalem, aut etiam maiore. Folia per interualla partibus potissimum incisa quinque, & aliquando pluribus, Quinquefolii vel Cannabis potius foliis similia, nigricantia, & ferræ modo in extremitatibus incisa. Semen à medio caule enascitur, deorsum inclinatum, hirsutum, adeò vt siccatum vestibus hæreat. Hæ delineationes adamussim, nulla reclamante nota, herbæ quam vulgus & officinæ vocant Agrimoniam conueniunt. Quapropter hanc verum & genuinum esse Eupatorium facile deprehendet, qui singulas descriptionis partes diligenter expendet. Siquidem Agrimonia fruticosa est herba, scapum vnum aut alterum obtinens, lignosum, tenuem, rectum, nigricantem, hirsutum, cubitalem vel maiusculum. Folia ex interuallis Cannabina, aut Quinquefolio similia, quinquepartita vel plurifariam incisa, per ambitum ferrata. & medio caule semen erumpit, deorsum spectans, subhirsutum, vt resiccatum vestibus adhærescat. Proinde præfracta quadam ac immedicabili cæcitate captos esse eos iudico, qui hoc ipsum hodie non animaduertunt.

L O

LOCVS.

Nascitur passim locis, montosis, cæpestribus etiam, pratis nempe, & circa sepes.

TEMPVS.

Carpitur æstate, dum floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Eupatorium herba tenuium partium, incidēdi extergendi que facultatem citra manifestā caliditatem obtinet. Inest ei & adstrictio modica.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Contrita huius folia & cū veteri suillo adipe imposita, vlceribus difficilè cicatricem contrahētibus medentur. Semen aut herba in vino pota, dysentericis, iecinorosis, & serpentium morsibus auxiliatur.

EX GALENO.

Obstructiones iecoris expurgat, & robur huic visceri addit.

EX PLINIO.

Semen dysentericis in vino potum auxiliatur vnicè.

ADNOTATIO.

Eupatorium Agrimonia.

De Euphrasia CAP. XCII.

NOMINA.

HAud dubiè Euphrasie herbæ nomen à Græcæ linguæ imperitis pharmacopolis deprauatum est, cū olim *ἰσχυροὺν* dicta sit, quòd nimirum oculos (quorum caliginem discutit) delectet. Ad quod nomen Germani nostri pulchrè alludētes **Zugentrost**, hoc est, oculorū solatiū appellant. Nōnulli hac quoq; ratione moti ophthalmicā & oculariā nominant [Galli *Lumillette ou Euphrase*] Officinæ, vt ferè in omnibus aliis herbis, corruptam vocē retinentes, Euphrasiā vocant. Et si autem herba hæc Græco & elegātī nomine donata sit: nihil tamen de ea, quod sciā, apud veteres Græcos & Latinos, nempe Dioscoridē, Plinium, Galenū, adde etiā recētiore, Aetiū, Paulū, & Actuariū scriptum

q iij

repe

reperitur. Cùm verò appellatio ipsa Græcam testetur originem, videtur sanè à Buglossio veterù mutuata & desumpta esse. Vt enim hoc in vinum cõiectum animi letitiam parit, atque adeò *εὐφροσύνη* dictum est, ita etiam illa, quia oculos iuuat & delectat *εὐφροσύνη* appellari cœpit. Quam subinde vocem imperiti lingue, vt diximus, deprauâtes, in Euphrasiam vertierunt.

FORMA.

Hermolaius Bartholomaeus.

Euphrasia.

se depræhendes: tribus enim coloribus, nempe purpureo, candido & luteo, vt pictura ipsa ostendit, maculati sunt. Quum verò potior florum pars candido colore confitet, factum est vt ferè omnes herbam hanc depingentes, albos illi assignarint flores: nobis autem hos candicantes dicere placuit.

Herba est parua, palmæ vnus longitudine, Hyposofimilis, caliculis purpureis, foliis exiguis, per ambitum serratis, flosculis albicantibus, rã dice exigua & inutili. Nec obstat quòd Hermolaius, immensæ eruditionis vir, libro tertio capite decimo octauo sui Corollarii, luteolos esse dicit: is enim ad partem duntaxat florũ respexit, quæ lutea esse euidenter apparet. Certè si flores Euphrasiæ exquisitè cõsideres, neque prorsus luteos, neque in vniversum etiam candidos es-

LO

LOCVS.

Nascitur in apricis collibus, & pratis ferè omnibus.

TEMPVS.

Inter autumnii initia magna copia erumpit.

TEMPERAMENTVM.

Quas particulatim facultates obtinet, abundè docent calidam & siccam esse herbam.

VIREs.

Vtuntur ea ad oculorum caligines & fuffusiones, vel per se imposita, vel ex vino decocta. Memoriam etiam oculorumque aciem redacta in puluerem, & in vino albo pota, mirificè roborat, amissamque reparat.

De Eleliphaco CAP. XCIII.

NOMINA.

Eλελίσφακος Græcis, Salvia Romanis & officinis. Germanis **Salbey** appellatur. Porrò cùm ipsa herba semper retorrída & exucca videatur, factũ est. vt Græcis Eleliphacon, quasi in labem redacta, vel in syderatione flaccescens dicta sit, *ελελίσφω* & *σφέκος* vocibus in vnã coalescentibus appellationem. Est autem *σφέκος* seu potius *σφέκιλος* malum in plantis, quum per ætatem & ardentissimum canis æstum vi solis altiùs penetrante, humorèque quo nutriuntur deficiente, languent & arefcunt. Latini syderatione nominant. Salvia autem dicta latinis, quòd ad multa, præsertim ad fecunditatem, salutaris. [Gallicè, *Saulge*.]

Eleliphacon vnde dicta.

Salvia cur vocatur.

GENERA.

Duo sunt Saluiæ genera, quemadmodum etiam plebei a bundè nouerunt. Vnum quod priuatim Eleliphacon dicitur, squalidius folio & scabrius, lacunosa facie præasperum multò latius, quasi cultum fenserit, adeò vt domestica aur hortensis Salvia dici possit. Nos euidentiori distinctione vsi, Saluiam maiorem nominauimus. Germani etiam **großoder breyt Salbey** [Galli *Saulge*] vocant. Alterum folio leuius & contractius, quasi syluestre ob id referat figuram, syluestris Salvia appellari potest: minùs etiam squalore obitum est. Nos Saluiam minorem diximus. Germani

q v CREVIS

creurs Salbey, oder klein Salbey, oder spitz Salbey [Galli *Sauye franche ou menue*] nomināt. Dioscorides vtrumque genus sub vno Eleliphaci nomine cōplexus est, quòd scilicet facultate nihil distent, sed idem prorsus efficiant.

FORMA.

*Salvia maior.**Salvia minor.*

Frutex est oblongus, ramosus, quadrangulas & cādidas virgas habēs, Folia mali Cotonei effigie, oblōgiora tamē, asperiora, & crassiora, quę sensim attritarū vestitiū modo hirfuta, subalbida vehemēter odorata, sed virosa sunt. Semē in summis caulibus syluestri Ormino simile gerit. Hęc descripio, nulla prorsus reclamante nota cum herba, quam Saluiam vulgò vocant, quadrat: nanque ea fruticosa est,

rugo

rugosis foliis, extritarum latenter vestium asperitatem scabritiēve referentibus, incanis, vehementer odoratis, purpureo in spica flore, in aquilum rostri speciem falcato, femine syluestris Ormini, vt pictura graphicè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis asperis, & vtrūque genus hodie passim in hortis inuenitur.

TEMPVS.

Carpitur in Iunio & Iulio mēsisbus quando nimirū floribus & semine pręgnans est.

TEMPERAMENTVM.

Eleliphacos euidenter excafcit, ac leuiter adstringit. VIRES EX DIOSCORIDE.

Foliorū ramorumque decoctum potum vrinam cit, mēse fetusque extrahit. Pastinacę marinę ictibus auxiliatur. Capillos denigrat. Vulneribus herba vilis est, sanguinemque cōpescit. Ferina tetrave vlcera purgat. Pudendorū pruritus, foliorū & ramorū decoctū cum vino, si eo abluantur, sedat.

EX AETIO.

Tradunt quidam fustitā Saluiam menses immoderate fluētis, & omnino muliebre profluuium cōpescere. Agrippa sacram herbam vocauit, quam pręgnantes mulieres, si fluidę laxęque fuerint, vtillissimē comedunt: cōtinet enim conceptum, vitalemque reddit: ac si succi huius heminam cum modico sale, quarto à secubitu die, mulier potauerit, deinde viro misceatur, proculdubio concipiet. Anūt in quodam Aegypti loco post sæuas pestilentias ab his qui supersunt, ad eum succum bibendū mulieres cogi, plurimosque inde produci fetus. Dato, inquit Orpheus, sanguinē expuctibus succi Saluię cyathos duos, ieiunis cum melle bibendos, & sanguis illico cohibetur. Tabidis pilule in hunc modum parantur, Spicę nardi, Zingiberis singu. drach ij, seminis Saluię assati, triti & eribati drach. viii. Piperis longi drach. xij. cum succo Saluię pilulas conficito & mane ieiunis drachmā vnam exhibeto, eodemque modo in vespere, ac postea aquę purę quippiam propinato.

E X

EX PLINIO.

Menses Salvia cit & viuas. Pastinacæ marinæ ictus san-
nat, Torporé autè inducit percusso loco. Bibitur cū Absin-
thio ad disenteriam. Cum vino eadè comhorantes men-
ses trahit. Abundantes siflit decocto eius potio. Per se im-
posita vulnerum sanguinem cohibet. Sanat & Serpentiū mor-
sus. Et si in vino decoquatur, pruritus testiuū sedat. Partus
emortuos apposita extrahit, item vermes aurium. Ad tus-
sim laterisque dolores bibitur. Contra scorpiones cadè &
dracones marinos efficac. Contra serpentes quoque ex o-
leo perungi ea prodest.

ADNOTATIO.

Salvia minor nobis, Franca dicitur.

De Serpyllo. CAP. XCIIII.

NOMINA.

Eπερωλον Græcè, Serpyllum Latinæ. Officinæ latinum
nomen retinuerū. Germanicè *Quendel*, *Kinlin*, *Du-
ener koel* [Gallicè *Serpolet ou Polot*] appellatur. Serpyllum
autem, vt autor est Varro, ab eo q̄ serpat tā Græcis quam
Latinis dictū est, quoniā si qua eius particula terram attin-
git, inibi radices demittit. Est enim vt Theophrastus libro
sexto de plantarum historia capite septimo ait, proprium
quoddam eius ramulorum incrementum, quippe cū pos-
sit in quātam voluerit quispiam longitudinem trahi, adie-
cto illi pedamento aliquo, vt si prope sepes plantetur, aut
ex altiore loco aliquo deorsum demittatur: sic enim in lō-
gum protrahuntur: & ab hac plantæ in ramulis eius natū-
ra quod in longum serpit, Græci & Latini peculiariter Ser-
pyllum nominarunt.

GENERA.

Duo eius genera. Hortense, quod germanicè *heymischer
Quendel* dicitur. Syluestre, quod priuatim *Zygis* vocatur,
quod fortè eo iugarentur vires: *zuyis* enim Græcis inter-
dum idem quod Latinis ligare & vincere significat. Germa-
nicè simpliciter *Quendel* dicitur. Nos syluestris tantum
serpylli picturam damus.

FOR

FORMA.

Serpyllum.

Hortense nō dissimile *Hortense*
est Origano, potissimū
quod ad folia & Ramu-
los ipsos attinet, quos cā
didiores tantum habet:
odore tamen prorsus Sā
psychem repræsentat.
Repit humi, & in re-
ctum non attollitur.
Syluestre contra humi *Syluestre*
nō serpit, sed rectū exili
libus ramulis & lignosis
attollitur. Rutæ foliis
plenis, angustioribus tamē.
Flosculos habet sub
purpureos, gustu acres,
odore iucundo, Radicē
multifidam. Plinius se-
cus quā Dioseorides, *Plinii er-
ratum.*
hortense serpyllum ne-
quaquā, syluestre verò
humi serpere asserit, ad-
eò vt subesse in hoc mendam verisimile sit: res enim ipsa &
vix herbarum imagines satis testantur Dioseoridis sen-
tentiam esse veriozem. Dioseoridi subscribit Aetius. Neque
mirū est magis humi reptare cultū, quod in firmius humo-
ris copia est, atque ad eò ramis inualidioribus stare nequit,
quā syluestre, quod illo rigidius ac lignosius existit.

LOCVS.

Hortense nō nisi satū prouenit, & Columella teste, ne-
que pinguem, neque stercoratum, sed apicū locum desi-
derat, vt quod macerrimo solo nascatur. Syluestre autè in
petris, collibus, & mōtibz plerisque copiosissimè nascitur,
ita vt eo quasi ve stiri videantur.

TEM-

TEMPVS.

Syluestre tota æstate floret, hortense autè Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Serpyllum gustu acre est, ob id calidū valde, ita vt menses & vrinam moueat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Syluestre efficacius & maiori calefaciendi vi quàm hortense, atque ad vsū medicinæ aptius. Menses trahit, & vrinam cit potum: Torminibus, ruptis, cōuulsis, iccoris in flā-
mationibus auxiliatur. Aduersus reptilia potum & illitū. Capitis dolores sedat coctum, adiecto rosaceo, & aceto ma-
defactum: Maximè verò lethargo, & phrenitidi conuenit. Sanguinis vomitū sedat succus eius quatuor drachmis cū
aceto potus.

EX AETIO.

Serpyllum ita calefacit vt menses & vrinam ducat. Huius genus duplex. Syluestre efficacius calidiusque hortense: atque omnino vsus eius in medicina præfertur. Prodest torminibus, cōuulsionibus, rupturis inflammationibus iccinoris, reptilibusq;. Potum ac illitum capitis dolores sedat. Madefactum autem aceto ac decoctū admixto rosaceo lethargicis, & diutinam phrenitum patientibus, summpere congruit. Præterea drachmæ vnus pondere ex aceto bibitum, sanguinis eiectiones compefcit.

EX PLINIO.

Aduersus serpentes efficax, maximè Cenchrin & Scolopendras terrestres ac marinas & scorpiones, decoctis in vino ramis folisque, Fugat & odore, cominus si vratur, & contra marinorum venena præcipuè valet. Capitis doloribus, decoctum in aceto illinitur temporibus ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis, lethargicis, contra tormina & iccinorum dolores. Folia obolis quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas excreationes teritur in cyathis duobus aceti & mellis.

EX PLINIO VALERIANO.

Serpyllum calidum, simul nobis vtile medicinæ vsus ostendit.

ostendit. Capitis dolores coctum ex aceto & rosaceo, tempori ac fronti illitum mitigat. Serpentes & omnia animalia venenata adustū nidore repellit, ideo & mesloribus in cibo miscetur, vt si fatigatos fortè somnus oppresserit, tutè quiescant contra animalia, quæ hoc tēpore venenatis haufibus sæuire cōsueuerūt. Contusi puluis ex scrupulis duodecim in aqua datus, tormina emendat, vrinæ difficultates resoluit, lienis quoque iniuriæ idem puluis ex aceto mixtus occurrit. Nec minus cruentis excreationibus subuenit, ex duobus cyathis mellis & aceto temperatum.

ADNOTATIO.

Serpyllum nobis Serpolet.

De Elymo. CAP. XXXV.

NOMINA.

Eλύμο Græcis, Panicum Latinis, Germanis Heydelpentch, oder Fenich [Gallicè Panic semblable au Millet] dicitur. Panicum autem à paniculis in quibus semen est, Latini appellarunt.

FORMA.

Mili similitudine profilit, denis vt plurimum foliis luxurians, culmo penè in surculum extenuato, nutante, rubido panicu

Panicum.

panicularum fastigio, prædensis acruato granis, aliàs purpureis, aliàs rufis, nigris aliàs, item & candidis.

LOCVS.

Satum facilè quouis ferè loco prouenit, leuem autem & solutam terrā potissimū desiderat. Nec in fabuloso duntaxat solo, sed in arena quoque nascitur, modo humidum cœlum, vel riguum sortiatur.

TEMPVS.

Quadagesimo die postquā satum est absolui, vt omnia æstiuā, inter omnes conuenit. Quocunque igitur tempore satū fuerit, vbi semine prægnās erit, tum carpēdū venit.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, præsertim si foris illinatur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Miliū similitudinē refert, eodemque modo in panes defingitur, & ad idem accommodatum est minus tamen quā Milium nutrit & adstringit.

EX GALENO.

Panicum facultate pauci nutrimenti, & exicatoria. Sittit quoque nonnihil ventris fluxus, cœu ipsum etiam Milium. Panis itaque eius exigui est alimenti & refrigerans. Constat insuper præaridū & instar arenæ aut cineris friabilem esse: caret enim penitus pinguedine & lentore. Iure igitur aluum humentem desiccet. Agricola, farina huius cocta admisto adipe suillo & oleo vescitur. Panicū in omnibus milio cedit insuauius esu, concoctu difficilium, vētremque magis coarctet, minusque nutrit Huius farinā interdum cum lacte coctam, rustici veluti: trititiam esitant. Clarumque est id edulij tantō quā illud per se solum assumptum melius esse, quantō lac huius seminis natura ad boni succi procreationem, aliaque omnia, eminentius habetur. Dico autem alia omnia, concoctionem, vētris subductionem, in totum corpus distributionē, adeoque ipsam in edendo suauitatem & voluptatē. Hoc namque semē nulla gratia aut iucunditate commendatur.

EX PLINIO.

Panicum Diocles medicus vel frugum appellauit. Effectus

ctus habet quos Miliū. In vino potū prodest dysentericis. Similiter iis quæ vaporanda sunt ex calfactum imponitur. Sittit aluum in lacte caprino decoctum, & bis die hauitū. Sic prodest & ad tormina.

ADNOTATIO.

Panicum nomen retinet.

De Erica.

CAP. XCVI.

NOMINA.

Ἐρικη Græcis, Erica Latinis, *Heyd* Germanis [Gallicè *Bruiere*] dicitur. Officinis inusitata.

Erica.

FORMA.

Erica fruticosa arbor est, Tamaricis similis, multo tamen breuior. Eius flore vtentes apes, reprobum mel conficiunt. Plinius lib. xxiiii. capit. xix. Fruticem esse scribit non multum à Tamarice differentem, colore rosamarinis, & penè folio. Id quod verè de ea Erica, cuius nos picturam damus, dicitur. Theophrastus etiam Rosmarino similem Ericam facit. Habet flores in cædido purpureos.

LOCVS.

In montibus & syluis locisque arenosis nascitur.

TEM

TEMPVS.

Autumno floret sola ferè in syluis.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est Erica, id quod in gustu amaritudo factis docet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ericæ coma & flores illita serpentiũ morfibus medentur.

EX GALENO.

Discutiendi facultate prædita est Erica: flore eius potissimum & foliis vtendum.

EX PLINIO.

Ericen aduersari serpentibus tradunt.

APPENDIX.

Recentiores herbarii præter iam commemoratas, alias facultates addunt, nimirum florum decoctum lumborũ ac ventris dolores lenire posse. Succum ex foliis floribusque elicatum, oculis imbecillibus guttatim infillatum, aut foris inunctum conferre.

De Erysimo. CAP. XCVII.

NOMINA.

Eρύσιμον Græcè, Irion Latinè vocatur. Officinis nostris incognita. Vulgares herbarii non ineptè Sinapin sylvestrem, nonnulli etiam Rapistrum. Germani **Hederich** & **Wildesenff** [Galli *Senne sauvage, Roquette iaulne, ou Tortelle*] appellant. Sunt qui perperam, eo quòd gustu Erucam imitatur, sylvestrem Erucam nominant. Alia enim est Eruca sylvestris ab ea, quam Rapistrum nominant herba, vt suo loco dicemus. Erysimò quidã *ἔριον* nomen mutuum esse credunt, id est, à multiplici foliorum sectione: nam Erucæ modo laciniata conspiciuntur. Alii ab oleris præstantia dictũ volunt, quasi *ἔριον*, quod est preciosum & nobile. Mihi *ἔριον* potius dictum esse videtur, quod ob suã caliditatem, maxima trahendi facultate prædita sit. Latini autem Irionem ab irriendo dixerunt, quòd ignea vi, & feruido sapore irruat in gustum.

FOR

FORMA.

Irion.

Folia habet syluestri Erucæ similia, caules lori modo flexiles, flores luteos. In cacumine siliquas cormicalorum figura, vt Fœnugræci graeciles in quibus semina continentur parua. Nasturtio similia, gustu feruido. Hæ vtique notæ in vniuersum omnes, herba illi, quam pictam hic exhibemus, adamusim quadrant

LOCVS.

Nascitur passim prope vrbes, domorũ areas, rudera & hortos.

TEMPVS.

Per integram æstatè floret, autumno autem semen in siliquis profert.

TEMPERAMENTVM.

Semen Erysimi haud secus quàm Nasturtii calfacit & exiccat. Herba etiam ipsa arefacta similem semini vim obtinet. Humida tamen ac viridis, multò semine inferior est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Erysimi semen thoracis fluxionibus purulentis, tussientibus, regio morbo, coxendicum doloribus, linctum cum melle confert. Bibitur etiam cõtra lethalia venena. Ex aqua aut melle illitum, occultis carcinomatibus, duris, parotidibus, testium ac mammarum inflammationibus prodest. In vniuersum extenuat & calefacit. Mitius ad eclegma fiet,

r ij si aqua

si aqua made fiat et torreatur, aut linteolo illigatum circum lita pasta peraffetur.

EX GALENO.

Irionis semen sicut gustu Nasturtio simile apparet, ita facultate igneum est & excaleario. Porro ubi in elegmate uti ex usu est, praestat aqua praemaceratum torrere, aut linteolo illigatum subindeque crusta pistoria inuolutum assare. Utile est cum elegmatis ad promouendas crassorum lentorumque in thorace & pulmone humorum expuitiones. Quin & parotidas induratas, atque duritias mammarum & testicularum veteres iuuat. Refert Dioscorides, quod cum aqua & melle illitum, occultis proficit cancris.

EX PLINIO.

Vtilissimum tussientibus cum melle, & in thoracis purulentis excretionibus. Datur & regio morbo, & lumborum vitis, pleuriticis, torminibus, coeliacis. Illinitur vero parotidum & carcinomatibus malis. Testium ardoribus ex aqua, aliis ex melle. Infantibus quoque vtilissimum. Item sedis vitium & articularium morbis cum melle & fico. Contra venena etiam efficax potum. Medetur & suspiriosis. Item fistulis cum axungia veteri, ne intus addatur.

ADNOTATIO.

Erismum in fossis huius partis vrbis luxuriat prope solum.

De Helxine cissampelo. CAP. XCVIII.

NOMINA.

EΛΙΧΙΝΙΟΙΣ & ΜΠΙΛΟΣ Græcis, Helxine cissampelos & Conuoluulus Latinis nominatur. Vulgus herbariorum & officinae, Volubilem mediam & Vitealem appellant. Germani *Wittelvinden, oder Queingartenvinden* [Gallios quare dicitur. cæ Campanette, on Vitreole, on Lixet] Rectè autem cissampelos dicitur: in vineis enim potissimum nascitur, & folio hederae. Conuoluulus vero, quod crebra reuolutione vicinos frutices & herbas implicet.

FOR

FORMA.

Folia habet Hederæ similia, minora tamè. Ramulos exiguos, circumplectentes quodcumque contigerint. Folia denique eius scansili ordine alterna subeunt. Flores primum candidos Lili effigie, dein in puniceum vergentes, profert. Semen angulosum in folliculis acinorum specie.

Helxine Cissampelos siue Conuoluulus.

LOCVS.

In vineis nascitur, vnde etiam ei appellatio Cissampeli, ut diximus, indita est.

TEMPVS.

Aestate, potissimum aut Julio & Augusto mensibus, floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse ex viribus quas illi veteres tribuunt, facile coniungere licebit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Succus foliorum eius potus, aluum subducendi facultatem obtinet.

EX GALENO.

Helxine, quæ & Cissampelos nuncupatur, digerendi facultatem habet.

r iij

ADNO

ADNOTATIO.

Helxine Cissampelos à ligando lixet & lixeron.

De Heptaphyllo. CAP. XCIX.

NOMINA.

Tormentilla.
Heptaphyllon.

Eπτὰ φύλλον Græcè, Septifolium Latinè, vulgò Tormentilla nominatur. Sunt ex recentioribus qui perperà Bistortam vocent. Germanicè *Tormentill Rot hel Uvurtz* [Gallicè *Tormentille*] appellatur. Heptaphyllon autem à septenario foliorum numero dicta est.

FORMA.

Tormentilla non est
Quinquefolium.

Septifoliū siue Tormentilla.

Tormentilla autem non maturè pronemita, sed cum vitesiam florent. Accedit quòd hæc in montosis & syluestribus incultisque: hoc verò pratis, cultis, & aquis in locis potius prouincit. Apulicis

Quinquefolio similima est, nisi quòd septem nõ quinq; habet folia, vtrinque lanuginosa, exigua, parua, ferrata, caulem certis ferè interstitijs ambientia, flores luteos, radicem puniceam ac modicè intortam. Ex hac descriptione omnibus constare puto, herbam nostris Tormentillam dictam, non esse Dioscoridis Quinquefoliū. Hoc enim (vt reliqua omittā) radicem non intortam, sed rectam & oblongam habet. Plinius etiam lib.

xxv. ca. ix. herbam Quinquefolium incipere & de finire cum vite scribit:

Tormentilla autem non maturè pronemita, sed cum vitesiam florent. Accedit quòd hæc in montosis & syluestribus incultisque: hoc verò pratis, cultis, & aquis in locis potius prouincit. Apulicis

leius etiam vtranque herbam seorsim describit.

LOCVS.

Nascitur montosis, vt diximus, locis ac syluis.

TEMPVS.

Serò ac cū iam vites florent, herba hæc apparere incipit.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores iudicant hanc herbam in tertio ordine frigidam & siccam esse. Cæterùm non esse frigidam, potissimum in tertio ordine, facultates eius abunde declarant. Gustus etiam adstrictionem illam tãra frigiditate profusus carere palàm ostendit. Quare eum easdem quas Quinquefolium facultates habeat, idem etiam temperamentū obtrineat necesse est. Erit itaque radix desiccatoria ex tertio ordine, nullatenus tamen manifesta caliditate participans.

VIRESEXAPVLEIO.

Heptaphyllo herba trita & cum oleo mixta, pedes peruges, & tertio die dolorem tollit.

EXRECENTIORIBVS.

Facultatem obtinet glutinandi vulnera. Farina herbarum vel radicis ex succo Plantaginis propinatur in difficultate urinæ. Eadem respersa vulnera ad cicatricem perducit. Cū albo oui subacta & figlino decocta, datur cholericis. Foliorum vis deploratis fistulis instillatur, neque non oculis ad discutiendas nubeculas. Ad putrescentia oris vlcera herba & radix commanducata, & in ore retenta valent. Herpetas, strumas, duritias, tumores, aneurisina tãque sanat. Et vt antea diximus, facultates ferè easdem quas Quinquefoliū obtinet. Quapropter venenis resistit, dysenterias, et omnes sanguinis eruptiones compescit.

ADNOTATIO.

Heptaphyllū Tormentilla, quãuis & vulgare pentaphyllū sæpe cū foliis septem inuenitur, vt Tormentilla cum quinque.

De Eruca. CAP. C.

NOMINA.

Ἐρουca Græcis. Eruca Latinis. Officinæ; Latinum nomen retinuerunt, Germanis *Uveitsz senff*] Gallicè

r iiij Roques

Euzomos Roquette] appellatur. Euzomos autem Græcis, quoniam iura commendat, habeatque in eisdem peculiarem gratiam, dicta est. Erucâ verò ideo nominatam volunt quod erodat: hæc enim ubi degustaueris, os & linguam fatis acriter vellit.

GENERA.

Duplex est Eruca. Vna hortenſis ſeu ſatiua, quæ Germanis **ſam Uveiß ſenff** [Gallis *Roquette de Lardin*] dicitur. Altera ſylueſtris, uſdem **Uvilder Uveiß ſenff** appellatur: [Gallis *Roquette ſauage*.]

FORMA.

*Eruca sativa.**Eruca sylvestris.*

ſequipedali thyſo conſurgit ſatiua, folio longo, anguſtoque, in profundas ſed rariores crenas laciniato, guſtu præter modum acri, floribus pallidioribus, ſemine in ſiliquis rapi, vel ſinapi, firmo, radice candida. Sylueſtris folio

folio ſatiuæ ſimili, ſtriſtione tamen & minore, flore luteo, LOCVS.

Satiua in hortis naſcitur. Sylueſtris Hispaniæ familia-riſ, prope tamen aquas prouenit magna copia. Quæ autem apud nos creditur eſſe ſylueſtris Eruca, ea non eſt, ſed Eryſimon, de qua quidem herba ſuo in loco abudè ſcripſimus.

TEMPVS.

Satiua tota æſtate floret: ſylueſtris autem circa Calendas Iunii potiſſimùm erumpit: alio enim tempore vix reperitur.

TEMPERAMENTVM.

Téperamentû Erucæ idem cum temperamento Eryſimi. VIRES EX DIOSCORIDE.

Cruda Eruca ſatiua largiùs commeſta venerè ſtimulat. Idem poteſt ſemen eius, quod vrinam cit, coctionem adiuuat, aluumq; bonum efficit. Vtuntur ſemine ad condimenta: Quod vt plurimo tempore ſeruetur, aceto vel lacte maceratum, & in paſtillos digeſtum recondunt. Sylueſtris ſemine, homines in Hispania ſinapis vice vtuntur. Eſt autè ad ducendam vrinã efficacior, & multò quàm ſatiua acrior.

EX GALENÒ.

Olus hoc perquam manifeſtè calefacit, adeò vt non facile ſolùm abſque iunctis Lactucæ foliis edatur. Quinetiam genitale ſemen augere creditur, & in venerem ſtimulos addere. Caput magis dolore afficiet ſi ſolum edatur.

EX PAVLO.

Eruca temperamento Eryſimo ſimilis, flatulenta eſt, ob quod ad venerem inſtigat. Semè eius vrinam quoq; mouet. Cæterùm ſylueſtris domeſtica valentior eſt.

EX PLINIO.

Eruca diuerſæ eſt quàm Lactuca naturæ, concitatrix venis, idcirco iungitur illi ferè in cibus, vt nimio frigori par ſeruor immixtus, temperamentum æquet. Eius ſemen ſcorpionum venenis & muris aranci medetur. Beſtiolas omnes innascentes corpori arceat. Vitia cutis in facie cū melle illitum, Létigines ex aceto, Cicatrices nigras traducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt verbera ſubituris porum

ex vino, duritiam quandam contra sensum induere. In cōdiendis opsonis tanta est suauitas, vt Greci Euzomon appellauerint. Putant subrita Eruca si foueantur oculi, claritate restitur. Tussim infantium sedari. Radix eius in aqua decocta, fracta ossa extrahit. Tria folia syluestris Erucæ, sinistra manu decerpta, & trita in aqua malsa si bibantur, venrem stimulant.

ADNOTATIO.

Eruca nobis Roquette.

De Eupatorio adulterino. CAP. CI.

NOMINA.

NVM herba hæc veteribus Græcis & Latinis cognita fuerit, & quo nomine ab iisdem appellata sit, mihi nondū constare ingenuè fateor. Officinæ tamen ferè omnes pro Eupatorio vero (cū samen non sit) haud sine ma-

Officina-
vū error.

Eupatorium adulterinum,

gno errore vtuntur.

Hinc cū nomen aliud nō esset quo illam appellarem, Eupatorium adulterium nominare placuit. Germanicè *Kunigundkraut*, hoc est, herba S. Hunigundi vocatur, et *Uvasserdoft* [Gallicè *Eupatoire bastard ou aquatic ou Eupatoire des Arabes*] ab Origanis similitudine, & quod iuxta aquas proueniat. Aliis *Hirtzenklee*, quod vulnerati cerui sibi hæc medeantur herba.

FORMA.

Caulem ædit rotundū

dum, purpureū, geniculatum, solidū & hirsutū, circa quæ alæ panduntur, folia lōga, Canabinis ferè similia, amaraque. Flores in summo paruos coaceruatos, in cādido purpurascentes, tandē in pappos tenues abscūtes. Radicem multis fibris capillatā & inutilem. Errant haud dubiè qui herbam hæc Dioscoridis Hydropiper esse putāt. Nam et si ferè tota eius herbæ facies, floribus demptis, Hydropiperis delineationi respondeat, tamē quia nulla prorsus piperis in foliis aut floribus acrimonia apparet, nō est cur Hydropiter dici possit aut mereatur:

*Eupato-
riū adul-
terinum
non est
Hydro-
piper.*

LOCVS.

In fluminū ripis, aliisque locis humidis nascitur, potissimū vero iuxta rēfides aquas, aut tardo fluxu præpentes.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus florēt.

TEMPERAMENTVM.

Gustu vehemētè amara est, vt calidā & siccā esse in secundo ordine, aut in medio tertii nō sit dubium.

VIRE S.

Haud dubiè herba hæc abstergit, expurgatque, & quæ in venis est crassitiem incidit: quamobrem menses & vrinas mouet, educendoque ex thorace pulmonēque puri auxiliatur, aliasque facultates amari saporis, quas recēset Galenus lib. iij. de Simp. med. facul. cap. xvij. obtinet. Potest itaque obstructions iecoris & lienis aliarumque partium corporis soluere. Ex recentioribus sunt qui hanc Vulnerariam esse tradūt, neque temerè: id ipsum enim posse, siccitas eius testatur. Suffitū præterea eius herbæ venenatas fugare feras iidem scribunt. Euidētissimum verò est hanc etiā contra venena esse admodum efficacem.

ADNOTATIO.

Eupatorium adulterinū, quod hæcenus officinæ celebrarunt.

De Erebintho. CAP. CII.

NOMINA.

Eρεβινθος Græcè. Cicer Latinè. Officinæ Latinū nomē retinuerūt, Germanicè *zyffern* [Gallicè *Pois chiches*] nominatur.

GENERA.

Tria præcipua sunt Cicerum genera, album, rufum & nigrum. Nos ex iis tribus nigri, tantùm picturamdamus. Differunt potissimùm in floribus: hoc enim vt cernis pureos, album verò candidos flores producit.

Cicer Nigrum.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atque subinde in fili-
quis semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est primo in ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Cicer satium bonam facit aluum, urinã cit, inflationes
parit, cutis colorem cõmendat, menses & fetus educit, lac
auget. Cum Eruo decoctũ illinitur ad inflammationes tes-
tium & myrmecias. Ad scabiem, acoras, impetigines, vlce-
ra cõrescencia & maligna, cum hordeo & melle. Alterum
genus

FORMA.

Cicer satium caule
est lignoso, obliquo, foli-
is exiguis, multis, circina-
tis, flore albo vel purpu-
reo, siliquis rotundis, ra-
dice tenui & non admo-
dum longa.

LOCVS.

Pullo crassoque solo-
gaudet.

genus arietinum nominatur. Vtrũque cit vrinas, dato cum
Rosmarino contra regium morbum & cutem subeuntes
aquas eorum decocto. Lædunt autem vesicam exulceratã
& renes. Contra myrmecias & acrochordonas iubent ali-
qui noua luna singula earum capita eminentiãsve singulis
Ciceribus tagere, deligataque in lintheo femina illa post
se abicere, vt acrochordones decident.

EX GALENO.

Cicer legumen est flatuosum quod nutrire potest, aluo
mouendã habile, ciendã urinã idoneum, & semini gene-
rando aptum. Prolicit verò & menses. Porrò quod vocatur
arietinum, cæteris efficacius urinam prouocat. Decoctum
eius, calculos renum cõfringit. Reliquum autem Cicerum
genus, quod Orobixum vocant, eadẽ vi pollet, puta attra-
hendi, digerendi, incidendi, extergendi. Lienem & iccur, &
renes expurgant, scabiesque & impetigines extergunt. Pa-
rotidas & testes induratos discutunt. Maligna etiam vlce-
ra cum melle sanant.

EX SIMEONE ANTIOCHENO.

Cicera difficulter concoquũtur & excrementa gignũt.
Venerem stimulant, magisque quã fabæ nutriũt, obstru-
ctiones tollunt, & menses educũt. Habent salsam simũl &
dulcem qualitatem, & ob salsuginem ventrem mouet, pro-
pter dulcedinẽ autem urinam. Inflationes quoque faciunt,
& lac gignũt, ex tergediũque facultatẽ obtinent. Nigra, medi-
cametosam vim habent: urinã enim vehemētissimẽ mouet,
& calculos renũ & vesicæ frangunt. Nullũ verò legumen
sic vt Cicera, præcipuẽ autẽ nigra & parua, lapides frange-
re potest. Id verò magis eius ius, quod tamẽ vesicæ morbis
supra cætera legumina officit. Cicera verò rubra calidiora
& crassiorũ sunt partiũ quã alba. Omnia autẽ urinã ducũt.
Madefacta nocte vna in aqua & sumpta, lãbricos eiiciũt,
sed qui vritur, sex ieiunet horas oportet. Imposita vt cata-
plasma paroridibus, molliũt & discutunt tumorẽ. Farina
horũ aceto subacta, & scabiosis inuncta prodest. Ius eorũ-
dem ictericos iuuat, & urinam albã reddit. Oportet verò
iis neque ante cibum, neque post vti, sed in medio.

DE

De echio. CAP. CIII.

NOMINA.

Buglof-
sum syl-
vestre
Echio
quae
dictum.

Eχιον, ἢ ἀλκιβιάδιον Græcis, Echion & Alcibiadicum Latinis dicitur. Officinis ignotum. Vulgares herbarii sylvestre Buglossum nominant, quos sequentes Germani **Wulst Ochsenzungen.** [Galli Buglosse sauvage ou espece de langue de bouc.] appellent. Echion autem dictū volūt, quod contra ferarū ictus sit utile. Alii quod florescit capitulis viperæ similibus. Rectius Dioscorides, quod semina viperino capiti similia habeat.

FORMA.

Echion.

Folia obtinet oblonga, aspera, tenuia, Anchusæ proxima, minora tamen & pinguia. Habet & aculeos exiles foliis adiacetes. Cauliculos tenues multos, & utrinque foliola tenuia, pennata, nigra, minora proportione ad eacumē caulis. Iuxta folia flores purpureos, in quibus semen est viperino capiti simile. Radix digito exiliior, subnigra. Ex qua sanè de lineatione sole clarius fit herbæ cuius picturam hic exhibemus esse Echion. Folia enim habet prælonga, hirsuta, tenuia, ad Anchusam accedentia, minora tamen, pinguiaque, tenuibus spinis horridula, cauliculos tenues numerosos, minutaque folia utroque latere dependentia, nigra, in summo caule minuscula, inter quæ purpurei flores

res emicant, in quibus semina viperarum capitulis similia insident, à ceruice paulatim in rostellum extenuata, tumidiore superna parte, in qua quædam prominulæ quasi sedes oculorum apparent: id quod ego hisce oculis non semel, sed iterū atque iterum conspexi. Radix digito tenuior nigricat.

LOCVS.

Vbique ferè ad itinera, & in asperis locis nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Calidum esse citra tamen insignem siccitatem inde coniiicitur, quod lactis procreatricem facultatem obtinet. Medicamenta enim, Galeno libro quinto, capite vigesimo de Simpl. med. facul. teste, quia pituitosos humores calefacientia in sanguinem vertunt, lac procreare solent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix non solum iis qui à serpētibus mortui sunt succurrit pota cum vino, verum etiam præsumentes eam ne feriantur facit. Idem præstant folia & semen. Sedat etiam dolores lumborum, & cum vino aut forbitione sumpta lac proritat.

EX PAVLO.

Echion spinosa herba est, quæ non modo à serpēte cōmorsis cum vino pota auxiliatur, sed præsumentes quoque percuti non patitur.

ADNOTATIO.

Echion in vijs frequens agro parrhisino.

De Eleoselino. CAP. CIIII.

NOMINA.

Eλεοσίλιον, ἢ ὑδροσίλιον Græcis, Apium palustre & rusticum Latinis, Germanis **Wasser epff.** oder **Ep-pich.** oder **bauren ep-pich.** [Gallicè Hache de maretz] nominatur. Sic dictum Græcis, quod in paludibus & aquosis locis proueniat.

FOR-

Apium palustre.

TEMPERAMENTVM.

Idem quod Apium satiuum temperamentum obtinet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eadem omnia quæ satiuum potest.

EX PLINIO.

Eloefclino vis priuata contra araneas.

De Elleboro albo. CAP. CV.

NOMINA.

Elleborus
eur dictus
Albus
quare co-
gnomina
tas.

Eλλεβορος λευκος Græcis, Elleborus candidus & Veratrum album Latinis, officinis pariter Latinis Elleborus albus, Germanis *Tueiß, nietsvurtz* [Gallicè *Ellebore blanc.*] appellatur. Elleboron autem Græci dictū volunt, quod cibum corporis eripiat. Album à radice vocantur, quæ nigri respectu, candida est.

FOR

FORMA.

Elleborus candidus.

Plantagini similia folia obtinet, aut Betæ syluestris, breuiora tamen, nigriora, & colore rubentia. Caulem palmi altitudine, cauum, quum sicca ri inceperit corticibus seu tunicis inuolutum. Radices illi subsunt numerosæ, tenues, ab exiguo & oblongo capite ceparum modo procedentes. Quod I autem Dioscorides dicit colore rubere folia, id de costis eorum intelligendum crit.

LOCVS.

Nascitur in montanis locis frigidis & asperis.

TEMPVS.

Radices eius per messem legendæ sunt.

TEMPERAMENTVM.

In tertio ordine est excalescentium & exiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Optimus habetur qui mediocriter extensus est & albus, fragilis, carnosus, non acuminatus, iunceusque, aut quum frangitur puluerulentus, exilem interiorem medullam habens, gustu nõ admodum feruens, neque saliuam cõfestimciens. Huiuscemodi autem stragulat. Purgat vomitionibus, varia educens. Miscetur collyriis, quæ claritati oculorū officientia purgare possunt. Menfes ducit, & foetus in vtero appositus enecat. S ternutamenta cit, & mures interficit, cum melle & polenta subactum. Carnes simul coctum minuit.

s Datur

Datur ieiunis per se cum Sesamo, aut Ptsanæ succo, aut Alicæ, aut malsa, aut pulce, aut lenticula, aut alia sorbitione. Pani cōpnsitur & torretur. Apparatus & victus ratio ab iis tradita est, qui de ratione & modo dandi eius, dicato priuatim opere, scripserunt. Potissimū aut Phlōnidi Siculo ab Enna subscribimus. Longū enim esset ei qui de medica materia agit, curandi quoq; rationē docere. Dant enim aliqui cum copiosa sorbitione, aut succo multo, aut modicū cibum, dari p̄cipientes, statim Elleborum offerunt, præsertim iis in quibus suspecta timēdæ erit strāgulatio, aut corporis imbecillitas imminet: tutō enim ea sic peragitur purgatio, quōd non intempestiuē medicamentum corpori bus cibo munitis accedit. Sedi etiā balani ex Elleboro subditæ cum aceto, vomitiones eliciunt.

EX GALENO.

Elleborus extergentis simul & excalescentis facultatis est. Quamobrē ad alphas, impetigines, scabies, leprasq; accommodus est. Quinetiam si in fistulam callo indurata infundatur, duobus tribusve diebus callum detrahit. Dentibus si cum aceto colluantur prodest.

EX PLINIO.

Candidum veratrum vomitione, causasq; morborū extrahit, quondam terribile, postea tam promiscuum, vt plerique studiorum gratia ad propidenda acrius quæ cōmentabantur, sæpius sumptitauerint. Carneadem respōsurum Zenonis libris, Drusum quoque apud nos tribunorum popularium clarissimum, cui antē omnis plebs adstās plaufit, optimates verō bellū Marsicū imputauere, cōstat hoc medicamento liberatum comitali morbo in Anticyra insula. Ibi enim tutissimē sumitur, quoniam vt diximus, Sesamoides admiscet. Italia veratrum vocat. Farina eius per se & mixta radicula qua lanas diximus lauari, sternutamentum facit, somnumq;. Leguntur aut tenuissimæ radices breuesq; ac veluti decurtatæ etiam hæ. Nam summa quæ est crassissima, cepis similis, canibus tantū datur purgationis causa. Antiqui radicem corticemque carnosissimum eligebant, quo tenuior eximeretur medulla. Hanc humidis sp̄-

gus

gis opertam turgescētēmq; in longitudinem findebāt. Deinde fila in vinbra siccabant, iis vtentes. Nunc ramulos ipsos à radice sua grauissimi corticis, ita dantes. Optimum quod acre gustu, feruensq; in frangēdo puluerem emittit. Optimū præterea quod celerrimē mouet sternutamenta, sed multo terribilius nigro, p̄cipuē si quis apparatus poturo rum apud antiquos legat, contra horrores, strāgulatus, intempestiuas somni vires, singultus infinitos, aut sternutamentā, stomachi dissolutiones, tardiores vomitus aut longin quiores, exiguos aut nimios. Sed antiquorum vitium erat, quōd propter hos metus parcius dabant, cum celerius erūpat, quōd largius sumitur. Themifon binas non amplius drachmas donauit. Sequentes & quaternas dedere, clero Herophili præconio, qui Elleborum fortissimi ducis similitudini æquabat. Concitatis enim intus omnibus, ipsum in primis exire. Præterea mirum inuentum est, quōd incisum forficulis, cortex remanet. Hoc inanito, medulla cadit. Hæc in nimia purgatione data, vomitiones sistit. Cauendum est fœlici quoque cura, ne nubilo derur die, quippe impatibiles cruciatus existunt. Nam æstate potius quā hyeme dandum, non est in dubio. Corpus septem diebus præparandum cibis acerbis, abstinentia vini, quarto & tertio die vomitionibus, pridie cœnæ abstinentia. Album ē dulci datur, aptissimē verō in lacte aut pulce. Nuper inuenere dissectis raphanis inserere Elleborum, rursusq; cōprimere raphanos, vt transeat vis, atque eo lenimento dare. Reddi post quatuor ferē horas incipit. Totum opus septenis peragitur horis. Medetur in morbis comitialibus, vertigini, melancholicis, insanientibus, lymphaticis, elephantiaæ albæ, lepris, tetano, tremulis, podagricis, hydropticis, incipiētibusque tympanicis, stomachicis, spasticis, clinicis, isehiadicis, quartanis, quæ aliter non desinant, tussī veteri, inflammationibus, torminibus redeūtibus. Verant dari fenibus & pueris. Item mollibus & fœminei corporis animæve exilibus, aut teneris, & fœminis minus quā viris. Item timidis, aut si exulcerata sint præcordia, vel tumeāt, minimeque sanguinē excreantibus, vel latere vel faucibus. Me-

s ij detur

detur extra corpus eruptionibus, pituitę cum axungia illitum. Item suppurationi veteri. Mures polenta admixtū necat. Muscę quoque necātur albo trito, & cum lacte sparso. Eodem & phthiriasis emendatur.

ADNOTATIO.

Ellebori radice sola nobis cogniti.

De Elleboro nigro adulterino. CAP. CVI.
NOMINA.

Elleborus niger adulterinus eur dictus
HERBAM hanc cuius picturam damus non esse verum Elleborum facile cōstat, si eam ad descriptionem referas. Verū quum magna pars hodie medicorum pro Elleboro nigro, neque tamen citra summam efficacitatem vtatur, adulterinum nigrum Elleborum appellare placuit. Germanis *Christvurtz* dicitur, non alio sanē nomine quā quod circa seruatoris nostri CHRISTI natalem diem, flores, modò talido in loco sita sit herba, producat. Ceterum etsi genuinus Elleborus non sit, tamen nō admodum ab illo abluat descriptio, nec viribus multo inferior est, vt in alterius inopia, huius vsus citra errorem esse possit.

GENERA.

Duo eius esse genera deprehēdimus. Vnum quod officinę hodie Elleborū nigrum, Germani verò *Christvurtz* vt diximus, nominant. Nos certioris discriminis causa, Elleborum nigrum adulterinum hortensem appellauimus, quod scilicet sua sponte, & nisi plantatum sit, in hortis nō proueniat [Gallicè *Ellebore noir bastard de sardin*] officinis Parala lupina. Alterum quod syluestre sit, & sponte sua nascitur, Elleborum nigrum adulterinum syluestrem nuncupauimus. Germanis *Zeuskraut* dicitur [Gallicè *Ellebore noir bastard sauvage.*]

FORMA.

Hortensis caulem, vel potius pediculum habet oblongū & foliis nudum, nisi in summo, vbi folia oblonga, angusta pluribusque diuisuris incisa, atque adeò in ambitu serrata producit. Florem habet herbaei coloris. Radices tenues, nigras,

Elleborus niger adulterinus hortensis.

Elleborus niger adulterinus syluestris.

nigras, veluti à capitulo cepearū pendentes. Syluestris prior non admodū dissimilis est, nisi quia caulem obtinet crassum, foliaque minora. Florem etiam etsi herbaceum habeat, tamen è medio eius, folliculi, aut siliquę duę aut tres, in quibus semen est, exeunt.

LOCVS.

Hortensis, vt dictum est, passim in hortis nunc prouenit: Syluestris in montibus asperis, lapidosis ac sublimibus.

TEMPVS.

Hortensis hyeme, circa CHRISTI nimirū natalē, vt cōprehensum est, floret. Syluestris autē vere & initio æstatis.

TEMPERAMENTVM.

Quum experientia testetur Elleborū nigrum adulterinum

s iij num

num, potissimum hortensem, eandē quam genuinus habere facultatem, idem etiā obtineat temperamentum necesse est. Calidus itaq; & siccus in tertio ordine erit.

VIRES.

Purgat perinde atque genuinus in inferiorem ventrem, pituitam & flammam bilem ducens. Prodest comitiali morbo laborantibus, melancholicis, insanientibus, articolorū doloribus correptis, & resolutis. Menses in pectore subditus trahit. Fœtus necat. Porro cū illis etiā insit extergēdi vis, alphas, impetigines, scabiem, leprāsque curant. Erodētibus medicamentis commiscetur. Ideoq; sylvestris non temerē, quōd pediculos interficiat, **Zeißkraut** Germanis meis dicitur. Non verō pediculos tantum, verum etiā oues & alia animantia comestus necat.

Helxine
vnde di-
cta.

Perdicion
Vrceola-
ris.

Helxine seu parietaria.

laris aut quōd detergēdis vitreis vrceolis, vasifq; efficax sit. Murali

De Elxine.

CAP. CVII.
NOMINA.

E ^{Asivn, ἡ ὑπερδίκιον} Græcè, Helxine & Vrceolaris Latine nominatur. Officinæ vocant Parietariā, & dempta vna litera Paritariam. Vulgus Muralium & Muralium. Germani **Tag vnd nacht, S. Peterskraut** oder **Blaskraut** [Gallice *Parietaire* ou *L'aparitoire*.] Helxine autem ab aspero semine, quod tenaci nexu vestibus adheret, dicta est. Perdicionum verō, quōd ea perdices precipue vescantur. Vrceolaris aut quōd detergēdis vitreis vrceolis, vasifq; efficax sit. Murali

Muralis & Parietaria, quōd muros ac parietes natales locos sibi fecerit. Muralis.
Parietaria.

FORMA.

Cauliculus habet tenues, subrubentes, folia mercuriali similia, hirsuta: circa caules veluti exigua semina, aspera vestibus adhærentia. Hæc sanè pictura sic plantæ illi respondet vt nulla profus sit nota, quæ illi nō adamusim cōueniat. Est enim fruticosa, cubitalis, cauliculis tenuibus, leniter rubescentibus, foliis Mercurialis herbæ, hirsutis, floribus purpureis minutissimis: exili per ambitum eius semine, aspero, vestibus adhærente, radice subrubra, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in sepibus, muris, maceris, parietibus & vinetis. Nunc in hortis etiam plantata prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Facultas Perdicio inest abstergendi & constringendi cū humiditate subfrigida.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia refrigerandi constringendique vim obtinent Quare illita sacros ignes sanant, condylomata, adusta, incipientes panos, inflammationes omnes, & œdemata. Succus eius cerussa mixtus, ignibus sacris & iis quæ serpunt malis vtiliter illinitur. Inungitur podagris cum cerato Cyprino, vel seuo hircino. Diuturnas tusses adiuvat, cyathi mensura ab sorptus. Contra inflammatas tonsillas gargarisatus & illitus prodest. Auriū quoq; dolores cū rosacco infusus iuuat.

EX GALENO.

Vim habet abstergendi & paulatim constringendi ac refrigerandi. Quare phlegmonas omnes inter initia, & in augmento vsque ad statum sanat, maxime calidas. Quinetiā incipientibus phygethis cataplasmatibus ritu illinitur. Succus quoque eius ad dolores phlegmonosos mediocriter profuerit. Gargarizandum item nonnulli exhibent ad paristhymia. Aliqui etiam medicorum iis qui diutina tussi vexantur, illam exhibuerunt. Certè euidens extergendi experi-

s iij mentū

mentum præbet & in vasis vitreis.

EX AETIO.

Exerit alopecias & impetigines priuatim assidue illita. Sedis hæmorrhoidas aperit, fistulis medetur, & sinus cohibet trita, cum modico sale apposita.

EX PLINIO.

Hæc inficit lanas, sanat ignes sacros, tumores, collectionesque omnes & adusta. Panos succus eius cum psimythio, & guttura incipientia turgescere. Item veterem tulsim cyatho hausto. Et omnia in humido. Sicut tonsillas & varices cum rosaceo. Imponitur & podagris cum caprino seuo ceaque Cypria.

APPENDIX.

Monedi sunt hoc loco medici, vt rectum Helxines vsu discant. Nā hæctenus non rectè eam in frigidis vitis pro fomento vsurparunt, cum refrigerandi constringendique vim habeat. Ceterum cum abstergendi quoque illi facultas inest, potest etiam calculosis, & iis qui difficultate vrinæ laborant exhiberi, potissimum si aliquid consimilem facultatem obtinens ei admisceatur. Sic Aetius sedis hæmorrhoidas aperire tradit, si trita cum sale, cui etiam abstergendi vis inest, apponatur. Quare qui calculosis hanc herbam propinant, curent vt aliquid quod abstergendi facultatem habeat, commisceant.

ADNOTATIO.

Helxine Parietaria nobis.

De Erythrodano. CAP. CVIII.

NOMINA.

Rubia cur vocatur. **E**ρυθρόδανον Græcè, Rubia Latine vocatur. Officinæ Rubiam tinctorum appellant. Germanicè Rote [Gallicè Garance] nominatur. A rubore radices, quo lanæ & coriatiunguntur, factum illi vtrunque nomen est.

GENERA.

Dioscoridi & aliis, duo Rubiæ sunt genera. Altera enim fatiua est [que Gallis Garance cultiue dicitur] altera vero sponte prouenit, & syluestris existit; nec esse videtur alia, quam quæ

quæ à nostris Stellaria vocatur [Gallis Garance sauage.]

FORMA.

Rubia satiuæ.

Rubia syluestris.

Caules satiuæ quadranguli, longi, asperi, similes Aparinæ, multò tamè maiores robustioresque, folia per interualla in singulis geniculis habentes, stellarum modo in orbem circumiacètia. Fructus rotundus, per initia viridis, mox ruber, postea cum maturuit niger. Radix tenuis, longa, rubra. Syluestris itidè caules quadrangulos, vt diximus, emittit, folia per interualla in singulis geniculis stellarum instar in orbem circumiacètia, flores candidos, radicem tenuem, longam & rubram, adè vt suo colore tingere etiam videatur.

LOCVS.

Nascitur in plerisque nunc Germaniæ locis, agro potissimum

s y simum

simùm Argentoratensî & Spirensî. Seritur autem propter emolumentum quod ex ea quæstuosissimum sentitur.

TEMPVS.

Aestate colligitur fructus, & subinde etiam effoditur radix.

TEMPERAMENTVM.

Calida est in secundo ordine, & sicca in tertio.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix vrinam ciet, qua de causa regio morbo laborantibus cum aqua mulsa auxiliatur: item ischiadicis & resolutis. Vrinam multam & crassam ducit, nonnunquam etiam sanguinem. Bibetes quidem quotidie lauari oportet, & excrementorum quæ redduntur differentiâ spectare. Aduersus venenatorû morsus succum cum foliis bibere prodest. Semen ex oxymelite potum, lienem absumit. Apposita radix, fetus, menses, & secundas trahit. Alba vitiligines ex ceto illita sanat.

EX GALENO.

Rubia tinctorum radix acerba & gustu amara est. Itaque quæcunque agere diximus vbi eiusmodi coiuerint qualitates, ea omnia in hac radice luculenter conspicies: quippe quum & lienem & iecur exparget, & vrinam crassam copiosamque, ac nonnunquam etiam sanguinolentam moueat. Quin & menses ciet, ac mediocriter quæ extensione postulant, extergit: proinde vitiligines albas cum aceto illita iuuat. Sunt qui eam ischiadicis & resolutis in poru cum melicrato exhibeant.

EX PLINIO.

Erythrodanum, quam nos Rubiam vocamus, qua tinguntur lanæ, pellesque perficiuntur, in medicina vrinam ciet, morbum regium sanat ex aqua mulsa, & lichenas ex aceto illita: & ischiadicos & paralyticos, ita vt bibentes lauatur quotidie. Radix semenque trahunt menses, aluû sistunt, & collectiones discutiunt. Contra serpentes rami cum foliis imponuntur. Folia & capillum tingunt. Inuenio apud quosdam morbum regium sanari hoc frutice, etiam si adal ligatus spectetur tantum.

ADNO

ADNOTATIO.

Rubia satina nobis Garance, & syluestris frequens.

De Zea. CAP. CIX.

NOMINA.

Zea Græcis, Zea & Semé Latinis. Vulgo & Italis Spelta dicitur. [Gallicè *Peauite*] Semen autem Latini præstantia frugis appellarunt. Hinc est quod Homerus etiam hanc celebrauerit dicens, *σιδορ & κρονα*. Quibus sanè verbis innuit aruum Zeam largiens, non vt nonnulli arbitrantur quod vitam donet, Plinio autore.

Zea primum genus.

Zea alterum genus.

GENERA.

Duo Zeæ Dioscorides facit genera. Vnum cuius granum in singulis tunicis seu glumis gemina, quod Græcis eam ob cau

ob causam *διωκκος* cognominatur. Germanis hoc genus **Speltz**, oder **Dinckelkorn** vocatur. Alterū simplicis est grani, & Germanicè nominatur **Einkorn**, oder **S. Peters Korn**.

FORMA.

Primū genus culmo, geniculis & spica tritico simile est, duobusque vtriculis iunctis duo grana simul fert.

Alterū culmo & spica est breuioribus, grana singula in singulis tunicis duplici ordine seu versu dispositis proferēs, ac in summitate aristis suis planè hordeum refert.

LOCVS.

Lætum pingueq; solum desiderat.

TEMPVS.

Iunio mēse floret, Iulio autē maturitatē cōsequitur.

TEMPERAMENTVM.

Zea media quodammodo est inter triticum & hordeū, quatenus ad calefaciendi & refrigerandi facultatem attinet, placidè verò exicat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Zea magis nutrit quàm hordeum. Ori suavis est. Digesta in panificia, minus quàm triticum alit.

EX GALENO.

Zea, vniuersa sua facultate quodāmodo in medio est tritici & hordei: itaque ex illis cognoscatur.

EX PLINIO.

Zea farina efficacior ordeacea videtur: trimestris mollior. Ex vino rubro ad scorpionū iustus tepida, & sāguinē excreantibus. Item arteriæ, Tussi cum caprino seuo aut butyro. Ex Fœnogræco mollissima omniū. Vlcera manātia sanat, & fursures corporis, stomachi dolores, pedes & manus cum vino & nitro cocta.

EX SIMEONE SETHI.

Zea facultatem habet proximam tritico. Est verò facilis concoctionis, bonique succi: ad hæc etiam emplastica existit.

ADNOTATIO.

Zea spelta nobis.

DE

De Erigeronte. CAP. CX.

NOMINA.

H *εργηρον* Græcis, Senecio Latinis, officinis inusitata. Germanis **Brindtkraut** [Gallicè *Senesfon*] dicitur. Græcis autem Erigerō quasi vernus senex nominatur, seu citò vel vere senescens, quod celeriter in pappum & lanuginem abeat, Itaque compositione nominis, tempus simul quo floret, & floris mox deflorescentis euentum indicare voluerūt Græci, vt quo tempore quærenda, & quibus notis inuenienda esset, omnes scirent. Non igitur senectutis ratio aliqua in ea est, sed canescētes, humani capilli modo, post florem eius pappii, vt à senectute denominaretur, effecerunt. Eam etiam ob causam Romani Senecionem illam vocauerunt.

FORMA.

Herba est cauliculo cubitali, subrubro, foliis cōtinuis, in extremitatibus Eruca modo incisuris diuisis, sed minoribus multo: floribus luteis, celeriter scissis dehiscētibuscum, & in pappos deflorescētibus: vnde & Frigeron dicta est, q; vere scilicet capilli modo flores canescāt. Radice inutili. Omnes hæc dioscoridis notæ, herbe quæ Germani **Ereutz vvirtz** & **Brindtkraut** nomināt, respōdere deprehēduntur. Siqdē cauliculus est illi cubitalis, subrubrus, fo-

Senecio.

Senetio nō folia continua habens, per extremitates *Erucæ* instar laciniosa, minora tamē. Flores lutei, q̄ scisci statim in lanuginē abeūt. Errāt toto cœlo q̄ *Senecionē* *Nasturtiū* cē garriūt.

LOCVS.

Nascitur passim in sepibus, & circum oppida.

TEMPVS.

Vere erumpit, quo etiā tempore, vt dictū est, canescit, & durat ferē tota æstate herbæ prouentus.

TEMPERAMENTVM.

Erigeron, Paulo *Aeginctæ* autore, mixtam temperaturam obtinet: refrigerat enim & modicē discutit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus refrigerandi vim obtinent, quapropter cum exiguo vino, aut per se illita folia, testiuū sedisq; inflammationes sanant. Cum manna, tum reliquis vulneribus, tum neruorū quoque medentur. Idē præstāt pappi per se ex aceto illiti, verūm recentes epoti strangulant. Totus autem caulis in aqua decoctus, & cum passo potus, stomachi dolores à bili contractos per sanat.

EX PLINIO.

Lanugo eius cū crocō & exiguo aquæ frigidæ trita, illinitur epiphoris, Tosta cum mica salis strumis. *Erigeron* quoque cum farina thuris & vino dulci, testium inflammationes sanat.

ADNOTATIO.

Senecio nobis *Senefson*, officinis *Cardoceli*.

De *Hedyosmo*. CAP. CXI.

NOMINA.

H *ἡδύσμος*, ἢ *ἡδύσμη* Græcè, *Menta* latinè dicitur. Officinæ nomen Latinū retinuerūt. Germanicè *Quuntz* [Gallicè *Mente*] vocatur. *Hedyosmon* Græci, quod suauē spiret odore nominauerunt. *Menta* autē dicta est, quod odore suo mentem excitet, aut quod grato, vt ait *Plinius*, odore mentis percurrat.

GENERA.

Mentæ in vniuersum duo sunt genera. Vna enim *satiua* &

ua & hortenſis est: altera sylueſtris & fera. *Satiuæ* iterum quatuor præcipua sunt genera, Vna est quam Germani *Deymēt* simpliciter, vel *Krauß Deymēt* vocant. Altera quā iidem *Krauß Balsam*. Tertia quæ iisdem *Balsamuntz* appellatur, & *Unser Fraueunmuntz*, oder *spitz muntz*: à nostræ ætatis herbariis Romana vel Saracenicæ. Quartā Germani quidā *Hertzkraut*, nonnulli *Balsamkraut* vocant. Per me tamē licebit has species (quādoquidē facultatibus similes sint) vt cuius placuerit nominare. Nobis autē vt certius discernerentur, prædictis nominibus appellare placuit. Syluestris, quæ Latinis *Mentastrū* vocatur, & vulgō equina *Méta*, Germanicè *Rosmuntz*: *Quilder Balsam*: oder *Quildmuntz* dicitur. Non ignoramus plures esse *Mentæ* species, nos tamē eas dūtax at quas vidimus, pictas exhibemus.

FORMA.

Menta sativa prima.

Menta sativa secunda.

FOR

*Mentha sativa tertia, siue
Romana.*

Sativa prima caulem habet quadrangulū, à radice len-
rè punicantē, & lanugine pubescentē, foliū ferè rotūdum,
ferratū, molle & odoratū, flosculos purpureos internodia
geniculatim coronātes, verticillato semper ambitu.

Altera priori per omnia similis est, nisi quod illi subpur-
pureus flos circa cauliculorum fastigia spicatur.

Tertia folio longiore & acutiore constat, flosculus pur-
pureis coliculorum cacuminibus spicatum insidentibus.

Quarta itidē longioribus foliis est, floribusque purpu-
reis internodia geniculatim haud secus quā in prima cau-
les coronātib. Mentastrū verò foliis lanugine canescēti-
bus, atq; hirsutioribus, Sisymbrio pcerius, odore magis vi-
roso, flosculus spicatum coliculorum fastigia coronantibus.

LO

Mentha sativa quarta.

LOCVS.

Satiuæ passim in hor-
tis proueniunt. Amant
apricum locum, nō pin-
guem, non stercoratum,
humidis facilius adolef-
cunt. Syluestris autem,
quæ Mentastrum alio
nomine appellatur, vli-
ginosis gaudet locis, pas-
simque irrigua hoc Men-
tastro pabent.

TEMPVS.

Florent omnes men-
tastris se Augusto.

Mentastrum.

TEMPERAMENTVM.

Vtraq; tam hortensis scilicet quā syluestris, gustu a-
cris, & facultate calida est, ex tertio ordine excalescien-
tium. Infirmior tamen est hortensis, minusque calefacit.
Exiecat autem in secundo ordine: illi enim ex cultura ali-
quid humiditatis accedit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi, adstringendi, atq; exiecati vim habet Men-
ta hortensis. Proinde sanguinē sistit succus eius cum acero
potus. Lumbricos rotundos enecat. Venerē cōcitat. Singul-
tus, vomitiones, choleramq; sedāt duo aut terni furculi cū
aci di granati succo poti. Cū polenta illita abscessus discut-
tut. Imposita fronti, capitis dolores mitigat. Mammas quæ
tēduntur, aut lacte turgēt, cōpescit. Cū sale canū moribus
illinitur. Aurium doloribus eius succus cū aqua malsa sub-
uenit.

uenit. Mulieribus ante coitum ad mora, cōceptioni resistit. Linguae scabritiem cōfricata leuigat. Lac coire densariq; in caseum non finit, immersis in eo foliis. In summa, stoma- cho utilis est, & in condimentis peculiarē vsum habet. Syl- uestris in sanitate deterioris vsus est quam satiuā.

EX GALENO.

Menta satiuā ad venerem mediocriter excitat, id quod omnibus inest, quæ humiditate semicocta & statuosa parti- cipant. Deniq; in abscessibus aliqui eam cum polenta im- ponunt. Habet etiam quiddam amarum in se & acerbum: illo quidem lumbricos interficit, acerbitate verò si cū oxy- crato bibatur, recētes sanguinis excreationes reprimat. Sub- stantia est, vt si qua alia herba, tenuium partium. Aetius ad- dit, potum eius decoctum tribus seriatim diebus, colicos omnino sanare.

EX PLINIO.

Mentæ hortensis odor animum excitat, & sapor auidita- tem in cibis: ideo in mammarū mixtura familiares ipsæ ac- cessere, vt coire densariq; lac non patiantur. Quare lactis potionibus additur, ne huius coagulati potu strangulen- tur. Data in aqua & mulso, eadem vi resistere & generatio- ni creditur, cohibēdo genitalia densari. Aequè maribus & fœminis sanguinem sistit, & purgationes fœminarum in- hibet. Cum amylo ex aqua pota, cœliacorū impetus. Syria- tion & vomicas vnlux curauit. Ille & iccinorum vitia ter- nis obolis ex mulso datis. Item sanguinem excreantibus in- forbitonem. Ulcera in capite infantū mirè sanat. Arterias humidas siccant, siccas adstringit, pituitas corruptas purgat in mulso & aqua. Vni succus sub certamine vtilis dūtaxat qui & gargarisatur vna tumete, adiecta ruta & coriandro ex lacte. Vtilis & cōtra tonsillas cū alumine, lingue asperæ cū melle. Ad conuulsa intus p se, vitrisq; pulmonis. Singul- tus & vomitus sistit cū succo granati, vt Democritus mon- strat. Recētis succus nariū vniæ spiritu subdueto emēdat. Ipsa trita choleras in aceto quæ pota, Sanguinis fluxiones intus, Ileum etiā imposita cū polenta, & si mammae tēdan- tur. Illinitur & tēporibus in capitis dolore. Sumitur & con-

✱ Alias
spiritus
subductus

tra

tra scolopēdras, & scorpionēs marinos, & ad serpētes. Epi- phoris illinitur, & omnibus in capite eruptionibus, itē sedis vitis. Impetigines quoq; vel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulso instillatur. Aiunt & lienī mederi eam in horto gustatam, ita ne vellatur. Arida quoq; farinā tri- bus digitis apprehensam, & stomachi dolorē sedare in aqua, & similiter aspersa in potionem, ventris animalia pellere.

APPENDIX.

Animaduertendum, ea quæ Plinius Mentastro tribuit, Calaminthæ deberi, vt satis liquet Dioscoridem legenti. Neque sanè mirum, quandoquidem autores societate quæ est inter Mentam, Mentastrum, & Nepetam decepti, tum species, tum nomina confundunt.

APPENDIX ALTERA.

Cæterum appendicis etiam vice hic annotandum erit, Aristotelem sectione xx. proble. secundo, cum asserit Men- tam refrigerare posse corpora, non pugnare cum Galeno aliisq; medicis qui illam esse calidam affirmant. Per se nã- que calida est Mentā: at quia est libidinem prorit, & hæc cum immodica fuerit corporis vires deicit, atq; adeo ani- mum & corpus refrigerat, ideo eam ex accidere, quia vide- licet vt in ventrem immodicè ruamus efficit, refrigerare di- xit Aristoteles.

EX SIMEONE SETHI.

Iuuat iecur frigidum, & ventrem corroborat ac stoma- chum, cōctionem facit, vomitum sedat & singultum. Pro- dicit etiam ad cordis morsus, & appetitionem suscitāt. Flatus discutit, & lumbricos interimit, potissimum syluestris. Mentæ ius venerē stimulat, & iccinoris obstructions tol- lit. Verum hoc vesci ad satietatē non oportet, quoniã san- guinem extenuat, & serosum facit, & ipsum in flauā bilem mutat: deū efficit vt sanguis qui maximè est tenuium par- tium discutatur, & crassus ac melancholicus relinquatur, atq; idcirco oportet biliosos ab ea abstinere. Contrita cum sale, & morsui rabiosi canis imposita, medicamentū fit salu- bre. Arida verò trita, & post cibum sumpta, ad concoctio- nem facit, & lienosos iuuat. Cum vino pota difficulter pa- rienti

t ij

rienti

rienti succurrit. Ferunt etiam quòd mansa lippienti imposita, fiat remedium: quodq; eius decoctum absorptum, confestim sanguinem è faucibus euicentes sanet. Huius semen ventrem purgat, & pulmonem lædit.

ADNOTATIO.

Menta nomen nobis retinet, & Balsamum quoque dicitur multiplex.

De Hemionitide. CAP. CXII.

NOMINA.

Scolopendria officinarum. **H**μιωνίτις, ἡ σκολοπενδρία Græcis, Hemionitis Latinis, Plinio Teucrion, officinis & herbariis Scolopendria & Lingua ceruina, Germanis *Hirsung* [Gallicè, *Langue de Cerf*] nominatur. Alia tamen est à Dioscoridis Scolopendria, quæ Asplenon alio nomine dicitur.

FORMA.

Folium Dracunculo simile profert, lunatū. Radices verò illi multæ subsunt, tenues. Neque caulem, neque semē, neque florem fert. Ex qua descriptione satis liquet, eā herbam quam vulgus Scolopēdriam vocat, esse Hemionitim, q̄ tota illi Dioscoridis pictura, nulla reclamāte nota, cōueniat. Sunt enim illi folia Dracunculi seu Ari, instar lunæ corniculantis falcata. Et si enim interdum in altum surgant, tamen inter initia potissimū icurua, et lunæ cretētis modo falcata sunt. Radicibus

Hemionitis, siue scolopēdria.

Scolopendria est Hemionitis.

Radibus etiā cohæret multis, exilibus, nunquā florescēs, nec caulem, nec semen proferens. Nō esse autem Phyllitim *Scolopendria non est Phyllitis.* imprimis folia docēt, quæ in ea sunt recta, & minimè sicut in Lingua ceruina lunata. Dein in tergo veluti vermiculi, qui in Phyllitide pensilles, in Lingua ceruina autē sessiles nequaquā ppēdētes sed liratim digesti sūt. Tertio natales ipsi: Phyllitis enim in vmbrosis opacisve, & hortis nascitur, Scolopēdria verò seu Hemionitis in petrosis. Quarto, quod me omnium maximè mouet, Phyllitidi nulla profus liene præter communem consensum, quotidiana etiam experimenta demonstrant. His itaq; de causis Phyllitis Scolopēdria vulgaris esse aut dici nō debet. Dato enim quòd descriptio per omnia conueniret, facultates tamen ipsæ, quæ diuersæ sunt, aliam à Scolopendria esse manifestè docerent.

LOCVS.

Nascitur locis vmbrosis, montosis ac petrosis: copiosissimè autem iuxta mōtem haud procul à Tubinga sitū, quæ Germanico vocabulo *Farnberg* nominant, prouenire solet. Nunc passim in hortis habetur.

TEMPVS.

Aestate vsque ad autumnum abundè nascitur.

TEMPERAMENTVM.

Adstringens simul & parum amara est, vnde credibile est in primo ordine esse calidam, & in secundo siccam.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba gustu adstringit. Hæc autem cum aceto pota lientem liquat.

EX GALENO.

Hemionitis simul & adstrictionem & amaritudinē possidet: quam obrem cum aceto pota, lientis auxilio est.

EX PLINIO.

Medetur lienibus. Constatque sic inuentum: cum exta super eam proiecta essent, fertur adhæsisse lienī, eumque exinanisse. Ob id à quibusdam Splenion vocatur. Narrant suos qui radicem eius edunt, sine splene inueniri.

ADNOTATIO.

Hemionitis tua est Dioscoridis Phyllitis, vulgaris Scolopendria.

De Eryngio. CAP. CXIII.

NOMINA.

Hερυγιον Græcis, Eryngium Latinis, Officinis corrupto vocabulo Iringus vocatur. Plurimiq; etiam Centumcapita nominant, à numero nimirum capitum q̄ in summo obrinet. Plinii tamē Centumcapita, ab Eryngio est diuersa vt etiam Serapionis. Si quis enim diligenter eius descriptionem excuriat, eam planè esse deprehendet, quæ Dioscoridi Aster Atticus & Inguinalis appellatur. Vtriusq; enim picturæ sic sibi respondent, vt planè vna esse herba videatur. Germanis Eryngium nominatur *Chansstreyv*, *Brachendistel* & *Raddistel* [Gallicè *Chardon nommé Centeste.*]

Eryngium.

FORMA.

In genere aculeatarū stirpiū est Eryngium, cuius folia initio sale cōdita olerum modo comedantur. Sunt autem lata, & in ambitu aspera, gustu odorata. Quum verò adolefcunt, in multis caulium eminentiis spinis aculeantur: in quorum summitatibus globosa capita, durarum acutissimarumque spinarum ambitu, stellæ instar, circumuallantur, quorum color modò viridis aut candidus, interdum

terdum cœruleus inuenitur. Radix illi oblonga, lata, foris nigra, intus alba, pollicis crassitudine, & odorata. E qua nimirum delineatione omnibus perspicuū fit, spinam cuius picturam nunc exhibemus, esse Eryngium: aculeatis enim foliis & per extrema spinosis conspicitur, odoratis, caule cubitali, in cuius vertice coacta in globum capitula, duorū & acutissimorum spiculorum vallo, stellæ instar radiantur, quorum color in pubertate viridis, adultæ cœruleus, flaccescenti candidus conspicitur: radice pollicari, intus candida, foris nigra, sed odorata.

LOCVS.

Nascitur in campestribus & asperis locis. Prope Argentoratum eius magna est copia.

TEMPVS.

Colligi hanc quidam, vt Plinius tradit, cum sol Cancri hospitium tenet, hoc est, sub solstitio, iussere.

TEMPERAMENTVM.

Eryngium caliditate aut parum aut nihil, ea quæ moderata & temperata sūt, superat. Siccitatem verò in tenui essentia consistentem non exigam obtinet.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Vim habet calefactoriam radix. Pota mēses & vrinas pelit. Tormina & inflationes discutit. Cum vino icinorosis, venenatorum moribus, & iis qui letiferum hauserunt succurrit. Bibitur aduersus plurima cū Staphylini semine pōdere drachmæ vnus. Appensa & illita tubercula discutere proditur. Radix cum hydromelite pota, opisthotonicis & comitialibus medetur.

EXAETIO.

Potum radices decoctum colicis medetur. Mulso addito calculos, stillicidia, difficultates vrinæ, & renum vitia sanat: quod per quindecim iugiter dies, & icunos, & in lectū ituros bibere oportet. Quòd si cum eo Sium quoque decoxeris, magis proficies. Affirmabat quidam assiduo Eryngii vsu, nunquam postea mixisse calculos, cum prius eo morbo frequentissimè vexaretur.

EX PLINIO.

Clara in primis aculeatarum Eryngion est, cōtra serpentes & venenata omnia nascens. Aduersus ictus morfusque radix eius bibitur drachmæ pōdere in vino: aut si plerumque tales iniurias comitatur febris, ex aqua. Illinitur plagis, peculiariter efficax contra chersydros ac ranas. Omnibus verò contra toxica & aconita efficaciorum Heracledes medicus, in iure anseris decoctam, arbitrat. Apollodoros aduersus toxica cum rana decoquit, cæteri in aqua.

De Thridace. CAP. CXIII.

NOMINA.

Οπισξ Græcè, Lactuca Latinè: Officinæ Latinum nōmē retinuerūt, Germanicè **Zattich**, oder **Zactuck** [Gallicè *Laiçlue*] nominatur. Dicta autem Lactuca est, quòd copia lactis, quod credebatur leniter mouere ventrè exuberet: vnde apud veteres in primis epulis veniebat, quod Martialis etiam iis testatur verbis:

Prima tibi dabitur ventri Lactuca mouendo Vtilis.

GENERA.

Lactuca primū in satiuam & syluestrem deducitur. Satiuæ tria sunt genera, crispa nimirum, rotunda, & capitata. Nos vna icone duo complexi sumus genera. Folium enim quod statim à radice erūpit, eam Lactucam refert quæ Latinis crispa, à foliis crispissimis Germanis **krauser Zattich**, appellatur [Gallicè *Laiçlue cōmune ou cresse*.] Columella lib. xj. cap. iij. Cæcilianā & Bericam à regionibus in quibus crefcit, nominat. Reliqua folia eā quæ Rotunda à foliis rotundis vocatur, præ se ferunt. Germanicè **breiter Zattich** nominatur [Gallicè *Laiçlue Ronde*.] Tertii generis Lactuca, quæ capitata dicitur, à foliis suis, quæ vbi parum à terra attolluntur, mali cuiusdam speciem rotundam obtinent, & instar Brassicæ capitatae, in capitis ferè formam extuberant. Germanis **grosser Zattich** **Ouesser Zattich** à semine cādido nominatur [Gallicè *Laiçlue pōmee ou Cabuce*.] Syluestris Lactuca satiuæ opponitur, sponte enim sua in aruis nascitur. Germanis **Uvider Zattich** nuncupatur [Gallicè *Laiçlue sauvage ou laiçlerot*.]

FOR

FORMA.

Lactuca satiuæ, crispa,
& rotunda.

Lactuca Capitata.

Satiua prima, cuius imaginem hic damus, folia Intybo satiuo haud dissimilia habet, in rectūque surgit, caulibus in summo brachiatum, in quorum cacumine flores sunt lutei. Altera foliis, quæ crispa admodum sunt, duntaxat à priori variat, aliàs per omnia similis. Sic etiā capitata non nisi foliis suis, idque dum paululum creuerūt, à prioribus differt. Ideoque duabus picturis, quæ omnes referunt, cōtenti fuimus. Syluestris similis est satiuæ Lactucæ, radice tamen breuiore, proceriore caule, cādidiorebus foliis, gracilioribusque, asperioribus, & gustu amaris, quæ vt addidit Theophrastus, vbi consummata sunt, aculeantur. Ex qua delineatione abunde constat, Lactucam syluestrem esse eam herbā quæ

Lactuca
Syluestris.

Officina-
rū error.

t v re,

Lactuca sylvestris.

re, Fndinia dicitur. Et enim in aruis & vinearū limitibus sponte nascitur, folio Lactuce, & cū adoleuit per oras aculeato, & laciniatim serrato, caulibus bicubitali proceritate confurgentibus spinulis in horrescētibus quibus succus in lacteus amarūque, flore vt Lactuca fatiua luteo. Desināt itaque deinceps ea herba pro Endiuiā vti medici, si modo recte cōsultum ægris cupiūt.

LOCVS.

Satiua in hortis prouenit. Sylvestris in aruis & vinearum hortorumque maceris sua sponte nascitur.

TEMPVS.

Florent Iulio mense, atque subinde semen proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Lactuca fatiua humidum est frigidum que olus, nō tamē extremē, siquidem edendo nō foret: verūm maximē secundum aquæ. vt sic dicam, fontanæ frigiditatem. Simeon Sethi frigidā & humidam in tertio ordine statuit. Sylvestris autem minus refrigerat & humectat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Satiua Lactuca stomacho accommodata est, refrigerat, sc̄num cōciliat, aluum mollit, lactis abundantia facit. Elix magis alit. Illota autem comesta stomachicis prodest. Semē eius potum venerem assidue somniantibus opitulatur, & concubitum arcet. Ipsæ tamen frequentiores in cibo, clari-

tati

rati oculorum efficiunt. Condiuntur muria. Quum in caulem prodierunt, vim quandā nanciscuntur succo aut lacti sylvestris Lactucæ similem. Sylvestris viribus in totū Pappaveri similis est, vnde aliqui eius succum Meconio permiscuerunt. Aquosa per aluum purgat potus in posca liquor, obolorum duorum pondere. Exerit argema & caliginem. Cum lacte muliebri inuncta ad ambusta prodest. In vniuersum soporifera est & dolorem leuat. Menses trahit. Cōtra scorpionum ictus, & phalagiorum morsus bibitur. Semen haud secus quām satiuae libidinū imaginationes in somno, ac venerem arcet. Succus ad eadē valet, sed viribus infirmior. Reponitur succus eius in sc̄tilli vase, antea, vt in aliis liquaminibus moris est, inselatus.

EX GALENO.

Lactuca ad calidas phlegmonas accommodata est, & ad parua & leuia cryspelata, maioribus tamē satisfacere minimē idonea est. Est etiam edulium sitim arcēs. Semen potum genituræ profluuium cohibet, quamobrem etiam iis qui libidinis somniis vexantur, datur. Sic & sylvestris Lactucæ semen. Cuius quoque succus colligitur, argema & caliginē expurgans. Ad adustiones cum lacte mulierum inungitur. Omnibus aliis oleribus paucissimū sanguinē & vitiosum generantibus, ex sola lactuca nō multus quidem, nec vitiosus, haud tamen omni ex parte laudabilis gignitur. Vt plurimum cruda ipsa vescuntur. Aestate autem cū in semen iam proruptura est, in aqua dulci precoquens, cum oleo, garo & aceto assumunt, aut cum aliquo ex cōdimentis, opsoniisve, præsertim iis quæ caseo constant. Plærique etiam antequam excalescat, in aqua elixa vruntur, vt ego iā facio, ex quo dentes mihi deteriores esse cœperūt. Nam amicus quidam meus, quum olere hoc a longo tempore me vt familiari cibo vltim fuisse ferret, videretque post mādā a me citra magnam molestiam nō posse, cocturæ rationem indicauit. In iuuentute enim, quoniam assiduo os ventriculi bile effervescebat, æstus moderandi gratia Lactucis utebar. Quum autem ad prouectam ætatem peruenissem, olus hoc cōtrā quā in iuuentute somnum iam studio & industria

accer

accerfenti mihi, auxilio fuit: quippe qui etiam noui iuuenis vigiliis dedita opera me affuefeceram declinante iam ætate, ipfa ex fe infomni, grauis hoc incommodo molefta bar. Aduerfus quod vnicum mihi præfentiffimum remediũ Lactuca vespere cõmanducata femper fuit. Frigidum ergo humidumq; succum profert, haud quaquam tamen vtiõfium. Itaque ficut alia olera, à iufta concoctione non excidit, neque alium cohibet, vti neque impellit. Atque hæc illi non immeritò accidit, quum nec auftera, nec acerba fit, quibus facultatibus in vniuerfum alius fiftitur, quemadmodum à falis, acribus, & omnino abftergendi vim habētibus, ad excretionē concitatur, quorum nihil Lactucæ ineft.

EX PLINIO.

Eft quidem natura omnibus refrigeratrix, & ideo eftate gratæ à stomacho fastidium auferūt, cibi que appetentiam faciunt. Diuus certè Augustus Lactuca cõferuatus in ægritudine fertur, prudentia Mufæ medici, cum priores eã, ob religionem, minimè cõmanducarent, in tantum recepta cõmmedatione, vt feruari etiam in alienos menses eas oxy melite repertum fit. Venerè inhihent, æftum refrigerant, fomnum que faciunt. Cruditatem ipfæ nequaquã faciūt, nec vlla res maiorem in cibus auiditatem incitat inhihentq;. Ambuftis profunt recentibus, priusquam pufculæ fiãt, cum fale illitæ. Vlcerata etiam quæ ferpunt, coercent initio cum aphronitro, mox in vino tritæ. Igni facro illinuntur. Conuulfa & luxata caulibus tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum ex vino & polenta. In cholera quoque coctas patellis dederunt, ad quod vtiliffimæ quammaximi caulis & amaræ. Quidam lacte infundunt. Deferuefacti ii caules & stomacho vtiliffimi traduntur, ficut fomno, & fatiua maximè Lactuca, & amara lactenq;, quam Miconidem vocauimus. Hoc lac & oculorum claritati cum muhebrilacte vtiliffimum eſſe percipitur, dum tēpeftiuè capiti inunguntur, Semen fatuarum cõtra ſcorpiones dari. Semine trito ex vino potio & libidinum imaginationes in fomno compeſci. Tentantes aquas nõ nocere Lactucam edentibus. Quidam tamen frequētiores in cibo officere

ficere claritati oculorum tradiderant.

De Thymbra. CAP. CXV.

NOMINA.

Θύμβρα Græcis. Thymbra. Cunilaque Latinis. *Ruuel* Germanis [Gallicè *Sarriette*] appellatur, vulgò Satureia

GENERA.

Thymbræ seu Cunilæ duæ ſunt ſpecies. Vna hortenfis seu fatiua, quæ quia minori eſt acrimonia, in condimentario genere edulis concoquitur: hinc à ſaturando Satureia dici cœpit. Alii tamè à Saryris nomē traxiſſe putant, quòd ſcilicet marceſcentes coitus ſtimulet. Germanicè *ſaturoon*, *Bürnerful*, *Joſeplen*, *zviibel* oder *Bartenhyſop*, oder *Bergen Kraut* nominatur. Altera agreſtis ſiue ruſtica Cunila eſt, quæ peculiariter Thymbra nuncupatur.

FORMA.

Satureia Satiua.

Thymbra ſimilis eſt Thymo, ſed minor atque tenerior, ferens ſpicam floribus plenam, coloris viridis. Satureia pedali altitudine ſurgit, fruticofa, ſurculo ſis vtrinque cauliculis, folio Hyſſopi, floſculus per interualla ex purpura candicantibus, odore ſaporeque gratiſſimo.

LOCVS.

Thymbra in tenui ſolo, & aſperis locis naſcitur. Satureia in hortis feritur paſſim.

TEMPVS.

Aestate vtraque Cunila floret.

TEMPERAMENTVM.

Thymbra calida & ficca in tertio ordine.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Thymbra eadem quæ Thymus præstat si cõsimiliter sumatur. Vtilis etiam in sanitate eius vsus. Est etiam satiuæ Thymbra in cūctis syluestri minor: ad cibum verò vtilior, propterea quòd non adeò efficax illi sit acrimonia.

EX PAVLO.

Thymbra syluestris eadem quæ Thymus præstat. Hor tensis autem omnibus quidem imbecillior, sed ad cibum laudatior.

EX PLINIO.

Nusquam vtrunque Thymbræ genus additur, quippe similis effectus.

EX HERBARIO ANTIQVO.

Farina eius ex vino pota, medetur pulmonis, thoracis, & vesicæ vitiiis. Ciet vrinas, menses pellit, Herba ipsa cum floribus Lethargicos excitat calfactu, aut coronæ modo capiti imposita. Succus cum rosaceo auribus infunditur. Cū triticea farina coxendicibus illinitur. Saturicæ vsus marcescentes coitus stimulat, quare à Satyris traxisse nomē putant. Stomachi conceptiones adiuuat, fastigia discuit, hebetes oculos exacuit.

ADNOTATIO.

Saturicæ nomen retinet. Sarriette.

De Thlaspi, CAP. CXVI.

NOMINA.

Θάσπι, ἢ θάσπιον, ἢ σινάπι ἀγριοῦ Cræcis dicitur: Thlaspi, Capsella, & Scandulaceum Latinis. [Gallice *Seneclectorum*, *uë saunage*] Sunt huius temporis herbarii, qui Nasturtium tectorum, & Sinapi rusticum, quòd digitis friatum sinapim suboleat, appellent. Alii Bursam pastoris vocant, non sanè quòd sit reuera eius herbæ species, sed quòd ad formam illius quamproximè accedat. Sic antiquo herbario

rio Bursam pastoris appellare Thlaspin placuit. Thlaspi autem Græcis à fructus forma dictum est, qui Nasturtio similis est, sed latior, & velur infractus & contusus. ἑλάδαί enim iisdem contandi est & infringi, infringendo què quòd globosum tumidumve erat malleo, lapide, pedève cū dilatatione exæquare.

GENERA.

Duo Thlaspi genera damus. Vnum latioribus foliis, quòd ad Dioscoridis descriptionem proximè accedit. Hoc Germanicè *Baurnsenf, oder Ikrefz* nominatur. [Gallicè *Senec large saunage*.]

Thlaspi latifolium.

Thlaspi angustifolium.

Alterum foliis angustioribus & strictioribus constat, & Germanicè *Besemkraut*, quòd scopatū vices suppleat, vocatur. [Gallicè *L'estroit Senec saunage ou moustarde saunage*.] Quare si quispiam hæc duo genera ab inuicem distinguere

certis

certis appellationibus voluerit, primum Thlaspi maius aut larifolium, alterum verò minus aut angustifoliū. appellet. Dioscorides etiam duo Thlaspios genera facit, vnum lati folium, alterum angustifolium.

FORMA.

Herbula est angustis foliis ad digiti longitudinē, in terram versis, in extremitatibus incisus, subpinguibus. Caulē tenuem, duorū dodrantum emittit, adnascētes sibi paucos ramulos habētem, & per totū eius ambitum fructus est in summo modicè latus, in quo semen exiguum Nasturtio simile, disci figura, veluti conuassatū, vnde & nomen inuenit. Florē obtinet album, semenque acre. Ex ea sanè descriptioe satis constat, herbam hanc quam pictam damus esse Thlaspin, angusta enim folia habet, potissimū suprema eius parte, digitali longitudine, in terram se conuertentia, per extrema leniter incisa, caulem duūm dodrantum, agnatis in eo paucis calycibus, breui pediculo nitentibus, quadam ligularum vel cochleariorum effigie, in quibus semen continetur Nasturtio simile, sed latius & veluti conuassatum, quod acerrimū esse gustus deprehenditur, ita vt māsum Sinapis modo, os & linguam vellicet.

LOCVS.

In fossis, semitis, & sepibus prouenit.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus, floribus & semine prægnaus inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Semen calfacit & exiccat in quarto ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefacit: bilē per superna & inferna purgat acetabuli mensura potum. Ischiadicis in clystere infunditur. Potum sanguinem ducit, & interiores abscessus rumpit, mēses cit, & fœtus necat.

EX PAVLO.

Semen Thlaspi facultatem habet acré, aded vt internos abscessus potum disrumpat. Menses cit, & fœtus enecat. Per sedē infusum sanguinolenta euacuās, ischiadibus prodest.

dest. Potest enim alioqui tum supernè, tum infernè biliosos vacuare humores acetabuli mensura potum. Infunditur & contra coxendicum dolores. Quinetiam potum sanguinem trahit, & internos abscessus rumpit.

EX GALENO.

Thlaspi semen facultate acre est, aded vt internos abscessus potum rumpat. Mēses mouet, & fœtus necat. Per sedē infusum sanguinolenta euacuans ischiadibus prodest. Est enim alioqui tum infernè, tum supernè biliosorum humorum euacuatorium, acētabuli mensura potum.

EX PLINIO.

Semen asperi gustus, bilem & pituitam vtrinque extrahit. Modus sumendi acetabuli mensura. Prodest & ischiadicis infusum, donec sanguinem extrahat. Menses quoque cit, sed partus necat.

ADNOTATIO.

Thlaspi nobis frequens.

De Thermis.

CAP. CXVII.

NOMINA.

Ο λεμος ήμπε Græcis, Lupinus sativus Latinis: Officinæ Latinum nomen retinuerunt: Germanis Feigboh [Gallis Lupin] appellatur.

FORMA.

Vnicum caulem obtinet Lupinus, foliū quinque

Lupinus.

quefariam aut septifariam dissectum, florem candidū, sili-
quas in quibus quina senae intus grana, dura, lata, rufa-
continentur. Radicem luteam capillamentis fibratam.

LOCVS.

Exilem amat terram, arenosam & rubricam præcipue.
Limoso agro non exit, culturamq; reformidat.

TEMPVS.

Ter floret, primū Maio, deinde Iunio, & tertio Iulio
mense. Post vnumquemque florem siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Immensa amaritudo euidenter calidum & siccum esse
monstrat.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Farina eius cum melle hñcta, lumbricos pellit. Ipsi quo-
que macerati, & amari adhuc comesti idem efficiunt. Deco-
ctum eorundem cum Ruta & Pipere potum idem facit: vn-
de & lienosis prodest. Eodem gangrænas, vlcera tetra, in ci-
pietem scabiem, alphas, maculas, exanthemata, & achoras
perfundere vtile. Menses & scetus idem decoctum cū myr-
rha & melle subditum trahit. Farina eorum cutem liuo-
remque expurgat. Inflammationes cum polenta & aqua
mitigat. Ischiades & tubercula cum aceto lenit. In aceto
cocta & illita strumas dissipat, & carbunculos rumpit. De
cocti pluviali aqua donec in succum liquefiant, faciem ab-
stergunt. Cū radice nigri Chamæleonis, ouiu scabiei me-
dentur, si tepido decocto abluantur. Radix cum aqua cocta
& pota, cit vrinam. Vbi autem edulcati fuerint, triti cū ace-
to & poti stomachi fastidium leniunt, & cibi auiditatem
excitant.

EXGALENO.

Lupinus editur coctus, multis antè diebus maceratione
in aqua amaritudinem deponens, fitque tunc nutrimentū
crassi succi. Cæterum vt medicamen ita præparatus ex ge-
nere est emplasticorum. Qui verò natiuam amaritudinem
habet, huic extergendi & digerendi vis inest. Lumbricos
occidit illitus, & cum melle linctus, aut cum posca potus,
Quin & decoctū eius lumbricos eicere pōt. Foris identidē
perfu-

perfusum, alphas, achoras, exanthemata, scabies, gāgrenas
vlceraq; maligna iuuat, partim extergendo, partim digerē-
do, citraq; mordacitatem siccando. Expurgat iecur & lienē
cum Ruta & Pipere suauitatis gratia assumptū. Elicit men-
ses ac scetus cum myrrha & melle adpositū. Porro Lupi-
norum etiam farina sine mordacitate digerit: nec enim liui-
da tantum, sed & strumas & tubercula curat: at qui tunc in
aceto, aut oxymelite, aut posca hñc decoquere oportet, pro
laborantis nimirū temperamento, & affectus diuersitate,
quod ex vsu est inueniendo. Digerit item quæ liuida sunt:
& quæcunq; modo dictum est præstare decoctum, eadem
omnia efficit & farina. Sunt verò etiam qui Ischiadicis ea-
taplasmatibus modo illinunt.

EXPLINIO.

Ex omnibus quæ eduntur sicco nulli minus ponderis est,
nec plus vtilitatis. Mitescunt cinere aut aqua calidis. Colo-
rem hominis frequentiores in cibo exhilarant. Amari con-
tra aspidas valent. Vlcers atra, aridi decorticatiq; triti, sup-
posito linteolo, ad viuum corpus redigunt. Strumas, paroti-
das in aceto cocti discutiunt. Succus decoctorū cum ruta &
pipere, vel in febris datur ad ventris animalia pellenda, mi-
noribus triginta annorū. Pueris verò impositi in ventrem
ieiunij profunt. Et alio genere tosti, & in defrutō poti, vel
ex melle sumpti. Idē auiditate cibi faciūt fastidium detra-
hunt. Farina eorū aceto subacta, papulas pruritusq; in bal-
neis illita cohibet, & per se siccat vlcera. Liuoeres emendat.
Inflammationes cū polenta sedat. Si ad mellis crassitudinē
decoquantur, vitiligines nigras & lepras emendant. Rumpunt
carbunculos impositi, panos & strumas minuunt, aut
marurāt. Cocti ex aceto cicatricibus candidum colorem red-
dunt. Si vero cœlesti aqua decoquantur, succus ille sinegma-
fit, quo solēt fouere gāgrenas, eruptiones pituitæ, vlcera ma-
niantia, vtilissimū. Expediit ad lienē bibere, & cū melle men-
struis hæretibus, Lienē crudi cum fico sicca triti ex aceto im-
ponuntur. Radix quoq; in aqua decocta, vrinam pellit. Me-
dentur

dentur pecori cum Chamæleonte herba decocti, aqua in potum collata. Sanant & scabiem quadrupedum omnium in amurca decocti, vtroque liquore postea mixto. Fumûs crematorum culices necat.

De Io. CAP. CXVIII.

NOMINA.

Ἴον ἰωνοειδὲς Græcis, Viola muraria vel purpurea Latinis, blavy Ueieloder Oerzen violen Germanis [Galus *Violette de Mars*] dicitur. Officinæ simpliciter Violam nominant. Nicander Ion Græcis dictam credit, quod Nymphæ quædam Ionix, florem illum Ioui primum dederunt muneris. Alii Græci Ion vocatum putant, quod cum

Ion quare dicitur.

Io in vaccam à Ioue conuersa esset, terra florem illum pabulo bouis eius fuderit. Latini quoque de tritat litera, Violâ quasi vitulam imitatione Græca videri possunt appellasse.

FORMA.

Folium habet minus tenuiusque quam Hedera, nigrius tamen nec dissimile. Cauliculus statim à radice medius profilit, in quo flosculus suauiter olens, purpureus. Humilis præterea est, statimque à numerosa radice orbiculata folia sine ramis exeunt. Semen quoque

Viola purpurea.

Viola in deuocata.

que minutum in folliculis vasculisve rotundis, vt pictura indicat, extrema serè æstate producit.

LOCVS.

Nascitur in opacis & asperis locis, ad radices maximè murorum, hortorum marginibus, & sepibus.

TEMPVS.

Viret hæc perpetuò, Theophrasto teste, si cultus adhibeatur: tamen vere, & Martio mensè floret, quo potissimè tempore colligi flores eiusdem debent. Semina verò in æstate, vt dictum est.

TEMPERAMENTVM.

Violæ folia aqueam & subfrigidam substantiam superantem possident. Frigidæ autem sunt primo ordine, humidæ verò secundo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Refrigerandi vim obtinet. Folia eius per se & cum polenta illita, stomacho æstuanti, oculorum inflammationibus, sedisque procidentis auxiliantur. Præterea id quod in flore purpureum est cum aqua potum, angina correptis, & puerorum comitialibus mederi affirmant.

EX GALENO.

Folia per se, aut cum polenta illita, calidas phlegmonas mitigant. Imponuntur & ori ventriculi æstuanti, & oculis.

EX PLINIO.

Purpureæ violæ refrigerant. Contra inflammationes illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur & capiti in fronte. Oculorum priuatim epiphoris, & sede procidente, vuluæve. Et contra suppurationes, Crapulam & grauedines capiti impositis coronis olfactiue discutunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum est ex iis comitialibus medetur, maximè pueris, in aqua potum. Semen scorpionibus aduersatur.

EX SIMEONE SETHI.

Profunt ad intestinorum dolores, cor verò offendunt. Dolores capitis qui fiunt à flaua bile, sopiunt potæ & odoratæ. Ventriculum irritant, & flauam in eo inuentam bilem. Caput siccum humectant, calidumque refrigerat suo odoratu.

ratu. Somnum inducunt. Humida capita destillationibus obnoxia reddunt.

ADNOTATIO.

Viola purpurea aut nigra nobis martia aut quadragesimalis quod tunc ferè floreat.

De Viola matronali. CAP. CXIX.

NOMINA.

Veteribus Græcis & Latinis cognitæ fuerint necne Violæ quæ hodie, quod eas matronæ colore soleant, matronales vocantur, nōdum compertum habemus. Quare vulgari & vſitato nomine, donec rectius inuentum fuerit, vtemur. Germanicè, quod rarè adhuc in Germania dum ista scriberemus fuerint, *Uvelsch veiel* appellare volumus, vt nimirum hac nomenclatura à Leucoiis, de quibus suo dicemus loco, segregaremus. Possent etiam haud

Viola matronalis alba.

Viola matronalis punicea.

ineptè

ineptè *Fravvenveiel*, ad imitationem Latini nominis appellari [Gallicè *Cyrosſees*.]

GENERA.

Tria Violarum matronaliūdamus genera, Primi enim generis candida est, Alterius punicea, Tertii purpurea: nec differre admodum nisi solis floribus videntur.

FORMA.

Fruticosa est herba, cubitali altitudine, ramosa, caule & foliis lanuginosis, oblongis, angustis mollibus ac canescentibus, floribus aut albis, aut puniceis; aut purpureis quadrifoliis, femine in oblongis siliquis lato ac tenui, radice longa, lignosa, subrufa & acri.

LOCVS.

In hortis & cultis locis proueniunt.

Viola matronalis purpurea.

TEMPVS.

Iulio & augustō mensibus florent.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calidas esse sapor foliorum & radices, qui acris est, abundè docet. Humiditatem autem multā, Galenō lib. iiii. cap. xviiij. de simpli. medi. facul. teste, eo quod amarè non sint, admistam habent.

v iij

VI

VIR-E-S.
 Incidēdi & digerendi per halitum vim obtinent. Ideo-
 que radix aut folia decocta in aqua, conuulsis, difficul-
 tate spirandi laborantibus, & veteri tussi auxiliatur.
 Urinam & menses ducunt, sudoresque ciendi facultatem
 habent.

ADNOTATIO.

Viola matronalis tibi pictura dista, nobis Bachares videntur.

De Iride. CAP. CXX.

NOMINA.

Iris Græcis, Iris Latinis appellatur: Officinis suam ap-
 pellationem retinuit. Germanis *blayv Bilgen blayv*
Schvyverel, Uecluyvurtz [Gallicè *Glauel, ou flambe*] dicitur.

A cœlestis arcus similitudine, quam flores eius representat, ut paulo post dicemus, nomen accepit Iris. Sunt qui non sine pudendo errore aliam assignent herbam recto, aliam casuipaterno, ita ut Iris ab Ireos, tanquam purpureus color à niueo, distingui putetur imperitisherbariis. Promanasse autem hunc errorem ex Græca voce *ἰριος*, qua Liliū quod candidos profert flores genti illi significatur, parum per vnius literæ abiectionem deprauata, verisimile est. Primā nanque literam abijcietes, vltimam verò in

Iris Germanica.

Iris vnde
 dicta.

vertētes, *ἰριος* dixerūt *ἰριος*. Sed hæc opinio indigna est quæ explodatur, cum Dioscoridem & alios veteres omnes seorsum de Iride & Lyrio siue Lilio agere constet.

FORMA.

Folia Gladiolo similia fert, maiora tamen, latiora & pinguiora. Flores in caule, æqualibus inuicem spatiis distantes, inflexi, varii. Aut enim candidi, aut virides, aut lutei, aut purpurei, aut cœrulei cōspiciuntur. Vnde ob hæc varietatem arcui cœlesti assimilata est. Radices subsunt geniculatæ, solidæ, odoratæ, quæ simulatque fuerint dissectæ sicantur in umbra, & filio traicte reconduntur. Hæc Dioscoridis pictura tota huic herbæ, quam Irim hodie herbarii & officinæ vocant, suffragatur. Siquidem ea radicibus nititur solidis, geniculatis & odoratis, adeo ut violarū purpurearum odorem prorsus referre videatur, & hoc nomine à Germanis nostris *Uecluyvurtz*, hoc est, Violacea radix sit appellata. Folia Gladioli faciem simulant, maiora duntaxat, latiora & pinguiora. Caule recto sesquipedali, è cuius fastigiis, pari interuacante spatio, flores erumpunt, inflexis mutuò foliorum labris, qui nitent varia colorum mistura, instar cœlestis arcus. Quemadmodum enim aquarius ille arcus, qui est imago malè expressi solis, caua nube recepta, varios mentitur colores, sic ut cœruleas, virides, luteas, purpureasque lineas ducat, ita cauo calyculi sinu versicolores lituras flores ostendunt, qua diuersa specie cœlestem æmulantur arcum. Falluntur itaque qui in toto floris ambitu huiusmodi varietatem perquirunt, cum inflexa foliorum labra vel purpureus, vel cœruleus semper color inficiat.

*Violacea
 radix.*

LOCVS.

Pasim in hortis & maceris vinearum provenit. Laudatissima tamen est quæ in Illirio & Macedonia nascitur, & melior inter has quæ densa & breui radice constat, quæq; frāgenti contumax est, colore subiuista, admodum odorata, gustuque feruida.

TEMPVS.

V V

Flo

Floret vere, Maio potissimū mense, quo sanè tempore flores colligi debent. Radices autem suo tempore, hoc est, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Iris in altero calefacit ordine, in tertio autè desiccatur, abstergit quoque & maturatur.

VIREŠ EX DIOSCORIDE.

Irides omnes calefaciendi extenuandique vim obtinent. Contra tussim efficaces, humoresque non facile excreabiles extenuant. Biles ex hydromelhte drachmarum septem pondere potè purgant. Somnum conciliant, Lachrymas cient. Torminibus medetur. Cū aceto potè venenatorum moribus, lienosis, conuulsis, refrigeratis, rignitibus, & quibus genitura effluit, auxiliatur, Menses cū vino potè ducunt. Decoctum earum ad muliebria fomèta vtiliter molliens aperiensque locos. Ischiadicis infunditur. Fistulas & sinus carne explent. Quinetiam glādis modo cum melle appositè, fectus extrahunt. Strumas veteresque durities coctæ & illitæ emolliunt. Arida vlcera explent, & cum melle purgant. Nudata ossa carne operiunt. Doloribus capitis cum aceto & rosaceo vtiliter illinuntur. Lentigines, cutis in facie vitia cum Elleboro albo, & duabus mellis partibus illitæ emendant. Pefsis, malagmatis & acopis miscentur. In vniuersum magni vsus sunt.

EX PAVLO.

Iris tussi vtilis. Humores in thorace non facile excreabiles extenuat. Torminibus medetur, vlceraque sordida expurgat. Cum mulsā pota aluum ducit.

EX PLINIO

Infantibus eam circumligari salutare est. Dentientibus præcipua est & tussientibus, tinearumve vitio laborantibus instilari. Cæterum vlcera purgat capitis, præcipuè suppurationes veteres. Aluum soluit duabus drachmis cum melle, tussim, tormina, inflationes, pota. Lienes ex aceto. Contra serpētium & araneorum morsus, ex posca valet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua sumitur. Cōtra canum morsus ex oleo imponitur. Et

COR

contra perfrictiones. Sic & neruorum doloribus. Iubis vero & coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei concafactoria. Naribus subdita, sternutamenta mouet, caputque purgat. Dolori capitis cum Cotoneis malis aut Struthois illinitur. Crapulas quoque & orthopnceas discutit. Vomitiones cit, duobus obolis sumpta. Ossa fracta extrahit, imposita cū melle. Ad paronychias farina eius vtuntur. Halitus oris cōmāducata, abolet, alarumque vitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum conciliat, sed genituras consumit. Sedis lūmas & condylomata, omniaque in corpore excrecentia sanant.

De Hieraceo. CAP. CXXI.

NOMINA.

Ἱεράκιον, ἢ **σοφχίτιον**, Græcis. Hieraceum Latinis dicitur, Officinis inusitatum. Germanicè, quum aliud nomen expiscari non potuerimus, **Wabichkraut** [Gallicè *Cichoree iaulne*] appellauimus, ad Græcam alludètes appellationem: neque enim alia ratione Græci hanc herbam Hieraceum nominarunt, nisi quod accipitres, quos illi **Ἱεράκιον** dicunt, scalpèdo eam, succoque oculos tingendo, obscuritatem cū sensere discutiat. Sonchites autem dicta est, quod Soncho non admodum dissimilis sit, maxime quod ad eius circumferentiam & extremam partem, in qua caules & flores sunt, attinet. Hæc enim & illa concauo, & lacteum succum emittète caule, luteisque floribus est. Apuleius Lactucam syluaticam appellat. Plinius quoque libro vigesimo, cap. septimo, vt alii omnes ferè in Lactucarum sponte nascentium numero, propter similitudinem, Hieracèū hoc habet. Quàm autem inuicem similes sint Hieraceum & Lactuca syluestris, vtriusque icones & effigies collatè monstrabunt.

*Hieracèū
vnde dictum.
Sonchites.*

*Lactuca
syluatica.*

GENERA.

Hieracii duo sunt genera, maius nimirum & minus. Maius Germanicè **groß Wabichkraut**. [Gallicè, *Grande Cichoree iaulne*] Minus autem **klein Wabichkraut** [Gallicè, *Pisfenicil*] nominatur.

FOR

Hieraceum maius.

Hieraceum minus.

Hieraceum maius caulem habet asperum, modicè rubentem, spinosum, còcauum. Folia per interualla rariuscule diuisa, Soncho per circumferentiã similia. Flores in oblongis capitulis luteos. Quæ designatio prorsus hanc quam pictãdamus herbam exprimit. Siquidem caulem emittit scabrũ, subrubrum, spinulis horrentem, cauum, folia ex interuallis & rarò laciniata, Sonchi folus non dissimilia. Flores in longiusculis capitulis luteos. Minus Hieraceum folia ex interuallis per ambitum diuisuris scissa obtinet. Caules de se emittit cauos, teneros & virides, in quibus flores lutei circumculum circumscribentes. Quæ itidem notæ omnes herbæ illi, cuius picturam exhibemus, conueniant.

LOCVS.

Vtrunque in quibusdam pratis prouenit.

TEM

TEMPVS.

In fine Iulii mensis, & per vniuersum Augustum floret Hieraceum. Succus eius capitur per menses incisio caule.

TEMPERAMENTVM.

Maius Hieraceum planè Sonchi temperamento constare videtur, refrigerat itaque & mediocri adstrictionis est particeps. Minus in gustu paulò maiorem amaritudinem refert.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet Hieraceum maius refrigerandi, & modicè adstringendi, ideoque æstuanti stomacho, & inflammationibus illitum prodest. Succus erosionè eiusdem in sorbitione mitigat. Herba ipsa cù radice illita scorpionum ictibus auxiliatur. Minus facultates habet superiori easdem.

EX PLINIO.

Succus sanat omnia oculorum vitia cum lacte mulierũ. Arcet nubeculas, cicatrices, adustionesque omnes præcipuè caligines. Imponitur etiam oculis in lana cõtra epiphoras. Idem succus aluum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpentiũ ictibus medetur in vino potus. Et folia tosta, thyr siquæ triti ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur, maximè contra scorpionum ictus. Verùm contra phalangia, commixto vino ex aceto.

APPENDIX.

Sunt qui tantam in esle huic herbæ vim cõtra oculorum vitia credant, vt radicem etiam à collo suspensam, caliginè oculorum sanare posse dicant.

ADNOTATIO.

Hieraceum vtrunque hic frequens.

De Hippuri. CAP. CXXXII.

NOMINA.

Ἴρις Græcis, Equisetũ, herba aut salix equinalis Latinis, Recetioribus herbariis verbum verbo reddetibus, Cauda equina, Germanis Kosschvants, Pfedtschvants, Kossyvadel, Katsenvvedel, Katsenzagel, Kantenkraut, Schaffpovv [Gallicè *Queue de Cheual*] nominatur.

tur. Nomen tamen tam Græcum quam Latinum à caudæ Hippuris equinæ imagine quam comæ illius præ se ferunt, accepit.

cur dicta.

GENERA.

Eius duo sunt genera. Vnū longius, quod nonnulli ætaris nostræ herbarii ab asperitate quam obtinet. Asprellā, vocant. Hinc est quoddam materiarii fabriligneam pectinum & aliorum minorum operum roditatem, huius herbæ scabritia in nitore expoliūt. Germanicè **groß Rofssehvvant** dicitur. Alterum breuius est, ad abstergenda vasa aptū. Germani **klein Rofssehvvant** appellant,

FORMA.

Equisetum Longius.

Equisetum minus.

Primum Equiseti genus cauliculos habet inanes leniter rubentes, subsperos, solidos, geniculis qui inuicem inferuntur dissectos, in quibus folia iunca, crebra, & tenuia. In latitudinem adurgit, scandendo proximas stipites comis circunfusa

en fusa dependet multis, nigris vt equorum cauda. Radix illi est lignosa, dura. Alterum comas per interualla habet breuiores, candidiores & molliores.

LOCVS.

Longius Equisetū in aquis locis et scrobibus prouenit, nec eo in fossis propè aquas & vmbrosis locis alia plāta frequentior est, vt hoc nomine **καρπιδρανον** Græcis dictum sit. Neque enim **καρπιδρα** aliud est illis nisi terræ rima & fissura, **ρανον** etiam non alia ratione, quam quod in aquis produceretur, nominauerūt. Alterum in pratis inuenitur, nec ferè frequentius occurrit, inuisa fecerit.

καρπιδρα-
νον. εφι-
δρον.

TEMPVS.

Vtrunque æstate suis in locis copiose prouenit.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem cum amaritudine facultatem, ac proinde valenter simulque citra mordicationem exicantem obtinet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adstringit, quapropter succus eius sanguinem ex naribus erumpentem sistit. Dysentericis cum vino potas confert. Vrinam cit. Folia, cruenta vulnera glutinat tria & in persa, Herba & radix tussientibus, orthopnoicis, ruptisque succurrit. Quinetiam intestinorum diuisiones, vesicæ dissectione, & intestinorum ramicem coalescere cogit; folia in aqua pota feruntur.

EX GALENO.

Vulnera maxima conglutinat, etiā si præfectos esse nervos contingat: præterea intestinorum ramices cogit. Ceterum ad sanguinis reiectionem, ad fluxum muliebrem, porissimum rubram, ad dysenterias, & ad alia ventris profluvia generosum est medicamentum herba ipsa aut ex aqua, aut ex vino epota. Sunt qui de ea scriptum reliquerunt, quod nonnunquam etiam vesicæ, & tenuium intestinorum vulnera succus ipsius sanauerit. Prodest etiam profluvio sanguinis ex naribus, tum fluxu obnoxio in ventre affectibus ex austerorum quopiam vinorum potus, ac si febre teneatur ex aqua.

EX

EX PLINIO.

Vis eius spissare corpora. Succus sanguinè è naribus fluentem inclusus sistit, item aluum. Medetur dysentericis in vino dulci potus cyathis tribus, Urinam cit. Tussum orthopneam sanat: item rupta, & quæ serpunt. Intestinis & vesicæ folia bibuntur. Enterocælen cohibet.

ADNOTATIO.

Hippuris cauda equina vulgò, *multiplex* etiam nobis est.

De Hiberide. CAP. CXXIII.

NOMINA.

Iβηρίς, ἢ καρδαμύνη, ἢ ἀγριοκαρδάμωρον Græcis. Galeno & Paulo alio nomine Lepidion: Hiberis, Nasturtium agreste; Latinis appellatur, Officinis nostris incognita. Germanis *Bauchblom* [Gallicè *Passeraige* ou *Nastior* *sauna* *ge*] nō alia ratione quàm quòd plerosque qui in illius noti-

Nasturtium agreste.

Agriocardamon our disia.

Nasturtium agreste.

tiam nondum peruenerunt, infatuet. Potest etiam commodè dici *Avüder Ikresz* Gardamantice. & *Agriocardamum* Græcis appellata, quòd radici odor insit Nasturtii: vel quòd eius folia partim Nasturtio aquatico, quòd à Dioscoride *Sisymbrium* cardamine dicitur, partim etiam hortensi, quòd *Cardamon* Græcis nominatur, similia sint: vel quòd gustu Nasturtium referant.

FORMA.

Folia Nasturtii similia

Nasturtium sylvestre aliud.

lia habet, verno tempore virentia, cubitali longitudine, aut minore, flore lacteo, radicibus duabus sed vna apud nos frequètius, nititur, odore Nasturtii quàm accerrimo. Ex qua nimirum descriptione omnibus perspicuum fit, herbam cuius picturam exhibemus esse Hiberida: caulem enim cubitalem obrinet, folia quæ Nasturtio similia. Quæ enim à radice statim exeunt, aquatici: quæ verò in supremo caule emicant, hortensis Nasturtii folia referunt. Verno quoque tempore virent, flos denique lacteus est, hoc enim Dioscoridem vocare lacteum florem, satis testatur quarta Ranunculi species, cuius etiam florem, qui color hinc similis est, lacteum esse scribit. Semen quoque in filiquulis tam exiguum producit, vt Plinio etiam teste, vix aspici possit: radicem autem exilem atque acrem, cui insit Nasturtii odor.

LOCVS.

Nascitur incultis locis, circa itinera & prata.

TEMPVS.

Verno tempore apparet, Aprili potissimum mense & Maio, duratque ad æstatis initia, quo potissimum tempore lacteum florem fundit: initio enim purpureo colore maculatus videtur, efficacioremque usum obtinet, quòd tum semen etiam in filiquulis proferat.

x

TEM

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine calefacientium, vt Nasturtium, minus ramen co desiccatur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix calefacit & adurit. Vtilis est ad coxendicis dolores cum suillo adipe falso, emplastri modo quaternis horis illita. Deinde in balneum descendatur, & oleo cum lana locus perungatur.

EX GALENO.

Similis Nasturtio tum odore, tum gustu, tum viribus.

EX PLINIO.

Coxendicibus & articulis omnibus cum axugia modica vtilissima, viris plurimum quaternis horis, foeminis minus dimidio adalligata, vt dein in balneum descendatur in calidam, & postea oleo & vino corpus perungatur, diebusque vicenis interpositis idem fiat, si qua admonitio doloris super sit. Hoc modo rheumatismos omnes sanat occultos. Imponitur in ipsa inflammatione, sed imminuta. Adalligata capiti cum Quinquefolio, epiphoras & si qua in oculis vitia sunt, emendat.

APPENDIX.

Recentiores herbarij eius herbæ cuius picturam damus vsus probant contra pediculos, si lixiuio incoquatur. Vnde colligere licebit, eam exiccandi & ex alto euocandi trahendique facultatem haud secus atq; Nasturtium aut Sinapi, habere. Nam, Galeno lib. 1. de composit. med. secundum locos, cap. vij. teste, medicamenta quæ phthiriasi medentur, necessarii exiccant atque ex alto trahunt. Vt iterum euidentissimum sit hanc herbam, eo quod Nasturtii facultates obtineat, esse veram Hiberidam, non obstante quod raro aut nunquam duabus, sed vna potius & exilitatur radice.

ADNOTATIO.

Hiberis in pratis frequens.

DE

De Hippofelino. CAP. CXXIII.

NOMINA.

Ἰπποσελίνο Græcis, Oulus atrū Latinis dicitur. Officinæ *Officina-
rū error.*
Icius semine perperam pro Petroselino Macedonico vtun-
tur. Germanis groß Epiffich, oder groß Eppich. Gallicè *Hippose-
limon vn-
de dictū.*
[ache, ou Hache, large] appellatur. Hippofelinon aut à magni-
tudine dictum est: siquidem Græci magnis & amplis rebus
hippo preponere solent, adeo vt Hippofelinum Latinis ni-
hil aliud nisi grandè Apium sit. Oulus aut atrum vel pullum
à foliis, quæ atro colore nitent, appellatum esse videtur. *Oulus atrū
quare ap-
pellatum.*

FORMA:

Hippofelinū seu Oulus atrū.

Maius est: hortenfi Apio, caule cauo, alto, tenero, veluti lineas habente: foliis latioribus, subpunicis: Libanotidis coma, plena florē, in corymbos antequā defloreat congesta: semine nigro, oblongo, solido, acri, odorato: radice odorata, intus candida, ori grata, pro caulibus magnitudine nō admodum defa. Porro ne mireris quod picturæ non ex omni parte respondeat descriptio: neque enim Hippofelinō integrum, & quod ad perfectam peruenit ætatem, floresq; & semē produxit, damus: sed id tantū quod primò crumpit. Radicem itaque tantū & folia depingi curauimus

x ij mus

mus, vt quæ Oleris atrî (cuius sæpe fit apud Dioscoridẽ mentio) forma, saltem in foliis & radice, esset, cerneret. An nitemur tamen vt aliquando integram eius herbariæ picturam exhibeamus.

LOCVS.

Nascitur in vmbrosis, & iuxta paludes.

TEMPVS.

Satum tardè prouenit, ideoq; factum vt integrè depictũ dare nobis haud licuerit. Floret, Plinio teste, ætate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, vt Apium, & siccum in medio tertij.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Estur olerum modo ceu Apium. Radix etiam cocta & cruda estur. Quinetiam folia & caules cocti manduntur, & per se aut cum piscibus præparantur. Crudaque ad salgama conduntur. Semen potum in mulso menses ducit. Rigore conuulsos calfacit potum & illitum. Vrinæ stilliticio auxiliatur. Radix eadem præstat.

EX GALENO.

Hipposelini similis Apio vis est, validior tamen. Mesium autem & vrinæ sciendæ potissimum facultatem habet, vt liquet ex capite eiusdem de Smyrnio.

EX PLINIO.

Olus atrum quod Hipposelinum vocant, aduersatur scorpionibus. Poto semine torminibus interaneis medetur. Itemq; difficultatibus vrinæ semen eius decoctũ ex mulso potum. Radix eius in vino decocta calculos pellit, & lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi moribus potum & illitum medetur.

De Ixo. CAP. CXXV.

NOMINA.

Ixo Græcis, Viscum Latinis & Officinis, Germanis **Mistel**, oder **Affolrer** [Gallicè *Guy*] nominatur.

FOR

FORMA.

Planta est fruticosa, lenta, semper virens, intrinseca porracei coloris, extrinseca subflaua, foliis buxi, acinis exiguis, sine flore.

LOCVS.

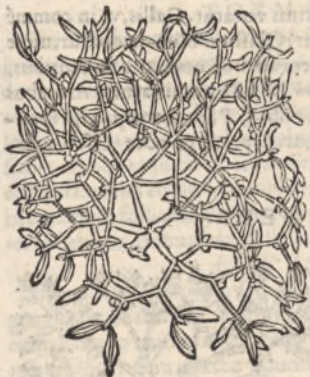
Nunquam in terra, sed semper in arbore, quercu præsertim, piro, maloque prouenit.

TEMPVS.

Autumni initio cum suis acinis decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit cum acrimonia: ex plurima enim ærea & aquea, paucissima terrena substantia con-

Viscum.

stat. Igitur acrimonia in eo amaritudinem excellit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Discutit, emollit, attrahit: tubercula, parotidas, cæterosque abscessus cum resina & pari cera mixtũ, maturat. Epiphytidas in splenio curat. Cũ thure antiqua vlcera, & malignos abscessus mollit. Lienes cũ calce, aut gagate la pide, aut asio coctum & impositum minuit. Cum auripigmento aut sandafacho illitum, vngues extrahit. Mixtum cum calce & fæce, vim suam intendit.

EX GALENO.

Valenter ex alto humore extrahit: nec tenues tantum, sed & crassiores, eosque diffundit ac digerit. Est autem ex eorum genere quæ non protinus adnota calfaciunt, sed quæ tempus requirunt, velut Thapsia.

x iij DE

De *Ifatide*. CAP. CXXVI.

NOMINA.

Isatis Græcis, *Ifatis* Latinis vocatur. Gallis, vt in commẽ
tariis suis testatur Cæsar, *Glastum* olim dicebatur, nunc
Guadam.

Uveydt [Gallicè *Guesde*, ou *Pastel*] nominatur. Arabibus

Nilech. Nil, Nilech, & *Indicum*, vt lib. 1. Paradox cap. vigesimo-

Indicum. sexto monstrauius. Barbari deprauata voce *Ofatim* ap-
Ofatim. pellant.

GENERA.

*Isatis sativa.**Isatis sylvestris.*

Duo *Isatidis* sunt genera. Vna enim *sativa*, qua tingen-
dis lanis infectores vtuntur. Altera verò *sylvestris*, qua la-
narum

narum infectores haud vtuntur. Priorem Germani simpli-
citur *Uveydt* [Galli quoq; *Pastel* ou *Guesde*.] Alteram verò
cũ adiectiõẽ *Uyild Uveydt* nominat [Galli *Pastel saunage*.]
FORMA.

Satiua, folia habet *Plantagini* similia, sed pinguiora, ni-
grioraque, caulem duobus cubitis altiorem. Hæc *Dioscori*
des qui reliquas notas, quæ *syluestri* similes per omnia sunt,
cõmemorare noluit. Ex *syluestri* tamen effigie faciliè qua-
les sint æstimare poteris: hæc enim, teste *Dioscoride*, *satia*
similis est, folia tamen maiora obtinet, ad *Lactucæ* folia ac-
cedentia: caules etiam tenuiores, multifidos, rubicâtes, qui
in cacumine folliculos linguarum figura multos dependen-
tes habent, in quibus semen. Flos ei luteus & tenuis.

LOCVS.

Isatis sativa copiosè in Germania prouenit præsertim a-
gro Erphordiano, cui magnum quæstum adfert. Viridem
enim herbam trusatilibus molis premunt, vt herbaceam fan-
niẽ excludat: dein abactõ liquore digerunt in magnos glo-
bos, quos tabulatis computrescere in æstate feruente si-
nunt. Hos cortinis infectoriæ coquunt officinæ, & laneos
pannos, ac vellera demergunt, vt cœruleum imbibant co-
lorem. *Syluestris* sua sponte in quibusdam Germaniæ locis
nascitur, vt *Tubingæ*, vbi omnes vinearum maceries hac
herba septæ videntur.

TEMPVS.

Maio & Iunio mense florêt, ac subinde semen proferût.

TEMPERAMENTVM.

Isatis sativa valenter admodum exiccantis, nondum ta-
men mordentis facultatis est: amara enim simul atque ad-
stringens existit. *Syluestris* verò acre quidam tũ gustu, tũ
actione præfert: proinde valentius quam *sativa* desiccet.

VIRES EX DIOSCORIDF.

Isatidis satia folia, omnia edemata & tubercula illita
discutere possunt. Cruenta vulnera glutinât. Sanguinis pro-
fluvia sistunt. Ulcera phagedæmica, herpetas, erysipelata,
& putrescētia sanant. *Syluestris*, eadem quæ *sativa* potest.
Lienosis etiam pota & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Satiua magna vlcera darorum corporum glutinat, etiã si in capitibus musculorum fuerint, & sanguinis profluuiò laborãtibus partibus vtiliter illinitur. Tumores ædematodes mirificè discutit, simul & reprimít, omnibusque vlceribus malignis mirabiliter resútit, etiam si putrescant, etiã si erodãtur. Quòd si quãdo laborantis natura validior appareat, foliis eius tritis aut panem, aut hordeaceam farinam, aut triticeam, aut polentam, pro vincete in vnoquoque affectu, miscere oportebit. Syluestris verò potentissimè humidis putredinibus obsistit, ad cætera verò iam comprehensa deterior: immoderatiùs enim & cum mordacitate defecat, talia nanque irritantur hoc pacto, & phlegmone grauari incipiunt. Cæterùm ob facultatis robur liensis quoque utilis est, quum altera prodesse nondum possit.

EX PLINIO.

Isatidis folia trita cum polenta, vulneribus profunt. Sanguinè fistit. Phagedænas & putrescentia vlcera, & quæ serpunt, sanant, Itè tumores ante suppurationem. Cõtra igne acrum, radice vel foliis prodest, vel ad lienes pota.

ADNOTATIO.

Isatis syluestris nobis Curside.

De Itea. CAP. CXXVII.

NOMINA.

Itea Græcis, Salix Latinis, **Uveiden**, oder **Felber** Germanis, **Galicè saulx** appellatur. Salix verò à saliendo dicta est, quòd ea celeritate crescat, vt quasi salire videatur. Sic etiam Iteam quasi Salicem vocauerunt Græci.

GENERA.

Tria Salicis genera Theophrastus lib. iij. capi. xij. de historia plantarum recenset. Primam nigram nominari dicit, quòd nigro aut puniceo cortice obducta sit, Secundam candidam, quòd candido obducatur cortice. Tertiam coactæ breuiatis ac pumilæ, Helicem Arcadibus appellari scribit. Plinius etiam lib. xvij. cap. xxxvij. tria Salicis nomina cõmemorat: Viminalem, eandemque purpureã: Vitellinã

à colo

à calore luteo, graciliorem priore: Gallicam, quæ sit tenuissima Lucius Columella lib. iij. cap. xxx. eiusdè quoque tria facit genera, Græcam, Gallicam, & Sabinam, quam etiam Amerinam vocari à plurimis scribit. Græcam flauicoloris, Gallicam obsoleti purpurei, tenuissimique viminis, Sabinã gracilibus virgis atque rutilibus esse asserit.

Primum Salicis genus.

Secundum Salicis genus.

Quæ sanè singula pulchrè cum iis quæ Theophrastus tradit, conuenire videntur. Nam primam Salicis speciem, quã Theophrastus nigram aut puniceam vocat, Plinius Viminalem, Columella verò Sabinam & Amerinam appellat. Germani rot **Uveiden** nominant. Secundam speciem, quã Theophrastus candidam, Plinius Vitellinam, Columella autem Græcam vocant, Germani geel **Uveiden**. Tertiam, quæ Theophrasto Helix dicitur, Plinius & Columella Gallicã appellant, Germani verò à tenuitate Klein **Uveiden**.

x v

FOR

FORMA.

Salix breui caudice cōfurgit: ramis lōgis, ē trūco extremo veluti à capite prodeuntibus, lentis, flexilibus: foliis longis, subtus incanis, superne virentibus: flore seu nucamento squamatum compactili, lanuginoso: propendente fructu, qui facillè ante maturitatem euanescat.

LOCVS.

Aquosis lætatur, ideo que auctu perquam facilis.

Tertium Salicis genus.

TEMPVS.

Floret primo statim vere. Ocyssimè amittit fructum, ante quàm omnino maturitatè sentiat, ob id dicta Homero ὀλισίκαρπος, hoc est, frugiperda. Odiss. ε. vbi sic canit: μακρὰν ἢ ἡγεῖροι καὶ λίται ὀλισίκαρποι. Fructum siquidem fert, Plinio aurore, abeuntem in araneam antequam percoquatur.

TEMPERAMENTVM.

Salicis tum folia tum flores, circa mordacitatem exiccantis sunt facultatis, modicè adstringunt. Cortex ramen eius ficior.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Adstringunt Salicis folia, fructus, cortex, & succus. Folia

trā

trita cum exiguo pipere & vino pota ilcofis conueniunt. Per se etiam cum aqua sumpta, præstant mulieribus ne concipiant. Fructus potus sanguinem expuëribus prodest. Cortex eadem præstat. Vstus & cum aceto subactus, clauos & callos illitus tollit. Ex foliis & cortice succus in putamine mâli punici, cum rosaceo calfactus, aurium doloribus auxiliatur. Decocto eorum podagras foueri optimū. Furfures exterit. Excipitur etiā è Salice succus, exciso cūm floret cortice: in interiore enim eius parte concretus inuenitur. Vim autem habet exterendi quęcunque pupillæ claritati obstat.

EXGALENO.

Salicis foliis ad cruenti vulneris glutinationem quis vti posset. Verùm floribus eius maxime propè omnes videntur medici ad exiccantis emplastri præparationem: est enim vis eorum desiccatoria: habent etiam quandam adstrictionem. Sunt qui succum ex ea expressum, medicamentum feruent mordacitatis expers & exicatorium, ad multas res vtile. Haud enim inuenias quid ad plures res vtilius medicamentum citra mordacitatem exiccante, quod paulūm etiā adstringat. Porrò arboris cortex similem facultatem obtinet, tum floribus, tum foliis, nisi quòd temperaturæ sit sicioris, velut omnes cortices. Sed hunc quidam comburunt, eiusque cinere vtuntur ad ea omnia quę valenter desiccare oportet. Nam clauos quos vocant, callos, myrmeciasque tollunt, aceto ipsum macerantes acri. Nonnulli autem dū floret Salix, corticem eius incidunt, & succum quandam colligunt, vtunturq; ad ea quę pupillas obfuscant, exergente videlicet simulque tenuium partium medicamine. Vti verò illo ad multa alia quis posset, si quidem talis sit.

EXPLINIO.

Salicis fructus ante maturitatem in araneam abit. Sed si prius colligatur, sanguinem reicientibus prodest. Corticis è ramis primis cinis, clauum & callum aqua mixta sanat. Vitia cutis in facie emendat, magis admixto succo suo. Est autem hic trium generum. Vnū arbor ipsa exudat gūmī modo. Alterum manat in plaga cūm floret, exciso cortice trium digitorum magnitudine. Hic ad purgāda quę obstant

stant oculis, item ad spissanda quæ opus sunt, eiendamque
vrinam, & ad omnes collectiones intus extrahendas. Ter-
tius succus est detractione ramorum à falce destillans.

Ex iis aliquis cum rosaceo in calyce mali punici calfactus,
auribus infunditur, vel folia cocta, & cum cera trita impo-
nuntur. Item podagricis. Cortice & foliis in vino decoctis
fouere neruos vtilissimum. Flos tritus cum solus, furfures
purgat in facie. Folia trita & pota intemperatiam hbidinis
coercent, atque in totum auferunt vsus sæpius sumpta.

De Capno. CAP. CXXVIII.

NOMINA.

K αρωγός Græcis, Fumaria Latinis: Offi. Fumus terræ,
Germanis *Erdruch*, *Daubenkropff*, *Ikatzenkör-
bel* [Gallicè *Fumeterre*, ou *ped de Geline*] appellatur. Fuma-
ria verò hæc herba di-
cta est, propterea quòd
succus eius oculis indi-
tus, veluti fumus lachry-
mas mouet, oculosque
mordicat.

FORMA.

Fruticosa herbula est,
Coriando similis, tenera
admodum: foliis candi-
dioribus, cineracei colo-
ris, vndique numerosis:
flore purpureo.

Fumaria seu Fumus terræ

LO

LOCVS.

Nascitur in segetibus hordeaceis, hortis, vineis, sepibus,
& maceris, aliisque locis in culis atque pinguibus.

TEMPVS.

Carpitur in fine Maii mensis & Septembris.

TEMPERAMENTVM.

Capnos calida & sicca in secundo esse videtur ordine, id
quod ex gustu patet: acris enim & amara est.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Huius succus acris est, visum acuit, lachrymas ducit, vn-
de & nomen traxit. Illitus cum gummi duplices palpebra-
rum pilos renasci non sinit. Commanducata herba bilio-
sam vrinam trahit.

EX GALENO.

Capnos acris simul & amare qualitatis est parviceps,
hec tamen planè expers est acerbae. Quamobrem biliosam
vrinam multam prouocat, sanatque iecinoris obstructio-
nes & debilitates. Succus eius oculorum aciem acuit, non
parum lachrymarum trahens, veluti ipse fumus: nã hinc ei
appellatio indita. Plebeius quidam ea vti solebat ad stoma-
chi in roborandum, vnaque ventrem lubricandum. Siquidẽ
herbam primum desiccata condebat: dein cum vti vole-
bat, subductionis quidem gratia, melicrato inspergebat: ro-
borandi verò causa, vino nimirum diluto.

EX PLINIO.

Claritatem facit inunctis oculis, delachrymationemque
eum fumus vnde nomen accepit. Eadem euulsas palpebras
renasci prohibet. Bilem per vrinam trahit.

De Cici. CAP. CXXIX.

NOMINA.

K κέρω Græcis, Ricinus Latinis, Mauritanis
Kerua, Officinis nonnullis Cataputia maior, quibusdã
etiam Pentadactylon & Palma Christi, quòd scilicet eius
folia in humanæ manus effigiem articulentur. Germanis *Catapu-
tunderbaum*, oder *Leutzbaum* [Gallis autè *Paulme Dieu* ma-
dicatur.] Croto autem & Ricinus à similitudine animalis, ior.
quod

Crotō & *Ricinus* quod semen eius referre videtur, nominata est. Sunt enim Græcis *ῥιπιον*, & Latinis Ricini, infecta animantia, quæ canibus præsertim adherent, quibus cibi nullus exitus est, colore liuido, nullis discretis membris, in globum continuè crescentia, donec plenius faginata, post aliquot dies sponte sua decidant. Hinc est quod à Germanis nostris *Zeckenkörner* nominantur.

FORMA.

Arbor est parvæ fici magnitudinè, folia Platano similia habens, maiora tamen, leuiora & nigriora. Caudices verò & ramos arundinis modo concauos. Semen in vuis racemisve asperis, quod cortice nudatum, Ricino animali simile est. Quæ descriptio ita picturæ quadrat, vt nihil magis.

LOCVS.

Nascitur nusquam in Germania nostra, nisi satum fuerit. Satum autem semel, copiosè provenit, Sine difficultate etiam passim iam in hortis provenit.

TEMPVS.

Carpitur Autumno dum semine abundat.

TEMPERAMENTVM.

Ricinum in secundo vel summum tertio ordine calefactium & siccantim esse apparet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ex semine Ricini oleum nomine Ricinum exprimitur, ad edendum minimè aptum: alioquin tamen lucernis & emplastris vtile. Grana triginta numero putaminibus purgata, trita & pota, pituitam, bilem, & aquam per aluū deiciunt, Vomitiones etiā mouent. Est verò iniucunda admodum & laboriosa huiusmodi purgatio: stomachū enim validè subuertit. Tusa & illita varos, maculasque sole contractas purgât. Folia trita cum polenta, oculorum œdema ta & inflammationes sedant, mammasque turgentes cohibent. Per se aut cum aceto illita, ignes sacros restingunt.

EX GALENO.

Semen Ricini, quod etiam purgat, extergendi & digerendi facultatem obtinet. Sic verò & folium, sed vndequaque debilius. Oleum quod ex semine conficitur, tum calidius, tum tenuiorum partium, quam est oleum cômune, ac proinde quoque digerit.

De Cirsio. CAP. CXXX.

NOMINA.

Κίρσιον Græcè, Spina mollis, Buglossum magnum Latine nominatur. Officina, necnò herbarū Buglossā vel Linguam bouis vocant. Cirsion autem eò quod varices (quos Græci *κίρσις* nominant) sanat, dicta est. Germanis *Schensung* appellatur.

GENERA.

Nos duo damus genera, quorum vnum Germanicum, Alterū verò Italicū est, in quo omnia sunt maiora. [Prius Gallis *Buglossè sauuage ou Langue de beuf*, Alterū verò *Langue de boue*, Officinisq; Barba hircina nuncupatur.]

FORMA.

Caulis est tener, dudum cubitorum, triangularis. Ab inferiore parte foliis rosaceorum figura, angulos spinosos per interualla, sed molles habentibus. Folia Buglossio similia, modicè hirsuta, longiora, albicantia, extremitatibus aculeata obtinet. Cacumen in caule orbiculatam, hirsutū, in quo

Oleū Ricinum.

Buglossa.
Cirsion
cur dicta.

*Cirsum Germanicum.**Cirsum Italicum.*

in quo capitula in summo purpurea, quæ in lanugines eua-
nescunt. Hæc tanè descriptio satis monstrat, Cirsum esse
Buglossam hodiè vocatam, cum ei delineationes omnes,
nulla ferè reclamante nota, conueniant. Siquidem caulis ei
tener, bicubitalis, triangularis, spinosus per intervalla angu-
lis, sed mollibus & innoxius aculeis. Folia Buglossæ similia
longiora tamè, aut lege *μικρῶτερα*, hoc est, minorâ, cum Pli-
nijs subcandida, leniter hirsuta, in extremis partibus acu-
leata. Cacumè quoque caulis circumatum, hirsutum, in quo
capitula purpurea. Et si verò reliqua omnia conueniant, ta-
men capitula purpurea non abeunt in pappos neque in no-
strâ, neque in Italica.

LOCVS.

Producitur locis cultis & incultis, arenosis potissimum
& pe

& petrosis. Italicum etiam hodiè in multis hortis magna
copia nascitur.

TEMPVS.

Carpitur Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacere & humectare ordine apparet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radice[m] Cirsiij laboranti loco adalligatam, dolores va-
ricum sedare Andreas scripsit.

EX PLINIO

Hanc herbam radicemve eius adalligatam, dolores vari-
cum sanare tradunt.

APPENDIX.

Non plures iam commemoratis facultates Cirsiio, Dios-
corides & veteres alii tribuunt. Videant igitur nostræ æta-
tis medici, ne temerè Buglossæ suæ quas non obrinet vires
adscribant.

ADNOTATIO.

Cirsum Buglossum.

De Corianno. CAP. CXXXI.

NOMINA.

Κορίανδρον Græcis, Corion seu Coriannon Lati- *Coriandrū.*
nis, Vulgo & Officinis *Coriandrō*. Germanis, qui lati-
nam seu officinarum appellationem imitantur, *Lozian-* *Corio qua*
der [Gallicè *Coriandre*] nominatur. Corio nomē fecisse ci- *re vocant.*
mices verisimilè est, quos folia & caules eius olēt: *κίρροδος* e-
nim Græcis insecti id genus est, quod Latinis cimex dicitur.

FORMA.

Caulis Corianno exilis, sesquicubitalis, ramosus. Folium
dum primùm erumpit Adianti, dein Fumariæ, odore gra-
ui. Flores candidos. Semen rotundum ac nudum, firmū &
diutinum. Radicem breuiusculam, ligneam, neque admo-
dum fibratam.

LOCVS.

Amat terram pinguem, Palladio teste, sed & macro solo
nascitur. Nunquam autem nisi satum provenit.

y TEM

TEMPVS.

Autumno dum semi-
ne pregnas est, carpitur.

TEMPERA-
MENTVM.

Coriandri tempera-
mentum minimè frigi-
dum ac simplex est, sed
variè coalitum & com-
positum. Est enim copio-
sa quidem amaritudinis
particeps, quæ in tenui
simul ac terrestri sub-
stantia fundatur: sed &
aquosa humiditatis te-
pidæ ei nō parum inest.
Habet etiam adstrictio-
nis nonnihil, sicut paulò
post ex Galeni verbis
clariùs innotescet.

Coriannon siue Coriandrum.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim refrigeratoriam habet. Coriandrum, vnde illitum

Hac Dioscum pane aut polenta erysipelatis, & herpetibus medetur.
coridis ver Epinyctidas, testium inflammationes, carbunculosq; cū mel-
ba paulò le & vva passa sanat. Cū lomento strumas & tubercula dis-
post Gale cutit. Lumbricos semē cum passo potum pellit, genituramq;
nus exhibi auget. Largiùs tamen sumptum, mentem non sine periculo
mouet, quapropter copiosiore & cōtinuum eius vsu
cauere oportet. Succus cum cerussa, aut argēti spuma, nec-
non aceto & rosaceo illitus, arduentes in summa cute inflam-
mationes iuuat.

EX GALENO.

Coriannon siue Corion, aut vtcunq; vocare lubet, Vetu-
stiores

stiores Græci Coriannon nominabant, ac recēiores omnes
mēdici Coriō appellat, sicut & Dioscorides refrigerato-
riam esse herbam dicitans, sed perperam. Siquidem ex con-
trarius constat facultatibus. plurimum habens amaræ essen-
tiæ, quam ostendimus esse tenuium parrium, & terrenam,
nec modicum etiam aquæ humiditatis obtinentem, quæ
est facultatis tepidæ. Habet autem & adstrictionis pauxil-
lum. Ex quibus omnibus variè quidem agit ea quæ scribit
Dioscorides, & non tantum ex refrigeratione. Cæterum
ego cuiusque particulatim actionis causam enarrabo, ta-
metsi propositum fuerat mei vnus duntaxat hoc in libro
sententiam expromere. Sed fortè nihil obstat, imò si ve-
rum fatendum est, proderit nonnihil superiores methodos,
quæ in paucis medicamentis sunt dictæ, hunc in modum re-
peterè. Primum ergo non Dioscorides tantum, sed & alii
complures medicorum indeterminatè, & citra limitationē
de morbis pronunciant, sicut sanè hac quoque tempestate
nō paucos reperiās medicos in signes, præter alia, hac in re
maximè hallucinantes. Interdū enim atra, huida, frigidā-
que reddita parte quæ erysipelas habuit, nec amplius refri-
gerantia poscente medicamenta, eeu antea, sed ea quæ infi-
xum parti præter naturam humorem euacuant, si tamē re-
frigerare perseverant. Aliquando autem ad digerētia qui-
dem transeunt, cæterum erysipelas sanare dicunt. Et sanè
scribunt incipientibus etiamnum & crescentibus erysipela-
tis alia conuenire medicamenta, aliaq; declinantibus. Verū
res ita non habet. Neque enim erysipelas etiam vocari de-
bet posteaquam inflammatio eius & feruor, ac biliosum il-
lid abierint: neque quæ facultate sunt frigida, neque quæ
illa sanant, remedio esse putandum est: sed velut si vel ini-
tio protinus aut percussis, aut alia de causa quāuis tumor
in parte quāpiam aut huidus, aut niger extiterit, eum si igi-
dum esse affēctū existimabis, & quæ digerant excalfaciātq;
poscere: ad eundem modum si calida affectio in frigidam
recederit, negligenda quidem prior est, sed secunda alio no-
mine appellanda. Aut si displicet nominis mutatio, saltem
sicut aliqui alia scribunt principii, alia declinationis reme-
y ij dia

Dioscōri-
des repre-
henditur.

dia, haud frigida esse autumates declinationis remedia, concedendū sanè est, si cui ita placet, vt talis affectio etiā erysipelas vocetur: sed eam etiā calidā dicere vbi iam refrigerata est, id verò neutiquā concedendum. Itaq; ne quod tunc ei auxilio est, refrigeratoriū esse credamus, sicut Dioscorides Coriannō, quod, vt ipse ait, cū pane aut polenta illitū, erysipelas sanat. Nam quod exquisitū est erysipelas, & iam vtique inflāmatum & flauum est, nequaquā cum pane sanabit Coriannō: sed illud quod iam refrigeratū est. Proinde nos superioribus voluminibus, quum determinata ac definita experientia cuiusq; medicamenti facultatem explorandam censuimus: quān maximè fieri posset simplicissimum eligi affectum cōsulimus. At pleriq; medici, neq; quod vel plurimi morborum protinus ab initio compositi inuadant, norunt: neq; quod alius affectus sit erysipelas exactum, alius verò is qui vocatur ab omnibus nobis vltatē, vt à veteribus quoque, phlegmone. Alii autem inter hos, mediū plurimū, partim vt sic dicā erysipelata phlegmonode, partim phlegmonæ erysipelatodes. Ac inuenias nonnunquam vbi neutrum vincat, sed ad vnguē paria sūt. Quinetiam nonnūquā cedematodes esse erysipelas cōspicitur, sicut aliud scirrhodes, vt compositorum morborum haud paruus acceretur numerus. De quibus copiosius cū alibi disseruimus, tum in libris de curandi ratione. Dicitur autem & nunc, quoad saltem eorum meminisse necesse est, quod exactum erysipelas haud vnquam ab antedicto cataplasmate curari possit. Voco autem exactum, quum à biliosa fluxione pars impleta fuerit. Porro quod longè à refrigeratione absit Coriandrum, vel ex iis quæ ipse scripsit Dioscorides discere licet. Nam strumas, inquit, cum lomēto discutit. Quod verò nulum refrigerantium medicamentorum idoneum sit discutendis strumis, vel ipsum Dioscoridem non dubitare arbitror, vt qui sexcenta scripserit medicamenta strumas sanare potentia, quæ omnia temperie calida, & actionibus digerētia esse confessus est, Haētēnus Galenus. Cuius quidem, etsi prolata sint, verba ideo recensere placuit, vt vulgi & nonnullorum etiam medicorū errorem detegeremus, qui præter

Lib. xiiii.

Exquisitum erysipelas.

ter veritatem Coriandri temperamentum esse frigidum asserunt. Deniq; vt ex hoc loco dicerent studiosi, quān periculosum sit Dioscoridis ac aliorum veterum scripta sine limitatione sequi. Admonitos quoq; lectōres esse volumus hoc caput ex eorum esse numero, in quo Galenus à Dioscoride dissentit.

Periculosum Dioscoridis scripta sine limitatione legere.

EX PLINIO VALERIA-
NOMEDICO.

Non dubitanter Coriandro refrigeratrix potestas datur, non tamē simplex, vt prudētissimè Galeno videtur, sed cui quedam portio austeritatis immixta sit, inde quōd quedam ex eo vitia curantur: quæ nunquā omnino curaret, si sola virtute frigida niteretur. Cum melle & vua passa tritum & impositum, omnes tumōres collectionesque compefcit. Præcipuè tamen isto genere medicaminis doloribus testū subuenitur. Succo mali granati & oleo in potione permixtum, animalia interaneis innata persequitur. Semen ex aqua potum solutionem ventris stringit. Scriptum à multis legitur tria Coriandri grana, tertianas excludere ante accessionem si fuerint deuorata. Isdem quoque repellendis effica est ipsum Coriandrum ante solis ortum ignoranti cervicali viride subiectum. Mirum est quod Xenocrates tradit, si vnum seminis granum scēmina biberit, vno die menstua contineri, biduo si duo, & totidem diebus quot grana sumpserit.

Eadē ferè sunt quæ alter Plinius lib. naturalis histo. xx. cap. xx. scribit: ideoq; omittere placuit. Tātū addit, Marcum Varronem putare Coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate seruari.

APPENDIX.

Non transeundum silentio erit quod Dioscorides hic diligenter monet, Coriandri copiosum & cōtinuū vsū esse fugiendum. Ideoq; errare vehementer recentiores medicos, qui eo tam frequenter, potissimū ad caput roborandum, cui insensissimū est, vtuntur, manifestus est quān vt probatione indigat. Aquo sanè errore vel id saltem reuocare eos deberet, quod idē Dioscorides, libro sexto, Coriandrum inter venena connumerat.

Coriandro non copiose & continuo vtiendum.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonum est, & eundem corroborat. Cibos in ventriculo donec probe concoquantur retinet. Tostum igne ventrem sistit. Prodest ad phlegmonas & calidas temperaturas. Sanguinis profluvium potum, & si imponatur, compescit. Cum vino potum. Iumbricos educit: immodicus tamen eius usus delirium facit. Huius etiam succus potus venenum est & occidit. Qui enim hunc bibunt, muti fiunt, & desipiunt.

De Cassutha. CAP. CXXXII.

NOMINA.

Kασούθα recetioribus Græcis, Cassutha, y, litera in, u, transeunte, ut sæpe fieri solet, Latinis appellatur: officinis & herbariis nostræ ætatis hinc deflexa quadam pristini nominis umbra, Cuscutha dicitur, cum primum Cassutha, deinceps conuersa Cuscutha, postremo Cuscutha ceperit appellari. Sunt qui Podagram lini vocant, quod quasi compedibus id cui infederit illiget, nec vincitum eo facile possit extricari. Germanis **Filtz kraut, oder Flachsseiden, oder Todtern** [Gallicè *Goutte de lin, ou agoure de lin*] dicitur. Errant qui Dioscoridis Androsacen esse putant, cum veteres Græci, quod sciã, de Cuscutha hodie dicta, nihil memorie prodiderint. Plinius tamen lib. xvi. cap. ultimo, eius videtur meminisse iis verbis. Est & in Syria herba quæ vocatur Cassytas, non tantum arboribus, sed ipsis etiam spinis circumuoluens sese. Cassytas enim legendum non Cadytas: sic enim codices aliquot Pliniani (ut in suis annotationibus doctissimus Hermodolus admonet) inique emendatioribus, habent. Iam igitur memoria Plinii Cassythas herba suo nomine Syriaco venerat in Latinum, quod multis postea seculis vsurpantes tam Pœni quam Arabes, suis scriptis protriuerunt. Quod autem Plinius sine spiritu protulit, id librariorum culpa factum esse suspicor, qui inuertes mutarunt Cassythas in Cassytas.

FOR

FORMA.

Cassutha seu Cuscutha
rufescunt, fidibus lyrarum crassitie pares.

LOCVS.

Nō in terra, sed in herbis arboribusque passim nascitur Cassythas, quas tam spisso sæpius irretit contextu, ut tentorii modo herbosum cespitem a sole vindicat. Nonnunquam cacuminibus impediens stirpes humi deturbat, propriamque parietem suis laqueis stragulat, aut continuo materni alimenti succu perducit ad tabem.

TEMPVS.

Æstate, Iulio potissimum & Augusto mensibus, maximus illius in Germania prouentus esse solet: hoc enim tempore tanta eius est luxuria, ut mole sua stirpes onerata, ferè pro cumbere videantur.

y iiii TEM

TEMPERAMENTVM.

In primo calefacientium abscessu seu ordine, & desiccantium secundo statuendum: quendam enim respicit amaritudinem.

VIRE S.

Abstergendi naturam obtinet, & cum quadam adstrictione roborandi facultate praedita est. Iecinoris impedimenta laxat, infracti & obstructi lienis expedit vitia, venas pituitosis atque biliosis exonerat humoribus, pellit yrinam. Re gio morbo subuenit, qui iccinoris obstructionibus contrahitur. Febribus iis auxiliatur, quae pueros male habent: sed vsu nimio stomachum sua adstrictione grauat: verum noxa tollitur, si Anisi momentum adiciatur. Natura eius flauam bilem per aluum exigere, sed efficaciorum cum Absinthio praebet effectum. Haec quidem ex Pœnorum ac Arabum sententia facultates Cassuthae tribuuntur: qui utique vires illius longè magis gliscere pollicentur, si parentis ingenium ei patrocinetur. Hinc est quod hanc forsitan veteres Graeci, quamuis triuiale, eo nomine subtruerunt, quod natiuas suae merito parentis dotes adsciuisset, è sinu cuius vernaculum ebibens humorè, aleretur. Nam testatum iidem Arabicae factionis medici reliquerunt, si calidae insidet herbae arborive, calidam fortietur facultatem: & si decuberit frigidae, vim sibi frigidam vendicabit.

ADNOTATIO.

*Cassutha si thymo innascitur Arabum est Epithymum: nobis in sa-
tureia, hyssopo & maiorana est sepe visa omnino eadem, nec genere
ab hac variare videtur quae in lino, orobo, lète, vitia etiam luxuriari
solet. Ea omnis primò radice nititur, quae tum arescit & vanaescit
quando primùm à planta, cui inuoluitur, scirris suis alienum depascit
alimentum.*

De Cestro. CAP. CXXXIII.

NOMINA.

Κίστρον Graecè, Betonica seu Vetonica Latine: in officinis antiquum nomen retinetur. *Braunbetonic* Germanis [Gallicè *Betoine*] appellatur. Varietate autè & copia re medio

mediorum Cestron à Graecis dicta: hac si quidem voce opus interpunctum, ac uerè pictum nominauerit. Libri etiam à varietate subiecti, ab aliquot Graecis hoc titulo inscripti sunt. Plinius quoque aliquando Ebur cestrum, id est picturatum dixit. Betonica verò ab inuentoribus Vetonibus, Hispaniae populis, nominata est.

FORMA.

Herba est caulem tenuem obtinens, cubiti altitudine, aut maiorem quadragulum. Folia longa, mollia, quernis similia, per ambitum incisuris diuisa, odorata, prope radicem maiora. In summo caulium semen veluti Thymbre spicatum inest. Radices subsunt tenues vt Ellebori.

LOCVS.

Nascitur in pratis, syluis, montosis, frigidis & opacis locis, ideoque Graecis *Αρχαίρον* vocata est.

Betonica.

TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus, floribus abundat.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca in primo ordine completo, aut in medio secundi.

VIRE S EX DIOSCORIDE.

Folia Betonicae carpuntur & siccatùr plurimos ad vsus, Radices cum hydromelite potè, pituitosam vomitionè e-liciat. Folia dantur ruptis, conuulsis, vuluæ affectionibus

y v & eius

& eiusdem strangulationibus, drachmæ unius pondere cum hydromelite. Ternæ in vini sextariis duobus contra serpentium morsus ebibuntur. Herba ipsa illita, venenatorum moribus prodest. Aduersus etiam venena drachma ex vino pota conuenit. Hanc si quis præsumperit, lethale haustum venenum nihil nocebit. Urinæ citi, Aluum subducit. Medetur comitialibus & furiosis cum aqua pota. Iecinoris & lienis vitis drachmæ pondere cum aceto mulso pota succurrit. Concoctionem adiuuat: si quis à cœna eam fabæ magnitudine cum melle cocto deuorauerit. Eodem modo & acida ructantibus propinatur. Stomachicis eam manducare, & succum deuorare proderit, si postea dilutum vino forbeatur. Datur sanguinem excreantibus trium obolorum pōdere cum diluti vim cyatho vno. Ischiadicis, renum & vesicæ doloribus ex aqua. Hydropicis autem binis drachmis, febrientibus cum hydromelite, non febricitantibus cum mulso. Regio morbo laborantestereat. Menses ducit drachmæ pōdere cum vino pota. Aluum purgant drachmæ quatuor cum hydromelitis cyathis decem potæ. Cū melle rabidis, purulentis auxiliatur. Folia cū inaruerint trita ad hos effectus fictilli vase reponuntur.

EX GALENO.

Vim habet incidendi, vt gustus indicat. Amariuscula enim est, & subacris ipsa herba, id quod & particulatim edita ostendit actio. Nam cōsistentes in renibus lapides rumpit, & pulmonem & thoracem & iecur expurgat, abstergitq; . Menses mouet, & comitialibus prodest. Rupta atque cōuulsa curat & omnibus bestiarum moribus illita vlceri auxiliatur. Acidum ructantibus & ischiadicis bibita succurrit.

EX PLINIO.

Morsibus serpentum imponitur Betonica præcipuè, cui vis tanta perhibetur, vt inclusæ circulo eius serpentes, ipsæ sese interimant flagellando. Datur & ad istus semē eius denarii pondere cum tribus cyathis vini, vel farina drachmis tribus sextario aquæ imponitur. Obolis tribus in aqua, contra purulentas, contraque cruentas excreationes facit. Faci- les præstat vomitiones radix eius Ellebori modo, quatuor dra-

drachmis in passo aut mulso. Ischiadicos dolores & spinæ leuat eiusdem farina ex aqua mulsa. Aluum soluit drachmis quatuor, in hydromelitis cyathis nouem. Folia sicantur in farinam plurimos ad vsus. Fit vinum ex ea & acetum, stomacho & claritati oculorum. Paralyfin sanare dicitur. Eadem torpentibus membris prodest. Ad lateris & pectoris dolores farina eius bibitur.

ADNOTATIO.

Betonica Betoine, Sylvestris autem duplex, nobis Armoire dicitur tunica & tunica ablata prima syllaba, & o in r corrupta officinis, Altilis autem nobis ocellus, oueillet dicitur.

De Betonica altera. CAP. CXXXIII.

NOMINA.

DVAS esse Betonice species præter Paulum Aeginetam lib. 7. Plinius etiam lib. 25. cap. 8. abundè docet. & in aliquibus Dioscoridis codicibus huius quoque secundæ Betonice mentio fit. Hanc itaque posteriorum, tam officinæ quàm herbarii medici Tunicam, detractis à Betonica duabus literis prioribus, nominant. Germanis *Brasylbluomen* & *Negelbluomen*, quòd flores eius garyophyllorum odorem referant, appellare placuit.

GENERA.

Duum est generum. Vna siquidem sylvestris est, quæ Germani *Uvild Negelbluomen*, hoc est, sylvestrem Garyophylleam, & *Dödernegele*, *Feldtnegele*, & *Bluotstropffle* [Gallicè *Armoire*.] Altera altilis est quæ alio nomine Betonica seu Vetonica coronaria, quòd illius in coronis vsus fit, dicitur. Germani *heymisch Negelbluomè* quasi dominantam Garyophylleam appellant. [Gallicè *Oueillet*.]

FORMA.

Specie multum à priore Betonica differt. Radicem enim totam rubram, odoratamque habet. Folia porracea, oblonga, stamine, quo medium diuiditur, puniceo ac rubete, cum recto calamo triangula, floribus in vertice purpureis. Hęc Dioscoridis delineatio utriusque generi communis est: priuatim tamen sylvestris Betonica herba fruticosa est, folius porri, oblongi

Herba
Tunica.

Altilis

Sylvestris
Betonica.

Betonica sylvestris. Betonica sylvestris altera.

oblongis, angustis, per extremum mucronatis, caulis, concoloribus calamis, teretibus, geniculatis, cubitalibus. floribus speciosis, simplicibus, qui quinis senisve foliis constant, lentè fimbriatis, magna ex parte purpureis, quamvis & interdum niuci conspiciantur. *Altalis seu coronaria*, foliis porraceis, oblongis, per extremum mucronatis, concolorata caulis, teretibus cauliculis sesquicubitalibus, geniculatis, coeuntibus pyxidatim internodiis, floribus omnium speciosissimis, Caryophyllorum odoratu, sed longè suavisimo, quandoquidem alius cocco ruulat, alius saturata sicut purpurea, alius candido, alius emaculato blanditur colore, alius versicolore variatur comistu. Omnibus teres longiusculusq; calyx spectatur, orbiculo superiorum denticulatus, à quo quina senave folia prodeunt, lentè quidem fimbriata. Nulli

Betonica Altalis seu

Coronaria.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse tum amaritudo, tum odor & alia multa declarant.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Animas hominum & corpora custodit. Contra nocturnas peregrinationes, loca inlidiosa, & difficiles somnos commendatur. In totum, ad omnem medendi rationem celebrata. Recens trita vulneribus capitis indita dolorem finit. Vulnera glutinat. Fra&a ossa extrahit, & hoc quotidie efficit, donec persanescat. Dolori capitis medetur, si decocta ea ex aqua caput perfundatur, aut temporibus cum bitumine illinatur, aut radix eiusdem suffiatur.

EX INCERTO.

Farina eius tam aduersus toxica quam serpentum & scorpio

nulli tamen flores frequentiore coma stipantur, geminis utrinque emicantibus flamineis apicibus.

LOCVS.

Syluestris in pratis, motibus, nitidusq; locis nascitur. Coronaria vero passim in fictilibus vasibus alitur, neque faciliè aedes inuenies, ante quas non expositam inuencaris.

TEMPVS.

In aestate utriusque magna est copia. Coronaria tamen longiori tempore durat, atque aestiuas, autumnales, hyemaleq; fruit coronas.

pionum ictus ex albo vino bibitur. Quartanæ reliquarum que febrium horrores discurit. Comitialibus opitulatur sub ipsam accessionem propinata. Eadem per se carcinomatis inspergitur, que tamen præsterit herbæ succo prius abluitur. Estur contraventris temias. Succus, pestis arcet contagia, atque etiam haustus. si iam morbus inuaserit, liberat. Fit ex flore oleum ad canis rabiosi morsus, ad fistulas & parotidas, quibus illitu medetur. Visus aciem exacuit. Ieiuno sumpta dolorem dentium sedat, iure decocti colluto ore. Discutit grauedines. Partum, qui sine febre sit, accelerat. Nervorum vulneribus imponitur. Præsumpta ebrietatem arcet. Intertriginem in itinere faciundo non sentient, qui ex vino biberint. Fastidia cum aceto mulso discurit. His qui ex morbis sese recolligunt, aluum ex aqua calida dencit. Vomitiones cohibet. Dolores podagræ ac inflationes ventris sedat. Venena rabiosi canis morfu impressa elicit plagæ diutius illigata.

APPENDIX.

Recentiores sylvæstris Betonicae succum mirifice commendant in atterendo & educendo calculo, & medendis comitialibus. Altissis autem radicem contra pestis contagia vitalem esse tradunt. Hanc ob causam ex floribus etiam eiusdem, medicamentum conficiunt, quod Conseruam hodie vocant, quod ad eundem usum adhibent.

De Colchico. CAP. CXXXV.

NOMINA.

Kολχικόν, ἢ ἐφήμερον Græcis, Bulbus agrestis Latinis, Officinis & herbariis Hermodactylus dicitur. Germanis Zeitlosen [Gallicè *Mort au chien ou Chiennee*] Colchicum à Colchide veneni ferace, in qua nascitur, nomen desumpsit. Dicitur verò esse Ephemerum, quoniam vno die sumptum interficiat, atque adeo ab altero est phemero, quod minimè lethale est, & de quo suo loco diximus, non solum figura, verum etiam facultatibus differt. Esti verò Ephemerum Colchicum etiam significet, tamen præcipue id Ephemerum quod veneno caret, hoc nomine intelligitur.

FOR

FORMA.

Colchicum, cum floribus Colchici folia & semen.

Autumni exitu florem subcandidum, crocino similem profert. Post florem folia Bulbo similia, pinguiora tamen, Caulem palmo altum, rufum ferentem semen. Radicem habentem corticem in nigro rufescentem, quæ cortice suo nudata, alba, tenera, succo plena, & dulcis inuenitur. Habet Bulbus eius in medio rimam fissuramve vnde flos erumpit. Huius descriptionis in vniuersum notæ omnes ita Hermodactylo nostro conueniunt, ut nemo, nisi Tiresia cecior sit, Dioscoridis esse Colchicum ambigere possit. Exitu enim autumni in pratibus florem edit albicanem, croci floribus similem. Posterius, Februario nimirum mense & primo statim vere, folia Bulbi, sed pinguiora: Caulem palmeum ferentem semen rufum. Radicem cortice in nigro colore rufescente, quæ decorticata candicat, teneraque, succo plena, & dulcis ap

cis apparet. Bulbus etiam eiusdem diuisionem in medio ob-
tinet, ex qua flos erumpit, vt pictura exquisitè tibi mon-
strat. His accedit, quòd Serapio Arabs sub nomine Hermo-
daetyli, Dioscoridis Colchicon prorsus depingat. Aliam
tamen esse à nostro Hermodaetylo illum putamus, quem
Aetius, Paulus Aegineta lib. 7. & Actuarius peculiariter
& priuatim articularum doloribus conducere scribunt. Pau-
lus enim separatim tãquam diuersorum mentionem fecit,
& de Colchico & Ephemero diuersa ab Hermodaetylo ca-
pita constituit.

LOCVS.

Magnus Colchici in Messenia, & apud Colchos pro-
uentus. Nascitur & passim in omnibus pratis Germaniæ
nostræ.

TEMPVS.

Flores in Autumni exitu, viximus, apparent. Folia
autem post flores generantur, & primo statim vere è ter-
ra erumpunt. Semen in æstate Iunio potissimum mense
producitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum nonnulli Colchicum in secundo or-
dine, seu à medio recessu statuunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix eius comesta fungorũ modo strangulando ène-
cat. Hanc autè depinximus, ne pro Bulbo deuorata aliquè
lasciat. Mirum est enim quantum ignaros propter suauita-
tẽ inuiteret. Hęc Dioscorides. Proinde satis liquet Hermo-
daetyli huius nostri vsũ minime tutũ esse: venenũ enim
est, & vsque ad sanguinis excretionem per infernã subdu-
cit. Eius tamen, radices potissimum & foliorum, ad enecan-
dũ ac abigendũ pediculosũ visũ esse potest.

REMEDIA CONTRA COL-
CHICVM.

Remedio sunt e dentibus quæcunq; contra fungos opẽ-
ferunt. Bulbulum etiam lac potum, ad eò vt quoties hoc ad-
fuerit, nullum præterea quærendum præsidium sit.

EX

EX PAVLO.

Ephemerum, quod nonnulli Colchicon, eò quòd in Col-
chide nascatur, vocant aut Bulbum agrestem, epotum, pro-
tinus totum corpus prurire facit, velut vrtica & scilla tactũ
irritatũq; interiora erodit, stomachum vrit cum pondero-
sa grauitate, Inualecente autem malo, croenta strigmen-
tis inista per aluum egeruntur. Succurrendum, vt Salamã-
dræ, vomitionibus & clysteribus, Sed antequam vires sibi
adsciscat venenum, dari debet foliorum quercus, aut glan-
dium, aut malicorii, aut serpylli decoctum cum lacte bibe-
ndum: aut Polygonii succus, aut furculorum viscus, aut rubi,
aut tenerarum ferularum medullæ, aut myrti cum vino.
Benefacit etiam castanearum interior tunicula, si cum ali-
quo è succis, quos prædiximus, assumatur. Origanum quo-
que cum lixiua potum, in idem efficax est. Adeò verò ex-
actum præsidium est lac vaccinum calidum potum, & si-
mul in ore contentum, vt hoc præsentem, nullum aliud desi-
deretur.

ADNOTATIO.

Colchicon à necandis canibus nobis Tue chien, Ephemerum non le
shale nobis lilium conuallium & grand muguet.

De Clematide daphnoide.

CAP. CXXXVI.

NOMINA.

Κληματις δαφνοειδης Græcis, Clematis Daphnoides La-
tinis, Peruinca Officinis, Vinca peruinca vulgò nomi-
natur. Germanis, eò quòd semper vireat, **Angruen:** vel
Syngruen, [Gallicè *Peruenche.*] Clematida Græci, quoniã
κληματα, hoc est, sarmenta seu viticulas per terram spar-
gat, dixerunt. Daphnoida verò à foliorum Lauri, quam eius
folia habent, figura. Plinius lib. xxiii. cap. xv. Clematida
Aegyptiam nominat: libro aut xxj. cap. xj. Vincamperuin-
cam, aliòq; nomine Chamædaphnen dici tradit, quòd scili-
cet humilis videatur Laurus, vt nomen sonat. Non est aut
cur eam Chamædaphnen putes, quæ Romanis Laureola

Clematis
vnde di-
eta.
Daphnoi-
des.
Chama-
daphne.

z aut

aut Laurago dicta est, hæc enim à Vincaperuınca genere & facultatibus diuersa est, & seorsim illā Chamædaphnen de pingit Plinius lib. xxiiij. ca. xv. vt hinc manifestissimum sit Plinio duplicem esse Chamædaphnen. Vnam quam sic appellant Dioscorides, Galenus, & alij Græci. Alteram quam priuatim Vincæperuincam alio nomine vocat Plinius. Sic autem, quòd humi serpat, & se in modum funiculi porrigat vicina quæque vinciens, appellat.

FORMA.

Sarméta oblonga habet, iuncæ crassitudinis. Folium exiguum, Lauri figura & colore simile, multò tamen minus. Iam si quis imaginem et effigiem Clematidis daphnoidis exquisitiùs exploret, ea deprehèdetur esse quæ hodie vulgò Vincæperuınca nominatur. Hæc enim humiles & graciles spargit iuncos, foliaque Lauri figura & colore obtinet, multò tamen minora: flore hyacinthino seu in purpurâ cæruleo, inodoro, rotundo, folijs quinque; sed còtinuis distincto. Ea etiam vt Plinius ait, semper vi ret, in modum lineæ fo-

Clematis Daphnoides.

lius geniculatim circumdata. Hyernas sua perpetua fronde texit coronas.

LOCVS.

Gignitur pingui, vmbroso, lætoque solo, sed inculto, in agrorum vinearumque marginibus.

TEMPVS.

Hæc

Vincæperuınca.

Hæc etsi nunquã non virescat, vere tamen duntaxat florescere videtur, Martio potissimum mense & Aprili.

TEMPERAMENTVM.

Siccitas in Clematide, Paulo Aegineta teste, cæteris qualitatibus præualet. Id quod gustus etiam ostendit: gustanti enim adstrictionem quandam & amarorè habere videtur. Adstringit autem modicè, sed fortiter amara est. Siccat itaque, at citra mordicationem.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Huius caules ac folia in vino pota, alui profluvia & dysenterias finiunt. Vteri dolores cù lacte & rosacco, aut cyprino, in pessa apposita sanant. Còmanducata, dentium dolorem mitigant. Venenatorum moribus imposta profunt. Feruntur & aspidum moribus cum aceto pota auxiliari.

EXGALENO.

Clematis daphnoides nequaquam est exulceratoria, neque acris, imò alui profluuiis & dysenteris cum vino pota prodest, dentiumque dolores manifesta mitigat. Vteri doloribus in pessa admodum vsui est, tantum abest vt vratur aut vlceret.

EXPAVLO.

Clematis quibusdã Daphnoides, aliis Myrsinoides, nõnullis Polygonoides, sarméta habet prælonga, crassitudine iunci, folium verò Lauri. Siccandi facultate pollet, qua alui fluores, difficultates intestinorum, & dentium dolores finit. Contra venenatorum morbus prodest.

APPENDIX.

Iam cõmemoratæ facultates satis ostendunt Clematida daphnoida esse Vincæperuincam: nã codex antiquus manuscriptor, què in rebus dubiis lubens cito & sequor, easdem profus vires Peruincæ tribuit. Sanguinis enim è naribus profluuio mirum in modum professe tradit. Itè iis qui sanguinem vomunt aut spuunt. In summa omnè sanguinis fluxu folia eius sistere asserit, ita vt euidentissimè sit Peruincam officinarum eandem esse cum Clematide hæc nostra. Quibus etiam accedit pictura & descriptio eiusdem, quæ vtraque adamussum Peruincæ nostræ respondet.

z ij ADNO

ANOTATIO.

Clematis nobis Peruinca dicitur.

De Cardamo. CAP. CXXXVII.

NOMINA.

Kαρδαμορ Græcè, Nasturtium satium Iatinè dicitur. Officinis Latinum nomen retinuit. Barbari nostræ æta *Cressioher* tis herbarii Cressionem hortensem vocant. Germanicè *senfis*. Car *Bartenkress* [Gallicè *Cresson alenoys*, ou *nastort*] dicitur. *damu* in *Cardamom* verò Græcis nonnulli dictum esse arbitrantur, de dictum ἀπὸ τοῦ καρδίας, quòd cor foueat, & in syncope illa, quã Cardiacam nominant, plurimum valeat. Alij diuersa ratione vsi, sic dictum quòd caput edomet, quasi καρδαμορ, purã. Nam arcem mentis obsidens suo ferit acremento, & ignea

vi præditum caput tenet. Sunt è Græcis καρδία τὸ κίραρ μύρι, id est, quòd pupillas oculorum coeuntibus vnã palpebris abscondat, ita dici censeant. Nam luminibus admotum subinde cogit conuiuere, A quo, vt volunt, euētū καρδαμύττιν verbū declinarūt, quòd cōnuere nostra lingua dicimus. Nasturtium autem appellatum est, Varone & Plinio testibus, à naribus torquedis, quòd odore & seminis acrimonia sternutamenta pro-uocet.

FORMA.

Nasturtium caulibus assur

Nasturtiū
quare ap-
pellatum.

Nasturtium hortense.

assurgit sesquipedalibus, statim à radice minorum foliorum pediculò, floribus candidis, semine per ramorum latera copioso, firmo, calyculis orbicularibus contento, acri sapore.

LOCVS.

Pasim in hortis satum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio potissimum mense. Sequenti tempore semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Nasturtii semen calefacit & desiccet ordine quarto. Herba quoq; sicca similem semini facultatem possidet. Humida autè adhuc & viridis propter aqueæ humiditatis admistionem multò inferior est, adeoq; sic mordacitas eius moderata est, vt cum pane ea vti liceat ceu opsonio.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnium semen calefacit, acre est, & stomacho inimicū. Aluum turbat. Lumbricos pellit. Lienem imminuit. Fœtus in vtero enecat. Menses cit. Venere excitat. Sinapis & Erucæ semini simile est. Lepras & impetigines abstergit. Lienè illitum cum melle extenuat & reprimat, & fauos expurgat. Sorbitionibus incoctum ea quæ in thorace sunt educit. Potum serpentibus aduersatur. Suffitu easdem fugat. Capillos decidos continet. Carbunculos rumpit ad suppurationem ducens. Ischiadicis cum polenta & aceto illitum cōfert. Oedemata & inflammationes discutit. Furunculos cū muria illitum ad suppurationes ducit. Herba omnia cadē, sed minore effectū, potest.

EX GALENO.

Nasturtii semen adurentis est facultatis particeps sicut Sinapi. Proinde coxendicis & capitis dolores, atque ad cò quodcunque rubrificationem postulat, eo perinde atque Sinapi excalefaciunt: miscetur quoque remediis quæ exhibentur asthmaticis, tanquam id quod crassos humores valenter incidere valet, velut & Sinapi. Nam per omnia ei simile est.

EX PLINIO.

z iij Nastur

Nasturtium Venerem stimulat, animum exacuit, aluum purgat. Detrahit bilem potū in aqua decē denariorum pondō. Cum lomento strumis illitum, opertumq; Brasica, præclarè medetur. Capitis vitia purgat, visum clarificat. Comoras mētes sedat ex aceto sumptū. Lienē ex vino potū, vel cum fico extenuat. T usim ex melle, si quotidie ieiuni sumāt. Semē ex vino omnia intestinorum animalia expellit, efficacius addito Mentastro. Prodest & contra suspiria cū Origano & vino dulci. Pectoris doloribus decoctū in lacte caprino. Panos discutit cū pice, extrahitq; corpori aculeos. Et maculas illitum ex aceto, Cōtra carcinomata adiicitur ouorum. albū. Et hiemibus illinitur ex aceto. Infantibus verō è melle vtilissimè. Sefius adicit hoc serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contritū & alopecias emēdare addito. Sinapi: grauitatem aurium trito imposito auribus cū fico. Dēnum dolores infuso in aures succo. Porriginē & vlcera capitis cum adipe anserino. Furunculōs cōcoquit cum fermēto. Carbunculos ad suppurationē perducit & rumpit. Phagedænas vlcerum expurgat cū melle. Cōxendicibus & lumbis cum polenta ex aceto illinitur. Itē licheni & vnguibus scabris, quippe natura eius caustica est.

ADNOTATIO.

Cardamum id est nasturtium, Narbonensibus nascitur, à naribus torquendis dicitur, nobis cresson Alenoys.

De Crino. CAP. CXXXVIII.

NOMINA.

Κρινον, & ἄλλ' ἄριστ' Græcis, Liliū siue Iunonis rosa Latinis, Liliū album Officinis, *Uveiß Lilgen, oder Bilgen* Germanis, [Gallicè *Lil*] dicitur. Veteres Græcorū pœtæ fingunt è Iunonis lacte resperfa terrā natū Liliū. Nāq; cūm Hercules puer, quē ex Alceme sustulerat Iupiter, Iunonis dormientis vberibus admotus esset, & lacte se repleisset, post suctum digressus, mamma lacte copiosè profluxit. Quod in cælo à puero vago & incerto suctu perfusum est, lacteam effecit viam: quod humi sparsum est, Liliū lacteo flore nitentem creauit, vnde rosa Iunonis dictum.

Iunonis
rosa quare
dictū Li-
lium.

FOR

FORMA.

Lilium Candidum

Lilium Croceum.

Lilium caule simplici, raro duplici, tricubitali, comoso, foliis longis, Satyrii effigie, ex herbaceo nitentibus, flore eximii candoris, foliis foris striatis, & ab angustis in latitudinem se paulatim laxantibus, forma calathi, resupinis per ambitum labris, luteis emicantibus ex fundo calycis apicibus, alterius quàm flos odoris, constat. Flos ille languido semper collo est, non sufficiente capitis oneri. Radix bulbosa. Hæc descriptio planè huic Lilio conuenit, quod hodie candidum vocamus. Nos alterius etiam generis picturam adiecimus, quod Croceū appellauimus, à flore eius, qui non, vt in priore, candidus, sed croceus est. Folia quoque eius angustiora sunt quàm prioris, aliàs simile, vt picturā luculenter ostendit.

LOCVS.

Passim apud nos in hortis prouenit.

z iij

T E M

TEMPVS.

Floret initio mensis Iunii.

TEMPERAMENTVM.

Lilii flos temperaturam mistam obtinet, partim ex tenni, partim ex terrena essentia, ex qua vtique in gustu amaritudinem habet partim ex aqua, eaque temperata. Radix autem & folia primi ordinis sunt exiccantium & abstergentium. Plus tamen inest abstergentis facultatis in radice quam in foliis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ex Lilii flore vnguentum fit, quod ab aliis Lirinum, ab aliis Sufinum appellatur, ad emolliendos nervos, priuatimque vulvarum durities aptum. Folia herbe illita, serpentium moribus subueniunt. Feruifaceta ambustis profunt. Eadem in acetato condita vulneribus opitulantur. Succus foliorum cum aceto & melle in aereo vase coctus, contra vetusta ulcera, & recentia vulnera medicamentum fit. Radix asla, aut cum rosaceo trita ambustis medetur, vuluam emollit, menstrua ducit, & ulceribus cicatricem inducit. Cum melle subacta nervorum praecisionibus & luxatis auxiliatur. Alphos, lepras, furfuresque emendat. Achores abstergit, faciemque emendat & erugat. Testiculorum inflammationes trita cum aceto, aut Hyoscyami foliis, & farina triticea, demulcet. Semen contra serpentium morsus potum valet. Illinuntur sacris ignibus semen & folia cum vino trita.

EX GALENO.

Quod ex flore Lilii conficitur oleum & vnguentum, citra mordicationem digerendi simulque emolliendi facultatem obrinet. Vnde fit vt veri durities sit aprissimum. Porro radix foliaque per se trita desiccant, & abstergunt, & digerunt moderatè: proinde quoque ambustis competunt: siquidem haec quoque moderatè desiccantem extergentemque facultatem postulant. Radicem ergo assam tostamve, ac deinde cum rosaceo contritam, ambustis quoque ad obducatur cicatrix imponunt: quippe cum alioqui & ad aliorum ulcerum omnium bonum sit inducendae cicatrici remedium. Quinque etiam vteros emollit, mensesque prouocat. Folia vero praecoque

coquentes, & ipsa ad obductam vsque cicatricem imponunt, non in ambustionibus duntaxat sed aliis quoque vulneribus. Sed sunt qui aceto ea codientes ad vulnera suo tempore vtantur. Quum alphas, aut pforam, aut lepram, aut achoras, aut aliquid id genus extergere volumus, commiscemus illi aliquid aliorum medicamentorum validius extergentium, cuiusmodi mel est. Caeterum si id moderatè illi ac conuenienter admisceatur, & ad nervorum diuisiones competit, & ad alia vniuersa quae valenter exiccari postulant absque morfu. Imposuimus vero etiam quandoque & foliorum succum cum aceto & melle coctum. Quinque partibus succi plus vtroque erat, atque insigne medicamen ad omnia ea quae exiccari postulant absque morfu fuit, ceu vulnera omnia ingentia, & maximè quae in capitibus muscolum eueniunt, & quaecumque humida flaccidave, diuturna & egrè ad cicatricem peducuntur.

EX PLINIO.

Lilii radices multis modis florem suum nobilitauerunt, contra serpentium ictus ex vino potae, contra fungorum venena. Propter clauos pedum in vino decoquuntur, triduoque non soluuntur. Cum adipe aut oleo decoctae pilos adustis reddunt. E mulso potè inutilem sanguinem cum aluo trahunt. Lienis & ruptis & vulsis profunt, & menstruis foeminarum. In vino decoctae impositaeque cum melle neruis praecisis medentur. Lichenas, lepras & furfures in facie emendant. Erugant corpora. Folia in aceto cocta vulneribus imponuntur. Epiphoris testium in melle cum Hyoscyamo & farina tritici, Semen illinuntur igni sacro. Flos & folia ulcerum vetustati imponuntur. Succus qui flore expressus est, ab aliis mel, ab aliis syrium vocatur, ad emolliendas vulvas utilis. Sudores mouet, suppurationes concoquit.

EX SIMEONÈ SETHI.

Odoratum frigidum capiti prodest. Oleum vero quod ex ipso paratur, vim habet discutiedi & emolliendi. Huius autem radice quidam vtuntur ad vulnere sanationem.

ADNOTATIO.

Lilium nomen retinet. Est nobis & Lilium rubrum vulgè dictum à flore
z v vi

vis colore in flauum inclinãte, radice bulbosa, sed crocea, quod hic croceum vocat.

De Cucurbita Satina. CAP. CXXXIX.

NOMINA.

Κολοκύνθα ἢ ἄβειμος Græcis, Cucurbita Latinis vocatur. Officinæ latinum nomen retinerūt. Germanis *Kurbis* [Gallicè *Courge* ou *Courle*.] Græci ex aduerso vocabulum imposuere. κολοκύνθη nominantes, quòd scilicet pumili breuesque sint partus, quos ipsa passim enititur, cùm tamen corporis mole omnes herbarum arborumve fructus videantur superare. Cucurbitam verò Latini à concuruatu haud dubiè dixerunt, quòd facilè si quid obstiterit aut fuerit impedimento quo minus extendatur, incuruescat.

Cucurbita maior.

Cucurbita minor.

GE

GENERA.

Plinius lib. xix. cap. v. duo satinae Cucurbitae genera facit. Vnam camerariam vocatam, quae facili & admodum flexibili ramorum curuitate, tecta, pergulas & testudines operit. Alteram plebeiam, quae scilicet suis flagellis humi reptit. Nos ad formam respicientes tria eiusdem genera fecimus. Vnam maiorem, alteram verò minorem. Maiorè vocauimus sic à floribus & fructu, quos maiores habet. Minorem contra, quae praedicta minora obtinet. Tertiã longiorem, à fructu oblongiore diximus. [Ad hanc imitationem Galli priorem *Courge* ou *Courle grosse*, Alteram *Courle petite*, Tertiam verò *Courge longue* nominauerunt.]

FORMA.

Cucurbita oblonga.

Cucurbita amplexicaulis est, reptantibus flagellis in altum scandens, in ramosque vitis modo se diffundit, tamè ob caulis infirmitatem humi spargitur, ni propius adsit cui caducus innitatur: folio rotando, Personatae aut Asari foliis haud dissimili: flore candido, fructu coloris herbacei primùm, flauo paulò post, pyri forma turbinato, qui aut in longum prorogatur, aut in orbem collectus intumescit, aut in breue crassamentum coigitur. Cortex recentiter, inueterato durus, quo

quo carne prius exinanito peregrè proficiscentes vrceorum vice frequenter vtuntur, in eo vina condentes, quo per iter se à fitis iniuria vindicare possint.

LOCVS.

Amat rigua & aquosa loca Cucurbita, nec nisi fata proenit.

TEMPVS.

Tardiùs in Germania ob soli frigiditatè fructus Cucurbitæ maturefcit, ideoque vix ante exactum autumnum maturum eius fructū inuenies. Cibus autem quotidianus, donec lignescat, esse potest.

TEMPERAMENTVM.

Cucurbita frigida & humidèque temperaturæ est, vtraque qualitate secundi ordinis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Cucurbita cruda trita & illita, œdemata, abscessusque mitigat. Ramenta eius infantibus contra capitis ardorem, quam sriafin vocant, in scinipite vtilliter illinuntur. Oculorum inflammationes, podagrâsq; similiter iuuant. Succus è ramentis contusis per se, & cum rosaceo instillatus, aurium doloribus auxiliatur. Aduersiones cutis inuictus adiuuat. Totius Cucurbitæ elixæ & expressæ succus cum exiguâ melle & nitro potus, aluū leniter soluit. Si quis in Cucurbitâ crudam excavatam vinum infundat, & sub dio habeat, temperatumque ieiunus bibat, aluum leniter molliet.

EX GALENO.

Succus ramentorum Cucurbitæ ad aurium dolores cum phlegmone inuictos, cum rosaceo vtentibus prodest. Sic tota quoque illita, calidas phlegmonas mediocriter refrigerat. Comesta humida est, & sitim arceat. Cruda cibo insuauis est, stomacho perniciofa, & cœcoctu planè in expurgabilis adeo vt si quis alterius cibi inopia ingerere eam compellatur, ceu quidam iam ausus est, pondus cum algore ventriculo incumbere sit sensurus, stomachumque euertet, & ad vomitionem concitabit, quæ vna eum ab vrgentibus symptomatis liberare potest. Hanc igitur, aliaque ex fugacibus copiosa, aut mox quam elixata est, aut frictâ in fartagine, aut assâ

assam omnes homines esse consueuerunt. Ipsa quantū in se est, humidum frigidumque corpori alimentū prebet, ac id ipsum ea de causa exiguum, sed leniter per aluū subit, cū ob suæ substantiæ lubricitatem, tū ob communem omnium humidorum ciborū rationem, qui scilicet citra adstrictiones tales sunt. Nec sanè infœliciter concoquitur, modò non anteuertat corruptio. Plura lib. 2. de alimen. facul. Galenus.

EX PLINIO VALERIANO.

Veteres medici de Cucurbita ita senserunt, vt eam aquâ dicerent coagulatam. Galenus humidèque putat virtutis & frigide, idque ex eo probat, quòd ipsa in cibo sumpta stomachum relaxat, bibendi desideria non excitat. Cætera etiam in Cucurbita talia, vt apertè frigide potestatis exempla demonstrat. Crude & tritæ leniunt omnem tumorem. In cibo sumptæ molliunt ventrem. Succus earam, vt Galenus ait, ad compescendum velociter auriculæ dolorem tepefactus infunditur. Idem succus & dolore dentium mitigat, si diutius in ore teneatur. Sed & rosaceo mixtus, & vinctio corporis admotus, febrium restinguit ardores. Cinis aridæ corticis efficaciter potest combusta sanare. Eundem cinerem didicimus ab expertis vulnera in veretro iam in putredinem versa purgare, & ad cicatricem vsque perducere. Seminij sicco illa vis traditur, vt in puluerè tusum & inspersum impleat vulnera quæ cauata sunt. Quidam illud in vino bibendum dedere, vt solutiones alui fluentis inhiberet. Viticulæ quoque Cucurbitæ iam senescentes cum passo & aceto dysentericis datæ, miro modo saucia intestinacomponunt.

EX SIMEONE SETHI.

Concoctu facilis, bonique succi est, & admodum nutrit. Sitim sedat, vrinam cit, & ventrem mouet. Calidis & siccis temperaturis prodest, & inflammationes ventris & icoris sedat. Pituitosos autem lædit, colicosque affectus. Si malos humores assequitur, ab iis corrumpitur, & malum succum generat. Semen genitale minuit, & Veneris appetentiam extinguit. Sanguis ex ea procreatus, consistentia tenuis est. Thoraci, pulmone & vesicæ prodest. Succus ramentorum eius

eius cum rosaceo impositus, ad aures inflammatione laborantes confert. Integra verò illita, calidas inflammationes refrigerat.

ANOTATIO.

Cucurbita lata, Longa, et minor quæ nobis lagenosa dicitur, est frequens.

De Colocynthide. CAP. CXL.

NOMINA.

Kολοκύνθης Græcis, Syluestris Cucurbita Latinis, Colocynthida barbaris & officinis, Germanis *Uvilder kurbis, vel Coloquint* [Gallis *Coloquinte ou courle sauvage.*] appellatur. Sic autem nominata est, quasi parua Cucurbita. Nam si eius fructum satiuæ contuleris, quantitate longè minor erit, ac pilæ forma in orbem coactus.

FORMA.

Colocynthis.

Vitulas foliaq; per terram strata emittit, satiuo Cucumeri, ei nimium quem citrullum hodie officinæ vocant, similia: diuisuris scissa, fructum rotundum, mediocri pilæ similem, vehementer amarum, fungosa candidaq; intus medulla: flores (quod Dioscorides omisit) pallescentes ac luteos, Cucumeri iam nominato similes.

LOCVS.

In Germania sua sponte non nascitur, sata tamen prouenit, sed rarissimè perfectionem attingit, quòd frigidior sit eius terra quàm quòd in ea fructum proferre possit. In orientibus enim & calidioribus locis nata ad nos defertur.

TEMPVS.

Eius flores in fine ferè æstatis, fructus autem extremo autumno apparent, qui primùm quidem herbacei, mox pallidi fiunt. Legendi verò sunt cum cœperint in pallidiorè colorem demutari. Et durat integris natura & viribus ad quinque annos.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccant in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Medulla fructus purgandi vim habet, quatuor obolorū pondere cū mulsâ aqua sumpta, & cū nitro, myrrha, & melle coacta in catapotium. Arefacta pilæ trite, vtiliter miscetur clysteribus ischiadicorum, resolutionis neruorū, & colico dolore affectorum, pituitam, bilem et strigmetra, interdū etiam cruenta educentes. Appositæ scetus enecant. Dentium dolores, si quis repurget hæc, & luto oblinat, & in aceto nitroq; inferuescat, & ad colluendos dentes det, tollit. Si verò quis aquâ mulsam aut passum in ea decoxerit, & sub dio refrigeratum bibendum dederit, crassos humores & strigmetra purgat. Stomacho supra modum aduersatur. Sedi etiâ ea balani subiiciuntur, ad excrementa euicienda. Quinetiâ virentis succo, ischiadici vtiliter perfriantur.

EX GALENO.

Colocynthis gustu amara est. Sed quæ amarissimo dum potatur adsunt opera medicamento, ea euidenter efficere nequit, ob purgatoriam facultatem, quam validam in se cõtinet, nimirum cum iis quæ expurgat, per aluum & ipsa excerni præuertens. Viridis ipsius succus intritus ischiadicis prodest.

EX PLINIO.

Herbacea arefacta per se inanit aluum. Infusa quoq; clysteribus intestinorum omnium vitis medetur, & renū, & lum

lumborū, & paralyfi eiectō semine. Aqua mulsā in ea decoquitur ad dimidias, sic tussienti infunditur obolis quatuor. Prodest & stomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto mel le sūptis. In morbo verò regio vtiliter semina eius insumūtur, & protinus aqua mulsā. Carnes eius cum Abinthio & sale, dentium dolorem tollunt. Succus verò cū aceto calefactus mobiles sistit. Item spinæ & lumborum accoxarum dolores, cū oleo si infricetur. Præterea, mirum dictū, semina eius si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare dicuntur quas Græci periodicas vocant.

De Cotonea Malo. CAP. CXLI.

NOMINA.

Cydonia vnde dicta.
Cotonea.
Κυδωνία μῆλα, Græcis, Malus Cotoneâ & Cydonia Latinis, Officinis Citonia, Germanis *Skuttenbaum* [Gallicè *Coingnacier ou Coingnier*] nominatur. Cydoniam verò Græci à Cydone Cretæ oppido, vnde primum aduecta est dixerunt. Cotonea verò à Sidonte Corinthi vico nomina ta est. Sunt tamen qui sic vocatam velint, quòd mala eius lana quadam tegi videantur, quæ coton dicitur. Atqui in re non admodum magni momenti, parum refert vtram amplectaris sententiam.

GENERA.

Cotoneæ arboris mala, Dioscoride & Galeno autoribus duūm sunt generum. Alia enim minora, rotunda, odoratio raq; sunt, quæ vera Cotonea appellantur. Alia autem maiorā, dulciora, ac minus acerba. Galeno in fine libri sexti de tuenda sanitate teste, *Struthea* nuncupantur.

FORMA.

Arbor notior est, quàm vt debeat repræsentari. Malo vulgari haud dissimilis est, nisi quòd infra magnitudinē illius subfidet, fructu scilicet incuruatos deprimente ramos, prohibenteq; parentem crescere. Folium quoque eius angustius à terra albicat. Poma tequī lanugine pubescunt, & incisuris crispantur, vt pictura affabrè ostendit.

I O

LOCVS.

In cultis & hortis prouenit. Locum tamen peculiariter & frigidum & humidum desiderat. Si in calido statuitur, assidua irrigatione illi succurri opus est: fert tamē mediocris situs, inter frigoris & caloris naturam, statū. Planis & decliuus gaudet.

TEMPVS.

Autumno poma eius maturescunt.

TEMPERAMENTVM.

Cotonea Malus.

Mala Cotonea frigido & terrestri temperamento donata sunt, propterque vincentem adstrictionem minus cæteris malis humida existunt. Frigida itaque sunt primo ordine, & sicca secundo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Cotonea stomacho accommodata sunt, vrinam mouent. Tosta mitiora fiunt. Cæliacis, dysentericis, purulenta excreantibus, cholericis profunt, præsertim cruda. Maceratorum liquor potus, stomachi atq; alui fluxionibus opitulatur. Succus crudorum assumptus orthopnoicis auxilio est. Decocto eorū sedes & vuluæ procidentes proluuntur. Quæ melle condiuntur, vrinā cient, mel aut naturam eorum induit: quippe adstringens & cōspissans obstruensve fit. Quæ autem cum melle coquuntur, stomacho vtilia sunt, & gustu

A iucun-

iucunda, minus autem constringunt. Cruda cataplasmatibus miscentur ad cohibendam aluum, contraque stomachi subuersionem & ardorem, mammarum inflammationes, lienes induratos & condylomata. Fit vinum ex iis tuis & expressis, sed quò perduret, sedecim sextariis succi, vnus mellis adiiicitur, alioqui acescit. Prodest autem ad omnia quæ dicta sunt. Vnguentum etiam ex ipsis conficitur, quod Melinum appellatur, quo vtimur, quando adstringenti olco opus est. Eligi oportet vera, quæ parua, rotunda & odorata sunt. Struthæ autem vocata & magna, minus vtilia. Flos & viridis et siccus cataplasmatibus vtilis, is potissimum quæ adstrictionem desiderat conueniens. Inflammationibus oculorum, sanguinis reiectionibus, alui fluxionibus, mensiumque impetui cum vino potus prodest.

EX GALENO.

Eximium quid Cotonea præ aliis malis possident: nam & plus adstringunt, & durabilem succum habent, si cocta cum melle asseruare quis cupiat. Aliorum succus repositus acescit, utpote frigida humiditate multa redundans. Struthærum quoque succus perennare potest vbi rectè fuerit præparatus, quemadmodum & Cotoneorum: verum hic minus suavis & iucundus est, maxime quæ adstringit, ita ut huius quoque aliquando vsus sit idoneus ad ventris maiorem in modum dissoluti, robur restituendum.

EX PLINIO.

Cotonea cocta suauiora: Cruda tamen duntaxat matu-
ra, profunt sanguinè excreantibus, ac dysentericis, cholericis, cæliaciis. Non idem possunt decocta, quoniã amittunt constringentem illam vim succi. Imponuntur & pectori in febris ardoribus, & tum decoquantur in aqua, ad eadè quæ supra scripta sunt. Ad stomachi autem dolores cruda decocta ve cerati modo imponuntur. Lanugo eorum carbunculos sanat, cocta in vino, & illita cum cera. Alopecii capillum redunt. Quæ ex iis cruda in melle condiuntur, vrinam mouent. Mellis autem suauitati multum adiiiciunt, stomachoq; id vtilius faciunt. Quæ verò in melle condiuntur cocta, quidam ad stomachi vitia trita cum rosaceo foliis decoctis dant pro cibo.

bo. Succus crudorum lienibus, orthopnoicis, hydropicis prodest. Item mæmis, condylomatibus, varicibus Flos & viridis et siccus, inflammationibus oculorum, ex creationibus sanguinis, mensibus mulierum, Fit & succus ex iis mitis, cum vino dulci tufus, vtilis & cæliaciis & iecinori. Decocto quoque eorum fouentur, si procident vuluæ & interanea. Fit & oleum ex iis quod Melinum vocauimus, quoties non fuerint in humidis nata. Minus vtilia Struthæa, quamuis cognata.

EX SIMONE SETHI.

Stomachum adstringunt & corroborant, & ante cibum sumpta ventrem cohibent, vrinam prouocant. Si ad satietatem edantur, difficulter concoquantur. Dulcia minus adstringunt, acida verò magis, vomitumque compescunt. Post cibum sumpta ventrem mouent: sed quibus est imbecilla facultas ventris retentrix, & excretrix valida, plus cibi accipiunt.

Mantia à potu vini vaporem in caput distribui prohibent. Si qua prægnas, ut fertur, crebrius hæc comedat, puerum industrium & versutum pariet.

Castanea.

De Castanea.

CAP. CXLII.

NOMINA.

Kάστανα ἢ δένδρον Βάλαυον, ἢ σαρκίαν δὲ Βάλαυον, ἢ Λάμυρον Græcis: Castanea, Sardoniana glans, Iouis glans, Nuxque castanea Latinis appellatur. Germanis nostris Kastan, vel Kesten. [Gallicè Chastaignier] vocatur.

A ij Casta

Castanea Castaneas aut à Castano Magnesiæ oppido, vnde primū ad
unde di- uectæ sunt, nominatas esse constat. Sardinias verò glâdes,
ela. quoniam in Sardinia optimæ nascantur.

Sardiana
glandes.

FORMA.

Arbor est vulgò cognita, Iuglandi haud quaquam dissimilis, folio tantū venosiore & hmbriato. Nux quā pducit intus solida, & plurimum plana, triplici tegminis ambitu septa, membrana primum amara, mox lento cortice, demū echinato calyce.

LOCVS.

Puram & resolutam terram desiderat, opacoq; & septentrionali cliuo lætatur. Montes & valles diligit. In plerisque Germaniæ locis copiosissima prouenit.

TEMPVS.

Ineunte vere germinat, seriusq; Vergiliarum occasu fructificat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringit & exiccat Castanea haud secus quam aliæ glandes. Calida verò & sicca est primo ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Castaneæ adstringunt, eademq; quæ glâdes possunt. Potissimum autem quæ inter carnem & corticem membrana est. Caro his qui Ephemeron, hoc est, Colchicon, biberunt, accommodata est.

EX GALENO.

Castaneæ inter omnes glandes principatum tenent, soliquæ syluestrium fructuum alimentum memorabile corporibus præbent.

EX PLINIO.

Castaneæ vehementer sistunt stomachi & vètris fluxiones, sanguinem excreantibus profunt, carnes alunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Castaneæ ex omnibus fortissimum quidem cibum corpori præstant, sed qui difficilè concoquatur. Coctæ autem in carbonibus, vel in fictili vase sicco assatæ, & cum melle ieiunis datæ, tussientibus profunt. Aqua in qua cū suo cortice decoquantur, coeliacis, dysentericis, sanguinemque excreantibus

creantibus bibenda haud inutiliter propinatur. Interior membrana quæ corticem fructumque discernit, ad tertiam partem decocta in aqua, & potui oblata, mirè aluum fluxum refrenat, adeò vt Dioscorides putet etiam cathartico dato, per hanc potionem iri obuiam posse, si plusquam necesse sit, purget.

EX SIMEONE SETHI.

Copiosum corpori alimentum præbent, tardè transeunt, & difficulter coquantur. Crassum humorem, capitis dolorem, & flatum efficiunt, ventremq; sistunt. Si torreantur, aut siccentur, multum nocenti deponunt.

APPENDIX.

Capitis dolores creant. Inflationes pariunt, concoctum difficile. Tostæ tamen crudis innocentes sunt. Arefactè multum noxæ remittunt. Tritæ cum melle & sale, rabiosorum canum moribus imponuntur. Mammarum duritias discutunt, cum hordeaceo polline & aceto impositæ, iisq; vino maceratis, & cum farina subactis, pefsi vice vtuntur ad suppressendos menses.

De Caryo Basilico. CAP. CXLII.

NOMINA.

Kαρύου βασιλικού Græcis, Regia nux & Persica, Iuglânque Latinis: Officinis Nux simpliciter, Germanis **Uvelschnuß** [Gallicè *Noyer*] appellatur. καρύου autem Græcis à capitis grauedine vocatam esse notissimum est. Nam folia arboris huius grauem expirant halitum, virésque eius in cerebrum penetrant, atque adeò eos sopore tentans lædit qui sub arbore decubuerint. Basilicam verò, Regiâ mve & Persicam, eò quòd è Perside primum in Græciam à regibus delata sit, dictam esse constat. Iuglandem à iuuâdo & glande nominatam existimant.

FORMA.

Arbor est pregrandis, multis prelongisque nixa radicibus, procerò caudice, multis summatum ramis ingentibus

A ij bra

Vm'ra
Iuglandis
arboris in
salubris.

Juglans.

erumpit, totidemque calyculacea tegumenta quot flores petiolo contrahuntur, singulisque iis singulae includuntur nuces, multis munitae inuolucris, primum herbaceo cortice, mox ligneo putamine, dein tenui tunica. Crispi intus nuclei quadripartito digeruntur, lignosa intercedente membrana.

LOCVS.

Montibus lætatur, aquasque odit. Passim in omnibus ferè Germaniæ hortis provenit.

TEMPVS.

Germinat post afflatum Fauonii, non cacumine, vt maxima pars arborum, sed lateribus impulsio priore pullulo. Fructificat autumnò.

TEMPERAMENTVM.

Huius temperamentum ex virum enarratione patebit.

Viri

brachiato, ad binum terminumve cubitorum complexus sæpius crassescente, cortice hiulco, & in rimas altas dehiscente, foliis latis, oblongis, è iucundo grauius subolètibis, patulâq; iaculâtibus vmbra & infalubrem, per autumnû deciduis. Ver ni temporis initio veluti quodam gestiente foliorum conceptu, panicula prælonga, collo squamatum compactili protracta, ordine nucis pineæ protuberat, dehiscitque. Flauescens statim quàm frondem facere cœpit, nutans caducaque prolabitur. Tum super ramenti huius pediculum flos

Virides verò nuces primo ordine sicca, secundo verò calidæ censentur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Nuces iuglandes difficiles concoctu, stomacho inutiles, bilem augent, capitis dolorem faciunt, tussientibus iniunctæ. Ad vomitiones ieiunis in cibo vtilis. Præsumptæ & à cibo comestæ cum caricis & ruta, lethalibus venenis aduersatur. Largius esitæ latos lumbricos pellunt. Illinuntur marmarum inflammationi, abscessibus, luxatisque; cum exiguo melle & ruta. Cû cepa verò, sale & melle, canis hominisque; morsui conferunt. Tormina cum putamine suo crematæ & vmbilico admotæ sedant. Cortex combustus, tritusque in vino & oleo, infantibus inunctus capillos elegantes efficit, alopeciisque replet. Siftit menses crematum tritumque, & cum vino admotum quod intra nuces clauditur. Vetustarum autem nucum nuclei illiti, gangrænas, carbunculos, ægilopas & alopecias commanducati & impositi celeriter sanant. Fit etiam ex iis contusis & expressis oleum. Recentes nuces stomacho minus nocet, dulciores enim sunt. Quam ob causam aliis miscentur, vt acrimoniam auferant. Illitu liuores quoque tollunt.

EX GALENO.

Arbor tum in germinibus, tum in foliis adstrictionem quandam possidet: cæterum euidentem & plurimam, in nucis putamine recenti & sicco: proinde eo fullones quoque vtuntur. At nos ea experimentes, succo similiter vt mororum & ruborum decocto in melle, vt stomachico medicamento vtimur, & ad omnia reliqua ad que modò dicti succi conueniant. Porrò nucis ipsius quod edendo est, oleosum est & tenuium partium, ideoque etiam facile exprimitur: & quò diutius reconditum fuerit, magis tale efficitur. Quamobrem oleum ex eo inueterato exprimere licet: tunc sanè admodum discutienti fit, vt eo nonnulli gangræna, & carbunculos, & ægilopas sanent: nonnulli verò etiam ad neruos vulneratos vtuntur. Cæterum si recens sit, adstringentis nonnihil qualitatis quoque obtinet. At quod imperfectum est etiãdum, & nondum siccum, veluti reliqui fructus

† Alias
ιυχολοῦ
ται, in bi
lé verti-
tur.

A iij om

omnes qui virides sunt, plenum est semicoctæ humiditatis. Cortex tamen eius vbi inaruit, tenuium partium & exiccatorum est medicamentum, morfus expers.

EX PLINIO.

Arborum ipsarum foliorumq; vires, in cerebrum penetrant, hocq; minore momento, sed in cibis nuclei faciunt. Sunt autem recentes iucundiores, siccæ vnguinosiores, & stomacho inutiles difficiles concoctæ, dolorem capitis inferentes, tussientibus inimicæ, & vomituris ieiunis aptæ in tenasmo solo: trahunt enim pituitam. Eadem præsumptæ venena hebetant. Item anginam cum ruta & oleo. Item aduersantur cepis, leniuntq; earum saporem. Aurium inflammationi imponitur cum mellis exiguo. Item cum ruta mâmis & luxatis. Cum cepa autem & sale & melle, canis hominisque morsui. Putamine nucis iuglandis, dens cauus inuritur. Putamé combustum tritumque in oleo aut vino, infantium capite peruncto, nutrit capillum, & ad alopecias sic vtuntur. Quò plures quis nuces ederit, hoc facilius tineas pellit. Et quæ perueteres sunt nuces, gangrænis & carbunculis medentur. Item sugillatis Cortex iuglandium lichenum vitio & dysentericis prodest. Folia trita cum aceto, aurium dolori. In sanctuariis Mithridatis maximi Regis deuicti, Cn. Pompeius inuenit in peculiari commentario ipsius manu compositionem antidoti, duabus nucibus siccis, item ficis totidem, & rutæ foliis viginti simul tritis, addito salis grano: & qui hoc ieiunus sumat, nullum venenum nociturum illo die. Contra rabiosi quoque canis morsus, nuclei à ieiuno homine commanducati illitiquæ, præsentia remedio esse dicuntur.

EX PLINIO VALERIANO.

Nux viridix, vt pote adhuc aquatioris humoris, styptica & frigida virtute censetur. Poreft denique & stomacho aliquid vigoris acquirere, & ventrè cum garo sumpta mollire. Nuces autem siccæ, duræ, cum caricis duabus, & viginti rutæ foliis, addito salis grano simul cõteruntur, nullitq; venenis opprimi poterit ea die quisquis ieiunus accepit. Inter Calendas & Idus Iulii centum numero nuces statim vt arbori

bori demptæ sunt, cortice adhærente quassantur: his admiscuntur aluminis scissi libræ tres, & in nouo fictili vase ponuntur: super hæc infunduntur olei boni libræ tres & diligenter in loco neque humido, neque nimium sicco obruantur, post nonaginta dies dabunt oleum, quod fluentium capillorum damna restituit.

EX SIMEONE SETHI.

Virides ventrem mouent, quamobrem quidam ante cibum cum sapo comedunt. Facilius etiam quam amygdalæ concoquuntur. Aridæ in ore inflammationes & plagas efficiunt. Stomacho meliores fiunt, si cum caricis edantur. Ferunt etiam eum qui nuces cum caricis & ruta ante reliquos cibos esitauerit, non magnopere à venenatis medicamentis lædi. Concoquuntur faciliè nuces in frigidis ventriculis, in calidis verò in bilem magis mutantur. Faucium & capitis dolorem afferunt, & tussis augēt. Ante alios cibos sumptæ, vomitum adiuuāt. Ad fatietatem comestas, lumbricos edocere scimus, Ad dentium pruritus vtilis sunt.

De Caltha. CAP. CXLIIII.

NOMINA.

QVO nomine Græci plantam hanc appellauerint, fa-teor ingenuè mihi nondum constare. Latinis autè dicta videtur Calthavel Calthula, quam vocem deinde corrumptes officinæ, in Calendulam immutauerunt. Quamquam verisimile etiam sit, sic nominatam esse, quòd omnibus mēsum Calendis fruticare comperiat. Atq; hinc fit quòd nonnulli florem omnium mensiū appellent. Germani *Ringelblumen* vocant, ab intorto, & in circulum acto semine [Galli *Soulsie ou Soulsi.*]

FORMA.

Herba est fruticosa, caule dodrantali, lignoso: foliis longiusculis, in angustum desinentibus, floribus speciosis croceis luteisve, non ingrati quamuis grauis odoris, qua dore in coronamenta venit: semine, cuius vagina scorpionis caudam imitatur: radice simplici, multo capillitio fibrata. Cur autem hanc herbam Caltham esse credam, facit in primis

Caltha.

Plinius, qui lib. xxj. cap. vj. Caltham odore grauem esse scribit. Dein Virgilius qui Aegloga secūda sic canit: Mollia luteola pingit vacina caltha. Luteolam à luteo florum haud dubiè colore, nominans.

LOCVS.

Prouenit in cultis, atque vix hortum inuenies in quo copisè nascatur.

TEMPVS.

Singulis ferè mensium Calendis, vt diximus, florere deprehenditur, Maio incipiens mense. Magis autè autumno eiusdem emicant flores.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccā esse statuunt, neque id immeritò, quando quidem dulcedine modica cum amaritudine coniuncta participet.

VIRESEX RECENTIORIBVS.

Herba ipsa adhibetur condimentis & acetariis. Flos ex vino potus ciet menses: itam herbæ succus, quo in dentium dolore os presentaneo remedio colluitur. Non parum etiā eius flos ad flauos reddendos capillos conducit. Idem, perinde atque ipsa herba, secūdas educit mirificè, si aridus suffitibus admotus fuerit.

ADNO

ADNOTATIO.

Caltha seu Calendula nobis Soulsie à solsequio dicitur, quòd flos eius flos ortu aperitur, & occasu clauditur.

De Caryophyllata. CAP. CXLV.

NOMINA.

QUALITER Græcis & antiquis Latinis scriptoribus hæc herba nominata sit, nondum compertū habeo. Cur enim Dioscoridis Lagopum non esse credam, etsi paniculum pedi leporino prorsus similem habeat, facit quòd in manuscripto & peruetusto herbario seorsim descriptam & depictam vtraque herbam viderim. Pictura autem Lagopi longè aliam herbam, quæ in segetibus nascitur, quàm sit Caryophyllata, exprimit: de qua suo loco dicemus. Neque desunt qui herbam hanc de qua agimus Geum Plinio dictam velint, quorum certè sententia periculo vacat, quòd eadem facultas vtriusque radicibus sit. Sed ad institutum reuertamur. Herbam quam recentiores Latini Caryophyllatam, ab odoris fauuitate quam radices de se præbent, nominant, vulgus herbam Benedictam, à diuina sua efficacia, & Sanamundam appellant. Germani **Benedicten wurtz**. [Galli *l'herbe benoiste, Resise, ou Galiot.*]

GÈNERA.

Duo esse eius herbæ genera animaduerti, nō tamè multum à se dissidentia. Primum genus Caryophyllatam hortensem vocauimus, cui ex cultura aliqua teneritas accedit in foliis floribus & paniculis. Flos huic paulò minor & palidior quàm syluestri. Germanicè **Balten**, oder **heymisch Bedicten wurtz** appellari potest. Alterū huius herbæ genus Caryophyllatam syluestre diximus, quòd scilicet citra culturam proueniat. Flores eius multò maiores, magisque ad croci colorem accedūt. Germanicè **Wild Benedicten wurtz** nominari commodè potest. Differentiam tamen nemore rectius quàm ipsa pictura demonstrabit.

FOR

Caryophyllata hortensis. *Caryophyllata sylvestris.*

Caulis illi sesquicubitalis, geniculatus, angustus, terna è pediculo longo folia articulatum exeuntia, per ambitum serrata, bina etiam prioribus minora, singula genicula cingunt. E medio alarum ramuli funduntur tenues, quibus in summis flos luteus emicat, quo succulso caput extuberat circinatis acinulis cumulata stipatum, quasi rudimentum eluceat naturæ fragum inchoantis. Radix multis luteis capillamentis fibrata, Caryophyllum olet.

LOCVS.

Primum in hortis plantatum provenit. Alterum in montanis, opacis, & iuxta sepes nascitur.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores, & peruerustus etiam herbarius, calidam & siccam

siccam esse in secundo ordine statuunt. Folia sanè in gustu non mediocrem adstrictionem ostendunt. Radix itidem haud parvam adstrictionem obrinet.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Radix eius luto & sordibus eluta siccat, & imbre acciti resperfa, arcas & vestes incundo commendat odore. Decoctum huius sumitur ad perficiendas concoctiones, sedandosq; coli dolores. Radix eius pectoris laterisq; dolores & cruditates iucundo sapore discutit. Manuscriptus herbarius facultatem habere dissoluedi, digerendi, & obstructions tollendi scribit. Fomentum item ex vino decoctionis eius mensis ciere. Contra venena tritam cum vino sumptam valere. Concoctionem præterea roborare, dolorem ventriculi & intestinorum à frigiditate aut flatibus ortum decoctam in vino sanare ait. Mirificè etiam ad interna vulnera huius herbæ decoctum confert. Externa verò ex ea collui debent.

ADNOTATIO.

Caryophyllata quòd radix siccata Caryophyllum olet, nobis Sana munda ab effectis vocatur: acetarijs etiam folio ex petita herba.

De Centaurio minore. CAP. CXLVI.

NOMINA.

Kενταύριος μικρός, ἢ λιμνήσιος, καὶ λιμναῖος Græcis, *Centaurium minus* & Fel terræ Latinis officinis, Centauria *minora*, Germanis *klein Taufendtguldenkraut*, *Sieberkraut*, *Erdtgall*, & *Biberkraut*, [Gallicè *centaure*, ou *Fiel de terre*] appellatur. Centauriū, quòd ea curatus dicitur Chiron Centaurus, cum Herculis excepti hospitio pertractanti arma, sagitta excidisset in pedem. Limnesion & Limneū, quòd secundum aquarum scatebras ac paludes, quas Græci *λιμνας* dicunt, nascatur. Febrifuga, eo quòd febres fuget, & procul è corpore pellat. Fel terræ, ob summam quam habet amaritudinem.

FOR

FORMA.

Centaurium minus.

Herba est Hyperico Origanove similis, caulem habens altitudine supra dodrantem. angulosum, Flores in puniceo colore subpurpurascens, ad Lychnidis flores accedentes, foliis parvis & oblongis veluti Ruta. Semen tritico simile. Radicem exiguam, inutilem & leuem.

LOCVS.

Propter lacus & rigua loca, Dioscoride autore, nascitur. Apuleio verò teste in solidis & fortibus quoque prouenit, id quod non rarò in Germania nostra accidere compertum habeo.

TEMPVS.

Floret æstate & autumno, quo maximè tempore, quia semine est prægnans, colligitur.

TEMPERAMENTVM.

In foliis & floribus vincit qualitas amara paululum obtinens adstrictionis, atque propter eiusmodi temperamentum admodum exiccatorium est medicamentum, expers mordacitatis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba ipsa adhuc virens tusa & illita vulnera glutinat. Ulcera vetera purgat, & cicatrice obducit. Biliosa & crassa per aluum ducit. Decoctum eiusdem ischiadicis commodè infunditur, sanguinem educens, & à dolore leuans. Succus ad oca

ad oculorum medicamenta perutilis, cum melle quæ pupillas obtenebrant expurgas. In pesslo ad motus menses, ac sætus educit. Priuatim potus neruorù affectibus succurrit.

EX GALENO.

Cætaurii minoris radix prorsus inefficax est, Rami verò & potissimùm folia quæ in iis sunt atque flores, vtiliora. Vltera magna, herba ipsa adhuc recens illita glutinat, Vetera quoque & quæ ægrè ad cicatricem perducì possunt eodem modo vtentibus cicatrice obducuntur. Arefacta, glutinatio & deficcatoris miscetur facultatibus, iis videlicet quæ sinus & fistulas sanare natæ, & veteres durities emolliere, tum vlcera maligna sanare. Miscetur etiam iis quæ rheumaticis affectibus medentur, in quibus ea medicamenta optima sunt quæ vehementer deficcantia cum quadam adstrictione nullam habent mordacitatem. Decoctum herbæ quidem ischiadicis infundunt, seu biliosa ac crassa ducens: nam & talia purgat. Quamquam quò ad eò vehementer operabitur vt cruenta euacuet, tunc magis proderit. Succus porrò eius quum ad similes sit facultatis, hoc est, exiccatoris & absterforis, & reliqua ià dicta pulchrè efficere potest, Cum melle etiam oculis illinitur, mensesq; & sætum appositus in pesslo euocat. Sunt qui ipsum præbeant & his quibus nerui affecti sunt, vt qui euacuet & deficet innoxie quæ impleta sunt. Optimum etiam medicamentum est ad iccinoris obstructions soluendas. Bonum quoque lieini indurato foris impositum, & nihilo secius si quis bibere sustinuerit.

EX PLINIO.

Purgat aluum succus Centaurii minoris drachma in hemina aquæ cum exiguo salis & aceti, bilemque detrahìt.

ADNOTATIO.

Centaurium paruum, nomen nobis retinet, Centaure.

De Cyamo. CAP. CXLVII.

NOMINA.

K *βαιο* Græcis, Faba Latinis dicitur. Officinæ Latinum nomen

nomen retinent. Germanis **Bonen**, [Gallis *Febue*] appellatur.

FORMA.

Faba.

Faba, afferuntur argumenta, non tanti momenti sunt vt confutatione indigeant: constat enim nostram eas, quas veteres illi adscriperunt, habere notas & facultates. Non tamen negamus in diuersis terris maiorem aut minorem produci posse.

LOCVS.

Pasim in hortis sata prouenit. Lætatur loco pinguis-
simo & stercoreato.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Fabam in refrigerando & exiccando ad mediã temperaturam propinquissimè accedit. Est itaque frigida & sicca in primo ordine.

VI

VIRES EX DIOSCORIDE.

Spirituosa, inflas, cõcoctu pertinax, insomnia tumultuosa faciens. Tusi ramentum cõfert, carne sique generat. Decocta in posca, & cū cortice comesta, dysenterias & celiacas fluxiones sistit. Vtilis contra vomitiones in cibo sumpta. Minus inflat, priore aqua in decoctione effusa. Viridis magis stomacho nocet, plusq; inflat. Farina eius per se & cum polenta illita, ex plagâ inflammationes mitigat, & cicatrices ad reliqui corporis colorem reducit. Mammis in quibus lac in grumos cogitur, & inflammatione laborantibus auxilium, lacque extinguit. Cum melle & scenigræci farina furculos, parotidas, ac fugillata oculorum discutit. Cum rosa, thure, & oui albo, prociðetes oculos, staphylomata & œdemata compefcit. Macerata in vino suffusiones & ictus oculorum sanat. Ad sistendas fluxiones sine cortice commaducata fronti imponitur: testium inflammationes in vino decocta sanat. Puerorum pubi illita, diu impuberes seruat. Alphos exterit, Euulsos pilos vt non nutriantur & graciles fiant, cortices illiti efficiunt. Cum polenta, alumine & oleo veteri illiti strumas discutunt. Decoctum illorum lanas tingit. Factas ab hirudinibus sanguinis eruptiones, cortice ablato, Faba qua parte cohæret diuisa, si dimidia apponatur, compefcit.

EX GALENO.

Caro Fabæ paulum quid abstergetis facultatis cõtinet, sicut cortex adstringentis: idcirco medicorũ nonnulli totã Fabam cum polenta decoctam dysentericis, celiacis & vomitionibus exhibuerunt. Porro vt edulium flatulenta est, & coctu difficilis, vt si quid aliud, Excreationibus quidem ex thorace & pulmone idonea. Vt medicamentum verò foris imposita sine molestia exiccat. In podagricis ea sæpenuerò vsi sumus ex aqua decocta, deinceps adipem suillum admiscentes. Ad neruorum tum contusiones, tum vulnerationes, farinam eius cum oxymelite imposuimus. Ad eos qui ex ictu iam phlegmone occupabantur, cum polenta. Sed & testium & mammarum bonum est cataplasma. Nã hæ partes, cùm phlegmone tenentur, moderatè refrigerari amant,

B maxi

maximè cum mammæ ex lacte in ipsis concreto phlegmonem patientur. Quin lac quoque ab eo cataplasmate extinguitur, sicut puerorum pubes farina fabacea illita plurimo tempore glabra permanet. Manifestè fabacea farina cutis fordes detergere conspicitur, quod intelligentes mangones, ac mulierculæ, in balneis quotidie hac vtuntur. Illinunt præterea & hac faciem quemadmodum pitiana: nam quæ in summa cute eminent lentes exterrit, & maculas velut ex sole contractas.

EX PLINIO.

Faba hebetare sensus existimata, in somnia quoque facere. Solida fricta, feruensque in acri aceto coniecta, torminibus medetur. In cibo fressa, & cū Alio cocta, contra deploratas tussis suppurationesque; pectorum, quotidiano cibo sumitur: & commanducata ieiunio ore, etiam ad furunculos maturandos discutierendove imponitur, & vino decocta ad testium tumores & genitaliū. Lomento quoque ex aceto decocto, tumores maturat atque aperit. Item liuoribus, combustis medetur. Voci etiam prodesse, auctor est M. Varro. Fabaliū etiam siliquarum cinis, ad coxendices, & ad neruorum veteres dolores, cum adipis suilli vetustate prodest. Et per se cortices decocti ad tertias sistunt aliuum.

De *Consolida media*. CAP. CXLVIII.

NOMINA.

Consolida media.

INTER multas alias herbas quibus vulnera glutinandi facultas inest, & hæc cuius picturam damus connumeratur. Hinc est quod vulgus herbariorum illam *Consolidam mediam* nominet. Qua etiam appellatione nos uti volumus quod nobis, quo nomine veteribus Græcis aut Latinis appellata sit, nondum constaret. Rectius tamē *Solidago* diceretur. Germanis *Buldeguntzel* nuncupatur, [Gallicè *Bugle ou consire moyenne.*]

FORMA.

Caulē habet quadrangulum, lanuginosum, ex quo per iterualla folia bina ex singulis geniculis in extremitatibus laciniata, Mentæ similia emicant. A medio caulis ad fastigium vsque ex singulis foliorum alis, flores sex aut septem in pur

Consolida media.

in purpureo cœrulei exeunt. Radix illi subest lignosa, quæ multas à se exiguas radices capillamentorum instar per terram latè serpentes propagat.

LOCVS.

Pasim in pratis nascitur.

TEMPVS.

Floret copiosè Maio mense.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit & amara est, vt calidam & siccam esse nemo dubitare possit.

VIRES.

Vulnera glutinat.

Sanguinis grumos exca-

sa, vel cõfusionibus coactos in corpore dissicit & dissoluit. Præsens remedium est aphthis & vlceribus in ore serpentibus. Decoctum eius tumoribus illitum eos dissipat. Vfus etiam eius ad intertrigines, vlcera pudendorum, & intestinorum exulcerationes prodest.

ADNOTATIO.

Quam hic dat *Consolidam mediam* vulneribus glutinandis aptissimam nouimus, à *media* nobis dicta diuersissimam.

De *Cannabe*. CAP. CXLIX.

NOMINA.

K *δευαβις* Græcis, *Cannabis* Latinis, *Barbaris* & vulgè *Canapus* dicitur, Germanis autem *Danff* [Gallis *Chanvre.*]

B ij

GE

GENERA.

Cannabis duo sunt genera. Vna enim satiuæ est, quam Græci *σχοιμίσροφον*, quod magni invita vsus sit ad robustissimi mos funes texendos. Germanis *Zamer hanff* dicitur. Altera sylvestris, quam Latini Terminalem vocant, Germani *Uylden hanff*.

Satiua
Cannabis.
Sylvestris.

Cannabis satiuæ.

FORMA.

Satiua Cannabis folia fert fraxino similia, grauis odoris, caules longos, inanesque, semen rotundum. Sylvestris verò virgas fundit Altheæ similes, nigriores, asperiores & minores, cubitali altitudine. Folia satiuæ similia, asperiora & nigriora. Flores subrubeos, Lychnidi similes. Semen & radicem Altheæ similia. Eius effigiem videre nobis nõdum licuit.

LOCVS.

Satiua in locis cultis sata prouenit. Sylvestris in syluis & asperis locis, Apuleioq; teste, iuxta semitas & sepes nascitur

TEMPVS.

Herba ad vsus medicos carpitur dum maximè viret. Semen aut eius, Plinio autore, cum maturum est, id quod prope autumnum æquinoctium accidit.

TEMPERAMENTVM.

Admodum calefacit & exiccet.

VIRES

VIRES EX DIOSCORIDE.

Satiuæ maiori copia sumptum genituram extinguit. Ex viridi aut succus expressus, contra aurium dolores vtiliter instillatur. Sylvestris radix decocta illitaque, inflammatio nes mitigat. Tumores discutit, & callos disijcit. Huius cortex texendis funibus vtilis est.

EX GALENO.

Cannabis semen flatus extinguit, adeoque desiccet, vt si plusculum edatur geniturâ exiccet. Sunt qui ex viridi succum exprimentes, ad aurium dolores ab obstructione, vt mihi videtur, natos vtuntur. Semen etiã Cannabinum difficulter concoquitur, stomacho & capiti aduersatur, prauosque humores creat. Admodum excafcit, ideoq; caput æstuofo ac medicamentofo halitu sursum misso tentat.

EX PLINIO.

Semen Cannabis extingueret geniturâ virorum dicitur. Succus ex eo vermiculos aurium & quodcumq; animal intrauerit, eiicit, sed cum dolore capitis. Tantaq; vis ei est, vt aquæ infusa, coagulare dicatur, & ideo iumentorum alio succurrit pota in aqua. Radix contractos articulos emollit in aqua cocta. Itè podagras & similes ipetus. Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arefcant.

EX SIMEONE SETHI.

Semen Cannabis comestum idem nocumetum quod Coriandrum affert: immodicè enim si estur, vt illud, delirium facit. Folia verò arida pota, veluti farina, aut magis pro portione hæc farina exiccata, ebrietatem quandam hospitalem facit, & quæ ab hauriente nõ sentiat. Apud Arabas enim pinfitur, subigitur ve pro vino, & inebriat. Desiccet vero semen genitale vt Caphura.

APPENDIX.

Quum ex iam dictis constet Cannabinum semen caput facile tentare, atque adeò lædere, imprudenter faciunt, qui vulgi errorem sequentes, in morbis iisque maxime capitis, ex hoc semine confecta iuscula ægrotantibus magno eorum malo exhibent.

De Cardiaca. CAP. CL.

NOMINA.

QVO nomine herba hæc veteribus sit appellata, nondum nobis constat. Nostri tamen temporis herbarii Cardiacam vocant, Germani *Hertzgspan*, oder *Iberzgsper*. [Galli *Cordiale* ou *Gripaulme*.] Cardiacæ verò haud dubiè à recentioribus nominata est, quòd cordis palpitationi, quam illi *perperam* *καρδιακὴ* appellat, mirificè conferre videatur. Alia est hæc à *Ballote*, de qua suo loco diximus. [Officinis *Agri palma*.]

FORMA.

Cardiacæ caulem ex se mittit quadrangulum, geniculatū, nigrum: folia laciniata, nigra, per intervalla in caule ex singulis geniculis prodeuntia: flores in candido purpureos, orbiculato ambitu caules circumiacētes, radicem luteam, intortā capillamentis fibratam.

LOCVS.

Pasim in ruderibus & circa sepes nascitur.

TEMPVS.

Iulio mense floribus abundat.

Cardiaca.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodum existit vt hoc nomine calidam esse in secundo ordine, & siccam in tertio constet.

VIRE S.

VIRE S.

Recentiores rectè contra cordis palpitationem, conuulsionem, & resolutionem conducere tradunt: potest enim quum amara sit herba, sua caliditate & siccitate crassos humores qui in venis & aliis partibus, nervosis potissimum, sunt, incidere, extenuare, & discutere. Hac etià ratione morbo comitiali confert, vrinas mouet, & mēstrua educit, aliàque facultates quas Galenus lib. iij. de Simp. med. facul. ca. xvij. amaris tribuit, obtinet.

ADNOTATIO.

Cardiacæ nobis *Agria palma* haud scio qua ratione dicitur, nisi forè à rudi foliorum fissura tanquam in digitos, à qua sed per sechiore *Ricinus*, vulgò etiam *Palma Christi* nuncupatur. Amara sorba in hortis sponte sua pasim luxurians.

De Caro. CAP. CLII.
NOMINA.

Karē Græcis, Caron vel Careum Latinis, officinis Carui nominatur. Germanis *Wattkumich*, oder *Uyrsenkumel*, [Gallis etià *Carui*] dicitur. A Caria forte regione, in qua laudatissimum nascitur, appellationem accepit.

FORMA.

Caules emittit quadrangulos ab vna radice multos, folia *Staphylini*, flores candidos, & in caulium summo semen angulosum ac copiosū, radicē oblongā & luteā.

B iij LO

Careum vel Carui.

*Cardiaca
cur dicta.*

LOCVS.

Pasim in pratis Germaniæ nostræ provenit. Optimum tamen est quod in Caria, vt diximus, nascitur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Cari semen calfacit & exicat tertio quodãmodo ordine moderatè acrem qualitatem possidens.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen Cari calfacit, vrinam cit, Stomacho & ori gratè accomodumq; . Concoctiones adiuuat. Antidotis & oxyporis vtiliter miscetur, Aniso proportionè respondens. Radix elixa Pastinacæ sylvestris modo, edendo est.

EX GALENO.

Flatus extinguit & vrinam ciet, nõ semè tantù, sed & plãta.

De Caryo pontico. CAP. CLII.

NOMINA.

Kαρυα πυρρακη, καρυων καρυα Græcis: Auellanae nuces, & Prænestinae Latinis, Haselnus; Germanis, [Gallis Noy sette, ou Auellane] nominantur. Ponticæ autè vocantur, quod in Asiam Græciamque è Ponto venerunt. Paruæ, quod in glandibus minores sint.

GENERA.

Duo eius sunt fastigia. Vna enim est sylvestris, quã priuatim Germani nostri Haselnus; [Galli Auellane sauuage] nominant. Altera vero vrbana seu domestica, quam iidem Romus; oder Rûrnus; appellat [Galli verò Auellane franche.]

FORMA.

Corylus arbor in qua Auellana nux provenit, caudice est multis infernè stolonibus fruticãte, supernè ramis brachiato, virgis breuibus, sine alarũ sinu enodibus, crassiq; non nullis, foliis ab vna parte nigris, alteraverò subalbis, per ambitum ferratis, materia admodum lenta, cortice summo tenui, pingui, maculis albis vario, medulla tenui & flaua. Nõ floret, sed floris vice quidam in eo peculiare compactilical

lo

Auellana nux sylvestris.

Auellana domestica.

lo racematim cohærentes, & veluti prælongivermes, singulari pediculo penfiles iuli erumpunt, qui ineunte vere dehi seunt ac defluunt cū folia profiliunt, ac tum calyculacea tegumenta todidem summatim simbriata, quot iuli supra pediculum exeunt, eorumque singulis nuces singulæ insunt. Domestica nõ differt à sylvestri, nisi quod eius folium maius, & caudex procerior, melior fructus rubra membrana inclusus.

LOCVS.

Gaudet argillofis & vligmofis locis: nascitur itaq; in plano. Nemora etiam & montes Corylis vestiuntur.

TEMPVS.

Autumno leguntur Auellanae nuces.

TEMPERAMENTVM.

Tum cortex, tum planta, tum fructus gustanti austerior

B V RIOR

rior quàm Iuglans apparet, plus itaq; habet essentiae ter-
restris & frigidae. Simeon Sethi calidas & humidas esse
Auellanas asserit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Stomacho aduersantur Auellanae. Trita in aqua mulsâ,
& pota veterem tussim sanant. Tosta verò & cum exiguo
pipere comesta destillationem maturant. Tota cremata,
trita cum axungia aut seuo vrsino & inuncta, alopecias ex-
plent. Ferunt aliqui vsta earum putamina, & in puluere re-
ducta cum oleo caesiorum, oculorum pupillas infatibus de-
nigrare, perfuso sincipite.

EX GALENO.

Valentiores sunt Auellanae quàm Iuglandes: nam den-
sior strictiorq; his est substantia, ac minus oleosa. Caetera
magnae nuci similia sunt.

EX AETIO.

Auellana, quae & Nux pontica nuncupatur, quòd in Eu-
xino ponto frequens sit, praeter quòd frigidior, austerior,
terrestriorq; est, in reliquis Iuglandi assimilatur. Comesta
dolorem capitis inuehit.

EX SIMEONE SETHI.

Magis nutriunt quàm Iuglandes nuges, difficiliusque con-
coquuntur. Inflationes faciunt, & ut quidam aiunt, ieiunium
intestinum laedunt. Facilius autem concoquuntur, minusq;
ventrem sistunt, si interior earum cortex abiiciatur. Dici-
tur quòd si quis ante reliquos cibos eum ruta sumpserit, huic
neq; morsus, neq; venena officere illo die posse, & scorpiones
ab ipso fugere. Sumptae cum caricis, iam à scorpione i-
ctos iuuat. Ad aciditatem à nigro humore exiccatam omni-
nò confert.

De Centummorbia. CAP. CLIII.

NOMINA.

HVIC herbae, ut aliis multis, nomen aliud imponere
non licuit, quàm, quo vulgò hodie appellari solet, Cé-
tumorbiae. Sic autem haud dubiè à chirurgis, qui illa
quotidie vtuntur, à miracula sua quàm plurimis vlcibus
me

medendis obtinet facultate, dicta est. Sunt qui à foliorum
similitudine, quae nummi speciem referunt. Nummulariam
vocat. A nonnullis Hirudinaria, quòd passim terrae hirudi-
nis instar affixa sit, dicitur. Nec desunt qui Serpeteriam ap-
pellent, quòd compertum sit serpentes hac herba, si vulne
rentur, sibi mederi. Germanicè *Egelkraut*, oder *klein*
Naterzung, oder *Pfennigkraut* nominatur. [Gallicè
Herbe qui tue les brebis.]

FORMA.

Centummorbia, siue
Nummularia.

VIRES.

Huius flores & folia trita adeò desiccant adstringunt-
que, ut quaeuis vlcera glutinare valeant. Ideoque pota cum
vino dysenterias, ventris imbecillitates, fluxusque ac hu-
miditates sanat. Cataplasmatibus ritu illita, vlcera putre-
dinosâ

Serpit per terram, exi-
guisq; radiculis è colicu-
lis latis prodeuntibus ni-
titur. Folia habet ex v-
troque caulis latere ro-
tunda pinguiq; flor es
luteos.

LOCVS.

Provenit in locis hu-
midis, potissimum verò
circa fluentia.

TEMPVS.

Maio mense apparet,
Iulio autem floret.

TEMPERA-
MENTVM.

Gustu admodum ad-
stringit, ut hinc constet
secundi aut tertii ordi-
nis exiccantium esse her-
bam.

dinosa iuuant, Profunt etiam ad sanguinis reiectiones, profuua muliebria, & ad omnia interanea vulnera & vlcera, potissimum pulmonis. Externis etiam vlceribus summè confert, si vino in quo herba hæc decocta est, lauentur atq; abstergantur.

ADNOTATIO.

An hæc Centummorbia sit vulgò dictum & putatum grames Parnasi, explora.

De Coccimelea. CAP. CLIIII.

NOMINA.

Κοκκιμλία Græcis, Prunus Latinis & officinis, Germanis eius arboris fructus Pflaumen, oder Prumen, dicuntur. [Gallicè Prunier.]

GENERA.

Prunus Satiua.

Prunus Syluestris.

Duo sanè prunorum habentur genera. Vnum satiuorum,

rum, in quo genere sunt nigra, candicantia, versicoloria, cerea, hoc est, ex candido in luteum pallefcentia, purpurea, damascena, & si qua sunt alia. Alterum syluestrium, quæ Galeno lib. 2. de alimentorum facultibus ἀγριοκκίμλια, & in Asia προμύνα, Pruneola siue Prunula vulgò nominatur, Germanicè Schleben. Caue eorum amplectaris sententiam, qui Poterium esse putant: neq; enim facultates, neq; notæ Prunulis respondent.

FORMA.

Prunus arbor est radicibus summo cespite vagantibus, paucis, caudice subrecto, scabro, multis brachiato ramis, folio ex oblongo ferè rotundo, per oras minutim serrato: flore candido, foliato, promo, carne, cuteq; vestito, osse intus duro in quo nucleus includitur.

LOCVS.

Satiua Prunus in hortis nascitur. Damascena in Damasco Syriæ, à quo cognominata sunt. Syluestris autem passim in sepibus reperitur.

TEMPVS.

Satiua in æstate poma sua profert, syluestris autem autumnno.

TEMPERAMENTVM.

Satiuæ pruni fructus mediocriter humectant & refrigerant. Syluestris adstringunt, vt fusius ex eorundem facultatibus innotescet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eius pomum estur, stomacho tamen aduersatur. Aluum mollit. Syriaca autem pruna, & præsertim in Damasco genita, exiccata stomacho vtilia sunt, & aluum cohibent. Folia in vino decocta & gargarisata columellam, ginginas, & tonsillas fluxione laborantes reprimunt. Præstant idem & syluestrium Prunorum fructus cum maturerunt siccati. Cum sapa decocti stomacho vtiliores, & ad cohibendam aluum aptiores redduntur. Gummi Prunorum glutinat. Potum in vino calculos conterit. Ex aceto illitum, impetigines infantium sanat.

EX GALENO.

Pruni fructus ventrem subducit, recens quidem plus, aridus verò minus. Cæterum Dioscorides, haud scio cur Pruna Damascena siccata ventrem sistere ait, quum tamen & ipsa palam etiam subducant, minus tamen iis quæ importantur ex Iberia. Damascena quidem magis adstringit: at quæ Iberia fert, dulciora sunt. Quin & ipsæ arbores fructibus proportionem respondent: minus enim adstringit quæ in Iberia nascuntur, magis verò quæ Damasci. Porro vt in summa dicam, quarum in foliis aut germinibus adstrictio quædam inesse apparet manifesta, iis decoctis phlegmonæ in columella aut tonsillis existentes colluuntur. Syluestrium fructus euidenter adstrictorius est, ventremq; sistit. Gummi autem arboris sunt qui dicant cum vino potu lapides confringere, cum aceto verò pucrorum sanare impetigines. Ac si id præstat, clarum est incidendi tenuandique illi facultatem inesse. Rarò fructum hunc austerum aut acidum, aut omnino iniucudum inuenias, vbi exactam maturitatem fuerit assecutus. Priusquam enim eò perueniat, nullus est fermè qui non acorem, aut acerbitatem præ se ferat: est qui & amaritudinem. Proinde ex hoc fructu minimum alimenti corpus accipit. Verum quum humectare & refrigerare mediocriter ventrem statuemus, utilis erit quæ subducit humiditatis & lentoris sui gratia. Prunis porro æquè ac ficibus concessum est, vt vel exiccata vtilia permancant. Damascenis prima laus bonitatis magna hominum opinione deferitur. Proxima iis quæ in Iberia & Hispania proueniunt. Probatissima in Damascenis sunt, quæ cum mediocri adstrictione magna laxaque sunt. At parua, dura, acerbaque, & in cibo permolesta: & ventri subducendo minus idonea, cui officio Iberica maximè conueniunt. In melicrato plus mellis habente, abundè ventrem molliunt, etiam si sola comedantur, & multò magis si melicratum ipsum subforbeat.

EX PLINIO.

Pruni folia decocta tonsillis, gingiuis, vuc profunt in vi nõ decocta, & subinde ore collute. Ipsa Pruna aluum molliunt.

liunt. Syluestrium quidem Prunorum bacca, vel è radice cortex, in vino austero si decoquatur, ita vt triens ex hemina superfit, aluum & tormina sistunt. Satis est singulos cyathos decocti sumi. Et in iis & satius Prunis est limus arborum, quem Græci Lichena appellant, rhagadis & condylomatis mirè utilis.

De Conio. CAP. CLV.

NOMINA.

Kωνίον Græcè, Cicuta Latinis & officinis, Germanis **Wurzering, vndtscherling, Schirling, oder vnterich**, quasi tyrannus dicitur, quòd scilicet hominem interficiat, si in tra corpus sumatur. Hinc est quòd Atheniensis eius succo in interimendo sapientissimo philosopho Socrate (quem falsò Anytus & Melytus quasi parum rectè de Diis sentiret, accusarunt,) vsi sunt. J Gallicè **Cighe ou coche**.

FORMA.

Cicuta.

Caulem profert geniculatū Fœniculi modo magnum. Folia ferulæ, vel, vt Plinius ait, Coriando similia, angustiora tamen & grauculentia. In cacuminibus adnascens ramulos & umbellâ. Florem subalbum, Semen Aniso simile, albidius tamen. Radicem concauam nec profundam.

LOCVS.

Pasim in pratis, locis incultis, & vmbrosis nascitur.

TEM

TEMPVS.

Iulio mense flores & semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Summam habet refrigerandi vim Cicuta, atque adeò venenum est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Inter lethalia connumeratur Cicuta, sua frigiditate enecans. Remedio est meraci vini potus. Succus exprimitur ex eius cacuminibus contusis, priusquam semen & coma arefcant, expressusq; in sole densatur. Multus aridi ad medendi rationem vsus est. Miscetur vtiliter collyriis, quæ leuandi doloris gratia adhibentur. Herpetas & crysipelata illitus refinguit. Herba cum coma trita & testibus circumlita, libidinum in somno imaginationibus auxiliatur, sed genitalia illita resoluit, languidaque reddit. Lac extinguit, mammas in virginitate increfcere prohibet. Puerorum testiculos tabescere facit.

EX PLINIO.

Cicuta venenum est, publica Atheniensium pœna inuisa, ad multa tamen vsus non omittendi. Semini & foliis refrigeratoria vis, quæ si enecat, incipiunt algere ab extremitatibus corporis. Remedio est, priusquam perueniat ad vitalia, vini natura excafactoria. Sed in vino pota, irremediabilis existimatur. Succus exprimitur foliis floribusque: tunc enim maximè tempestiuus est & melior. Semine trito expressus, & sole densatus in pastillos, necat, sanguinem spissando. Hæc altera vis. Et ideo sic necatorum maculæ in corporibus apparent. Ad dissoluenda medicamenta vntur illo pro aqua. Fit ex eo ad refrigerandum malagma. Præcipuus tamen est ad cohibendas epiphoras æstiuas, oculorumque dolores sedandos circumlitus. Miscetur collyriis, & alios omnes rheumatismos cohibet. Folia quoque tumorem omnem doloremque & epiphoras sedant. Anaxilaus auctor est, mammas à virginitate illitas, semper staturas. Quod certum est, lac puerperarum mammas imposita extinguit, veneremq; testibus circa pubertatem illita.

A D

ADNOTATIO.

Cicuta nobis est maior, cuius caule cauo quòd bibant rustici, bibent dicitur: Gall. Cigue. Alia est minor, odore non ingrato, tenera multum, cætera priori similis qua arborefcit terra pingui.

De Cynoglossso officinarum.

CAP. CLVI.

NOMINA.

K *ὄνυζα* Græcè, Latinè *Lingua canina*: Officina *Lingua canina*. Græcâ appellatione retinuerunt, Germanicè *Hundszung* [Gallicè *Langue ou espee d'Orcanette*] appellatur. Animaduertû tamen nos non temerè adiccisse officinarum: neq; enim Dioscoridis damus Caninam linguam, quæ vidua caule est, & viribus etiam ab hac nostra diuersa. *Dioscoridis Cynoglosson*.

Cynoglossum.

FORMA.

Caulem obtinet cubitalem, & interdum longiorem, hispidum, surculosum folia angusta, prælonga & lanuginosa, nõ venosa, molliaque: florè primùm purpureum, de in cæruleum, stamina habentem purpurea: radicem oblongam, & profundè terram penetrantem.

LOCVS.

Pæssim circa itinera prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret.

C

TEM

TEMPERAMENTVM.

Recentiores herbarii frigidam & siccam esse statuunt in ordine secundo.

VIRES.

Oris & aliis maleficis vlceribus medetur. Dysenteriae etiam prodest. Debet itaque illius herbae vsus esse in omnibus vlceribus, vulneribus, scabie Hispanica, & similibus morbis. Auxiliatur etiam gonorrhoeae & destillationibus: atque hinc est quod catapotiorum compositioni, quorum nomenclatura est ad omnes morbos catarrhi, aut de Cynoglossa, admisceatur.

Catapotia
de cyno-
glossa.

De Cnico. CAP. CLVII.

NOMINA.

K ^{vix} ^{Græcè}, Cnicus & Cnecus Latine nominatur. Officinæ Cartamum & Crocum hortensem appellant. Germani *Wilden garten-saffran*, ad differentiam Atractylidis, de qua supra dictum est. [Gallicè *Saffran sauvage*.]

FORMA.

Folia habet oblonga, incisuris diuisa, aspera, ac culeata. Caules cubitales, in quibus capita oliuae magnitudine. Floræ similem Croco, semen candidum & rufum, oblongum, angulosum.

LOCVS.

Nascitur in hortis & agris satus.

TEM

Cartamus.

cartamus
crocus
hortensis.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, ac subinde semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Tertii est ordinis excalefacientium eius semen, si quis forte eo uti volet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius flore vtuntur in opsoniis. Semen tunditur & ex eo exprimitur succus: qui cum hydromelite aut gallinaceo iure datus aluum purgat. Stomacho tamen aduersatur. Fiunt etiam placentæ quæ aluum emolliunt, si succus eius amygdalis, nitro, aniso, & melli cocto misceatur. Oportet autem ante cenam in partes quatuor diuisas, Inguandis nucis quantitate, duas aut tres sumere. Eas hoc modo cõficere oportet. Sumatur Cnici candidi sextarius, amygdalarum tostatarum & decorticatarum cyathi tres, anisi sextarius vnus, aphroni tri drachma vna, caricarum triginta carnes. Seminis succus lac cogit, & ad soluendam aluum efficacius efficit.

EX GALENO.

Cnici semine duntaxat ad purgationes vtimur.

De Cenchro. CAP. CLVIII.

NOMINA.

K ^{lyxpos} Græcis, Milium Latinis & Officinis. Germanis *Milium* ⁱⁿ *Wirts* [Gallicè *Mil, ou Millet*] appellatur. Nomen, Festo ^{de dictum} autore, à miliaria summa deriuatum.

FORMA.

Fru menti genus stipula cubito altiore, geniculata, folio arundinaceo, semine in iuba tereti & pendulo, folliculo cõcluso, radice numerosa, capillata, ac multiplici fruticante culmo.

LOCVS.

Satum in aruis prouenit. In frigido & aquoso solo prius ferendum, postea in calido præcipiunt. Gaudet solo limoso viginosoque.

C ij

TEM

Milius.

puls confectum aluum sistit, vrinam autem mouet. Tostū verò faccis inditum & fomēti loco appositum, torminibus & aliis doloribus auxiliū est.

EX GALENO.

Panis ex
milio.

Milius, vt ferculum, comestum inter omnia frumētacea edulia minimum nutrimenti confert. Sed & ventrem desiccāt. Porrò foris impositum in sacculis idoneum est fomētū iis quæ citra morsum exsiccare postulat. Cataplasmatibus etiā modo illitum exsiccare potest, attamen admodum friabile est, proinde difficilis est eius in cataplasmatibus vsus. Panis ex milio exigui est alimenti & refrigerantis. Constat insuper præaridum, & instar arenulæ, aut cineris friabilem esse: caret enim penitus glutinoso pingui iure itaque aluū humen tem desiccet. Milius tamen ad omnia panico præstantius, nam & sua aiūs editur, facilius cōcoquitur, ventremq; mi-

TEMPVS.

Augusto mense demetendum.

TEMPERAMENTVM.

Milius primo ordine refrigerat, exsiccat autem tertio exoluto, aut certè secundo intenso. Paululū etiam tenuiū est partium.

VIRESEX
DIOSCORIDE.

Minus cæteris frugibus alit. In panes autem coactum, aut tanquam

nūs cohibet, ac magis nutrit. Huius farinam lacti incoctā esitant, veluti triticeam agricolæ: clarumq; est id edulii tantò quàm illa quæ per se sola sumuntur melius esse, quanto lac milii natura ad boni succi procreationem, aliq; omnia eminentius habetur. Dico autē alia omnia, concoctionē, ventris subductionem, in totum corpus distributionē, adeoque ipsam in edendo suauitatem ac voluptatem.

EX PLINIO.

Milio sistitur aluus, discutiuntur tormina, in quæ vsus torretur antè. Neruorū doloribus & aliis, feruens in sacco ponitur, neq; aliud vtilius, quoniā leuissimum mollissimūque est, & caloris capacissimū. Itaq; talis vsus eius est ad omnia quibus calor profuturus est. Farina eius cū pice liquida serpentium & multipedæ plagis imponitur.

EX SIMEONE SETHI.

Difficulter concoquitur, ventrem sistit parumq; nutrit. Iuuat eos qui refrigeratione & exiccatione ventriculi indigent. Sumptum cum lacte, vel amygdala thasia facilius cōcoquitur, & humidius fit.

De Crambe satina. CAP. CLIX.

NOMINA.

Κράμβη ἡ ψευδος Græcè, Brassica satina Latine, Officinis & vulgò Caulis, Germanicè *Ischol* [Gallicè *Choux*] appellatur. Crambe Græcis dicta cæsetur quasi κραμβη, quòd pupillas oculorum, quas Græci κίρας vocant, obtundat, hebetetque. In qua certè sentētia fuisse Columellam hoc eius de cultu hortorum carmen testatur. Nunc veniat quamuis oculis inimica Coramble. Attici integro nomine κραμβη protulerunt, alio sed potiore etymi seniu, quasi κραμβη, vel rectiùs ἀντιβη, id est, crapulæ satietatiq; cōtraueniat. Nā vino aduersatur, vt inimica vitibus. Antecedens in cibis ebrietatem arcet, & postea sumpta crapulam discuit.

GENERA.

Etsi plurima sint Brassicæ genera, vt ex veteribus rei rusticæ scriptoribus liquet, quatuor tamen duntaxat, quæ hodie vsitatæ sunt, producemus: quarū vna Græcis *λίνα*, hoc est, *leuis*.

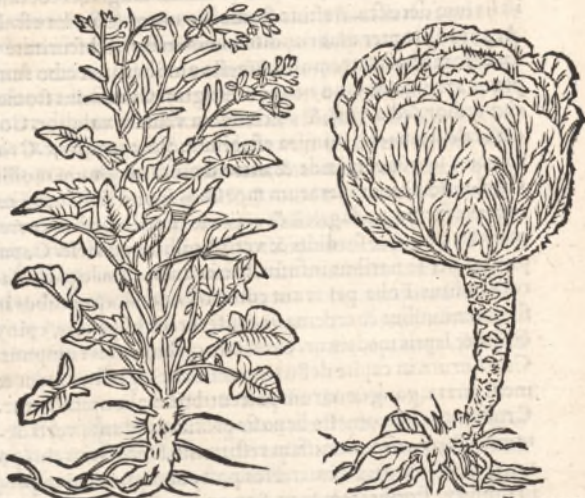
C iij læuis

læuis nominatur, grādibus & latis foliis, caule magno: Germanis **Breiter oder grosser Koel** vocatur. [Gallis simpli-
citer *Choux*.] Altera crispa, quæ à similitudine apii *απιανισ-
δης*, id est, Apiana nuncupatur. Vulgò crispus caulis, Ger-
manicè **Krauser koel**. [Gallicè *Choux crespes*.] Tertia pro-
priè vocatur Crambe, minoribus caulibus, & tenuiori-
bus foliis, flore luteo, Germanicè **Kleiner koel**, vt ab aliis
discernatur, nominari potest, aut simpliciter & sine adie-
ctione **Koel**. [Gallicè *choux rouges*.] Quarta scissilis est,
folio & capite patula. Vulgus caputos caules, quasi ca-
pitulatos appellat, quoniam in capitis formam extube-
rant. Folia enim horum in orbem glomerantur, exte-
rius callosa & per ambitum rugata, multis intus cari-
narum voluminibus, externis semper interiora comple-

*Brassica primum genus.**Brassica secundum genus.*
Ætia

Ætibus. Huc alludentes Germani **Lappiszkrant** [Galli
Choux cabuz] vocant. Nonnulli à candore foliorum *Brassica-*
cam albam, & caules albos appellare maluerunt. Hoc gene-
re *Brassicæ* in plerisque Germaniæ partibus, Baioria potissi-
mum, per integrum anni curriculum quotidie victitant,
quòd illic eius proventus sit vberimus.

FORMA.

*Brassica tertium genus.**Brassica quartum genus.*

Caule est *Brassica* leuiter rubente, crassio: folio prægran-
di, carnoso, ex cæcio cædicâte, in latus vtrinque diffuso, pro-
minulis venarum toris fruticâte, cyma patula, flore tum lu-
teo, tum albo, semine in siliquis.

LOCVS.

In hortis hodie passim proueniunt *Brassicæ*. Frigidis ve-
rò & pluuiis regionibus positio earundem optima.

TEMPVS.

Augusto mense potissimum florent, ac subinde semen

C iij etiã

etiam proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Brafsicæ tū māducata, tum foris imposita exiccat. Sicca verò & calida primo ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Brafsicæ satiuæ aluo est idonea, si leuiter seruefacta edatur. Percoccta verò aluū fistit, & multò magis bis coccta, & in lixiuio decocta. Aestiuæ stomacho nocet & acrior est. In Aegypto propter amaritudinem non estur. Obscuritate vis laborātibus & tremulis comesta auxiliatur. A cibo sumpta ex crapula & vino noxas restinguit. Cyma eius stomacho vtilior, sed acrior, & ad ciendam vrinam validior. Conditā sale stomacho inimica est, aluumque conturbat. Crudus eius succus cum iride & nitro deuoratus aluum mollit. Cum vino potus viperarum morsibus succurrit. Cum Eæ-nigræci farina, podagricis & articulorum doloribus correptis, vlceribusque sordidis & vetustis illitus prodest. Caput purgat per se naribus infusus. Menses ducit cum loliaceæ farina inditus. Folia per se aut cum polenta trita, omnibus inflammationibus & œdematis conferūt. Erysipelatis, epinyctidis & lepris medentur. Cum sale carbunculos rumpunt. Capillorum in capite defluxum retinent. Coccta autem & melli mixta, gangrænarum pascentibus malis opitulantur. Cruda ex aceto comesta lienosis profunt. Mansa verò deuorato succovoceam amissam restitunt. Decoctum eius potum, aluū & menses mouet. Flos post conceptionem in pefso subditus sterilitatem facit. Semen eius, presertim quæ in Aegypto nascitur, potum, lumbricos pellit. In antidota cœliacorum additur, faciem lentiginis expurgat. Cauliculi virides cum radice cremati, & adipe porci vetusto excepti diuturnos laterum dolores impositi mitigant.

EX GALENŌ.

Brafsicæ esculēta desiccandi vim habet tum esā, tū foris imposita, non tamen etiam admodum acré. Alioqui & vlcerā glutinat, & maligna vlcera sanat. Præterea phlegmonas iam induratas, ac ægrè solubiles, & id genus quoque erysipelata. Eadem facultate epinyctida & herpes sanat. Habet

quid

quiddam etiam in se absterforium, quo lepras curat. Porro femem eius potum lumbricos interficit, maximè Brafsicæ Aegyptiæ, quantò ea scilicet temperatura sicciore est. Sanè amaræ qualitatis particeps semen est: sicut videlicet omnia alia medicamenta quæ ad lumbricos idonea sunt. Secundū eandem facultatem ephelidas, lentigines, & quæcunque alia modicam absterfionem postulant, adiuuat. Caules Brafsicæ combusti, cineres efficiunt admodum desiccantes, vt videlicet iam & adurentem vim participant. Hac ratione enim veterem adipem commiscentes, ad inueteratos laterū dolores, & si quid eius fuerit generis, adhibent. Nam valenter digerens medicamentum efficitur. Brafsicæ quoque succus purgandi quandam vim obtinet: contrā solidum eius corpus siccitatis ratione cohibere magis quàm incitare deiectionem potest. Proinde quum expellere alui excrementa propositum erit, aheni in quo elixa vnà cum aqua fuit, propius admoto, ipsam eximere confestim, vasculoque in quo paratur, oleum cum garo iniicere oportebit. At humentem aluum siccare volentes, quum medicocriter bullisse videbitur, priore aqua effusa repentè aliā calentem iniicimus, ac ita rursus in ea discoquimus vsque dū tenera flaccidaque euaserit.

EX PLINIO.

Cato crispam maximè probat, dein leuè grandibus foliis caule magno. Prodesse tradit capitis doloribus, oculorū caligini, scintillationibusque, vel stomachi doloribus, crudā ex aceto & melle, coriandro, ruta, mentha, laferis radícula, sūptam acetabulis duobus matutino. Tātamque esse vim, vt qui terant hæc validiores fieri se sentiant. Ergo vel cum vino tritā, sorbendā, vel ex olei intinctu sumendam. Podagræ autem, morbisque articulariis illini cum rutæ, coriandri & falis mica, hordeï farina. Aqua quoque eius decocta, neruos articulosque mirè iuuari. Si foueantur vulnera & recentia & vetera, etiam carcinomata, quæ nullis aliis medicamentis sanari possunt: Fouerī prius aqua calida iubet, & bis die tritam, imponi. Sic etiam fistulas eluxatas, & tumores reuocari, quæque discuti opus sit. Insomnia etiam vigiliisque

C v tol

tollere decoctam, si ieiuni edant quamplurimam ex oleo & sale. Tormina, si decocta iterum decoquatur, addito oleo & sale, cumino, polëta. Si ita fumatur sine pane, magis profuturam. Inter reliqua bilem detrahit per vinum nigrum pota. Quin & vrinam eius qui Brasicam esitauerit, asseruari iubet, calefactamque neruis remedio esse. Auribus quoque ex vino succum Brasicæ tepidum instillari suadet. Idque etiam tarditati audientium prodesse asseuerat. Et impetigines eadem sanari sine vlcere. Græci biles detrahere non percoctam putant. Item aluum soluere, eandemque bis coctam sistere. Vino aduersari, vt inimicam vitibus. Antecedente in cibis caueri ebrietatem. Postea sumpta crapulam discutit. Hunc cibum & oculorum claritati conferre multum, succo verò crudæ angulis vel tâtum tactisicum Attico melle, plurimum. Hippocrates coeliaci, dysentericis biscoctam cû sale dari iubet. Item ad tenasmon, & renû causas. Lactis quoque vbertatem puerperis hoc cibo fieri iudicans, & purgationem fœminis. Crudus quidem caulis si edatur, partus quoque emortuos pellit. Inuenio & à podagra liberatos edendo eam, decoctæque ius bibendo. Hoc & cardiacis datum & comitialibus morbis addito sale. Item spleneticis in vino albo per dies quadraginta. Contra verò singultus coriandro, & anetho, & melle ac pipere, & aceto. Illitâ quoque prodesse in flationibus stomachi. Itê serpétium icribus, & sordidis vlceribus & vetustis, vel ipsâ aquâ cû hordeacea farina. Succû ex aceto, vel cû Fœnograeco. Sic aliqui & articulis, podagrisque imponunt. Epinyctidas ac quicquid aliud serpit in corpore, imposita leuat. Itê repétinas caliginas has & si manditur ex aceto. Sugillata verò & alios liuores pura illita. Lepras & pforas cum alumine rotûdo ex aceto, Sic & fluêtes capillos retinet. Epicharmus testiu & genitaliu malis hanc vtilissimè imponi asserit. Efficaciùs eandem cû faba trita. Itê conuulsis cû ruta. Et muris aranci morsus, foliorû aridorum farina alterutra parte exinanit. Stirpiû Brasicæ aridotum cinis, inter caustica intelligitur. Adcoxendicum dolores cû adipe peruetusto. Plura de Brasicæ viribus vide apud Catonem de re rustica, cap. clvij.

EX SI

EX SIMEONE SETHI.

Malum & melancholicum succum procreat. Visum hebetat, & somnum per contraria insomnia inturbat. Succus eius aliquatenus purgat: corpus verò eius ventrem sistit. Quapropter in quibus humectâ aluum exicare volumus, ipsam modicè decoquentes, aquamque primam abiicientes, confestim alteri aquæ feruenti indimus: nihil enim neque aeris, neque frigidæ aquæ quod bis coquitur, tãgere debet. Aestiuâ Brasicâ peioris succi est quàm hyberna. Cit verò vrinam, lumbricos interficit, & iis qui ex vino crapula laborant, auxiliatur. Fertur autem quòd ab humiditate ortâ hebetudinem sanet. Coctâ cum pingui carne, plurimû noxæ atque vitii amittit. Flos eius proprietate quadam semen genitale corrûpit, vterò impositus, & mulieres concipere prohibet. Pulmonem lædit. Tradût quoque si ante alios cibos assumpta fuerit, ebrietatem arcere: Et quòd eius succus cum melle sumptus, magnificè defectiões vocis iuuet. Vulneribus imposita, ea conglutinat, & malefica vlcera, & induratas inflammationes sanat.

ADNOTATIO.

Brasica nobis à caule insigni & arboreo, Caulis dicitur, Ea nobis multiplex magis est quàm qua hic scribitur & pingitur.

De Cruciatâ. CAP. CLX.

NOMINA.

QVO nomine veteres hanc herbâ appellauerint, nondum compertum habeo. Neque enim Isatis est, quâ vulgus Saponariam vocat, vt suo loco docebimus, ideoque nomen quo illam nominaremus fingendum fuit. Ad imitationem autem Germanicæ nomenclaturæ Cruciatam diximus, quòd eius radix in modum crucis, transfossa sit. Vt hoc etiam nomine Græcè σαυρίτροπος dici posset. Germanicè *Ereutzwurts*, *Sperenstich*, & *Wadelgeer* [Gallicè *Cruciate*] nuncupatur.

*Cruciatâ
cur dicta.
σαυρίτρο-
πος.*

FORMA.

Caulem rotundum obtinet, dodrantalè, in summo rubet, alas multas habentem, è quibus singulis bina folia crassa, an

Cruciata.

TEMPERAMENTVM.

Admodum amara est, vnde facile colligere licet, calidā & siccam esse.

VIRE S.

Recentiores eius esse magnum contra pestilentiae venena vsū tradūt. Item quod ea quae in thorace sunt educere valeat. Quae sanè singula praestare posse, amarus sapor qui illi inest, abūde docet. Abstergūt enim expurgantque amara, & quae in venis est, crassitiem incidunt, Galeno lib. quar to de simpl. medicamentorū facultatibus cap. decimosextimo autore. Quamamobrem menses etiā mouet, comitali morbo competit, & alia quae amaris ab eodem tribuuntur, praestare potest. Vulnerebus etiam glutinādis mirificè cōducit.

ADNOTATIO.

Cruciatam habemus aliā à foliorum quatuor situ, in crucis formā flore pallido, diuerso, Enterocelis efficacem.

De Cif

sa, angusta & oblonga, florésque orbiculatim purpurei è siliquis coloris herbacei prodeunt. Radicem albam, longā, crucis instar ab vtroque latere perforatā, à qua illi nomen inditum est.

LOCVS.

Nascitur locis incultis.

TEMPVS.

Floret Iulio mense.

De Cisso. CAP. CLXI.
NOMINA.

K 10065 Græcè, Hedera Latine, *Ephēvu* Germanicè [Gal Cissos cur licè *Lierre*] dicitur. Athenienses Bacchum appellarunt *nominata* Citton, quo nomine rigens Hedera quæ sine admiculo stat, sola omnium generum ob id vocata est Cissos: è diuerso nunquam nisi repens humi Chamæcissos. Sic Dionysia, *Dionysia*, hoc est, Bacchica nominata est à Baccho, qui primus ex Indis in Græciam Hederam asportauit: vel quod in tutela eius fuerit: Nam vt ille iuuenis semper, ita hæc viret. Nec secus omnia, sicut ille mentes hominum, illigat. Hedera verò dicitur *Hedera* *vnde ap-* *pellata.* ita petat, & altè diuagetur: vel quia id cui adhæserit, edat at que corrumpat.

GENERA.

Plurimas, Dioscoride autore, sigillatim habet species: sed maximè generales tantum tres. Candida enim quædam dicitur, eo quod candidū fert fructum: hæc fœmina à Plinio vocatur. Germanis *vveisser Ephēvu* nominari commodè potest. Altera nigra, quæ nigrum producit fructum: hæc *Nigra*. Plinio mas nominatur. Germanis *schuartzzer Ephēvu*. Hæc etiam parietibus obrepit, murisq; pertinacius hæret quam vt possit abire, hinc *Dyaurephēvu* Germanis vocatur, & *Baumephevu*, quod scilicet arbores suo complexu strangulet. Tertia priuatim *Helix*, id est, clauicula, & hedera nuncupatur. Germanis *klein Ephēvu*, oder *Erdephēvu*.

FORMA.

Nigra, quæ in Germania nostra provenit, arbores & parietes radicosis amplectitur brachiis, in totum fruticosa, folia primū cum pubescit angulosa, cū plurimum in triangulam faciē exeuntia habens. Vtustiori rotūdantur, pingui, dura, immortalī virore: flore exili, vitiginco, non inodore: baccis primū herbaceis, mox atris, & nonnunquam croceis, longiori pediculo in vna modum dependentibus sparsioribus racemis non in globum, candidæ modo, cocuntibus

*Hedera nigra.**Hedera Helix.*

candida. ribus, sed in acinos discretis. Radice numerosa, densa, flexuosa, contorta, ac surculosa, nec admodum profunda. Candida inter media folia emittit brachia, quibus arbores complectitur, maximè ramosa & robusta, corymbis, hoc est, racemis in orbem circumactis, aut folio albicat. *Helix* quantumuis diu uiuat, Theophrasto autore, nunquam fert fructum, adeoque sterilitate à cæteris distat. Parua tenuiave huic folia, angulosa & rubra, viticulæque; tenues sine corymbis.

LOCVS.

Hedera aquis gaudet. Nigra passim circa muros crescit. *Helix* verò in syluis humi serpit.

TEMPVS.

Nusquam non viret Hedera.

TEMPERAMENTVM.

Hedera ex contrariis composita est facultatibus, habet enim quiddam

quiddam adstringetis substantiæ, quæ terrena & frigida est. Habet etiam nonnihil acris, quæ calida est. Nec deest tertia, aqueam namque substantiam quandam tepidam obtinet, certè si viridis sit. Siquidem dum arefcit, hæc prima exhalet necesse est, manetque; quæ terrea est & frigida adstringensque; & ea quæ calida & acris.

VIRÈS EX DIOSCORIDE.

Hedera omnis acris & adstringens est, Neros tentat. Flores trium digitorum carpti, in vino bis die poti, ad dysentericos faciunt. Ambustis cum cerato illiti profunt, Tenuia folia ex aceto cocta, aut cruda cum pane detrita, lienes sanant. Foliorum & corymborum succum cum irino unguento, melle, aut nitro naribus infunditur. Et contra veteres capitis dolores valet, atque eo perfunditur caput cum aceto & rosaceo. Dolentibus & purulentis auribus cum oleo medetur. Nigræ hederæ succus, aut e potu corymbi imbecillitatem pariunt, mentemque turbant largius sumpti. Pillulæ quinque; corymborum trita calefactæque; in malicorio cum rosaceo si instillentur in contrariam aurem, dolorem dentium mitigant. Denigrat capillum illiti corymbi. Folia in vino decocta, omnium vlcera generi, etiam si caeothæ sint, illinuntur. Vitia cutis in facie & ambustis, ut iam diximus decocta sanant. Mouent menses triti & subditi corymbi. Idem potu post purgationes feminarum, drachmæ pondere sterilitatem faciunt. Pediculus foliorum melle irrigatus, ac vuluæ inditus, menstrua & foetus extrahit. Succus instillatus in naribus, graucolentiam & putredines expurgat. Lachryma eius depilat, pediculosque; illita necat. Radicum succus cum aceto potus, phalangiorum moribus succurrit.

EX GALENO.

Viridis, foliis eius in vino decoctis, vlcera grandia conglutinat, quæque; maligna sunt, ad sanitatem reducit. Igne etiam factas exulcerationes cicatrice includit. Cum aceto decocto folia lienosis profunt. Flores autem quodammodo validiores sunt, ut ad læuorem redacta cum cerato ambustis conueniant. Præterea succus medicamentum est, quod naribus infusum capiti purgando idoneum existit. Vetustas aurium

auriū fluxiones sanat: ad hæc vlcera vetera tum in auribus tū in naribus. Porrò si acrior appareat aut rosaceo, aut dulci oleo misceatur. Lachryma eius pediculos interimitt, pilis nudat, vsque adeò calidæ potestatis vt obscurè adurat.

EX PLINIO.

Natura omnium Hederarum in medicina anceps. Mentem turbat & caput purgat largiùs pota. Nervis intus nocet. Iisdem nervis adhibita foris prodest. E adè natura quæ & aceto, eivest. Omnia genera eius refrigerant. Vrinam ciunt potu, capitis dolorem sedant, præcipuè cerebro continentique cerebrum membranæ vtiliter mollibus foliis impositis, cum aceto & rosaceo tritis & decoctis, addito potestea rosaceo oleo: Illinuntur autem fronti, & decocto eorū fouetur os, caputq; perungitur. Lienis & pota & illita profunt. Decoquuntur & contra horrores febrium, eruptionesq; pituitæ, aut in vino teruntur. Corymbi quoque potati vel illiti lienem sanant: iccinora autem illiti. Trahunt & menses appositi. Succus Hederæ tædia narium graueolentiamq; emendat, præcipuè albæ fatiū. Idem infusus naribus caput purgat, efficacius addito nitro. Infunditur etiam purulentis auribus, aut dolentibus cum oleo. Cicatricibus quoque decorem facit. Ad lienes efficacior albæ est, ferro calefactus: satisq; est acinos sex in vini cyathis duobus summi. Acini quoque ex eadem alba terni, in aceto mulso potati, tinea pellunt: in qua curatione ventri quoque imposuisse eos vtile est. Hederæ quam chrysofocaron appellauimus, baccis aurei coloris viginti, in vini sextario tritis, ita vt terni cyathi potentur, aquam quæ cutem subierit, per vrinam educit Erasistratus. Eiusdè acinos quinq; tritos in rosaceo oleo, calefactosq; in cortice punici, instillauit dentium dolori à contraria aure. Acini, qui croci succum habent, præsumpti potu, à crapula tutos præstant. Item sanguinem excreantes, aut torminibus laborantes. Hæderæ nigræ candidiores corymbi potati steriles etiam viros faciunt. Illinuntur decocta in vino omnium vlcera generi, etiam si cacoethe sint. Lachryma Hederæ psilothrum est, phtiriasimq; tollit. Flos cuiuscunque generis trium digitorum

carptu

carptu, dysentericos & aluum citâ emendat, in vino austero bis die potus. Et ambustis illinitur vtiliter cum cera. Denigrant capillum corymbi. Radicis succus in aceto potus, contra phalangia prodest. Huius quoque ligni vase splenticos bibentes sanari inuenio. Et acinos terunt, in oxque cõburunt, & ita illinunt ambusta, prius perflusa aqua calida. Sunt qui & incidant succi gratia, eoq; vtantur ad dentes erosos, si angiq; tradunt, proximis cera munitis ne lædatur. Gummi etiâ in Hedera querunt, quod ex aceto vtilissimū dentibus promittunt.

De Ceraso. CAP. CLXII.

NOMINA.

K ^{λεω} [⊗] Græcis, Cerasus Latinis, Germanis **Kirschenbaum** [Gallis **cerisier**] dicitur. Cerasum autem arborem, vt Athenæus refert lib. ij. Dipnosoph. à Cerasunte Pontica ciuitate, primus in Italiam Lucullus intulit, debellato Mithridate. Ille idem est qui etiam fructum cognomine ciuitis appellauit Cerasium.

GENERA.

Multa Cerasiorum sunt genera: in Germania tamen tria, quod sciam, duntaxat proueniunt. Primi enim generis sunt rotunda, ac maximè rubent, suaq; voce illis duntur **Amarellen**. Alterius generis, quod ad figuram attinet, prioribus similia sunt: differunt autem colore, qui illis ad nigredinem accedit. Vocantur autem horum lingua **Tuie chsel**. Tertiū generis prædictis minora sunt ac longiora, partimque rubent, partim nigricant: à nonnullis priuatim **Kirschen** vel **Kriesen** appellatur. Nos vna icone omnia tria complexi sumus. Quæ in vtroq; genere nigra sunt, ea vesce tium manus & labra succo suo, qui sanguineus est, mororū instar inficiunt.

FORMA.

Cerasus folio ferè Mespili, duro, latiore, & in ambitu serrato constat, cortice læuo, in candido nigricante, flore albo racematim congesto, fructu rubro aut nigro, magnitudine fabæ.

D LO

Cerasus.

Cerasorum non vnum idemque est temperamentum, quod ex eorundem facultatibus perspicuum fit. Simeon tamen Sethi frigida & humida esse tradit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Cerasia quidem ipsa si viridia sumantur, ventri vtilia sunt. Eadem siccata aluum sistunt. Gummi Cerasorum cum vino diluto sumptum, vetustæ tussi medetur. Colorè commendat. Visum exacuit. Appetentiam inuitat. Idem ex vino potum calculosis auxilio est.

EXGALENO.

Cerasus arbor fructum fert non paris adfrictionis in omnibus particulatim plantis participè. Nam & in horum, sicut etiam malorum granatorum, & malorum, quibusdã austera qualitas, in quibusdam verò dulcis, in nonnullis autem acida exuperat. Quinetiam ipsorum dulcium ea quæ nondum

LOCVS.

Frequens est in omnibus hortis Cerasus. Quæ tamen posterioris generis Cerasia profert, in syluis nonnunquam & nemoribus etiam reperitur. Gaudet autè aquis montibus.

TEMPVS.

Iunio ac Iulio potissimum mensibus fructus maturitatem consequitur. Flores primo statim vere apparent.

TEMPERAMENTVM.

nondum concocta sunt ac matura, quædam admodum acerbæ sunt, quædam similiter moris acida. Sed in moris immaturis acida qualitas acerbam exuperat, in Cerasiis non semper. Ergo quæ dulcia sunt, magis quæ in intestinis sunt, subducunt, sed minus apta stomacho sunt. Contrà austera. Quæcunque verò acida sunt ea pituitosis excrementosisq; stomachis conueniunt. Siquidem austera magis exiccant, & nonnihil etiam incidunt. Porro ipsius arboris gummi communem omnibus viscosis, & mordacitatem expertis medicamentis, facultatem obtinet, quæ ad arterias exasperatas acèomoda est. Propriè autem (si quidem verum est quod quidam scribunt) calculis vexatos cum vino porum adiuuat. Nam sic illi tenuium partium quædam facultas inest.

EXPLINIO.

Cerasa & aluum molliunt, stomacho vtilia. Eadem siccata aluum sistunt, vrinam ciunt. Inuenio apud auctores, si quis matutino roscipa deuoret cum suis nucleis, in tantum leuari aluum, vt pedes morbo liberentur.

EXSIMEONESETHI.

Cerasia mali succi sunt, ventrem subducunt, humidum ventriculum lædunt, præsertim cum non sunt matura. Profusè autem calidis & ficcis ventriculis ac temperaturis. Gummi verò arboris cum vino sumptum calculosis auxiliatur.

APPENDIX.

Sunt qui tradunt gummi quod ex arbore destillat veteri tussi mederi, ex quæ vino sumptum, gutturi lenire asperitates, fastidia discutere, & ciborum appetentiam moliri. Colorem cutis facere gratiorem, & oculis afferre claritatem. Lichenes infantium ex aceto sanare.

De Cyano. CAP. CLXIII.

NOMINA.

Kipar. Græcis, Plinio & Latinis aliis Cyanus appellatur. Nonnullis Baptifecula, quòd secantibus & metentibus officiat, retusa in eius occurfu falce. Nam & seculam veteres falcem dixerunt. Rectius tamen Blaptifecula vocantur.

D ij retur,

retur, quòd *Βλαυτορυ* Græcis nocere significet. Nostri florè frumentorum, Germani autem *Blavv kornblumen*, nominant, quòd scilicet in frumentario nascatur agro. Cyanos vero dicta est hæc planta, ob florem quem profert cæruleum, aut quòd honorem nomenque dederit cæruleo coloris. Hinc est quòd pueri in hodiernum vsque diem barbularum calycibus erutas, ex candido oui liquore terant, quo in pingendis grandioribus literis cærulei nitorem mentiantur, [Gallicè *Blaneole, Bleuet, ou Blaet, ou Aubifoin* dicitur.]

Cyanus.

Caulis illi est angulosus, folia angusta & oblonga, calyces rosarum, sed squarosi atque tristes, quos plurimæ cæruleæ stipant barbulae. Radix oblonga, lignosa, fibris quibusdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos est, passim in frumentis nascens.

TEMPVS.

Iunio potissimum mense floret, nec parum gratiæ suo cæruleo colore frumentis adfert. Hinc est quòd rusticorum etiam coronis inseratur, quanquam inodorus prorsus sit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ est temperaturæ atque adeo repellentis, id quod gustus etiam facile indicat, viscositatem manifestam, & nullum

FORMA.

Caulis illi est angulosus, folia angusta & oblonga, calyces rosarum, sed squarosi atque tristes, quos plurimæ cæruleæ stipant barbulae. Radix oblonga, lignosa, fibris quibusdam capillata.

LOCVS.

Triuialis flos est, passim in frumentis nascens.

TEMPVS.

Iunio potissimum mense floret, nec parum gratiæ suo cæruleo colore frumentis adfert. Hinc est quòd rusticorum etiam coronis inseratur, quanquam inodorus prorsus sit.

TEMPERAMENTVM.

Frigidæ est temperaturæ atque adeo repellentis, id quod gustus etiam facile indicat, viscositatem manifestam, & nullum

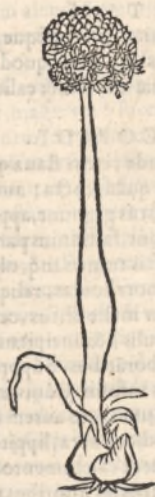
lum prorsus caloris indicium præ se ferens.

VIRE S.

Recentiores rectè tradunt huic herbæ facultatem inefficua oculis aliisque partibus inflammatione laborantibus proficere.

ADNOTATIO.

Cyanus vt Græcis dicitur, colore floris sic nobis Bleuet & percelez, cur verò Gallis Aubifoin, velut ab albo faxo dicatur, non video: nisi forte quòd in eo genere quadam flore sunt etiam albo, & qui purpurei sunt in sertis ligati, & aqua inferna parte inmissi tandem albescunt.

De Crommyo. CAP. CLXIII.
NOMINA.

Cepa.

Κρόμμυος Græcis, *Cepa*, & in neutro *Cepe*, Latinis dicitur. Officina genuinum nomen retinuerunt. Germanis *zwibel* appellatur: quod sanè vocabulum à Gallico detortum esse videtur: quandoquidem Gallica sua lingua *Cepam* vocent Siboulam. *Crommyon* autem, Aristotele in *problematis* autore, dictum est, quòd oculi pupillam comprimere cogat. Nam oculos vellicando expressis subinde lachrymis contrahi pupillas certum est. Iidem libro ix. *Dipnosoph*, testatur *Athenæus*. *Cepa* verò à capitis magnitudine.

crommyon
unde dictum.

cepa quare vocata.

[Gallicè *Oignon*.]

D iij

FOR

FORMA.

Folia habet ferè porracea, intus cõcaua: caulem teretem rotundũmq; per cuius fastiginũ flores primũ candidi, ac subinde semen, in orbem spargũtur: radicem capitatam pluribus compactam tunicis, quæ summam prætenuibis rufisc. vestitur membranis, vertice nigricantem, à quo fibræ, capillitij modo, fruticant.

LOCVS.

Terram Cephæ amant pinguem, vehementer subactam & irriguam: passimq; hodie in omnibus plantantur hortis.

TEMPVS.

Floret Iulio potissimũ mense, & deinceps semen profert, quod nõ antè legendum, quàm cum nigrum colorem præ se fert. Si quidem eo colore perfectionem fatetur, nigritiaq; maturitatis index est,

TEMPERAMENTVM.

Ex quarto est ordine excalescentium, essentiãque eius crassarum est partium: Si succum eius exprimas, quod reliquum est admodũm terrea substantiã est, eiusq; calidè: at succus aqueæ aeræque caliditatis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Cepa longa acrior est quàm rotunda, item flaua quàm candida, sicca quàm viridis, & cruda quàm cocta, aut sale condita. Omnes tamen mordicant, flatu gignunt, appetentiam inuitant, extenuant, sitim excitant, fastidium pariunt & expurgat. Alio vtilis sunt. Detractis tunicis inq; oleum cõiectæ, ac pro glãdibus subditæ hæmorrhoidas, reliquasque excretiones aperiunt. Succus cum melle illitus, oculorum hebetudinibus, argemis, nubeculis, & incipientibus suffusionibus auxiliatur, anginãq; laborãtibus. Suppressos mensis mouet. Caput purgat naribus infusus. Canis morbus cum sale, ruta & melle illinitur. Cum aceto autem in sole inũctus alphas sanat. Cum pari spodio, scabra, lippitudines sanat, Varos cũ sale reprimat. Contra calceamentorum attritus, cum gallinaceo adipe vtilis est. Alui fluoribus prodest. Aurium grauitati, ac sonitui cõfert. Ad pyreulentaures, & eliciendam aquam in ijs interceptam valet. Alopecie carum succo vtiliter perfirantur: celerius enim quàm Al-

cyo

tyonium pilos euocat. Largior Ceparum cibus capitis dolores ciet. Cocta vehementius vrinã pellit. In morbis, cocta etiam, copiosius comesta, lethargum efficit. Cũ passis vuis, & fico illita, tubercula concoquit & rumpit.

EX GALENO.

Hæmorrhoidas aperit, tum apposita, tum cum aceto inuncta. In sole alphas abstergit, alopecis attrita pilos Alcyonio citius restituit. Porro succus eius iis qui suffusione oculorũ laborant, aut aciem oculorum obrusam præ crassitudine humorum obtinent, inunctus prodest. Tota Cepa manducata flatuosa est. Itaque quæ temperatura sunt sicciore, minus flatuum generant. Crassos corporis humores extenuat, glutinososq; incidit. Bistamen aut ter in aqua decocta, acrimonia spoliatur, quanquam ne sic quidẽ vim perdit extenuandi: verũ facultatem quãdam obscurissimam alendi corporis exinde acquirit, cuius antea quàm decoqueretur nihil profusus obtinebat.

EX PLINIO.

Cephæ olfactu ipso & delachrimationi, & caligini medetur, magis verò succi inunctione. Somnũ etiam facere traduntur, & vlcera oris sanare, commanducata cũ pane. Et canis morsus virides ex aceto illitæ, aut sicca cum melle & vino, ita vt post diem tertium soluantur. Sic & trita sanant. Tostam in cinere epiphoris multi imposuere cũ farina herdeacea, & genitalium vlceribus. Succo & cicatrices oculorum, & albugines, & argemas inunxere, & serpẽtium morsus, & omnia vlcera cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum, & in iisdem sonitum aut grauitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillauere. Et ex aqua bibendum dederunt repente obmutescentibus. In dolore quoque ad dentes colluendos instillauere, & plagis bestiarum omnium, priuatim scorpionum. Alopecias fricere & pforas tussis cepis. Coctas dyfentericis vescendas dedere, & contra lumborum dolores. Purgamenta quoque earum cremata in cinerem, illinentes: ex aceto serpentium morsibus, inter ipsas quoq; multipedes ex aceto. Reliqua inter medicos mira diuersitas pxiimi inutilia esse p̄cordis & cõcõctiõis, iflationeque & sitim facere dixerũt. Aselepiadis scho-

D iij la ad

la ad validū quoque colorem profici hoc cibo. Et si succū ieiuni quotidie edant, firmitatē valetudinis custodiri, stomacho vtilia esse, ac spiritus agitationi, ventrem mollire, hæmorrhoidas pellere subditas pro balanis, succum cum succo fœniculi cōtra incipiētes hydropifēs mirē pficere. Item cōtra anginas, ruta & melle. Excitari eisdem lethargicos.

EX SIMFONE SETHI.

Cepa lotium cit, & semen genita gignit. Cibi appetentiam excitat. Capitis dolores facit, & stomacho officit. Rationem, etiam vt aliqui ferunt, lædit. Si verò coquatur, plurimum malignitatis deponit, & vtilis fit ad thoracis asperitates, & tussis. Hæmorrhoidas imposita aperit, & cum aceto inunctum alphas extergit. Et si autem crassarum partium substantiam habeat, humores tamen crassos & lentos extenuat. Ventriculum verò inflat. Si crebrius quis ea vratur, in lienis vitia incidit.

De Campanula CAP. CLXV.

NOMINA.

QVVM nobis non constet quo nomine veteribus ap-
pallata sit hæc herba, placuit illam Campanulam, a
florum similitudine, qui campanam planè referunt, nomi-
nare. Germanis *Halskraut*, hoc est Ceruicaria dicitur,
quòd scilicet ad oris, & crucis fauciumque mala mirificè
conferat. [Gallicè, *Gans nostre Dame, ou Gantelee.*]

FORMA.

Caulem profert quadrangularem, hirsutū, rubescētem,
folia oblonga, hirsuta, in extremitatibus incisa & serrata,
ad Vrticam proximè accedentia, flores pupureos campanæ
aut calathæ similes, in medio luteum quid prominens obri-
nentes, quibus emarcescentibus in rotundis capitulis se-
men prouenit. Radicem multifariam intortam, & candidā

LOCVS.

Gignitur in pratis ficis, in quibus dumeta plurima exi-
stunt, Propemodum enim nunquam nisi in dumetis reperi
ri potest.

TEM

Campanula.

Etione indigent, confert. Vtilis etiā haud dubiè ad alia que
uis ulcera, ob insignē quā obtinet in exiccando facultatē.

ADNOTATIO.

Campanula huius videtur nobis *Gantellee*, & *Gant nostre Dame*
à *daçtylothece* in floribus forma.

De Calaminthe. CAP. CLXVI.

NOMINA.

Kαλαμίνθη Græcis, Calamitha Latinis, officinis Calamētū
nominatur. Germanicas appellationes paulò post indi-
cabimus, Calamīntha verò dicitur quasi vel bona, vel vtilis
mētha: nāque midore suo serpētes fugat. Quod testatur etiā
Agistophanes iis verbis: οὐδὲ θείης καλαμίνθης, ἕφρας ἰλαστικῆ
Nisi quis existimet à κάλου hoc est, ligno, quasi lignosā ap-
pellari mentham.

GENERA.

C v

Ca

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio
mensibus.

TEMPERA-
MENTVM.

Gustu adstringit, vt
hinc exiccandi illi vim
esse quisque coniecere
queat.

VIRES.

Adstringendi habet
facultatē, ideoque deco-
ctū illiusnicè ad oris ex-
ulcerationes, aliaque
eiusdē mala quæ adstri-

Calamithę Dioscorides tria facit genera. Primum amar montes, ideo huius generis Calamintha montana vocatur. Germanis *Stein oder Katzenmuntz* [Gallis *Calament*] dicitur. Alterum Latini proprię Nepetam. Vulgus eò quòd Pulegio simile sit, sylvestre Pulegium nominant. Germani etiã vulgi opinionẽ sequentes, *Wilden Poley & kornmuntz* [Galli quoq; *Pulege sauvage*] vocant. Officinæ pro Calamento hoc solo genere vtuntur. Tertium Mentastro simile est, Germanicè *Beelinuntz* comodè appellatur [Gallicè *Calament aquatic.*]

FORMA.

Calaminthæ primũ genus. *Calaminthæ secundũ genus.*

Primũ Calaminthæ genus folia Ocyμο similia habet, subalba, ramulos angulolos, florem pupureũ. Alterum Pulegio simile est, maius tamẽ, propter quod quidam, vt dictũ est sylvestre Pulegium nominãt, quoniam & odorẽ illius amule

amuletur. Tertium Mętastrı similitudine est, lęgioribus foliis, caule & ramis prædictis maius, sed minũs efficax: flore luteo.

LOCVS.

Primi generis Calamintha in mōtibus & asperis gignitur, vnde & montana dicta est. Alterius in campestribus & agris. Tertij in aquis locis.

Calaminthæ tertium genus.

TEMPVS.

Florent Iunio, potissimũ verò Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calamintha essentia est tenui & Calida, siccaque in tercio quodammodò ordine, Horum manifesta sunt indicia, partim gustu apparentia, partim experientia cognita. Gustu quidem acris & palãm calida est, ac paulũ omnino amaritudinis obtinet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnĩũ folia gustu feruentia admodũ & acria. Radix inutilis. Pota aut illita demorsis à serpẽte opitulatur. Dococtum eius potũ vrinã & menses expellit. Ruptis, cõuulsis orthopnœæ, torminibus, cholerae, rigoribusq; auxiliatur. Præsumpta in vino venenis rescistit. Regum morbũ expurgat. Lumbricos & ascariãdas cum sale & melle pota cneat. Nec secus cocta crudaque si teratur. Elephanticos estata

tata adiuuat, si postea ferè lactis bibatur. Folia trita & apposita, menses ducunt, & foetus interimūt. Accensa aut substrata serpentes fugant. Nigris cicatricibus eandem reddunt, in vino cocta & illita. Sugillata tollunt. Ischiadicis imponitur, vt humorem ex alto euocet, meatusq; transmittet, summam cutem exurens. Vermes necat succus auribus instillatus.

EX GALENO.

Periclitantibus & corpori admouentibus extrinsecus imposita, primum quidem valde exalfacit, & mordicat, cutēque laniat, postremò etiam vlcus efficit. In corpus autē intrò assumpta, tum ipsa per se sicca, tum etiam cū melicrato, perspicuo calfacit, & sudorem ciet, omneq; corpus tum digerit, tum exiccat. Ea ratione ducti quidam ipsam contra rigores per circuitum repetentes adhibuerunt, foris quidem oleo incoctam toti corpori inungentes cū frictione nō segni, intrò verò assumentes, sicuti est dictum. Quinetiam & coxendicibus eam quidam in ægritudinibus ischiadicis tanquam strenuum remedium illinūt: trahit enim quæ in profundo hærent, totumq; adeò articulum exalfacit, cutēque non obscurè adurit, mensesq; tum pota, tum apposita admodum efficaciter prouocat. Potum etiam elephantiorum remedium, non eò tantùm quòd strenuè tenues humores digerat, verumetiam quia extenuet & incidat valenter crassos, quales sunt qui hunc morbum procreant. Sic & cicatricibus atris eandem reddit, & suggillata digerit. Sed ad talia recentem magis quàm arentem adhibere præstat. Quippe arefacta vehementior redditur, & ad vrendum promptior. Porrò talis cū sit, ad venenatarum bestiarum morsus assumitur, velut etiam cauteria, & quæcunque medicamenta calida sunt & acria, tenuiumque partium, quæq; faciliè ex alto ad sese circumiacentem omnem humiditatem possunt attrahere. Cæterùm quæ illi inest amaritudo, planè exigua est, verùm ad quædam ita efficaciter agit, vt quæ valentissima est, nimirū quum coniuncta sit vehemēti calori cum tenui essentia. Quare & ascaridas & lumbricos succus eius infusus aut potus enecat. Eadē ra-
tione

tione aurium vermes, aut si alibi in parte corporis sinuosa, aut implicata quæ putredine tētetur, talis prouenerit affectus. Sic & conceptum seu pota, seu admota interimūt & eiicit. Igitur incidendi quidem ei vis adest propter calorem eius, tenuitatem, & amaritudinem: abstergendi verò propter vnicam amaritudinem. Itaque asthmaticis ob omnia antedicta prodest. Ictericis verò potissimùm ob amaritudinem, sicut alia ferè omnia amara, vtpote abstergentia & expurgantia in iccinore prouenientes obstructions. Ad omnia iam dicta efficacior est montana.

EX PLINIO.

Decocta in aqua ad tertias discutit frigora. Mulierū menstruis prodest. Aestate sedat calores. Vires quoq; contra serpentes habet. Fumū ex ea nidoremq; fugiūt, quam & substernere in metu obdormituris vtile est. Tusa ægilopis imponitur, & capitis doloribus recens, cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus eius instillatus naribus supinis, profluuium sanguinis sistit. Item radix cum myrti semine in passo tepido gargarizata, anginis medetur.

ADNOTATIO.

Quenam herba Calaminthis genera apud Dioscoridem & Galenum explicant, hodie parum constat, vt Musæ Ruellius repugnet, ob historiam Dioscoridis & Galeni obscuram breuitatem.

De Crithe. CAP. CLXVII.

NOMINA.

Kριθὴ Græcis, Hordeum Latinis & officinis dicitur. Germanis **Bersten**, [Gallis **Orge**.] Ex eo polenta, quam Græci ἀλατόριον nominant, & Prisana, medicamenta veteribus vsitatissima, conficiuntur.

GENERA.

Rustici duo esse Hordei genera tradunt. Vnum Polystichum, quod sic dictum est, quia in multos versus spicatur. Sunt enim ex hoc genere quæ spicam tribus, interdū quatuor, nunc sex, nunc octo versibus distinctâ proferūt. Germanis **Brosß Berst**, hoc est, Hordeum magnum vocatur. Gallis

[Gallis Orge à plusieurs rācs] Alterum Distichum nominatur quòd scilicet in duos duntaxat versus spicetur. Germani *klein Bersten*, id est, Hordeū exiguum appellant. [Gallis cè Orge à plusieurs rācs].

FORMA.

*Hordeum polystichum**Hordeum distichum.*

Culmum habet tritici, fragiliorem tamen minoremq; quinque, sex, & interdum pluribus geniculatum articulis: simplici in stipula folio, & eo quidem scabro ac lato. Grana ferè nuda, longiore capillamento, mordaciq; arista. In versus spicatur, radice frequenti, capillis fibrata.

LOCVS.

Hordeum pinguisimum amat agrum.

TEMPVS.

Erumpit à primo satū die septimo, & caput alterum grani in radicem exit, alterum in herbam. Metitur Augusto mense.

TEM

TEMPERAMENTVM.

Hordea prini sunt ordinis in exiccando & refrigerado. VIRES EX DIOSCORIDE.

Hordeum optimum est candidū, purumq;. Minus quàm triticum nutrit. Pitifana tamen ob cremorem in elixatione redditum, plus alimenti præbet quàm polenta ex hordeo facta. Contra acrimonias atque faucium scabritias, exulcerationesq; pollet, quibus etiam triticea pitifana præsidio est, sed plus alit, magisque vrinam mouet. Lac abundè suppeditat, si cum Fœniculi femine decocta sorbeat. Abstergit, vrinam ciet, inflat, stomacho aduersatur, & œdemata concoquit. Farina hordeacea cum fico in mulsâ aqua decocta, œdemata & inflammationes discutit. Duritias cum pice, refinâ & fimo columbino concoquit. Cum meliloto autem & papaueris calyce dolores finit, qui latus excruciant. Aduersus intestinorum inflationes, cum lini femine, scœnogræco & ruta illinitur. Strumas cum pice liquida, cera, oleo, & impubis pueri vrina, ad concoctionem perducit. Cum Myrto autem, aut vino, aut sylvestribus pyris, aut rubo, aut malicorio, alui profluuia sistit. Podagricis inflammationibus cum cotoneis, aut aceto prodest. Decocta in acri aceto, modo quo hordeaceum cataplasma, & calida imposita, lepris medetur. Liguata eadem cum aqua, atque cum pice & oleo decocta, pus excitat. Cum aceto autem liguata, & cum pice decocta, contra articulorum fluxiones prodest. Farina ex iis aluum cohibet, inflammationesq; mitigat.

EX GALENO.

Hordea pauxillum etiam absterfionis habent. Paulò etiâ plus deficcant quàm farina fabacea, cui non insint cortices. Cætera verò similia sunt foris ventibus. In cibo autè hoc præstat fabis, quòd flatuosam naturam exuant: fabis quantūcunq; coxeris, flatuosa natura remanet, sunt enim crassioris essentia quàm hordea, quamobrem iis plus etiam nutriunt. Quoniâ verò ambo paulum à medio recesserūt, multo sunt vsui. Nā talia medicamenta multis aliis miscentur ceu materiae quædã: itaque etiâ cera & oleū paucis medicamentis coniunguntur. Polèta verò multò plus hordeo deficcant.

deficcat. Plura de hordeo, prisana & polenta apud Gale-
num libro primo de alimentorum facultatibus offendes.

EX PLINIO.

Farina ex hordeo & cruda & decocta, collectiones impe-
tusq; discutit, lenit, & concoquit. Decoquitur aliàs in mul-
sa aqua, aut fico sicca. Ad iecinoris dolores eam in posca po-
sitam concoqui opus est, aut cum vino. Cum verò inter co-
quendum discutiendumq; cura est, tunc in aceto meliùs,
aut in face aceti, aut cotoneis pyrisvè decoctis. Ad multi-
pù morsus cum melle, ad serpentium in aceto & cõtra sup-
purantia, ad extrahendas suppurationes ex posca, addita re-
sina & galla. Ad concoctiones verò & vlcera vetera cù resi-
na. Ad duritias cum fimo colúbino, aut fico sicca, aut cine-
re. Ad neruorum inflàmationes, aut intestinorum, vel late-
rum, vel virilium dolores, cum papauere, aut meliloto, &
quoties ab ossibus caro recedit. Ad strumas cum pice & im-
pubis pueri vrina. Cum oleo & scenogræco cõtra tumores
precordiorum, vel in febribus cum melle, vel adipe vetusto.
Supparatis triticea farina multò lenior. Neruis cum Hy-
pocryami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini.

ADNOTATIO.

*Hordeum polysticon seu hexastichon à disticho Picardis distingui-
tur, Parisiensibus confunditur.*

De Croco. CAP. CLXVIII.

NOMINA.

Kρῶκος Græcis, Crocus Latinis appellatur. Officinæ an-
tiquum nomen retinuerunt. Germani **Saffran** vocat
simpliciter, aut cū adiectiõe, **samer saffran**. [Galli *Saffran*]
Sic verò vocatus à Croco iuvene, qui propter amorem Smi-
lacis virginis in florem sui nominis versus est; quod Ouidi-
us testatur, qui sic scriptum reliquit:

Et Crocum in paruos versus cum Smilace flores.

FORMA.

Crocus folio est angusto adusq; capillamenti penè exi-
litate: flore purpureo Colchici floribus non admodù dis-
simili,

Crocus flores & folia.

simili, in quo flammea
Crocus stamina radice
bulbosa, copiosaque ac
viuaci.

LOCVS.

Nascitur in Coryco
monte Ciliciæ oprimeo.
Proxima nobilitas ei qui
in Olympo Lyciæ mon-
te prouenit. Dein ei qui
ex Aegis Aetoliæ vrbe
affertur. Nunc in plerif-
que Germaniæ locis plā-
tari cœpit haud infelici-
ter, qui viribus è locis
iam commemoratis alla-
tis haud cedat.

TEMPVS.

Florem ante folium ædit, per autumnum nanque Vergi-
liarum occasu floret, neque vltra mensis spatium flores du-
rant. Postquã autem hi decidūt, statim folia angusta & ob-
longa prodeunt, virentque tota hyeme.

TEMPERAMENTVM.

Crocus paulùm quid adstringens obtinet, quod terreum
frigidùmq; est, sed superat in eo calefaciēs & qualitas & fa-
cultas, vt tota essentia secundi sit ordinis excalefacientium
& primi exiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Crocus emollit, concoquit, leniter adstringit, vrinam cit
& coloris bonitatem efficit. Arcet crapulam cum passo po-
tus. Fluxiones oculorum cum lacte muliebri inunctus sistit
Portionibus quæ pro interaneis parantur, vtiliter miscetur

E item

item ijs quæ vuluæ sedique subiiciuntur & illinuntur, Venere stimulat. Inflammationes erysipelatosas inunctus lenit. Aurium remedijs vtilissimus est. Lethalem sanè dicunt hunc si trium drachmarum pödere cum aqua bibatur. Radix eius cum passo pora, vrinam cit.

EX GALENO.

Crocus concoquendi vim quandam habet, adiutante sci licet in hoc & pauca adstrictione. Quippe quibus medicamentis, quum nõ admodum excalfaciant, pauca adest adstrictio, ea parem facultatem habet essentijs emplasticis nominatis, quas cum iunctas caliditati non vehementi contigerit, concoquentes esse constat.

EX PLINIO.

Discutit inflammationes omnes quidem, sed oculorum maximè ex ovo illitum. Vulvarum quoque strangulatus, Stomachi exulcerationes, pectoris & renum, iccinorũ, pulmonum, vesicarum quæ, peculiariter inflammationi earum vehementer vtile. Item tussi & pleuriticis. Tollit & pruritus. Vrinam cit. Qui crocum prius biberint, crapulam non sentient. Ebrietati eo resistunt. Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem. Somnum facit, Caput leniter mouet. Venere stimulat. Flos eius igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonus est, ciborum quæ concoctionem efficit. Obstructiones tollit. Pituitosa & lethargica vitia iuuat. Discutiendi quoque vim obtinet & visceribus vtilis est, ad spiritus quæ difficultatem conducit. Si quis illo mediocriter vtatur, bonũ colorem habebit: sin verò citra modũ, pallorem contrahet, & capitis dolorem, cibi quæ inappetentiã faciet. Cum opio & lacte & rosaceo pedum doloribus impositus vbi dolent, summopere prodest, superpositis Betæ folijs.

De Cynocrambe. CAP. CLXIX.

NOMINA.

Κυνοκράμβη, ή κυρία, ή λιπέρωσις ή γρηα ή ρρηα Græcis, Canina Brasica, Cynia, & syluestris Mercurialis mas Latinis, Vvild

vvild Binglekraut das menne, Hundshkoel Germanis appellatur [Gallicè, Mercuriale sauage.]

Cynocrambe

FORMA.

Caulem ex se mittit dodrantalem, tenerum & subalbidũ. Folia Mercuriali similia, albescetia ex certis internallis. Semen propè folia paruũ, rotundum. Ex qua quidem delineatiõ sole meridiano clarius est, herbam cuius picturam damus esse Cynocrambè. Siquidem ea caulem binum palmorum altitudine habet, mollem & sub candidum. Folia Mercuriali similia admodum, certis interstitijs, subalbida. Semen item iuxta folia exiguum, rotundum, geminorum instar testi-

colorum connexum, & in summa nihil est quod non in ea descriptioni adamussim respondeat.

LOCVS.

In syluis copiose prouenit.

TEMPVS.

Semè veris initio, nempe Aprili mense, profert, maturefcit autem Maio.

TEMPERAMENTVM.

Quum gustu nihil à satiua Mercuriali distet Cynocrambe, colligitur hinc idem quod illa obtinere temperamentum.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Caulis & folia pota, & olerum modo comesta aluum ciencit. Ius verò decoctorum bilem & aquosa detrahit.

E ij AP

APPENDIX.

Alia est Cynocrambe ab hac nostra, ea cuius mentionem facit Galenus, Paulus & alii, adde etiam Dioscorides, verum sub nomine Apocyni: quod lectorem, ne diuersas herbas vnam esse putaret, monere volui.

ADNOTATIO.

Hæc *Brafica camina* licet *Mercurialis mas* dicatur ob eius similitudinem, tamen *Dioscoridi diuersæ sunt plantæ.*

De *Colutea*. CAP. CLXX.

NOMINA.

Colutea Græcis, *Colytea* & *Colutea* Latinis [Gallicè *Baguenaudier*] dicitur: à nullo tamen, quod sciam, veterum quam à *Theophrasto* lib. iij. de plant. histo. cap. xvij. celebrata.

Colytea siue Colutea.

Sena.

GE

GENERA.

Duo eius sunt genera. Vnum quod priuatim *Colutea* vocatur, officinis incognitum. Germani *vuelſch Zinſen* appellant. [Galli *Baguenaudier*.] Alterum officinis cognitum & frequenti vsu à medicis vsurpatum, Mauritano sermone *Sena* nominatur. Germani ad eam alludentes appellationem, *Senet* [Galli etiam *sené*] nuncupant. Differunt autem inter se magnitudine: siquidem primum genus maius est altero, utpote quod quadriennio, *Theophrasto* loco paulò ante citato teste, se in arborem efferat. Siliquæ etiam illius magis turgido spiritu distenduntur. *Sena* verò siliquas profert lunatas, nec ita prætumidas. Semen denique *Coluteæ* rotundum, lentis obtinens similitudinem: *Senæ* autem oblongum, cordisque humani instar acuminatum.

FORMA.

Frutex est ramis exilibus, folio scæni-græci, flore genistæ aut pisi, luteo, membranæo folliculo, pellucente, prætumido & veluti quodam spiritu distendente turgido, ita ut digitis si prematur, crepitans disſiliat, in quo semine atrum, durum, latum, lentis magnitudine, pisi gustu, in ordinemque digestum clauditur.

LOCVS.

Satum vtrunque in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret *Colutea* Maio & Iunio mensibus, ac subinde in siquis oblongis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Arabes calidam in principio secundi, & siccam in primo ordine statuunt.

VIRES EXACTVARIO.

Sena siliquosus quidam fructus à barbaris appellatur, qui citra noxam drachmæ pondusculo potus, pituitam & bilem deicit, post hos reliquos humores modestissimè purgat, retorridam atramque bilem, eiusque suffusiones ex gallinaceo iure depellit. Vetusito capitis dolori, scabiei, comitialibus, impetigini succurrit. Sed feruefacti ius potius quam triti farina propinatur. Interaneorum obstructions tollit.

E iij AP

APPENDIX.

Quum non forma tātū imò etiam sapore duo hæc Coluteæ genera sibi similia sint, faciliè etiam hinc colligitur facultate inter se minimè differre. Quare vtrunque citra molestiam atram bilem retorridamq; educit, caputq; ac cerebrum, & instruméta sensuum à noxijs purgat humoribus. Quid multa? Aduersus omnia vitia ab atra bile nata valet.

APPENDIX ALTERA.

Dum hosce commentarios conscriberemus, non erat ad manum græcus Theophrastus: quare cū Latino tantū vtendum esset exemplari Theophrasti, nō fatis conijcere potuimus, an per *v* aut per *s* vox ipsa scriberetur, cum non raro Latini eas voces in quibus Græcè *v* est per, vt, efferant. Quare Latine dici hanc herbam Coluteam & Colyteam putauimus. Sed nactus tandè Græco Theophrasti codice, statim deprehēdimus κολυτῖα ἀκολυτῖα diuersam esse: id ipsum enim Theophrastus manifestè innuit. In Latina verò Theodori versione perperam pro Colytea scribitur Colycea: id quod nobis etiam tenebras offudit.

ADNOTATIO.

Colutea nobis Baguenaudier, cuius folia & folliculos sena loco nō sine viribus substituunt pauperes.

De Coronopo. Cap. CLXXI.

NOMINA.

Kορονόπος, ἢ ἀσπίον Græcis. Pes Cornicis & Sanguinaria Latinis dicitur. Officinis incognita herba. Germanis comode Kraen oder Rappensfuß [Gallicè Capriole, ou Sanguinaire, ou Dent au Chien. Jappellari potest. Coronopus enim non alia ratione dici cepit, quàm quòd Cornicis pedem, effigie repræsentet. Sanguinaria autem, Sanguinalisve vocata est, quòd sanguini sistendo apta sit herba. Sunt qui herbam stellæ nominant, alludentes haud dubiè ad Græcam appellationem astrion. Nonnulli quòd foliū eius multipartitò confectum, in ceruini cornu imaginem effigietur, Ceruinum cornu vocarunt.

For

FORMA.

Coronopus.

Herbula est oblonga per terram strata, foliis fissis, radice gracili & adstringente. Ex qua quidem descriptione, etsi cōcisa admodum, satis liquet, herbam hanc cuius picturā damus esse Coronopū. Herbula enim est foliis oblongis & scissis, ac in multas partes laciniatis atque adedò cornicis pedem effigie referentibus humi quoque sē per sparsa pserpitis: radice deniq; tenui admodū & adstringēte prædita: Quibus omnibus id quoque accedit, quòd Dioscorides Psyllium folia Coronopo similia habere scribit. Quod si verū esse ex vtriusq; herbæ collatione experiri volueris, senties Coronopi huius nostri folia planè Psyllii foliis simillima esse, potissimū vbi primū è terra erumpunt: imò quod ad folia, flores & semina attinet, omnia in vtrisque sibi similia deprehēndes, in eoq; solo distare comperies, quòd Psyllium folia nō fissā habeat, & in altū surgat, singulaque iam dicta maiora producat: contra Coronopus humi repat, minoraq; omnia pferat. Vtraq; igitur herba luteos obtinet flores & semina in capitulis pulicibus similia. Capitula verò in Coronopo sūt multò quàm in Psyllio tenuiora ac longiora, id quod pictura graphicè monstrabit. Ex iis quoque manifestum fit errare illos toto cælo, qui gramen aculeatum & Coronopū

E iij vnam

vnam & eandem herbam esse contendunt, cum tamen forma non parum distare videatur. Atque hinc est quod omnes veteres tam Graeci quam Latini vtraque herbam seorsim, & in diuersis locis descriperint. Plinius siquidem lib. xxiii. capi xix. aculeatum gramin in cacumine aculeos plurimum quinos habere, atque adeo Dactylon vocatum esse hoc nomine, quod scilicet digitorum speciem referat, scribit. Coronopus vero neque quinos, neque in cacumina aculeos obtinet, sed tantum folia fissa, vel si aculeos placet appellare has fissuras, non in cacumine, sed in ambitu passim foliorum eas reperies: ut certum sit Coronopus non esse aculeatum gramin.

LOCVS.

Dioscorides in incultis, semitis, & iuxta domicilia nasci tradit. In Germania tamen, quod sciam, nusquam nisi sataprouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, ac subinde in oblongis capitulis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ex adstrictione ipsa satis constat radicem ipsam ficcandi vi praeditam esse.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba cocta estur olerum modo. Radicem habet in cibo adstringentem, quae coeliacis conducatur.

EX GALENO.

Coronopodis radix comesta coeliacis prodesse creditur.

EX PLINIO.

Seritur interim Coronopus, quoniam radix coeliacis praecclare facit in cinere tosta.

ADNOTATIO.

Coronopus, id est pedem cornicis pingit quam nos merito cornu ceruini vocamus, quod adulta eius folia cornu ceruini effigie ramosa sint. Coronopus nobis alius est in syluis frequens solo inferne violae nigrae aut geranium referente, supernè exiguè in pedis cornicis formam plane diuiso, cui stros supereminet luteus paruss.

De Cyclamino. CAP. CLXXII.

NO

NOMINA.

Κυκλαμίνος, ή ήχθυόθηρον Graecis, Rapum & tuber, umbilicusque terrae Latinis, Cyclamen officinis mutata voce, Panis porcinus & terrae, atque Arthanita à nostrae etatis herbariis. Germanis **Erdvurtz oder Apffel Schyvlein oder Sevvbrot** Gallicè **Pain de Pourcean** dicitur. Cyclamino Graeci nomen fecerunt, circumactam in orbem eius circinationem cõtemplati **απο του κύκλου** quasi ab orbem Cyclaminon, hoc est orbicularem dixerunt. Fuitque haec prior & antiquior plantae huius appellatio. Ichthyotheron verò idem, quod pisces ea necantur, nominauerunt. Romani Rapum terre, quoniam eius radix in terravelut Rapum extuberat. Quae sane ratione Terrae tuber, quod in molem quandam intumeat: aut Umbilicum terrae, quoniam ut umbilicus circumacta forma emergit, sic & Cyclaminus sub terra conspicitur, etiam appellatur. Umbilicus terre. Panem porcinum haud dubiè primùm vocarunt Panis porcinus. subulci, qui pecori suo radicem huius gratam panibus cognouerunt. Cetera. Panistera. teri antiquum Cyclamini nomen ignorantes, quod sepius radicem in orbem circumactam intuerentur, quae non globum intumescens, sed veluti pressa sese in latitudine explicaret, qua forma quotidiano vsu panes visuntur, Terrae panem cõperunt appellare.

Cyclaminus.

FORMA.

Folia Hederæ habet,
E v pur

purpurea. varia, supra infraque albicantibus maculis. Caulem longitudine quatuor digitorum, nudum, foliisque carentem, in quo flores rosarum effigie purpurei. Radicem nigram, Rapo similem, in latitudinem se pandentem.

LOCVS.

Nascitur in vmbrosis & vepribus, maximè sub arboribus.

TEMPVS.

Cyclaminus ad finem Augusti folia sua quæ per integrum reinuit annum, amittit: & subinde noua emittit, atque statim inter ea flores ostendit, qui integro durant autumno.

TEMPERAMENTVM.

Clarum est ex particularibus operationibus, quas statim subiiciemus, Cyclaminum esse calidam & siccam in tertio ordine.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix Cyclamini cum hydromelite pota pituitam, a quamque per inferna trahit. Menses pota & apposita cit. Tradunt si prægnans mulier radicem transgrediatur, abortum fieri. Partum appensa accelerat. Bibitur & in vino contra lethalia, præsertim leporem marinum. Illita contra serpentium ictus remedio est. Immista vino ebrietatem facit. Regium morbum sistit tribus drachmis pota cum passio, aut diluta mulsâ. Sed oportet eum qui bibit cubiculo calido reclinare, multis vestibus contextum, quod sudet. Eiectus verò sudor felleus colore inuenitur. Succus eius ad purgandum caput, naribus instillatur. Sedi etiam ad deicienda excrementa in lana subiicitur. Vmbilico, imo ventri & coxæ illirus succus aluum mollit, verum abortum efficit. Suffusis & hebetibus oculis inunctus cum melle succus prodest. Medicamentis abortum inferentibus admiscetur. Sedem procidentem cum aceto inunctus succus compescit. Exprimitur tusa radice succus, & ad mellis crassitudinem decoquitur. Radix cutem extergit. Exanthemata exprimit. Vulneribus per se ex aceto aut melle medetur. Illita lienem minuit. Vitia cutis in facie à sole & alopecias emendat. Decocto eius luxata, podagra, & capitis vlcuscula, pernio-

nes

nesque vtiliter fouentur. Ipsaque in vetere oleo seruesacta, ad cicatricem perducit quæ oleo illo inuncta fuerint. Cauata radix oleo expletur, & cineri feruenti imponitur, adiecto interdum thyrrenicæ ceræ modico, vt strigmentosi crassitudinem contrahat, vnguentum cum primis vtile pernioibus. Radix Scillæ modo concisa reponitur. Narrant ad amatoriam assumi contusam, & in pastillos conformatam.

EXGALENO.

Cyclaminus varias vires obrinet, nam & extergit, & incidit, & ora venarum aperit, & attrahit, & discutit. Clarum verò id est ex particularibus operibus. Nam succus eius hæmorrhoidas reserat, violenterque ad secessum prouocat in floccis appositus. Sic etiam medicamentis tubercula, strumas, aliasque durities discutientibus commiscetur, ac suffusis cum melle illitus competit: ad hæc quoque per nares expurgat. Ad eò est vehemens eius facultas, vt abdomine illito ventrem subducat, & fortum interimat. Nam & alioqui validum interimendo conceptui medicamen est, in pessò addito. Totâ verò radix succo imbecillior est, quamquam & ipsa vehemens sit. Nam & menses siue epota, siue apposita euocat, & regio morbo prodest, non modò ipsum viscus expurgans, sed etiam quæ in toto corpore bilis fuerit, eam per sudorem excernens. Proinde à potione omnibus modis sudoris adiuuanda prouocatio est. Modus eius bibendi est drachmarum trium, siue cum melicrato, siue cum passio. Cutem extergit cum in aliis, tum quòd alopecias, ephe-lidas, omniaque exanthemata curet. Lienem quoque induratum iuuat illita, tum recens, tum arida. Sunt qui radicem siccam asthmaticis exhibeant.

EXPLINIO.

Cyclamini radix contra serpentes omnes bibitur. In omnibus ferenda domibus, si verum est, vbi fata sit, nihil nocere mala medicamenta, amuletum vocant: narrantque ea ebrietatem repræsentari, addita in vinum radice. Et siccata Scillæ modo concisa reponitur, decoquiturque eadem ad crassitudinem mellis. Suum tamen venenum inest ei: tradunt

duntq; si prægnans radicem eam transgrediatur, abortum fieri. Radix denique tribus drachmis bibitur in loco calido, & perfrictionibus tuto: sudores enim felleos mouet.

ADNOTATIO.

Cyclaminus frequens in loco Aurelianensi, in hortis etiam nostris prouenit.

De Cypero. CAP. CLXXIII.
NOMINA.

Κύπερος ἢ **κόρυρος** Græcis, Cyperus & Cyprius Latinis dicitur. Quum enim Græci quandoque diphthongo, vt Theophrastus, quandoque vocali breui, quemadmodum Dioscorides, Galenus & alij quidam, penultimam scribât, fit vt aliqui, e, alij verò, i, retineant. Poëtæ qui, e, ex diphthongo retinuerunt, meritò penultimam in Cypero produciunt. Officinæ latinum nomen retinuerunt. Germanis

Unilder Balgan [Gal-
lis *Souchet*] vocatur.

FORMA.

Cyperus porri folia habet, longiora tamen, graciliora & solidiora. Caulem cubitalem, & nonnunquam altiorem, angulosum, schæno simile, in cuius cacumine minorum foliorum ac feminis productio est. Radices illi subsunt, quarum vsus est, oblongæ, oliuarum modo sibi inuicem commissæ, aut rotundæ, nigræ, suauiter olentes, & amaræ: vel, vt Theophrastus delineauit,

Cyperus.

uit, inæquales, partim crassæ, carnosæq; partim graciles atque furculosæ. Ex qua descriptione omnibus esse perspicuum arbitramur, stirpem cuius nunc picturam damus esse Cyperum. Siquidem folia fert porracea, longiora, exilioraq; caulem altitudine cubiti, aut altiorem, angulosum, in cuius cacumine minuta folia prodeunt, inter quæ semen re fidet. Radices huic sunt oblongæ, oliuarum modo inter se connexæ ac inuicem implexæ, aut rotundæ, nigræ, iucundè spirantes, gustu amaræ. Præterea magna inæqualitate notantur, quòd pars quædam crassa carnosaq; quædam gracilis atq; lignosa sit. Nemo enim non videt radicis tenuitatè furculosam protinus in oliuaria tubercula verticillari. Nascitur quoq; è latere huius radícula (quod Theophrastus etiam notauit) vnde cauliculus erumpit alius, vt pictura affabrè monstrat.

LOCVS.

Nascitur in locis cultis & palustribus. In Germania certè non nisi cultus in hortis prouenit.

TEMPVS.

Minuta folia in cacumine cum semine Iunio & Iulio mē se producit.

TEMPERAMENTVM.

Cypero radices maximè vsui sunt, excalescentes pariter & exiccantes citra mordacitatem.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radici Cyperi calefaciendi vis inest, vrinamq; mouendi. Calculosis & aqua inter cutem correptis pota succurrit. Aduersus scorpionum ictus remedio est. Refrigerationibus vuluæ & præclusionibus fotu auxiliatur. Pellit menses. Arida trita oris vlceribus, etiam si depascant, prodest. Ma lagmatis calefacientibus miscetur, & vnguentorum spissamentis accommodatur.

EX GALENO.

Cypero radices inaximè vsui sunt, excalescentes pariter & exiccantes citra mordacitatem. Itaque vlceribus quæ præ nimia humiditate cicatricem difficulter admittūt, mirificè pro

profunt: habent enim quiddam etiam adstringens, quapropter vlcibus item conueniunt. Quin & incidendi vim quampiam illis inesse testificandum, qua & calculo vexatis congruunt, & vrinam mensesq; mouent.

EX PLINIO.

Cypero vis in medicina psilothri. Illinitur pterygiis, vlcibusq; genitalium, & quæ in humore sunt omnibus, sicut oris vlcibus. Radix aduersus serpentium ictus & scor pionum præsertim remedio est. Vuluas aperit pota. Largio ri tanta vis, expellit eas. Vrinam ciet & calculos: ob id vtilis sima hydropicis. Illinitur & vlcibus quæ serpunt, sed his præcipuè quæ in stomacho sunt, ex vino vel aceto illita. Iūci radix in tribus heminis aquæ decocta ad tertias tussi medetur. Semen tostum & in aqua potum, sistit aluum & fœminarum menses, capitisq; dolores facit.

ADNOTATIO.

Cyperus nobis Souchet, fortè à radice quam Galli Souche vocant, cuius vis & vsus est præcipuus.

De Lathyri. CAP. CLXXIII.
NOMINA.

Kαρυς Græcis, Lathyris Latinis, Officinis Cataputia minor, quod in pilulis quibusdam, seu potius catapotiiis, semen ferat: aut, quod verisimilius est, quia granis eius ad aluum subducendam pro catapotiiis vtantur. Germani **Springkraut**, **Springkörner** oder **Treibkörner** appellant, quod semen scilicet nisi in tempore auferatur, sua sponte ex loculamentis saliendo excidat. [Gallicè *Espurge*.]

FORMA.

Caulem profert cubitalem, vacuū, digiti crassitudine: in eius cacumine sunt alæ. Folia in caule oblonga, amygdalinis similia, latiora tamen & læuiora. Quæ verò in summis sunt ramulis, minora, Aristolochiæ aut oblongæ Hederæ figura. Fructum fert in summis ramis tribus loculamentis distinctum,

Lathyris.

dine. Gignuntur in fastigio alæ, & folia in caule oblonga, amygdalæ proxima, latiora & læuiora. Quæ autem in summis emicant ramulis, minora iis quæ caulem ambiunt conspiciuntur, Aristolochiæ aut lægioris Hederæ figura. In cacuminibus fructum gerit triplici cellula cōceptaculove distinctum, ceu Capparin rotundum, in cuius ventriculis granaria tria intercurfantibus membranis diuisa continentur, eruis maiora, rotunda, quæ corticibus exuta alba spectantur, gustatu dulcia.

LOCVS.

Nascitur locis cultis & sabulosis.

TEMPVS.

Carpitur autumno dum fructu prægnans est, semenq; eximitur dum tuniculæ quibus includitur, inaruerunt.

TEMPERAMENTVM.

Calidam

stinctū, rotundum ceu Capparin, in quo terna sunt semina putaminibus inuicem discreta, rotunda, maiora cruvis, quæ quum corticibus exuuntur, candida sunt & gustu dulcia. Radix illi tenuis & inutilis. Totus autem frutex lacteo liquore, Tithymali modo, plenus est. Hanc certè descriptionem, si singula comparare velis, ita Cataputia minori quadrare inuenies, vt nulla prorsus sit nota quam non pictura referat. Nam hæc caulem cubitali emittit longitudine, & digitali crassitudine.

Cataputia minor.

Calidam in tertio, & in primo ordine humidam statunt.
VIRES EX DIOSCORIDE.

Purgât aluum grana eius sex vel septem sumpta in cata porio, aut comesta, aut cum caricis aut palmulis deuorata frigida, superpota aqua. Ducunt autem pituitam & bilem, & aquas. Succus Tithymali modo exceptus, eundem effectum præstat. Folia cū gallinaceo aut oseribus decoquūtur
EX GALENO.

Sunt qui Lathyrim dicāt Tithymali esse speciē, tū quòd similiter illis succum habeat, tum quòd eodem modo purget, vniuersaque illis facultate similis sit, nisi quòd semē gustantibus videatur dulce: quod sanè etiam maximè purgatoriam vim obtinet.

EX PLINIO.

Grana vicena in aqua pura aut mulsa pota, hydropicos sanant. Trahunt & bilem. Qui vehementiùs purgari volunt, cum folliculis ipsis sumunt ea, nam stomachum lædunt: itaque inuentum est, vt cum pisce, aut iure gallinacei fumerentur.

ADNOTATIO.

Lathyris nobis à purgandi violentia Espurge dicitur.

De Leucoio Dioscoridis. CAP. CLXXV.

NOMINA.

Kωκκίον Græcis, viola alba, vel Viola simpliciter Latinis: officinis Mauritana voce Cheiri vel Keirim appellatur. Germanis *Ueiel* [Gallicè *Violier.*] Non autem temerè adiectum est Dioscoridis: hac enim voce à leucoio Teophrasti, de quo suo loco dicemus, segregare volumus.

GENERA.

Etsi Leucoii nomine Viola significetur cãdida, tamè & pro lutea, & cœrulea, & purpurea solet vsurpari. Quatuor itaque Violæ huius sunt genera, quæ sola florum diuersita te inter se differunt. Alia enim cãdida alia lutea, alia purpurea

rea. Non est tamen quòd per purpuream hic intelligas eam quæ Græcis *ἰορ*, & Latinis propriè Viola dicitur: nam eius alia ab ea de qua hic agimus familia est, huicque tum qualitate tum facultate, adde etiam forma, contraria. Ea enim quæ *ἰορ* Græcis vocatur, humilis est, ob id à nonnullis Sessilis dicta, & latiore folio. Contrà nostra illa vt mox dicemus, cubitali est altitudine, & minimè sessilis. Idem de candida dictum putes, nam ea quoque duplex est: vna de qua hic fit sermo, alia sessilis, de qua in præsentia nihil dicemus: cœruleas enim videre non licuit. Quare suppositum hoc verbum in Dioscoride puto, maximè cum Plinius lib. xxi. vbi de fatiuis Violis loquitur, purpurea scilicet lutea & alba, nullam de cœrulea mentionem fecerit.

FORMA.

Leucon Diofcoridis.

Viola lutea.

Cubitali altitudine profiliunt, ramosæ, caule Brassicæ, F exiliore,

Viola candida duplex.

Viola purpurea.

Hoc itaque tempore flores carpendi. Semen inter æstatis initia profert.

TEMPERAMENTVM.

Leucoion abstergentem facultatem possidet, & tenuum est partium, Galeno autore: proinde vt calidum sit necesse est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Lutea in medicina præcipui vsus est. Huius flores aridi efferefacti in defensionibus, contra vuluæ inflammationes valent, & menstrua educunt. Cerato excepti rimas sedis sanant: cum melle oris vlcera. Semen eius duum drachmarum pondere ex vino potum, aut cum melle appositum, menses, secundas & fœtum educit. Radices cum aceto illitæ, reprimunt lienem, & podagricos iuuant.

EX

exiliore, folio lōgo, molli, canescente, flore quadrifolio, Viola sylvestris odorem referente; non vnus coloris, nam alij candidi, alij lutei, alij purpurei. Semen foliaceum tenuibusquidē, sed quincuncialibus filiquis continetur.

LOCVS.

Vbique ferè in hortis & cultis reperiuntur. Non enim nascuntur magna ex parte nisi satæ fuerint.

TEMPVS.

Primo vere, & maio potissimum mēse, inter flores emicat Leucoion.

EX GALENO.

Leucoii frutex vniuersus extergentem facultatem obtinet, ac tenuium partium est, plus tamen flores, & inter hos qui sunt sicciores magis etiam quam virides, adeo vt & oculorum crassas cicatrices extenuent. Tum menses quoque decoctum eorum mouet, & secundas, fœtumque emortuū elicit, & si bibatur, abortum facit. Est ergo id medicamentum, vt si quod aliud, amarum. Quod si quis vitium eius vehementiam multa aqua admissa mitiget, aut certe id genus aliquo, habebit & ad phlegmonas bonum medicamentum. Sic decoctum eius si nō merum fuerit, vteri phlegmonas identidem perfusum sanat, potissimum quæ diutino tempore ad scirri modum induruere. Sic cum cerato vlcera ægrè ad cicatricem peruenientia curat. Sunt verò etiam qui cum melle ad oris vlcera adhibeant. Semen quum eiusdem sit facultatis, aptissimum est duarum drachmarum mensura potum, tum mensibus ciendis cum melle appositum conuenire creditur, fœtumque viuente interficere ac mortuū eijcere. Radices similis quoque facultatis, nisi quatenus crassioris sunt essentia, & magis terrene, cū aceto lienes induratos sanant. Nonnulli verò & phlegmonas induratos iis curant.

EX PLINIO.

Extenuant, menstrua & vrinam ciunt. Minor vis est recentibus, ideoque aridis post annum vtendum. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus, menses trahit. Radices eius cum aceto illitæ sedant lienem. Item podagram, oculorum inflammationes, cum myrrha & croco. Folia cum melle purgant capitis vlcera, cum cera rimas sedis, & quæ in humidis sunt. Ex aceto verò collectiones sanant.

ADNOTATIO.

Leucoia nobis à caryophyllis in floribus figura & acrimonia Cyrosee dicuntur, & vnum genus luteum officinis cum Mauris xeri.

De Lapatho. CAP. CLXXVI.

NOMINA.

Λάπαθος Græci, Rumicè Latini, Barbari Lapatium vocant. Lapatium autem ab effectu nomē accepit, quod

F ij scilicet

scilicet exinaniat: etenim $\lambda\alpha\omega\alpha\kappa\epsilon\iota\upsilon\iota$ vacuare vel exinanire Græcis est: omnium siquidem generum foliis decoctis alius mollitur.

GENERA.

Primum Huius quatuor genera facit Dioscorides. Primum oxylapathon Græcis & Latinis dicitur. Officinæ Lapatium acutū, Germani *Oengelvvurts, Brindvvurts, Streiffvvurts, Sittervvurts, vvvildampffer* [Galli *Parelle, ou Lapatience*] nominant. Oxylapathum, quamuis anceps in acidū saporem vel acutam figuram videatur significatio, tamen nomen hoc à foliis, quæ in mucronem desinunt, accepisse videtur. Secundum genus hortense priori dissimile, non quidem in vniuersum, sed dūtaxat in foliis, quæ, Serapione teste, multò sunt latiora. [Galli hodie *la Rhabarbe des moynes* vocāt] Hoc genus haud dubiè est Rhabarbarum monachorum, quod passim hodie in hortis plantatur: Oxylapathum enim per omnia ferè simile est, folia tamen latiora obtinet, & ob cultum paulò tenerius est. Cùm autem priuū erumpunt folia, purpurea ferè sunt, dein quotidie viridiora fiūt, vt pictura ipsa monstrat. Tertium sylvestre, paruum, plantagini simile, molle & humile est, quod vulgato nomine bonus Henrichus, germanicè *gouter Henrich* [Gallicè etiam *Bon Henry*] dicitur: id quod ex forma primū colligitur: folia enim eius oxalidi, nisi quòd ampliora sunt, atque adeò ad plātaginis non nihil accedunt folia, similia sunt. Flores autem eius & semen sic Oxylapathum referunt, vt vix ab inuicem discerni queant. Dein vires etiam conueniunt: vulneraria enim herba est Bonus Henrichus, ac mirificè ad fordida purganda, ac glutinanda vlcera confert, sic vt appensa etiam, ac trita vulneribus imposita, vermes qui in iis nati sunt excidere faciat. Quartum genus Græci *ἰσαλιδία*, Latini Oxaliden, Officinæ Acetosam, Germani *Saur Ampffer* [Galli verò *Oseille, Vinette, Sallette*] nominant. Oxalis autem ideo dicta est, quòd in gustu acorem planè respiciat, unde etiam vulgus Acetosam vocauit. Hanc propriè Romani appellarunt Rumicem, forsitan quòd ab ea succus non aliter atque mamma (quam Rumen veteres dixerunt) sitientibus exugi

exugi solet. Galenus tria tantum genera Lapathi facit, Oxaliden, Oxylapathon & Hippolapathon, quòd sic Græci quasi grande Lapathum dicunt, magnis amplisque rebus hippo præponere soliti, ab equo excellentis amplitudinis animali magnitudinem mutuantes.

FORMA.

Oxilapathum.

Rumicis secundum genus.

Oxilapathum foliis duris & in cacumine acutis, semine herbaceo acuminato ex minutissimis pediculis dependente, radice longa & lutea vel potius crocea. Secundum genus Oxylapathum perquam simile est, foliis tamen latioribus ac tenerioribus constat, caule bicubitali interdum, striato, floribus exiguis, luteis, semine vt Oxylapathum triangulari, radice longa & lutea seu crocea. Tertiu genus, quod vulgus hodie Bonum Henricum vocat, folium Oxalidi, latius tamen, aut Aro, vel vt Dioscorides inquit, plātaginive simile

F iij obtinet.

*Rumicis tertium genus**Oxalis.*

obtinet. Aliqua enim Ari, aliqua autem plātaginis folia referunt. Caulem prioribus duobus humiliorem, in quo flores & semina racematim multa dependent. Radicem verò longam & subflanam. Oxalis autem folia syluestri & paruo humilive Rumici similia habet. Caulis eius non adeò grandis est, sesquicubitum altus. Semen acuminatum, rubrum, quod foliaceo vestitur in uolucro, sapore acri, quod in caule & adnascentibus coliculis nascitur.

LOCVS.

Oxylapathon in palustribus & circa fossas potissimum nascitur. Secundum genus hodie in multorum hortis conuenit. Tertium passim in areis, sepibus & circa itinera crescit. Oxalis in omnibus pratis copiosissime prouenit.

TEM-

TEMPVS.

Aestate antequam prata demetatur omnium copia haberi potest.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores Acetosani statuunt esse frigidam & siccam in secundo. Atqui quale huius & reliquarum Rumicis sit temperamentum, ex facultatibus earundem, quas mox dicemus, facile deprehendent studiosi. Secundi generis Rumex in foliis manifestissimam aciditatem ostendit, ut hinc etiam coniecere liceat esse Rumicem, utcumque monachi, & cum iis multi quoque medici, Rhubarbarum esse contendunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnium Rumicum olus decoctum aluum mollit. Crudum illitum cum rosaceo aut croco melicerides discutit. Semen syluestris & Oxylapathi & Oxalidis cum aqua aut vino vtiliter contra dysenterias, celiacos affectus, stomachi fastidia scorpionumque ictus bibitur. Si quis etiam in potu praesumat, nihil ictus patietur. Radices ipsarum ex aceto & crudae illite, lepras, imperigines, scabrososque vngues sanant. Sed antea locus aceto & nitro in sole perfricandus est. Pruritus decoctum earum sedat, si eo foueantur. Coctae in vino si cum iure colluantur, aurium dentiumque dolorum mulcent. Strumas parotidasque discutiunt si cum vino decoctae illinantur. Lienis autem cum aceto. Aliqui vtuntur radicibus contra strumas, vinculo collo eas appendentes. Tritae & appositae fecinarum fluxiones sistunt. Decoctae cum vino & potu regio morbo correptos emendant. Calculos vesicae comminunt. Menfes cient. Scorpionum ictibus auxiliantur. Hippolapathon easdem antedictis Rumicis generibus vires obtinet.

EX GALENO.

Lapathum moderatè digerentem facultatem habet, oxylapathum verò mistam: nam simul cum eo quòd digerit, non nihil quoque reprimendi facultate participat. Semen eorum manifestam quaedam adstrictionem obtinet, adeò vt & dysenterias, & alui profluvia sanet, potissimum autem oxylapathum. Hippolapathon easdem dictis facultates obtinet, sed imbecilliores.

F iij EX

EX PLINIO.

Syluestria Lapatha scorpionum ictibus medentur, & ferre prohibet habentes. Radix aceto decocta si coletur, succus dentibus auxiliatur: si vero bibatur, morbo regio. Semen, stomachi inextricabilia vitia sanat. Hippolapathi radices priuatim unguis scabrosos detrahunt. Dysentericos, semen duabus drachmis in vino potum, liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua caelesti, sanguinem reiicientibus, adiecta acacia lentis magnitudine, prodest. Praestantissimos pastillos faciunt ex foliis & radice, addito nitro & iure exiguo. In vsu aceto diluunt. Sed satiuum in epiphoris oculorum illinunt frontibus. Radice melicerias & lepras curant. In vino vero decocta, strumas & parotidas & calculos. Poto vino & lienes, celiacos aequè & dysentericos & tenafinos. Ad eademque omnia efficacius ius Lapathi, & tutus facit, & vrinam ciet, & oculorum caliginem discutit. Item pruritus corporis, in folia balnearum additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat & commanducata detes. Eadem decocta cum vino, sistit aluum. Folia soluunt adiecto sale.

APPENDIX.

Rhabarbari monachorum facultas.

Alterius generis Rumicis, qui Rhabarbarum monachorum vocatur, radix purgandi etiam vim obtinet, si in puluerem redacta drachmae pondere sumatur. Neque id mirum admodum, cum etiam Dioscorides ipse omnium Rumiculus decoctum aluum mollire, atque decoctas eorundem radices cum vino, regio morbo correptos emendare, ob bilis nimirum per inferna educationem, testetur.

ADNOTATIO.

Oxylapatum à lapato, vulgus la Patience & Parelle. Secundum genus Lapatum rotundum vulgo dictum videtur, aut ei affine Rhabarbarum Cartusianorum. Tertium genus est Oxalis vulgaris, nomen Parisius Oseille retinens.

DE

De Limonio. CAP. CLXXVII.

NOMINA.

ἡμοδίων Græcis, Limoniū, Beta syluestris, & Tintinabulū terræ Latinis, Vulgò Pyrola, Germanis *Uwintergrün*, *Woltsmangolt*, *Uvaldmangolt*, oder *Uvaldtziel* [Gallis *Limoine*, ou *Bette de pré*, ou *Bette sauvage*,] appellatur. Beta autē syluestris hæc herba dicta est, quod in syluis & locis muscosis, hortēsi Betæ primū erūpētī haud dissimilis proueniat. Tintinabulū, à floribus eius tintinabulo similibus, Pyrola, quod eius folia arboris pyri folio similia sint.

Beta syluestris rube dicta.

Tintinabulum terra.

FORMA.

Limonium.

Folia Betæ similia habet, tenuiora tamen & minora, decem, aut plura. Caulem tenuem, rectum, lilio æqualem, semine rubro, gustuque adstringente plenum. Ex qua siquidem descriptione abundè liquet, herbam, quam vulgus Pyrolam vocat, esse Limonium. Folijs enim Betæ similis est, verum tenuioribus & minoribus (legendum enim in Dioscoride *μικρότερα* & non *μακρότερα*, Plinio libro vigesimo capite octauo teste) decem, interim pluribus. Caule tenui, recto, lilio simili, pleno feminis rubri, quod gustu adstringit. Quibus accedit quod Germanicè *Uvaldmangolt*, id est, Beta syluestris nominatur. Neque vires discrepant: adstringit enim vulneriæque herba est Pyrola, haud secus

F v at

atque Limonium. Flores denique tintinabulo similes sunt vt citra vllum discrimen Pyrolæ Dioscoridis esse Limoniū asseuerare liceat.

LOCVS.

In vmbrosis & syluestribus prouenit locis.

TEMPVS.

Iunio mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & semen gustu vehementer adstringunt, ita vt in tertio ordine siccitatis illud rectè recentiores collocent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen tritū in vino potum acetabuli mensura, dysentericis ac cæliaci auxiliatur. Rubrum, fœminarum profusum sistit.

EX GALENO.

Limonii semen vtpotè austerum, cæliaci, dysentericis & sanguinem spuētibus cum vino exhibent. Iuuat & profusum muliebre. Satis autem est acetabuli mensura.

EX PLINIO.

Huius folia ambustis vtilia, guttātia adstringunt. Semē acetabuli mēsurā dysentericis prodest. Aquæ è radice coctæ maculas vestium eluere dicuntur, itemque membranarū.

EX RECENTIORIBVS.

Pyrolæ decoctum interna & externa vulnera potum sanat. Item fistulis ac aliis malignis vlceribus medetur.

ADNOTATIO.

Limonium nobis frequens, officinis nomen non habet.

De Lamio. CAP. CLXXVIII.

NOMINA.

LAMIUM Plinio lib. xxj. ca. xv. & lib. xxij. cap. xiiij. vocatur. Vulgò vrtica iners & mortua. Sūt qui albam Vrticam nominent, & Archangelicam. Officinis inusitatū Germanicè *Todtnessel* oder *Taubnessel* [Gallicè *Ortie morte*, ou *Ortie blâche*] dicitur. Iners & mortua cognominata, quòd foliis non mordentibus sit mitissima.

GE

GENERA.

Vrticæ mortuæ tria inueniuntur genera. Vnum albis, (quod propriè Lamium dicitur) Alterum luteis, & Tertium purpureis floribus constat. Nos, quia folis floribus differunt, nec in eorum foliis aliquod discrimen apparet, vna ratione omnia tria complexi sumus genera.

FORMA.

Lamium.

Foliis constat Vrticę pungentis, minoribus, fimbriatis, candidioribus: lanugine nequam mordaci: caule quadrangulo: flore albo, luteo, aut purpureo: radice ex interuallis cinnis capillata. Graui odore tota fragrat. Innoxia est & morfu carer. Semen in caulibus per interualla copiosum & nigrum profert.

LOCVS.

Passim circa semitas & sepes nascuntur.

TEMPVS.

Vere primo, Maio potissimū mense, floribus abundant, & tota ferè æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum est Lamium, veluti etiam alia Vrticę genera, id quod ex gustu, eiusq; facultatibus deprehenditur.

VI

VIRES EX PLINIO.

Medetur cum mica salis contusis incusisq; , inustis & strumis, tumoribus, podagris, vulneribus. Album habet in medio folio, quod ignibus sacris medetur. Quidã è nostris tempore discreuere genera. Autumnalis Vrticæ radice alli gata intertians, ita v̄egri nuncupentur cum eruitur ea radix, & dicatur quæ, & cui, & quorũ filio eximatur, liberari morbo tradiderunt. Hoc idem contra quartanas pollere. Idem radice vrticæ addito sale, infixæ corpori extrahi. Foliis cum axũgia strumas discuti, vel si suppurauerint, erodi compleriq;.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores hac inerti Vrtica vtuntur sistendo ruentis è naribus sanguinis impetu, imæ ceruici vel scapulis alligãdo, inde sperant in aduersum trahi cruoris manantis impetum. Vlcibus denique, putredinibus & fistulis mirificè cõferre, ac mederi tradunt.

ADNOTATIO.

Lanium vrtica alba à flore vulgò dicitur.

De Lino. CAP. CLXXIX.

NOMINA.

Livov Græcis, Linũ Latinis & officinis, Germanis **Zein** oder **Flaschz**; [Gallis *Lin*] Appellatur.

FORMA.

Herba est tenui caule, foliis angustis, oblongis, & in summo acuminatis, floribus cœruleis, speciosis, quibus decidentibus folliculus enascitur in quo semina continentur fulua.

LOCVS.

Gaudet pingui solo & modicè humido. Agris autem noxium est, deteriores enim eos facit, id quod us carminibus in georgicis significauit Virgilius.

Vrit enim lini campum seges, vrit auenæ,

Vrunt letheo perfulsa papauera somno.

TEMPVS.

Vellitur æstate vbi maturitatem cõsecutum fuerit, quæ sanè

Linum.

sanè duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, vel flauescente colore.

TEMPERAMENTVM.

Est in primo ordine calidum, ac humiditatis & siccitatis quodammodo in medio situm.

VIRESEXDIO SCORIDE.

Semen Lini eandem Fœnogræco facultatem obtinet. Omnem intus forisq; inflammationem discutit & emollit, cum melle, oleo,

exiguaq; aqua decoctum, aut melle cocto exceptum. Vitta cutis in facie crudum, varosq; cum nitro & ficu illitum. Cum lixiuia autem parotidas, duritiesq; discutit. Herpetas in v̄ino decoctum, & fauos purgat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtii & mellis eximit. Cum melle vice eclegmatis sumptum, ea quæ in thorace sunt educit. Tussim lenit. Ventrem stimulat si cum melle & pipere mixtum pro placenta largiùs sumatur. Huius decoctum intestinorum vteriq; erosionibus iniectum medetur, adq; excrementorum eductionem prodest. Ad vuluæ inflammationes in defensionibus haud aliter quàm Fœnigræci perquam vile est.

EXGALENO.

Lini semen esum flatuosum est, etiam si frigatur, adeo sanè excrementitia humiditate plenum est. Visceribus ta-

men

men quæ circa hypochondria sunt, vt si quid aliud, gratum existit. Quidam hoc tosto instar opsonii non secus ac factitio sale cum garo vtuntur. In vsu est & melle conspersum. Inserunt nonnulli panibus quoque. Stomacho & concoctioni repugnat. Tenuiter corpus alit. Quod spectat ad deiectionem, nec laudandum, nec vituperandum, perexiguam tamen vim mouendæ vrinæ tenet, quæ in tosto efficacior est. Idem quoque aluum magis fistit. Rustici sæpenuerò torrefacto adiecta portione mellis vtuntur.

EX PLINIO.

Lini semen cum aliis quidem in vsu est. Et per se mulierum cutis vitia emendat in facie. Oculorum aciem succo adiuuat. Epiphoras cum thure & aqua, aut cum myrrha. Cum vino sedat parotidas. Cum melle, aut adipe, aut cera, stomachi solutiones inspersum polentæ modo. Anginas in aqua & oleo decoctum, & cum aniso illitum. Torretur vt aluum fistat. Cœliaci & dysenterici imponitur ex aceto. Ad iccinoris dolores estur cum vua passa & ad phthisim vtilissimè. Semine fiunt & eclegmata. Musculorum, neruorum, articulorum, ceruicam duritias, cerebri membranas mitigat farina seminis, nitro aut sale, aut cinere additis. Eadem cum fico item concoquit ac maturat. Cum radice verò cucumeris syluestris extrahit quæcunque corpori inbærent. Sic & fracta ossa. Serpere vlcus in vino decocta prohibet. Eruptiones pituitæ cum melle emendat. Vngues scabros cum pari modo Nasturtii, & testium vitia, & ramices cum resina & myrrha, & gangrenas ex aqua. Stomachi dolores cum Fœnogræco sextariis vtrisque decoctis in aqua mulsa. Intestinorum & thoracis perniciofa vitia, clystere in oleo & melle.

De Lichene. CAP. CLXXX.

NOMINA.

Hepatica
Lichen
quare di-
ctæ.

Αἰχμῆ Græcis, Liché Latinis, Officinis & herhariis *Hepatica*, Germanis *Stein oder Brunnenleberkraut* [Gallis *Hepatique*.] dicitur. Lichena autem Græci & Latini nominauerūt, quòd contra Lichenas omnibus remediis an

tepona

teponatur: aut à re ipsa nomen dederunt, quoniã saxa quibus hæret linguæ modo lambat. *Hepaticam* verò recentior res vocarunt, quòd iccinorum fibris similis conspiciatur. *quare.*

FORMA.

Folio succi pleno, crasso & oblongo constat, rorulentis petris adherente, sub quo cauliculi, pediculorum forma, capitula stellata habentes, exeunt.

LOCVS.

Nascitur in roscidis & grauius olentibus faxis.

TEMPVS.

Iulio mense ea, quæ dicta est, forma decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Abstergentem ac modicè refrigerantem facultatem, vtranque verò resiccantem habet. Abstergentem quidem atque exiccantem à petra, refrigerantem autem ab aqueo humore.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Lichen illitus sanguinis eruptiones fistit, & inflammationes compefcit. Imperigines sanat. Inunctus cum melle, regio morbo affectis prodest. Oris & linguæ defluxiones arcet.

EX GALENO.

Lichen qui in petris nascitur, est veluti muscus quidam, sed rectè ex plantarum genere censerì potest. Sic nominatus videtur, quòd lichenas seu imperigines curet. Extergen

tem

tem & mediocriter frigidam facultatē obtinet. Porrò quòd ex talibus substantiis componitur, aduersum esse inflammationi nihil mirum est. An verò sanguinis eruptiones sistat, vt Dioscorides ait, id nequiquam dicere queo.

EX PLINIO.

Sanguinem sistit vulneribus instillatus, & collectiones illitus. Morbum quoque regium cum melle sanat ore illito & lingua. Stigmata etiam delet.

De Linoxoste. CAP. CLXXXI.

NOMINA.

Mercurialis,
lis,
Mercurialis
lis curdis -
Ela.

Λ *ινόςωστις, ή ήρμουδ βορέντιος, ή πδα* Græcis, Mercurialis Latinis & Officinis dicitur. Germanis **Bingellkraut**, **Mercuriuskraut**, oder **Kuovvrtz**, [Gallis *Mercuriale*.] Mercurialis dicta est, quòd à Mercurio inuenta sit.

Mercurialis mas.

Mercurialis foemina.

GENE

GENERA.

Duo eius genera, mas & foemina, quæ faciliè ex eorundem descriptionibus discerni poterunt. Folia verò maribus nigriora, foeminis candidiora.

FORMA.

Mercurialis folia Ocimo similia habet: ad Helxines foliorum figuram accedentia, minora tamen. Ramulos geniculatos, alarum caua multa & densa habentes. Foemina semen fert racemosum & multum. Mas verò iuxta folia exiguum, rotundum, geminorum testiculorum modo connexum. Totus frutex dodrantalis, & nonnunquam maior.

LOCVS.

Nascitur in campestribus cultis, vinetisq; aliquibus locis tam copiosa & efficax, vt sapore suo vina etiam inficiat, & bibentibus ingrata reddat.

TEMPVS.

Augusto mense semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam in primo ordine esse asserunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vtraque aluum mouet olerum modo comesta. Cocta in aqua, & epota aqua, bilem & aquosa ducit. Creduntur præterea foeminæ folia trita & pota, aut post purgationem puendis apposita, vt foeminæ concipiantur efficere. Masculæ verò similiter adhibita, mares progenerare.

EX GALENO.

Mercuriali omnes duntaxat ad ventris purgationes vtuntur. Verumenimuerò si quis eius facere periculum volet, in cataplasmate sanè digerentis admodum facultatis esse experietur.

EX PLINIO.

Mirum est quod de vtroque eorum genere proditur: vt mares gignantur hunc facere, vt foeminæ illam. Hoc contingere si à conceptu succus protinus bibatur in passo, edan tūrve folia decocta ex oleo & sale, vel cruda ex aceto. Quisdam decoquunt eam in nouo fistili cum heliotropio, & duabus aut tribus spicis, donec decoquatur. Decoctum

G dari

dari iubent & herbam ipsam in cibo, altero die purgationis, mulieribus per triduum, quarto die à balneo coire eas. Hippocrates miris laudibus in mulierum vsu prædicauit illas. Easq; ad hunc modum adhuc medicorum nemo nouit. Ille eas vuluæ cum melle, vel rosaceo, vel irino, vel liriño admouit. Item ad ciendos menses, secūdasq;. Hoc idem præstare potu fotuq; dixit. Instillauit auribus furdis succum, inunxitq; cum vino vetere. Aluo folia imposuit, epiphris, stranguriæ & vesicæ. Decoctum eius dedit cum myrrha & thure. Aluo quidem soluendæ, vel in feбри, decoquitur quantum manus capiat, in duobus sextariis aque ad dimidias, bibitur sale & melle admixto, necnon cum vngula suis, aut gallinaceo decoctum salubrius. Purgationis causa putauere aliqui vtranq; dandam, siue cum malua decoctum. Thoracem purgant, bilem detrahūt, sed stomachum lædunt.

De Libanotide coronaria.

CAP. CLXXXII.

NOMINA.

LIBANOTIS Græcis, Rosmarinus Latinis & Officinis, Germanis **Rosmarin**, [Gallis *Rosmarin*] appellatur. Libanotis verò dicta est, quòd odorem thuris reddat. Libanotida autem non eam quæ simpliciter sic nominatur à Græcis intellige, sed eam quæ cum adiectione, coronaria Libanotis appellatur.

FORMA.

Rosmarinus qua necentes coronas vtuntur, virgas habet tenues, circa quas folia tenuia, crebra, oblonga & gracilia, intus candicantia, exteriore autem parte viridia, grauitè odorata. Florem, quod Dioscorides omisit, in candido cœruleum, radicem nigram, multis fibris eapillatam.

LOCVS.

Hodie passim in hortis & fœtilibus vasis plantatur. In Narbonensi autem Gallia sua sponte prouenit tam copiosè, vt eius incolæ aliud lignum non vrant.

TEM-

Rosmarinus.

TEMPVS.

Carpitur Maiò mense & deinde vsque ad Septembris mediū. Floretq; bis annuatim, vere & autumnò.

TEMPERAMENTVM.

Calida & sicca est, id quod ex gustu & viribus conicere quisque poterit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Calfacit. Regium morbum sanat, si quis eam in aqua decoxerit, & ante exercitia bibendam dederit, dein post exercitia lauerit, & vino potauerit. Miscetur etiā acopis, & musto oleo.

EXGALENO.

Libanotidis (quæ ad coronas est utilis, quam Romani Rosmarinum nuncupant) decoctum, regio morbo laborantes potum adiuuat. Omnes enim Libanotides abstergentis & incidentis facultatis sunt participes.

APPENDIX.

Recentiores Rosmarinum suffitu tussim & destillationē sedare tradunt. Et, quod imprimis nobile, tutam præstare in pestilentia domum crematam, nidore improbam aeris diluentem perniciem. Adiciunt & alias facultates, eas nempe: Rosmarinus corroborat cerebrum, sensus interiores, memoriam & cor. Succurrit tremori, resolutionique partium. Loquelam amissam reparat, & alia multa potest, quæ commemorare superuacaneum est.

G ij ADNO-

ADNOTATIO.

Rosmarinum coronariam tantum pingit, quod passim Luscurret.

De Ligustro. CAP. CLXXXIII.

NOMINA.

LIGVSTRVM Plinio aliisq; Latinis nominatur. Officinis inusitatū. Germanis *Beinholzlin*, *Dundholtz*, *Rein oder Schulvuedem*. [Gallis *Troesne*] dicitur. Quo autem nomine Græcis appellatum sit nondum certō nobis constat: neque enim vt ferē omnes hodie putant Cypros est, quæ Plinio lib. xii. teste, semen habet Coriandri, peregrinaque existit arbor. At Ligustrum semen non Coriandro simile, quod rotūdum ac subflauum est, sed potius atrum, & altera partelatum modiceque concauum in racemis profert. Nec arbor est peregrina, sed sponte in sepibus

Ligustrum.

& senticetis vbiq; prouenit. Mea tamen sentetia Phyllyrea potius apud Dioscoridē erit, quōd hæc Cypro cōgener ac similis sit, easdemq; quas Ligustrum facultates habeat. Iudicium tamen penes prudentem lectorem esse volumus,

FORMA.

Ligustrum arbor est parua, foliis Oleæ similibus: floribus paruulis, candidis & odoratis, racematis florentibus: fructibus initio virentibus, processu tēporis nigris, vuarum more congestis.

LOCVS.

Nihil frequentius Ligustro

gustro in vepribus occurrit, nihilq; crebrius in dumetis inuenitur, ita vt hoc nomine cōtēptū habeatur. Quapropter huc respiciens Virgilius in Bucolico carmine, eius flores negligi à pastoribus, ac inutiliter perire canit, dicens:

Alba ligusta cadunt, vacinia nigra leguntur.

TEMPVS.

Maiō mense floret, autumnō autem cum maturis bacis nigrescit.

TEMPERAMENTVM.

Et si forma non nihil à Cypro distet Ligustrū, tēperamēto tamen eodē est præditū. Eius enim folia & surculi mixta qualitate constant: discutiens enim quiddā cum aqua substantia, modicē calida, & quiddam etiam adstrictorium ex terrena substantia frigida, & sine morfu siccante, obtinent.

VIRESEX PLINIO.

Succus eius neruis, articulis, algoribus: folia vbiq; veteri vlceri cum salis mica, & oris exulcerationibus profunt. Acini contra phthiriasin, item cōtta intertrigines, foliave. Sanant & gallinaceorum pituitas acini.

APPENDIX.

Recentiores Ligustri succum vlcera oris, veteriq; sanare tradunt. Idem etiam posse folia in vino decocta aduciūt: vt hinc euidentissimum sit, foliis Ligustri, haud secus atque Cypri aut Phyllyreæ, adstrictoriam inesse vim, propter quā commanducata & decocta, oris potissimum vlceribus opitulantur.

ADNOTATIO.

Ligustrum Tronia officinis dicitur.

De Lunaria minore. CAP. CLXXXIIII.

NOMINA.

DIV multumque de huius herbæ nomenclatura fuimus solliciti, at vtunque multos interrogauerimus, tamen aliud nomen quā idipsum quo nunc appellamus expiscari haud potuimus. Vocetur itaque Lunaria minor donec certiozem appellationem habere contigerit. Ger-

Lunaria minor.

G ij manicē

manicè Klein *Donkraut*, vt sit ad Latinam nomenclaturam allusio quædam, nuncupetur. [Gallicè *Taure.*]

FORMA.

Lunaria minor.

Terrestre quid præ se fert gustata, atque parum adstringit, vt hinc mediocriter frigidam & siccam esse verissimile sit.

VIRES.

Vis foliorum eius haud dubiè vulneribus efficax, glutinandi nanque facultate prædita est. Chymicorum nugæ, quibus eius herbæ vfus frequentissimus est, lubens prætereò. Cõstat autem experientia, ad suppressendos menses, & albam muliebre profluuium: mirificè conferre hanc herbam.

De

ADNOTATIO.

Lunaria minor inuentu hic rara, quãquam nomen herbariis præ omnibus in ore est frequens, tum eius, tum etiam maioris.

De Lepidio. CAP. CLXXXV.

NOMINA.

Λεπιδιον Græcis, Lepidium Latinis appellatur. Vulgus herbariorum Piperitim nominat, Quam denominationem sequentes Germani nostri *Pfefferkraut*, [Gallorum vulgus *Passerage*] vocant. Nomen verò hoc à pipere traxit, cuius acrimoniam herba hæc gustata refert. Diuersa est verò (vt obiter parùm attentos moneam) ab ea planta quam Plinius Piperitim nuncupat: de qua suo loco dicemus copiosè. Sunt qui Lepidium alio nomine Raphanum nominent, quod non alia fit ratione, quàm quòd herba

Lepidium.

hæc, quòd ad folia attrinet, Raphano syluestri, quem Amoraciam alio nomine dicunt, admodum similis sit. Lepidium verò appellatū quòd *λεπιδιον*, hoc est, squamas & maculas in facie delect & repurget.

FORMA.

Fruticosum est, in cubitalè altitudinem surgens: folijs laurinis, sed mollibus, & maioribus. Sicquidè Lepidion dicitur pigit Plinius & Paulus.

G iij Vn

Vnde sole clarius fit, herbam cuius picturam damus esse Lepidion: cubitalis enim & interdum bicubitalis est, caule solido & rotundo, foliis oblongis & laurinis, maioribus tamen & mollioribus, gustu piper referentibus & acribus, magis propeque liguam vellicantibus: floribus candidis exiguis admodum: semine paruo: radice oblonga, In summa, forma totius herbæ Raphano, vt diximus, syluestri similis est.

LOCVS.

In hortis potissimum prouenit, in quibus viuacitatem suã vsque ad multos annos prorogat.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, deinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

In ordine quarto calefacit, vt Nasturtium: exicat autè ipso minus.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Salgamorum more, sale cū lacte cõditur. Foliorum vis acris & exulceratrix est. Quapropter ischidiacis præsentis remedio illinitur, tritum cum radice Inulæ, & quarta vnus horæ parte impositum. Similiter & lienosis prodest. Lepras idem pellit. Radix collo adalligata, dentium dolorem leuare creditur.

EX GALENO.

Facultate Nasturtio simile est.

EX PLINIO.

In facie cutem emendat exulcerãdo, vt tamen cera & ro sacco faciliè sanetur. Sic lepras & psoras tollit semper faciliè, & cicatricum vlcera. Tradunt in dolore dentium adalligatum brachio quã doleat, compescere dolorem.

APPENDIX.

Lipidion crassos & glutinosos cibos & humores extenuare, & incidere valet, ideoque culinaria est herba, & salamentis idonea.

ADNOTATIO.

Lepidium iam in hortis frequens, tritum olet Sinapi, & illius ac piperis est acrimonia.

DE

De Leucoio Theophrasti. C. A. CLXXXVI.

NOMINA.

^{Ἰωκίσιον} Theophrasti hoc loco describimus quod plantam diuicium est à Leucoio Dioscoridis, quod supra depinximus, id quod tamen plerique etiam docti viri non animaduertunt. Latinis Viola alba dicitur. Germanicè *Veyßß; Horuungß; bluomen oder Dertzenbluomen* [Gallicè *Violette, ou Girosee blanche.*] Non autè ab re Viola alba dici cõcept: flos enim huius herbæ colorem album, & Violarum odorem refert.

FORMA.

Viola alba.

Viola albæ folia cum semine.

Folia habet Porrò similia, tenuiora tamè & molliora, ex radice bulbosa prodeuntia. Pediculū etiam profert dodrantalem, tenuem ac ferè iunceum, in quo candidus flos est, in

G v me

medio croceus, Violarum purpurearum odorem referens, quo decedente, capitula Nucis auellanae quantitate erumpunt, in quibus semen Sinapi haud dissimile continetur. Quod si ad hanc descriptionem adhibeas ea quae de Viola alba Theophrastus libro sexto & septimo de stirpium historia tradit, certè sole manifestius erit herbam hanc cuius peritiam damus esse eam, quae *λευκός* Theophrastus vocat. Nam haec prima florum se ostendit. Emicat ubi caelum clementius statim, etiã non hyeme exacta: ubi verò immitius, postea: celeriter quoque euanescit. Radicem denique bulbosam & florem odoratum obtinet. Quae singula etiam de hac nostra herba verè dici possunt. Prima siquidem florum, hyeme etiam nondum exacta, Februario nimirum mense & die dno Valentino sacro, ubi caelum clementius fuerit, apparet. In Aprili, ubi appropinquare iam coeperit Maius, euanescit. Flos item eius Violarum purpurearum prorsus odorem refert. Radix etiam ad Bulbi similitudinem orbiculata existit, ut hoc nomine nemini dubium esse debeat, quin sit Viola alba Theophrasti.

LOCVS.

Prouenit in umbrosis syluis & locis, qualis est non procul à Tubinga paulò supra & infra monasterium Bebéhusum vocatum, ubi copiosissimè nascitur. Plantatur nunc etiam passim in hortis.

TEMPVS.

In Februario statim haec erumpit, ut diximus, herba, & inter initia Martii ad perfectionem venit. Semen in Aprili ostendit in capitulis, ut in altera pictura vides.

TEMPERAMENTVM.

Folia ferè qualitatis omnis expertia, radix autem dulcis & glutinosa est, ut hoc nomine astringat & exiccat, ut reliqui bulbi.

VIRE S.

Digerentem leuiter, & cum hoc adstringentem facultatem, sicut reliquos bulbos, habere ex iis quae commemorauimus satis constat. Tamen nunc nullus, quod sciam, eius stirpis vsus est.

ADNO

ADNOTATIO.

Leucoion Theophrasti à Massario in libro ix. Plinij deprehensum est, quod nobis circa Natale Christianum etiam summis frigoribus floret, passim in syluis, & nunc quoque in hortis quibusdam.

De Lithospermo. CAP. CLXXXVII.

NOMINA.

Λιθοσπέρμοι Græcis, Lithospermum Latinis, Officinis & medicis hodie omnibus Milium solis appellatur. Germanis *Oeerbirz* oder *Steinsomen* [Gallicè *Grenil ou herbe aux perles*.] Nomen à lapidea seminis duritia accipit: neque enim Lithospermum aliud sonat Græcis, quam lapideum semen. Quò itaque semina tanquam calculos ferat, candore & rotunditate margaritarum, duritia verò lapidea, commodissima voce Lithospermon dictum est. Milium verò solis recentioribus nominatum puto, quod semine eius candore solis & lucis splendore fulgeat.

FORMA.

Lithospermum satium.

Folia habet Oleae similia, longiora ramè & latiora, & quae in ima parte sunt, humi iacēt. Ramulos verò rectos, tenues, crassitudine lūci acuti, solidos, lignososq; In quorū cacumine bifidi diuicatiq; exortus, cauliculorum speciem exhibent, longa habentes folia, inter quae semine lapideum rotundum, paruum, eruo æquale. Plinius graphicè candore & rotū

& rotunditate margaritas referre dixit. Nostrum autē Lithospermon multo minus quam Dioscorides & Plinius tradiderunt semen profert, quod soli diuersitati acceptum referendum erit. Radix etiam Lithospermi (quod adiciendū esse arbitror) exteriore sui parte rubore perfunditur.

LOCVS.

Lithospermon asperis & sublimibus locis gaudet. Satum etiam in hortis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, eoq; tempore semen etiam profert.

TEMPERAMENTVM.

Semē Lithospermi, cuius maximē vsus est, calidum & siccum esse facile ex eiusdem facultatibus conicitur. Omnia siquidem vrinam cientia, Galeno lib. 4. de simpl. medicamē faculta. cap. 12. teste, calida & sicca sunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen cum vino albo potum, calculos frangit, & vrinam ducit.

EX PAVLO.

Semen cum vino albo potum, calculos conterit, & vrinam pellit.

EX PLINIO.

Lapillis eius drachmę pondere potis vino albo, calculos frangi pelliq; constat, & stranguriam discuti.

De *Lysimachia*. CAP.

CLXXXVIII.

NOMINA.

Λυσιμαχία Græcè, *Lysimachia* Latine, vulgò *Salicaria*, Germanicè *Tweiderich* [*Gallicè corneolle, ou chassèbasse*] nominatur. *Lysimachia* verò ab eius inuentore *Lysimacho* appellata, aut quia vis tanta herbæ, vt iumentis discordantibus imposita iugo, asperitatem cohibeat. Quare à dissolueda dissidentium pugna non ineptè *Lysimachia* videbitur nominata. *Salicaria* verò quòd folia *salicis*, aut quòd inter *salices* nascatur, dicta est.

GE

GENERA.

Lysimachia duo esse genera ex Dioscoride & Plinio satis liquet. Plinii enim purpureum florē habet, hinc nos illā purpureā appellauimus. Germanicè *braum Tweiderich*. Dioscoridis verò rufos, hoc est, aureos, vt ipsemet interpretatur, flores obtinet, ideoq; luteam nominauimus, Germanicè *geel Tweid rich*. Et hæc quidem altera magis adstringit, inq; vsu medico hoc nomine eadem præferenda.

FORMA.

*Lysimachia purpurea.**Lysimachia lutea.*

Caules profert cubitales, aut etiam maiores, tenues, fruticosos, quorum à geniculis folia exeunt gracilia, *salicis* similia, gustum adstringētia, flores rufos, aut ad auri colorē declinantes. Ex qua pictura nulli non notum fit, plantas quas pictas damus esse *Lysimachias*. Caules enim emittunt cubitales, & multò quoque longiores, tenues & fruticosos. Folia etiam

lia etiam habent falicis cum lentore quodam adstringentia. Flores hæc rufos, illa autè purpureos habet, vt non contemendus autor est Plinius. His accedit locus natalis, & alia quæ referre non attinet.

LOCVS.

Nascuntur palustribus locis, & prope aquas, potissimum vbi falices proueniunt.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus florent, ac subinde purpurea in filiquis oblongis semen producit: lutea verò decidentibus floribus, semen exiguum, Coriandro haud dissimile profert: quod gustum non secus atque folia adstringit.

TEMPERAMENTVM.

Superantem adstrictoriam qualitatem, adeoq; exiccatoriam vim obtinent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Succus foliorū eius, cui adstringendi facultas est, ad sanguinis excretiones & dysenterias potus & infusus cōfert. Siftit & mulierum fluxum appositus. Contra erumpentem è naribus sanguinem herba ipsa vtiliter inseritur. Vulneraria etiam est, & sanguinem compescit. Incensa acerrimum habet fumum, vt serpentes quidā abigat, & muscas enecat.

EX GALENO.

Vulnera glutinat, erumpentemq; ex naribus sanguinem emplastri modo illita sistit: quin & reliquas sanguinis eruptiones compescere tum ipsa, tum succus eius multò magis potest. Pota dysenterias, sanguinis reiectiones, ac multibrem fluxum sanat.

EX PLINIO.

Vis eius tanta est, vt iumentis discordantibus iugo imposta, asperitatem cohibeat. Pota vel illita, vel naribus indita, sanguinis profuuium sistit. Vulneribus, iis priuatim quæ calceamēto facta sunt, cōtrita & arida infricata efficax est.

ADNOTATIO.

Lysimachia officinis nomen non habet.

De Lagopo. CAP. CLXXXIX.

2876

NOMINA.

Λαγόπος Græcis, Leporinus pes Latini, Trifolium humile & Trinitas à tribus foliis herbariis dicitur. *Trinitas.* *Oficinis nostris ignota est herba. Germanis Hasenfuß, oder Katsenlee, oder Katsle* [Gallicè *Pied de Lievre*] nominatur. Sic verò Græci atq; Latini hanc herbam appellarunt, quòd Leporino pedi similem paniculam habeat.

Lagopus.

FORMA.

Lagopus.
cur dicta.

A nullo quod sciam, Lagopus describitur. Herba autem quam pro eo exhibemus, caules habet rotundos, hirsutos, folia Loto trifolia quæ in pratis gignitur similia, semen in paniculis muscosis, lanuginosisq; Leporino pedi similibus admodum, adstringentis gustus.

LOCVS.

In segetibus, Plinio etiam autore, & in hortorum arcis, vt testatur Dioscorides, gignitur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus potissimum apparet.

TEMPERAMENTVM.

Exiccandi facultatem obtinet, Galeno teste, Lagopus.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet Lagopus herba sistendi aluum cum vino pota. Febrientibus autem cum aqua danda. Alligatur eadem contra inguinum inflammationes.

F X

EX GALENO.

Fluxus alui probè exiccat.

EX PLINIO.

Lagopus sistat aluum è vino pota, aut in feбри ex aqua. Eadem inguini adalligatur in tumore.

APPENDIX.

Ex iis omnibus abundè constat, herbam eam quam depictam damus esse Lagopum: siquidem & nomen & forma illi aptissimè respondent. Locus etiam conuenit, nascitur enim copiosissimè in fegetibus. Nec téperamentum abhorret, quòd illi est adstrictorium & exiccans. His omnibus accedunt vires, vulgò enim omnes hac planta in dysenteria, & alui profluuiò vtuntur.

ADNOTATIO.

Lagopus in tritico mesibus frequens hic inuenitur.

De Larice. CAP. CXC.
NOMINA.

Larix seu
Larix.

Ἄριξ Græcis, Larix & Larix Latinis, Officin. & vulgò Larga, Germanis **Zorcbbaum** [Gallicè *Arbre retirât* à *vn Pin, ou Sapin.*] appellatur.

FORMA.

Larix arbor est magna. Piceæ similis, crassior læuioriq; cortice: folio villoso pectinum modo, pingui & denso, molli flexu, materia præstanti, rubente, odore acri. Hinc erumpit non nihil liquoris melleo, Dioscoride ac Plinio testibus, colore, atque lento, nunquam durescentis. Est autem resina quam Larignam, aut certè Laricinam vel Lariceam vocant, qua hodie omnes ferè officinæ pro terebinthina, non sine errore vtuntur. Terebinthina enim candida est, pellucida, & in modum coloris vitri cærulea & odorata. Lignum eius prope modum ignibus inuictum, neque flagrat, neque in carbones recidit, nec alio modo ignis vi consumitur, quàm saxum in fornace ad calcem coquendam adhibitum, quòd quidem nec flammam recipit, nec carbonè remittit, sed longo spatio tardè cõburitur. E ramis eius panicum

Resina vicina hodie pro terebinthina vtitur officina.

Larix.

tur, tantus illius ibidem prouentus est.

TEMPVS.

Larix nullo exhilaratur flore, sed turgentantum ædit germina.

TEMPERAMENTVM.

Minimum in eius temperamento ignis & aëris, humoris autem terreni plurimum. Hinc cum non habeat spatia foraminum quæ possit ignis penetrare, fit vt eius vim (quæ admodum paulò antè diximus) reiciat, nec patiatur ab eo citò lædi. Adstrictoriam itaque facultatem, haud secus atq; piceæ, eius folia & cortices, vt statim dicemus, obtinent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Cortex eius adstringit, ac intertriginibus tritus & illitus

panicularum modo nuncamenta depèdent, quod pictura affabrè ostèdit.

LOCVS.

Larix, vt autor est Vitruuius, circa ripam fluminis Padi, & litora maris Adriatici nascitur. Copiosissimè autem in Silesia prouenit, vnde illustrissimus princeps GEORGIVS Marchio Brandenburgensis, dominus meus clementissimus, plures arbores Onoltzbachium transferre curauit, à quo sanè hanc etiam cuius hic demus picturam ad me Turingam transmisit. In Silesia ex eius arboris ligno hypocausta cõstruuntur,

GEORGIUS
Marchio
Brandenburgensis.

tus prodest, & vlceribus summam cutem occupantibus, ambustis que cum lithargyro & manna thuris. Vlcera in teneris corporibus cerato myrtino exceptus ad cicatricem perducit. Tritus cum atramento sutorio, serpentina cohibet. Foetus & secundas suffitu eiicit. Potus aluum sistit, & vrinam mouet. Folia eius trita illitaque inflammationes leniunt, & vulnera ab inflammatione vindicant. Trita verò & in aceto cocta, calida collutione, dentium dolorem mulcent. Resina eius vt omnes alia, emollit, calefacit, discutit, expurgat. Tussientibus ac tabidis in eclegmate per se aut cum melle conuenit. Thoracis vitia expurgat. Vrinam etiam cit, maturat, & aluum mollit. Pilos in palpebris glutinat. Contra lepras cum æruginè, atramento sutorio, & nitro inungitur. Auribus sanieum stillantibus cum melle & oleo, & in genitalium pruritu. Miscetur etiã emplastris, malagmatis & acopis. Lateris doloribus per se inuncta & imposita auxiliatur.

EX GALENO.

Cortex eius vincentem habet adstrictoriam facultatem vsque ad eò, vt & intertrigines bellissimè sanet, & ventrem potus sistat. Sed & ambustis cicatricem inducit. In foliis arboris, vt quæ multò sunt cortice humidiora, vis inest vulnerum glutinatoria. Resina eius desiccatur & calefacit.

EX PLINIO.

Laricis folia trita & decocta in aceto, dentium dolori profunt. Cinis corticum intertrigini & ambustis medetur. Potus aluum sistit, Vrinam mouet. Suffitu vuluas corrigit. Resina larigna russi efficax habetur, polletque contra viscerum vlcera.

ADNOTATIO.

Larix in alpidis Delphinum frequens, Folia eius in nostrato Manna sunt plurima, quod ex hac arbore ferè discutiatur.

De Melissophylo. C. A. P. C. X. C. I.

NOMI-

NOMINA.

Mελισσόφυλλον, ή μελισσοφυλον Græcis, Apiastrum siue Citrigo Latinis, Officinis Melissa dicitur. Germanis *Melissen*, *Melissenkraut*, *Honigbluom*. [Gallicè *Melisse*] Melissophyllū nō alio nomine appellatū est, nisi quòd apes eius folio magnopere delectentur: neq; enim μελισσόφυλλον aliud quàm apum folium significat. Meliphyllon verò, quæ voce Nican der vsus est, mellis folium indicat, Sic itaq; nominari cœpit, quòd hinc apes mellis materiam colligant. Pari ratione Latini Apiastrum haud dubiè dixerunt, quòd ea herba apes plurimùm lætentur, ad eò vt si ea aluearia cõfricentur perunganturve, detentum in eis examen non fugiat, Citraginem autem ab odore Citri:nares enim si confulantur, Citrium málum olebit.

Melissophyllum siue
Apiastrum verum.

Melissophyllum siue Apiastrum adulterinum.

H ij GENE.

G E N E R A .

Duo sunt ex vulgarij herbariorum sententia Melissophylli genera. Vnum verum, Alterum adulterinum, quod Germani *vvantzenkraut* nominant, vt paulò post dicemus.

F O R M A .

Folia & cauliculi veri Melissophylli, Balloto seu Marrubio nigro similia sunt, maiora tamen & tenuiora, nec ita hirsuta, citri mâli odore. Perperam hodie officinæ pro vera Melissa vtuntur herba pafsim in hortis proueniente, quam Germani, vt diximus, quia cinices olere videtur, *vvantzenkraut* nominant. Fœdus itaq; cum huius herbæ odor sit, non est cur apes ea delectentur: neq; ei florenti insident, sed eam potius fugiunt. Contrâ illa quam pro vera pictam damus vnicè oblectantur, quòd illius tam gratus odor sit, vt in ædibus strata, eas gratissimo odore compleat.

L O C V S .

Nascitur in syluis verum, Adulterinum autem in hortis.

T E M P V S .

Capitur æstate, Iunio potissimùm mense, quo floribus prægnans est.

T E M P E R A M E N T V M .

Melissophyllon ex secundo ordine calefacientium censetur, desiccatur verò non æquè, sed ipsum quicquam in hoc primi ordinis esse posuerit.

V I R E S E X D I O S C O R I D E .

Folia cum vino pota aut illita, contra scorpionum, phalangiorum, canumque morsus profunt. Decoctum eorundem, si eo perfundantur, idem potest. In infesionibus ad ducendos menses vtile est. Dentes eodem in dolore colluuntur. Dysentericis injectum prodest. Fungorum strangulationibus, folia cum nitro pota succurrunt. Torminibus auxiliantur. Dantur in eclegmate orthopnoicis. Illita cum sale strumas discutunt. Vlcera purgant. Articularios dolores illita mitigant.

E X G A L E N O .

Melissophyllon Marrubio facultate simile est, sed plurimùm

mùm ab eo vincitur: quamobrem nec vitur illo quisquam. Superuacaneum siquidem foret præsentè Marrubio (cuius tâtus est vbique terrarum prouentus) velle vt Melissophyllo. Cæterùm si cui fortè ad manum quandoque Marrubiû non fuerit, illo ad quæcunq; vti licebit, modò quantò ab hoc exuperetur cognitum habuerit.

E X P L I N I O .

Melissophyllo siue Melitæna si perungantur aluearia, non fugient apes. nullo enim magis gaudent flore. Copia istius examina facillimè continètur. Idem præsentissimum est contra ictus earum vesparumque & araneorû, item scorpionum, remedium: item contra vuluarum strangulationes addito nitro. Contrâ tormina è vino. Folia eius strumis illinuntur, & sedis vitis cum sale decocta. Succus fœminas purgat, & inflationes discutit, & vlcera sanat. Articulares morbos sedat, canisque morsus. Prodest dysentericis veteribus, & cœliacis, orthopnoicis, lienibus, vlceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur.

E X S I M E O N E S E T H I .

Ad stomachi ex frigiditate morsus, & à nigra bile tristitia & timores qui sine ratione ex illa fiunt, confert. Hilari tatem efficit, & ad melancholicum ac pituitosum humotè prodest. Fertur quòd industriam afferat, & quòd antè somnum sumptum, bona somnia faciat, contraria ratione cum Brassica, quæ mala insomnia affert. Bubones lædit.

A D N O T A T I O .

Vulgari Melissophyllo affricant apiaria rustici, vt illuc alluciant apes, nec infeliciter.

De Marathro. C A P . C X C I I .

N O M I N A .

Mαραθρον Græcè, Fœniculum Latinè, Officinæ antiquum & Latinum nomen retinuerunt, Germanicè *Fenchel* [Gallicè *Fenoi*] dicitur. Marathrum Græcis dicunt *Mara-* *thru cur* *dium*, putant à marcescendo, quòd ad condienda plurima cû inaruerit commendatissimum sit. Fœniculum autem dici existimant,

H ij flumant,

stimant, quòd fatum magno cum fœnore semen reddat.

FORMA.

Fœniculum ferulacei generis est, hominisque plerumque proceritatem superat: caule geniculato, fungosa intus medulla, læui exterius cortice & herbaceo: folio Abrotini, sed longiore mollioriq̃ue, iucundo odore, umbella rotûda, ampla, lutea, in orbem radiatim circinata, in qua semen nudum dependet: radice candida, longa & odorata.

LOCVS.

Passim in hortis fatum prouenit. Sua etiam sponte interdû ceu Anethum nascitur.

TEMPVS.

Colligitur caule turgescente. Florer Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Fœniculum tam valenter excalfacit, vt ex tertio ordine excalefacientium censerî possit. Exicat verò non eguè, sed ipsum quispiam in hoc primi esse ordinis posuerit. Proinde lac procreat: quod, si admodum deficcâret, non sanè efficeret.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Fœniculi herba comesta mammas lacte replet. Idem potest semen potum, aut decoctum cum ptisana. Comæ decoctum subditum impositumve, renum & vesicæ vitis vtile, quippe quod vrinam ciere potest. Contra serpentium ictus

in vi-

Fœniculû.

Fœniculum.

in vino potum prodest. Menses ducit. In febribus nauseam & stomachi ardorem ex aqua frigida potum, sedat. Radices contritæ & cum melle illitæ, morfibz canum medentur. Succus caulibus & foliis expressis in sole siccatus, medicamentis, quæ ad excitandam oculorum aciem conficiuntur, vtiliter adicitur. Extrahitur etiam succus ex semine viridi, foliis, ramulisque, ad eadem vitis. Radix in prima germinatione exprimitur. In occidentali Iberia liquorem gummi similem reddit. Caulem medium dum herba floret incolæ demerût, ignique admouent, quòd facilius vi caloris exudans gummi remittat. Hoc efficacius succo est ad medicamenta oculorum.

EX GALENO.

Fœniculum lac procreat. Suffusis auxiliatur. Vrinam mensisque cit. In condimentis assiduus Anethi vsus: Fœniculi verò & in opsoniis. Apud nos in hoc reponunt, non secus ac Pyrethrum & Terebinthum condientes, vt in totum annum vsui sit, quemadmodum & cepas, & rapas, & alia huiusmodi quædam in solo aceto, alia in oxalme asseruantes.

EX PLINIO.

Ad scorpionum ictus & serpentium, semine in vino potum valet. Succus & auribus instillatur, vermiculosq; in his necat. Id ipsum condimentis propè omnibus inseritur. Oxiporis etiam aptissimè. Quin & crustis subditur panis. Semè stomachum dissolutum adstringit. Nauseam ex aqua tritû sedat. Pulmonibus & iecinoribus laudatissimum. Ventrem sistit cum modicè sumitur, vrinam excitat, & tormina mitigat decoctum, lactisq; defectu potum, mammas replet. Radix cum ptisana pota renes purgat. siue decocto succo, siue semine sumpto. Prodest & hydropicis radix ex vino cocta: item conuulsis. Illinuntur folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt. Genituræ abundantiam quo modo haustum facit. Verendis amicissimum, siue ad fouendum radice cum vino cocta, siue cõtrita in oleo illitû. Multi tumoribus & fugillatis cum cera illinunt. Et radice in succo vel cum melle contra canis morsum vtuntur.

H iij Et

Et contra multipedem ex vino.

EX SIMONE SETHI.

Lac procreat, & suffusus remedio est. Vrinam cit, & mē-
fere ducit.

De Melanthio. CAP. CXCIII.

NOMINA.

Melanthion Græcis, Papauer nigrum, Nigella & Gith
Latinis dicitur [Gallicè Nielle Pourrette ou Barbe] Offi-
cine omnes Nigellā appellant. Melanthion autem & Nigel-
la, à nigro semine colore hæc herba haud dubie dicta est.

Melanthium hortense
primum.

Melanthium hortense
alterum

GENERA.

Et si apud Dioscoridem aliosq; veteres vna duntaxat Ni-
gellæ species reperiatur, nobis tamen domesticas & horten-
tenses tres videre contigit: quarum duæ quidem habent se-
mina

mina nigra, tertia verò subflauum. Inter eas quæ habet se-
mina nigra: primam *schvartzkornmich* Germanicè ap-
pellauimus: alteram autem *schvartz Lorander*, quòd fo-
lia eius Coriãdri folijs non dissimilia sint. Tertia, quòd ad
folia & flores attinet, primè per omnia similis est, in semine tã-
tùm quòd flauescit, vt diximus, diuersa. Herbarii huius tẽ-
poris Nigellã citrinã nominãt. Præter has tres iam cõme-
moratas est quarta, quæ syluestris Nigella dicitur, quòd sci-
licet sua sponte in aruis nascatur: Germanis *Ayldschv-
artzser Lorander* nominatur. Videtur autem esse potius
tertium genus Cumini syluestris.

FORMA.

Melanthium sylvestre.

Capitulum planè Aquileiæ responder, atque in se semina
nigra & odorata continet.

Melanthion frutex est
pusillus, ramulis tenui-
bus, altitudine palmorũ
duorum vel amplior: fo-
liis paruis Senetionis her-
bæ similibus, multo ta-
men exilioribus: capitu-
lo in cacumine exiguo
ceu Papaueris, oblongo,
intercurfantibus internè
distinctionibus loculosis
quinq; aut sex, in sũmita
te extrifecus, corniculatis
qbus semè nigrum, acre,
odoratũ includitur. Syl-
uestre alteri hortensi fe-
rè simile est, folia siqui-
dem Anethi habet, flores
primo similes, nisi quòd
colore sint elegantiores.

H v LO

LOCVS.

Melanthion domesticum non nisi in hortis satum prouenit. Syluestre autem, vt dictum est, in agris sua sponte prouenit.

TEMPVS.

Melanthion floret Iunio mense, Iulio autem & Augusto semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Melanthium excalefacit atq; desiccet tertio ordine.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Capitis doloribus illitum fronti Melanthium, & incipientibus suffusionibus cum irino tritum & naribus infusum prodest. Tollit lentiginis, lepras, œdemata vultu, duritiesq; cum aceto illitum Circumscarificatos clauos excutit cum vetere vino impositum. Dentium doloribus cum aceto & teda decoctum, si eo colluantur, succurrit. Rotundos ventris lumbricos expellit, ex aqua umbilico illitum. Tritum autem & in linteolo colligatum & olfactum, destillatione laborantes adiuuat. Pluribus diebus potum, vrinam, menses & lac prouocat. Difficultatem spirandi cum vino potum finit. Phalangiorum morsibus drachmæ pondere cū aqua haustum auxiliatur. Suffitu serpentes fugantur. Tradunt largius epotum enecare.

EXGALENO.

Tenuium est partium Melanthium, vnde destillationes factæ calidum in linteolo admotum, atque assiduò olfactum. Quinetiâ si intrò in corpus sumatur, vel maximè status extinguit. Hinc constat essentia ipsam esse tenuis, & ad vnguè à caliditate elaborata. Propterea sanè etiam amarum est. Itaque mirū non est si lumbricos interimat nō efum modò sed etiâ foris impositū. Neque sanè etiâ mirandū si lepras, clauos, myrmecias eiciat. Sic verò etiâ orthopnœi iuuat, & menses prouocat, qui ob crassitatem aut viscidinem retenti fuerint. In summa, vbi incisione, extersione, desiccatione, excalefactione est opus, præstantissimum id remedium est.

EXPLINIO.

Melanthion medetur serpentium plagis & scorpionum.

Illini

Illini ex aceto & melle reperio, incensòq; serpentes fugari. Bibitur drachma cōtra araneos. Destillationem narium discutit tufum in linteolo olfactum. Capitis dolores illitū ex aceto, & infusum naribus mitigat. Cum irino oculorum epiphoras & tumores lenit. Dentium dolores coctum cum aceto. Vlcera oris tritum & cōmanducatum. Lepras & lentiginis ex aceto tritum emendat. Difficultates spirandi ad dito vino potum. Duritias tumoresq; veteres & suppurationes, illitum. Lac mulierum auget continuis diebus sumptum. Colligitur succus vt Hyoscyami. Oculos purgat, vrinam & menstrua ciet. Similiter largius venenum est, quod miremur, cū semen gratissimè panes etiâ condiat. Quinimo linteolo alligatis tantum granis triginta, secundas trahi reperio. Aiunt & clauis in pedibus mederi tritum in vrina. Culices suffitu necare, item muscas.

EXSIMPONESETHI.

Est tengium partium, lumbricos in ventre necat, status discutit, pituitamq; incidit. Ad orthopnœas & defluxus capitis facit odoratum, præsertim postquam calefactū fuerit. Dicitur verò quòd si teratur, & cū aceto ventri imponatur etiam sic lumbricos necare. Etsi cum melle fermentetur, & calida aqua hauriatur calculos in renibus & vesica minuit, vrinam cit, menses ducit, & veluti remedium contra venena est, si quis ipsam ieiunus asumat.

De Malache. CAP. CXCIIII.

NOMINA.

Mαλάχη Græcè, Malua Latinè, Officinis Latinum nomen retinuit, Germanicè Pappel, [Gallicè Manlie] dicitur. Malua autem Græcis ab emollienda aluo nomen traxit: μαλάρτη enim mollire significat. Quinetiam Latinis Varro Maluam quasi moluam, quòd aluum molliat, dictam esse contendit. Antiqui enim ea vtebantur in acetariis cum Laetuca ad subducendam aluum. Vnde Martialis libro decimo ait.

Exoneraturas ventrem mihi villica malpas
Attulit, & varias quas habet hortus opes.

GE

*Malua hortensis.**Malua sylvestris pumila.*

Maluarum genera esse duo Dioscorides & Galenus tradunt. Vna enim hortensis, altera sylvestris Malua dicitur. Hortēsis, quæ in hortis fata prouenit, Germanis **Romische Pappel, vel Ernrosz**, quod scilicet mēsis tempore floreat, uel **Herbstrosz** nominatur. [Gallis, *Malue de iardin*]. Huius iterum varia sunt genera: alia siquidem rosas purpureas, & has vel simplici vel multiplici foliorum textura constantes, ut pictura monstrat: alia candidas & iterum foliorum textura differentes producit. Nos vna pictura quatuor hæc hortensis Maluæ genera cōplexi sumus. Sylvestris non quæ in syluis, aut asperis locis, sed quæ in incultis locis sua sponte nascitur, intelligi debet, id quod Græca vox *καροαία*, qua Dioscorides utitur, maximè docet. Hæc enim Græcis incultam & inelaboratam terram significat, qualis in semitis, pratis,

pratis, aliisq; huiusmodi ruris & agri partibus est. Erratica hæc seu sylvestris Malua itidem in duas distribuitur species. Quædam enim pumila est, & hanc serpens, hanc Germani **Bentzpappel, Ras, oder Wasenpapel** [Galli *Malue courte sauuage*] uocant. Quædã altius attollitur, & ferè arborefcit, hanc Germani **Roszpapel** nominant. [Gal. *Malue sauua-ge haulie*.]

Pumila.
Arbore-
fens.

FORMA.

Malua sylvestris elatior.

Hortēsis Malua grã descit in arborè, eiusq; scapus tâta magnitudi ne p̄fcit, ut baculi vsum præbeat. Folia huic ampla, circinatæ rotunditatis, multis in ambitu segmentis. Caudex simplex, luxuriosæ proceritatis attollitur, à medio ferè ad verticem pulcherrimis floribus decoratus, breui admodum pediculo dependentibus, qui venustate rosas nō cedūt, & si suppeteret odor, de principatu certarēt. Colore constat purpureo, vermiculatōve & candido. Capitula quædam breuibus innixa petitiolis, & leuiter in mucronem fastigiata primùm è caule profiliunt, iusque paulatim intumescētibus, prægnantia florum inuolucra fatiscunt, in quibus dehiscētes rosæ sese pandunt, & explicantur in folia quinque; interdum structili quadam serie, ut diximus, numerosa: calycibus apices paucos complexis, qui lutei mediis emicāt, quibus decidentibus erumpunt purpurea stamina. His fœtus succrescit multipliciter tunicatus, atq; in umbilici formam numeroso semine coagmētatus, in quibus cūm decussa

Hortēsis.

*Sylvestris
pumilia.*

decussa sunt folia, reliquarum Maluarum modo semina recluduntur. Sylvestris pumila & humi repens, folio rotundo, pingui, & in ambitu serrato constat: caule magno, floribus ex candido purpurascens: radice candida. Sylvestris altior, folio magis laciniato nascitur, floribus ex caeruleo purpureis: radice candida.

*Sylvestris
procerior.*

LOCVS.

Hortensis in hortis sata provenit. Sylvestris autem locis incultis, pinguibus potissimum, & humidis.

TEMPVS.

Horrens floret Iulio & Augusto praesertim mensibus: neque enim flos is vt rosa fugax est, sed diu vigor viraq; durat. Sylvestris pumila per totam aetatem, & in maxima autumni partem durat. Arborescens autem Iunio & Iulio mensibus, floribus quammaxime abundat.

TEMPERAMENTVM.

Malua sylvestris digerentis paululum, & emollientis leuiter est facultatis. Hortensis vero quanto plus habet aquae humiditatis, tanto facultate imbecillior est. Fructus eius ratio validior est, quare & sicior. Inter Lactucam, Betam, & Maluam id est discriminis, nempe quod siciora sint sylvestria, satua humidiora. Permissum est Maluae succo aliquid glutinosum, quo Lactuca caret. A refrigerandi facultate manifeste abest, vt ante sumptionem cernere licet, si ex ambo partibus particulatim oleribus, quemadmodum factitare homines consueuerunt, cataplasma ad calidum quempiam affectum, qualis est erysipelas, componas, molliuscula folia diligenter tundes donec ad leuorem redacta sint exactissimum.

*Sylvestria
satuis sic-
ciora.*

Tum nanque cognosces Lactucam manifeste refrigerare, Maluam vero modicum, & quasi tepidum quendam calorem obtinere. Facile hoc olus deorsum labitur, non tantum quia humidum est, sed etiam quia glutinosum. Si horum trium olerum succos inter se compares, tenuis & absterforius Betae, crassior glutinosiorq; Maluae, in vtriusque medio Lactuae statuetur. Haec Galenus lib. ij. de Alimentorum facultatibus.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Esui aptior hortensis multo quam sylvestris. Stomacho no-

xia, aluum bonam efficit, praesertim caules, intestinis & vesicae viles. Folia cruda illita, & cum modico sale addito melle commanducata, aegilopas sanant. Verum in inducenda cicatrice, ea sine sale vtendum est. Contra apum vesparumq; ictus illita prodest. Et si eruda tritaq; cum oleo antea se inunxerit aliquis, non feritur. Achoras, furfuresq; cum vrina illita sanant. Sacris ignibus & ambustis decocta folia tritaque vtiliter cum oleo imponuntur. Eius decoctum vuluas infessio ne mollit. Prodest erosionibus intestinorum, vulgæ sedisq; clystere in fufum. Ius decoctae cum radice sua omnibus letalibus venenis auxiliatur, si continuo a bibentibus reuomatur. Contra phalangiorum morsus remedio est. Lac prorat. Semen eius, admixto Loti sylvestris semine potum cum vino, vesicae dolores lenit.

EX PLINIO.

Maluae contra omnes aculeatos ictus efficacior vis, praecipue scorpionum, vesparum similiaq; , & muris aranci. Quin & trita cum oleo qualibet earum peruncti ante, vel habentes eas non feriuntur. Foliū impositum scorpionibus torporem affert. Valent contra venena. Aculeos omnes extrahunt illitae crudae, aut cum fanaetho potae. Decocta vero cum radice sua, leporis marini venena restringunt, & , vt quidam dicunt, si vomatur. De eisdem mira & alia traditur, sed maxime, si quotidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimidium, omnibus morbis cariturum. Ulcera manantia in capite sanant, in vrina putrefactae lichenas, & ulcera oris cum melle. Radix decocta furfures capitis & dentium mobilitates. Eius quae vnum caulem habet, radice circa dentem qui doleat punge, donec definat dolor. Eadem strumas & parotidas panosq; , addita hominis saliuam, purgat citra vulnus. Semen in vino nigro potum, a pituitis & nauis liberat. Radix mammaram vitis occurrit, adalligata in lana nigra. Tussum in lacte cocta, & sorbitionis modo sumpta, quin diebus emendat. Stomacho inutiles Sextus Niger dicit. Olimpias Thebana, abortiuas esse cum adipe auferis. Aliqui purgari foeminas, foliis earum manus plenae mensura, in oleo & vino sumptis. Vtique constat parturientes sub-

† alias
aceto.

stratis foliis celerius solui, protinus à partu reuocanda, ne vulua sequatur. Dant & succum bibendum parturientibus ieiunis, in vino decocta hemina. Quin & semen tritū adalligant brachio, genitale non continentium. Adeoq; ex Veneri nascuntur, vt semen vnicaulis aspersum genitali, foeminarum auiditates augere ad infinitum Xenocrates tradat. Item tres radices iuxta adalligatas, tenasmo & dysentericis vtilissimè infundi. Item sedis vitiis, vel si foueantur. Melancholicis quoque succus datur cyathis ternis tepidus, & infanientibus quaternis. Decoctæ comitialibus heminae succi. Hic & calculosis, & inflatione, & torminibus, aut opisthotonico laborantibus tepidus illinitur. Et sacris ignibus & ambustis decocta in oleum folia imponuntur: & ad vulnere impetus cruda cum pane. Succus decoctæ neruis prodest, & vesicæ, & intestinorum rosionibus. Vuluas & cibo & infusione mollit in oleo. Succus decoctæ pori meatus suaues facit

EX SIMEONE SETHI.

Ventriculum facile subit, non solum propter humiditatem verumetiam glutinositatem, atque imprimis si cum oleo & garo offeratur, vino, quo editur tempore, irrorata. Vesicæ, thoracem, pulmonemq; iuuat, & raucam vocem lenit. Syluestris malua, vt ferunt, comesta, dolores ex vesparum morsu tollit. Si quis morsus à vespis aut apibus, succo Maluæ, præsertim syluestris, perungatur, confestim dolore leuatur. Dicitur etiam quòd huius decoctum potum, lapides conterit, somnum conciliat, facilemq; partum præstat, si mulier ea crebrius vtatur. Illita inflammationes lenit, eaq; quæ indurata sunt emollit. Illud Maluæ peculiare est, vt imposita iectibus vesparum & apum, dolores leuet.

De Myrice. CAP. CXC.V.

NOMINA.

Mυρικη Græcis. Myrice & Tamarix Latinis, Officinis Tamariscus, Germanis **Tamarisk**, & **Porst**. [Gallicè **Bruyere**] nominatur.

GE

GENERA.

Dioscorides duo Tamaricis genera facit. Vna enim syluestris est, qualis est ea quæ in plerisq; Germaniæ locis prouenit, quamque hic pictam damus. Altera fatiua, quæ priori in cæteris similis est, nisi quòd fructifera est, & minimè, vt illa sterilis.

FORMA.

Syluestris arbutum frutèxve humilis est, ramis ex herbaceo fuluocq; colore variegatis: foliis Sabinæ aut Ericæ: flore muscoso, qui demum in pappos euolat. Satiua cetera similis est syluestri, fructum tamen gallæ non dissimilem profert, qui gustu inæqualiter adstringit.

LOCVS.

Proximè paludes, resses stagnantesq; aquas nascitur, Syluestrisque copiosa in Germania ad Rhenum & Isarum, insignes fluuios, prouenit. Satiua in Syria & Aegypto, vbi procerissimas æquat arbores, gignitur.

TEMPVS.

Perpetua coma frondet.

TEMPERAMENTVM.

Myrice abstergentis est ac incidentis facultatis, absque perspicua desiccatione: habet verò etiam adstrictionem nonnullam. Cæterum fructus & cortex non paucam sortita est adstrictionem, adeò vt gallæ omphacitidis seu immature proxima sint, nisi quòd acerbitas euidentis est in galla, sed Myricis fructui temperatura inest inæqualis: inmixta est enim naturæ eius multa partium tenuitas, atque vis abstergendi,

I quod

Tamarix sylvestris.

quod sanè gallæ haud inest. Porrò Myricæ combustæ cinis admodum deficcatoriæ facultatis est, plurimam abstergen di facultatem habens, paucillam adstringendi.

VIRES EX DIOSCÓRIDE.

Fructu vice gallæ in oris oculorumque medicaminibus vtuntur. Cruétis sputis in potu, cæliacis, fœminarum fluxionibus, morbo regio, & phalangiorum moribus prodest. Oedemata illius reprimit. Cortex eadem quæ fructus potest. Decoctum foliorum cum vino potum lienem minuit. Ad dolorem dentium in collutionibus salutare est, & mulierum fluxionibus in deflectionibus. Aptè his in quibus pediculi & lendes abundant circumfunditur. Cinis lignorum eius appositus profluuium ex vtero supprimit. E trunco eius nonnulli potioris calyces fabricant, quibus in lienosis proculo vtuntur, quò datus in iis potus proficiat.

EX GALENO.

Myricæ prodest admodum lieni indurato, decoctis cum aceto aut vino radicibus, siue foliis, siue extremis ramulis. Sanat verò etiam dentium dolores.

EX PLINIO.

Lenæus sanari ea carcinomata in vino decocta tritaque cum melle dicit. Ad lienem præcipua est, si succus eius expressus in vino bibatur. Adeoque mirabilem eius antipathiam contra solum hoc viscerum faciunt, vt affirmet, si ex ea alucis factis bibat sues, sine liene inueniri. Et ideo homini quoque splenetico cibum potumque dant in vasis ex ea factis. Lignum & flos & folia & cortex in eisdem vsus adhibentur, quanquam remissiora. Datur sanguinem reiciētibus cortex tritus, & contra profluvia fœminarum, cæliacis quoque. Idem rufus impositusque collectiones omnes inhihet. Foliis exprimitur succus. Ad hæc eadem in vino deoquuntur: ipsa verò adiecto melle gangrænis illinuntur. Decoctum eorum in vino potum, vel impositum cum rosaceo & cera sedat. Sic & epinyctidas sanat. Ad dentium dolorem auriumque, decoctum salutare est. Radix ad eadem, similiter & folia. Hæc amplius ad ea quæ serpunt, imponuntur cum polenta. Semen drachmæ pondere aduersus phalægia & araneos bibitur. Cum altilium verò pingui, furculis

Calices
potioris ex
trunco Tamaricis.

lis imponitur. Efficax & contra serpentium ictus, præterquam aspidium. Necnon morbo regio, phthiriasi, lendibusque decoctum infusum prodest, abundantiamque mulierum sistit. Cinis arboris ad omnia eadem prodest.

ADNOTATIO.

Tamarix in Gallia Narbonensi luxuriat, nunc etiam in hortis regijs quos fons bella aqua irrigat, & in hortis Reuerendi Bellai Parisiensis Episcopi & Cardinalis, posterorum memoria & nostra annuum veneratione dignissimi, vt qui nullis parcat sumptibus, quò partem medicinae plantariam reddat illustriorem & certiore,

De Meconerhœade. CAP. CXCVI.

NOMINA.

Mκκωρ ποίης Græcis, Papauer rhœas, hoc est, fluidum aut erraticum Latinis, Papauer rubeum officinis & herbariis. Germanis ad strepitum quem ludentes pueri haru foliis cœcauo pugno impositis, altera palma incussa ædūt, *Klapperrosen*, quasi dicas crepitaculares rosas, & [*Blitschen, & vild Dyaen, ac Ikonrosen*]. [Gallicè *Coquelicoc. ou Pœcean*] appellat. Rhœas autè à flore, quæ ei p̄tinus decidit, dictum est.

FORMA.

Folia Erucæ, aut Cichoriò similia, & incisa habet, longiora tamen & aspera. Caulè lanuginosum, rectum, asperum, cubitale. Florem puniceum, & aliquando candidum, similem syluestris Anemones flori. Caput oblongum, minus tamen quam Anemones. Semen rufum. Radicem oblongam, subalbam, minoris digiti crassitudine, amaram. Ex qua delinatione omnibus perspicuum fit, herbam quam Papauer rubeum hodie vulgò nominant, esse Rhœada, quòd sit folio Erucæ, laciniato, scabro & longiore: caule lanuginoso, recto, aspero, cubitali: flore syluestris Anemones puniceo, nonnunquam albo, oblongo capite, semine rufo, radice longa, subalbida, minoris digiti crassitudine, gustu amara. Errant itaque qui Anemonè esse arbitrantur, quòd folia eius, quæ Coriandri sunt, euidentissimè reclamant. Nos Rhœa diu vtiusque picturas damus. Vnius atque aded primæ, quod Erucæ folia habet, alterius quod Cichorij.

Papauer
rubeum.

Rhœas vno
de dictis.

† alius in
ceum.

Papauer
rubeum non
est Anemone.

Papauer erraticū primū. Papauer erraticū alterū.

LOCVS.

Nascitur in aruis & segetibus passim.

TEMPVS.

Vere & æstate, dum frumenta messim appetunt, floret: quo etiam tempore decerpitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat, vt alia genera Papaueris.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius Papaueris quinq; sc̄xe capita cū tribus vini cyathis decocta donec ad duas reducatur, potui dabis, qbus somnū accersere volueris. Semen acetabuli mēsurā cū aqua mulsā potū, aluū leniter emollit. Ad idē præstandū mellitis & dulciariis immiscetur. Folia cū calycibus illita inflammationes sanant. Eorundem perfusione & forū somnus allicitur.

EX GALENO.

Papauer quoddam Rhœas nūcupatur, quod scilicet celeriter

riter flos eius defluat. Huius semē validiūs refrigerat, ita vt nequaquā eo quis innoxie solo vti possit, veluti satiuo meli admiscens. Admodum verò ita sumptum somnum conciliat. Sed & pusillum eius inspergunt iis quæ ex melle confiantur bellariis, placētis & panibus.

EX PLINIO.

Aluum exinaniunt capita quinque decocta in vini tribus heminis: pota somnum faciunt.

EX RECENTIORIBVS.

Sacro igni medetur. Mulierum menstrua profliuia compefcit. Sanguinem è naribus fluentem icori impositum sistit. Lingua ex decocto eius lota, ardorem faucium sanat. Pudendorum tumores detumescere facit. Temporibus illitum, phreneticis somnum conciliat. Calidos oculorum dolores linteo impositum mitigat. Vnde rursus omnibus liquet, Papauer hoc rubrum non esse Anemonem, quod scilicet hæc ipsa contrarias planè facultates obrineat.

De Mecone satiuo. CAP. CXCVII.

NOMINA.

Mεκων ^{μεκων} Græcè, Papauer satiuum Latine dicitur. Officinæ antiquum nomen retinuerunt. Germanicè **Magfomen oder Dan**, [Gallicè **Panois**] vocatur. Dicitur autem Græcis μεκων à μεκωνειν, hoc est, non ministrando, quod suis fungi muniis vescentes non patiatur.

Mecon quare appellatur.

GENERA.

Satiui Papaueris duplex genus, Album videlicet, cuius flos & semen candidum: Et nigrum, quod semine nigro constat. Nos vtrunque genus vna pictura complexi sumus.

FORMA.

Foliis constat longis, per ambitum ferratis, nulloque pediculo cauli adhaerentibus. floribus vel candidis, vel ex candido leniter purpureis: capitibus oblongis, in quibus sement atrum vel candidum.

LOCVS.

Passim in hortis satum prouenit.

I iij TEM-

TEMPVS.

Aestate floret, ac sub-
inde semen profert.

TEMPERA-
MENTVM.

Refrigerat, sicut om-
nia alia Papaueris gene-
ra, in quarto ordine.

VIRES EX DIO-
SCORIDE.

Communis ipsius re-
frigerandi vis est: proin-
de folia & capita in aqua
decocta fotu somnum ac-
cessunt. Bibitur & deco-
ctum contra vigilias. Ca-
pita trita & cum polenta
cataplasmatibus mixta, igni-
bus sacris & inflamatio-

nibus profunt. Oportet autem viridia ipsa tundere, & in
pastillos conformare, siccatosque reponere ac uti. Capita
per se etiam ad dimidias in aqua decocta, dein iterum cum
melle dum humor densetur crassescatque decocta, ecleg-
ma medicamentum efficiunt, dolorem mitigans in tussis,
fluxionibus arteriarum, & coeliacis affectionibus. Efficacius
redditur adiecto Hypocistidis succo & Acacia. Papau-
eris nigri semen tritum cum vino bibitur contra fluxio-
nes alui & foeminarum profluua. In peruiigiliis fronti tem-
poribusque cum aqua illinitur. Eiusdem liquor plus re-
frigerat, inspissat, siccaturque. Erui quantitate sumptus do-
lorem leuat, somnum conciliat & concoquit. Tussis atque
coeliacis affectibus auxiliatur. Maiori autem copia haustus
nocet, lethargicos efficiens, & interimit. Ad dolores ca-

pit

Papauer sativum.

pitus cum rosaceo perfusus facit. Aures dolentibus cum a-
mygdalino, mirrha, & croco instillatur. In oculorum infla-
mationibus cum tosto otui luteo & croco. Igni sacro & vul-
neribus cum aceto, podagris cum lacte mulieri & croco, se-
di pro balano subditus, somnum allicit

EX GALENO.

Satiui Papaueris semen panibus vtiliter ceu dulciarium
inspergitur, non secus ac Sesamum. Cãdidius nigriore præ-
stat, vimque refrigerandi habet, idedque somnificum est. Si
verò liberalius sumatur, soporem etiam inducet, ægrèq; cõ-
coquetur. Tussim præterea ex thorace & pulmone compe-
scit. Confert aduersus tenues ex capite defillationes. Cor-
pori nullum notatu dignum exhibet nutrimentum.

EX PLINIO.

Candidi semen tostũ in secunda mensa cum melle apud
antiquos edebatur. Calyx ipse teritur & bibitur somni cau-
sa. Semẽ elephantis medetur. E nigro Papauere lacteus suc-
cus scapo inciso exprimitur, qui densatur, & in pastillos tri-
tus in umbra siccatur, non vi soporifera modò, verum si co-
piofior hauriatur, etiam mortifera per somnum: opion
vocant. Semine eius trito in pastillos, è lacte vtuntur ad
somnum. Item ad capitis dolores cum rosaceo. Cum his au-
rium dolori instillatum. Podagris illinitur cum lacte mulie-
rum. Sic & folijs ipsis vtuntur ad sacros ignes. Item vulne-
ra cum aceto. Ego tamen dãnauerim collyrius addi, multò
q; magis quas vocant lexyperetas, quasque pepticas & cœ-
liacas. Nigrum tamen cœliacis in vino datur.

EX SIMEONE SETHI.

Melius est album quam nigrum. Somnificã vim habet,
& difficilis est concoctionis, parumq; nutrit. Si autem cum
melle edatur, semini genitali adiicit. Prodest & thoraci, &
asperæ arteriarum, ac tussis. Ventrem fistit, etsi quidam falsò pu-
tauerunt ipsum mouere, cum cõtrariam habeat vim. Ledit
caput, si copiosius sumatur, itemq; aggrauat. Sunt qui ipsũ
conterunt, & vigilantium fronti imponunt, in hoc vt som-
num conciliet. Cæterum nigrum Papauer frigidius est, &
magis somniferũ, adeò vt si quis eo immodicè vtatur, som-

I iij no

no profundo similiter lethargicis capiatur. Cū rosaceo impositum capiti, eiusdem dolores à calore ortos sanat. Dicitur etiam quòd illitum cum lacte muliebri & croco, podagricos iuuet. Huius lachryma venenum est. Nigri autè fucus est vocatum opium.

De Mecone Ceratite. CAP. CXCVIII.

NOMINA.

Mεconi κεραιτις Græcis, Papauer corniculatum Latinis, Officinis Papauer cornutū, Germanis *Belbomagen* [Gallis *Pauot Cornu*]. Appellatur. Corniculatū à fructu quem producit, cornu modo inflexo, nominatum est.

FORMA.

Folia habet candida, hirsuta, Verbasco similia, per ambitum Papaueris syluestris modo serrata: caulem etiam similem: florem luteum pallidumve, fructum paruum vt cornu inflexum scœnigræci corniculo similem, vnde & nomen inuenit. Semē pusillum, nigrū quale Papaueris. Radicem in superficie terræ hærentem, nigrā, crassam.

LOCVS.

Papauer corniculatum.

Dioscorides in maritimis & asperis locis prouenire ait. In Germania tamen nostra non nisi satum fuerit nascitur.

TEM

TEMPVS.

Iunio floret mense: Semen autem circa messes legitur.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, facultates eius, & in gustu nitrofitas, satis ostendunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix ad dimidias cocta in aqua & pota, ischiadas, & iecinoris affectus sanare potest. His etiam qui crassas & arenosas faciunt vrinas prodest. Semen acetabuli mēsurā cum aqua multa potum, aluum leniter purgat. Folia præterea floresque cum oleo illita crustas emarginant. Eadem inuncta iumentorum argema ac nubeculas emendant.

EX GALENO.

Papauer corniculatum nominatum quidem est à fructu leuem inuersionem habente, veluti & scœnungræcum, vt bouis cornu simile esse videatur. Vim habet incidendi & abstergendi. Proinde radix herbæ in aqua decocta ad dimidium, iecinoris affectus adiuuat. Folia & flores, sordida ad modum & maligna vlcera iuuat. Sed ab his abstinere oportet vlceribus iam purgatis: adeo enim abstergere valent, vt & puræ quoque carnis nonnihil eliquent. Hoc facultatum robore nō sordes dūtaxat, sed & crustā vlceribus detrahit.

EX PLINIO.

Semen aluum purgat dimidio acetabulo in mulso. Folia trita cum oleo, argemas iumentorum sanant. Radix acetabuli mensura cocta in duobus sextariis ad dimidias, datur ad lunborum vitia & iecinoris. Carbunculis medentur ex melle folia.

ADNOTATIO.

In *Papauere corniculato* mirum cur *Dioscorides* omiserit *riclum*, seu *colubri* in *summa siliqua conspicuum*, notam planè illustrem.

De Moro. CAP. CXCIX.

NOMINA.

Mορια, ή αυραμνια Græcis, Morus Latinis, Officinis & vulgaribus herbariis Morus celsi, Germanis *Daulberbaum*, [Gallis *Meurier*] appellatur.

I v FOR

FORMA.

Morus.

eis, Latinis bombyces ac Seres nominantur, sericeum vel-
lus, quo turget uterus, pedibus explicantes conficiunt: nul-
la enim in re alia natura sagacior apprehenditur, nec ars a-
liquid ab iis acceperit videbitur, in quo ingeniosius labora-
uerit, si tam multas, dum id vellus perficitur, naturæ muta-
tiones, & artis, dum ad vitæ usum disponitur, labores æsti-
memus. Appetente siquidem vere ova, piscium ovis haud
dissimilia, linteolo chartæ ac adhærescentia, quæ proximè
autumno prodixerunt, radiis solis exponuntur, aut calido
in loco, hypocausto nimirum, seruantur. Quo fit ut vermi-
culi excludantur exigui, qui mox Mori foliis nutriuntur,
quoad grandiores facti fuerint: tum statim penulæ cuique
chartacæ, vel potius inuolucra conficiuntur, quibus inclu-
si mirabili naturæ opere lanicio sese inuoluunt, ac cōgesto
glomeri

Morus arbor notior
est quàm vt describi desi-
deret. Folia autem for-
da ferè habet, nisi quòd
in summo sunt acumina-
ta, in extremitatibus ser-
rata, & ad Mentæ hor-
tensis primi & secundi
generis folia accedentia.
Flores lanugineos, fru-
ctum statim ab ortu can-
didū, cū pubescit rubrū:
vbi matur uit, atrū. Nō
est certè silētio transeun-
dum, quòd Mori foliis
quadraginta ferè diebus
à Vergiliarum exortu vs-
que ad solstitium, passi-
vermiculi, qui oēs Græ-

glomeri se condentes, postquam suum nendi obierunt mu-
nus emoriuntur, aded vt semestris tantū illis apud nos vi-
ra sit. Mortuis testacea subinde tūca inducitur, qua aliquot
diebus obducti reuiuiscūt, ac ascitis sibi alis in volucres pa-
piliones degenerant, qui assidue inuicem insidentes cocun-
tesq; tandem relictis ouis mili forma & colore, quibus sua
rediuuata proles sequente anno renascitur, iterum moriun-
tur, atque aded cum nullius præterea sint vsus abiiciuntur.
Oua autem ad veris vsq; initia seruantur. Hanc mirificam
metamorphosim quam non rarè summa cum admiratione
ac delectatione sunt contemplati, non potui non comme-
morare, quòd studiosis vermiculorum istorum, qui Mori fo-
liis pascuntur, natura prorsus perfecta esset.

LOCVS.

Nascitur in hortis quibusdam. Amat autem in primis lo-
ca calida sabulosaq;. Gaudet fossione & stercore.

TEMPVS.

Nouissima vrbanaum germinat, nec nisi exacto frigo-
re, ob id dicta sapientissima arborum. Proinde cū hanc
germinare viderimus, frigus minimè timendum erit.

TEMPERAMENTVM.

Immaturo Mori fructus vbi exaruerit admodum ad-
stringit. Maturus autem mediciner adstringit. Cortex
radicis arboris amaritudinis cuiusdam & purgantis facul-
tatis particeps est. Folia & germina quodammodo media
temperie inter adstrictionem & purgatoriam facultatem
sunt prædita.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Mori fructus aluum soluit. Facile corrumpitur. Stoma-
cho inimicus est. Præstat hoc idem eius succus. Decoctus au-
tè creto vase, aut insolatus, magis adstringit. Admixto mel-
lis exiguo, ad fluxiones, nomas & tonsillarum inflammatio-
nes facit. Augetur vis eius adiecto scissili alumine, galla, cro-
co & myrrha, item tamaricis semine, iride & thure. Mora
verò immatura sicca tusaq;. R. hois vice opsoniis miscentur,
& cœliacos iuuant. Radicis cortex decoctus in aqua & po-
tus aluum soluit. Latos ventris lumbricos expellit, iis quoq;
auxilia

Morus sa-
pientissi-
ma arbo-
rum.

auxiliatur qui aconitum hauserunt. Folia trita & cum oleo illita, ambustis igne medētur. Decocta in aqua cœlesti cum vitis & nigræ fici folijs, capillos tingunt. Succus foliorum cyathi mensura potus, phalāgiorum morfibz auxiliatur. Corticis & foliorum decoctio colluuntur vtiliter in dolore dentes. Colligitur per mensem succus, circumfossa & secta radice arboris; inuenitur enim postridie cœcretus, qui in dolore dentiū vtilis est. Tubercula discutit, & aluū purgat.

EX GALENO.

Mori fructus maturus ventrem quidem subducit: immaturus arefactus medicamentum fit satis constringens, adeo vt ad dysēterias & cœliacos affectus, aliōsque omnes qui ex fluxionum sunt genere, efficax fit. Contunditur autem & opsoniis miscetur, veluti Rhois fructus: aut si cui ita videatur, ex aqua aut vino bibitur. Porro quod maturorū succus ad stomatica medicamenta fit vtilis, propter eam videlicet quæ inest illi adstrictionem, neminē latet. Præterea ad alia complura particularia, quæ mediocrem præterent adstrictionem competit. At immatura præter acerbicatem aciditate etiam participant. Tota quoque arbor in omnibus suis partibus mistam aliquam obtinere facultatem ex constringente & purgante compositam videtur. Attamen in radicis cortice, purgatoria cum quadam amaritudine exuperat, adeo, vt & latum lumbricum interficiat. In aliis autem partibus constringens vincit. In folijs tamen & gemminibus media quodammodo comprimentis & subducen-
tis facultas est. Cæterum mora vbi in ventriculum purum, & prima fuerint ingesta, citissimè per intestina transeunt, & aliis cibis suo veluti ducta viam stituunt. Verum secundo loco assumpta, aut prauum in ventre humorem inuenientia, celerrimè aliis vnâ cum cibis corruptūtur, extraneam quandam atque inexplicabilem corruptelam inducentia similiter Cucurbitis. Tamen si enī fugacibus hæc omnia sint esculentis innocentiora, corruptione tamen nisi velociter deorsum concedant, non secus ac Pepones, vitiantur. Porro quando ventriculi os squalidum calidumque erit, tum sicut peponibus, ita & Moris vtendum. Tale nāque iecur etiā
tunc

tunc esse necesse est. Immaturo Mora ab arbore decerpta, siccataque in hyemem reponunt, vt sibi medicamen ex iis parēt, vtile ad dysenteriam, aluique diuturnum fluorem per sanandum. Quod quidem facilè descēdant fortè eis vsu venit sola substantiæ humiditate & lubricitate, fortè etiam admistione acrioris facultatis, quæ stimulandæ ad excretionem aluo fit satis. Nam adstringens qualitas adeo nihil ad deiectionem opitulatur, vt etiam reprimere stipareque sit nata. Proinde Moris exiguam quandam eius facultatis portiunculam inesse conicio, cuius permagna in purgantibus medicamentis habetur: quæ facit non solum vt facile deiciatur, verū etiam vt diutius morata in ventre corumpantur. Quod si corruptionem effugiāt, omnino quidē humectāt, sed non planè refrigerant, nisi frigida accipiantur. Parcissimè corpus alunt, similiter vt Pepones, haud tamen vomitum cient, nec stomacho vt illi aduersantur.

De Myrrhide. CAP. CC.

NOMINA.

Myrre ἡ μύρρα Græcis, Myrrhis Latinis, vulgaribus *Cicutaria*
herbariis Cicutaria, quod scilicet caule & folijs Cicutæ similima fit. Hac similitudine quidam decepti, *Error de duplici.*
eram esse Cicutam putauerunt, cum tamen ab ea, viribus *Cicutæ.*
potissimum, diuersissima fit. Germanis *Tuilder korffel*
appellatur. [Gallis verò *Perfil d'Asne.*]

FORMA.

Cicutæ caule & folijs similis est: radicem obtinet longā, teneram, rotundam, odoratam, in cibo non infuaue. Hęc tota Dioscoridis delineatio, nulla prorsus reclamante nota, herbe, cuius effigiem damus pictam, suffragatur. Siquidem caule striato, folijs & flore Cicutæ simillima est, adeo vt eā nonnulli à Cicutâ discernere nesciant. Radicem etiam habet longam, teneram, rotundam, cibo iucundam & odoratam.

LOCVS,

Pæssim in hortis & pratis nonnullis prouenit.

TEM

Myrrhis.

Phalangiorum morsibus radix Myrrhidis succurrit cum vino pota. Menses purgat & secundas educit. Cocta in forbitione tabidis vtiliter datur. Ferunt præterea aliqui eam bis terte die potam ex vino in pestilentialibus constitutionibus, à morbo seruare incolumes.

EX GALENO.

Radix eius menses mouet, quæq; in thoracæ & pulmone sunt expurgat.

EX PLINIO.

Cit menstrua & partus cum vino. Aiunt quoq; eandem potam in pestilentia salutarem esse. Subuenit & phthisicis in forbitione. Auiditatem cibi facit. Phalangiorum morsus restringit. Vlcera quoq; in facie aut capite succus eius in aqua triduo maceratus sanat.

ADNOTATIO.

Myrrhis etiam in segetibus nobis frequens.

DE

De Meliloto. CAP. CCI.

NOMINA.

Mελιλωτος Græcis, Melilotus, Sertula campana, & Corona regia Latinis dicitur, Meliloti nomen officinæ retinuerunt. Sertulam verò dixerunt, quòd flos eius coronamentis dicatus sit, & quia ex ea antiquitus coronæ & sertæ factitatae sint. Coronam autem regiam, quoniam luteis floribus supernè coronetur. [Gallicè Melilot.]

*Sertula
cur dicta.
corona re
gia.*

GENERA.

Tria Meliloti hodie faciunt genera. Primum vulgarem, statim à radice fruticosam, cubitalem folio foenigræci minuto ac lentè fimbriato, flosculo luteo, odoris tuavis tereti per ramos diffuso femine. Hoc quinquã tertio generi (quod nos verum esse putamus) foliis & floribus simile sit, tamen cum nullam gustu præ se ferat adstrictionem, quã summè requirunt Dioscorides, Galenus, & alii veteres medici, & præter amaritudinem haud exiguam acrimoniam habeat, sit vt inter Melilotos, meo quidem iudicio, rectè connumeri non possit. Hinc est quòd nos infra, hanc alio nomine dignati sumus, Saxifragamq; luteam appellauerimus. Alterum aspectu cano, Croci flore, foliis trifoliis, minutissimis, vt paulò post fusiùs dicemus. Hoc sanè genus nos Melilorum germanicam vocauimus, quòd illa, & non prior in Germania nostra pro vera Meliloto sit vsurpada, ob adstrictione illam manifestã quam gustu præfert. Accedunt folia quæ pingua sunt, & flores Croci colorem referentes, quos Dioscorides requirit. Sententiam nostram confirmat antiquus manuscriptus herbarius, qui hanc pro Meliloto pingit. Neque obstat quòd hæc herba non admodum odorata sit. fatemurenim non esse laudatissimum Melilotum, sed eã quam Germania nostra profert. Nam quã Plinio libro *xxi.* cap. *xi.* teste, Melilotus vbiq; nascatur: suam quæuis habeat ferè regio necesse est. Nihil igitur mirum si huic herbe non adsint singulæ notæ, quas illi veteres Græci & Latini attribuit. Satis autem est ei mistam quãdam, nempe adstringentem & digerentem inesse facultatem, haud secus quam opti-

*Vulgaris
Melilotus.
Primum ge
nus nõ est
vera Me
lilotus.*

*Germani
ca Meli
lotus.*

timæ,

timè, Germani hanc herbā nomināt *Anser frauen schwochtlin* vel *Auidentleee*. Tertium genus nos optimam & legitimam esse arbitramur Melilotum, quam nos maioris discriminis causa Italica nuncupauimus, quod mos sit patrius Germaniæ nostræ, omnia ferè peregrina vocare Italica. Germanicè itaque haud ineptè *vueltscher Stemleee* nominabitur.

FORMA.

Melilotus Germanica. *Melilotus Italica & vera.*

Vulgaris Meliloti descriptionem inuenies suo loco. Germanica, herba est humilis, palmi altitudine: folio pratensis trifolii, pingui & cano: flore pisi, minore, tamen, luteo: semine in siliquis, radice rufa. Italica (quam è Campania alla tam in Germaniam arbitror) caulem habet subrufum, rotundum, folium scenigræci, in ambitu serratū: flore luteo, odorato: semine in siliqua lunata, vt pictura luculèter ostendit.

Tota

Tota etiam herba odorata est, vt hinc etiam cōiicere liceat veram esse Melilotum.

LOCVS.

Germanica passim in pratis Germaniæ, montosis potissimum, nascitur. Italica in Germania, nisi sata fuerit, non prouenit. In Campania verò circa Nolam, Dioscoride teste, copiosè nascitur.

TEMPVS.

Floret ferè per integram æstatem vtrunque genus. Siliquas tamen in fine Iulii & Augusto mense proferunt.

TEMPERAMENTVM.

Mixtæ est facultatis: habet enim quiddam adstringens, sed & discutit & maturat: copiosior enim in ea est substantia calida quàm frigida.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Melilotus adstringēdi facultatem obtinet. Mollit omnes inflammationes, præcipuè autem oculorū, vteri, sedis & testium in passo decocta & illita. Aliquādo autem addito oui luteo assato, aut scenigræci farina, aut lini semine, aut poline molario, aut capitulis Papaueris, aut Intybo. Recentes meliceridas per se cum aqua, & achoras cum creta Chia, & vino aut galla illita sanat. Stomachi dolorem cum vino cocta, & cruda cum antedictis leuat. Auriū etiam dolores crudæ expressus succus, & cum passo insillatus sedat. Capitis dolorem lenit, cum passo & rosaceo inspersa.

EX PLINIO.

Melilotos oculis medetur cum lacte, aut cum lini semine. Maxillarum quoque dolores lenit, & capitis cum rosaceo: item aurium è passo, quæque in manibus intumescūt vel erumpunt. Stomachi dolores in vino decocta, vel cruda tria que. Idem effectus est ad vuluas, recēs ex aqua decocta, vel ex ciduam, quæque ibi sunt vitia, recēs ex aqua decocta, vel ex passo. Adiecto rosaceo illinuntur ad carcinomata. Deferue scit in vino dulci. Peculiariter & cōtra meliceridas efficax.

ADNOTATIO.

Ab vtraque Meliloti nostra est diuersa, & odoris gratia nobis incundissima, vt etiam cubicula, præsertim dum recens est, aut etiam

K dum

dum caelum fit aestate pluuium, odore grato repleat.

De Mandragora. CAP. CCII.

NOMINA.

Circaea quare dicitur Ela Mandragora. Anthropomorphos cur nominata Agyrta-rum commentum. Terrestria malus. Mas. Femina. Locus. Theophrasta explicata difficili.

Mandragora, Græcis, ἀνθρωπομορφος Pythagoræ, Latinis Canina aut terrestris malus. Officinis Mādragora, Germanis **Alraun** [Gallicè **Mandragore**] dicitur. Qui Circaeam vocarunt, nomen illi à Circe fecerunt, quoniam creditur, radix eius ad amatoria conducere. Pythagoras haud dubiè ab humana forma, quam radix eius referre videtur, Anthropomorphon appellauit. Hinc sumpta occasione, agyrtae & impostores illi circumforanei, radices humana effigie insignitas circumferunt, quas Mandragoras esse testantur, cum tamen constet eas esse fictitias, & manu factas ex cannarum radicibus humana specie sculptis, postea plantatis. Nascuntur autem subinde radiculae paruae, quae representant capillos, barbam, pectus in pilos, & ex terra eum acquirunt colorem, vt radices esse appareant. Sunt & alia multa quae nebulones illi fabulantur, vt pecuniam ab imperitis extorqueant, quae commemorare in praesentia nihil attingit. Terrestrem malum Romani dixerunt, quod mala proferat, nec in altum vt reliquae arbores surgat.

GENERA.

Duo Dioscoridi & Plinio Mandragorae sunt genera. Mas candida est, μύριον Græci vocant. Huius hic effigiem, citrà tamen poma, quae habere non potuimus, damus. Fœmina nigra, Græcis θριδάκιος à similitudine foliorum appellata. Theophrastus tamen lib. vj. de historia plantarum, cap. ij. tertium quoddam genus Mandragorae constituere videtur, cuius fructus sit μέλας καὶ ακνός, καὶ δινώδης τῷ χυμῷ, hoc est, niger, acinosus, & sapore vinosus. Et nisi hoc genus à prioribus diuersum esse statuas, diserepare inter se non leuiter Theophrastum & Dioscoridem necesse est fatearis. Nam Dioscorides palàm asserit poma priorum duorum generum vitellis ouorum esse similia, & pallida: contra Theophrastus nigra, acinosa, vt diximus, & sapore vinosa esse tradit. Accedit quòd idem Theophrastus eodem loco Mādrago-

dragorae caulem tribuat, perinde atque Plinius, quem Dioscorides penitus aufert: vt hoc nomine necesse sit hæc omnia ad tertium hoc genus Mandragorae referre, quod nos tamen infra inter Solani genera recensebimus, vbi etiam eius picturam offendet.

FORMA.

Mandragora.

tamen candidiorque. Orbata & hæc est caule.

LOCVS.

Prouenit in syluis & umbrosis locis. Nunc in hortis etiã plantatur.

TEMPERAMENTVM.

Mandragora vincentè habet facultatem refrigeratoriã, adeò vt tertij sit ordinis refrigerantium. Veruntamen non nihil etiam caloris inest, & in pomis humiditatis. Radicis cortex non tantum refrigerat, sed & desiccet.

VIREs EX DIOSCORIDE.

Succus colligitur è cortice recentis radice tuso, & prælis subiecto: quem insolatam cū iam concreuerit, in fistili vase reponere oportet. Colligitur itidē è pomis succus, ignauior tamen. Delibratur radice cortex, & traiectus lino ad vsum suspēditur. Quidam Mandragoræ radices in vino ad tertias decoquunt, & traiectum per colum ius seruāt, vtenes cyathi vnus mensura in peruigiliis, & doloribus, & in his quos sine doloris sensu secare aut vrere voluerint. Potus obolorū duorū pondere cum multa aqua Mandragoræ liquor, pituitam, nigramque bilem veratri modo purgat. Verum maiore copia potus vitam adimit. Miscetur medica mentis ocularibus, & iis quæ dolores finiunt, pēsis quoque emollientibus. Per se semioboli pondere appositus, mensis & foetus trahit. Sedi pro balano subditus somnū facit. Radix ebur emollire fertur, si senis horis cum eo decocta sit, & in quam voluerit aliquis formam fingi & formari facile reddere. Folia recentia oculorum & quas vlcera excitarunt inflammationibus cum polenta illita profunt. Discutiunt eadem omuem dūritiē, abscessus, strumas, tuberculaque, quinque aut sex diebus leniter confricata. Stigmata sine vlceratione delent. Folia condita sale seruantur in eisdem vsus. Radix autem trita ex aceto ignibus sacris, & serpentiū iſtibus ex melle aut oleo medetur. Strumas atque tubercula ex aqua disijcit. Articulorum dolores cum polenta sedat. Cōficitur citra coctionē vinum è cortice radice. Ternæ heminae in vini dulcis metretam conijciuntur. Dantur ex eo terni cyathi, iis qui secari, aut vri debent, vt antè dictū est. Si quidē nullo tunc afficiuntur dolore, eod quod somno quodā pressi torpescāt. Māla olfactu, & comesta soporem afferūt: Potest idē & eorum succus. Nimiis tamen eorundē vsus obmutescere facit. Semen malorum potum vterū purgat, appositumque cū sulphure ignem non experto rubra fecminarū profuua fistit. Colligitur ex radice liquor, ea scarificata multifariam, & eo quod erumpit, in cauum vas recepto. Est autem liquor succo efficacior. Sed non ferūt omnibus locis liquorem radices, idque experientia ostendit.

E X

EX GALENO.

Soporem conciliandi vim habent Mandragoræ poma. Radicis cortex valentissimus est: reliquum quod intus est imbecillum existit.

EX PLINIO.

Succus fit & è malis & è caule, deciso cacumine, & radice punctis aperta aut decocta: vtilis hæc vel furculo. Concisa quoque in orbiculos seruatur in vino. Succus nō vbiq; inuenitur, sed vbi potest, circa vindemias quæritur. Odor grauis eius, sed radice & mali grauior. Mala matura in sole sic cantur. Succus ex iis sole densatur: item radice tusæ, vel in vino nigro ad tertias decoctæ. Folia seruātur in muriis efficiaciis, aliis recentium succus pestis est: sic quoque vires noxiæ. Grauedinem afferunt etiam olfactu, quāquam mala in aliis terris mandantur, nimio tamē odore obmutescūt ignari. Poru quidē largiore etiam moriūtur. Vis somnifica pro viribus bibentium. Media potio cyathi vnus bibitur & contra serpētes, & ante sectiones punctionesque, ne sentiantur. Ob hæc satis est aliquibus somnum odore queffisse. Bibitur & pro Elleboro duobus obolis in mulso. Ad strumas radix Mandragoræ ex aqua bibitur. Articulis profunt folia cum polenta, vel radix recens tusa cum cucumere syluestri, vel decocta in aqua. Cum cerato apostemata & vlcera tetra, folia Mandragoræ recentia sanant. Radix vulnera cum melle aut oleo.

De malis insanis. CAP. CCIII.

NOMINA.

QVAE māla insana hodie appellantur, & à Neapolitanis Melanzana, ab aliis amoris poma, à Germanis verò *Delantzjan* [Gallicè *Pômes d'amours*] num veteribus cognita fuerint asseuerare non ausim. Non latet tamen Hermolaum in Corollario suo in ea esse sententia, vt putet esse tertiam Mandragoræ speciem, quam Morion vocant. Quam tamen sententiam cur non probem, facit imprimis Theophrastus, qui lib. vj. de historia stirpium cap. ij. eius fructum esse nigrum, acinofumque scribit, qualia mala insana

Mala insana non sunt tertia Mandragoræ species.

K iij na

Mala insana cur dicta. Mala insana non sunt. Dein quòd Morii fructus lethalis sit: mala verò insana minimè, vt paulò post dicemus. Mala autem insana dicta sunt, non quòd lethalia sint, sed quòd difficulter concoquantur. Amoris autem poma, quòd propter elegantiam & pulchritudinem digna sint quæ amentur.

GENERA.

Duo sunt malorum insanorum genera. Aliqua enim purpurea ferè tota, aliqua verò lutea, aut candorè aliquem præ se ferentia. Primi generis poma Germanicè *Braum Delantzā*. Alterius autem, *geel Delantzā* vocantur.

FORMA.

Mala insana.

res & melones gaudent.

TEMPVS.

Floret Augusto & Septembre mensibus, ac subinde fructua

tum profert.

TEMPERAMENTVM.

In his malis haud dubiè vt in cucumere esculento aut fūgo, frigida humida temperies superat.

VIRÈS.

Nullum, quod sciam, in medicina vsum habent. Edūtur autem à nonnullis ex oleo, sale & pipere fungorum modo cocta. Alii vbi paululum inferuerūt igni, in orbiculos vel taleolas digerunt, & in acetariis ex oleo, vel pipere & aceto comedunt. Salgamarii in muria acida seruant, cibo per hyemem & ver ori grato, sed tamen qui ægrius concoquantur Quid multa? Delicatorū & omnia degustare volentiū cibusest malum insanū. Quare qui sanitatis studio aliquo tenentur, ii statim noie ipso territi, vsum illorum euitabūt.

ADNOTATIO.

Poma amoris etiam hodie vulgò dicuntur mala hæc insana.

De Nymphaea. CAP. CCIIII.

NOMINA.

Nymphaea Græcis, Nymphaea Latinis, Officinis Nenuphar barbara voce nominatur. Germanis *Seebloo*, *Uvasser maben*] Gallicè *Blac d'eau, ou Saumet d'eau, ou Lis d'estang*] Nymphaea autè nomen sibi vindicasse videtur, quòd aquosa amet loca: vel, vt ex veteribus aliqui fabulati sunt, à Nympha, quæ zelotypia Herculis intrabit & mortua est inque palustrem hanc plantam mutata.

GENERA.

Duo eius genera. Vna enim à flore candido, Liliū simili, cãdida appellatur. Germanicè *Uvess Seebloomen*. Altera itidem à floribus, qui lutei sunt; lutea nominatur. Germanicè *geel Seebloomen*. Possent etiã radicibus discerni, cū prior nigra, altera verò candida constet, adeò vt hoc nomine prima cãdida, altera autem nigra diceretur. Multò verò cõsultius est à floribus quàm radice discrimè sumere, quòd illi nūquam non oculis expositi sint, radices autem non nisi effossæ, intueri possint.

FORMA.

*Nymphaea candida.**Nymphaea lutea.*

Prima, folia Ciborio similia habet, minora tamen & longiora, quadamtenus super aquam eminentia, aliqua tamen etiam sub aquis, plura ab vna radice prodeuntia. Flos candidus, Lilio similis, in medio quod croceum sit obtinens. Hic cum defloruerit rotundus, & malo circumferentia, aut Papaueris capiti similis, colore niger fit. In quo sanè semen clauditur nigrum, latum, defum, gustu glutinosum. Caulis illi laevis, minime crassius, niger, Aegyptiae fabae similis. Radix nigra, aspera, clauae persimilis. Haec singulari nota alteri Nenuphari vocato quadrat. Folio enim conspicitur orbiculato, laeui, herbaceo, amplo, in stagnantibus aquis supernatante: flore candido, Lilio simili, in medio croceum habente, & cum defloruerit capite Papaueris, in quo semen latum, amarum, pingue. Caulis gracilis est & laevis. Radix nigra & ampla, dul-

cis,

eis, nodosa, clauae formam representans. Altera, folia antedictae similia habet, sed radicem albam & asperam: florem luteum, splendentem, rosae similem. Quae itidem nota in vniuersum omnes alteri Nenuphari, quae luteis est floribus, respondent.

LOCVS.

Nascitur in paludibus & aquis stagnantibus.

TEMPVS.

Flores in fine Maii & Iunio mense colliguntur, Radices autem in autumno effodiuntur.

TEMPERAMENTVM.

Nymphaeae tum radix, tum semen refrigerandi & citra morsum desiccandi vim obtinent.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix prioris sicca cum vino pota, coeliacis & dysentericis prodest. Lienem absumit. Stomachi vesicaeque doloribus illinitur. Alopecias ex aqua exterit. Alopecias cum pice imposita sanat. Eadem contra veneris insomnia bibitur, siquidem ea comescit. Paucis diebus, si quis continuo bibat, genitalia infirmat. Idem semen potum efficit. Alterius, quae lutea dicitur, radix & semen contra muliebria profluvia ex vino nigro bibuntur.

EX GALENO.

Nymphaeae radix & semen, ventris profluvia cohibet, semenque genitale, siue per somnia, siue alio pacto immodice profluens, retinet. Iuuant dysentericos. Caeterum Nymphaeae quae candidam radicem habet, potentioris est facultatis, vt & muliebri profluvio medeatur. Verum & haec, & ea quoque quae atram habet radicem, ex vino nigro austero bibitur. Porro nonnullam etiam abstergendi vim obtinent, ita vt alios & alopecias sanent. Ad alios vero macerantur aqua ad alopecias pice liquida. Sed ad haec aptior est ea cuius radix nigra est, sicut ad alia, cuius alba.

EX THEOPHRASTO.

Nymphaea trita plagae imposita sanguinem sistere traditur. Vtilis & ad difficultates intestinorum pota.

EX PLINIO.

Venerem in totum adimit Nymphaea, semel in quadraginta

K v ta di

ta dies pota. Insomnia quoque Veneris à ieiuno pota, & in cibo sumpta. Illita quoque radix genitalibus, inhihet non solum venerem, sed effluentiam genituræ: ob id corpus aere, vocemque dicitur. Semen cum vino potum dysentericis auxilio est. Tenesmo radix eiusdem ex vino bibitur. In vino quoque pota lienem cõsumit. Dolores vesicæ, sedat ex vino. Manantia sanat vlcera. Maculas omnes emendat. Trita plalis imponitur. Vlcerebus, priuatim iis quæ calciamento facta sunt, prodest arida infricata.

De Napy. CAP. CCV.

NOMINA.

Nαπι, ή σινάπι Græcè, Sinapis & Sinapi Latinè vocatur. Officinæ nomen retinuerunt. Perperam tamen faciunt, quòd altero genere pro Eruca, quam suo loco depinximus, vtuntur. Germanicè *zam oder Barten senff* Gallicè *Senene ou Moustarde* Inominatur. Sinapis autem nomè è Græcia venit in Latium, censetque dictum Athenæus libro nono Dypnosoph. Sinapi, *στι σινάπι τοδς άπαρ ήμ τή ιδίμ*, hoc est quòd olfactum luminibus officiat. Plæraque Græcia Napy nominat quasi Naphy, vt idem eodem in loco interpretatur, quoniam non sine natura sit, sed acri & proinde incõmoda donetur. Alii Napy per priuationè videlicet *νίσιον*, quasi immite dici volunt, quoniam acrimoniæ vehementis particeps sit.

GENERA.

Sinapis duo inueniuntur genera, foliis, floribus, & semine distantia. Primum siquidem genus rapitiæ frondè exprimit, florèmq; luteum obtinet, ac semè albū profert. Nos à floribus luteis Germanicè *geelen Barten senff* nominamus. Alterum in Frucæ folium laciniatur, florèque albicante, & semine vesco pulloque constat. Nos genus hoc ab albicantibus floribus *Aveissen Barten senff* appellauimus, vt esset huius aliqua ab Erucae nomenclatura diuersitas, quam Germani simpliciter *Aveissen Senff* vocant.

FOR

FORMA.

Sinapi primum genus.

Sinapi alterum genus.

Primū, caulem habet hirsutum, longum, ramosum, folia rapii, minora tamen & asperiora, flores luteos, siliquas rotundas ac hirsutas, plenas semine candicante. Alterum genus itidem hirsuto caule præditum est minore tamen: foliis Erucae, maioribus tamè ac latioribus, laciniatis: floribus albicantibus, crucisque effigiem referentibus: siliquis teretibus & oblongis, semine pullo rufescentève refertis.

LOCVS.

Vtrunque in hortis satum prouenit. Et quãuis nullo cultu plerunque germinet, terram tamen aratam & congestitiam magis amat.

TEMPVS.

Floret vtrunque Iunio ac Iulio mensibus, eodemque tempore semen in siliquis suis profert.

TFM

TEMPERAMENTVM.

Sinapi calefacit & deficcit quarto ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calfaciendi, extenuandi & extrahendi vim habet. Com manducatum capitis pituitam elicit. Succus eius hydromelitus mixtus contra tonsillarum præduros tumores, ac veterem callosamq; arteriæ scabriciem conuenienter gargarizatur. Tritum, naribus admotum, sternutamenta ciet. Comitibus quoque auxiliatur. Fœminas vuluæ strangulatu oppressas excitat. Lethargicis, derafo capite, illinitur. Ficus admistum & impositum donec rubescat locus, ad coxendi cum cruciatu, lienes, & omnis generis diuturnos dolores confert, cum permutadæ passionis causa ex alto in cutis superficiem aliquid trahere voluerimus. Alopecis illitū medetur. Faciem purgat. Sugillata cum melle, aut adipe, aut cerato delet. Ex aceto contra lepras, & feras impetigines perungitur. Aridum contra febrium circuitus bibitur, aut potui polentæ modo inspersum. Extrahentibus emplastris, scabieq; extenuantibus vtiliter admiscetur. Grauitati aurium & sonitui, tritum cum fico impositum prodest. Succus ad hebetudines oculorum & palpebrarum scabriciem illinitur. Exprimatur autem ex viridi adhuc femine succus, & in sole siccatur.

EX PLINIO.

Sinapi Pythagoras principatum habere ex his quorum sublimè vis feratur, iudicauit: quoniam non aliud magis in nares & cerebrum penetret. Ad serpentium ictus & scorpio num tritum cum aceto illinitur. Fugorum venena discutit. Contra pituitam tenetur in ore donec liquefeat, aut gargarizatur cum aqua mulsæ. Ad dentium dolorem manditur. Ad vnam gargarizatur cum aceto & melle. Stomacho vtilissimum contra omnia vitia, pulmonibusq;. Excreationes faciles facit in cibo sumptum. Datur & suspensio. Item comitialibus tepidum cum succo cucumerum. Sensus atque sternutamenta capitis purgat, aluum mollit, menstrua & vrinam ciet, & hydropicis imponitur. Cum fico & cumino ternis partibus comitiali morbo. Et vularum con-

uerfio

uersionem suffitum excitat odore aceto mixto. Item lethargicos: & si vehementior somnus lethargicos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico & aceto. Veteres dolores thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, & in quacunq; parte corporis ex alto vitia extrahenda sunt, illitum, caustica vi emendat pustulas faciendo. At in magna duritia sine fico impositum: vel si vehementior virgo timeatur, per duplices pannos. Vtuntur ad alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthiriasis, tetanicos, opisthotonicos. Inungunt quoque scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus modis exprimitur in fistili, calefitque in eo in sole modicè. Exit & è cauliculo succus lacteus, qui ita cum induruit, dentium, dolori medetur. Semè ac radix cum imma duere musto, conteruntur, manusq; plenæ mensura forbentur ad firmandas fauces, stomachum, oculos, caput, sensusq; omnes. Mulierum etiam lassitudines, saluberrimo medicinæ genere. Calculos quoq; discutit potum ex aceto. Illinitur & liuoribus fugillatisq; cum melle & adipe anserino, aut cera Cypria. Fit & oleum ex semine ma defacto in oleo expressoq;, quo vtuntur ad neruorum rigores, lumborumq; & coxendicum perfrictiones.

EX SIMEONE SETHI.

Sinapi vim habet dissoluendi & discutiendi humiditates quæ in capite & stomacho sunt. Confert etiam lienis affectibus ab humiditate & flatu procreatis. Item quartanis morbis, qui ex adusta pituita contracti sunt: ad hæc & podagris à pituita factis. Officit verò visui, & calido capiti, ac iecori. Aduuat concoctionem & distributionem ciborum crasfarum partium. Minuit quæ in ventriculo sunt humiditates. Illitum lepris, eas in melius mutat. Linguas etiam humiditate grauatas siccatur. Si cum melle sumatur, tusiles resoluit. Cum caricis verò ischiadicis illitum, & lienosis vtile est: trahit enim quæ intus sunt ad corporis superficiem. Suffitum verò & incensum, serpentes fugat.

De Nerio. CAP. CCVI.

NO

NOMINA.

Oleäder. **Rhododaphne cur dista.** **Rhododendros quasite.** **N**ηριον, ή ροδωδενον, ή ροδιδενδρον Græcis, Nerion & Rhododédron Latinis, Officinis & barbaris Oleander, Germanis **otander**, [Gallis *Rosage, ou Rosagine*] dicitur. Rododaphnen autem Græci dixerūt à rosæ floribus & lauri foliis, quæ fruticis huius præcipuæ sunt notæ. Nec refert quòd Dioscorides amygdalæ foliis eius folia cõparauerit: lauro enim & amygdalæ non dissimilis magnopere foliorũ figura est. Fecit idem rosę flos & arbor, vt eadem gens Rhododendrum nominauerit.

FORMA.

Nerium.

Notus frutex, amygdalæ longiora & crassiora folia habens. florem rosarum figura: fructũ amygdalæ similem, veluti cornu, qui dehiscens lanca natura plenus est pappis acanthinis simili. Radix illi est acuminata, longa, lignosa, gustanti salta.

LOCVS.

Nascitur in hortis, maritimis, & secundum amnes locis.

TEMPVS.

Quo mense floribus & fructu prægnans fit Nerion, non satis constat: neque enim vel flores vel fructus eius nobis videre licuit. Hinc est quòd etiam pictura quam exhibemus iidem careat.

TEMPERAMENTVM.

Nerium Arabes calefacere in principio tertii ordinis, & in f:

in secundo sicare tradunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flores & folia canes, asinos, mulos & quadrupedes plurimos enecant: hominum verò cum vino pota venenatorum morsus præsidia salutaria sunt, præsertim si rutæ commiscueris. Infirmiora verò animantia, vt oues, caprasque, si aquam biberint in qua folia eius maduerint, moriuntur.

EX GALENO.

Neriũ aut Rhododaphne notus omnibus est frutex. Foris quidem illitus discutiendi vim obinet. Intra autem in corpus assumptus, perniciosus ac venenosus non tantum hominibus, verum etiam plerisque pecudibus.

EX PLINIO.

Rhododendros ne nomen quidem apud nos inuenit Latinum: Rhododaphnen vocant, aut Nerium. Mirum, folia eius quadrupedum venenum esse, homini verò contra serpentis præsidium, ruta addita, & è vino pota. Pecu etiam & capræ si aquam biberint in qua folia ea maduerint, mori dicuntur.

De Xanthio. CAP. CCVII.

NOMINA.

Xανθιον, ή φάρακον Græcè, Xanthium Latinè nominatur. Ab herbariis nostræ tempestatis Lappa minor & Lappa inuersa vocatur. Germanicè **Bettlerleusf,** oder **Buobenleusf.** Xanthion dictũ, quòd ξανθιον, hoc est, flavos capillos faciat. [Gallicè *Gratteron tenant aux robes*, Bardana minor. Officinis.]

Lappa inuersa.
Xanthion unde di-Elum-

FORMA.

Caulem habet cubitalem, pinguem, angulosum, & in ipso alas multas. Folia Atriplicis similia, incisuras habentia, odore Nasturtii. Fructum rotundum ceu grandem oliuã, aculeatam vt Platani pila, contactu vestibus adhærentem. Ex qua quidẽ delineatione nemo non videt herbam cuius picturam damus esse Xanthion, quòd illi omnes notæ ad amussim respondeant. Caule enim est cubitali, pingui, anguloso, crebras fundente alas, foliis Atriplicis incisuras habentibus,

tibus, Nasturtium manifestissimè olentibus, fructu magnè oliuæ modo rotundo, vt Platani pila spinoso, contactu vestes apprehendente. Nucleus qui in echinata pilula clauditur à pueris estur dulci & grato cibo.

LOCVS.

Nascitur lætis & pinguibus locis, & lacubus paludibus, ve exiccatis.

TEMPVS.

Fructus Autumno maturefcit, quo sanè tempore colligi debet.

TEMPERAMENTVM.

Cùm discutiendi vires habeat, facilè colligitur temperamento esse calido & sicco præditum, id quod ex sapore etiam, qui est amarus & subacris, deprehendi potest.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Potest fructus antequam penitus inarescat collectus, tu fus, & in fictili vase reconditus, capillos flauos reddere, si quis cum vsu exigit, tryblii pondus ex eo sumens, tepidaq; aqua malefaciens, nitro prius capite præparato illinat. Alii cum vino tusum ipsum reponunt. Fructus etiam commodè tumoribus illinitur.

EX GALENO.

Xanthion vocatur etiam Phasganion. Fructus discutiendi facultatem obtinet.

ADNOTATIO.

Xanthium ad portam Antoninam frequens, cancerorum ardori extinguendo efficax.

De Xylo. CAP. CCVIII.

NOMINA.

XYLON & Gossipiū Plinio & aliis Latinis dicitur. Græci, quod sciam, eius nusquam meminerūt. Barbaris ac Arabibus Cotum & Bombax seu Bombasum, Germanis **Baumwoll** [Gallis **Coton**] appellatur. Linum eius cottonium vulgò vocatur, sicut lanugo ipsa cottonum. Ab huius generis planta vestes xylinae, & lina xylina nominata sunt. Iurisconsulti lanam hanc lineam nuncupant.

FOR

FORMA.

Xylon.

Frutex est exiguus, folio vitium, sed minore: floribus luteis in medio purpurascētibus, fructu barbatae nuci simili, lanugine pleno, quæ netur in linum candidissimum mollissimumque. Nux autem ipsa cum hiascens fatiscit, lanuginis globos repræsentat.

LOCVS.

Superior pars Aegypti in Arabiam vergens, Plinio lib. 19. capite primo teste, fruticem hunc gignit. In Creta etiam nascitur, & in Apulia, ac Maltha prope Siciliam insula. Nunc in Germania nostræ hortis plantatur, vt plurima alia peregrina, nobis antea prorsus incognita.

TEMPVS.

Tam fertilis hic frutex est, vt simulatque adoleuit, quod duorum mensium spacio accidit, nunquam desinat florem & fructum proferre, donec asperitate & inclementia hyemis impediatur.

TEMPERAMENTVM.

Arabes, vt annotauit Serapion, fruticis huius lanuginem calidam & humidam esse statuunt.

VIRES EX ARABIBVS.

Foliorum succus medetur infantium alui profluuio atq; torminibus. Semen, tussi & thoracis vitium. Oleo feminis

L emacu-

emaculantur lentigines & faciei pustulæ. Semen etiã eius genitale semen procreat.

De Oxyacantha. CAP. CCIX.

NOMINA.

Oxyacantha Græcis, Oxyacantha Latinis, Officinis Berberis, Germanis *Paisselbeer, Saurich, Erdbeel, Aersich*, [Gallis *Espinette, Vinette, ou Berberis, ou Fuslet*] vocatur. Haud dubiè Græci à spinarū acuminatis cuspidibus Oxyacantham dixerunt.

Berberis. Oxyacantha vnde dicta.

FORMA.

Oxiacantha.

Sylvestri pyro similis arbor est, sed minor & nimis spinosa. Fructum fert Myrto similem, plenum confertumve, rubentem, fractu facilem, intus nucleos habentem. Radicem multifidam & altam. Huius delineatio nis notæ, nulla prorsus reclamæte, arbori quam vulgò Berberim barbara voce nominant, ad amissim respōdent. Nāque arbuscula est pyri sylvestris aspectu, sed humilior, ramis ex intervallo spinosis, folio lentè per ambitum aculeato, acinis rubentibus, in pediculo iuxta & racemo pendulis, gustu acido & subaustero, duobus intus granis, radice numerosa.

LOCVS.

Multis nascitur locis, syluis nempe, frutetis, campestribus

bus, montanis, siccis & aquosis.

TEMPVS.

Germinat incunte vere, ab occasu autem Vergiliarū fructifera. Per Septembrem itaque & Octobrem menses carpitur, campos sylvasq; exornans.

TEMPERAMENTVM.

Oxyacantha adstringit & desicat, atq; adeo quorundā sententia frigida & sicca in secundo est ordine. Fructus tamen tenuium est partium, & paululum quiddam incisium habet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Huius fructus potus & comestus, alui profluuiū, & muliebrem fluxum sistit. Radix trita & illita aculeos & spicu la extrahit. Abortum facere tradunt, si sensim venter ter radice feriatur aut perungatur.

EX GALENO.

Oxyacanthus arbor vt pyro sylvestri similem habet speciem, ita & facultates minimè dissimiles. Quin & ipsi fructus. Pyri quidem sylvestris prorsum atq; absolutè austerus est, Oxyacanthus autem tenuium partium est, & modicè incidit. Porro arboris huius fructus, pyri sylvestris similis nō est, sed Myrti potius fructui, rubens scilicet & † rarus. Habet verò & nucleos. Cæterum non tantum esus, sed & bibitus omnes fluxionum affectus cohibet atque sistit.

EX RECENTIORIBVS.

E bacis vinum exprimitur eodem ferè vsu, quo vinum ex malo punico. Condiuntur item acini vel melle vel saccharo ad restringendam sinum, depellendamq; febricitantiū malaciam, quorum morosum nimis palatum cibum ferè quemcunq; respuit. Elanguescens appetentia grato huius acore recreatur.

† ad p^o videtur legendū, & est apud Dioscor.

De Osyride. CAP. CCX.

NOMINA.

Osyris Græcis, Osyris Latinis, Officinis Linaria, nonnullis herba vernalis appellatur. Germanicè *Flachsstraun, Zynkraun, Darnkraun, Unser frävuen*

L ij flachsh,

flasch; Wildflasch; Krotenslach; Nabelkraut [Gallicè
Linaria *Lin taulne sauvage.*] Linariam autem dixerunt recentiores à
 quare di-
 fla.

FORMA.

Osyris sive *Linaria*.

postquam ematuruit rubescente. Senescētes quoque ramuli
 nigrītam in ruborem vertūt. His accedit antiqui & manu
 scripti herbarii testimonium, qui Linariam esse herbam tra-
 dit, quæ Dioscoridi *Osyris* dicitur, floremque habere lu-
 tecum inquit. Respondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Pasim in campestribus prouenit.

TEMPVS.

Flore æstate tota & autumnō.

TEMPERAMENTVM.

Osyridi amara inest qualitas, & obstructions aperiēdi,
 adco

Virgultum fermen-
 tūmve nigrum est *Osy-*
ris, tenues virgas lentas-
 que habēs. In quibus fo-
 liola sunt terna & qua-
 terna, modò quina, inte-
 rim & sena, ceu *Lini* ni-
 gra initio, dein colore
 mutato subrubescētia.
 Tam si rem diligēter ex-
 pendas, nullam delinea-
 tionis notam *Osyridi*
 traditam, in *Linaria* di-
 cta hodie deesse reperies.
 Siquidem hæc cauliculis
 fruticat nigricantibus,
 & qui ob suum lentorem
 haud facile franguntur:
 tenuibus, atris quoque
 foliis, *Lini* facie. Conco-
 lori denique semine tan-
 tisper dum maturefcit,

postquam ematuruit rubescētia. Senescētes quoque ramuli
 nigrītam in ruborem vertūt. His accedit antiqui & manu
 scripti herbarii testimonium, qui Linariam esse herbam tra-
 dit, quæ Dioscoridi *Osyris* dicitur, floremque habere lu-
 tecum inquit. Respondet etiam per omnia pictura.

LOCVS.

Pasim in campestribus prouenit.

TEMPVS.

Flore æstate tota & autumnō.

TEMPERAMENTVM.

Osyridi amara inest qualitas, & obstructions aperiēdi,
 adco

adeoq; vt calida sit necesse est. Amara nanque, Galeno lib.
 iij. cap. x. de simpl. medicamento. facult. teste, qualitate præ-
 dita, omnia calida sunt. Sic etiam eodem authore lib. v. cap.
 xj. eiusdem tractationis, singula quæ poros & meatus ex-
 purgant, ab infarctūque liberant medicamenta, calida sunt
 & tenuium partium. Vehementer itaque errant, qui *Lina-*
riam frigidam & humidam esse asserunt. Et certè præter ea
 quæ iam dicta sunt, vel hoc vno argumento erroneam illo
 rum sententiam confutare omnium maximè licebit. Cūm
 etenim *Linariæ* vrinam mouendi facultatem inesse scribāt
 vulgares etiam herbarij, colligitur illam non esse frigidam
 & humidam: quando Galeno libro iam citato cap. xj. atte-
 stante omnia quæ vrinam ducunt ex acrium atque adeo ca-
 lidorum & siccorum sint genere.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Huius decoctum potum morbo regio affectos iuuat.

EXGALENO.

Osyridi, ex qua medicamenta ad extendā læuigandā-
 que cutem, Græci *κορηματα* vocāt, fieri solent, amara inest
 qualitas, & obstructions expediendi facultas. quare & in
 iccinore consistentes obstructions adiuuat.

ADDITIO.

κορηματα enim non solū scopas, vt quidam arbitratur,
 verum etiam *κισμητρα*, *Suida* & *Phaurino* testibus, hoc est
 comptoria & venustantia faciem medicamenta Græci di-
 xerunt: è quorum sanè numero *Osyris* est, quæ cum ama-
 ra sit, extergere etiam quæ sunt in corpore, facie potissimū,
 maculas potest. Hinc rectè Plinius ex eius foliis mulieribus
 (vtpote quæ plus aliis comere & venustare faciem solent)
 smegmata fieri tradit.

EXAETIO.

Osyris est herba subfruticosa, tenuibus virgulis, fractio-
 ni renitentibus, foliis *Lino* similibus, nigris primò, postea
 subrubescētibus, gustu amaris: vnde regio morbo con-
 ferunt.

EXPLINIO.

Smegmata mulieribus ex *Osyridi* foliis faciunt. Radi-

I ij cum

Linaria
 non est
 frigida.

cum decoctum potum, sanat arquatos. Eadem, priusquam maturescit semen, concisæ, & sole siccatae, aluum sistunt. Post maturitatem verò collectæ, & in sorbitione decoctæ, rheumatismis ventris medentur, & per se trita ex aqua cælesti bibuntur.

De Origano. CAP. CCXI.

NOMINA.

Oρίζανος Græcis, Origanus vel Origanum Latinis, Officinis nomen suum retinuit, Germanis *Uyolgemnor*, *Dosten*, *Braundosten*, vel *Bergmuntz*, [Gallis *Origan*, *Mariolietus haſtarde*] nominatur. Origanum verò quòd montibus gaudeat appellationem apud Græcos inuenit, ἀρειδ τῶν ὄρων, id est, monte, & χαρῆς, gaudio. Herodianus quod visum ex acuat nomē duxisse testatur, ab ἀρειδν videre, & γανθ clarifico, quasi aciem oculorum illustrans. Theodorus grammaticus nomen ex aduerso datum putat, ἀειδν, quod est algeo, fieri ὀρίζανος, quasi rigens, censet, & tandem ascita litera principe, ο, in Origanum esse confictum, contrario tamen sensu, quòd minime refrigeret.

GENERA.

Heracleoticum. Origani genera seu rectius cognomina quatuor esse constat. Est enim Heracleoticum, Onitis, Tragoriganum, & sylvestre. Primum ab Heraclea Ponti dictum, cætera à pecoribus cognomina desumpserunt. Onitis, quod ab asinis impeteretur, ac in cibo gratum esset. Tragoriganum, quasi hircinum Origanum, non alia forsitan ratione quàm quòd eius pabuli voluptate animal hoc carperetur. Sylvestre, quòd sine cultura, & sua sponte proueniat, cognominatum fuit. Cæterum quum in tanta cum nomenclationum, tum historiae ambiguitate varietateque, tam Græcorum quàm Latinorum nō facile sit quidquam in solidum de his statuere: fatis sit vnum genus, sylvestre nimirum & vulgare, pro omnibus pictum exhibere, quòd, vt Paulus ait, vtcūque nominibus distinguatur, vna tamen omnium sit facultas, adeoq; in re admodum incerta, multum operæ aut laboris temere infumere minime necessarium putauit.

FOR

FORMA.

Origanum sylvestre
seu vulgare.

LOCVS.

Montibus cliuosisque locis gaudet Origanum nostrum, passimque in his propter sepes nascitur.

TEMPVS.

Floret Iulio mense.

TEMPERAMENTVM

Omnes Origani species, Galeno & Paulo testibus, calefaciunt & exiccant in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Heracleoticum excalefacit, vnde decoctum eius cum vino potum venenatorum morsibus prodest: cum passio autē iis qui cicutam, aut meconium: cum oxymelite iis qui gypsum aut ephemerum hauerunt. Kuptis, conuulsis, hydropticis cum fico manditur. Aridum acetabuli mensura potū

L iij cum

cum aqua mulsa, atros humores per aluum ducit, menses que ciet. Linctum ex melle tufibus medetur. Pruriginis itidē, scabies, regiumque morbum, decoctum eius cum in balnea descensum est, iuuat. Succus eiusdem adhuc virentis, tōfilas, columellas: oris que vlcera sanat. Per nares cum oleo irino infusus trahit. Cum lacte aurium dolores mitigat. Cōficitur ex eo & cepis, & rhu opsoniorum vomitorium medicamentum, omnibus iis in are Cyprio sub Canis ardentis aestu per quadraginta dies insolatis. Herba verò substrata serpentes fugat. Onitis eadem quæ Heracleoticum Originum præstat, non tamē eadem efficacia. Syluestre priuatim folijs & floribus cum vino potis, venenatorū morsibus auxiliatur. Omnia autem Tragorigani genera calefaciūt, vrinam mouent, bonam faciunt aluum, si decoctum eius bibatur: biliosa enim deiciunt. Lienosis cum aceto pota vtilia: cū vino autem his qui Ixiam hauserunt. Menses ducūt. Tufisientibus, perineumoniciis, ex melle in eclegmate dantur. Est & efficax potio, quare cibum fastidientibus, & stomacho male affectis, & acida ructantibus datur. Item iis qui bus † à maris iactatione nauſea, & hypochondriorum calor excitatur. Oedemata cum polenta illita discutiunt.

EX GALENO.

Originus Heracleotica efficacior est Onitide. Syluestris verò vtraque valentior. Omnes autē incidendi, extenuandi & calfaciendi facultatem obtinent. Tragoriganus quipiam etiam adstrictionis assumpſit.

EX PLINIO.

Origini priuatim vsus contra torsiones stomachi in tepi da aqua, & cruditates. Contra araneos scorpiones que in vino albo. Luxata & contrusa in aceto & oleo & lana. Tragoriganum vrinā ciet, tumores discutit, contra viscum potū viperæ que iētum efficacissimum, stomacho que acida ructantia & præcordiis. Tufisientibus quoque cum melle datur, & pleuriticis, & peripneumoniciis. Heraclium serpentes fugat. Percussis esui datur decoctū, Potu vrinam ciet. Ruptis, cōuulsis medetur cum Panacis radice. Hydropicis cū fico, aut cum hyſſopo, acetabuli mensuris decoctum ad sextam. Itē

ſc ab

ſcabiem, pruriginem, pſoras, in descensione balnearum. Succus auribus infunditur cum lacte mulieris. Tonſillis quoque & visus medetur. Capitis vlceribus, Venena opii & gypſi extinguit decoctum, si cum cinere & vino bibatur. Aluū molit acetabuli mensura, Sugillatis illinitur. Item dentium dolori, quibus etiam & candorem facit cū melle & nitro, Sanguinem narium sistit. Ad parotidas decoquitur cū hordeacea farina. Ad arterias asperas cum galla & melle teritur. Ad lienem folia cum melle & sale. Craſsiores pituitas & nigras extenuat coctum cum aceto & sale sumptū paulatim. Regio morbo tritum cū oleo in nares infunditur. Laſſi perunguntur ex eo, ita vt ne vëter attingatur. Epinyctidas cū pice sanat. Furūculos aperit cum fico trita. Strumas cū oleo & aceto & farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum Fluxiones sanguinis in genitalibus tufum ex aceto illitum. Reliquias purgationum à partu.

De Orchi. CAP. CCXII.

NOMINA.

Oρχη ἢ κωνδύρχη Græcis, Orchis & Cynosorchis Latinis, Testiculus canis officinis. Germanis **Knabenkraut**, [Gallis *Satyrium* ou *Couillon de chien*] vocatur. Orchis dicta hæc herba est, quod radices sibi inuicem haud fecus at que duo testiculi cohæreāt. Cynosorchis verò, quod canū testiculis similem radicem habeat.

GENERA.

Orcheos duo esse genera animaduertimus, marem nimirum & foeminā. Mas in vniuersū maior quā femina proceriorque est, vt pictura ipsa pulchrè declarat. Est que duorum generum. Vnum latioribus folijs & candicantibus ferè floribus, quod Orchin marem latifoliam vocauimus. Alterū quod angustioribus folijs, & maculosus magis: floribus que purpureis constat. Nos maioris discriminis rationē habentes, Orchin marem angustifoliam nūcupauimus. Foemina iridem duorum est generum: vna enim maior, altera minor est, vt pictura satis demonstrat.

L v FOR

FORMA.

*Orchis mas latifolia.**Orchis mas angustifolia.*

Folia habet circa caulem & ima eius parte per terrā strata, olea molli similia, angustiora tamen, læuia & longiora: Caulem dodrantali altitudine, in quo purpurei flores. Radicem bulbo similem, oblongam, duplicem, in modum oliuæ angustam, superiorem alteram, inferiorem alteram: & hanc quidem mollem ac rugosam: illam verò plenam.

LOCVS.

Nascitur locis, Dioscoride autore, petrosis & arenosis. In Germania certè nostrā in hortis & pratis, locisque sabulosis copiosè provenit.

TEMPVS.

In Maio & Iunii principio carpitur.

TEM

*Orchis fœmina maior.**Orchis fœmina minor.*

TEMPERAMENTVM.

Radix eius maior calida & humida est, gustantibusq; dulcior esse apparet. Minor admodum eleborata est, ad calidius sicciusq; tendit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Radix editur vt bulbus cocta. Fertur de ea, si maiorem edant viri, mares generari. minorè verò fœminæ, fœminas. Addunt etiam in Thessalia mulieres paruum cum caprino lacte bibendam dare, vt ad venerea excitent: aridam verò ad inhibenda atque dissipanda. Alterum etiam alterius potu resolui.

EXGALENO.

Radix maior Orchios multam videtur habere humiditatem excrementitiâ & flatuosam: quapropter pota Venierem

rem excitat. Altera verò, minor videlicet, contrà non modò non stimulat ad coitum, sed planè cohibet ac reprimitt. E-duntur bulborum more assæ.

EX PLINIO.

Tumores & vitia partium earum erumpentia, cū polen-ta illita radix sedat, vel per se trita. Eadem ex lacte ouillo neruos intendit, & ex aqua remittit.

De Orchi serapiade. CAP. CCXIII.
NOMINA.

Oρχις σιραπειας ἢ τριόρχις, Paulo & Aetio testibus, Græcis dicitur. Orchis siue testiculus, Serapias Latinis. Officinæ eius cognitionem non habent. Germanicè **Ra-gvuurtz**, [Gallcè *Satyrium à trois conillons*] dicitur. Serapias autem ab Andrea medico ob multos radice vsus, vt inquit Dioscorides, appellata est. Sunt qui à Sarapi Alexandrino-rum deo nominatum velint, propter lasciuia impudentè, qua is deus Canopi (vbi templum & cultu & religione ex-cellens habebat) colebatur: de quo Strabo in xviii. s. Geographiæ libro. Triorchis verò, manifesto ex ea appellatio-ne argumento, quòd non duabus, sed tribus testiculatis ra-dicibus in terra nitatur. Qua vna quidem re facilè à priori-bus discriminatur Orchibus.

GENERA.

Triorchis mas. Duo esse Orchis, Serapiadis, seu Triorchis genera, res ip-sa satis mōstrat. Est enim in foliis ac radicibus nihil aut pa-rū discriminis habeant, tamen in floribus manifestè differ-re videntur. Nam alterū genus, quod nos marè vocauimus, floribus constat purpureis, & parumper albicantibus. Alte-rum verò, quòd nos, vt certius à priori discernetur, fœmi-nam nominauimus, flores obtinet diuersis coloribus distin-ctos, purpureo videlicet, candido, viridi ac nigricante, infe-rioreq; parte fuci planè effigiem exhibent.

FORMA.

Folia habet Porro similia, oblonga, latiora & pingua, in alarum cauis inflexa. Cauliculos dodrantes, sub purpu-reos flores. Radicem minimis testiculis similem.

LO

Triorchis Serapias mas.

Triorchis Fœmina.

LOCVS.

Prouenit in pratis & campestribus.

TEMPVS.

In fine Maii mensis & initio Iunii hoc genus apparet, dein nusquam inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

Valentiùs quàm primo ordine exiccat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix illita tumores difficiendi vim obtinet, atque vlcera expurgat. Herpetas cohibet. Fistulas abolet, inflàmatio-ne laborantia illita mitigat. Sicca nomas compefcit, vlcera-que putrescentia & maligna oris sanat. Cum vino pota aluum sistit. Ferantur de hac etiam quæcunq; de Cynosfor-che dicta sunt.

EX

EX GALENO.

Orchis Serapias ad Venerem non similiter accomodus est. Oedemata illitus discutit, & vlcera fordida purgat, & herpes sanat. Siccatus multò magis desiccatur, ad cò vt & putrescentia contumaciàq; vlcera sanat. Habet etiam quidpiam subadstringens, ac proinde ventrem in vino potus sistit.

EX PLINIO.

Eius radices sanant oris vlcera, thoracis pituitas, aluum sistunt è vino potæ.

De Oenanthæ. CAP. CCXIII.

NOMINA.

Saxifraga
rubea.
Oenanthæ
quare di-
cta.
Filipendula.

Oινάνθη ἢ Λιόκκινθος Græcis, Oenanthæ Latinis, Filipendula officinis, & Saxifraga rubea, Germanis **Rot Sie- inbrech** [Gallis *Filipende ou Perce pierre rouge*] nominatur. Oenanthæ autem dicta haud dubiè est quòd cù vino floreat. Leucanthò verò à florum quos producit candore. Filipendulam à numerosis illis & rotundis in radice capitibus tuberibusve, quæ quasi ex filo quodam pendere videntur, appellatam esse constat.

Oenanthæ.

FORMA.

Folia Pastinacæ sylvestris habet, flores cãdidos, caulem crassum, dodrantalem, semèn Atriplicis, radicem magnã multa

multa habentem capita rotunda. Ex qua descriptione palam apparet. Oenanthem eam esse herbam, quam ætas nostra Filipendulã vocat, quòd nulla prorsus sit nota quæ illi non conveniat. Foliis enim Pastinacæ erraticæ est, quæ planè eius herbæ quæ vulgò Petroselinon hodie appellatur foliis similia sunt. Hinc est quòd in vulgaribus herbariis scribatur folia Petroselino similia habere: quãuis Staphylino legendum esse putem. Manuscriptus etiam herbarius Filipendulam folia Dauci agrestis habere tradit. Flores deniq; illi albi, caulis crassus, dodrantalis, Atriplicis semen. Radices quoq; multa, quinq; interdum aut sex, nonnunquam etiam plura capita rotunda, tanquam à filo pendentia, vt ait antiqus herbarius, habentes: ita vt hinc esse Oenanthem abundè constet. Sed demus non esse, nihil tamen inde periculi erit, quòd scilicet Oenanthæ easdem quas Filipendula (sicut ex paulò post dicendis patebit) facultates obtinet.

LOCVS.

Nascitur in petris & montibus asperis. Tubingæ certè in monte Austriaco nominato copiosissimè prouenit, & in sylua non procul ab arce eius oppidi distante.

TEMPVS.

Iunio mense floret, quo sanè tempore, quia facillè ex floribus agnoscitur, carpi potest. Radices tamen inter autumni initia colligendæ erunt.

TEMPERAMENTVM.

Amara admodù est Filipendula, ita, vt non temerè hanc recentiores calidam & siccam in tertio ordine statuunt.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Oenanthès semen, caulis & folia cum mulso ad secundas ciciendas bibuntur, Radix cum vino contra stranguariam conuenit.

EX PAVLO.

Oenanthæ secundas cicit, vrinæ stillicidio, morboq; regio medetur.

EX PLINIO.

Caulis eius & folia cù melle ac vino nigro pota, facillatè parien

pariendi præstant, secundasq; purgant. Tusim è melle tollunt. Vrinam cient. Radix vesicæ vitis medetur.

EX RECENTIORIBVS.

Filipendula in lotii stillicidio & vrinæ remoratu, neq; non renum doloribus, atq; lapide corundem, cõuenit. Eadem stomachi inflationes discutit, medetur & suspiriosis, & anhelantibus, & omnibus morbis quos causa frigida concitauit. Farinam eiusdem cibus comitialium inspergunt.

De Oxy. CAP. CCXV.

EX PLINIO.

Oxis Græcè, Oxys Plinio & Latinis, Trifolium acetosum & Alleluya officinis, vulgò Panis cuculi, vel quòd cuculus auis eo vescatur, vel quia hoc erumpente, cuculus vocem suam ædere incipiat. Germanis *Saurerklee*, *Buchklee*, *Buchampffer*, *Buchprot*, *Bauchklee*, *Buchgaulklee*, & *Wasenklee* [Gallis *Pain à coque*] appellatur. Oxys vero ab acido sapore dicta est.

Trifolium
acetosum
Alleluya.
Panis cuculi.
Oxys quare dicta.

Oxis siue Alleluya.

FORMA.

Humilis herba est, longis tantum pediculis, tria summam folia perinde atque Trifolium proferens, exigua, & in cacumine laciniata, sapore acido. Florem habet candidum, in simplici stylo inter folia proflientem: rufam in lunatis filiquis semen. Radicem in transversum

stem longam, geniculatam ac rufam. Antiquus & manuscriptus herbarius putat hanc herbam esse Lotum fatiuam, cuius certè sententiam, quòd à Dioscoride non descibatur Lotus, neque probò, neque improbo. Cur tamen non sequar, facit quòd herba, quam Alleluya barbari vocant, non sit fatiua, sed passim in syluis & aliis locis umbrosis nascatur futuræ tempestatis prænuncia. Siquidem appropinquante aliqua tempestate, arripitur contrà tanquam tempestate colluctatura.

LOCVS.

Multis locis prouenit nam in syluis circa petrosa & aquea loca nascentem conspeximus. Nullibi autem copiosior rem quam Tubingæ in primo statim consensu montis Austruaci ad dexteram prouenire vidimus.

TEMPVS.

Aprili atque interdum Maio mense floret, dum scilicet Cuculi vox primùm exauditur, atq; hinc Cuculi panem dictam esse puto, vt dictum est antea. Obseruatum autem est à nobis, atque adeò multorum aliorum experientia cognitum, quòd eius herbæ copiosi flores, crebras illius anni pluuias, & aquarum inundationes certò portendant: pauci contrà siccitatem.

TEMPERAMENTVM.

Quum acidum in gustu sapore præ se ferat, idem cum Oxalide habere temperamentum, frigidum nempe & siccum, euidentissimum est.

VIRESEX PLINIO.

Datur ad stomachum dissolutum: edunt & qui enterocælen habent.

EX RECENTIORIBVS.

Vlceribus, vulneribus & fistulis, potissimùm autem oris, medetur. Sitim arcet, & vt summam dicam, eisdem quas Oxalis, acetosam nostri nominant, facultates obtinet.

De Ophri. CAP. CCXVI.

NOMINA.

OPHRIN hanc herbam nominare placuit, quòd inuenerim plantam binis duxat foliis constantem hanc appellam

appellatione insigni. Germanicum nomen nullū extorque-
re potuimus: neq; enim ea est quæ **Durchwachs**, hoc est,
Perfoliata vocatur, ideoque hanc à geminis foliis **Zu-
weyblatt** nominauimus.

FORMA.

Ophris.

Caulē à radice singu-
larem ac rotūdum emit-
tit, per bina. quę tātūm
habet, folia penetrātem
à cuius medio ad summū
vsq; calyculi multi sunt,
& in his veluti linguę
dissectę nutantes stocu-
li. Radix verò illi subest
tenuis, adnascētes sibi ra-
diculas multas, obliquas
& odoratas obtinens.

LOCVS.

Nascitur in mōtibus,
& nullibi maiori copia
quàm Tubingę in pede
mōtis Austriaci puenit.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensi
bus floret, dein statim
euanescit. Quapropter
hoc potissimū tempore
colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti glutinosa esse apparet, & quodammodo dulcis,
ideoque calidam & siccam esse coniicere licebit.

VIRES.

Iuxta dictarum qualitatū misionē contrahendi & cō-
stringendi facultate præditam esse nemini non cōstat. Hinc
est quòd ad rupta, & vulnera conglutinanda hac herba cō-
modè vtantur recentiores.

ADNO

ADNOTATIO.

Ophris vulgè Ellehorus albus dicitur, pratensis herba, que præce-
dunt, aut nomen retinent, ob id à nobis omissa.

De Ormino. CAP. CCXVII.

NOMINA.

Ophris Græcis, Orminum & Geminalis Latinis, Galli-
tricū Officinis, Germanis **Scharlach** [Gallicè *Aspar-
ge sauvage, ou Ornale Preudhomme, ou Toute bonne*], appellatur.
Orminon autem Græcis haud dubiè dictum est, quia Ve-
nerem extimulat.

GENERA.

Ormini duo sunt genera. Vnum satium, quod Gallitri-
cum simpliciter nominant, & Germanicè **Scharlach**.

Orminum satium.

Orminum sylvestre.

M ij Alte

Saluia syl Alterum syluestre, quod alio nomine *Saluam syluestrem*
uestris. herbarij vocant. Germani *Wilden Scharlach*, oder
Wilde Salbey.

FORMA.

Orminum Orminum satiuum herba est foliis Marrubio similis, cau-
satiuum. le quadrangulo, semicubitali, circa quem eminentiæ siliquis
 similes prodeunt, ad radicem versus nutantes, in quibus sem-
 men est. Ex qua delineatione abundè liquet herbam quam
 hodie Gallitricum vocant, esse Orminu satiuum: hæc enim
 foliis Marrubio similis est, nisi quòd sunt maiora & mirifi-
 cè odorata: caule semicubitali, quadrangulo, ab imo rufes-
 cente, calyculis circa caulem siliquarum effigie prominens-
 tibus, & ad radicem deorsum spectantibus, in quibus sem-
 nigrum & oblongum includitur: flosculis in candido pur-
 pureis, aut in dilutum ruborem inclinatis.

Syluestre priori non admodum dissimile est, foliis satis
 ad Saluiam accedentibus, rugosaque asperitate præditis:
 caule sesquipedali, leniter hirsuto, in quadrangulum stria-
 to: floribus è cœruleo in purpureum vergentibus, ad aquili-
 ni rostri effigiem falcatis, calyculis pluribus in terram in-
 clinatis; in quibus ad summum quatuor semina, parua, ro-
 tunda & fuluescentia reperuntur.

LOCVS.

Satiuum nusquam non in hortis satum prouenit. Sylue-
 stre autem passim omnia prata exornat, suaq; sponte in iis
 nascitur.

TEMPVS.

Vtrunque Iunio mense floribus & semine prægnans
 est.

TEMPERAMENTVM.

Orminum calidum & mediocriter ficcum est, id quod
 amaritudo atque adstrictio in gustu satis monstrant.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Creditur semen satiuum cum vino potum Venerem stimu-
 lare. Cum melle argema & oculorum albugines purgat. Il-
 litum cum aqua œdemata discutit. Surculos extrahit. Her-
 ba ipsa illita eadem potest. Syluestre vehementiorem facul-
 tatem

tatem habet, quare vnguentis miscetur.

EX PAVLO.

Orminon Venerem stimulat, oculorum crassities cum
 melle repurgat, œdemata discutit, & extrahit aculeos. Syl-
 uestre domestico est valentius.

EX PLINIO.

Semen ad Venerem stimulam, & ad oculorum arge-
 ma & albugines valet. Vtroque genere tufo extrahuntur
 aculei ex corpore, per se illito ex aqua. Folia ex aceto impo-
 sita, panos per se, vel cum melle discutunt. Item furuncu-
 los, priusquam capita faciant, omnesque acrimonias.

EX RECENTIORIBVS.

Recentiores etiam easdem facultates suo Gallitrico at-
 tribuunt: potissimum autem conferre ad albugines & ocu-
 lorum caliginem tradunt, vt hinc etiam colligi possit, her-
 bam hanc Orminon esse Dioscoridis.

ADNOTATIO.

Orminum oruale, quòd aurum valet, & Toste bonne ab insigni
virtute Gallis dicitur.

De Orobo. CAP. CCXVIII.

NOMINA.

Orobos Græcis, Eruum Latinis dicitur. Officinæ Græ-
 cam appellationem retinuerunt. Germanis *Eruen* ad
 imitationem Latini nominis, appellari possunt. [Gallis
Vesse noire, ou Eri.]

GENERA.

Duo sunt genera Erui, vnum enim candidum, alterum
 autem rufum inuenitur. Nec inter se nisi floribus & radici-
 bus differunt, quemadmodum pictura affabrè monstrat.
 Rufum verò syluestre est, suaque sponte in aruis, & inter
 dumeta prouenit.

FORMA.

Exiguus frutex est, tenuis, angustis foliis: floribus vel cæ-
 didis, vel in candido cœruleis aut puniceis: seminibus in si-
 liquis sine septo cylindraceis, quemadmodum pisa, se inui-
 cem tangentibus.

Eruum albū & satium. Eruum rufum & sylvestre.

LOCVS.

Latatur loco macro, non humido, quia plerunque luxuria corrumpitur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus, iisdemq; semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Desiccatur quidem Eruum excessu secundo intenso, calefacit verò primo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Capitis grauitatem facit Eruum, vërem turbat, sanguinemq; per vrinam ducit si comedatur. Coctum tamen appositū boues saginat. Farina eius bonā facit aluum, vrinam cit, corporis colorem commendat. Frequentior in esu aut potu sanguinem cum torminibus per aluum & vesicā ducit. Vlcera cum melle purgat, & lentiginēs, & aspredinem

cutis

cutis in facie, eiusdemq; maculas & reliquum corpus. Nommas, gangrænasq; cohibet, & mammarum duritias emollit. Fera vlcera, carbunculos, fauosq; rumpit. In vino macerata canum, hominum, viperarumq; morsus illita sanant. Cum aceto autem difficultates, vrinæ, tormina, & tenesmos lenit. Prodest etiam iis qui cibo non nutriuntur, nucis magnitudine fixa & cum melle sumpta. Decoctum eius uendo perniones, & in corpore pruritus sanat.

EX GALENO.

Orobis quatenus amaritudinis est particeps, catenus incidit, extergit, atq; obstructiones expedit. Cæterum si sumatur copiosè, sanguinem per vrinas euocat. Hominum cibis prorsus hoc semen damnatur: est enim & insuauiissimum & prauis succi. Eruo autem instar lupini præparato, ex melle vtimur, vt medicamento crassos pulmonis thoracisq; humores expurgante. Candidum minus est medicamentosum, quàm id quod ad flauum aut pallidum colorem tendit.

ADNOTATIO.

Eruum prius semine in cunei modum figurato, cicercula magis videtur.

De Oreoselino. CAP. CCXIX.

NOMINA.

Oρεοσίλιον, ή πετροσίλιον ἄριστον Græcis, Sylvestre Petroselinum, & Apium montanum Latinis, Officinis & barbaram sectatibus medicinam Petroselinum dicitur. Id quod hinc accidisse puto, quod lingua Græcè inciticia, Oreoselinum dictionem in Petroselinum mutauerint: vel quia simpliciter enunciauerint quod cum adiectione nominandum erat Petroselinum sylvestre, ad differentiam nimirum Macedonici, quod verè est Petroselinum veterū. Germani *Peterzilgen* vocant. Nos *teusch Peterzilgen*, oder *Peterlin* nominauimus, vt discerneretur à Macedonico, de quo suo dicemus loco [Galli *Perfil de montaigne*.]

M iij FOR

FORMA.

Oreoselinum.

Caulem habet vñi
dodrantalem à radice
tenui exeuntem, circa
quem ramuli & capitula
Cicutæ similia, multò
tamen tenuiora. In
his semen oblongum,
acre, tenue, odoratum,
Cumino simile. Ex qua
fanè descriptione sole
clarius apparet, Petrose
linum officinarum esse
Oreoselinum veterum:
caule enim vno pro-
uenit dodranti ex radi-
ce pertenui, qui per am-
bitum ramulos spargit
capitulis Cicutæ, tamen
si multò tenuioribus: in
iis semen, acrimoniã gu-
stu preferens, odoratũ, tenue, Cumino proximũ. Neque ob-
stat quòd in plerisque exemplaribus Dioscoridis capitulo-
rum Papaueris fiat mētio: error enim haud exiguus subest,
quòd scilicet $\text{no } \mu\text{ικρονισ } \text{παρμης}$, hoc est, Papaueri similia,
sed κωνιου , id est, Cicutæ legendum sit. Id quod in primis
confirmant ea quæ scribit Plinius lib. xix. cap. viij. in hunc
modum. Oreoselinum est Cicutæ foliis, radice tenui, femi-
ne Anethi, minutiore tamen. Quòd si tamen hæc sententiã
minus arriserit, nihil moror quin dicas Petroselinum ger-
manicum, cum forma parũ admodum à vero Petroselino
distet, vt palàm sit vtriusque picturas intuenti.

LOCVS.

Nascitur in locis petrosis & montanis, vnde etiam no-
men accepit. In Germania verò nostra in hortis passim
plantatur.

TEM

TEMPVS.

Iunio & Iulio mense floribus & semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo gradu extenso, sicum verò in
medio tertii.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen & radix in vino pota vrinam cient. Menses etiã
ducunt. Miscetur antidotis, necnon medicamentis vrinam
cientibus & excalfacientibus. Nò hallucinari nos oportet,
existimantes Oreoselinum esse quod in petris prouenit: a-
liud enim ab hoc est Petroselinum.

APPENDIX.

Vt cunque autem diligenter hoc monuerit Dioscorides,
tamen cauere nò potuit quin posteritas medicorum Ore-
oselinum esse Petroselinum certò crediderit.

EX GALENO.

Oreoselini similis Apio vis est.

EX PLINIO.

Oreoselinum vrinæ & menstruis efficax. Eo etiam pur-
gantur foeminae è vino.

De Ois. CAP. CCXX.

NOMINA.

O in Græcis, Sorbus Latinis, est arbor cuius fructus Græ-
cis δρα καὶ δῶρα Galeno teste, Latinis verò Sorba appel-
lantur. Officinæ Latinam nomenclaturam retinuerūt. Ger-
manis **Speierlin**, vel **Sporopffel**, corrupta puto voce p
Sorbopffel nominatur. Vel sic ab austeritate vocata sunt,
quasi mæla austera [Gallicè *Cormier ou Sorbier*.]

GENERA.

Sorborum duo genera tradit Theophrastus lib. iij. de hi-
storia stirpium, cap. xij. foeminam fructiferam, & masculã
sterilem, Differre quoque fructibus idem scribit, quòd aliæ
orbiculatum, aliæ ouatũ ferant. Fructus autem orbiculati
dulciores sentiuntur, ouati sæpenumero acidi, minusque
odorati. Plinius lib. xv. cap. xxj. in Sorbo quatuor differētī
as Latinis nostræ memoriæ prodidit: aliis enim eorũ ait, ro-
tunditas

M v

tūditas

tūditas māli est, aliis turbinatio pyri, aliis ouata species cent mālorum. Quartum genus terminale appellant. Nos picturam eius generis damus, quod turbinatum pyri instar fructū edit, q̄ Germanis *Sporbīrn* corrupta voce pro *Sorbīrn*, aut quasi austerum pyrum dicitur.

FORMA.

Sorbus.

Sorbus arbor est procerā, recto caudice, cortice læui, pinguiusculo, colore ad flauum albicāte, cuius folia pediculo singulari, prolixo, nerua cōq̄; in versus condita, alā modo à lateribus exeuntia, tāquā ex omnibus vnum fiat, ad neruum vsque laciniatum, verūm ampliufculo inter uallo distātia. Omnibus ramulis in extremo pediculi folium impar prominet, cuius accessione impar numerus efficitur. Figura laurum tenuifoliā imitantur, verūm ambitu serrata; breuiorāque

sunt, nec in extremum acutum mucronata, sed in rotundius orbiculata. Flos racematim singulari petiolo, è multis minutis & candidis constans. Fructus vel orbiculatus, vt dictū est, vel ouatus, vel pyri instar turbinatus. Radices haud multas, nec altē descendentes, validas tamen & crassas & incorruptibiles agit.

LOCVS.

Loca amat humida, montana & frigida, eodem Theophrasto autore.

TEM

TEMPVS.

Autumno fructus suos Sorbus ostentat.

TEMPERAMENTVM.

Adstringentem obrinet qualitatem Sorbus, sed multo imbecilliolem quā Mespilus.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Sorba malorum colorem referentia, necdum maturefcentia, disiecta & in sole siccata, cum manduntur aluū fiunt. Farina eorum cum mola teritur, polentæ loco in eundem vsū sumitur. Potest idem & decoctum eorum.

EX GALENO.

Sorba quidem adstringunt, sed multo fortius Mespila quā Sorba. Quamobrem aluo fluenti in cibo accommodatissimè exhibētur. Sorba maiori cum voluptate sumuntur: prorsus enim initio nihil acerbi vt Mespila habent, sed succus eorum citra acerbitem duntaxat austerus est. Illud porrò neminem puto latere, hæc omnia parçè, nō largè vt ficus, vnaq̄; esse comedēda. Nequaquam enim eis vt cibis, sed magis vt medicamentis egemus.

De Ophioglossō. CAP. CCXXI.

NOMINA.

HERBA hæc appositissima voce Græcè *ὄφιγλωσσος* *ὄφιγλωσσος* *cur dicta.* appellari potest, non quòd sic eam veteres aut recentiores græci nominauerint, sed quòd cum germanica nomē clatura optimè quadret. Neque enim certò constat an Græcis, & sub quo nomine herba illa cognita fuerit. Quapropter vt nouam ei inderemus appellationem necessum erat: meliorem verò hac ipsa quam retulimus, inuenire haud potuimus. Latine Ophioglossum, aut lingua serpentina dici potest: Germanicè enim *Natersynglin* [Gallicè *Langue de Serpent*] vocatur, à forma & figura quam refert, E singularis nanque foliis singulari pediculo prodit, quod ligulam serpentis forma sua referre videtur, vt pictura affabrè monstrat.

Lingua serpentina.

FOR

FORMA.

*Ophioglossum aut lin-
gua serpentina.*

Folium vnicum obtinet pingue, digiti longitudine Plantagini aquaricæ vocatæ haud dissimile, è cuius sinu inferiore pediculus exit, cui quippiam herbacei coloris infidet, quod serpentinæ lingue vocati lapilli similitudinem refert.

LOCVS.

Copiosè in mōte prope Tubiguā Austriaco nominato prouenit. Amat & alia prata in montanis sita.

TEMPVS.

Maiο mense reperitur subinde autem euanescit ac nusquam apparet.

TEMPERAMENTVM.

Citra caliditatē insignē exicat, id quod gustus satis docet.

VIRES.

Vulneraria est herba, maligna siquidem & curatu difficilia vulnera sanat. Tumores etiam discutit, & ferè Symphyti facultates obtinet.

De Parthenio. CAP. CCXXII.

NOMINA.

Παρθένιον, ἀμάρωκον, χαμαιμήλορι Græcis: Parthenium, Amaracum, Solis oculus, Millefolium Latinis: Thuscis Cauta, officinis & herbariis Cotula fœtida dicitur. Germanis

Germanis Krottendill, Uynsfzbluom, Uvild Chamillen [Gallicè *Espargoute*, ou *Matriceaire*.] Cæterùm cogitabūt hoc loco studiosi, Amaracum de quo nūc agimus diuersum esse ab eo quem alio nomine Samplychon Græci vocant, vt suo loco fusius dicemus.

FORMA.

Parthenium.

Folia Coriandro similia habet, tenuia. Flores per ambitum candidos, in medioluteos, odore graui & subuiroso, gustuq̃e amaro. Hæc Dioscoridis descriptio pulchrè & per omnia herbe illi quæ hodie vulgò Cotula fœtida nominatur, responderet. Siquidem ea foliis est Coriandri, tenuibus: flore per ambitum albo, intus luteo, odore graui, & sapore amaro. Foliis autem Coriandri, non quidem iam erumpentis & paulò antè enati, necdum maturefcentis, quæ

sunt quadam tenus lata & subrotunda, atque in extremitatibus incisa: sed maturi, cuius quidem alto folia ad Chamæmeli aut Fœniculi foliorum formam accedunt, capillataq̃ sunt, constare scias. Sic enim vtriusque folia similia sunt, vt Coriandrum Parthenii, & rursus Parthenium Coriandri prorsus referre folia videatur. Quod vt disertè innueret Dioscorides, φυλλοειδέ, id est, folia tenuia dixit, vt scilicet hac voce latiora, quæ in infima sunt Coriandri parte, secluderet. Quòd autem de iis foliis Dioscorides locutus sit, ex tractandi ordine abundè liquet de tribus, Chamæmelo, Parthenio, & Buphthalamo: quæ sanè inter

inter se congeneres, atque foliis admodum similes sunt, ordine agit, quod nunquam fecisset, si nulla inter has similitudo intercederet foliorum, adde etiam florum. Buphthalmum tamen foliis ad Fœniculi formam propius quam reliquæ dux accedit. Sententiam hanc nostram confirmat, quod aliqui Parthenium, ob similitudinem quam habet cum Anthemide, Chamæmelô dixerint. Tam similis enim est Chamæmelo, ut frequenter etiam ab imperitis pro illa capiatur. His accedit & hoc, quod ob foliorum tenuitatem nonnullis Millefolium appellatum sit Parthenium, quod fieri minimè potuisset si ad latiora Coriandri folia Dioscorides respexisset. Præterea esse Parthenium Cotulam, nomen quod illi Thufci indiderunt satis declarat. Cautem enim appellauerunt, unde diminutiuum Cautula deductum est, & tandem corrupta voce Cotula. Fœtidam autem esse, grauis odor qui in ea omnium maximè sentitur, euidenter declarat. Nequaquam itaq; ea esse herba potest, quam Matricariam vulgò vocant, ut Hermolaus, & alii multi docti viri hunc sequentes putant: quod huius folia latiora sint, quæ ut cum Chamæmeli, Buphthalmi aut Coriandri tenuibus foliis comparari queant, tantum abest ut similia sint. Huc accedit (quod omnium maximè euertere videtur aduersariorum sententiam) nemo vnquam ex recentioribus Matricariæ herbæ bilis & pituitæ per inferna traatricem facultatem tribuit, quam tamen Parthenio Dioscorides, Paulus, & alii veteres assignant, ut etiam hoc nomine Parthenium non possit esse Matricaria herba dicta vulgò.

L O C V S .

Nascitur inter segetes & iuxta semitas, intermixta ferè semper Chamæmelo. In hortorum etiam sepibus, Plinio teste, prouenit.

T E M P V S .

Primo statim vere, Maio potissimum mense, erumpit, ac totam æstatem durat.

T E M P E R A M E N T V M .

Haud instrenuè, Galeno autore qui amaracum vocat, calefacit, non autem vehementer desiccit. Itaque in caliditate

Cotula
vox vnde
deducta.

Parthe-
nium non
est Matri-
caria.

tate tertii est ordinis, in siccitate verò secundi.

V I R E S E X D I O S C O R I D E .

Sicca cum oxymelite, aut sale pota, non secus atq; Epithymum bilem atram & pituitam per inferna ducit. Asthmaticis & melancholicis prodest. Herba ipsa floribus demptis à calculosis & asthmaticis vtiliter bibitur. Decoctum eius ad insidendum prodest in vuluæ duritia & inflammatione. Illinitur cum floribus sacris ignibus, & inflammationi.

E X P A V L O .

Parthenium aridum in potu sumptum atram bilem per inferna deducit.

E X P L I N I O .

Siccatum cum melle & aceto potum, bilem trahit atrâ: Ob hoc contra vertigines vtilis & calculosis. Ad insidendum decoctum in duritia vuluarum & inflammationibus. Illinitur & sacro igni, item strumis cum axungia inueterata. Magi contra tertianas sinistra manu euelli eam iubent, diciq; cuius causa vellatur, nec respicere: dein eius folium ægri linguæ subiicere, ut mox in cyatho aquæ deuoretur.

Superstitio
sum.

De Polygonato. CAP. CCXXXIII.

N O M I N A .

Πolygonator Græcis, Polygonatum Latinis dicitur. Officinis, item herbariis & vulgò, sigillum Salomonis, Germanis *Aneisvurtz*, hoc est, radix alba nominatur. Polygonatum autem à radice geniculorum frequentibus nodis ex interuallis tumente appellauerunt. [Galli *Signet de Salomon*]

Sigillu Sa-
lomonis.

Polygona-
tum cur di-
ctum.

G E N E R A .

Duo eius genera damus. Vnum verum latioribus foliis: Alteru multò angustioribus, quemadmodum pictura graphicè ostendit. A foliis vtrique nomina sunt indita.

F O R M A .

Frutex est cubito altior, folia lauro similia habet, latiora tamen & læuora, sapore mali contoneæ aut punicæ: gustatum enim adstrictionem quandâ respicit. Per singulos folio
rum

Polygonatum latifolium. *Polygonatum angustifolium*

*Sigillū Sa
lomonis.*

rum exortus candidos flores promit numero maiore quàm folia, supputatione à radice facta. Radicem habet candidā, mollem, longam, geniculis plenam, densam, graneolentem, digiti crassitudinem obtinētem. Tam si singulas Salomonii sigilli notas libeat prosequi, omnes, ne vna quidē reclamante, adesse comperies. Nanque in montibus gignitur, frutice cubito proceriore, foliis lauri latioribus, & læuioribus, quæ gustatæ quendam mali cotoneæ aut punicæ saporem referant eum aliqua adstrictione. Flores per singulas foliorum eruptiones exiliunt candidi, qui folia numero longè superent, à radice ad cacumen supputata. Siquidem bini, terni, aut plures ab vnoquoque foliorum sinu prodeūt. Radix illi candida, mollis, lōga, crebris nodis articulata, densa, grauius olens, digitali crassitudine. Floribus excussis bacce pififerè

si ferè magnitudine dependent, ex viridi nigricantes, & in quendam ordinem digeltæ.

LOCVS.

Nascitur in montibus.

TEMPVS.

Maiο mense floret, quo etiam tempore carpi debet.

TEMPERAMENTVM.

Polygonatum mistam habet qualitatem. Est enim in eo adstrictionis pariter & acrimoniæ quippiam, necnon fastidiosæ cuiusdam amaritatis explicatu difficilis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix illita vulneribus auxiliatur. Quinetiam vultus maculas delet & aufert.

EX GALENO.

Radice Polygonati quidam vulneribus illinunt. Sunt etiam qui illo n̄uos maculasque in facie detergant.

APPENDIX.

Hodie quoque mulieres sigillo Salomonis sibi faciem extergunt & fucant, vt planè nullum subfit dubium, quin Polygonatum esse constanter credamus.

De Polypodio. CAP. CCXXIII.

NOMINA.

Πολυπόδιον Græcè, Polypodium, Filicula Latinè, Officinæ Græcæ appellationē retinuerunt, Germanicè **Engelsfuß**, **Baumfarr**, **Droßwurtz**, [Gallicè *Polypode*] vocatur. Polypodio nomen à radice quæ polyporū modo cirros obrinet, inditum est. Filiculā autem Latini à similitudine foliorum cum Filice nuncupauerunt.

*Polypo diū
vnde di-
ctum.
Filicula.*

FORMA.

Herba est palmi altitudine, Filici similis, subhirsuta, incisuris diuisa, nō tamen adeo tenuibus Radix illi est hirsuta, cirros polyporum modo habēs, minimi digiti crassitudine. Dersa hæc intus viridis est, acerba, gustu subdulcis. Parte auersa folia fuluis maculis notata, sine semine.

N O

LOCVS.

Gignitur in muscosis
petris, & in agrestibus
quercuum truncis.

TEMPVS.

Radix in fine Augu-
sti carpenda.

TEMPERA-
MENTVM.

Polypodium dulcem
simul & austeram habet
vincentem qualitatem,
vt facultatis sit admodū
deficcantis, citra morsum
tamen.

VIRES EX DIO-
SCORIDE.*Polypodium.*

Purgādi vim obtinet.

Coquitur autem cū gallina, aut piscibus, aut Beta, aut Mal-
ua ad purgationem. Arida aquæ mulsæ insparfa, bilem &
pituitam ducit. Radix trita & illita luxatis confert, & ad
fissuras quæ inter digitos sunt.

EX PAVLO.

Polypodium exiccat admodum citra morsum, & potum
per inferna purgat.

EX PLINIO.

Radix in vsu. Exprimitur succus aqua madefacta, & ip-
sa concisa inspergitur oleri, & Beta, & Malua, vel balsamē-
to, vel cum pulicula coquitur ad aluum leniter soluendā,
vel in febris. Derrahit bilem & pituitam. Stomachum offen-
dit. Aridæ farina indita naribus Polypum consumit. Illita
luxatis medetur.

DE

De Prasio. CAP. CCXXV.

NOMINA.

Prasios Græcis, Marrubium Latinis, Prasium Offici-
nis vocatur. Germanis Andorn das vveiblin, vveiß
Andorn, Oarebel, Bortsverges. [Gallis Marrouchin.]

Marru-
bium.
prasium.

FORMA.

Marrubium.

Frutex est ab vna ra-
dice ramosus, subhirsu-
tus, albicans, virgis qua-
drangulis. Foliū polli-
ci equale, subrotundum,
hirsutum, rugosum, gu-
stu amarum. Semen per
interualla in caulibus
est. Flores asperi verticil-
lorum figura. Hæc deli-
neatio adamussim Mar-
rubio hodie dicto respō-
det. Siquidem singulari
radice, angulosis ramulis
fruticat, lanuginosum:
foliis ferè orbiculatis, pol-
licis magnitudine, inca-
nis, hirtis, amaris, lacteo
flore, verticillato einctū
caulem ex interuallo am-
plectente, cui succrescit
teres & asperum semen.

Marru-
bium.

LOCVS.

Nascitur circa domicilia collapsa, & inter rudera.

TEMPVS.

Colligitur herba in estate, Iulio potissimum mense, dum
semine est prægnans.

TEMPERAMENTVM.

Marrubium in caliditate quidem secūdi ordinis iam cō-

N ij pleti

Verbenaca recta siue mas. Verbenaca supina siue foemina.

Recta siue mas herba est altitudinis palmi, aliquando etiã maioris. Folia hinc incisa, subalbida, è caule prodeũtia, qui ei vnus est magna ex parte, quemadmodum & radix vna. Flos luteus, quo solo ferè à foemina differre videtur. Hæc descriptio pulchrè Verbenacæ mari respõdet: est enim herba dodrantalis, interdum verò procerior, quemadmodũ ea est quæ in Germania nostra prouenit: nunquam enim aut rarissimè palmi altitudinem nõ excedit. Folia habet incisuris diuisa, albescentia, erumpentia è caule. Singularis denique illi, vt plurimum, caulis & radix vna. Supina seu foemina ramos profert cubitales, aliquado etiam maiores, angulosos, circa quos folia sunt per interualla quernis similia, angustiora tamè & minorã, per ambitum incisa, colore subcæcio. Radicem habet oblongam, tenuem Flores purpureos,

tenuis,

tenuis. Cuius iterum delineationis notæ, Verbenæ foeminae adamussim conueniunt. Siquidem multis statim à radice angulosis coliculis constat, coma subtrus incana, folio querno nõ dissimili, nisi quòd minus est & angustius, multis per ambitum incisuris: flosculo ex albore & purpura versicolore. Quibus omnibus manuscripti codicis, qui Peristereò in terpretatur Verbenam, accedit testimonium, & communis omnium consensus: à quo sine manifestis coniecturis & rationibus nunquam est discedendum.

LOCVS.

Vtraque in planis & aquis locis prouenit.

TEMPVS.

Mas citius quàm foemina apparet. Colligi debet, potissimum foemina, circa Canis ortum, nam hoc tempore floret.

TEMPERAMENTVM

Vtraque desiccatur & adstringit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Rectæ Verbenacæ folia cum rosaceo, aut adipe suo recenteri apposita, vuluarum dolores finire putantur. Ignem facrum cum aceto illita reprimunt. Putrescentia vlcera cohibent, Vulnere glutinant, veteraque ex melle ad cicatricem perducunt. Supinæ autem folia & radix in vino pota illita que, aduersus reptilia serpentesve faciunt. Eadem drachme pondere cum thuris obolis tribus, & vini veteris hemina, quadragenis diebus ieiuno contra regium morbum bibuntur. Vetera oedemata, & inflammationes illita mitigant. Sorrida vlcera purgant. Tota autè herba in vino decocta tonsillarum crustas abrumpit, & oris nomas gargarisata cohibet. Fertur sparso aqua trichinio qua maduerit, lætiores conuiuas fieri. Datur potandum in tertianis febribus tertium à terra geniculum cum adiacetibus foliis: quartanis, quartum.

EX GAIENO.

Vim habet adeò desiccantem vt vulnere glutinet.

EX AETIO.

Verbenaca recta ad capitis dolores summo præsidio esse restatur Archigenes, si ea coronetur pariens, aut si tera-

N iij tur

tur cum aceto & rosaceo & illinatur, aut oleo decoquatur, ac foveatur caput. Nec tantum capitis dolores sedat, sed capillos quoque fluentes compescit. Radicis decoctum calidum ore retentum dentium dolores mitigat, ac mobiles firmit, orisque vlcibus medetur. Ad colicos radices semiconfusas in aqua ad dimidiam decoquito, & diebus quinque decoctum potandum dato: efficacissimum id esse experientia comperitum est. Facit & ad calculos atque ad inchoantem elephantiasim, si cum melle propinetur. Vere itidem ad epilepticos, & ad quotidiana, quartanae febre laborantes. Ad podagricos vero & coxedicum morbo affectos, vino decocta exhibetur. Succus e radice expressus collutio ad fistulas commodissima est. Et si mororum liquori ac mellis mixtura exuratur, & acidus illinatur, fistulas sanat. Potest etiam melle affusum, & fistulae tanquam collyrium iniici, ac mirum in modum prodest.

EX PLINIO.

Aiunt si aqua spargatur triclinio qua maduerit Verbenaca, laetiores conuictus fieri. Aduersus serpentes conteritur ex vino. Omnibus visceribus medetur, lateribus, pulmonibus, iecinoribus, thoraci, peculiariter autem pulmonibus & quos ab iis phthisis tentat. Dysenterias emendat ex aqua data carentibus febre, aut ex vino Aminæo cochlearibus quinque, additis in cyathis tribus vini.

EX SIMONE SETHI.

Verbenaca recta facit ad capitis dolores & defluentes capillos inuncta. Dentium dolores sedat, & motos atque convulsos confirmat. Oris vlcera sanat. Decoctum eius colicos & calculosos iuuat. Pota iis qui primum elephantia laborare incipiunt, & comitiali morbo affectis succurrit. Itaque quotidiana & quartana laborantes similiter iuuat. Podagricos vero & coxedicis morbo captos, vulneratosque illita sanat.

De Pteride. CAP. CCXXVII.

NOMINA.

Pteris, ἢ πτερίδιον Græcis, Filix Latinis dicitur. Officina Latino nomine vtuntur. Germanice **Avaldtfarr**, [Galli

[Gallice *Feuchiere on fougere*] Pteris autem & Pterid ab alio autum, quarum formam in ramulis disposita eius folia referunt, Græcis dicitur: pēnatus enī, & pēnatis foliis frutex filix est.

GENERA.

Duo Filicis sunt genera, mas scilicet & foemina. Mas Græcis simpliciter πτερίς, Latinis Filix mas, Germanis **Avaldtfarrmännle** [Gallis simpliciter *Feuchiere on Fougere*] dicitur Foemina Græcis θηλυπτερίς, Latinis Filix foemina, Germanis **Avaldtfarr Weible** [Gallis *Fougere femelle*] appellatur.

FORMA.

Filix mas.

Filix foemina.

Filix mascula folia habet sine caule, sine flore, sine semine, ex vno pediculo cubitali longitudine exeuntia, incisa, alarum autum modo explicita, odore subgrauia. Radicem in terræ superficie foris nigram, crassam, oblongam, adnascens appendicesve multas habentem. Ex qua si quidem

N y descri

descriptione satis constat hanc quam sub hoc nomine pitam damus herbam, esse Filicem masculam: hæc enim neque caulem (quod enim in ea supra terram extollitur, pediculi foliorum, non caulis rationem obtinet) neque florem, neque semen habet: folia ex vno pediculo cubitali à terra statim, aut ex stipite eius exeunt, vtroque latere pinnata, subgravi odore. Radix denique illi est per summa cespitum nigra, & vt Theophrastus ait, crassa, oblonga, multis adnatis & capillamentis fibrata, atque, vt summatim dicam, omnes illi notæ adamusim respondent. Filix fœmina folia priori similia obtinet, non tamen vno singulariq; pediculo vt illa hærentia, sed adnascens ramulos multos alto resq; habentia. Radix illi longa, obliqua, in nigro colore subflaua, aliquando verò rubescens. Quæ descriptio iterum per omnia cum ea herba cuius picturam exhibemus ita conuenit, vt nulla prorfus sit nota quæ illi nõ respõdeat.

LOCVS.

Nascuntur vbique, sed maximè in montibus, syluis, & fa-
xosis locis.

TEMPVS.

Effodiuntur Vergilijs occidentibus, hoc est, autumno.

TEMPERAMENTVM.

Amaræ sunt Filices, paululum habentes adstrictionis, vt euidentissimum sit has calefacere & exiccare posse.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Filicis masculæ radix pellit latos lumbricos pondere drachmarum quatuor cum aqua mulsa pota. Melius autem si cum Scammonia, aut veratri nigri quatuor obolis detur: veruntamen oportet sumentes alia præsumpsisse.

Lienosis vt restituantur prodest pota. Radix etiam eũ axũgia illita cõtra ietus ab harundine factos utilis est. Eius autem hæc probatio: Peribit Filix quam per ambitum copiosior harundo coronet: & contra euanescent harundo, quam obsepiens multa Filix in orbem cinxerit. Fœminæ radices cum melle in eclegmate sumptæ, latos lumbricos pellunt. Cum vino autem pondere trium drachmarum potæ, rotũ dos lumbricos euiciunt. Mulieribus datæ sterilitatẽ faciunt.

Et

Et si prægnans sumat, abortum. Siccæ & in farinam tritæ, humidis & iis quæ difficulter sanantur vlceribus inspergitur. Medentur iumentorum ceruicibus. Folia eius nuper prodeuntia olerum modo elixa comeduntur, aluũmque mollunt.

EX GALENO.

Filix mas radicem habet maximè vtilem: latum enim lumbricum interficit, si quis eam quatuor drachmarum pōdere in aqua mulsa sumpserit. Ad eundem modum fœtum quidem viuũ necare, mortuum autem eicere mirum nõ est. Vlceribus imposita valenter deficcandi facultatem obtinet, non tamen mordax est. Similem ei vim habet Thelypteris nominata.

EX THEOPHRASTO.

Thelypteris seu fœmina Filix, contra lumbricos ventris & latos & graciles utilis est. Contra latos quidem cum melle mixta, contra tenues autem in vino dulci cum polenta data. Quinetiam mulieri si detur, prægnanti quidem abortum: simpliciter autem fœminis sterilitatem facere affirmant.

EX PLINIO.

Vfus radicis in trimatu tantũ, neque antè neq; postea. Pellunt interaneorum animalia. Ex his tineas cum melle, cætera ex vino dulci triduo potæ. Vtraque stomacho inutilissima. Aluum soluit, primo bilem trahens, mox aquam. Melius tineas cum Scammonii pari pondere. Radix eius durũ obolorum pondere ex aqua, post vnius diei abstinentiam bibitur, melle prægustato, cõtra rheumatismos. Neutra danda fœminis, quoniam grauidis abortum, cæteris sterilitatem facit. Farina earum vlceribus tetris inspergitur. Iumentorum quoque ceruicibus. Folia cimicem necant, serpentes non recipiunt, ideo substerni vtile est in locis suspetis. Vstæ etiam fugant nidore.

APPENDIX.

Falsum & commentitium haud dubiè est quicquid neotericis aliqui de Filicis femine fabulantur: quod scilicet vna solstitiali nocte floreat, eadẽmque hora cum defloruit maturũ

turum in terram semen cadat, ideoq; nisi quispiam tunc af fuerit, nec videri florem, nec colligi semen posse, tum quia incredibilia sunt, tum quod omnes, Theophrastus scilicet, Galenus, Dioscorides, Plinius, sterilem & sine femine dixerunt. Neq; etiam medici vel Arabes vel Persae, ad magicas vanitates nati, seminis huius meminerunt. Quapropter omnia haec agyrtarum commenta esse videntur humanæ ignorantie ad quæstum impudenter illudentium. quæ certe vel vna hac ratione abundè satis confutari possunt, quod cuncta illa fieri & obseruari natali nocte diui Ioannis Baptistæ præcipiunt, cum natalis ea nox & solstitialis illa duo decim dierum numero nunc inter se distent.

De Peucedano. CAP.

CCXXVIII.

NOMINA.

Feniculus
porcinus.
Peucedanus vnde
dicta.
Pinaftellus.

Peucedanus.

Πευκεδανος Græcis, Peucedanus Latinis, officinis & herbariis nostræ ætatis Feniculus porcinus dicitur. Germanis Harstrang, Sevnnsfechel, oder Schvvefelvurtz, quod lachryma è radice sulphuri aut thuri similis exudet. Gallicè Peucedane ou queue de pourcean] Peucedanum autem nomen inuenit à pinu, quæ Græci Πύκνον dicitur, cui folio par est. Hinc posterior res Latini Pinaftellum eum vocauerunt.

FOR

FORMA

Caulem emittit tenuem, macilentum, Fœniculo simile: comam habet circa radicem copiosam & densam. Florem luteum, radicem foris nigram, intus albâ, graui odore, crassam, liquore plenam. Hæ sanè omnes notæ, nulla prorsus reclamante, huic quam pictam exhibemus herbæ conueniunt. Officinæ, quæ non rarò adulterinas pro genuinis vendunt herbas, Peucedanum ostendunt radicem non succosa, sed lignosa, nec graui odore, sed iucundo: vnde satis constare potest verum non esse.

officina-
rii peuce-
danus nõ
est genui-
na.

LOCVS.

Gignitur in montibus opacis, potissimum in monte prope Tubingam, cui olim arx imposita fuit, in itinere versus Rotenburgum sito.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mensibus, atq; deinceps semen producit. Radix foditur exitu autumni.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit ordine secundo iam completo: deficcatur verò tertio iam incipiente.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radice adhuc tenera Peucedani cultello incisa liquor effunditur, profluensq; statim in umbra reponitur: in sole siquidem languescit. Facit cum colligitur capitis dolores & vertigines, nisi quis antea rosaceo nares præungat, & caput irrigat. Radix assata inutilis fit. Colligitur & ex caulibus & ex radice sicut è Mandragora liquor atque succus: Minus tamen efficax succo liquor, & velocius expirat. Interdum etiam concreta inuenitur lachryma thuri similis, caulibus radicibusque adherens. Ex aceto & rosaceo inunctus lethargicis, phreneticis, vertiginosis, comitialibus, diuturnis capitis doloribus, resolutis, ischiadicis, conuulsis: in vniuersumque neruorum affectionibus ex oleo & aceto inungitur. Strangulatu vuluæ laborantes olfactus, soporeque profundo correptos reuocat. Suffitu serpentes fugat. Aurium doloribus cum rosaceo instillatus prodest. Causis dentium erosio inditus, eorundem dolores mitigat.

Contra

Contra tussim in ovo sumptus facit. Difficultati spirandi, torminibus & inflationibus subuenit. Aluum leniter molit. Lienem minuit. Difficiles partus egregiè adiuuat. Ad vesicæ renumque dolores & distentiones potus confert. Aperit vuluam. Radix ad eadem utilis est, sed inefficacior. Eius decoctum bibitur. Sicca trita fordida purgat vlcera, ossiumq; squamas detrahit, veteraq; cicatrice obducit. Ceratis malagmatisq; calefaciendi vi prædicit miscetur. Eligi debet recens, non cariosum, solidum, odoris plenum. Succus ad potiones amarissimus amygdalis, aut ruta, aut pane calido, aut anetho dissoluitur.

EX GALENO.

Peucedani radice quidem maximè, sed tamen etiam succo & liquore vitur. Sunt autem hæc omnia eiusdem specie facultatis, sed valentior liquor, admodum exalfaciens & digerens, Quare affectibus omnibus circa neruos consistentibus conuenire creditur, tum morbis in pulmone, & thorace ex crassitudine atque viscositate humorum factis. Et intrò quidem in corpus sumpta, sed tamen etiam olfactu profunt. Porro quòd incidat atque extenuet, sæpe etiam detium perforatorum dolores cauitati impositus protinus sedauit, quia videlicet est tenuium partium, & exalfactorius. Quinetiam licnes induratos iuuat, nempe incidendo, digerendo, & extenuando crassos humores. Sed & radice ad hæc uti licebit, quæ & squamas ab ossibus celerrimè detrahit, quia videlicet validè desiccatur, minùs tamen quàm succus exalfaciens. Et vlceribus malignis arida illita optimum est remedium: ipsa enim expurgat, carnem generat, & ad cicatricem perducit.

EX PLINIO.

Peucedani radices conciduntur in quaternos digitos offeis cultellis, funduntq; succum in vmbra, capite prius & naribus rosaceo perunctis, ne vertigo sentiat. Et alius succus inuenitur caulibus adhærens: incisq; manat, Probatur crassitudine mellea, colore ruffo, odore suauiter graui, feruens gustu. Et hic in vsu & radice, & decoctum eius pluribus medicamentis. Succo tamen efficacissimo, qui resolu-

tur

tur amarissimus amygdalis, aut ruta, bibiturque contra serpentes, & ex oleo perunctos tuetur. Idem pectoris doloribus subuenit. Pituitam & bilem detrahit Peucedani radix. Eadem decocta lieni & renibus prodest. Perungunt & radicem sudoris causa eliciendi, quoniam caustica vis ei est. Peucedano ad recentia vulnera tanta vis est, vt saniem ossibus extrahat. Cùm semine Cupressi bibitur, si sanguis per os reditus est, fluitq; ab infernis, Stragulatulus vuluæ nidore vstus recreatur, laxanturq; suffocationes eo: sed quidam admiscet in vino semen Cupressi contritum. Potum cum coagulo vituli marini æquis portionibus comitiales sanat. Succus infantium ramici, & vmbilicis eminentibus inungitur. Stragurix cum melle medetur. Item semine lethargici excitantur, & vt perhibent ex euphorbio naribus tactis Peucedani succo.

De Persica arbore. CAP. CCXXIX.

NOMINA.

Περσικὴ μῆλικα Græcis, Persica malus Latinis: antiquum nomen herbarii vulgares retinuerunt: Germanis *Pferfichbaum*, [Gallis *Pecher*] appellatur. Persica fortè dicta, quòd ex Perside primùm aduecta sit.

FORMA.

Persica foliis amygdalæ maioribus constat: flore subpiceo, pomo carnosissimo, succulento, foris lanuginoso, dura in tus & scabra nuce, in qua nucleus qualis amygdalis.

LOCVS.

Passim in hortis, vineis potissimum, nascitur. Gaudet autem aquis.

TEMPVS.

Floret primo statim vere, fructus verò eius autumnifere exitu maturefcit, celerrimè marcescens.

TEMPERAMENTVM.

Persica arbor in germinibus & foliis vincentem amaram qualitatem habet, vt hoc nomine calidam esse nemo dubitare possit. Fructus eius in secundo ordine frigidus & humidus existit.

VI

Persica malus.

Folia Persicæ trita & super vmbilicum imposita lumbricos necant. Alioqui sanè etiã discutiens medicamentum est. Pomorum verò eius succus & veluti caro facilè corumpitur, omninoq; noxam infert, quapropter haud post alios cibos vltimòq; sicut nonnulli solent, illa offerri oportet: nam in summo natãtia corrumpuntur. Huius verò quod omnibus commune est, meminisse oportet: quæcunque vitiosi succi, quæ humida & lubrica sunt, facileq; descendunt feceduntve, præ aliis comedenda esse: sic enim & ipsa celeriter subeunt, & aliis præeunt, ac quasi iter muniunt. Postremo autem sumpta, vnã secum alia quoq; in corruptionem trahunt.

EX PLINIO VALERIANO.

Persicorum cibus est quidem stomacho inutilis, eò quòd citò succus eius inacescat, & caro æquè in digestionem vitietur, verùm minimè grauis, dum non diutius in intestinis

VIRES EX DIO SCORIDE.

Persica poma stomacho grata sunt, matura bonam faciunt aluum, cruda verò aluum constingunt. Siccata vehementius adstringunt. Siccorum decoctũ haustum stomachi & ventris fluxiones sistit.

EX GALENO.

nis moratur, & ad ima semper exitu celeri festinat. Persicorum cibus negatur à medicis membra nutrire. Sed & Galenus suadet nunquam omnino post cibum sumere, corrumpti affirmans si cibus cæteris innatent. Persicorum folia trita & imposita, ventris animalia perimūt & expellunt. Eadem sicca & in puluerem tusa, recentes plagas cruentorum vulnerum claudūt. Nucleus Persicorum capitis dolori cū oleo & aceto tritus, illinitur: quamuis quidam cum solo rosaceo terere maluerint. Gummi gutta quã Persici trūcus illachrymat, fluenti aluo medetur. Eadem mixta cum vino, etiã in vesica lapillos frangit. Trita ex aceto impetigines reprimunt. Decocta cum croco tumores faucium mitigat. A speram arteriæ canalem leuiorem facit. Excreantibus sanguinem miro modo subuenit. Thoracis obstructos sinus reterat: vitia pulmonis expurgat.

APPENDIX.

Flores Persicæ saccharo conditi, instar rosarum aut violarum, aluum haud leuiter mouent atque subducunt.

De Peplo. CAP. CCXXX.

NOMINA.

Π *ῥῶα* Græcis, Peplos Latinis, Officinis & vulgò Esula rotunda, Germanis *Leufelsmilch*, [Gallis *Reueille matin des vignes*] appellatur.

Esula rotunda.

FORMA.

Exiguus frutex est albo liquore plenus: foliis paruis vt Rutæ, latioribus tamen: tota eius coma dodrantalis, rotunda, humi fusa: semine sub foliis paruo & rotundo, minore quem candidi papaueris. Radice vna, ex qua totus frutex prouenit.

LOCVS.

Nascitur in hortis & vineis.

TEMPVS.

Colligitur mensesibus, siccaturque in vmbra, & continuè vertitur.

TEMPERAMENTVM.

Idem cum Tithymallis habet temperamentum, atque

O adeò

aded ex quarto calefaciē
tium ordine est.

VIRESEXDIO-
SCORIDE.

Herba ipsa multos ha-
bet vsus, radix verò inu-
tilis. Semen eius tusum,
feruidaque aqua mada-
factum reconditur. Pitui-
tam & bilem acetabuli
pondere cum hydrome-
litis cyatho potum, du-
cit. Opsoniis mixta her-
ba aluum conturbat. Cō-
ditur in muria.

Peplos seu Esula rotunda. EXGALENO.

Peplos frutex liquorē similem Tithymallis habet, cū in
aliis, tum quia purgat ceu illi.

EXAETIO.

Pituitam ac bilem ducit acetabuli mensura cū mulsę cy-
atho bibitum Pepli semē. Sale etiam herba maceratur, statim
que discutit, vt Hippocrates asserit. Summopere igitur con-
fert flatuosis affectibus qui in melancholia dominantur,
item diuturnis lienis & vteri & coli flatibus, tumefactisque
œdematibus in abdomine.

EXPLINIO.

Semine Pepli potio aluus soluitur, bilis ac pituita detra-
hitur. Media potio est acetabuli mēsurā, in aquę mulsę he-
minis tribus. Et cibus inspergitur opsoniisque ad mollien-
dam aluum.

DE

De Pilosella. CAP. CCXXXI.

NOMINA.

QVO nomine veteribus Græcis aut Latinis nomina-
ta sit hæc herba, ingenuè fateor me ignorare. Neq;
enim est *μυρὸς ἰσὺς* Dioscoridis. Cū itaque Græco & Latino
nomine destitueremur, barbaro vti nobis necesse fuit, nisi
planè herbam hanc vulneribus glutinandis mirè vtilem,
præterire voluissēmus. Herbarii itaque nostræ ætatis à co-
piosis pilis quibus vestitur, Pilosellam: Germani *Deusch-
oerlin*, [*Galli Peluette*] vocant.

GENERA.

Pilosella maior.

Pilosella minor.

Duo eius herbæ genera reperiūtur, in nullo serè nisi flo-
ribus distantia. Vnum genus maioribus foliis, & quæ se à
solo sustollūt, floribusq; luteis, maior Pilosella nominatur,

O ij Germanis

Minor.

Germanis propriè **Nagelkraut**. Alterum minoribus foliis, in terra fessilibus, floribus purpureis, & quasi in papum eua nescientibus, Germanis **Deufzoerlin**, oder **Hafenpfarlin** peculiariter appellatur. Sic etiam suam Pilosellam manuscriptus herbarius in maiore & minorem digessit.

FORMA.

Herba est foliis in terram graminis modo sparsis, pilosis, albicantibus à terra, supernè virentibus, floribus luteis aut purpureis, radice in exilitatem multà extenuata. Ex qua descriptione sole clarius fit, eam herbà quæ à Græcis Myofotis, à Latinis autem Auricula muris dicitur, non esse Pilosellam: nam, vt reliqua taceã, neque maior neque minor Pilosella cœruleum flosculum velut Anagallis obrinet: vt nõ parum errent herbarii nostri temporis qui Pilosellam alio nomine Muris auriculam appellari tradunt.

LOCVS.

Nascitur vtrunque genus locis montosis & collibus terrenis. Maior autem inuenitur etiam in asperis & incultis agrorum limitibus,

TEMPVS.

Maior & Iunio potissimùm mense florent. Minor tamen Pilosella paulò post initia Iunii mensis disperit, & nusquã subinde inuenitur.

TEMPERAMENTVM.

Esse calidas & siccas Pilosellas gustus palàm declarat: habent enim adstrictionem cù exigua quadam acrimonia cõiunctam, vt hoc nomine ad purificanda ac subinde glutinã da vulnera sint mirificè vtilis.

VIRESEXRECENTIORIBVS.

Ferunt foliorum farinam vulnera mirum in modum glutinare, Herbarum recentis succum exprimunt ad cohibendos quartanæ febris horrores. Eodem tingunt gladiorum acie, vt omne ferrum aliud domet, seceratque: ferrum enim, quod huius succo commaduit, tantam contrahere duritiam, tantum magnum induere robur produnt, vt chalybis aciem respuat. Has certè omnes facultates manuscriptus herbarius Pilosellæ adscribit. Recentiores huius herbarum radicem Ma-

io

io mense effossam, siccata, & in puluerem redactam, ac subinde potam, aut in cibo datam, efficacissimum esse aduersus ramicem remedium tradunt.

De Pimpinella. CAP. CCXXXII.

NOMINA.

VT appellata sit Græcis aut Latinis herba hæc quã hodie vulgus herbariorum & Officinæ Pimpinellam vocant, nondum nobis certò scire licuit. Sunt qui Pimpinulam & Bipennulam nominent. Germani **Bibinellen** & **Bibernellen** [Galli *Pimpinelle*, ou *Pimprenelle*] appellant.

Pimpinella maior.

Pimpinella minor.

GENERA.

Duùm est generum Pimpinella. Vna maior, radice ad-

O iij modum

Myofotis non est Pilosella. Auricula muris nõ est Pilosella.

modum longa, foliis multifariam scissis, Sifaro haud dissimilibus, caulibus angulosis, floribusq; in summo exiguis & candidis. Altera minor, caulibus rufescentibus, foliisque minoribus. & non dissectis multifariam, sed ferratis tantum, aliis priori per omnia similis.

FORMA.

Herba est folio mucronato, dissecto, aut in extremitatibus serrato, caulibus ab eadem radice binis aut trinis, angulosis, & interdum rubentibus, in quorum summo nascuntur flores minuti & candidi, & ins decidentibus semen exiguum Oroselini semini simile. Radice crassa, longa, & subrubente, acri admodum.

LOCVS.

Lucis & opacis locis minus, in pratis autem maius, affatim citra cultum erumpit.

TEMPVS.

Aestate in autumnum vsque floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum acrimoniam non exiguam in gustu præ se ferat, haud dubie in secundo ordine calida & sicca erit, imò secundum calefaciendi ordinem excedere credibile est, & ad tertium ferè accedere.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Pimpinellæ succus bibitur contra serpentium morsus. Et vino pota calculos terit. Stranguriam etiam decocta leuat. Succus eius potus omne venenum discutit. Aqua eius ignis vi expressa, oculorū caliginem discutit. Hæ sunt facultates quas illi antiquus herbarius tribuit. Alii tradunt succum eiusdem faciei maculas detergere posse. Est autē radice Pimpinellæ tum vsus præcipuus, quum sequentis popalitim pestilentiae contagia arcere conamur: vnicè enim venenis aduersatur, & corpora ab hac lue vindicat, vt adfirmat, si tantum in ore teneatur. Quod certè non potest ea quam hodie Sanguisorbam vocant herba. Quare mirum in modum errant, qui hanc cum Pimpinella confundunt, vt fusiùs suo dicemus loco.

Sanguisor-
ba non est
Pimpinella.

A D

ADNOTATIO.

Neutra ex his Pimpinellis nostram exprimit, quæ odore est cucumeris, coliculis rubentibus, & flosculis in capitello purpureis, quam post Sanguisorbam vocat.

De Pastoria bursa. CAP. CCXXXIII.

NOMINA.

Quo nomine herba, quam vulgus Pastoriam bursum appellat, Græcis & Latinis medicis dicta sit, ignorare me ingenuè fateor. Sunt qui petram etiam pastoris nominant, à folliculis in exigue vulgæ similitudinem compressis turbinata cordis effigie. Germanis *Dieschelkraut* & *Dirtenschel* vocatur [Gallicè *Bourse à pasteur*.]

FORMA.

Bursa pastoris.

Herba raro pede altior, ramosa, Erucæ folia habens, at minora. Flores exiguos, candidos. Semen in vulgus minutum & nigrum. Radicem candidam & oblongam.

LOCVS.

Nascitur propter vias passim in & parietinis.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus legitur.

TEMPERAMENTVM.

Refrigeat & adstringit.

O iij

VI

VIRE S. EX RECENTIORIBVS.

Ex aceto trita collectionum inflammationes refrigerat, ac eò confluentes humores cohibet. Imponitur sacris ignibus, & quibus stomachus estuat. Succus eius purulentis auribus infunditur. Cruenta sanat vulnera. Medetur dysentericis, sanguineum excreantibus, neque non muliebri profluuiio.

Manuscriptis herbariis addit hanc sanguinem è naribus profluentem sistere mirificè posse. Herbam quoque manu tantum gestatam, mox idem efficere tradit. Quid multa? mirè efficax est in comprimendis omnibus sanguinis eruptionibus.

De *Pede Leonis*. CAP. CCXXXIII. NOMINA.

QVAM vlgus herbariorum *Pedem leonis* nominat, nò est *Dioscoridis Leontopodiò*: id quod descriptio satis monstrat. Quo verò nomine Grecis & Latinis appellata sit, mihi nondum còstat. Sunt ex barbaris qui *Alchimillam*, alii etiam qui plantam *leonis* nominant. Sic autem dicta, quòd folia habeat instar leoni pedis lata & rotunda. Germa. *Synnay* *Zoevvètspen* *Zcoventuofz* *z vnserfrayvem mar-tel* [Gallis *Pied de Lion*] vocatur.

Pes Leonis.

FORMA.

Dodrantis est herba, folia lata, crispa & rotù

rotunda octo serratis incisuris distincta, non tamen ad pediculos vsque, qui statim è radice exeunt, fissa habens. Flores item exiguos & luteos profert. Radicem digito crassiorè, & sesquipalmo longiorè subrubescèntem.

LOCVS.

Pasim in pratis, in alto potissimum sitis, nascitur.

TEMPVS.

Maiò mense erumpit, ac inter Iunii initia floret.

TEMPERAMENTVM.

Folia & radix adstrictione vehènti participant, atque adeò exiccant. Recentiores id ipsum in secundo efficere ordine tradunt.

VIRE S EX RECENTIORIBVS.

Vulneribus glutinandis aptissima est. Decocto enim illius lauantur vuliter omnia vulnera. Linteù quoque in eo madefactum illis commodè imponitur. Mulierum mamas impensè laxas linteum decocto eiusdem intinctum & impositum, duras solidasque efficit. Decoctum denique hoc dictu miru est, tanta eius plantæ in glutinando vis est, vt ramices intestinorum, in pueris potissimum, sanare possit.

De *Poligono mare*. CAP. CCXXXV. NOMINA.

Πολύγονον ἄρρητον Græcè, *Proserpinaca*, Seminalis à feminis multitudine, & Sanguinalis à cohibendo sanguine nominatur. Officinis *Corrigiola* & *centumnodia*, Germanicè *Uveggras*, *Dennggras*, *Uvegdrilt* appellatur. *Poligonon* à geniculorum frequentia, & multitudine dictum est [Gallicè *Corrigiole malle* nominatur.]

FORMA.

Herba est ramis tenuibus, teneris, copiosis, geniculis intersectis, in terra graminis modo repentibus. Foliis Rutæ similibus, longioribus tamen. Iuxta singula folia semine, unde masculum vocatur. Flore albo aut puniceo.

LOCVS.

Nascitur pasim, quotidieque pedibus calcatur, sua sponte in aggeribus & semitis proueniens.

Q V TEM

Polygonum mas.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiam tempore legitur.

TEMPERAMENTVM.

Vt adstrictionem quandam obtinet Polygonum, ita sanè vincit in eo aquèum frigidum, vt videlicet secundi sit ordinis medicaminum refrigerantium, aut etiam quodammodo in initio tertii. Est etiam exiccatorium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet adstringendi & refrigerandi succus Polygoni potus. Prodest sanguinem expuentibus, & alui defluxionibus, cholericis & vrinae stillicidio: Vrinam enim euidenter ducit. Cù vino potus venenatorum morsibus auxiliatur, Valer etiam ad februm circuitus vna hora ante accessionem sumptus. Muliebri profluuium appositus sistit. Aurium doloribus, & purulentis auribus instillatus confert. Cù vino decoctus melle adiecto, eximiè ad generalia vlcera facit. Folia contra stomachi ardorem, sanguinis reiectionem, herpetas, ignes sacros, inflammationes, œdemata, & vulnera recetia illinuntur.

EX GALENO.

Polygonum iis sanè quibus stomachus æstu feruet, extrinsecus illitum auxiliatur: veluti etiã ignes sacros & calidas phlegmonas iuuat. Porro tale cù sit, & fluxiones reprimat, &

& hac ratione videtur exiccatorium esse. Quare cum herpetum, tum vlcera, aliorumq; bonum est remedium: efficacissimum autem in inflammatione & fluxione laborantium partium. Est & cruentorum vulnerum glutinatorium. Sed & aurium vlcerebus prodest: & si vel satis puris insit, hoc tamen etiam desecat. Eadem ob facultates & muliebri profluuium, & dysenteriam, & sanguinis eiectiones, & vndeque que aliunde immoderatiores impetus sistit. Refert Dioscorides quod & vrinam prouocet exhibitum stillicidio affectis. Non tamen affectum exactè discriminat in quo dari ipsum expediat.

EX PLINIO.

Succus eius infusus naribus, supprimit sanguinem, & potus cum vino, cuiuslibet partis profluuii excreationesque cruetas inhibet. Vis eius spissare ac refrigerare. Semè alium largius sumptum soluit, vrinam ciet, rheumatismos cohibet: qui si non fuerit, non prodest. Stomachi feruori folia imponuntur. Vesicæ dolori illinuntur, & ignibus sacris. Succus & auribus purulentis instillatur, & oculorum dolori per se. Dabatur & in febribus ante accessiones, duobus cyathis in tertianis quartanisve præcipue. Item cholericis, dysentericis & in solutione stomachi.

ADNOTATIO.

Polygonum mas herba innocentium vulgò dicitur, quod Parisijs cœmeterio Innocentibus sacro Luxuriat.

De Pegano. CAP. CCXXXVI.

NOMINA.

Πήγανον κικιωτήρι Græcè, Ruta hortensis Latinè, Officinae retinuerunt nomen Latinum: **Rauten** & **Uweinrauten** Germanicè [Gallicè *Rue*] vocatur. Peganon Græci, Plutarcho lib. 3. sui symposij teste, a facultate, quod calore siccitateque genituram coagularer, dixerunt: κικιωθαι enim coagulare, & quasi in glaciem contrahere est. Hinc vterum gestantibus inimica, etiam coronis inserta putatur.

FOR

Ruta Hortensis.

Floret æstate, semen autem Autumno maturefcit, quo etiam tempore carpendum venit.

TEMPERAMENTVM.

Gustu non solum acri, sed & amaro est, ex tertio ordine excalcificentium, & strenue desiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vrit, calfacit, exulcerat, vrinam mouet, menstruaq; ducit. Aluum sistit pota & comesta. Lethalium venenorum antidotum est, si semen acetabuli mensura in vino bibatur. Folia per se ante cibum sumpta, & cum nucibus iuglandibus, aridisq; ficis, inefficacia venena reddunt. Contra serpentes similiter sumpta profunt. Genituram tam in cibo quam potu extinguit. Coctum cum anetho sicco, tormina sistit. Facit etiam ad lateris thoracisq; dolores, difficultatem spirandi, tusses, pulmonis inflammationem, coxendicū, articulorum que cruciatus, rigores circuitibus certis repetentium febrium, vti

FORMA.

Frutex est Ruta Hortensis grauiissimi odoris, semper ferè virens: folio exiguo, penè rotundo, cæsi coloris, denso, furculosis ramis: flore luteo, angulosis calycibus, in quibus semen album continetur.

LOCVS.

Prouenit passim in hortis, amaraprica & sicca loca.

TEMPVS.

um, vti prædictū est, pota. Ad inflationes coli, vteri & recti intestini, decocta cum oleo & infusa. Vuluꝝ strangulatu liberat trita cum melle, si à genitali vsque ad sedem imponatur. Feruefacta cum oleo & pota, lumbricos excutit. Articulorum doloribus cum melle, aquæ inter cutē, que hypofaraca dicitur, cum ficis illinitur. Eisdem pota auxiliatur, in vino decocta ad dimidias partes, & si ea abstergantur. Cruda saleq; condita ac comesta, visus aciem exacuit, & oculorum dolores cum polenta illita sedat. Cum rosaceo & aceto capitis doloribus succurrit. Sanguinis narium profluvia, trita & imposita sistit. Testium inflammationibus cum Lauri foliis illita, & exanthematis cum myrto & cerato prodest. Cum vino autem, pipere & nitro conficta, alba vitiligini medetur. Cum iisdem illita thymos & myrmecias tollit. Cū melle & alumine imposita lichenibus prodest. Succus in malicorio calfactus & instillatus aurium doloribus succurrit. Oculorum hebetudinibus cum succo Fœniculi & melle inunctus subuenit. Ignes sacros, herpes & achores cum aceto cerussa & rosaceo inunctus sanat. Ceparum & alliorum agrimoniam commanducata domat.

EX GALENO.

Ruta incidere atque digerere crassos lentosq; humores potest. Ob eam autem vim & vrinas mouet. Quinetiam tenuum est partium, flatūsque extinguit. Quare ad inflationes prodest, ac Veneris appetitum cohibet. Discutit atque exiccat strenuè: est enim ex eorum medicamentorum numero quæ valenter exiccant.

EX PLINIO.

Quæcūque Ruta & per se pro antidoto valet, foliis tritis & ex vino sumptis, contra aconitū maximè & ixiā: Item fungos, siue in potu detur, siue in cibo. Simili modo cōtra serpentium ictus, vtpotè quū mustellæ dimicaturæ cū his, Rutam prius edēdo se muniāt. Valēt & cōtra scorpionū ictus, & araneorū, apum, crabronū, vesparum aculeos, & cātharidas, ac salamādras, canisve rabiosi morsus, acetabuli mēsurā si succus è vino bibitur, & folia trita vel cōmanducata imponuntur cum melle & sale, vel cum aceto & pice decocta.

Succo

Succo verò perunctos, aut etiã habentes, negãt feriri ab his maleficiis: Serpentesq; si vratur Ruta, nidorem fugere. Effi-
 cacissima tamen est syluestri radix cum vino sumpta: ean-
 dem adiciunt efficaciorẽ esse sub dio potã. Pythagoras o-
 culis noxiã putauit falsò, quoniã sculptores & pictores hoc
 cibo vtuntur oculorũ causã. Cũ pane quoq; vel nasturtio sa-
 tiã atq; syluestris propter visum. Vt aiunt, multi succo e-
 ius cũ melle attrito inũcti discusserũt caligines, vel cũ lacte
 mulieris puerũ enixã, vel puro succo ãgulis oculorũ tactis.
 Epiphoras cũ polenta imposito. Lenit autẽ capitis dolores
 pota cũ vino, aut cum aceto & rosaceo illita. Si verò sint ce-
 phalã, cũ farina hordeacea, vel aceto. Eadẽ cruditates di-
 scuit, mox inflationes, dolores stomachi veteres. Vulvas
 aperit, corrigitq; cõuersas, illita in melle toto ventre & pe-
 ctore. Hydropicis cum ficu, & decocta ad dimidias partes
 potaq; ex vino. Sic bibitur & ad pectoris dolores laterũq;
 & lumborũ, tussis, suspiria, pulmonũ, iccinorum, renum vi-
 tia, horrores frigidos. Ad crapulã grauedines decoquantur
 folia poturis. Et in cibo vel cruda vel decocta conditã ve
 prodest. Itẽ torminibus in Hyssopo decocta, & cum vino.
 Sic & sanguinem sistit interiorũ, & nariũ, indita: sic & col-
 lulis dentibus prodest. Auribus quoq; in dolore succus in-
 funditur, custodito vt diximus modo. E syluestri verò con-
 tra tarditatem & sonitũ cum rosaceo, vel cum laurco oleo,
 aut cumino & melle. Succus & phreneticis ex aceto tritã
 instillatur in tẽpora & cerebrũ. Adiecerunt aliqui & Serpyllũ,
 & Laurũ, illinentes capita & colla. Dederunt & lethargicis
 ex aceto olfaciendũ. Dederunt & comitialibus bibendũ
 decoctẽ succũ in cyathis quatuor antẽ accessiones, qua-
 rũ frigus intolerabile est. Alsiõs; crudã dari in cibo. Vri-
 nam quoq; vel eruẽtã pellit. Fœminarũ etiam purgationes
 secundasq; etiam emortuos partus, vt Hippocrati videtur,
 ex vino dulci nigro pota. Itaq; illitã & vuluarũ causã etiam
 suffire iubet. Diocles & cardiacis imponit ex aceto & melle
 cũ farina hordeacea. Et contra ileũ decocta farina in oleo,
 & velleribus collecta. Multi verò & cõtra purulẽtas excre-
 tionẽ sicã drachmas duas, sulphuris vnã & dimidiam su-
 mi cen

mi censent. Et contra cruẽtas, ramos tres in vino decoctos.
 Datur & dysentericis cum caseo in vino contrita. Dederũt
 & cum bitumine infriãtã potioni propter anhelitum. Ex
 alto lapis feminis tres vnias, ex olei libra, viniq; sextario.
 Illinitur cum oleo coctis foliis, partibus quas frigus adusse-
 rit. Si vrinam mouet, vt Hippocrati videtur, mirũ est quod-
 dam dare velut inhihentem potui contra incontinentiam
 vrinã. Psoras & lepras cum melle & alumine illita emen-
 dat. Item vitiligines vel rugas, strumas, & similia, cum hir-
 cino & adipe suillo, ac taurino seud. Item ignem sacrum ex
 aceto & oleo, vel psimythio. Carbunculum ex aceto.
 Nonnulli laserpitium vnã illini iubent, sine quo epinycti-
 das pustulas curant. Imponunt & mammis turgentibus de
 coctã, & pituitã eruptionibus cum cera. T estum verò e-
 piphoris cum ramis laureã teneris, ad eõ peculiari in visce-
 ribus his effectu, vt syluestri Ruta cum axungia veteri illi-
 tos ramices sanari prodant. Fractã quoque membra semine
 trito cum cera imposito. Radix Rutã sanguinem oculis
 suffusum, & in toto corpore cicatrices aut maculas illita e-
 mendat. Ex reliquis quoque quã tradũtur, mirum est, cum
 feruentem Rutã naturam esse conueniat, fasciculum eius
 in rosaceo decoctum addita vnica aloes, perunctis sudorem
 reprimere. Itẽq; generationes impediri hoc cibo, ideo pro-
 fluuio genitã datur, & Venerẽ crebrò per somnia imagi-
 nantibus. Prãcauendum est grauidis, abstineãt hoc cibo: ne
 cari enim partus inuenio. Eadem ex omnibus satis quadru-
 pedum quoque morbis in maximo vsũ est, siue difficilẽ spi-
 rantibus, siue contra maleficorum animalium ictus, infusa
 per nares ex vino: aut si sanguisugam exhauserit, ex aceto,
 & quocunq; in simili morborum genere vt in homine tẽ-
 perato.

EX SIMEONE SETHI.

Incidit crãssos & tenaces humores, perq; vrinã vacuat,
 & ad inflationes conducit, appetentiamq; Veneris compe-
 scit, ac strenuẽ exiccat. Ad inflatas aquas inter cutem, & a-
 nasarcam, morsos à vipera, succum Papaueris aut aconitũ
 bibentes, colicosq;, pota & iniecta. Traditur quòd comesta
 visum

visum acuat, ob id antiqui pictores hanc assidue degustabant. Nonnulli & succum eius melli commiscentes, medicamentum ad oculorum aciem acuendam faciunt. Succurrit difficultati urinæ si cum oleo coquatur, & ea vesica foueatur. Item difficulter spirantes cum melle data, confestim iuuat, Lethargici pota, & per clysteres iniecta remedium fit. Intestina corroborat, non solum caliditate, sed proprietate quadam. Fertur etiam quod si prægnans mulier ex eius succo bibat, abortiat. Et si in dies quindecim folia assumat, idem facit. Obstructiones iccoris & lienis tollit. Si ieiunus quisquam ipsam assumpserit, eo die à veneno non lædetur.

De *Potentilla*. CAP.
CCXXXVII.
NOMINA.

Potentilla
Tanacetum syl-
vestre.

Potentilla.

QVO nomine Greci & Latini hæc herbam appellarint, à nullo, quod sciam, adhuc proditum est. Recentiores herbarii *Potentillam*, aliqui ob similitudinem *Agrimoniæ* & *Tanacetum sylvestre* nuncupant. Germani, quod herba illa anseres in cibo delectetur. *Benferich*, [Galli *Tmaice saunage ou Bec d'oye*] vocant.

FORMA.

Herba *Eupatorio*, quod *Agrimoniâ* hodie vocant, haud dissimilis. Caules

Caules ex vna radice multos profert, humi stratos. Folia *Eupatorio* similia, supernè viridia, infernè candicantia. Flores luteos singulari pediculo pendentes. Radicem extrinsecus rufescentem, intus candidam.

LOCVS.

Nascitur passim circa semitas & loca aquosa, atq; in fluuiorum ripis ac marginibus.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiam tempore legi debet.

TEMPERAMENTVM.

Quum folia eius & radix adstringant, temperamento à *Pentaphyllo* seu *Quinquefolio* nihil differre videtur. Quare hæc, potissimum autem eius radix, ex tertio ordine desiccatoria est, minimumq; euidentis caliditatis habet. Errant itaq; mirum in modum recentiores, qui hanc humidam esse statuunt, nulla alia moti ratione, quam quod in humidis locis proueniat: quasi verò *Nasturtium aquaticum*, quod *Sisymbrium cardamine* *Dioscoridi* vocatur, haud obstare quod in aquosis nascitur, non etiam in tertio desiccat ordine. Debuisset certè illos ab hac sententia deterrere non leuis illa adstrictio, quæ certissimus est siccitatis index: adstringentia enim, Galeno libro quarto de simplici. medicamento. facul. capi. 6. teste, terrena sunt & crassa corporis consistencia, atque adeò sicca.

VIRE S.

Recentiores *Potentillam* fluxionibus & puncturis oculorum prodesse, recentia vulnera glutinare, & exedentia sanare, mulierum menstrua compescere, artus & membra confirmare, rectè tradunt: nam id ipsum posse, adstrictio, quæ in hac herba haud modica est, abundè docet. Et cum habeat *Quinquefolii* temperamentum, eius etiam facultates obtineat necesse est. Dentium itaque dolorem finit. Excedentia oris vlcera sanat. Dysentericis & alui profluuiis, coxendicis articulorumq; doloribus subuenit. Sanguinis eruptiones sistit, aliaque potest quæ à *Dioscoride* *Quinquefolio* tribuuntur. Quod verò adiciunt hanc etiam lumbricos exterminare posse, id minus rectè faciunt. Ea siquidem

P facultas

Herbarij Potētillā
 cū Tanacetū confu-
 derunt.

facultas non huic, sed illi inest herbæ quæ verè Tanacetum dicitur, quæ quidem est tertia, vt suo diximus loco, Artemisiæ species. Proinde non sine magno errore, Potentillam cum ea quæ propriè Tanacetum vocatur herba confuderunt.

De Prunella. CAP. CCXXXVIII.
 NOMINA.

Prunella. NONDVM nobis constat quo nomine hæc herba veteribus tum Græcis, tum Latinis appellata sit. Vultus tamen medicorum & herbariorum Prunellam nominant. Germani *Braunellen oder Borttheyl*, [Galli *l'Herbe au charpentier*] vocant.

FORMA.

Prunella.

Calidam & siccam esse constat, id quod ex gustu patet: glu

Caules habet in medio striatos, pingues & hirsutos: folia Ocimo similia, coloris herbacei, & acuminata. Flores in summis caulibus spicatos, Lauandulæ vocatæ herbæ non dissimiles. Radicem tenuem, multis capillamentis fibratam.

LOCVS.

Nascitur passim in pratis.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

glutinosa enim admodum & modicè amara est.

VIRE S.

Vulnerariam esse herbam euidentissimum est. Succum eius cum aceto & rosacco mixtum, vehementes capitis dolores sedare recentiores vno consensu tradunt, si tempora ex eo inungantur. Aphthas & oris vlcera, fauciumque vitia succus eiusdem sanat.

De Pentaphyllo. CAP. CCXXXIX.
 NOMINA.

Πενταφυλλον Græcis. Quinquefolium Latinis & Officinis, Germanis *Stinf fingerkraut, oder Stinffblatt*, [Gallis *Quintefueille*] appellatur. Nomen à numero foliorum habet: in vnoquoque enim pediculo quinque esse deprehenduntur.

GENERA.

Et si Dioscorides vnum duntaxat Pentaphylli genus faciat, tamen nos ad nostras respicientes terras tria eius genera in vniuersum produximus. Vnum quod maius appellauimus, prorsus ad Dioscoridis picturam accedens, vt hoc nomine verum esse Quinquefolium putemus. Estq; duum generum: vnum quod pallidos seu candidos flores obtinet, hinc est quod Quinquefolium maius candidum appellauerimus, Germanicè *groß Weiß Stinf fingerkraut*. [Gallicè *Grande Quintefueille blanche*.] Alterum floribus ornatur auri colorem æmulantibus, seu luteis. Nos vt discernemus à priori, Quinquefolium maius luteum nominauimus. [Gallicè *Grande Quintefueille jaune*] Dioscorides etiam hæc duo genera innuere videtur, cum inquit florem habere vel cadi dum vel auri æmulum. Tertium minus diximus, quod priori haud dissimile est, non tamè passim vt illud quinque folia obtinens. Hoc, cum non haberemus aliud nomē quo ipsum appellaremus, inter Quinquefolii genera connumerare placuit. [Illud Gallis *Quintefueille petite* appellatur.] Videtur ve rò Hippocrates etiam duo Quinquefolii genera nouisse, vnum humilium, alterum procerius, vt hoc nomine nobis etiam liceat minus & maius statuere.

Quinquefoliū maius candidū *Quinquefoliū maius luteū.*

Ramulos habet festucarum instar graciles, dodrantales, & in iis semen. Folia Menthæ similia, in singulis pediculis quina, rarò plura, per ambitum ferræ modo incisa: florè in candido pallidum, auri æmulum. Radicem subrubram, oblongam, Elleboro nigro crassiore. Ex qua sanè descriptione omnibus liquet, maius *Quinquefolium* esse legitimum. Ex vna siquidem radice subrubra & oblonga, ramulos profert tenues, ac prorsus festucaceos, & in iis semen: folia Menthæ, quina in singulis pediculis, per ambitum ferræ modo crenata: florem luteum, aut aureum. Quibus accedunt natalis locus (in riguis enim nascitur) & immensa adstringendi facultas: quæ quidem singula verum esse *Quinquefoliū* docent. Adeoque mirari satis non possum, cur nonnulli adule

Maius
Quinque
folium est
verū Pen-
taphyllon.

Quinquefolium minus.

ex tertio est ordine desiccantium, minimum habens euidētis caliditatis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radici *Quinquefolii* decoctum ad tertias depressum deductumve, si in ore retineatur, dentiū dolores sedat. Putrescentia oris vlcera collutione sistit. Arteriæ asperitates gargarizatum emendat. Contra alui profluuiia, & dysenterias auxiliatur. Item articulorum & coxendicum dolores potū sanat. Cocta in aceto & illita, herpetas cohibet. Strumias discurit, duritias, œdemata, aneurysmata, abscessus, erysipelata, digitorum pterygia, condylomata, scabiesq; sanat. Teneræ radici succus, contra iccinoris pulmonisque affectiones & venena prodest. Folia cum hydromelite, aut

P iij vino

adulterina hæc esse *Pentaphylla* sibi persuadeerint.

LOCVS.

Prouenit aquosis locis, & iuxta aquæductus. Interdum etiam in incultis, ficcis & arenosis locis.

TEMPVS.

Floret Maio & Iunio mensibus potissimum.

TEMPERAMENTVM.

vino diluto, & exiguo pipere, contra februm circuitus bibuntur: in quartana quidem quaternorum ramulorum folia, in tertiana verò trium, in quotidiana vnus. Tricenis diebus pota comitali morbo medentur. Succus foliorum per dies aliquot trium cyathorum mensura potus, celeriter regium morbum sanat. Vulneribus ac fistulis cum sale & melle illita medetur. Enterocelicis, id est, intestinorum ramice laborantibus succurrunt. Sanguinis eruptiones potum & illitum Quinquefolium fistit. Inciditur ad expiationes lustratione sive, sanguinis profluvia & castimonias.

EX GALENO.

Pentaphylli radix desiccatur vehementer, minimum verò acris est: quare in multo est vsu, velut alia quoque omnia, quæ quum sint tenuium partium, citra morsum desiccant.

EX PLINIO.

Quinquefolium adhibetur purgandis domibus. Strumis medetur, & peccoris vitis. Idem ischiadicis bibitur & imponitur. Panos sanat. Impositum articulis vtilissimum. Fistulis quæ in omni parte serpunt auxilio est cum sale & melle. Phalangio aduersatur, lichenas emendat. Succus de Quinquefolio potus cyathis tribus anginae medetur. Idem iccinoris & pulmonis vitis, sanguinemque reicientibus, cuiuscunque sanguinis vitio intus occurrit. Multi supra omnia laudant ad deploratos dysentericos Quinquefolium, decoctis in lacte radicibus & potis. Item decoctum ad tertias in vino ictericis dari atque illini vtilissimum est. Eius folia ex aqua comitiales sanant. Item contrita ex vino sumpta triginta diebus in betonicae farinae pondo denariorum tredecim cum aceti scillitici cyatho, comitalibus morbis liberant. Celerrimè succus regio morbo medetur, tribus cyathis cum sale & melle potus. Quinquefolii folia quidam terna tertianis dedere, quaterna quartanis, plura cæteris, omnibus obolis tribus cum pipere ex aqua mulsa.

De

De Pisis. CAP. CCXL.

NOMINA.

Πίσιον ἢ **Λικυθος** Græcè, Pisum Latinè dicitur Officinæ hoc nomine notum. Germanicè **Erbfz, oder Ervveysen**, [Gallicè **Pois**] Sic autem à Pisis loco in quo olim copiosissimè nascebatur, nominatum est.

GENERA.

Duo apud nos genera Pisorum reperiuntur. Vnum in aruis caducum, humi serpens, quod genus Germani **Klein feld Ervveysen** nominant. Huius, utpote vulgaris, picturam haud damus. Alterum in altum scandit, arboribus aut palis quibus accubet adfixis, quibus sese capreolis vinciens illigat. Hoc Germani **Brosz garten Ervveissen** vocant. Genus hoc pictum exhibemus.

FORMA.

Pisum.

Caules in terram spargit concauos, ramo sosq; prætenui surculo, folio frequenti, præter cæterorum morem longiusculo, flore papilionis forma, circa umbilicum purpureo: filiqua oblonga seu cylindracea, granis rotundis, & vt Plinius libro xvij. cap. xij. ait, angulos multos inæquales habentibus: radice imbecilla: vt mirari satis non possim vnde plerisq; suspicio orta sit, vt Pisum nostrum legitimum esse dubitauerit.

P iij ue

uerint. Scio autem esse qui legumen hoc quod hodie passim Pisum appellatur, putent esse Cicer arietinum, quod scilicet valuule seu siliquæ eius cornu arietini formam habeat. Quorum certe sententiam probare non possum, quod, Plinio teste, Cicer arietinum sic non sit dictum, quia valuule effigiem arietini cornu expriment, sed quia legumen ipsum seu granum Ciceris arietino capiti simile sit. Eam autem formam legumen hoc, quod Pisum nominamus, non refert,

LOCVS.

Apricis gaudet locis, frigorum nanque impatientissimum. Tepidum itaque locum & caelum frequentis humoris desiderat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, & subinde etiam semina in valuulis profert.

TEMPERAMENTVM.

Quum Pisum simile quid tota substantia cum faba, ut testatur Galenus, obtineat, necesse est ut non multum a medio temperamento in refrigerando & exiccando recedat.

VIRES EX GALENO.

Simile quid tota substantia cum fabis obtinent Pifa, nec alio quam illarum modo manduntur. In duobus autem euariant. Non enim similiter ac fabarum inflant, nec abstergendi facultatem habent, ideoque segruius quam illarum per aluum secedunt.

EX PAVLO.

Pisum molle quidem & laxum est, non tamen admodum inflat.

De Polytricho Apuleiano. CAP. CCXLI.

NOMINA.

NON temere adiectum est Apuleii, ne scilicet quisquam Dioscoridis & aliorum Graecorum intelligeret Polytrichon: quod sane forma ab eo quod nunc describimus alienissimum est. Germanice à colore aureo quem habet **Bildner Uvidertpon** vocatur. Officinis incognita est haec herba. Polytrichon dicta est à ramulis, qui capillorum instar tenues

nues sunt [Gallicè *Espec de Mouffe.*]

GENERA.

Duo Polytrichi Apuleiani damus genera Vnum maius, alterum minus: neque enim differunt nisi sola magnitudine.

FORMA.

Ramulos habet capillorum instar tenues, colore aurum referentes, circumque hos folia multa capillacea, in summo capitula lentis aquaticae ferè forma, eiusdem cum ramulis coloris.

LOCVS.

Maius nascitur in pratis humidis & vlginosis. Minus in petris ac muris humidis.

TEMPVS.

Mense Iulio vtrumque reperitur.

*Polytrichum Apuleij,
maius & minus.*

TEMPERAMENTVM.

In caliditate & frigiditate symmetra sunt: desiccant tamen, extenuant & digerunt.

VIRES.

Decoctum eorundem in aqua aut lixiua capillorum radices firmat, ideoque in alopecia caput glabrum capillis vestit. Potum, viscosorum crassorumque est thorace pulmonumque excreationibus non mediocriter confert: lapides frangit, & vrinas ducit. Morbo regio correptis & licnosis auxiliatur. Strumas discutit, & in summa eadem quae Adiatum

P v potest

potest. Recentiores superstitione quadam ducti, illis multa ridicula & incredibilia tribuunt.

De *Persicaria*. CAP. CCXLII.

NOMINA.

NON clàm me est quàm variè à multis diuinatum sit, quo nomine *Persicaria* vocata veteribus sit. Sed mea quidem sententia, in vniuersum omnes coniecturis vsi nò satis firmis, decepti sunt. Et ego quidè fateor ingenuè, nec mihi constare num à veteribus descripta sit, tãtum abest vt scire queam quo illã appellauerint nomine. Vulgus herbariorum vno consensu hodie, quòd folia *Persicæ* habeat, *Persicariam* nominant. Germani *Flohkraut*, [Galli *Carauge*.]

FORMA.

Persicaria.

Folia *Persicæ* arboris habet, fusca in medio macula plumbaginea: caule geniculato, ruben telògo: florespiceo, primum candido, dehinc purpureo: semine minuto, radice lutea, numero sa.

LOCVS.

In humidis & palustribus locis frequentius prouenit.

TEMPVS.

Iulio & augusto mensibus floribus ornat.

TEMPERAMENTVM.

Frigidam & admodum siccam esse gustus abundè monstrat.

mii

mirificè enim gustata adstringit.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse, temperamētum eius satis docet. Reētè itaque iuniores medici in vulneribus, & maxime fistulis curandis vtuntur. Vtilis haud dubiè in dysenteria, aliisque malis que refrigerationem & adstrictionem requirunt.

De *perfoliata*. CAP. CCXLIII.

NOMINA.

AN hæc herba veteribus cognita fuerit Græcis & Latinis, affirmare certò nò possum. Ego planè *Cotyledonem* putarè *Dioscoridis*, nisi radix in diuersam me traheret sententiam, quæ oliuæ instar rotunda non est. Hodie tamen, quod caulis eius singula folia dissecat atque penetrat,

Perfoliata ab omnibus appellatur. Germanicè *Durchwachst*, & *Bru* *ch vurtz* dicitur. *ela.*

Perfoliata.

FORMA.

Caulis illi rotundus, rubescens, folia singula penetrans, quæ *Pisorum* foliis haud dissimilia sunt, tenuia admodum & glabra. In summo coliculorù capitula, & in iis flores lutei, & semina formã ferè *Tithymalli*, quã vulgo *Efula* nomen

nominant præ se ferentia. Radix candida, fibris capillata.

LOCVS.

Nascitur in hortis sata, & interdum sua sponte in arenosis locis prouenit.

TEMPVS.

Floret Iulio mense, & subinde semina producit.

TEMPERAMENTVM

Amara modicè est & astringit, vt hinc colligi liceat calidam & siccam esse.

VIRES.

Vulneribus & vlceribus tam externis quàm internis curandis aptissima est herba, hæc enim glutinat. Valet autem potissimùm ad ramices puerorum sanandos. Auxiliatur etiam exulcerationibus & prominentiis vmbilici. Plurimus huius apud chirurgos vsus.

De Porro. CAP. CCXLIIII.

NOMINA.

Πόρος Græcis, Porrum Latinis & officinis, Germanis **Zauch** [Gallis **pourreau**] appellatur. Porrum autè dictum putant, quòd porrò eat, & longè latè que grassetur.

GENERA.

Porri duo genera signauit antiquitas. Vnum capitatum, sic nominatù quòd eius radix in caput increseat atque extuberet. Alterum sectium, cui fròdens coma super terram eminentis aufertur amputaturve. Hoc Germani pulchrè ad nomen Latinum alludentes, **Schmittlauch** nominant, & **Bryßlauch**.

FORMA.

Capitatum simplici capite ex albæ ceruicis angustis extuberante constat, fròde super terram carinata, & in angulū oblonga. Sectiuo verò caulis est longus, intus cauus, multis in vertice floribus acernatim collectis, & in speciem absoluti orbis conlomeratis, id quod in bimo accidit: quod etiam fementescit, sparso per eius cacumen semine, & emittitur

Porrum capitatum.

Porrum sectium.

ritur. Radix cādicans, crassa, multis fibris capillata, ac tuni-
cis quibusdam vestita.

LOCVS.

Lèto solo gaudet, odit rigua.

TEMPVS.

Duodenuagesimo die à satu prorūpit, bimatumq; perfert.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & extenuat perinde atq; cepa, vt ex eius facultatibus euidētius innoscet. Symeon Sethi calidū & siccū in secundo facit ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Porrum capitatū inflationem facit, noxium succū creat, difficilia insomnia parit, vrinam ciet, aluo accommodū. Extenuat, Oculorum obscuritatem facit. Menses pellit, vesicam

ficam exulceratam, renescque lædit. Cum prisana verò coctum & comestum, ea quæ in thorace sunt educit. Coma eius in aqua maris & aceto cocta, in defensionibus ad præclufiones vuluæ & duritias utilis habetur. Vna & altera aqua coctum, aut aqua frigida maceratū, dulcescit, & multò minus inflat. Semen acris est, & quandam adstrictoriã vim habet. Quare succus eius cum aceto, addito thure aut mâna, sanguinem, maximè è naribus prorumpentem, sistit. Venere stimulat. Contra omnia thoracis vitia pro delinctu efficax est, & ad tabem comestum. Purgat etiam arteriam: sed si assidue estur, visus obscuritatè inducit. Stomacho aduersatur. Succus ex melle potus, contra bestiarum morsus auxilio est. Idem quoque illitus potest. Cum aceto, thure & lacte, aut rosaceo instillatus, auriũ doloribus & sonitui prodest. Varos tollunt folia, cum rhoe opsoniorũ illita. Epinyctidi medentur. Crustas ex fale illita rumpunt. Veteres sanguinis reiectiones cohibent feminis drachmè binæ cum æquali baccarum Myrti pondere potæ.

EX GALENO.

Corpus calefacit, & crassos in eo humores extenuat, glutinososque incidit. Bis tamen aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam ne sic quidem vim perdit extenuandi.

EX AETIO.

Porri capitati acris saporis veluti & cepe sunt, cuius ratione corpus calefaciunt, crassosque humores attenuant. ac lentos incidunt, vrinam prouocant, sanguinem purgāt. Præstantissimus vsus eorũ qui bis coquantur, ita enim acrimoniam deponunt, neque amplius deprauatum succum rerinent.

EX PAVLO.

Porrũ mali succi est & acre. Vt autè Dioscorides ait, graua facit insomnia, aluũquè bonam, vrinã cit & extenuat. Habet & abstergendi vim aliquam, cũ prisana, siquidè coctum, ea quæ in thorace sunt educit. Semen verò eius nephriticis miscetur medicamentis. Folia etiam nonnihil adstringunt, ob eamque causam succus ipsorum sanguinem

sup

supprimat.

EX PLINIO.

Porro sectiuo profluuia sanguinis sisti in naribus, cõtrito eo obturatis, vel gallæ mixto, aut menthe. Item ex abortu profluuia potu succo cum lacte mulierum. Tussi etiã veteri, ac pectoris & pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis sanantur ambusta, epinyctides: ita vocatur vlcus aciem hebetans, & in angulo oculi perpetim humor emanans. Quidã eodem nomine appellant pustulas liuentes, ac noctibus inquietantes. Et alia vlcera cum melle trito: Vel bestiarũ morsus ex aceto: Item serpentium. Aurium verò vitia cum felle caprino, vel pari mensura mulsi. Stridores cum lacte mulieris. Capitis dolores si in nares fundatur, dormiturisve in aurem, duobus succi cochlearibus, vno mellis. Succus & ad serpentium scorpionumque; ictus in potu bibitur cum mero, & ad lumborum dolores cum vini hemina potus. Sanguinem verò excreantibus & phthificis, distillationibus longis, vel succus, vel ex ipso cibo prodest. Item morbo regio, vel hydropticis. Et ad renum dolores, cum prisana succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, vuluas purgat. Tostus verò editur & contra fungorum venena, imponitur & vlnaribus. Venerem stimulat, sitim sedat, ebrietatè discutit. Sed oculorum aciem hebetare traditur. inflationem quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, ventremque molliat. Capitato maior est ad eadem effectus. Sanguinem reuicentibus succus eius cum caule aut thuris farina, vel acacia datur Hippocrates & sine alia mixtura dari iubet, vuluamque contractas aperiri putat. Fecunditatè etiam foeminarum hoc cibo augeri. Contritum ex melle vlcera purgare. Tussim & distillationes thoracis, Pulmonis & arteriæ sanant vitia, datum in sorbitione prisana: vel crudum, præter capitata, sine pane, ita vt alternis diebus fumatur: vel si purulentis excreantibus. Sic voci vel Veneri, somnoque multum confert. Capita bis aqua mutata cocta, aluũ sistunt, & inflatio nes veteres. Cortex decoctus illitusque, inficit canos.

EX SIMEONE SETHI.

Vrinam cit, & mali succi est. Assidue comestum visus habet

betu

betudinē efficit. Difficilia inuehit somnia, & stomacho nocet. Semen genitale calefacit, & capitis dolores excitat: lecur, renes & vesicā lædit. Confert ad hæmorrhoidas, Bis verò aqua coctū, & aceto, & garo & oleo, cuminoque cōditum, salubre est us qui frigido sunt stomacho.

De Pulmonaria. CAP. CCXLV.

NOMINA.

VT veteribus Græcis & Latinis nominata sit hæc herba, nondum scire licuit. Hodierni temporis medici & herbarii Pulmonariā vocāt. Germani *Zungenkraut*. [Galii *Herbe à poulmon ou espece d'Hepatique*] Sic autem haud dubiè appellari cœpit, quòd pulmonum vitiiis, exulcerationibus potissimū corundem, præfens remedium sit.

FORMA

Folia mollia habet, inuicem incumbentia, leniter laciniata, cauis multis prædita, superiore parte viridia, inferiore in luteo albicantia, ac veluti punctis aut pustulis quibusdam notata atque hoc nomine aliquam pulmonis humani formam referentia: vnde etiam Pulmonariam dictam esse conuicimus.

LOCVS.

Prouenit in quercu arbore, & saxosis locis.

TEMPVS.

Tota æstate inuenitur locis iam mōstratis.

TEM-

Pulmonaria.

TEMPERAMENTVM.

Recentiores frigidam & humidam esse, mea quidem sententia, falsò statuunt: admodum enim adstringit, vt hoc nomine idem cum quercu in qua nascitur habeat temperamentum. Desiccatur itaque & paulò infra media calefacit, in genere eorum quæ tepida sunt.

VIREs.

Desiccandi & adstringēdi facultatem obtinet, quamobrem vulnera recentia glutinat, potissimū autem pulmonis. Ad incipientes quoque ac crescentes phlegmonas utilis: nā quæ iam vehementes sunt, adstringentia respuūt. Confert autem haud dubiè etiam ad muliebri profluuiū, & sanguinis expuitiones, & diuturnos alui fluores.

De Ptarmice. CAP. CCXLVI.

NOMINA.

Πταρμική Græcis, Strenutamentaria Latinis dici potest. Sunt qui Syluestre Pyrethrum nominent, quòd scilicet Pyrethri modo, quanquam mitius, linguam vellicet. Atque hinc est quòd nonnulli pro vero Pyrethro, seducti eius titillante acrimonia, descripserint. Germanis *Uvilger Bertram* appellari potest. [Gallis *Pyrethre bastard.*] Ptarmice dicta est, quòd flores eius naribus obiecti sternutamenta eliciunt.

Sternutamentaria.
Syluestre Pyrethri
Ptarmice dicta.

FORMA.

Breuis frutex est, paruis, multis, teretibus, & Abrotono similibus ramulis, circa quos folia multa, oblonga, oleaginis similia. In summo Chamæmeli capitulum, paruum, rotundum, olfactu acre, sternutamenta ciens, vnde nomen inuenit. Hactenus Dioscorides. Quòd si itaque naturā atque imaginem eius fruticis rectè expendas, vndiquaque ei plantæ, cuius picturā damus, hæc descriptio quadrabit. Nam surculis fruticat exiguis, multis, rotundis, Abrotono non dissimilibus, lentè rufescentibus, qui foliis frequentibus, longiusculis, oleæ similibus, angustis, vtrinque leniter serratis ambiunt, cacumine Anthemidis umbellam obtinente, quæ acrisuo odore nares feriens, sternutamentum irritat.

Q I O

LOCVS.

Inuenitur sæpius in montibus altis & saxosis locis.

TEMPVS.

Floret æstate : radix eius extremo effoditur autumno.

TEMPERAMENTVM.

Eius temperies est calida & sicca, viridis etiamnum ordine secundo, siccatæ tertio.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia cum floribus illita sugillata emédare possunt. Flores sternutamenta efficacissimè mouent.

EX GALENO.

Ptarmices flores ciendæ sternutationis vim obtinent, vnde & herbæ nomen. Sugillata & reliquas ecchymosus discutit.

EX PAVLO.

Ptarmices folia sternutamenta mouent. Totus autem frutex viridis sugillata, liuoresque alios discutit.

De Pyrethro. CAP. CCXLVII.

NOMINA.

Περθερον Græcè, Saliuaris Latinè dicitur. Officinæ Græcam appellationem retinuerunt. Germanicè *Bertram*, [Gallicè *Pyrethre*] nominatur. Pyrethron autem à serudo, ac ignis simili, qui in eius radice est sapore, Græci dixerunt,

Ptarmice.

dixerunt. Saliuaris verò, quòd manfa vel ore tantum detenta eius radix, copiosam saliuam eliciat, Romanis appellata est.

FORMA.

Herba est caulem folia que syluestris Dauci, & Fœniculi instar proferens, Umbellam Anetho similem orbiculatam. Radicem Pollicis crassitudine, longam, sapore feruidissimam. Hæc Dioscorides. Vbi nobis monendus venit lector, Pyrethrum nostri soli non ex omni parte huic descriptioni respondere. Non enim umbellam anetho similem, sed anthemidis potius orbiculatum capitulum, quod Ptarmici tribuit Dioscorides, habere deprehenditur. Cætera omnia adamussim respondent. Siquidem habet Pyrethrum caules & folia Dauci syluestris & Fœniculi, radicem pollicis crassitudine, gustus ardentissimi.

Pyrethron nostrum
Ptarmices flores
obinet.

Pyrethrum.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

LOCVS.

In Germania nostra, quod sciam, non nisi plantatum prouenit.

TEMPVS.

Floret æstatis maxima parte.

TEMPERAMENTVM.

Excalefacit & siccatur in tertio ordine, vel, ut aliqui putant, in quarto.

Q ij VIRES

VIRES EX DIOSCORIDE.

Pituitam elicit radix: ideoque dentium doloribus decocta in aceto, colluto inde ore, auxiliatur. Mansa pituita extrahit. Sudores ciet, inuncta ex oleo. Diuturnis rigoribus efficax. Contra refrigeratas partes corporis ac resolutas ex miè conducit.

EX GALENO.

Pyrethri radice potissimum utimur, yrentem facultatem obtinente, qua utique dentium etiam refrigeratorum dolores mitigat. Et ad rigores ante circuitum cum oleo infricatur. Ad hæc stupidos & resolutos adiuvat.

EX PAVLO.

Pyrethri radix adurentem potestatem occupat, dentium qui frigori patuerunt, dolores lenit. Item ad febrium rigores ante circuitum infricatur cum oleo. Ad hæc iis quorum corpora ex refrigeratione stupent, & resoluta sunt, efficacisimè adhibetur.

De Pyxo. CAP. CCXLVIII.

NOMINA.

Πύξος Græcis, Buxus Latinis, Germanis Buchsbaum [Gallis Bouys] dicitur.

FORMA.

Arbor immortalis coma virens: folio Myrti, exiguo, subrotundo; flore herbaceo, semine rufo & rotundo, omnibus animantibus inuiso.

LOCVS.

Gaudet frigidis & apricis, plurimaque vbiq; Buxus.

TEMPVS.

Perpetua fronde viret, neque ei vlllo tempore decidunt folia. Quo nomine potissimum hanc celebrat Germanica illa cantilena, eiusdem ac salicis contentionem continens.

TEMPERAMENTVM.

Recenciores temperatam eius arboris essentiam esse statuunt, id quod ob multas causas, quas recensere superuacuum est, non videtur verisimile. Haud dubiè verò adstringit, atque adeò exiccit.

VI

VIRES.

Non admodum magnus Buxi in medicina usus est. Folia eius in lixiuio decocta rufant, aut flauescere efficiunt capillos. Scobem eius decoctam in aqua, alui profluvium sanare tradunt. Solum capere sub hac arbore, cerebro vehementer incommodat, quod eius odor naturæ profusus aduersetur. Ferunt serpentes vulneratas eius radice degustata, statim sanitatem recuperare.

De Petasite. CAP.

CCXLIX.

NOMINA.

Buxus.

Πετασίτης Græcis, Petasites Latinis appellatur. Officinis penitus ignota. Germanis Pestilenz vurtz nominatur, quod nimirum eius radix presentaneum sit contra pestilentiales febres remedium [Gallis verò Espece de Napolier] Petasites autem à petaso, pileum significante, dicta est, quod folium eius pediculo superpositum, petasi modo amplum, ut fungus dependeat.

FORMA.

Pediculus est cubito maior, crassitudine pollicis, in quo petasi figura folium magnum, ut fungus dependet. Ex qua sanè descriptione satis perspicuum fit, herbam cuius picturam damus esse Petasiten. Hæc enim statim inter initia Martii, flores suos in albo purpureos, agglomeratos, & botri figuram referentes profert, citra quidem folia, quod Dioscorides omisit. Hi marcescentes sine fructu abeunt ac decidunt. Postea purpureos emittit pediculos, cauos, hirsutos, quibus

Q iij folia

Petasites.

folia supposita sunt magna, pilei amplam figuram obtinentia, suprà viridia, infernè verò candida: quæ in tantâ crescunt amplitudinè, vt vnũ interdũ orbicularè mensuram prorsus tegat. Radix illi crassa & longa, intus candida, vehementer odorata & amara. Quibus accedit, quòd vires huius herbe à viribus Petasites, vt ex sequentibus patebit, non discrepant, vt hoc nomine nihil euidentiùs sit, quàm eam herbam esse planè veterũ Petasiten.

LOCVS.

Nascitur copiosissimè in pratis humidis & iuxta riuulos sitis.

TEMPVS.

Initio Martii mēsis, vt cōprehensum est, floribus suis cōspicua est herba, qui Aprili imminente, statim citra fructũ decidunt. Quo factò folia cum pediculis suis prodeunt.

TEMPERAMENTVM.

Ex tertio est ordine desiccantiũ, id quod amaritudo eius quam gustu deprehendimus, facillè monstrat.

VIRES EX DIOSCORIDF.

Facit ad maligna & phagedænica vlcera tritum & illitũ.

EX GALENO.

Ad maligna & phagedænica vlcera, ea vtuntur. Idem etiam de Petasite tradit Paulus.

APPENDIX.

Experimento comprobatum est radicem hanc mirificè conferre pestilentialibus febribus, quòd sudorem vehementer moueat, si in puluerè redacta cum vino sumatur. Nec minori

minori efficacia bibitur à mulieribus quas vteri tormina & præfocationes exercēt. Valet etiam vnicè ad enecandos lūbricos. Succurrit quoque iis qui spiritus difficultate laborāt. Ducit urinã & menses. Efficax est ad vulnera præhumida, & ad reliquas cutis fœditates. Hæc verò posse, amaritudo eius euidentiùs docet, cuius quidem hæ sunt facultates, vt ex iis quæ sæpe iã diximus, & Galenus lib. iij. de simplic. medicament. facultat. cap. xvij. fusiùs docet, manifestũ est.

De Periclymeno. CAP. CCL.

NOMINA.

Περικλύμενος Græcis, Volucrũ maius Latinis, Scribonio Largo Syluæ mater, vulgò Caprifolium & Materfylua, & nõnullis Liliũ inter spinas dicitur. Germanis **Beysblatt**, **Speck** oder **Uwaldgilgen**, & **zeuntung** Sic sanè dictũ, quòd circumuoluendo ad se vicinas arbores aut frutices vocet. [Gallicè *Cheuresfeuille ou vincibois*.]

Periclymenus.

FORMA.

Simplex frutex est, ex interuallis folia spargens ipsum amplectentia, sub cãdida, Hederæ similia: flores candidos, Fabæ si miles, subrotũdos, quasi in foliũ procubentes: semen durũ, & quod difficile vellitur: radicè crassam, rotundam. Ex qua quidem descriptione perspicuum fit, fruticem què pictum exhibemus esse Periclymenõ: siquidè caulibus suis vicina amplectitur, gemina per interualla vmblicata folia habens, à terra cæsis, supernè herbosis ad Hederæ

Q iij

derę similitudinem: flores albos, Fabæ nõ dissimiles, subrotundos, potissimum antequam dehiscat, baccas hederaceas aut Rusci, radicem crassam.

LOCVS.

Nascitur in aruis ac sepibus, conuoluens se vicinis fructibus. Nunc in hortis etiam passim plantatur.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer calefacit & desiccatur, id quod gustu etiam ipso deprehenditur. Folia siquidem acrimoniam quãdam præ se ferunt gustata.

VIRESEX RECENTIORIBVS.

Huius semine postquam maturuit collectum, & in umbra siccatum, drachmæ pondere datur in vino quadraginta diebus, ut lienem minuatur absumaturque, & lassitudinem discutiat. Orthopnoeæ & singultui prædest. Urinã citã sexto die cruentam. Partum accelerat. Habent easdem vires & folia: quæ triginta septem diebus pota, sterilitatem facere produntur. In peridicis febribus cum oleo inuncta, earum horrores mitigant.

EXGALENO.

Periclymeni utilis est tum fructus, tum folia, adeo vehementer incidentis & excalefacientis facultatis, ut si plusculum bibantur, urinã sanguinolentã efficiant. Principio quidem urinã tantum mouent: porro foris cum oleo illita calefaciunt. Iuuant & lienosos, & difficulter spirantes. Cõpetens portionis mensura est, drachmæ vnius pondus cum vino. Cæterum desiccatur quoque semen. Et quidã aiunt, si copiosius bibatur, sterilitatem omnino bibentibus afferre. Sunt etiam qui certum dierum numerum ad talem portionem præfiniunt, quemadmodum Dioscorides, qui septem & triginta dies eos tradi refert. Hic quoque cruentã urinã reddi à sexto die, memorat.

EXPLINIO.

Semen eius in umbra siccatum tunditur, & in pastillos digeritur. Hi resoluti dantur in vini albi cyathis tribus, tricenis diebus ad lienem, eumque urinã cruentã, aut per aluum absumit, quod intelligitur à decimo statim die. Urinam

cient

cient & folia decocta, quæ & orthopnoicis profunt.

APPENDIX.

Ex iam commemoratis facultatibus nemo non intelligit fruticem hunc esse Periclymenon: cum enim gustu acrimoniam præ se ferat, necesse est omnia hæc quæ veteres Periclymeno tribuunt, possit. Quibus accedit, quod recetiores etiam herbarii suo Caprifolio easdem vires assignent. Excicare enim ipsum tradunt vlcera humida & sordida, sanare impetiginos, & alias cutis scorditates, lienem absumere, difficulati spirandi conferre, partus celeritatem facere, calculos pellere, faciei maculas abstergere, & alia posse quæ non attinet referre.

De Pyro. CAP. CCLI.

NOMINA.

Prope Græcis, Triticum Latinis dicitur. Officinæ antiquum latinum nomen retinuerunt. Germanis **Uweyssen** [Gallis **Blé**, ou **Froument**] appellatur. Triticum verò dicitur, quod tritum ex spicis fit, ut auctor est Marcus Varro.

GENERA.

Triticum summa genera tria obseruant qui frumentariæ rei periti sunt. Primum quod Robus dicitur, quoniã & potere & nitore præstet, Germanis simpliciter **Uweyssen** nominatur. Secundum trimestre, & nonnullis Sitanium dicitur. Trimestre quidem, quod tertio ferè satum mense maturescat: id quod tamen nostro in orbe non fit, in quo Martio mense satum, quinto tandem, hoc est, Iulio mense metitur. Germanis **Amelkorn** dicitur, haud dubiè non alia ratione nisi quod ex hoc genere tritici amyllum optimum conficiatur. Eius picturam dare hoc tempore non potuimus. Tertium genus tritici, non vndiquaque; notum, Germanis **Uweysher Uweyssen** et **Uweyssenkolb** dicitur.

FORMA.

Primum tritici genus culmo est quam hordeum altiore, tribus geniculis constante, folio arundineo, spica à foliis remotiore, incondita, & in nullos versus disposita.

Q v Ex

*Tritici primum genus.**Tritici tertium genus.*

Ex teritur in area, vt alia quædam frumenta. Alterum culmo, geniculis, granisque priori simile, nec ab eo differt, nisi quòd spicam multis aristis vallatam, & in duos versus dispositam obtinet.

Tertium genicula habet quaterna, aliàs præcedenti per omnia propemodum simile.

LOCVS.

Parsim prouenit Triticum primi & secundi generis. Postremum in Alsatia, & agro Tubingensi gignitur.

TEMPVS.

Floret, vt alia ferè omnia frumenta, Iunio mense: in Iulio autem meritur.

TEMPERAMENTVM.

Triticum vt medicamentum foris impositum, primi est ordi

ordinis excalefacientium, non tamen nec rescicare, nec humectare manifestò potest. Porrò quod ex eo cõficitur amyllum, eo tum frigidius est, tum siccius.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Optimum ad secundæ valetudinis vsum Triticum habetur, quod recès & iam perfectè adultù, & colorem mæli refert. Crudum in cibis rotundos lumbricos gignit. Canù morfibus prodest mansum & illitum. Confectus ex eius similagine panis, plus alit quàm cibarius, quem Græci *συγκομισθῆ* vocant. E Sitanii farina panis leuiorem cibum præbet, & qui facillè in membra demandetur, Farina eius cum hyoscyami succo illinitur aduersus neruorum fluxiones. Item contra intestinorum inflationes. Lentigines ex oxymelite tollit. Furfures autem acri in aceto elixi & caleptes illiti, lepras pellunt. Incipientes etiam inflammationes omnes illiti leniunt. In Rutæ verò decocto elixi, mammas turgentibus sedant. Viperarum ictibus auxiliantur: & torminosis profunt. Confectum ex farina triticea fermentum calescendi extrahendique vim habet. Priuatim quæ in plâtis pedum sunt, extenuat. Cætera tubercula, furculosque ex sale concoquit, & aperit. Sitanii farina contra venenatos ictus cum aceto aut vino commodè illinitur. E adè si decocta in glutini modù delingatur, cruëta excreantibus succurrit. Contra tussim & exasperatam arteriam, cum mèta & butyro decocta efficax est. Tritici pollen si ex aqua mulsa, aut hydrelæo decoquatur, omnè discutit inflammatio nem. Panis & cum melierato coctus & crudus, inflammationes omnes illitus mulcet, cum emolliat, & quadantenus refrigeret, mixtus herbis succisque quibusdam. Vetus autem & aridus per se, adiectisque aliis quibusdam, citâ alium cohibet. Recens maria maceratus & illitus, vetustas impetiginos sanat. Glutinum ex similagine & polline, quo chartæ glutinantur, sanguinem excreantibus prodest, si liquidius ac tepidum cochlearis mensura detur forbendum.

EXGALENO.

Triticum quiddam lenroris, & obstruentis naturæ habet Quod verò ex pane fit cataplasma, vim obtinet magis dige

digerentem, quàm quod ex Tritico: nimirum quum & falem & fermentum panis adiuncta habeat: quippe cum fermentum vim habeat attrahendi digerendique ea quæ in alto resident. Plura de Tritico petenda erunt ex capite primo libri primi de alimentorum facultatibus, quo in loco varieg panis species exponuntur.

EX PLINIO.

Grana Tritici ferro combusta, iis quæ frigus visserit præsentaneo sunt remedio. Farina ex aceto cocta, nervorum contractionibus auxiliatur: cum rosaceo verò & ficu sicca myxisque decoctis. Item suppuratis nervis cum hyosciami succo illinitur. Ex aceto & melle lentigini. Furfures tonillis faucibusque gargarizatione profunt. Sex. Pompeius prætorii viri pater, Hispaniæ citerioris princeps, quum horreis suis ventilandis præsideret, correptus dolore podagræ, mersit in Triticum sese super genua, leuatúsque siccatis pedibus mirabili modo, hoc postea remedio usus est. Vis tanta est, ut cados plenos siccet. Palseam quoque tritici vel hordei calidam imponi ramicum incommodis experti iubent, quæque decoctæ sunt aqua foueri.

De Potamogetone C. A. CCLII.

NOMINA.

Ποταμογιτών, ἡ σαχίτις Græcè, Fontalis & Potamogeton Latinis dicitur. Officinis ignota est herba. Germanis **Sankkraut** vocatur. Potamogeton autè quasi fluminibus vicina dicta est: siquidem aquosis & palustribus locis nasci amat. Stachites verò quasi spicata, ob caulè quæ ex se mittit floribus & semine spicato. [Gallicè *Espi deane.*]

FORMA.

Folium Betæ simile habet, densum, & paulum extra aquam eminens. Ex qua quidem breui admodum delineatione satis intelligi potest, herbam cuius picturam damus esse Potamogetona. Caulem nanque rotundum habet, geniculis intersectum, è quibus pediculi exeunt foliis Betæ aut Plantaginis vestiti, paulum supra aquam eminentibus. Flores etiã spicatos, Plantaginis instar, præfert, ac subinde semen. Quid multa?

Potamogeton siue Fontalis.

EX GALENO.

Adstringit & refrigerat similiter Polygono, sed essentia eius crassior quàm Poligoni est.

EX PLINIO.

Potamogeton ex vino dysentericis & cæliaciis medetur. Peculiariter refrigerat, spissat. Usus in foliis, cruribus vicio sis vtilia, & contra vlcera nomas, cum melle vel aceto.

De pede Anserino. C. A. P. CCLIII.

NOMINA.

QUO nomine veteribus tum Græcis tum Latinis sit appellata hæc planta, nondum cognoscere potui quapropter nouam ut illi nomenclaturam inderem necesse fuit. Aliam autem & commodiorem non leuiter inuenire, præter eam, quam alludentes ad germanicam appell-

multa? Folia huius herbae planè referunt folium Indu vocatum officinis.

LOCVS.

Nascitur in lacustribus & aquosis locis.

TEMPVS.

Floribus prægnas est Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Refrigerat & exiccat, ut gustus etiam abundè docet.

VIRES EX DIO SCORIDE.

Refrigerat & adstringit: pruritus, vlcibusque vetustis, & iis quæ pascendo serpunt, confert.

pellationē imposuimus. Nam si folia eius spectes in ambitu laciniata, planè anserini pedis formam ac similitudinem re præsentant. Hinc appositisumè Germanis nostris vocata est *Bensfuosoder Bensfuosle*. [Gall. *Pied de iars.*] Quū verò eadem herba suis inimica admodum sit, atque ad eò mortem in ferat, factum est vt à mulierculis etiam sit nomi nata *Seutod, & Schveinstod*. Et si verò in officinis eius herbæ nullus sit vsus, tamen quia passim nascitur, & temerè fortassis à nonnullis vires eius ignorantibus vsurpari posset, eam silentio transire noluius, quò scilicet facultas tam vulgaris herbæ omnibus patefieret.

FORMA

Pes Anserinus.

Passim in hortis, aliisq; locis vbi simum reponitur, nasci solet.

TEMPVS.

Iunio mense potissimum florct.

TEM

TEMPERAMENTVM.

Haud dubiè in secundo refrigerat ordine, non secus atq; Solanum hortense.

VIREs.

Subus exitium affert herba hæc comesta, id quod experientia cognitum est. In humano corpore idem potest quod Solanū hortense. Quare facultates eiusdem suo quæ res loco.

De Petroselino. CAP. CCLIIII.

NOMINA.

Π *πετροσελινου* Græcis, Apium saxatile Latinis, & Petroselinū appellatur. Germanicè *frembder Peterfilien* [Gallicè *Persil*, de *Roches & lieux pierreux ou macherons*] nominari commodè, ad alterius quòd Oreoselinum est, vt suo diximus loco, differentiam, potest. Officinæ eius herbæ cuius nunc picturam damus semine pro Amomum vtuntur, nò tamen sine magno errore, quum constet omnibus (modò conferre inter se vtiusque historiam non pigeat) Amomum ab ea herba esse diuersissimum. Nos vt tandem sciremus è qua stirpe semen hoc decerperetur, terræ illud mandauimus, & hæc cuius pictura formam ostendit herba erupit, quam nos verum esse Petroselinum, vt paulò post ostendimus, credimus.

Apium saxatile.
*Officina-
riū erratū.*

FORMA.

Petroselinum, inquit Dioscorides, semè Ammi simile obtinet: odoratius tamen, acre, & aroma olens. Breuis quidem delineatio hæc est, atque imperfecta, vt nihil mirum sit, nos hæctenus quod verum esset Petroselinum non potuisse cognoscere. Meritò itaque hoc loco, vt compluribus etiam aliis, Dioscorides negligentia in simulari potest, vt qui mancas ac mutilas plerasq; posteritati relinquere stirpium historias voluerit. Si verò quispiam paucas etiã has notas expendat, haud dubiè herbam hæc cuius picturam oculis subieciimus, Petroselinum esse comperiet. Semè enim eius Ammi tam simile est, vt ab eo vix discerni queat: odoratius etiã existit, & acre, ac aroma olet. In summa, nulla est nota quæ

Dioscorides negligentia insimulatur.

illi non

Petroselinum.

dicitur: inque saxi & præruptis potissimum locis, vnde cæpit appellari Petroselinum. Nascitur & aliis in locis, vt lib. 1. de antidotis testatur Galenus, at minùs laudatum.

TEMPVS.

Floret Augusto mensè, atque subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Petroselinū vt gustu acre est cum amaritudine, sic & in operibus calidū. Fuerit itaque & ipsum tertii ordinis tum exalfacientium, tum desiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, & menstrua ducit. Stomachi & coli inflammationibus auxiliatur, & torminibus. Laterum quoque, renum, & vesicæ doloribus in potu sumptum, succurrit.

Misce

illi nõ respõdeat, vt hoc nomine verum Petroselinum esse credā. Quin etiā tota eius herbæ forma, quæ non multum à nostro & Germanico Petroselino abest, atque odor, Selini speciem esse docent, vt pro Petroselino vsurpare hanc ipsam officinæ tutò possint: semē enim quo hodie vtuntur, non Macedonicum Petroselinum, sed Hyposelynum, vt suo diximus, loco, existit.

LOCVS.

In Macedonia frequens optimumque nascitur: hinc Macedonicū

Miscetur antidotis vrinam cientibus.

EX GALENO.

Petroselini semen maximè vsui est, quum tota etiam herba vnà cum radice similem, sed imbecilliohem, facultatem fortiat. Incidendi etiam vim habet: hinc mentes & vrinas largiter prouocat. Flatus quoque extinguit.

APPENDIX.

Sunt qui hanc herbam quam pro Petroselino damus, Sifona esse putent: quorum sententiæ cur non magnopere repugnem, facit in primis Dioscorides, qui Sifona perinde atque Petroselinum suis notis haud descripsit. Deim quòd viribus non discrepent, atque adeò in vsu huius aut illius nullum sit periculum. Nos tamen nostram sententiam propter adductas paulò antè rationes deserere, nisi euidentibus cõuicti argumentis, non possumus.

De Rosa. CAP. CCLV.

NOMINA.

Pidop Græcè, Rosa Latinè, Officinis eodem seruatò noīe appellatur. Germanicè **Rosen** Gallicè **Rose** Rhodon autem Græcis, Plutarcho authore nominatur, quòd largū odoris effluuium emittat.

Rhodon cur dicliū.

GENERA.

Theophrastus libro sexto, cap. vj. de plantarum historia, genera rosarum multa esse tradit, quæ foliorū multitudine, paucitate, asperitate, læuitate, colore & odore differunt. Plinius etiam lib. xxi. capite quarto, ex loci diuersitate multa rosarum genera colligit. Nos simpliciter duo duntaxat illarum genera faciemus, syluestres scilicet & domesticas. Syluestres (quæ etiam Caninæ rosæ vocantur) asperiores tum virgis, tum foliis sunt, ac odore, colore, magnitudine à domesticis superantur. Germani **Heydrosen**, & **Uildrosen** vocant. In vitroque verò genere duplices existunt, puniceæ nimirum & candidæ. Nos vtrunque genus vna pictura complexi sumus.

FORMA.

Vulgò omnibus nota est Rosa. Virgas, siquidem fuscis

R ma

Rosa.

tio viridem, dein puniceum.

LOCVS.

Domestica passim in hortis prouenit. Syluestris etiam nusquam non in campestribus & dumetis nascitur.

TEMPVS.

Rosa vt nouissima inter vernos flores erumpit, ita etiam statim deficit. Decerpenda itaque erit Iunio mense vbi primum erupit, ne mox nusquam compareat.

TEMPERAMENTVM.

Rosarum vis ex aquea calida substantia duobus alijs qualitatibus, adstringenti videlicet & amara mista, composita est. Flos carum magis etiam ipsi Rosi adstringit, ac proinde sanè exiccatorius est.

VI

VIRESEX DIOSCORIDE.

Rosa refrigerat & adstringit, sed sicca magis adstringit. Succus recentibus folijs exprimendus, detracto forfice vngue (Sic appellatur quod candidum est in folio) reliquū mortario premi & teri debet in vmbra donec densetur, & ita ad oculorum circūlitiones recodi. Sicantur etiam folia in vmbra erebro versata, ne mucescant. Ex aridis rosis in vino decoctis expressus liquor, ad capitis, oculorum, aurium, gingivarum, sedis, recti intestini ac vulnæ dolores penna illitus, collutus infususve, conducit. Eadem sine expressione contusa & illita, præcordiorum inflammationibus, stomachi humiditas, & sacris ignibus medentur. Sicca ac trita femoribus insperguntur. Miscei solent cōpositionibus quas antheras vocāt, & vulnerarijs antidotis. Vtuntur folia ad honestadas palpebras. Flos qui in medijs Rosi inuenitur siccat, gingivarum fluxionibus efficaciter inspergitur. Capita pota, aluum profluentem, & sanguinis reiectiones sistunt.

EX PLINIO.

Vsus succi ad aures, oris vlcera, ginginas, tonsillas, gargarizatu: stomachum, vuluas, sedis vitia, capitis dolores. In febre per se, vel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia vtuntur in calliblepharum. E siccis semina asperguntur. Epiphoras quoque aridas leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierū, maximè albas, in posca potus, & sanguinis excreationes. Stomachi quoque dolores, quantum in vini cyathis tribus. Semen his optimū crocinum, nec anniculo detusius, & in vmbra sicatur. Nigrum inutile. Dentium dolori illinitur. Vrinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni sacro nō veteri. Naribus subditū caput purgat. Capita pota, sanguinem & ventrem sistunt. Vngues Rosæ epiphoris salubres sunt: vlcera enim oculorum Rosa fordescunt, præterquam in initijs epiphoræ, ita vt arida cū pane imponatur. Folia quidē vitis stomachi, rosionibus, & vitis ventris, & intestinorū, & præcordiis vtilissima vel illita. Cibo quoque Lepati modo condiuntur. Cauendus quoque in iis situs celeriter insidens. Et aridis & expressis aliquis vsus. Diaparmata inde fiunt ad sudores coercendos, ita vt à balneis inā-

R ij rescant

rescant corpora, dein frigida abluantur. Syluestris, cum adipe vrsino alopecias mirificè emendat.

EX SIMEONE SETHI.

Odorata calidis capitibus prodest, humida verò offendit, eaque destillationi obnoxia reddit. Sumpta verò febres ex flaua bile procreatas iuuat, & roborat stomachum & iecur. Proprietate autem quadam testes lædit, prohibetque acres exhalationes ne in caput ferantur.

APPENDIX.

Spongiolæ ac fructus Cynorrhodi seu syluestris Rosæ mirificè valent contra calculum, & vrinæ difficultates, si læuigatæ in puluerem exhibeantur.

De Raphano. CAP. CCLVI.

NOMINA.

Rαφανος, ή ραφανίς Græcis: Raphanus, Radix, Radicula Latinis [Gallis Raue, ou Raifort] dicitur. Hæc autem generis sunt nomina, ideoque errant non pauci nostræ ætatis medici & herbarii, qui Radiculae nomen ad satiuum dūtaxat Raphanum transferunt. Raphanus autem sibi nomen αρωδίου ή ραφάνιον, id est, quod facile appareat, adsciuit: nā die tertio à satū profilit. Radicis verò nomen sibi arrogauit, quod cæteras amplitudine corporis superet, vel quam paucissimis magnitudine cedat. Etenim plerumque in tantam molem coalescit, vt frigidis locis quibus gaudet, sicut in Germania, Plinio lib. xix. cap. v. teste, infantium puerorum magnitudinem æquet. Et memini me stupendæ magnitudinis Raphanos Erfodiæ, Turingiæ celeberrimo oppido, vidisse.

GENERA.

Raphani Græci duo faciunt genera, satiuus & syluestris, Satiuus Officinis hodie peculiariter Raphanus minor dicitur, Germanicè **Rettich**, [Gallicè, Raifort commun] Syluestris Latinis Armoracia appellatur. Germani ad vocem Romanam alludentes, **Herrettich** & **Ikren** nominant. [Galli, Raifort sauuaige] Noltri hodie herbarii, sua potius quam veterum autoritate freti, Radicem simpliciter, generis nomine, vocant.

vocant. Nonnulli Raphanum maiore appellat, propter folia ipsa, quæ satiuus folia magnitudine superat: aut quia acrimonia maiore, aut viribus efficacioribus præditus est.

FORMA.

Raphanus satiuus.

Raphanus syluestris.

Radix satiuus caudice vno assurgit nonnunquam arboreo, Satiuus radice ad Rapi similitudinē, foliis laciniatis, angulisque horrida: floribus candidis, & semine in siliquis. Syluestris dicitur Armoracia fronde copiosior quam corpore, folia satiuus ferè similia habet, magis tamen ad Lampfanæ formam accedentia, longa & acuta: radicem gracilem, mollem, Sinapi instar acerrimam, adeo vt caput tenet, & lachrymas incitet.

LOCVS.

Raphanus in hortis nascitur. Amat autē terram pinguem, Palladio lib. 9. cap. quinto teste, solutam & diu subactam.

R. ij Sylus

Syluestris etiã hodie in hortis habetur, sicque transfatus ad culta, edomita fertitate mitescit meliorque fit. Crescit aliàs circa margines itinerum, & loca arenosa, inque pratis nonnunquam sua sponte copiose prouenit, vt fit in prato ad opidum Tubingam sito, sacrificorum vocato.

TEMPVS.

Cum frigoris patientissimus sit Raphanus, non solum æstate, vetumetiam hyeme colligi potest. Estque illius vsus quotidianus. Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Raphanus satiuus excalefacit quidem ordine tertio, deficit verò secundo. Syluestris autem in vitroque efficacius est. Quin & semen ipsum planta efficacius est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Raphanus satiuus excalefacit, flatus gignit, ori suavis est, sed stomacho inimicus. Ructus & vrinam cit. Bonam facit aluum. Si quis à cibo ipsum sumpserit, distributioni eius magis cõferet. Præsumptus autem, cibum subleuat. Prodest ante cibum datus vomituris. Sensus exacuit. Decoctus contra veterem tussim, & crassitiem in thorace natã prodest. Cortex eius cum oxymelite sumptus maiori efficacia vomitiones citat. Hydropicis utilis. Illius lienosis etiam confert. Cum melle ea quæ serpendo pasunt sistit. Sugillata tollit. Contra viperarum ictus auxiliatur. Alopecias pilis explet. Lentigines cum farina loliacea exterit. His qui à fungis strangulantur subuenit. Menses trahit. Semen eius vomitum proritat, vrinamque mouet. Cum aceto potum lienem extenuat. Coctum cum oxymelite calido angina laborantibus vtiliter gargarizatur. Contra Ceraftis morsum ex aceto potum auxilio est. Cum aceto illitum gangrænas efficaciter dirumpit, scarificat ve. Syluestris tam folia quam radix olerum modo in cibo coquantur. Excalefacit autem, vrinã cit, æstuosus est.

EX GALENO.

Facultas inest Raphano discutiendi, itaque ad sugillata, & alios id genus huores ob eam facultatem conducit. Radix eius ex eorum numero est, quæ opsonij potius quam nutrimenti

menti nomine frequenter comeduntur. Vis illi extenuatoria, cum qua cõspicue vnã excalefacit: acris enim in ea qualitas exuperat. Verno tempore caulem in altum assurgentẽ producere solet, ceu alia quæ nata sunt excaulescere. Hic elixus estur ex oleo, garo & aceto, vt Rapæ caulis, Sinapi & Lactucæ. Et sanè caulis hic magis quam crudus Raphanus nutrit, vt qui acrimoniam in aqua deponat: quanquã mini mam sanè & ipse alendi potestatem habeat. Quidã non solum caulẽ, sed vnã Raphanos ipsos elixantes comedunt Rapharum modo. Cæterum cum medicos, tum idiotas illos mirari subit, qui à cœna crudos eos concoctionis iuuandẽ gratia edunt. Ipsi quidem se experientia id abundè compertũ imitari potuit. Hactenus Galenus. Cuius equidẽ verba eò libentius recitauimus, quòd vulgi errorẽ Raphanos à cœna comedentis lepide notare videantur.

EX PLINIO.

Raphani decocti mane poti ad ternos cyathos, comminunt & ciiciunt calculos. Iudæ, in posca decocti, contra serpentium morsus illinuntur. Ad tussim etiam mane ieiunis prodest Raphanus cum melle. Semẽ eorum tostum, ipsumque commanducatum ad Lagonoponõ. In aqua folijs eius decoctis, bibere vel succũ ipsius cyathis binis. Cõtra phlegmoni ipsos illinire tussos vtile. Inchoantibus autem recentem corticẽ cum melle, veterenosis verò quàm acerrimos mãdere. Semẽ que tostũ, dein contritum cum melle suspiriosis. Iudæ & contra venena profunt. Cæterum ceraftis, scorpionibus aduersatur, vel ipso semine infectis manibus impunẽ tractantibus. Imposito Raphano scorpionibus, moriuntur. Salutare & contra fungorũ aut hyofcyami venena æquẽ, vt Nicander tradit. Et cõtra ixiã quoque dari duo Apollo dori iubet, sed Citieus semen ex aqua tritũ, Tarentinus sue cum. Lienem itẽ extenuant, iecinori profunt & lumborũ doloribus. Hydropicis quoque ex aceto & sinapi sumpti, & lethargicis, Praxagoras & iliosis dandos cõset. Pliftonicus & colicis. Intestinarũ vlcera sanant. At purulenta præcordiorum, si cum melle edantur. Quidã ad hæc coquere eos in lato

illitos malūt, sic & scēminas purgari. Ex aceto & melle sum̄
 pti intestinorū animalia detrahūt. Item ad tertias decoctō
 eorū potō cum vino enterocelis profunt. Sanguinē quoque
 inuilem sic extrahunt. Medius ad hęc & sanguinē excrea-
 tibus coctos dari iubet. Et puerperis ad lactis copiā augen-
 dā. Hippocrates capillos mulierū defluos fricari Raphanis
 & super umbilicū imponi, contra tormēta vulnæ. Reducūt
 & cicatricem ad colorē. Semen quoque ex aqua impositum
 sistit vlcera quæ phagedænas vocant. Democritus Venerē
 hoc cibo stimulari putat, ob id fortassis voci nocere aliqui
 tradiderunt. Folia quæ in oblongis tantū nascūtur, excita-
 re oculorū aciem dicuntur. Vbi verò acrior Raphani medi-
 cina admota sit, Hystopū dari protinus imperant. Hęc an-
 tipathia est. Et aurium grauitati succū Raphani instillāt.
 Nam vomituris, summo cibo esse eos, vtilissimū est. Sylue-
 stris vrinæ duntaxat eiciendæ vtilior.

De Ribe. CAP. CCLVII.

NOMINA.

CRÆCIS cognitus fuerit necne frutex ille, nondū
 compertum habeo. Mauritanis & officinis hodie Ri-
 bes nominatur. Germanis, **S. Johans treublin oder beer-
 lin**, quod scilicet circa diui Ioannis Baptistæ diē, fructus eius
 fruticis ad maturitatē pertingant, [Gallicè *Groselier Rouge.*]

FORMA.

Frutex est nullis spinis horridus, sed toparius magis,
 vitis pusillæ foliis, baccis rubentibus ex pediculis longis de-
 pendētibus refertus, vt pictura ipsa abūdè docet. Vnde ma-
 nifestum sit Mauritanorum Ribes à nostro diuersum esse,
 quòd nō vitis, sed lata potius, magna rotunda & viridia fo-
 lia habeat. Quanquam non lateat Arabes etiā in Ribes de-
 seriptiōne non admodum concordēs esse.

LOCVS.

Parsim in hortis nascitur, ac corūdē puluinos & areas sepit.

TEMPVS.

Circa diui Ioannis Baptistæ natales ferias, & Iulio pontif
 simū

Ribes.

simū mense, baccis ac
 vuis rubentibus frutex
 ille ornatur.

TEMPERA
 MENTVM.

Folia & fructus vehe-
 menter adstringūt. Mu-
 ritani frigidum & siccū
 faciūt in secūdo ordine.

VIRESEXMAV
 RITANIS.

Baccæ acido sapore
 placent. Refrigerant æ-
 stuatē stomachi, si-
 tum restinguūt, quæ cū
 alios, tum maximè febri-
 citantes ex cruciat. Cibi

fastidia discutiunt, & appetentiam inuirtant. Fœdam vētris
 proluuiem cohibent, Vomitiones sistunt, stomachum fir-
 mant. Alui profluuium quod bilis attulit, retinent: erosio-
 nes & vellicationes eiusdem tollūt. Sanguinis feruorem de-
 mulcēt, & bilis acrimoniā domāt. Seplasiarii succū eius fru-
 ctus cōdiunt, ad anni totius vsum, Rob de ribe appellatēs.

De Rhodia radice. CAP. CCLVIII.

NOMINA.

Rhodia Græcè: Rhodia radix Latine nominatur. Of-
 ficinis ignota, Germanicè **Rosenvurtz** vocatur. Rhod-
 diā autē tam Græci quàm Latini dixerunt quoniam cōtrita
 Rosas redolet. Quapropter Rosæ, quas Græci **rhōdæ** nomi-
 nant, non Rhodus insula, vt imperiti putāt, huic radici nō-
 men fecerunt [Gallicè, *Racine sentant la Rose.*]

R V FOR

FORMA.

Rhodia siue Rosea radix.

TEMPVS.

Radix autumno effodienda.

TEMPERAMENTVM.

Rhodia radix in calefaciendo secundi ordinis, aut certe tertii incipientis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vtilis est capitis doloribus, si madefacta fronti & tempore cum modico rosacco imponitur.

EX GALIENO.

Tenuium patium, & discutientis est facultatis.

De Sampsucho. CAP. CCLIX.

NOMINA.

Σ ἀμύχορ, ἢ ἀμάρχορ Græcis, Maiorana, Amaracus Latinis. Officinæ Latinam appellationem retinuerunt.

runt. Germanis *Maioram*, vel *Oeyran*, [Gallis *Mariolame*, ou *Marone*] dicitur. Animaduertendū autē nos hic de Amaraco ea loqui que iucundo placet odore. Duplex enim Græcis Amaracus est. Vna quæ Dioscoridi alio nomine Parthenium dicitur, ingrato prorsus & viroso odore prædita, meritoque ea de causa hodie *Cotula* sœtida nominata. Altera de qua hic agimus, odorata, quæ Sampsuchon Græci priuatim nominant. Id. ne imperitis vox illa πολύσημος imponere, monendum esse duximus.

FORMA.

Amaracus seu Maiorana.

LOCVS.

Passim in hortis & fistilibus vasis prouenit. Gaudet autem locis umbrosis, aqua & fimo.

TEMPVS.

Æstate dum floribus prægnans est carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Sampfuchum tenuium partium, & digerentis est facultas: deficcet enim & calefacit ordine tertio.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi vim obtinet, & coronamenti apta. Decoctum eius potum, incipienti aquæ inter cutem prodest, & iis quos urinæ difficultas, & tormina discruciant. Arida folia ex melle illita, sugillata tollunt. In pefso subdita menses ducunt. Contra scorpionis ictum ex sale & aceto illinuntur. Luxatis cerato excepta imponuntur. Similiter & œdematis. Aduersus oculorum inflammationes cum polline polentæ illinitur. Miscetur acopis & malagmatis calefaciendi gratia.

EX PLINIO.

Sampfuchum scorpionibus aduersatur ex aceto & sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum. Minor est eidem potio vis. Cohibet oculorum epiphoras cum polera. Succus decocti tormina discutit. Urinis & hydropicis vtilis. Mouet & narium sternutamenta. Fit ex eo oleum quod Sampfuchinum vocatur, aut Amaracinum, ad excalfaciendos emolliendosque nervos. Vulvas calefacit. Et folia sugillatis cum melle, & luxatis cum cera profunt.

Oleum A-
maracinum

De Spanachia. CAP. CCLX.
NOMINA.

Σ πικραχια Græcis recentioribus, Spinacia, vel Spinacium olus Latinis appellari potest. Arabicæ factionis principes Hispanach, hoc est, Hispanicum olus nominant. Germani *Spinier*, oder *Spinmat* [Galli *Espinars*.] Spanachiam haud dubie ab oleris raritate dixerunt Græci: raro enim illo utebantur medici, quod cibo magis forsita, quam medicinæ nata esset, nec quicquam illustre sortita. Vel quod etiam simile veri est ab aliis nationibus emendicatio spinaceo nomine, Spinacia vulgò dicta est ab insigni seminis spiculorum nota. Est enim herba ipsa glabra & mollis sit, semen tamen in spinas coalescit. Hispanicum verò olus nominant.

Spanachia curdie
ela.

Spinacia
vnde vocata.

Hispanicum
olus.

minauere, forsitam quod inde primum duxerit originem, ad cæteras tandem nationes translata.

FORMA.

Spanachia seu Spinacia.

LOCVS.

Nullum solum respuit, sed vbi cunq; satum fuerit hic lætissimè prouenit.

TEMPVS.

Seritur Septembri mense, non horrens hyemis frigora, vt verno tempore cibum suppeditare possit. Marcio etiã mense seritur, Iunio autem & Iulio mensibus semen & flores profert.

TEMPERAMENTVM.

Spanachia primi refrigerantium & humectantium ordinis est.

VIRES.

Aluam emollit. Melius Atriplice suppeditat alimentum, sed aluo parum hærens facillè exigitur. Flatus colligit, & vomit.

vomitiones cōcitāt, nisi excrementitius humor abiciatur. Ventrem decoctæ ius proluit. Stomacho inutile. Et cæteras ferè omnes Atriplicis vires sibi fertur arrogasse.

De *Sanicula*. CAP. CCLXI.

NOMINA.

HERBA quam omnes hodie *Saniculā* vocant, à nullo, quòd sciam, veterum descripta est, sed à recentioribus inuenta, vt multæ aliæ vulnerariæ herbæ. Sunt autem qui *Diapensiam* nominent. Germanis *Sanickel*. [Gallis *Sanicle*] dicitur. Nomen *Saniculam* à sanandis vulneribus traxisse vulgò constat.

GENERA.

*Sanicula mas.**Sanicula foemina.*

Duum est generum. Vna quæ propriè appellatur *Sanicula*, ideoq; marem, vt certius esset discriminè, appellauimus.

Ger

Germanicè *Sanickel* mentio. Altera ab omnibus ferè herbariis pro specie *Osteriti* vulgò vocati habetur, sed falsò, quando neque in folijs, neq; in radice vlla appareat acrimonia, sed perinde atque in mare *Sanicula*, amaritudo & adstrictio. Germanis errore etiam quodā *Die klein Weisser ywertz* nominatur. Nos eandem (cū & forma & facultate ad veram *Saniculam*, quam marem fecimus, proximè accederet) *Saniculam foeminam* nuncupauimus. Germanicè *Sanickel yveible*.

FORMA.

Sanicula vera, atque adedò mas herba est folio vitis, aut *Apii*, in quinque partes dissecto, rubentibus in fine sectionū maculis quibusdam: furculis quoque rubris ad radicem, quæ multis ei capillamentis fibrata subest: capitulis in summis coliculis pusillis, herbacei coloris & subnigris, *Fœmina* quòd ad folia attinet priori similis, rubentibus tamen maculis caret, itemq; rubris ad radicē furculis, quòd in ea hæc singula candida sint. Flores in summo candidos, ac subinde semen striatum & oblongum profert.

LOCVS.

Nascitur in syluis & vmbrosis locis.

TEMPVS.

Carpenda cum suis capitulis Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Nò est simplicis naturæ, sed, vt indicio est gustus, adstringit simul & amara est, vt hoc nomine calefactoriæ & exiccatoriam esse nulli dubium sit. Stataunt autem calidam & siccam ordine secundo.

VIRES.

Saniculæ herbæ succum vulneratis in potu mirificè conferre experientia compertum est. Tumores quoque reprimere decoctam herbam impostam, aut eius succum illitum in homine quàm in pecoribus constat. Neque enim aliud præsentius est auxilium, cum ad fauces vel pulmones vitium decubuit. Et in summa, omnia quæ *Symphytò*, præstat etiam *Sanicula*. Potissimùm verò sanguinis spatio, dyfenteria, renumq; vitis medetur.

DE

De Soncho. CAP. CCLXII.

NOMINA.

Σόνχος Græcè, Sonchus, Cicerbita Latinè dicitur. Sunt qui Lactucellam & Lacteronem appellant, quòd scilicet caulis eius dissectus copioso diffuat lacte. Germanicè **Wos**, oder **Bensdistel**, [Gallècè *Lactéro, ou Palais au lieure*]

Sonchus vocatur. Sonchus autem sibi nomen vendicauit *καὶ τὸν ἐνὶ δία.* *αἰὼν χροῖον*, eò quòd salubrem fundat succum, vt pote qui sua forbitione stomachi rosiones leniat, & lactis abundantiam nutricibus sumministret. genitalibusq; locis collectione laborantibus præsidio sit. Cicerbita tamen vocabulum (quo

omnis Hetruria adhuc vtitur) recens esse adiectitumq; & ex non multo tempore Dioscoridi accreuisse videtur.

Sonchus aspera.

Sonchus non aspera.

GENERA.

Sonchi duo sunt genera. Alterum syluestrius, aculearius. & nigrius, quod **Bensdistel** Germanicè vocatur. Alterum tenerius esculentumque, ac minus nigrum. Germanis **Hafenkol** dicitur. Et Apuleio Lactuca leporina, quòd cum leporem animus defecit æstu, hac sibi herba mederi solet.

FORMA.

Cubitalis & angulosus Soncho caulis est, cauus & aliquando rubescens, & qui fractus copioso lacte manat. Folia habet per interualla in ambitu scissa. Florem luteum, qui, vt Senecionis, breui digestus abit in pappos, vanescitq; in lanugines.

LOCVS.

Vbiq; ferè in maceris horticorum, potissimùm autem in vineis Sonchus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus Sonchus vterque.

TEMPERAMENTVM.

Temperamentum eius quodammodo mixtum est: constat enim ex aquæ terreaque essentia, vtraque leuiter frigida. Nam & adstrictionis cuiusdam est parriceps. Et siue cataplasmatibus in morem imponatur, siue edatur, manifestè refrigerat. Postea verò quàm planè resiccatus fuerit, terrestre eius temperamentum redditur, modicam habens caliditatem.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vis vtrique Soncho refrigeratoria, modicèq; adstringens. Proinde stomacho æstuanti & inflammationibus illiti profuit. Succus eorum in sorbitione datus stomachi rosiones morsusve mitigat, & lactis abundantiam efficit. In lana appositus, sedis ac vuluæ inflammationibus opitulatur. Tam herba quàm radix illita scorpionum ictibus subuenit.

EX GALENO.

Sonchus vbi adoleuerit, ex spinosis plantis est. Cæterùm viridis etiamnum & tener estur perinde vt cætera olera syluestria.

EX PLINIO.

Albus qui è lacte nitor, vtilis orthopnoicis Lactucarum modo. Erasistratus calculos per vrinam pelli eo monstrat, & oris graueolentiam cōmanducato corrigi. Succus triū-
 † alius o-
 bolorum. cyathorum mensura in vino albo & oleo calefactus adiuuat partus, ita vt à potu ambulent grauidæ. Datur & in sorbitione. Ipse caulis decoctus facit lactis abundantiam nutritibus, coloremq; meliorem infantium: vtilissimus iis quæ lac sibi coire sentiant. Instillatur auribus succus, calidusque in stranguria bibitur, cyathi mensura: & in stomachi rofionibus cum semine Cucumeris, nucleisque pineis. Illinitur & sedis collectionibus. Bibitur contra serpentes scorpionesque, radix verò illinitur. Eademque decocta in oleo punici mali calyce, aurium morbis præsidium est. Hæc omnia ex albo. Cleomporus nigro prohibet vesci, vt morbos faciente, de albo consentiens. Agathocles etiam contra sanguinem tauri demonstrat succo eius vti. Refrigeratoriam tamen vim esse conuenit nigro, & hac causa imponendum cum polenta. Zeno radice albi stranguriam docet sanari.

De Seride. CAP. CCLXIII.

NOMINA.

Σίσις Græcis, Seris & Intubus Latinis vocatur. Reliqua quæ illi sunt nomina, in generum distinctione mox dicemus.

GENERA.

Serin Græci in duo fastigia partiuntur, in satiuam & syluestrem. Sic & Intubum Latini in duo genera digesserunt, in satiuum & erraticum. Satiuum, qui non nisi cultu & humana diligentia prouenit. Erraticum verò, qui suæ spontis & liber, sub nulla olitoris lege vagatur & errat, dixerunt. Satiuus Intubus, quem priuatim, Plinio lib. 20. cap. 8. teste, Serin nominarunt veteres, in duas distrahitur species. Vna latiore folio constat, Lactucæ similior. Hæc corrupta ab Intubo voce, In Hetruria passim Endiuia appellatur. Et debet in omnibus pro vera Endiuia vsurpari officinis.

Satiuus
 Intubus.
 Erraticus

Endiuia.

Intubum satiuum latifolium,
 siue Endiuia.

Intubum satiuum angustifolium
 siue Scariola.

cinis. Nam qua hodie sub hac voce vtuntur, non est vera Endiuia, sed Lactuca syluestris, vt suo diximus loco. Germanicè Endiuien vocari potest, [Gallicè Enclue]. Altera angustiora folia habet, & subamara est. Hæc diminutio à Seris nomine Scariola dicitur, quod deinde corruptentes recentiores Scariolam fecerunt. Germanicè Scario appellari poterit [Gallicè Scariole.] Erraticus iterum Intubus in duas species, Plinio loco antea citato autore, degenerat. Vna, quæ Græcis ab insigni amaritudine σικκίσις, ἢ κικκίσιον nominatur, Latinis autè Ambubeia. Vulgus herbariorum & Officina Cichorem vocant, Germani Ueygyvarten, quasi viarum custodem, vel Ueygyvets, quod peregrinis quasi viam indicare videatur [Gallicè cichoree]. Altera, quæ latiore folio prodit. Plinio Hedypnois nominatur, haud dubiè non alia

Seriola,
 Scariola.

Cichoree.

Hedypnois.

S ij ratio

ratione nisi quòd suauiter dormire, somnumque irrepere faciat. Vel (si paulò durior hæc videtur interpretatio) quòd flos eius præter alias Serides suauiter admodum spirat.

Aphaca

Dens leonis.

Rostrum porcinum

Taraxacò

Theophrasto libro septimo de plantarum historia, capite septimo, & Plinio libro vigesimo primo, capite. 15. Aphaca alio nomine appellatur: diuersa tamen ab ea quam supra descripsimus, & quæ aliàs Vitia syluestris dicitur. Vulgò Dens leonis, quòd folium sinuatim per lacinias denticulatū sit, & Rostrum porcinum nominatur. Officinis nostris (quæ barbaris delectatur vocibus) Taraxacon, aut Altaraxacon dicitur, Germanis *Korkkraut*, *Pfaffenrotlin*, *Pfaffenblatt*. [Gallis *Dent de Lyon*.]

FORMA.

Satius Intubus caulem edit magnū, rotundum, striatū, frequentibus furculis brachiatum. Germinat foliatu statim

*Intubum sylvestre siue
Cichorium.*

*Hedypnois siue Dens
Leonis.*

à radice

à radice venoso. Flos illis in ramusculis cœruleus, & nonnunquam etiam cãdidus emicat. Prima autem eius species, vt diximus, folio latiore, altero angustiore cõstat. Erratici Intubi genus primum, quod Cichorium vocat, germinat à radice post Vergilias, folio Betæ lacinatio, ferè semper in solo procumbente: caule magno, fistuloso, frangi coutumace, multis ramulis brachiato, ad vinctum quoque lentis: flore cœruleo, interdum albo, particulatim vsque in autumnū erumpente, qui nubilo etiam die solis exortu panditur, & cum eo circumagitur in occasum, noctu semper compressus, & interdiu hifcens. Hinc panditur rudissimus quorundã error, qui hanc herbam quã Germani *Auegyvart* nominant, Heliotropium esse contendunt: eum tamen primam folia repugnent, quæ non sunt Ocimo similia, neque candida, sed nigricantia magis: Deinde non candidum, sed magna ex parte cœruleum florem habet. Radix denique eius, vt Heliotropii, non inutilis, sed, experientia teste, mirè efficax. Quibus omnibus accedit manifesta cū aliis satius Intubis similitudo, quæ vna satis docet Intubum esse syluestrem, & non Heliotropium: Vt quorundam temeritatem non satis mirari queam, qui contra apertam veritatem, & omnium medicorum cõsensum, secus pronunciare audent. Alterum, quod Leonis dens nominatur, foliis multis concavis, vtrinque denticulatis, in terra sessilibus, cauliculis dodrantalibus, concavis, læuibus & enodibus, flore luteo, stipantibus in circulum foliolis coronato, qui senescens euanescit in lanuginem, quæ cum aura raptim fertur.

LOCVS.

Satius non prouenit nisi in hortis cultu & diligentia humana: haud tamen difficulter vbi satus fuerit, emergit. Erratici prima species passim iuxta itinera nascitur. Altera in hortis, & passim ferè etiam sponte sua gignitur.

TEMPVS.

Satius Iunio & Iulio mēsis florere. Cichorium eodè ferè tempore incipit florere, & in autumnum vsque durat,
S ij Hedyp

Hedypnoidis in Martio erumpunt flores, & in ætatem vsque perdurant.

TEMPERAMENTVM.

Seris olus est subamarū, & magis quod syluestre est, quod ob id ipsum Picrida quidam nūcupant, quidam verò Cichorium appellant. Est autem ea sicca frigidæque temperaturæ, vtrunque secūdo abscessu. Porrò domestica magis etiā quam syluestris refrigerat. Sed & humiditatis multæ admittio siccitatem extinguit. Vtraque autem adstringētis qualitatis particeps est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Omnes adstringunt & refrigerant, & stomachum adiuvant. Aluum sistunt coctæ, si cum aceto assumantur. Sylvestres autem stomacho meliores. Comesti imbecillum & æstuantem leniunt. Cardiacis per se, aut cum polenta vtiliter illinuntur. Podagris & oculorum inflammationibus succurrūt. Herba & radix illita, percussis à scorpione subuenit. Ignibus sacris cum polenta medetur. Succus eorum cum cerusa & aceto vtiliter iis quæ refrigerationem desiderant inungitur.

EX PLINIO.

Intubi quoque nō extra remedia sunt. Succus eorū cum rosaceo & aceto capitis dolores lenit. Idemque cū vino potus, icinoribus & vesicæ & epiphoris imponitur. Cichoriū refrigerat. In cibo sumptum & illitum collectiones, succusque decocti ventrē soluit. Iecinori & renibus, & stomacho prodest. Item si in aceto decoquatur, urinæ tormina discutit. Item morbum regium è multo, si sine febre sit. Vesicam adiuuat. Mulierum purgationibus quidē decoctū in aqua ad eō prodest, vt emortuos partus trahat. Adiciunt magi, succo totius cū oleo per unōs fauorabiliores fieri, & quæ velint facilius impetrare. Hedypnois stomachum dissolutū adstringit coctæ: cruda que sistit aluum. Et dysentericis prodest magis cum lente. Rupta & cōuisa vtroque genere iuvantur. Item quibus genitārā valetudinis morbo effluat. Seris vtraque stomacho vtilissima, præcipuè que humor vexat. Cum aceto in cibo refrigerant vel illite, discutiantque & alios

Hedypnoidis facultates.

alios quàm stomachi. Cum polenta syluestrium radices stomachi causa sorbētur, & cardiacis illinuntur super sinistrā mammam ex aceto. Omnes hæ & podagricis vtilis, & fanquinem reiciētibus. Item quibus genitura fluit, alterno dierum potu.

EX SIMEONE SETHI.

Stomacho bonum est Intubum, si cum aceto quis eo vtratur. Postquam decoctum est, aluū sistit. Obstructiones auferendi vim habet, vt nullum aliud olus, Sanguinis feruorē sedat, & inflammationes icoris discutit, & ictericos iuuat. Iecur proprietate quadam corroborat. Mediocriter somnū inducit. Tradūt quidam post venæ sectionem, aut cucurbitas, si qui cum aceto vtatur, icinoris sanitatem cōseruare. Veneris appetētiā extinguit, & semen genitale in iis qui frigidam habēt temperaturam, minuit. Vtile est ad sanguinis excreationem. Huius etiam decoctum icinori admodum vtile: Semen febres ex flaua bile ortas iuuat: at licet nocet.

De Staphylino. CAP. CCLXIII.

NOMINA.

Σταφυλιος Græcè, Pastinaca Latinè dicitur. Germanicè Pastiney, oder Pastnachten. [Gallicè Pastenades Carottes ou Panets.] Pastinacæ verò nomen à pascendo dictū videtur: naturā enim ei calens, sapor vehemens, alit corpus, & Venerem cit.

GENERA.

Duplex Pastinacæ genus. Vna enim satina est, que iterū duorum est generum. Vnum genus quod vulgò Carota dicitur, Germanicè sam Pastiney, r rot Ruobē. Altrum, quod quidam inter Rapa cōnumerant. Hinc est quod Germani Beel Ruoben vocant. Sylvestris altera, quæ proprie Staphylinus Græcis nominatur, Germanicè autem Avild Pasteney, oder Uogelnest.

FORMA.

Folia Gingidii habet Pastinaca sylvestris, latiora tamen & subamara. Caulē rectū, asperumque, vmbellam Anetho

S iij simi

*Pastinaca sativa prima.**Pastinaca sativa altera.*

similem obtinentem, in qua flores candidi, exiguum quiddam purpurei in medio habentes, & ferè ad croceum accedentis. Radix digiti crassitudine, dodrantalis, odorata, quæ cocta manditur. Hortensis sylvestribus per omnia similes sunt, nisi quòd flores in medio purpureum quiddam nõ habeant, & radix vnus in suprema sui parte purpurea sit, alterius autem magis lutea.

LOCVS.

Pasim circa itinera, loca petrosa, & hortorũ macetis sua sponte proueniunt erraticæ. Satiuæ in hortis nascuntur.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus flores & semina Dauco similia producit vtraque.

TEM

*Pastinaca erratica.*TEMPERAMEN
TVM.

Calefacit & abstergit vtraque, magis tamen sylvestris.

VIRES EX DIO-
SCORIDE.

Erraticæ semen potũ aut appositum menses ducit. Vrinæ difficultatibus, hydropicis, & pleuriticis in potu cõfert. Contra venenatorũ morsus & ictus vitæ. Ferunt nõ lædi à venenatis qui id præsumperint. Conceptionis adiuuat. Radix ipsa vrinam cit. & Venerem stimulat. Ectus ex vtero pellit appositæ. Folia trita cum melle imposita vlcera depascentia expurgant. Hortensis Pastinaca cibo aptior est. Ad eadem, sed minori efficacia, prodest.

EX GALENO.

Pastinaca satiuæ imbecillior, sylvestris ad omnia potètiõr. Vrinam mouet, & menses prouocat cum herba quidem tota tum maximè semen & radix. Habet porrò etiã absterforiũ in se quippiam: quamobrem pascentia vlcera quiddam folijs eius cum melle, quòd pura reddant, illinunt.

EX PLINIO.

Pastinacæ erraticæ semen contritum, & in vino potum, tumetem aluum, & suffocationes mulierum, doloresque lenit in tantum, vt vuluas corrigat. Illitũ quoque è passõ venter earum prodest. Viris verò cum panis portione equa tritum. Ex vino potum contra ventris dolores. Pellit & vrinã

S v & pha

& phagedænas vlcerum fistit recēs cum melle impositum. Vel aridæ farinæ inpersam radicem eius Dieuches contra iccinoris & lienis, ilium, lūborum & renum vitia, ex aqua mulsa dari iubet. Cleophantus & dyfentericis veteribus. Philistion in lacte coquit, & ad stranguriam dat radicis vncias quatuor. Ex aqua hydropicis, similiter & opisthotonicis, & pleuriticis comitialibus. Habentes eam feriri à serpentibus negantur, aut qui ante gustauerint, non lædi. Per cūsus imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorum inesse Staphylino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari hoc cibo certum est: ideo conceptus adiuuare aliqui prodiderunt. Ad reliqua & fatiua pollet, efficacior tamen syluestris. Semen fatiue quoque cōtra scorpionum ictus, ex vino aut posca salutare est: Radice eius circuncalpti dentes, dolore liberantur.

De Strychno. CAP. CCLXV.

NOMINA.

Στροχνοῦς Græcè, Galeno per vnius literæ abiectionem Στροχνοῦς, Solanum Latinè, officinis Solatrū, vulgò Cuculus, Vua lupina, Vua vulpis, Morellaque dicitur. Germanicè *Nachtschatt*. [Gallicè *Morelle*.]

GENERA.

Quatuor. Dioscoride & Galeno autoribus, Solani sūt genera. Primum hortense dicitur, quod scilicet olim in hortis cū aliis oleribus que edendo sunt, seminabatur. Hodie sua sponte, & inuitis cultoribus prouenit. Nigrum alio nomine, à nigris nimirum foliis aut in extrema maturitate fructu nigro, appellatur. Germanis simpliciter *Nachtschatt*, [Galhis *Morelle*] vocatur. Secundum, quod priuatim Halicacabum nominatur, Vesicariam quoque vocant à folliculis quos producit, vesicarū in animantibus speciem imitantibus, vel quòd vesicæ calculis medeatur. Officinæ Arabes secutæ, corrupto Halicacabi nomine. Alkakengi appellant. Germani nostri *Judenhuettlin*, oder *Doklin*, *Judenküsen*, *Schlutten*, *Boberellen*, *Rot Nachtschatten*. [Galli *Bagnenaudes*.] Est præterea alia Halicacabi species

species nuperrimè inuenta, & aliunde in Germaniam allata, cuius nemo antiquorum scriptorum, quod sciam, mentionem fecit. Nos discriminis gratia Halicacabum peregrinum nominauimus, Germanicè *Tu Ksch Schlutten* non ineptè nuncupauimus. [Gallicè *Bagnenaudes sauvage*. Tertium Solanū somnificum ab effectu scilicet nominat. Sunt qui solatrum dormitorium vel marinū dicant, quòd rupibus non longè à mari inueniatur. [Gallicè *Morelle marine* Quartū Græcis *μαυρη*, hoc est, furiosum nominatur, officinis Solatrum mortale.

FORMA

Solanum hortense.

Solanū hortense frutex est esculētus, exilis, alas multas habens, folia nigra Ocimo maiora & latiora, fructū rotundum, viridem, cū autem maturuerit nigrum, aut rufum. Flos huic cādicat. Halicacabum foliis priori simile, latioribus

Halicacabum vulgare.

bus tamen. Caules eius postquam in creuerūt in terrā inclinant. Fructum fert in folliculis rotundis vesteis similibus, rufum, rotundum, leuem, vuarum acinis similem, quo coronarii vtuntur textentes coronas. Peregrinum planta est per gulis operiendis aptissima: latissimè enim suis clauiculis se sic diffundit. Folia habet oblonga, & laciniata. Flores candidos, vesiculas Halicacabo similes, in quibus semen includitur pisif aut ciceribus simile, in cuius medio effigies veluti cordis humani insculpta & incisa apparet. Somnificū frutex est ramos habens multos, defos & lignosos, difficile fragiles, foliis pinguibus refertos mali cotonei similitudine, florem rubrum, grandem. Semen in filiquis croceum. Radicem corticem habetē subrubrum, grandem. Furiosum folium obtinet Erucae simile, maius tamen, satis ad spinā quā

Pæde

Halicacabum peregrinum. Solanum somniferum.

Pæderota vocant, accedens. Caules à radice proceros decem aut duodecim emittit, vlnarū cubitorūve quatuor altitudine, capitulum effigie oliuæ insidens, sed hirsutū vt Platani pilulæ, maius tamen & latius. Florem nigrū, post hūc fructum racemosum, rotundū, nigrum, denis aut duodenis acinis cōstantem, Hederæ corymbis similibus, mollibus vt vux. Radicem candidam, crassam, cauam, cubitalē. Cæterum plantatur nunc in hortis Germaniæ herba Italis vocata Stramonia, & pomū spinosum, quā nonnulli inter Solani species numerant, non quòd descriptioni respondeat, sed quòd eius folia opii odorē referre videantur. Quare vt alius occasionem daremus cogitādi de hac planta, hoc loco eius picturam inserere placuit. Flores huius herbæ suauem Lili spirant odorem, Videtur viribus parum à posterioribus

bus

*Stramonium siue Solatrum
mortale.*

scit, Halicacabum vesicas illas suas in fine Augusti, & inter initia Septembris mensis colore primùm viridi, mox paulatim rufescente, profert.

TEMPERAMENTVM.

Hortense refrigerat & adstringit in secundo ordine, mediũ autẽ absolutẽ in humectando & exiccando. Galeno li. 5 simpl. cap. 9. teste. Idẽ faciunt Halicacabi folia. Sõnificũ tertium est refrigerantium ordinis. Manici seu furiosi cortex radices refrigerat secundo ordine incipiente, & desiccet in secundo iam completo, & tertio incipiente.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Hortense refrigerandi facultatem obtinet, quapropter folia ignibus sacris, herpetibus cũ farina polẽta illita profert. Per se autẽ trita & imposita ægilopas, capitisque dolores

bus generibus Solani distare. Germanicẽ à pomis appellare libuit, **Stechend oder rauch oepff. kraut.**

LOCVS.

Hortense passim in opacis locis, & semitis obuium est. Nascitur & in hortis. Halicacabũ in vineis copiosissimẽ prouenit. Somnificum in saxosis nec procul à mari locis producitur. Furiosum in montanis, ac vento perflatissimis, & vbi platanus nascuntur, **TEMPVS.**

Hortense tota ferẽ æstate floret, autũno autẽ fructus eius mature-

lores sanant. Stomacho æstuantis auxiliantur. Parotidas cũ sale trita & illita discutiunt. Succus eius valet aduersus ignes sacros, & herpetas cũ cerusa, rosacea & lythargyro. Ad ægilopas verò cum pane. Infantium quoque ardori, quẽ syriasin vocant Græci, cum rosaceo perfusus proficit. Miscetur collyriis pro aqua aut ouo cõtra acres fluxiones ad inunctiones. Auriũ dolori instillatus prodest. Muliebria profluvia in lana appositus, sistit. Succus fuluo gallinarũ in domibus oberrantium fimo subactus & linteo appositus ægilopis remedio est. Halicacabum vim vsũque hortensis solani habet, verũ non comeditur. Fructus eius potus, eoque quod vrinam mouet, regium morbum expurgat. Vtrorũque herba exprimitur, & succus siccatissimus in umbra reponitur, ad eadẽ vtiles. Sõnifici radices cortex in vino drachmæ pondere potus, somnificam facultatem obtinet, Papaueris succo mitiorem. Fructus vehementer vrinam cit. Corymbi eius ferẽ duodecim hydropicis dantur. Plures autem potiectasin faciunt. Remedio est aqua mulsa copiosa potui data. Succus eius medicamentis dolorem lenantibus & pastillis miscetur. In vino decoctus & in ore retentus dentium doloribus succurrit. Radicis succus cũ melle inunctus oculorum hebetudines tollit. Furiosi radix in vino drachmæ vnus pondere pota, non illepidas neque iniucundas imagines specieiue efficit. Duarum verò drachmarum pondere pota, ad tres vsque dies ecstasin affert. Quatuor autem drachmæ haustæ interimunt. Remedio est aqua mulsa maiore copia pota, & vomitione reiecta.

EX GALENO.

Solanum esculentum quod in hortis nascitur, notum est omnibus, vtunturque illo ad ea omnia quæ refrigerari & adstringi postulat. Cæterorum verò non esculentorum vnũ quidem nuncupatur Halicacabũ, fructum habens rufum, acino vix tum figura, tũ magnitudine adsimile, quo etiã ad coronas vtuntur. Alterum autẽ fruticosum, quod somnificum, & tertium quod furiosum dicitur. Halicacabũ igitur in foliorum facultate hortensi simile est, fructũ habes-
ciendæ vrinæ idoneũ. proinde multis compositis facultatibus

tibus quæ ad iecur, ad vesicam & renes accommodantur, misceatur. Solani verò somnifici cortex radices si cum vino bibatur, somnum accersit drachme pondere sumptus. Sed & ad cætera Papaueris succo per similes est, nisi quòd eousque imbecillior est, ut ipse tertii habeatur ordinis refrigerantium, quum hic in quarto sit constitutus. Huius semen vrianum mouèdi facultatem habet. Si autem plus duodecim corymbis hauseris, demetiam furiamve adsciscet. Porro quod reliquum est ex dictis Solanis, & ad medicationes quæ intrò in corpus adhibentur, inutile est. Nã si quatuor eius drachmæ sumantur, mortem inferent: si pauciores, insaniam. Vnã certè innoxie offertur. Cæterum nec ipsa vtile quid obrinet. Verum si foris corpori illinatur, vlcera maligna & depascètia curat. Sed ad talia radices cortex optimus est.

EX PLINIO.

Strychno, quam quidam Trychnon scripsere, vtiã nec coronarii in Aegypto vterentur, quos inuitat Hedere florù similitudo, in duobus eius generibus. Quorù alterum cui acini coccinei, granosi folliculi, Halicacabum vocant: Nostri autem vesicariam, quoniam vesicæ & calculis prodest. Frutex est furculosus verius quàm herbã, folliculis magnis latisque, & turbinatis, grãdi intus acino, qui maturefcit Nouembri mense. Tertio folia sunt Ocimi, minimè diligenter demonstranda. Remedia enim non venena tractamus: quippe insaniam facit paruo quoque succo. Quanquã & Græci auctores in iocù vertere. Drachmæ enim pòdere lusum pudoris gigni dixerunt species vanas imaginèsq; conspicuas obseruari demonstrantes. Duplicatum hũc modum, legitimam insaniam facere. Quicquid verò adiciatur pòderi, re præsentari mortem. Hoc est venenũ quod innocentissimi auctores simpliciter Dorycnion appellauerunt, ab eo quòd cuspidem in præliis tingerentur illo passim nascente. Quin & alterũ genus soporiferũ est, atque etiã opio velocius ad mortem. Laudatũ verò à Diocle & Euenore: quippe præsentatur remediũ ad dentes mobiles firmandos, si colluerentur: huic tamè exceptione addidere, ne diutius id fieret: delirationem enim gigni eo. Cõmendatur & in cibis tertium genus

genus, licet præferatur hortensis saporibus. Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit Strychnos Xenocrates predicat. Somnifici radicem bibunt qui sunt vaticinãdi calentes, quòd furere ad confirmãdas superstitiones aspici se volunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsã calida potui data. Nec illud præteribo, aspidum naturæ Solanum somnificũ in tantum aduersum, ut radice eius propius admota soporentur, illud sopore enecante vim earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

APPENDIX.

Quod nos somnificum esse dicimus Solanum, aliqui hortense non sine maximo errore esse putant, plurimumq; suis conferre, ac easdem à lethalibus morbis præseruare asserunt. Nos tamen non laboramus magno opere quomodo suis succurat, sed quid in homine possit magis consideramus, quum constet pleraque aliis animantibus esse cibũ, quæ homini venenum sunt. Experiẽtia verò cognitum est, geminos pueros statim ex esu acinorũ huius generis Solani mortuos esse. Quod sanè exemplũ nos mouet ut somniferũ esse credamus, potissimũ cum in vniuersum ferè illi descriptio quadret, vno hoc dempto, quòd semen nõ habet in sili quis croceũ. Sunt autem notæ quædã in hortensũ etiam delineatione quæ illi non conueniunt. Neque enim exilis est frutex, sed propemodum arborescens: neque etiam florem candidum, sed spadiceum obrinet. Quod verò ad flores & fructum attinet, videtur accedere ad historiam Solani furiosi, ut suspicio ferè sit duorum horum generum historias esse confusas: quam quidem auget Theophrastus, qui in eorundem descriptione non nihil à Dioscoride variat. Quicquid verò sit, certum est Solani esse speciem, quod forma ipsa foliorum abundè docet: atque huic vehementem refrigerandi vim, maximè si paulò copiosius sumatur, inesse: ut hoc nomine pro somnifero Solano eius vsus medicis nullo periculo esse queat. Nos vulgi sententiam sequuti, appellamus **Dollkraut**. Posset etiã Germanicè vocari **Schlaff Nachtschatt**. Sunt qui **Sevyraut** nominant. Quòd si tamen hæc nonnullis haud satisfecerint, certè necesse erit

Mandragoræ speciem esse fateantur tertiam, quam pingit Theophrastus lib. 6. de hist. planta. cap. 2. iis verbis: ἰδιόθι δὲ καρπὸς τοῦ μανδραγόρος τὸ μίλασι καὶ ραγώδης καὶ σινώδης εἶναι τῶν κνυμῶν, hoc est, fructus Mandragoræ peculiaris, quia niger, acinosusque, & vinosus suo sapore sentitur. Hæ enim omnes notæ in fructu huius fruticis reperiuntur. Sed plura ea de re in capite de Mandragora diximus.

ADNOTATIO.

Halicacabum peregrinum & Stramonium ex horto sancti Germani pratenfis iam vulgaria multis sunt.

De Symphyto magno. CAP. CCLXVI.
NOMINA.

Symphy-
tum cur-
dium.

Symphytum magnum.

Σύμφυτον, ἢ σόμφυτον
μίλα Græcis, Symphytum & Solidago Latinis, Officinis & herbariis Consolida maior, Germanis **Uvalvvurts**, **Schwartzvvurts**, **Schmervvurts**, **grosse beynvell**, [Gallis *Consyre*.] Nomen illi apud Græcos Latinosque egregia constringendi & coagulandi vis fecit.

FORMA.

Caulem emittit binum cubitorum, aut maiorem, læuem, crassum, angulosum, Sonchi modo inanem, circa quem folia sunt non magnis
inter

interuallis distantia, hirsuta, angusta, oblonga, ad Buglosi foliorum figuram accedentia. Habet caulis secundum angulos eminentias quasdam productas. Folium tenue ex singulis alis prodit. Flores lutei, & semen Verbasci. Totus verò caulis & folia quandam lanuginem modicè asperam, tactu pruritem mouentem habent. Radices in superficie extræ nigrae, intus candida & glutinosa, quarum est vfus. Hæc siquidem delineatio adamusim huic herbæ quæ vulgò Consolida maior appellatur, cōpetere videtur, quòd nulla profus sit nota quæ illi non quadret. Sed obrudet quispiam, florum colore non respondere, quem Dioscorides luteum esse dicit, quæ in nostra Consolida alius sit. Cui ita responsum volo. Coloris ista in floribus diuersitas non tanti momenti est, vt aliud à Cōsolida maiori Symphyton esse, conuincere possit: neque enim vbique terrarum, etiam earundem herbarum, flores similes sunt. Exemplo est Buglosum, quòd Borriginem hodie officinæ vocant: hoc enim interdum albos, quos nos Norimbergæ & Culmachi sæpe vidimus: magna autem ex parte purpureos producit flores. Sic quoque Symphytum frequenter flore subrubro, vel leniter purpurascente, vt Onoltzbachii, rarius candido conspicitur. Tubingæ tamen omnia flore albo videntur. Luteis floribus nullum in Germania vidisse me mini. Quòd autem alios quàm luteos non nunquam proferat flores Symphytum, satis docet Aupuleius in commentariolo illo quem de herbis conscripsit, qui illius flores nigros esse tradit, subrubros aut subpurpureos haud dubiè inueniens. Nos vna pictura utrosque flores exhibemus. Germani candidis floribus Symphytum feminam, subrubris verò marem appellant. Cæterum non est quòd in Symphyti descriptione te perturbet aut remoretur, quòd idem caulis simul læuis & angulosus dicitur: id enim sic intelligendum venit, quòd caulis non perpetuò læuis aut angulosus sit, sed modò hunc, modò illum producat pro soli diuersitate.

LOCVS.

Locis aquosis, palustribusque abundè prouenit.

T ij TEM

Obiectio
diluitur.

TEMPVS.

Per integram æstatem floret. Radix tamen in autumnò carpènda venit.

TEMPERAMENTVM.

Modicè, ordine scilicet secundo, calefacit, exiccat & contrahit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radices tritæ & potæ cruenta expuentibus, ruptisque profunt. Recètia vulnera illitæ glutinant. Carnes si vnà coquantur cogunt. Inflammationibus, sedis potissimùm, cum Senecionis foliis vtiliter illinuntur.

EX GALENO.

Symphytum magnum similem petræo facultatem habet, non tamen gustantibus dulce, neq; odorantibus odoratum apparet, sed iis sanè ab illo diuersum est. Cæterùm quatenus viscositatem quandam & mordacitatem obtinet, Scillæ simile est. Vtitor eo ad omnia quæ petræo. Potest autem petræum, collectum in thorace pulmoneque pus expurgare. Habet etiam contrahendi vim, qua sanguinis eiectionibus auxiliatur. Enterocelis imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. In vino decoctum ad dysenteriam, & profluuium muliebri rubrum constringendum exhibetur.

EX PLINIO.

Symphyti radix illita, enterocelas cohibet. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, vt carnes quoq; cum coquantur, conglutinet addita, vnde & Græci nomen imposuere. Osisibus quoque fractis medetur.

SYMPHYTI PETRAEI VIRES.

Quum Dioscorides & Galenus ad Symphyti facultates lectorem in Symphyti magni historia ablegent remittantque, necesse est, vt illas ordine connumeremus more quidem nostro, primùm ex Dioscoride, deinde ex Galeno & Plinio.

EX DIOSCORIDE.

Decoctum in aqua mulsa & potum Symphytum petræum, quæ in pulmone sunt expurgat. Sanguinem reiciientibus

&

& renum doloribus cum aqua datur. Ad dysenteriam & rubra sceminarum profluuia in vino decoctum bibitur. Ad conuulsa & rupta ex aceto mulso fumitur. Commanducatum sitim arcet. Gutturis asperitatibus prodest. Recentia vulnera glutinat, & intestinorum rames illitum coërcet. Carnes cum vnà coquitur conglutinat.

EX GALENO.

Symphytum petræum ex contrariis constat facultatibus: habet enim incidendi vim quampiam, qua collectum in thorace & pulmone pus expurgare potest. Habet etiam quandam cōtrahendi facultatem, qua eiectionibus sanguinis auxiliatur: & tertia ad eas inest humiditas quedam non immodicè calida, per quam gustantibus dulce apparet, & odoratu iucundum. Mansum sitim extinguit, & arteriæ asperitates sanat. Porro secundum omnium dictarum virium mixturem simul digerere abundè potest, simulq; corpora contrahere & constringere. Proinde enterocelis imponitur, & ad conuulsa & rupta cum oxymelite bibitur. Cæterùm qui ipsum in vino decoctum ad dysenteriam, & rubrum muliebri profluuium exhibent, tanquam desiccante & contrahente vtuntur. Qui verò ad nephritin renumve dolorem, tanquam expurgante & incidente.

EX PLINIO.

Vtilissimum lateribus, lienibus, renibus, torminibus peccoris, pulmonibus, sanguinem reiciientibus, faucibus asperis. Bibitur radix trita, & in vino decocta, & aliquando superlinitur. Quin & commanducata sitim sedat, præcipueque pulmonem refrigerat. Luxatis quoque imponitur & cōuulsis, lien, interaneis. Aluum sistit coacta in cineres. Detrahit quoque folliculis trita cum piperis nouem granis, & ex aqua pota. Vulneribus sanandis tanta præstantia est, vt carnes quoque cum coquantur, cōglutinet addita. vnde & Græci nomen imposuerunt. Osisibus quoque fractis medetur.

De Sicyfatina. CAP. CCLXVII.

NOMINA.

Σικυσα, καὶ σικυσαίμη. Græcis, Cucumis & Cucumer

T iii Latii

Latinis dicitur. Officinę latinam appellationē retinuerunt. Aëtius Anguriū etiam vocari tradit. Germani **Lucumern** [Galli *Coucombres Pepons & Melons*] vocant. Cucumer autē, vt Varroni placet, dicitur à curuore, quasi Curuimer. Sicyn verò Græci ex aduerso *ἀπὸ τοῦ σῦμι καὶ κούρι*, quòd scilicet appetentiam concumbendi minimè stimulet, nominasse videntur. Hinc celebratum Græcis prouerbium est, vt ex Athenæo annotauit Hermolaus: *Texens pallium mulier cucumerem deuoret: quòd textrices magna ex parte, si Aristoteli credimus, impudicę sint, & opportunę Veneri.* Vt ergo iis impetus infrenetur & elanguēscar, adagium edendos cucumeres textricibus consulebat.

Textrices
magna ex
parte im-
pudica.

GENERA.

Cucumerū genera sunt Pepones & Melopepones in quos statim degenerant, figura tantum & quantitate inter se diffidentes. Siquidē qui magnitudine excedūt, aut in longitudinē procedunt, quales multis locis nascūtur, Pepones quodā vocati fuerūt. Sed qui formam & effigiem mali referūt, & humi rotundantur, Melopepones Græcis vocātur, factō ex Pepone & malo nomine: neq; inter Pepones & Melopepones aliud quàm quod sumitur ex figura quondā, vt diximus, discrimen fuit. Totum hoc genus Palladius Melones, quasi *μῆλονας*, id est, pomeos, à malorum figura appellauit, quo nomine maior pars hodie medicorū simul cū officinis vtitur. Sunt itaq; in vniuersum tria Cucumerū fatiuorum genera. Primum genus absolutè Cucumis, à nostrę ætatis herbariis, cum adiectione Cucumis citrinus, hoc est, flauus, à colore quem habet cū maturuerit, appellatur. Aëtius, quòd equidem sciā, primus Anguriā vocari tradit, quę veteribus *σικυρα*, id est, Cucumeres nominantur. Horū sanè plura sunt genera: nos quatuor potiora cōmemorabimus, quorū etiā picturas exhibemus. Primi generis est vulgaris Cucumer, fructū obtinēs oblongū & maculosum, Germanicè vocatur **Bemeyn Lucumern** [Gallicè simpliciter *Cocōbre*.] Sunt qui illū priuatim Anguriam appellent. Ad quod sanè nomen alludentes Germani nostri, alio nomine **Burchen** nomināt. Alterius generis Cucumer est peregrinus, quē vul-

gus

gus Turcicū nuncupat, priori multò maior ac procerior foliis, floribus & fructu, qui vt in primo non est maculosus, sed tamē oblongus etiā. Germani **Turckisch Cucumern** appellant. [Galli *Concombre turc.*] Fructus eius admodum flauus existit, hinc est quòd multi eundem priuatim Citrulum & Citreolum, quasi, citrinum, hoc est flauum vocent. Huius semina alba & lata sunt. Terti generis Cucumer

Cucumis satiuus vulgaris.

Cucumis Turcicus.

est qui marinus dicitur, Turcico, quòd ad folia, flores & semina attinet, ferè similis: nisi quòd in hoc omnia sint minorā: Fructus verò rotūdus, vt pictura mōstrat. Vulgus Zuc co mari vocat. Germani **meer Lucumer**. [Gal. *Concōbre marin.*] Officinis peride atque Turcicus ignotus. Quarti generis Cucumer est, quā officinē hodie Citrulū vocāt. Folia habet ferè Colocynthis, multifariā dissecta & icisa: fructū

T iij rotundus

rotundum, herbacei coloris, & in eo semina lata, & colore spadicea, hoc est, in rufo atra. Nos officinas respicientes nominauimus hūc Cucumerem citrulum, Germanicè **Citrullen**, [Gallicè *Citrulle*.] Alterum genus Cucumeris est, qui nunc simpliciter Pepon, ἀπὸ τοῦ πεποιμένος, hoc est, maturefcere dicitur. Is enim mitis ac tener maturitate flaccescit. Germani **Pfeben** appellant [Galli *Pepon*.] Tertium ge-

*Cucumer marinus.**Cucumer citrulus.*

nus Cucumeris hodie Melon ab omnibus vocatur. Germani **Melaum** nominant [Gallicè *Melons*.] A priore forma & suauitate differt: rotundior si quidem & māli cotonei quasi formam referens, mitiorq; existit. Discrimen hoc sentietes posteriores Græci σίκουρ simpliciter dixerunt, quem nos priuatim modò Cucumerem vocamus. Adiecta autè Peponis voce, hunc quem nostrā ætas priuatim Peponem nominat,

σίκουρ

Pepo.

maculoso, coloris tum herbacei, tum citrini, tū nigri. Pepo vite serpit prælonga, flagellis vltro citroq; reptantibus, virgineis serè frondibus, scabris, flore luteo, fructu cartilagineo, orbiculatim striato, prominulis puluinorum toris, strigilibus in vertice pomi & umbilico coeuntibus, ibidemque stellatim decussatis, cutè aspera vel lentiginibus occupata, carne intus suauis, seminibus in vtero hiatim digestis.

LOCVS.

Pingui gaudet solo, locisque apricis vberior prouenit Cucumis. Nascuntur & pepones bene cultis locis, eoque lætius si subinde rigentur. Amant tamen aprica loca, & sole irradiata: ideòque cum annus est pluuiosus & nubilus, non æquè vt in siccis annis proueniunt. Libertate etiā gaudent,

T v qua

σίκουρ πεποιμένα, id est, Cucumerè. Peponè dixerunt, mitem scilicet & maturitate tenerum Cucumim innuentes. Sub quo eum etiā, quem à tereti ac rotūda māli effigie μᾶλων peculiariter dixerunt, cōplexi sunt.

FORMA.

Cucumis sarmentis viticulisque prælongis serpit, in ramosque vitis modo se diffundit, tamè ob caulis infirmitatem humi spargitur, ni propius; adit cui caducus incumbat: folio anguloso, flore luteo, fructu cartilagineo, & interdum

qua possint vltro vagari. Magna copia. Peponum & Melonum apud Norimbergam, celeberrimum Germaniæ nostræ oppidum, prouenit.

TEMPVS.

Aestatis fine, Iulio potissimum mense, maturescunt. Citius tamen Melones quam priuatim Cucumeres disti.

TEMPERAMENTVM.

In Cucumeribus superat humida & frigida temperies, non tamen vehementer, sed quasi in secundo censetur ordine. Attamen si quis aut semen aut radicem arfaciat, haud etiam humidæ fuerit naturæ, sed iam desiccantis, idque in primo quodammodo ordine, aut in secundo incipiente.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Satius Cucumis bonam facit aluum, stomachoque accommodatus est. Refrigerat, nec corruptionem sentit. Prodest vesicæ. Olfactu animo deficientes restituit. Semen eius mediocriter vrinam cit. Cum lacte aut passo vesicæ exulce rationibus subuenit. Folia eius cum vino illita, morsus canum sanant, cum melle verò epynictidas. Peponis autem caro comesta vrinam cit. Inflammationes oculorum illita sedat. Superior eius cortex contra adustionem infantium, quam siriasin vocant, sincipiti imponitur. Fronti vt oculorum fluxiones auertat, imponitur. Mixtus farinæ, & cum semine in sole siccatus succus, sinegma fit ad extergendam cutem, & nitorem in facie conciliandum. Radix sicca, & cum hydromelite drachmæ pondere pota, vomitiones mouet. Quod si quis modicè à cœna vomere cupiat, gemini oboli satis erunt. Sanat & vlcera in modum faui concreta: ceria vocant cum melle illita.

EXGALENO.

Cucumis esculentus maturus quidem tenuioris essentia est, qui verò immaturus est, crassioris. Sed & abstergendi & incidendi facultate participant: quare & vrinam mouent, & corpus splendidum reddunt: at magis si quis semine arefacto contusoq; atq; cribrato, vice pulueris abstergendi vtatur. In semine & radice maior abstergendi facultas,

tas, quam in fructus ipsius carne. Vniuersa Peponum natura frigidior cum larga humiditate existit. Habent & quamdam abstergendi vim, ideoq; vrinam cient, & deorsum expeditius quam Cucurbita & Melopepones rapiuntur. Quod porro abstergant, discere licet fordidam cutem defricando. Quamobrem maculas etiam solis calore factas & lenticulas faciem occupantes, & in superficie albos extergere possunt. Semen quod in eorum veluti carne continetur, ad hoc efficacius, adeo vt renibus etiam calculo infestatis sit accõmodatum. Gignit in corpore vitiosum succum, potissimum quando non rectè cõcoquitur. Tum verò morbum etiam qui cholera dicitur, iducere cõsuevit. Et enim priusquam ad corruptionem peruenit, vomitioni quoque idoneus est: largiusq; ingestus, nisi quis aliquid eorum quæ boni sunt succi supermandet, omnino vomitum concitabit. Melopepones minus humidi quam Pepones sũt, nec adeo prauis succi, segnius item prouocant vrinam, tardiusq; deorsum descendunt. Ad vomitum excitandum non eadem vim Peponibus obtinet sicut nec celeriter in ventriculo (quando illi prauus humor coaceruatur, aut alia corruptionis causa illum infestauerit) corrumpuntur. Ventriculo haud quaquam ceu Pepones officiunt. Cucumeres autem vrinam mouendi facultatè, perinde atque Pepones habent, sed imbecilliores: minus namque substantia humidi, ideoque non facile, vt illi in ventriculo corrumpuntur, Inuenies qui hos ceu alia multa, quæ bona hominum pars concoquere non possunt, conciant, ob totius scilicet naturæ cum eis proprietatem.

EXPLINIO.

Pepones qui vocantur, refrigerant, maxime in cibo, & emolliunt aluum. Caro eorum epiphoris oculorum, aut doloribus imponitur. Radix sanat vlcera cõcreta in modum faui, quæ ceria vocant. Eadem contra vomitiones siccat, in farina tusâ datur, quatuor obolis in aqua mulsâ, ita vt qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina & in sinegmata adicitur. Cortex quoque vomitionem mouet, faciem purgat. Hoc & folia cuiuscunque satini illita. Eadem cum melle epynictidas sanant: cum vino canis

morsus. Cucumis odore defectum animi.

EX SIMEONE SETHI.

Anguria, quæ Cucumeres dicuntur, secundū verò cōmunem sermonem Tetrangura, ob frigidum & humidū temperamentum noxia sunt, & mali succi. Ex iis autem parua magnis anteferre oportet. Hæc vrinā ducunt, & si in aceto macerentur, in acutis præsertim febribus, mitiorem calorē reddunt. Crebrior verò horum vsus semē genitale minuit, in Veneremque impetum aufert. Semen autem horū deficcatum, caliditatem quandā possidet, contrariamque his actionem efficit, vrinamque magis prouocat. Pituitā glutinosam Tetrangura in ventriculo gignūt, quæ cruda per venas diffunditur. Propterea qui his crebrius vtuntur, illi propter humores temporis spatio in venis, & aliis corporis cavitatibus coactos, longis corripitūtur febribus. Semē verò horum vrinam cit, sed minus quā Peponum, quoniam celerius in ventriculo corrumpuntur. Meliora in his sunt quæ habent semen exiguum. Calidos autem & siccos stomachos iuuant, & si in ardente febře cum aceto porrigantur, valde profunt. Proprium verò horum est Nauseas ventriculi calore excitatas, sedare. Horum autem interiora esse oportet: nam quæ foris sunt, mali succi existunt, & difficulter admodum concoquuntur, & ferè venenata. Habēt verò & alias proprietates, vt animo deficientes propter excedentem calorem reficiāt. Si autem pituitam in ventriculo nanciscantur, nauseas faciunt, & colicos affectus, & hypochondriacas passiones.

De Sicy sylvestri. CAP. CCLXVIII.

NOMINA.

Cucumis anguinus
Cucumer
aspinus.

Σ *κνυς ἄγριος*, ἢ *κλαριτος* sic autem propriè vocatur succus eius Græcis, Cucumis anguinus, sylvestris & erraticus Latinis, officinis & barbaris Cucumer aspinus, Germanis *Wüld Lucumer*, vel *ekels Lucumer* [Gallis *Concombre sauvage*] appellatur.

FOR

FORMA.

Cucumis sylvestris siue
Aspinus.

TEMPERAMENTVM.

Calidus & siccus est Cucumis sylvestris, vt ex viribus latius patebit.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Foliorum succus instillatus aurium dolori cōuenit. Illita ex polenta radix omne vetus œdema discutit. Imposita cum resina terebinthina, tubercula rūpit. Decocta ex aceto & illita podagras discutit. Ischiadicis infunditur eius decoctum, eoq; in dolore dentes colluuntur. Arida trita, alphas, lepras & impetiginem abstergit. Cicatrices nigras, & in facie maculas expurgat. Radicis succus sesquiboli pondere, & itē cortex acetabuli quarta parte, bilem pituitamq;

Solo fructu à fatiuo Cucumere distat, quem multò minorem habet, glandibusque longiusculis similem. Folia & sarmēta fatiuo similia. Radicem albam & magnā. Totus frutex amarus.

LOCVS.

Ruderibus sabulosisque locis prouenit. Nusquam tamē in Germania, quod sciam nisi fatus nascitur.

TEMPVS.

Augusto mense floret, atque subinde autumno fructum tempestiuū producit, qui seminibus ac succo plenus est, qui decepto pediculo cōfestim exilire solet.

Elaterij
confectio.

tamq; deiciūt, præsertim in hydropicis. Purgat verò citra stomachi iniuriã. Radicis selibram accipere oportet, inque duobus vini, præsertim Lybici, sextarius cõterere, ac dandi ex eo terni cyathi, donec tumor abundè subfederit. Quod verò Elateriũ vocatur, ex fructu huiusce Cucumeris paratur ad hũc modũ: Eligito Cucumeres qui tacti saliedo succum ex se profundũ, ac nocte vna repositos dimitte. Postridie cribrũ rarius, neque crebra foramina habès, crateri superponito, supinoque cultro sursum versus aciem habète sigillatim Cucumeres vtrisque manibus præhedens diuidito, & per cribrũ in subiectũ craterẽ humorem exprimito, simulq; carnosum in eis quod iam cribro adhæret exprimito, vt & illud descendat. Quæ expressa sunt in paratã peluim conuicito. Coacervatis autem in cribro quæ antea dissecta fuerunt, ea dulci aqua perfundito, & cum expresseris abiucito. Humorem in pelui agitato & linteo opertũ, foli exponito, dumq; steterit, totam supernatãtem aquã cũ humore cõcreto percolato. Facitoque id sæpius donec supernatans aqua subsidat, quam cũ diligenter excolaueris, coniectum in mortarium sedimentum terito, & in pastillos conformato. Elaterium verò à bimatu ad decenniũ purgationibus vtile. Integra quantitas obolus est, minima semiobolus, pueris chalcẽ duo. Copiosius enim potum, periculum adfert. Pituitam & bilem per inferna pariter & superna trahit. Optima autem per ipsum difficulter spirantibus fit purgatio. Quod si itaque in animo est per alium purgare, adiecto salis duplo, & stibii quod colorari sufficiat, ex aqua catapotia erui magnitudine dato. Postea cyathus vnus aquæ tepidæ sorbeat. Ad citãdas verò vomitiones aqua diluès Elateriũ, subiectas linguæ partes penitissimè penna oblnito. Quod si quispiã difficiliter vomat, oleo aut vnguento irino diluito. Somnũ inhibeto. Porro iis qui supra modũ purgãtur, vinũ cum oleo mixtum continuo dare conuenit: etenim vomendo emendantur. Quod si vomitiones non finiantur, aqua frigida, polenta, posca, poma, & quæ stomachum densare possunt offerenda sunt. Ciet Elaterium menses. Fæctus enecat in passo subditum. Morbo re-

pmo

gio

gio medetur, cũ lacte naribus infusum. Diuturnos capitis dolores finit. Efficaciter angina laborantibus inungitur, cum vetere oleo, melle, aut selle taurino.

EX GALENO.

Cucumeris sylvestris, & fructus ipsius succus, què Elaterium vocant, & nõ minimè radicis ac foliorum, ad medicaciones perutilis est. Elaterium itaque menses ciet, & factũ interim ita appositũ ceu alia omnia amara & subtilium partium, maximè si aliquam habeat caliditatem, veluti Elaterium. Summè siquidem amarum est, leuiter calidum, vt ex secundo sit ordine calefaciẽtium. Porro tale protinus quoque digerendi vim obtinet. Sic igitur eo angina laborãtes inungunt quidam cum melle, aut oleo vetere. Bonũ item est regio morbo affectis fufum cũ lacte in nars. Hoc etiã vsu dolores capitis sanat. Atque Elaterium quidem eiusmodi est. At radicis succus, vt & foliorum, licet similem vim habeat, imbecilliorè tamè. Sed & ipsa radix ad similem facultatem possidet, abstergit nãque, digerit atque emollit. Porro cortex eo potentius desiccatur.

EX PLINIO.

Ex Cucumere sylvestri fit medicamentũ quod vocatur Elaterium, succo expresso è fructu. Cuius causa nisi maturius incidatur, succus exilit oculorum etiam periculo. Obscuritates & vitia oculorũ sanat, genarũque vlcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus vitium, nõ attingi vvas ab auiibus. Radix enim ex aceto cocta podagris illinitur, succoq; dentia dolori medetur. Arida cũ resina impetiginè & scabiem, quam psorum & lichenas vocant. Parotidas & panos sanat, cicatricibus colorem reddit. Et foliorum succus auribus surdis cum aceto instillatur. Nullum ex medicamentis Elaterio longiore æuo durat. Incipit à trimatu: Melius autè quò vetustus erit, quod iam ducetis annis seruatũ esse, autor est Theophrastus. Et vsque ad quinque summum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimentum est, si admotum prius quam extinguat, scintilla re sursum ac deorsum cogat. Efficax est contra scorpionũ iũctus Elaterium, & ad purgandum vterũ, aliumque.

Mo-

Modus portione virium à dimidio obolo ad solidum. Copiosius necat. Sic & contra phthiria sin bibitur & hydro-pises. Illitum, anginas & arterias cum melle, & oleo veteri sanat.

De Smilace hortensi. CAP. CCLXIX.

NOMINA.

Phasioli.
Dolichi.

Σ *μιλαξιπικια* Græcè, Smilax hortensis Latinè, Officinis inusitata. Recetiores Græci ac herbarii, & qui Arabum præsertim Serapionis & Auicennæ, sectantur placita, Phasiolos vel Faseolos. Galenus & alii veteres Græci Dolichos appellant. Germani *Safelen*, *Quelsch* oder *Auld Bonen* [Galli *Phaseoles*] vocant.

FORMA.

Smilax hortensis.

Folia Hederæ similia habet, molliora tamen: caules tenuis, & capreolos vicinis fruticibus se implicantes, in tantum incrementis, ut tabernacula effingere possint. Fructu Fœnogreco similem profert, longiorè tamè maiorèque, in quo semina renibus similia, non vnus coloris, sed ex parte subrufa cõtinentur. Ex qua certè delineatione sole clarior fit, Smilacem hortensem Dioscoridis nõ esse nisi Phaseolos vulgò vocatos, cum sint foliis Hederæ, mollioribus atque venosis, cauliculis tenuibus, clauiculis

lis

lis propinquis fruticibus se implicantibus, ramis incremento suo tentoria & hortorum cameras fornicè se facientibus, siliquis Fœnogreco haud dissimilibus, longioribus autè & maioribus, seminibus intus versicoloribus, & renibus in vniuersum similibus. Quæ certè vnica nota ad docendū Smilacem hortensem esse Phaseolos sufficere possent. Accedit quòd Phaseolorum apud Serapionem descriptio non sit alia quam apud Dioscoridem. Smilacis hortensis: id quod manifestè patebit vtrisque conferenti. Cæterum etsi duo Phaseolorum videantur esse genera: sunt enim aliqui candidi, nonnulli verò rubentes: tamen quia in foliis nulla est prorsus diuersitas, & Dioscorides quoque inuauit semina hæc non esse vnus coloris, sed vt Serapion interpretatur, quædam ad candorem, quædam verò ad ruborem accedant, ideo sub vnica pictura vtriusque coloris Phaseolos exhibemus: neque enim distant alia ratione, quàm quòd albi producant flores candidos, rubentes verò purpurascens. Licet non ad candidos & rubentes tantum hæc Dioscoridis verba, *οὐκ ἰσὶχ. ποα* referenda esse, existumem, sed ad alios etiam: sunt enim nonnulli fuscii, alii verò gilui, cœrulei & cæsi, alij maculis & orbibus atris variegati, nisi quis omnes iam dictos colores sub candido & rubro, ex quibus ii commixti esse videntur, complecti velit.

LOCVS.

Smilax de qua hic agimus, vt ex nomine satis constat, in hortis sata prouenit, & cū longis serpat flagellis, propè pomidicæ: palive debent, quas capreolis suis, vbi increuerit, completatur.

TEMPVS.

Aestate florent, ac subinde siliquas & in iis semen producant.

TEMPERAMENTVM.

Simcon Sethi & Mauritani in primo ordine calidos & humidos esse Phaseolos statuunt. Galenus etiam in libro primo de Alimentorum facultatibus, humidiores natura esse asserit.

V VI

VIRES EX DIOSCORIDE.

Olerum modo esui apta est siliqua cum semine, Asparagi modo elixa. Vrinam pellit, insomniaeque graua & tumultuosa facit.

EX GALENO.

Dolichi non minus quam Pifa nutriunt, similiter etiã flutu carent: sed quod ad suauitatem atinet & deiectionem, peiores sunt. Alibiles itaque sunt, nisi quando integri & etiamnum virides vnã cū suis siliquis ex oleo & garo ab hominibus ingeruntur. Aliqui vinum etiam adiiciunt. Sed horum in repositione, vt Pisorum, nullus est vsus: quippe quã natura sint humidiores, citò corrumpi consueuerunt. Attamen si quis hos tutò reponere cupiat, siccare prius diligenter & exactè oportebit. Siquidẽ eo modo & à putrefactione & à corruptione tota hyeme vindicantur, eundẽ quem nobis Pifa vsum exhibentes.

EX AETIO.

Siliquã seu Lobi qui nunc pasim vocantur, apud omnes antiquos Dolichi & Phasioli appellati, de genere Pisorum sunt, similes illis quantum ad minimam flatus generationẽ: quantum verò ad iucunditatem cibi & egestionem, peiores. Peculiariter autem Lobi dicuntur, quoniam ferè isti tantum eorum omnium quã siliqua vestiuntur, cum siliquis suis comeduntur.

EX SIMEONE SETHI.

Qui ex iis magis rubri sunt, calidiores. Manifesta quoque in iis humiditas, quòd citò putrescant. Humorem generant crassum & pituitosum. Medium locum habent, vt ait Galenus, inter ea quã facillè & difficulter concoquuntur, celeriter & tardè transeunt, instant, & nõ instant, parum & multum nutriunt. Ante alios cibos cum sapa sumpti, ventrem proritant. Cum sinapi oblati, plurimum noxã deponunt. Albi igitur Phasioli crassiores, & difficilius coctiois, ac humidiores sunt quam rubri. Proprietate autem quadam turbulenta somnia faciunt, sed ad bonam habitudinem corporis conferunt, & vrinas mouent. Et horum decoctum menses mouet.

DE

De Satyrio Trifolio. CAP. CCLXX.

NOMINA.

Σ Ἀπόριον τριφυλλον Græcis, Satyrium trifolium Latinis.

Officinis nostris incognitum aut inusitatum: vulgò Testiculi
sticulus vulpis aut sacerdotis, Germanis Stendelvurtz, vulpis.
[Gallis Satyrium à trois feuilles] nominatur. Satyrio autem
nomen fecerunt Satyri, qui primi syluestres dii collidentes
nymphis per syluas & antra, ad firmiorem Venerem her-
bam hanc inuenerunt. Trifolium verò, quoniam tria fert
folia ad terram versa. Satyrium
vnde di-
Elum.
Trifolium.

FORMA.

Satyrium trifolium.

similitudo ad colorem & floris essentiam referri potius debet, quã planè eadem est cū Lili colore & essentia, id quod

V ij confe

Folia tria fert Rumi-
ci aut Lilio similia, mi-
nora tamen & rubentia.

Caulem nudum, longũ,
cubitalem. Florem Lilio
similem, album. Radice-
m bulbo similem, mali
modo extuberantem, fo-
ris rufam, intus oui mo-
do albam, gustu dulcem
& ori gratam. Quòd ve-
rò hic dicimus Lilio simi-
lem: non sic intelligen-
dum venit quasi quanti-
tate & tota figura Lilio
similis flos sit, quando
evidentissimum sit Li-
lium quantitate sua Sa-
tyrii florem multis mo-
dis superare. Denique
nec figura etiam per om-
nia respondet: quare hæc

conferenti hos duos flores manifestum fiet.

LOCVS.

In montosis & apricis nascitur.

TEMPVS.

In Iunio mense potissimum comparer.

TEMPERAMENTVM.

Calidū & humidū est, quamobrem gustu dulce apparet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix in vino austero nigro, ad opisthotonum bibitur. Ferunt etiam hanc impetum ad Venerem excitare.

EX GALENO.

Satyrium excremētiam & flatuosam humiditatem possidet, quocirca ad Venerē incitat. Hæc verò & herbę ipsius radix præstare potest. Porro vt nonnulli scribūt, cum vino nigro austero potum, opisthotonum sanat.

EX PLINIO.

Radix cum Satyrio gemina sit, eius inferior pars & maior mares gignit, superior ac minor fœminas.

De Satyrio basilico. CAP. CCLXXI.
NOMINA.

Palma Christi. *Digitii citrini.* *Mas.* *Fœmina.*
Σατυρίον βασιλικόν posterioribus Græcis, Satyrium regiū Latinis, Officinis Palma Christi, Arabibus Bucheidé, Auicennæ Digitii citrini, Germanis *Kreutzbluomen*, [Gallis *Satyrium royal*] vocatur. Palmam Christi propter similitudinem quam eius radix cum humana habet manu, dixerunt.

GENERA.

Duo eius sunt genera, quorum alterum mas folia nō maculosa, floresque purpureos habet. Alterum fœmina maculosis est & paulò latioribus foliis, floribus in purpureo albescentibus. Radicum etiam in colore est differentia, quòd maris quidem radix flauescat citra albedinem, fœminę autem cum albedine. Quam sanè differentiam Auicenna etiã expressisse videtur, dum vnam ex flauo & albo commistam esse colore, alteram verò ex flauo sine albedine inquit.

FOR

FORMA.

Satyrium Basilicum mas. *Satyriū Basilicū fœmina.*

Folia cū reliqua superficie Cynosorcho similia sunt. Ra dix tamē ei subest lutea aut flauescēs, instar manus ramosa: modo enim quatuor, modo quinq;, modo sex aut plures radices prodeunt, quæ ferè humanos digitos imitari vidētur.

LOCVS.

Prouenit in montibus, & locis soli expositis.

TEMPVS.

In Maio & Iunio mensibus inuenitur. Mas quidem Iunio, fœmina verò Maio.

TEMPERAMENTVM.

Verunque amarum est, magis tamen amarum quod maculosis constat foliis. Ideoq; non perperam censent Auicenna & alii quidam ex recētioribus medicis, qui calidum esse & siccum in secundo ordine tradunt.

V iij VI

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vfus eius ad erugandam cutem, ad neruorum dolores, & contra noxia medicamenta. Fertur & amuletum esse radix gustata. Semen ex vino sumptum nouem diebus, comitales sanat. In eundem effectum vinum diluitur herbę decocto. Scobs radice propinatur in vino ad arcendam quartanam, quam & vomitione curat paulò ante accessionem pota. Plura in præsentia referre de huius facultatibus non licuit.

De Succisa. CAP. CCLXXII.
NOMINA.

QVO nomine veteres aut posteriores Græci appellarint hanc herbã, cognitamq; illam habuerint nec ne, nobis nondum constat. Nonnulli Geum esse arbitrantur. Nos Succisam nominare voluimus, partim q; id nomen latinum esset, & pulchrè huic herbæ quadraret, cuius ra-

dices circumrosæ sunt, partim quòd antiquus manuscriptus herbarius sic vocaret. Vulgus superstitione quadã motù credit cacodæmonia, tantæ efficacix radicẽ inuidere hominibus, atq; hac ratione vbi succreuerit statim eum vndiquaque circumrodere. Hinc est q; diaboli morsum appellent. Quam etiã superstitione plusquã muliebri secuti Germani *Teuffels abbiss*, [Galli *Mors de diable*] hoc est, præmorsam à dabolo, nominant.

Morsus
diaboli.

Succisa.

FOR

FORMA.

Binuüm cubitorum fastigiatur altitudine, foliis Plátagnis minoris, aut Cirsii, leuioribus, solidioribúsq; , lenitèr laciniatis. Floribus purpureis, Radicibus subnigris, succisifis & circumrosifis.

LOCVS.

Nascitur locis incultis & montanis, saltibus, ac interdù etiam pratis & dumetis.

TEMPVS.

In Augusto eius magna & passim in locis iã dictis copia.

TEMPERAMENTVM.

Supra modum amara est, vnde calidam & siccam esse satis constare cuius potest.

Præsentaneo remedio ad maturandos, atque adeò sanã dos carbúculos adhibetur, si herba viridis trita imponatur, aut vinù in quo decocta fuerit bibatur. Radix per se estur, aut vinù eius decocti in vuluæ doloribus bibitur. Hęc manuscriptus herbarius. Hodie, cù habeat facultatẽ discutiendi & incidendi, vtuntur ea ad dissoluendos sanguinis grumos.

De Scabiosa. CAP. CCLXXIII.

NOMINA.

ET hęc herba quo nomine Græcis vocetur, fatemur nos Eignorare. Sunt qui Aetio *Αίριον* dictam velint: verùm eum nominetenus eam tantù prosequatur non adiecta de descriptione, nihil certi cõstitui potest. Vulgus Scabiosam vocat, quo nomine nobis vtẽdũ erit donec legitimũ cõpertum fuerit. Germani *Scabiosen*, oder *Apostemlraut*, [Galli *Scabieuse*] nominãt. Scabiosã verò aut à scabro herbæ habitu, aut quòd scabei medeatur, appellatã esse euidentissimũ est: id quod etiã Pfora vox præterdere videtur. Stæben Dio scoridis nõ esse multis argumentis constat, quæ prætereo.

FORMA.

Folia carnosa: Eruçẽ modo laciniata & multifida habet, subhirsuta, non tamen aculeis horrentia, Flores speciosos, diurnos, coloris ex cæsiõ aut purpureo albicantis. Radicem crassam.

V iij

LO

Scabiosa.

LOCVS.

Pasim in omnibus, potissimū autem humidis pratis prouenit.

TEMPVS.

In Iunio, antequā gramine denudentur prata, pasim floret.

TEMPERAMENTVM.

Quum sit vehementer amara, calidā & siccā enim nemo nescit, idēq; cū Succisa tēperamentū habet.

VIRE S.

Easde quas Succisa facultates obrinet. Potissimū autem scabiem & tussim sanat.

De Smilace aspera.

CAP. CCLXX

NOMINA.

IIII.

Σ μιλὰξ πρᾶξια Dioscoridi, μιλὰξ Galeno, Smilax aspera Latinis dicitur: officinis nostris incognita. Germanicè Broß, Strechend oder scharpff Trindt, ab aculeis quos habet, nominari aptè potest [Gallicè Phasceoles spinenses.]

FORMA.

Folia habet Peryclimeno similia, vel, vt Theophrastus ait, hederacea: ramulos multos, tenues, Paliuri aut Rubi modo aculeatos. Circūuoluitur arboribus, sursum deorsū se circumagens. Florem candidum, fructum racemosum fert, cū maturuerit rubentem, gustu leuiter mordentem. Radicem crassam & duram.

LOCVS.

In palustribus & asperis nascitur. Plinio autem teste in conuallibus opacis.

TEMPVS.

Smila

Smilax aspera.

Smilacem quidem asperam nascentem non vidi: sicca enim aliunde ad me transmissa est, ita vt certò indicare quò tēpore floreat aut fructū producat, haud possem. Id quod ideo referre volui, ne nos calumniādi ansam habeat osorperuersus, si non ex omni parte picturam naturæ ipsius herbæ formæ respondere viderit. Cogitet enim non viridem, sed siccā nos pingēdam tantum dedisse. Theophrastus tamē lib. iij. ca. vlt. de histo. plant. hanc verno tempore florere scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quale sit eius temperamentum, vires satis declarant, & folia ipsa atq; fructus, quæ singula in gustu lenem quādam mordicationem præ se ferūt, vt calidam esse & siccam haud dubium sit.

VIRE S EX DIOSCORIDE.

Huius folia & fructus si antè & post bibantur, contra lethalia venena efficacia sūt. Traditum est, quòd si quis tritum eorum aliquid nuper genito infanti bibēdum dederit, nullum illi postea venenum nociturum. Conciditur etiam in alexipharmaca.

EX GALENO.

Smilax aspera clauiculis plena est, vt arboribus sursum deorsum diuersimodè circumuoluitur. Folia gustata acrimoniam aliquam habent, & alioqui si illis vtaris calefaciunt.

V v EXPLI

EX PLINIO.

Coronam ex ea factam impari foliorum numero, aiunt capitis doloribus mederi. Contra venenata efficacissimi acinorum corymbi, in tantum vt acinorum succo infantibus sæpe instillato, nulla postea venena nocitura sint.

ADNOTATIO.

Smilax aspera etiam foliorum ambitu spinosa, modo solo stipite in Gallia Narbonensi visitur.

De *Smilace læui*. CAP. CCLXXV.

NOMINA.

Σ *μῖλαξ* *λαία* Dioscoridi, *μῖλαξ* Galeno, & Paulo dicitur. Latini *Smilax læuis*. Officinis & herbariis *Volubilis* maior, à nonnullis *Campanella*, & *Fanis arborum*, Germanis *Uyindenkrant*, *glate Uyinden*, oder *Uveitsglocken* [Gallis *Phaeoles*, *Liset ou Liseron*] vocatur. *Læuis* autè nō

alia ratione, nisi quòd aculeis careat, dicta est.

Smilax læuis.

FORMA.

Hederæ similia folia habet, molliora tamen, læuiora & tenuiora. Ramulos supradictæ similes, aculeis carentes. Conuoluitur & hæc arboribus, vt prior. Fructum fert *Lupino* similem, nigrum, paruū, super què semper flores albi, copiosi, & orbiculati per totā *Smilacè* exeunt. Aestate *tabernacula* per ipsā sūt autum

autumno autem folia cadunt. Ex qua descriptione planū fit omnibus, herbam hanc quam vulgus herbariorum *Volubilem* maiorem vocat, esse *Smilacem læuem*, quod illi scilicet singulæ notæ à nobis commemoratæ conueniant. Id quod etiam pictura *smilacis asperæ*, si cum hac cõferas, satis demõstrat, quā vno hoc nomine dedimus, vt ex eiusdem collatiõne manifestiùs *læuis* ipsa agnosceretur. His accedit antiqui & manuscripti herbarii testimoniū, qui *Smilacem læuem Volubile* maiorè interpretatur. Eius etiā pictura *Volubilem* quā maiorem appellamus, penitus exprimit.

LOCVS.

Nascitur passim per frutera, & sepibus sese inuoluit. Amat culta, & in iis etiam potissimū gignitur.

TEMPVS.

Aestate floret, autumno semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Modicam amaritudinem in gustu præ se fert.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Huius semen cū *Dorycnio*, & vtrunq; trium obolorū pondere potū, somnia multa & turbulenta facere fertur.

EXGALENO.

Milax læuis facultate quodammodo prædictæ similis est.

EX PLINIO.

Nullius est effectus.

APPENDIX.

Empirici hodie succo *Volubilis* maioris ad calidas vtuntur passiones, capitis potissimū & oculorum.

ADNOTATIO.

Smilax læuis Liset & Liseron à ligandis quibus adnascitur plantis hic pingitur.

De *Sisymbrio*. CAP. CCLXXVI.

NOMINA.

Σ *σιμβριον* Græcis, *Sisymbrium* latinis, appellatur. *Sisymbrium* dici putat Varro à *Sisymbrio*, quæ fuit vetere-

Corona Veneris. veteribus comœdiis meretricula. Coronam etiam Veneris nonnulli dixerunt, vel quod ob odoris suauitatem quam præ se fert, eo iuuentus, quæ amoribus gaudet, coronata, in comestationibus suis blando odoris oblectamento suas illecebras commendaret. Vel potius, quod Sisymbrii caulibus articulatis per internodia verticillato florû ambitu concinnè coronetur.

GENERA.

*Sisymbrium.**Sisymbrium cardamine.*

Sisybrii duo sunt genera. Vnum quod simpliciter Sisymbrium dicitur: hoc seplasiarii Balsamitam, vt manuscrip-
Mentha aquatica. tus etiam testatur herbarius, vulgus autem Mentham aquaticam, Germani *Fischmuntz*, *Quassermuntz*, oder *Bachmuntz*, vocant. [Galli *Mente aquatique*.] Alterum cû adiectione Sisymbrium cardamine nominatur. Officinis
Nastur- Nasturtium aquaticum, Germanis *Brunnenkress*. [Gal-
 -3724
 lis

lis *Cresson de rousseaux*.] Sic verò dictum, quod sapore Cardamini aquaticum, hoc est, Nasturtium imitetur.

FORMA.

Sisymbrium hortensi Menthæ simile, quadrato caule, quadantenus purpurascens, foliis Menthæ, serratis, latioribus & odoratoribus: floribus internodia geniculatim conrotantibus, verticillato semper ambitu. Sisymbrii cognomento cardamine folia inter initia orbiculata habet: cùm autem creuerint, vt Erucæ foliū laciniatum finditur. Cauda proflit cauo, sesquipedali, ima sui parte pluribus radicalium fibris subinde capillato, è cuius alarû cauis cirri frequentes sinuatim erumpunt. Flore candido. Semine Erucæ instar in siliquis acris & exiguis.

LOCVS.

Vtrumque riguos tractus amat. Primum autè potissimû circa stagna & piscinas nascitur. Alterum nusquam non in aquatilibus.

TEMPVS.

Aestate, potissimû verò Augusto mense, cum Mentha florent.

TEMPERAMENTVM.

Sisymbrium primum exalfacit atque desiccit in tertio ordine. Alterû autem quum siccum est, itidem tertii est ordinis exalfacientium & exiccantium: quum humidum & viride secundi.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Sisymbrium primum vim calfaciendi obtinet. Semen eius ad strangurias & calculos cum vino potum prodest. Tormina & singultus sedat. Folia temporibus & fronti illinuntur contra capitis dolorem. Aduersus etiam apum & vesparum ictus valent. Vomitiones potum sistit. Alterum cardamine cognominatum calefacit, vrinâ ciet. Comeditur quoque crudum. Lentigines & cutis à sole nigritiem & asperitatem exterit tota nocte illitum, manè autè ablutum.

EX GALENO.

Sisymbrium primum tenuium partium est, digerentis, cale-

calefacientis, & exiccantis facultatis. Semen quoque eius tenuium partium est & calidum. Quocirca ipsum quidam cum vino exhibent singultientibus, & tormina patiētibus. Sifymbrium, quod quidem Cardaminem vocāt, quandoquidem Cardamo, id est, Nasturtio simile quiddam gustu præfert, eadem ferè potest.

EX PLINIO.

Vtrunque Sifymbrium efficax aduersus aculeata animalia, vt sunt crabrones & similia. Sedant capitis dolorē, item epiphoras. Alii panem addunt. Alii per se decoquunt in vino. Sanat & epinyctidas, cutisque vitia in facie mulierum intra quartū diem noctibus impositum, diebusq; tractum. Vomitiones, singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet, siue in cibo sumptū, siue in succo potū. Nō edendū grauidis nisi mortuo cōceptu. Quippel etiā impositū eiicit. Mouet vrinā cū vino potum. Syluestre & calculos. Quos vigilare opus sit exccitat, infusum capiti cū aceto.

ADNOTATIO.

Sifymbrium alterum seu Cardaminæ Crescio, à crescendi celeritate vulgò dicitur.

De Sio. CAP. CCLXXVII.

NOMINA.

Σιον, ἢ ἀναγallis ἰνυδρος Græcis: Sion, Lauer & Anagallis aquatica Latinis dicitur. Officinis ignota herba. Germanis **Quasser pungen**, **Bach pungen**, oder **Pungen**, [Gallis Berle] appellatur. Sium autē nomen sibi adsciuit à concussu, quod Græci *σιση* dicunt: nā excutiendi vim nactum est, vtpote quod à renibus calculos pellat, vrinam & menses ducat. Anagallis aquatica, quod flores eius Anagallidis fœminæ floribus per omnia respōdeāt. Lauer nomen haud dubiè à lauando contraxit, quod sonantibus aquis enatum semper elui gaudeat.

FORMA.

Pusillus est frutex, rectus, pinguis, foliis latis. Olusatro similibus, minora tamen, & odorata. Quæ delineatio prorsus astipulatur huic herbæ quā Germani **Quasser pungen** nomi-

Sion vnde dictum.

Anagallis aquatica.

Lauer.

Sium seu Lauer.

nomināt. Hęc enim riuulis gaudet, frutex pusillus pinguisq; est, latis foliis, Hippofelino similibus, & digitis leniter friata, iucundū expirantibus odorem. Floribus cœruleis, Anagallida fœminam referētibus.

LOCVS.

Inuenitur in aquis citato lapsum repētibus, aut etiam resedibus. Sæpe verò intumescētibus demersum videtur.

TEMPVS.

Iunio mense floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Quum amara admodum sit hæc herba, vt calefaciat & exiccet necesse est. Atq; hinc iterum colligere licebit, vt patet ex verbis Aëtii, eam esse Sium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Sii folia cocta crudaq; comesta calculos comminuunt & excernunt. Vrinam mouent. Fœtus & menses educunt. Dyfentericis vtiliter comeduntur.

EX GALENO.

Sium quantum gustu odoratum est, tantum etiā calefacientis facultatis est particeps. Digerit autem & vrinam mouet, & calculos renum frangit, & menses euocat.

EX AETIO.

Sium quatenus gustu odoratum est, eatenus calefacit, & exiccat. Discutiendi etiā vires habet, vrinam mouendi, calculos

culos in renibus dissoluendi, ac menses ciendi.

EX PLINIO.

Prodest vrinis, renibus, lienibus, mulierumque mensibus, siue ipsum in cibo sumptum, siue ius decocti, siue semè è vino drachmis duabus. Calc uolos rumpit, aquisq; quæ gignunt eos, resistit. Dysentericis prodest insusum. Itè lenti- gini illitū, & mulierū vitis in facie, noctu illitū momento cutem emendat, & ramices lenit, & scabiem equorum.

APPENDIX.

Veterinarii in hodiernum vsq; diem hac herba in tumoribus discutiendis, & scabie equorum sananda vtuntur, vt hinc manifestum fiat illam esse Sium.

ADNOTATIO.

Sium seu Lauer diuersissimam pingit ab ea quam medici & officinae syllabarum metathesi vocant Verlam, & ad nephriticis affectus, uti & Cardamine plantam persimilem & congenerem feliciter vsurpant.

De Stratiote millefolia. CAP.

CCLXXVIII.

NOMINA.

Στρατιώτης ἢ χιλιάφυλλος Græcis. Stratiotes millefolia Latinis, officinis & herbaris Mille foliū, Germanis **Barben, Schafgarben, Schafripp, Laufendtblatt, & Beruuel.** [Gallis Mille feuille, ou Cumin, ou Anet sauvage] nomina tur. Stratiotes verò Græcis, id est, militaris dicta est, quòd vulnera ferro facta sanet, atq; adeò in militia & castris multus eius vsus fit.

FORMA.

Frutex est exiguus, dodrantalis & maior. Folia habet, pul- li autū pennis similia. Suntque foliorum exortus admodū breues, incisuris diuisi. Breuitate verò & asperitate Cumi- no syluestri maximè asimilatur, & etiamnū breuiora. Hu- ius denique umbella densior & plenior: furculos enim in cacumine paruos habet, in quibus Anethi modo umbellæ sunt. Flores illi candidi & exigui sunt.

LOCVS.

Nascitur in agris asperis, & præcipuè circa vias ac semitas.

TEM

Stratiotes Millefolia.

TEMPVS.
Per integram floret
æstatem.

TEMPERA-
MENTVM.

Nonnihil adstrictio-
nis habet, atque adeò
exiccat.

VIRESEX DIO-
SCORIDE.

Eximie utilis est her-
ba ipsa ad sanguinis eru-
ptionem, & ad vlcera ve-
tera ac recentia, item ad
fistulas.

EX GALENO.

Vulnera glutinare potest, & vlceribus utilis est. Sunt qui
ea ad sanguinis eruptiones vtantur, & ad fistulas.

EX PLINIO.

Hetruria Millefolium appellat herbam in pratis tenuem
à lateribus capillamenti modo foliosam, eximij vsus ad vul-
nera. Boum nervos abscissos vomere, solidari ea, rursusq;
iungi addita axungia affirmant,

APPENDIX.

Recentiores ad eòdem vsus millefolium suum adhibet,
ad sananda nimirum omnis generis vulnera, dissoluendum
sanguinem concretum, & ad constringendos menses. Vn-
de à Stratiote millefolia non esse diuersum omnibus perspi-
uum fit.

X DE

De Sarracenic Solidagine.

CAP. CCLXXIX.

NOMINA.

QUVM nobis non constet quo nomine veteribus nominata sit herba hæc, placuit vsitatam ac tritam nostri temporis herbarii appellationem vsurpare, donec veriorem comperire contingat. Non tamen latet à nonnullis corrupta voce Cartafilaginem, vel magis deprauata Filaginem nominari, cum dicendum esset Ceratophylacem, quia nimirum partem oculorum ceratoida, hoc est, corneam defendat, salutiq; percussam ac lesam restituat. Cur verò hoc nomine non appellandam censeam, facit in primis quòd

descriptio Ceratophylacis illi non conueniat. Dein quòd pictura eiusdem in manuscripto herbario illi herbæ quam Fortem vocant, prorsus non respondeat. Herbã itaque Fortem, vel ut alii habent Sortis, nominamus eã que Germanis **heydnisch Aūd kraut** [Gallis *Herbe forte.*] vocatur, quòd fortè à Sarracenis reperta putetur. Hinc, ni fallor, à quibusdam Consolida Sarracenicã dicitur. Fortis verò à vehementi odore.

FORMA.

Solidago sarracenicã. Caulem rubescentẽ, dum triũve cubitorum ac cauum habet, è quo prodeunt folia oblonga, in extremitatibus serræ modo incisa, Salicique

ciq; similia. Flores luteos in pappos euanescentes. Radicẽ multifidam, forisq; rubentem.

LOCVS.

Nascitur in syluis & in montibus altis. Copiosè autem in monte post arcem Tubingensem, quem germanico nomine *die Odenburg* vocant, prouenit.

TEMPVS.

Augusto mense floret.

TEMPERAMENTVM.

Gustu adstringit, modiceque amara est, atque adeò siccare, euidentissimum est.

VIRES EX RECENTIORIBVS.

Vulneraria herba est, id quod germanica appellatio abudè satis monstrat. Imposita itaque vulneribus carnem primum generat, dein statim glutinat. Sicca in puluerem trita recentia vulnera, si inspergatur, celeriter sanat. Fistulis etiam medetur, malignaque vlcera mundificat, ac confestim sanat.

De Saxifraga. CAP. CCLXXX.

NOMINA.

Σ αξιφραγορ, ή σαξιφραγορ, ή έμπετρορ Græcis, Saxifragon & Saxifraga Latinis. Officinis quibusdam perperam Capillus Veneris dicitur, ut in Adianto docuimus. Rectius muraria Ruta vocaretur. Sũt qui Saluiam vitam hodie nominent. Germanis *Oaurrauten* & *Steinrauten* appellantur, [Gallis verò *Saulue vie.*] Saxifragõ, quòd calculos è corpore pellat frangatq;. Empetrõ verò, quoniam in saxis proueniat. Officinæ hodie alias præter hanc latinorum Saxifragas ostendunt, de quibus suo dicemus loco.

FORMA.

Surulofus frutex saxis hærens, iuncis tenuibus, Epithymi non dissimilibus, nigris, breuibus, foliis Trichomanis, maioribus, interius læuibus, auersa verò parte annexa puncta habentibus, sine flore, sine semine, radice nigra, superuacua.

Saxifraga.

tur, stranguriæ & singultui medetur. Lapidum vesicæ frangit, & vrinam mouet.

EX PAVLO.

Saxifraga vrinam ciet, & calculos conterit.

De Siliquastro. CAP. CCLXXXI.

NOMINA.

Siliquastrum.

Piperitis.

Piper Indianum.

SILIQVASTRVM conuenientissimo nomine à Plinio lib. xx. cap. xvii. dicta est herba hæc, à siliquis nimirum magnis & oblongis quas producit. Eadem etiam ab eodem Piperitis, quòd semen eius gustatum piperis sapore & acrimoniam præ se ferat, nominatur. Alia tamen est ab ea quam vulgò Piperitum appellant, vt supra etiam monuimus. Sunt qui piper Hispanum, aliù piper Indianù, nonnulli etiam piper ex Chalechut vocant. Auicenna videtur appellare

LOCVS.

In faxis & asperis locis prouenit. Ideo eius magna copia inuenitur apud vetusta ædificia, in lapidum commissuris.

TEMPVS.

Vere & æstate inuenitur, potissimum autè Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Satis ex facultatibus eius gustuq; (in quo manifesta quædam adstrictio apparet) colligitur hanc herbam calidam & ficcam esse.

VIRES EX DIOSCORIDE.

In vino cocta & pota fabricitantibus opitulatur.

lare Zingiber caninum. Germanicè dici potest *Ehalechutischer oder Indianischer Pfeffer.* [Gallicè *Guinee.*]

GÈNERA.

Siliquastrum maius & *minus.*

Siliquastrum oblongius.

Maius & minus est Siliquastrù. Maius siliquas producit maiores, & colore subnigras, aut fuscas. Minus contra minores profert, & colore puniceas. Nos tamen vtrunque genus vna pictura complexi sumus, vt que hiantes duæ pingentur siliquæ curauimus: non sanè quòd sponte sua sic rumpatur, sed vt quale intus esset semen cerneretur. Præter hæc genera, alia sunt bina, quorum vnum longissimas & colore puniceas, alterum verò latiores multo que breuiores producit siliquas. Dæmus itaque quatuor Siliquastri distincta genera, vt ex pictura manifestissimè deprehenditur. Horù pri-

X iij mum

mum discriminis gratia maius, alterum minus, tertium longum, quartum latum appellauimus Siliquastrum.

FORMA.

Herba est caule rubro & longo, crebris geniculis, foliis Lauri, floribus candidis, semine in siliquis oblongis & magnis albo, vel potius flavescente, tenui, gustu Piperis acerrimo. Radice vnica, subalba, capillamentis fibrata. Ex qua nimirum delineatione satis constat herbam cuius picturam damus esse Plinii Siliquastrum seu Piperitim. Caule siquidem, vt ex Castore collegit Plinius, rubro & longo, densis etiam geniculis, vnde folia Lauri foliis similia crumpunt: semine albo, tenui admodum, gustu piperis. Quibus omnibus etiam Sili-

Siliquastrum latum.

quastrum & Piperitidis nomenclaturæ, quæ huic optimè quadant, accedunt.

LOCVS.

In Germania iam in fœtibus ac testaceis satum passim ferè prouenit. Perpaucis antè annis Germanis incognitum fuit.

TEMPVS.

Aestate quidem floret, atque mox decedente flore siliquæ primum herbaceæ, dein puniceæ aut fusci coloris subnascuntur, plenæ semine.

TEM

TEMPERAMENTVM.

Valenter exalfacit atque desiccit, id quod seminis immèsa acrimonia, & foliorum amaritudo euidentissimè monstrat: vt certè non temerè plerique hoc semine loco veri Piperis vtatur: easdem enim facultates haud dubiè habet quas etià ex Dioscoride sumptis subiiciemus.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Piper communiter calefacientem facultatem habet, vrinam mouendi, concoquendi, extrahendi, discutendi, & quæ pupillas oculorum obtenebrant exterendi. Prodest rigoribus circuitu certo inuadentibus potum & inunctum. Venenatorum morfibz succurrit. Fœtus ex utero ducit. Tussi & omnibus thoracis, affectibus in eclegmate & potu sumptum auxiliatur. Cum melle inunctum angina correptos iuuat. Tormina cum teneris Lauri foliis potum soluit. Pituitam ex capite purgat cum Staphysagria commaducatum. Dolores leuat, valetudinemque tuetur. Appetentiam mouet. Concoctionem adiuuat ad intinctus additum. Strumas cum pice excerptum discutit. Cum nitro alphas abstergit.

EX PLINIO.

Siliquastrum vile gingiuus, dentibus, oris suauitati, & ructibus.

APPENDIX.

Auicenna Zinziber caninum abstergere cutis & faciei maculas, lentesque tradit. Item strumaliosque tumores, eius semen digerere scribit: vt hinc etiam eandem cum vero Piperi habere facultates colligere liceat.

ADNOTATIO.

Siliquastrum & piperitis quæ quibusdam Piper Indicum dicitur, aliis Cardamomi genus putatur, in siliquis pyramidalibus semen habet rufum, latum, iura croci colore tingens; & piperis sapore cõdiens.

De Scorodo. CAP. CCLXXXII.

NOMINA.

Σ κρόδορον Græcè Allium Latine appellatur. Officinæ Latinitum nomen retinuerunt. Germanicè Knobloch, oder Knobloch [Gallicè Ail, ou Aux.] Scorodon autem dicitur, vt nonnullis placet, quasi $\sigma\kappa\alpha\iota\delta\epsilon\rho\ \rho\iota\delta\omicron\rho\iota$, id est, rudis

Rosa, quòd asperè supra modum redoleat, & olfacientium nares offendat. Latini Allium à Græco fortassis verbo ἀλλοθαι, id est, exilire, vocant, quòd nimirum exiliens crescat.

Allium hortense.

Allium sylvestre primum.

GENERA.

Tria in vniuersum Allii sunt genera. Vnum hortense & satiuum domesticumve, quod Germani **garten oder heymisch knoblauch** vocant. Alterum sylvestre, quod Græci ἀγροκόροδοσι, id est, anguinum Allium nominant: in aruis ac cæpestribus sponte nascens. Cuius nos duò genera damus, quorù primum Germanis **wilder knoblauch** dicitur, Alterum verò **feldknoblauch**. Tertium itidem sylvestre, vrsinum cognominant, in syluis proueniens, Germanis **vvaldknoblauch** appellatur.

FOR

FORMA.

Allium sylvestre alterum.

Allium vrsinum.

Allium hortense fròde viret cepitia, caule tereti & inani. In cacumine flores in globum circumaguntur, in quo semen emicat. Radicis bulbus tenuis velatur membranis, mox pluribus coagmètat nucleus, & iis separatim vestitis, in cuius vertice complures fibræ cirrorum exemplo crispantur, rædioso habitu, & aspero sapore. Sylvestre foliis constat prelongis, teretibus, intus concauis, iunccam specie representantibus, caule procerò, leni, purpureos flores ostentante: cacumine tum colore tum forma conspicuo: radice bulbosa & capitata, nucleis spicatis còpactilibus intumescente, summo vertice capillamentis fibrato. Vrsinum odore molli, foliis gradibus, & Ephemeris nõ lethalis foliis similibus, floribus in summo candidis, capite prætenui.

LOCVS.

Hortense passim in hortis satum & plantatum prouenit

X v Sylue

Syluestre spōtē in aruis, vt diximus, & campestribus nascitur. Vrsinum autem in nemoribus.

T F M P V S.

Hortense & syluestre æstate florent. Vrsinum autem vere, Aprili & Maio mensibus.

T E M P E R A M E N T V M.

Allia desiccant & calfaciunt quarto excessu.

V I R E S E X D I O S C O R I D E.

Facultas Allio est acris, calfacit, flatus excernit, aluum turbat, stomachum exiccat. Sitim efficit. Inflammationes permutat alteratque, & summam corporis cutem exulcerat. Eadem potest Anguinū Allium. Comestū latos ventris lūbricos expellit. Vrinam ducit. Contra viperarum morsus & hæmorrhoidum prodest, ita vt non aliud magis, si vinū iugiter sumatur, aut in eodem tritum bibatur. Cōtra rabioforum morsus vtiliter illinitur. Allium ipsum in cibo sumptū contra aquarum mutationes confert. Asperas arterias clarificat. Veterem tussim crudū & coctum comestū lenit. Cū Origani decoctio potū, pediculos & lendes enecat. Vstum & cū melle subactum illitumque, hypopya & alopecias sanat. Exanthemata cum nardino vnguento, sale & oleo curat. Alphos, impetigines, lentigines, achoras, lepras, furfurēque eximit. Cum teda & thure decoctum, si in ore contineatur, dentium dolorem leuat. Contra muris aranei morsus cū ficulneis folijs, & Cumino illinitur. Comē decoctū in infestationibus menses & secundas trahit. Eiusdem gratia sufficitur. Factum ex eo & nigra oliua intritū, quod Greci *μυρωδον* vocant, vrinam cit, & obstructiones aperit. Vtile etiam hydropicis.

E X G A L E N O.

Excalfacit corpus, crassos in eo humores extenuat, glutinososque incidit. Bis tamē aut ter in aqua decoctum, acrimonia spoliatur: quanquam nec sic quidem vim perdit extenuandi, verū facultatem quandam obscurissimam aledi corporis acquirit, cuius antea quā coqueretur, nihil prorsus obtinebat. Ceterū Allium nō modo vt opsonium, verum etiam vt medicamentum sanitati accomodum; quod

obstruēta soluere & discutere possit, vsurpatur. Est autem Allium ex eorum ciborum genere, qui & flatum discutiat, & minimē sitim inferat. Ophioscorodon domestico, vel reliqua omnia syluestria, valentius est.

E X A E T I O.

Allium comestum flatus discutit, sitim reprimat, crassos & lentos humores incidit. Habet tamen quiddam virosū, & mali succi, quod amittit, si aqua elixetur. Ab eius assiduo vsu præsertim calidas temperaturas cauere oportet.

E X P L I N I O.

Allio magna vis, magnæ etiā vtilitates contra aquarum & quorūlibet locorū mutationes. Serpentes abigit & scorpionis odore; atque, vt aliqui tradidere, bestiarum omnium ictibus medetur, potu vel cibo, vel illitu. Priuatim contra hæmorrhoidas prodest, cum vino redditum vomitu. Ac necōtra araneorum murium venenatum morsum valere miremur, aconitū (quod alio nomine pardalianches vocatur) depellit: item Hyoscyamum: cōtra canū morsus, inque vulnera cū melle imponitur. Ad serpentium quidem ictus potū cum restibus suis, efficacissimē ex oleo illinitur. Attritisque corporum partibus, vel si vesica intumuerit. Quin & suffitu eo, secundas partus euocari existimauit Hippocrates: cinerum eorum cum oleo, capitis vlcera manantia sanitati restituit. Suspiriosis coctum, aliqui crudū id dedere. Diocles hydropicis cū Centaurea, aut in fico duplici ad euacuandam aluum: quod efficacius præstat viride, cū Coriandro in mero potum. Suspiriosis aliqui & tritum in lactæ dederunt. Praxagoras & cōtra morbum regiū vino miscuit: & contra ileum in oleo & pulte, sic illinēs. Strumis quoque. Antiqui & insanientibus dabāt crudum. Diocles phreneticis elixū. Cōtra anginas tritū imponi & gargarizare prodest. Dentium dolorē tribus capitibus in aceto tritis imminuit: vel, si decocta aqua colloatur, addaturque ipsa in caua dentium. Auribus etiā instillatus succus cum adipe anserino. Phthiasēs & prurigines potū, tussim item in aceto & nitro. Cōpescit & destillationes cum lactæ coctum, vel tritum permixtū ve caseo molli: quo genere & raucitatē extenuat: vel

vel phtifin, in fabæ forbitione. In totum autem coctū vti-
lius est crudo, elixumq; tosto, sic & voci plus cōfert. Tinea
& reliqua animalia interancorum pellit, in aceto mulsō co-
ctum. Tenasmo in pulve medetur. Temporū doloribus il-
litum, elixum, & pustulis coctum cum melle, deinde tritū.
Tussi cum adipe vetusto decoctū, vel cum lacte. Aut si san-
guis etiam excreetur, vel purulenta sint. Et pituitē sub pru-
na coctum potum, & cum mellis pari modo sumptum. Cō-
uulsis & ruptis cum sale & oleo, Nā cum adipe tumores su-
spectos sanat. Extrahit fistulis vitia cum sulphure & refina
etiam harundines cum picē. Lepras, lichenas, lētigines ex-
ulcerat, sanātque cum Origano, vel cinis eius ex oleo & ga-
ro illitus: Sic & sacros ignes. Sugillata aut liuentia ad colo-
rem reducit, combustum ex melle. Credunt & comitalem
morbū sanare, si quis eo in cibo vtatur aut potione. Quar-
tanas quoque excutere potum caput vnum cum Laferpitii
obolo. In vino austero tussim, & alio modo acceptū. Suppu-
rationes quāta siber sanat, fractē in coctū fabæ, atque ita in
cibo sumptum, donec sanitatem restituat. Facit & somnos,
atque in torum rubicūdiōra corpora. Venerem quoque sti-
mulat cum Coriādō viridi tritum, potumque ē mero. Cē-
terū contra pituitā & gallinæ & gallinacis prodest. Mixtū
farre in cibo, iumentis vrinam reddere, atque non torqueri
tradunt, si eo trito natura tangatur.

EX SIMEONE SETHI.

Commodissimum est crassum & tenacem aut crudū hu-
morem aggregantibus: eum enim incidit, & obstructions
ab eo factas tollit. Habet verò quippiā mali succi, quod de-
coctum aqua abiicit. In frigidis temperaturis sæpe sanitatē
præseruat. Temperatura verò calidos ledit, & maximè ocu-
los, caput, pulmonē, & renes eorū. Proprietate autem qua-
dam sitim à falso humore factam sedat, & lumbricos euicit,
& flatus discutit. E tñ verò sanum visum offendat, nihilomi-
nus tamen eius hebetudinem propter humiditatem ortam
sanat. Semen in calidis corporibus exiccat. In frigidis verò
& humidis corporibus idē calefacit, Veneremque excitat.

Est

Est etiam remedium cōtra venena, & morsus venenatorū,
perinde atque theriaca: vnde Galenus hoc theriacā rusti-
corum vocat. Hoc ipsum fugiunt serpentes, tanquam Ru-
tam. Quapropter Persæ coquinas ipforū Allis replēt. Nō
solum autem flatus discutit, sed etiam horū generationem
prohibet. Colicos affectus à flatibus ortos, & diurnos co-
xendicum qui à pituita proueniunt dolores, iuuat. Alimen-
tum & sanguinē extenuat, & faciē rubrificat, asperamque
arteriā purgat. Si verò alicur, & corrosis dētibus aut pro-
pter humiditatē dolentibus imponatur, prodest. Non solū
verò sumptum ad venenatorum morsus confert, sed etiam
postquā tritum est, superpositum. Lædit prægnantes &
lactentes, mensēque ducit.

De Sancti Iacobi flore. CAP.

CCLXXXIII.

NOMINA.

NVM hæc veteri-
bus Græcis & La-
tinis cognita fuerit, nō-
dū certō affirmare aut
inficari audeo. Vulgus
tamen herbariorū san-
cti Iacobi florē aut her-
bam nominat. Offici-
nis incognita est. Ger-
mani **S. Jacobsblu-
om** [Galli *L'herbe S. Ia-
ques*] appellant.

FORMA.

Herba est fruticosa,
cauliculo rubente, mul-
tifariā striato, foliis exi-
guis,

Herba S. Iacobi.

guis, Erucae instar confectis: floribus luteis, forma Chamamelii floribus haud dissimilibus, radice adnascens multas habente.

LOCVS.

Nascitur in agrorum marginibus, & aquarum ripis, locisque arenosis.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Amara est & adstringit, ideoque calidam & siccam esse constat.

VIRES.

Recentiorum medicorum experientia cognitum est, hanc hanc vulneribus mirifice mederi, & ad interanea prodesse. Fistulas quoque iidem curare, & ne vltra serpent prohibere, impositum tradunt. Quae sane omnes facultates pulchre eius temperamento respondere videntur.

De Selino hortensi. CAP.

CCLXXXIII.

NOMINA.

Apium-hortense. Σελινόριον Græcis, Apium hortense aut sativum Latinis vocatur. Officinæ Latinum retinuerunt nomen. Germanis *Eppich, oder Eppich*, [Gallis *Porsil culiné, ou de sar seli non dm*] nominatur. Seli non autem Græci vocant, quasi *ελαγε συνήμνορι*, hoc est, paludibus impulsum: paludosis enim gaudet, & in eis enatum lætius exurgit.

FORMA.

Apium hortense sæpe cubitale æquat altitudinē: caule rotundo, tenuiter striato, multisque ramulis brachiato: foliis tripartito dissectis, & leniter crispis, in extremitatibus laciniatis: flosculis candidis, & quibus minores haud temerè reperias: semine exiguo: radice singulari, longa, capillata. Hæc itaque herba, cuius picturam damus, est verum Apium quod illi omnes respondeant notæ, adeo ut temerè nonnulli putent esse vulgare nostrum Petroselinum.

LOCVS.

In

Apium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ad oculorum inflammationes cum pane aut tenui polenta illitum prodest. Aestum stomachi mulcet. Mâmas grumis induratas dissicit. Crudum aut coctum comestum vrinam mouet. Decoctum eius radicumque potum, lethiferis medicamentis aduersatur, vomitum ciens. Aluum cohibet. Semen efficacius vrinam cit. Succurrit & ferarum moribus, & iis qui lithargyrum hauserunt. Inflationes discutit. Miscetur etiam vtiliter medicamentis dolorem leuantibus, theriacis, & tussi medentibus.

EX GALENO.

Apium vsque adeo calidum est, vt & vrinæ & menses cicat. Flatus quoque discutit, & magis semen quam herba ipsa. Ori, stomachoque gratissimum.

EX PLINIO.

Rami Apii largis potionibus per iura innatant, & in condimen-

In hortis satum prouenit: amat autem loca potissimum aquosa. Hinc est quod sua sponte non procul à Cæstadio Ducatus Vuirtenbergensis oppido, in paludosis proueniat.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret ac semine prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est in secundo ordine, & siccam in medio tertii.

diment is peculiarem gratiam habent. Oculis illitum cum melle, ita vt subinde foueatur feruētī succo decocti, aliisq; membrorū. E piphoris per se tritum aut cū pane, aut polen ta impositum, mirè auxiliatur. Pisces quoq; si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur. Verūm apud eruditos non aliud erutum terra in maiore sententiarum autoritate est. Ad cibos non est admittendum, imò omnino nefas: nā id defunctorum epulis fera libus dicatū existimāt. Ipsius quoque visus claritati inimicum. Eos qui ederint sterilefcere mares fcemināsque tradunt. In puerperiis verò ab eo cibo comitiales qui vbera hauriunt. Innocentiorē tamen esse marem. Eaq; causa est, ne inter nefastos frutices dānetur. Mammarum duritiā impositis foliis emollit. Suauiores aquas potui incoctum præstat. Succo maximè radicis cū vino, lumborum dolores mitigat. Eodē iure instillato grauitatem aurium. Semine vrinam ciet, menstrua ac secundos partus. Et si foueantur semine decocto sugillata reddidit colori, cū oui albo illitū. Aut ex qua coctū potūmq; renibus medetur. In frigida tritum oris vlceribus. Semen cū vino, vel radix cum veteri vino vesicæ calculos frangit. Semen datur ex tribus cyathis ex vino albo.

EX SIMEONE SETHI.

Vrinam cit, obstructiones tollit, non inflat, magis verò flatus discutit, & menses ducit. Difficulter autem concoquitur, atq; ob eam causam oportet ipsum in medio ciborū sumi. Paululum quid ventrem sistit. Proprietate vero quadā comitiales lædit, & oportet hos omnino abstinere. Sæpe enim quidam qui ferè ex hoc morbo cōualuere, parati autem in eū incidere, ex eius vsu iterū comitiales facti sunt. Offendit etiam testes. Semen autē quā folia validius & efficacius, & eo radix. Prodest ad singultus à crasis excrementis profectos. Abstergit renes & vesicam. Obstructiones in venis & arteriis factas aperit. Semen præsumptū, ebrietatem arect. Confert etiā ad bonum corporis odorē, multique crebriore huius vsu grauem corporis odorem abegerunt. Mulieres ad rem veneream promptiores faciunt. Si in huius decocto calculosi desidant, calculos, vt ferunt,

† Alias oris.

† Oris.

runt, eiicit, & difficultatem vrinæ sanat & renes curat. Lactates mulieres oportet ab eius vsu abstinere: minuit enim lac.

De S. Barbara herba. CAP. CCLXXXV. NOMINA.

NEQUE huius herbae aliud nomē, quā quo vulgè appellatur, asserre potuimus. Superstitione enim quidam ducti prioris temporis herbarii, diuæ Barbaræ herbā nominarunt. Nec nos aliud nomen vtconque inuestigātes ex herbariæ rei peritis extorquere potuimus. Germanis S. Barbarakraut [Gallis l'Herbe de S. Barbè] vocatur.

FORMA.

S. Barbara Herba.

Caulem habet rotundum, solidum, striatum, folia Erucae modo laciniosa, flores luteos, siliquas teretes, semine refertas, radicem ex obliquo procedentem, & oblongam.

LOCVS.

Pasim in campestribus nascitur.

TEMPVS.

Maiō & Iunio mensibus floret, ac subinde in siliquis semē profert.

TEMPERAMENTVM.

Gustanti primū subacris esse, dein parum etiam adstringe

stringere videtur, vt calidam & siccam esse nemo dubitare debeat.

VIRES.

Vulnerariam herbam esse & temperamentum eius & experientia docet. His verò potissimum vlcibus medetur quæ impura sunt, & in quibus caro supercrescens fuerit: nam quia valèter siccat, ideo sordes extergere, & carnes minuere potest.

Saxifraga maiore. CAP. CCLXXXVI.
NOMINA.

AN veteribus Græcis & Latinis herba hæc cognita fuerit, nondum mihi cōstare ingenuè fateor. Vulgus herbariorū & officinæ Saxifragam maiorem, & albam, quòd scilicet mirificam in comminuendis frangendisq; calculis

vim, ac flores albos habeat, hodie vocant. Germani *Hohen Steimbrech*, vel *vveissen Steimbrech* appellant. [Gal li *Espece de Bassinet blanc.*]

Saxifraga alba.

FORMA.

Caulem habet lanuginosum, subrubicundum, folia exigua, rotunda, in extremitatibus incisa, flores candidos, radicem exilem, cui granula Coriandri seminis quantitatem referentia adherent, partim alba partim rubea, quibus officinæ pro semine eius vtuntur.

LO

LOCVS.

In pratis & montibus, potissimum siccis, prouenit.

TEMPVS.

Maiο mense floret, dein statim euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Quum flores, folia & radix gustanti amara sint, calidam & siccam in ordine tertio esse verisimile existit.

VIRES.

Vrinam mouet, calculos frangit & conterit. Stranguriæ itaque confert: abstergit enim expurgatque, & quæ in venis est crassitiem, sicut omnia alia quæ amara sunt, incidit. Menses quoque cit, crassaq; ac glutinosa ex thorace educit.

De Saxifraga lutea.

CAP. CCLXXXVII.

NOMINA.

NOMEN hoc in præsentia fingere adlubuit cum scilicet aliud quo herbam hanc appellaremus, non occurreret, vt hac ratione à priori discerni posset. Saxifragam autem vocare placuit, quòd nimirum calculos frangat. Ad quod sanè nomen alludentes Germani *Steinklee* nominant, quod idem valet, ac si Trifolium frangens lapidem dicerent. Alio nomine *gulden oder geelenklee*, & quod sententiam nostram confirmat, *Steimbrech*, à comminuendo lapide appellant. Luteam verò diximus à luteis floribus volentes eam ab alba discriminare Saxifraga. Commodissimè itaque Germanicè *geeler Steimbrech* vocabitur. Perperam eam officinæ nonnullæ pro Meliloto vsurpant, vt suo etiam loco indicauimus.

FORMA.

Caulem cubiti ferè altitudine obtinet, folia fœnogræco similia, in quouis pediculo tria: floribus pisi, multò tamen minoribus, luteis, odoratis, deorsum natantibus, semine per ramulos diffuso rotundo, radice subcandida.

LOCVS.

Passim in aruis & segetibus prouenit.

Y ij TEM

Saxifraga lutea.

obstructionibus renum & vesicæ, earundemque partium calculis, hæc herba vtendum esse docent. Succus etiam eius herbæ ac florum eiusdem ad caliginem oculorum instillatus confert.

De Sifara. CAP. CCLXXXVIII.

NOMINA.

Sifer. Σισαροψ Græcis, Sifer Latinis, vulgò Pastinaca quòd ei congener sit, appellatur. Sunt qui extritis prioribus literis dimmutrice forma, Serullum, aut Seruillam, aut Chermillam, pro Siferulo nominent. Germani ad corruptam hanc appellationem respicientes, *Berlin* & *Beirlin* [Galli *Cherms*, quæ *Gyroles*] vocant.

GE

GENERA.

Duo sunt Sifari, Plinio lib. 2. o. capitu. 5. autore, genera. Vnum satium, quod iterum duum est generum: vnum enim magnum dicitur, Germanis *groß; sam Doren*. Alterum verò minus, quod iudè priuatim *Beirlin*, vveiß; *Dorelen*, *klein sam Doren* vel *Dorchelen* nominant. Alterum erraticum, quod *Uild Doren* appellant. Officinis nonnullis Baucias dicitur.

FORMA.

Sifarium satium magnum. Sifarium satium minus.

Sifarium satium caulem habet angulosum, folia oblonga & in extremitatibus incisa: flores magnum luteos, minus verò candidos: semen latum & foliaceum, radices intus candidas, iucundi gustus, esuiq; gratissimas. Erraticum caule est bicubitali, foliis Pimpinellæ, sed maioribus, flore lu-

Y ij tco

Sifarum sylvestre.

rectius in secundo calidum esse statuit. Satiuum autem sic- cum quidem simul in primo ordine, quãdoquidem Venerẽ stimulat: erraticũ verò, quoniam adiectam habet amaritudinem quandam cum leuicula adstrictione, siccius existit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Suaui ori elixa Sifari radix, stomacho utilis, vrinam eit, & appetentiam excitat.

EX GALENO.

Sifari radix cocta, stomacho grata est, & vrinam mouet.

EX PAVLO.

Sifari radix cocta, stomacho utilis est, & vrinæ ciendæ. Semen tenue est & discolorium, validumque: idcirco iis quos singultus & tormina malè habent, cum vino exhibetur.

EX

teo & umbella Anethi, femine lato & rotundo, vt satiuum, radice tenui ac longa.

LOCVS.

Copiosè in Germania nostra prouenit: gaudet enim frigidis locis. Satiuum quidem in hortis, erraticum verò passim in incultis, vberius autè in apricis pratis.

TEMPVS.

Vtrunque æstate floret, atque subinde semẽ producit.

TEMPERAMENTVM.

Sifaron Paulus in tertio ordine, Galenus autè

EX PLINIO.

Sifer erraticum satiuo simile est & effectũ. Stomachum excitat, fastidium discutit. Ex aceto laserpitatio sumptum, aut ex pipere & mulsõ, vel ex garo vrinam ciet, vt Opion credit, & Venerem. In eadem sententia est Diocles. Præterea cordi conuenire conualescentium, aut post multas vomitiones perquã utile. Heraclides contra argentum viuum dedit, & Veneri subinde offensanti, ægrisque se recolligentibus. Satiui priuatim succus cum lacte caprino potus sistit aluum.

ADNOTATIO.

Sifarum pingũ quod in hortis hodie est frequentissimum, Panacis nomine à Chermilla dicta diuersum, quæ huic Sifer est satiuum.

De Syce. CAP. CCLXXXIX.

NOMINA.

Ficus satia.

Συκή *ἡμισποῦ* Græcis, Ficus satia Latini & officinis. Germanis Feigenbaum [Gallis Figuier] dicitur.

FORMA.

Ficus satia arbor est non magnopere pro- cera, quanquam amplius sinæ quædam inueniuntur, vel pyris æmulæ magnitudine: caudice breui, cortice læui, medulla carnosa, folio perquam magno umbrosoque, profundè admo-

Y iij dum

dum laciniato, sine flore, pomo, quod supra folii pediculum nascitur, turbinato, molli, intrinsecus granoso: succo cum maturefcit lacteo, postea melleo: radicibus multis, obliquis ac longis.

LOCVS.

Tam in plerisque Germaniæ nostræ hortis plantatur, at in paucissimis fructus maturos producit. Calidiora & aprica loca amat: arbor enim omnium ferè tenerrima & delicatissima, gelicidia & glacies horret.

TEMPVS.

Germinat sub Arcturum post ver, aut paulo ante solstitium.

TEMPERAMENTVM.

Ficus arbor calidæ temperaturæ est, tenuiumque partium, seu indicant tum liquor eius, tum foliorum succus. Valenter enim eorum uterque calidus est. Ficus quoque recetes & aridæ primo ordine completo calefaciunt, aut secundo incipiente: deficcant verò in medio primi.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Fici maturæ, teneræ recentisve stomacho noxiæ. Aluum soluunt, sed faciliè ab eius contracta fluxio, sistitur. Exanthemata & sudores prouocant. Siritim sedant, calorè restinguunt. Siccæ nutriunt, calefaciunt, siritim magis afferunt, bonam faciunt aluum. Fluxionibus tamen stomachi & ventris inutilis, arteriæ verò vesicæ & renibus vtilis. Amicæ etiam iis quos lingua valetudo decolorauit, asthmaticis, comitiali morbo laborantibus & hydropicis. Decoctæ cù Hyssopo & poræ, quæ in thorace sunt, purgât. Veteri tuisi, & diurnis pulmonis affectibus profunt. Aluum molliunt, tusæ cù nitro & croco manducatæ. Decoctum earum arteriæ & tonsillarum inflammationibus gargarizata confert. Cum hordeacea farina cataplasmata miscetur, & in muliebria fometa cum scœnogræco, aut prifana. Cum Ruta decoctæ, in torminibus infunduntur. Coctæ tritæ illitæque, duritias discutiant, parotidas ac furunculos emolliunt. Panos maturant, maximè iride, nitro, aut calce addita. Crudæ cù antedictis tusæ, eadem efficiunt. Cum malicorio, pterygia purgant.

Cum

Cum atramento sutorio difficiles curatu & maleficas tibarum fluxiones sanant. Quin cum vino decoctæ, addito absinthio & hordeacea farina, hydropicis illitæ auxiliantur. Crematæ & cerato commixtæ, perionies sanant. Crudæ & tritæ sinapi humido exceptæ, ac auribus impositæ, sonitus & pruriginis curant. Succus tam syluestris quam fatiug Fici, coaguli modo lac coagulat, cœcretumque ut acetū dissoluit. Exulcerat corpora, ac venarum ora aperit. Soluit aluum. Vterum laxat, cum amygdala trita potus. Menstrua ciet cum luteo oui appositus, aut thyrrenica cera. Podagricorum cataplasmatibus cum farina scœnogræci & aceto vtilis. Lepras, lichenas, disciorem a sole cutem, alphas, scabies, achoras, cum polenta expurgat. Instillatum plagæ percussis à scorpionibus, venenatorum ictibus, & rabiosi canis morsibus auxiliatur. Dētiū doloribus lana exceptus prodest, & cauis eorum inditus. Myrmeciam tollit cum adipe, circumlita in ambitu carne.

EX GALENO.

Fici arboris liquor, & succus foliorum eius non mordicat tantum, aut absterget vehementer: sed & vlcera, & ora vaporum referat, & myrmecias eiicit. Verum & purgare potest. Ficus aridæ tumores duros concoquunt, eosque statim discutunt. Atque ipsæ per se illitæ eiusmodi vim obtinent. Sed & decoctum earum eiusdem vtiq; naturæ. Verum ubi magis concoquere consilium est, miscēda est farina triticea: ubi verò plus digerere, hordeacea. Panis horū in medio est. In presentiarum hæc de caricis nouisse sufficiat. Scire verò oportet, quod quæ pinguiores sunt, magis possunt concoquere: quæ verò gustu aciores, magis tum extergere, tum discutere. Cæterum quod ex iis plurimum in aqua coctis efficitur, simile est melli non solum consistentia, sed & facultate. Porro Ficus virides comestæ, propter admistâ humiditatem, facultatis sunt imbecillioris: subducunt tamen aluum utraq; tum humidæ tum siccæ. Præterea Ficus comestabiles sunt, & faciliè in totum corpus peruadunt, penetrantque, Nam & abstergendi vi polent haud obscura: cuius gratia commanse, è calculosis renibus arenularum vim

Y v pro

propellunt. Caricæ licet multiplici vtilitate commendentur, si quis tamen crebro largiterque esitauerit, sentiet non esse innoxias. Non admodum enim probum sanguinem generant, quapropter pedicularum quoque agmen eas comitatur. Incidendi extenuandique vim habent, quo nomine aluum stimulant ad excretionem, renisque expurgant. Iecori autem lienique inflammatione obsecsis efficiunt, velut Ficus quoque, communi ratione omnium dulcium epularum non peculiari quadam eximia facultate. Obstruendis autem illis, aut scirrho tentatis, ipsæ ex sese propriis viribus nihil profunt, nec obsunt: sed incidentibus, extenuantibus, & abstergentibus iunctæ, non mediocriter auxiliantur: ideoque medici nonnulli in dictis lienis iecorisque affectibus eas longè ante cibum cum thymo, aut pipere, aut zingibere, aut pullegio, aut satureia, aut calamentha, aut origano, aut hyssopo dare soliti sunt. Ad eundem modum cum alio quouis acrem qualitatem, aut omnino incidendi extenuandique vim gerente, Caricæ assumere, non solum ita affectis, sed sanis quoque ex usu fuerit. Siquidem iecoris meatus, per quos fertur alimentum, patentes apertosque seruari non solum laborantibus, sed bene valentibus etiam tutissimum est. Proinde hoc pacto Ficus extenuante sale, aceto garoquoque conditas vulgo comedunt: experimento id vtile esse compertum habentes.

EX PLINIO.

Fici succus lacteus, aceti naturam habet itaque coaguli modo lac contrahit. Excipitur ante maturitatem pomi, & in umbra siccat ad aperienda vlcera, eienda menstrua, apostem cum luteo oui, aut potus cum amylo. Podagris illinitur cum farina foenigræci & aceto. Pilos quoque detrahit, palpebrarumque scabiem emendat. Item liehenas & psoras. Aluum soluit. Lactis ficulni natura aduersatur crabronum, vesparumque, & similibus venenis, priuatim scorpionum. Idem cum axungia verrucas tollit. Folia & quæ non maturere Fici, strumis illinuntur, omnibusque quæ emollienda sunt discutiendaue. Præstant hæc & per se folia. Et alii vsus eorum, tanquam in fricando liene & alopecis, & quæ cun-

que exulcerari opus sit, & aduersus canis morsus. Ramorum teneri cauliculi cuti imponuntur. Iidem cum melle vlcerebus, quæ ceria vocantur, illinuntur. Extrahunt infra cta ossa cum Papaueris foliis syluestris. Canum rabiosorum morsus, folio trito ex aceto restringunt. E nigra ficu candidi cauliculi illinuntur furunculis, muris aranei morsibus cum cera. Cinis earum è foliis, gangrenis, contumendisque quæ ex crescunt. Fici maturæ urinam ciunt, aluum soluunt, sudorem mouent papulasque. Ob id autumno insalubres, quoniam sudatoria huius cibi opera corpora, refrigerant. Nec stomacho vtilis, sed ad breue tempus. Nec voci contrariæ intelliguntur. Nouissimæ salubriores quam primæ. Medicatæ verò non nunquam iuuenum vires augent. Senibus meliorem valetudinem faciunt, minusque rugarum. Sitim sedant, calorem refrigerant: ob id non negandæ in febribus costrictis, quas stegnas vocant. Sicæ Fici stomachum lædunt, gutturi & faucibus magnificè vtilis, Natura iis excalefaciendi. Sitim afferunt. Aluum molliunt, rheumatismis eius & stomacho contrarie. Vesicæ semper vtilis, & anhelatoribus, ac suspensoriis. Item iecinorum, renium, lienum vitis. Corpus & vires adiungunt ob id antè athletæ hoc cibo pascebantur. Pythagoras exercitator, primus ad carnes eos transtulit. Recollegentibus secula longa valetudine vtilissimæ. Item comitialibus & hydropticis, omnibusque quæ maturanda ut discutienda sunt, imponuntur. Efficacius calce aut nitro admixto. At coctæ cum hyssopo peccus purgant, pituitam, tussim veterem. Cum vino autem ad sedem, & tumorem maxillarum, & furunculos, panos, parotidas, decoctæ illinuntur. Vtilis & decocto earum fouere foeminas. Decoctæ quoque eadem cum foenogracæo vtilis sunt pleuriticis & peripneumoniacis. Cum Ruta coctæ, torminibus profunt. Tibiarum vlcerebus cum æris flore. Pterygiis cum panico malo. Ambustis, perionibus cum cera. Hydropticis coctæ in vino, & cum abinthio & farina hordeacea, nitro addito. Aluum sistunt manducatæ. Scorpionum ictibus cum sale trite illinuntur. Carbunculos extrahunt in vino coctæ & impostæ. Carcinomati, si sine vlcere est, quam pinguis simam Ficum imponi, pene

pene singulare remedium est: item phagedænæ. Cinis non ex alia arbore aciem purgat acrior, conglutinat, replet, adstringit. Bibitur & ad discutendum sanguinem concretū. Item percussis, precipitatis, conuulsis, ruptis, cyathis singulis aquæ & olei. Datur tetanicis & spasticis. Item potus vel infusus cæliacis, dysentericis. Et si quis eo cum oleo perungatur, excalfacit. Item cum cera & rosaceo subactus, ambustus, cicatricem tenuissimam obducit. Lusciosos ex oleo illitus emendat, dentiumque vitia, crebro fricatu. Produnt etiam, si quis inclinata arbore, supino ore aliquem nodum eius morfu abstulerit nullo vidente, atque in aluta illigatū licio è collo suspenderit, strumas & parotidas discuti. Cortex tritus cum oleo, ventris vlcera sanat. Crudæ grossi verucas & thymos nitro farinaq̄, additis tollūt, spodiique vicem exhibet fruticum à radice excuntium cinis. Bis tostus adiecto psimythio digeritur in pastillos, ad vlcera oculorum & scabritiam.

EX SIMEONE SETHI.

Ficus admodum nutriunt, non tamen adstrictam & robustā carnē efficiunt, vt panis ac caro, sed laxam. Ventrem flatibus implent, nisi probè coquantur. Minus verò quam cætera sopora sunt mali succi, & ventrem proritat, & facillè excunt. Effatu dignam extergendi facultatem obtinēt: proinde arenosa multa si edantur nephreticis excernūtur. Maturæ Ficus nihil ferè obsunt, proximèque ad caricas accedunt, quæ multa vitia habēt. Malū hoc illis inest, quòd sanguinem non admodum bonū gignunt, vnde & pediculi procreātur. Oporter autem post vsum Ficuum, alimentū quod extenuet, ingerere. Ad hæc Fici pulmonem & thoracem iuuant. Aiunt insuper contra venena facultatē habere, si quis singulis diebus ieiunus iis vtatur, Caricæ pectus iuuant, & tussis. Vrinam ciunt, sacis que nutriūt, corporis etiam bonam habitudinem efficiunt. Ante cibum sumpta, ventrem irritant, sed nisi celerius ventrem pertransēat, nō bonum sanguinē gignūt. Quapropter si ad satietatē vsque eduntur, scabiem & pruriturum excitant. Cibus autem bonus est, & aduersus venena remedium, si cum nucibus aut amy

amygdalis comedantur. Renes expurgāt, & iecoris, lienisque obstructions auferunt, verū calefaciūt, & stitum in ferunt, & flauam in calidioribus temperamētis bilem procreant. Impositæ parotidibus & reliquis abscessibus, emolliunt & concoquunt, potissimū in iis quibus sunt carnes molliores. Podagricis cum scenogræco & aceto impositæ, non parum iuuant.

De Sparto. CAP. CCXC.

NOMINA.

Σπάρτον, ἢ σπάρτιον Græcis, Spartum Romanis vocatur. Officinis incognitū. Germanis *Psrimmen* [Gallic *Genest*] appellari potest. Sparton verò dixerunt, quòd funiculi ac vinculi vsum in alligandis vitibus præbeat.

Spartum
vnde di-
ctum.

FORMA.

Frutex est virgas longas proferens, sine foliis, validas, difficulter fragiles, quibus vitēs ligāt. Siliquas phaseolorum modo fert, & in iis femina lentis formā habentia. Florem lateum, veluti Leucoion.

LOCVS.

Aridum solum amat, estque veluti terræ iuncus.

Spartus.

TEM

TEMPVS.

Floret citra Idus Iunias, ac subinde siliquas producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum esse, & gustus & vires indicant.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Sparti semē & flores in aqua mulsā pota quinque; obolorū pondere, per superna cū intensione veluti Elleborus citra periculū purgāt. Semē per inferna purgat. Quinciam maceratis in aqua virgis eius, deinceps verò tufis, & expresis si succus cyathi vnus mensura ieiunis bibatur, ischiadicis & angina laborantibus auxiliatur. Quidam etiam muria, aut marina macerantes, ischiadicis clysterē infundunt. Strigmenta autem cruenta elicit.

EX GALENO.

Sparti, quo & vites apud nos alligant, tum semen, tum virgarum succus, non instrenuē trahentis est facultatis.

EX PAVLO.

Sparti, quo vites ligant, & semen & flos cum mulsā pondere quinque obolorum pota, per superiora purgant veratri modo sine periculo. Semē per inferiora quoque purgat. Virgæ ipsius ad coxendicum dolores proficiunt.

EX SIMEONE SETHI.

Sparti, quo vites ligantur, semen & flores cū aqua mulsā si bibantur pondo obolorū quinque per superna purgant, vt Elleborus albus, sine periculo. Semē autem per inferna purgat. Virgæ verò ischiadicis profunt.

ADNOTATIO.

Spartum iam Parisius frequens in calathis ficuū & ruarum pas-sarum vsu frequentissimum.

De Smyrnio. CAP. CCXCI.

NOMINA.

Σ $\mu\epsilon\pi\upsilon\iota\omicron\pi$ Græcis, Smyrnon Latinis, officinis Leuisticū, Germanis **Ziedstockel**, [Gallis *Leuesse*, ou *Liuesche*] dicitur. Smyrnon dictum, quod huic idem sit odor qui Myrrha. Errāt qui Leuisticum hodie nominatam herbā, eam esse putant quæ Dioscoridi Ligusticum appellatur.

Neque

Neque enim caulem geniculatum, neque etiam folia Melioto similia profert. Tolerabilior est sententia eorū qui arburantur secundam esse Dauci speciem.

FORMA.

Smyrnum.

Caulem habet Apio simile, adnascentias obtinentem multas. Folia latiora Apio, ad terram contracta, subpinguia, robusta, cum acrimonia odorata, medicataque, & colore sublutea. Umbellam supra caulē Anetho similem. Semen rotundum, nigrū, sapore acre. Radicem acrem, odoratam, teneram, succosam, fauces mordentem, foris nigram, intus pallidam, aut subalbidam. Cæterum si quis singulas has notas velit expendere, facile perpedit Smyrniū eā esse her-

bā quā hodie Leuisticum nomināt. Siquidem ea vt Apium caulem profert concuum, ac stolonos multos. Folia quoque Apii, at latiora, ad terram contracta, subpinguia, firma cū quadam acrimonia odorata, odore tamen medicato, colore in luteū languido: muscarium in capitibus caulium Anetho simile: semē rotundū, nigrū, acri sapore: radicem odoratam, acrem, gustu fauces mordentem, succosam, mollem, foris atram, intus subalbidā, aut pallidā. His accedit quod Leuisticū forma & odore Apio valde simile est, ita vt nonnulli hac ratione moti putauerint esse Apii speciem quandam: vt congenerem esse herbam, quemadmodum testatur

Galenus,

Galenus, nemini dubium esse debeat. Vnde iterum liquidò colligi potest esse Smyrnion, quòd certè statim ab Apio Dioscorides, tanquam simile congeneremque herbam, id ipsum describat. Conueniunt etiam vtrarūque herbarū facultates, vt paulò post monebimus. Item Dioscorides scribit Pæoniam fœminam folia Smyrni habere. Quid verò foliis Pæoniæ fœminæ, quæ folia Leuistici hodie nominati magis simile? Vt nemo dubitare debeat subinde Smyrniò esse Leuisticum.

LOCVS.

Nascitur hodie passim in hortis. Humida autè loca amat.

TEMPVS.

Floret æstiuo tempore.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Calefaciendi facultatem habent radix, herba & semen. Olerum modo comeditur folia muria macerata, aluumque sistunt. Radix serpentium moribus pota succurrit. Tusles & orthopnœas mitigat. Vrinæ difficultati medetur. Illita, recentia œdemata, phlegmonas, & duritias discutit. Vulnèra ad cicatricem perducit. Feruescèta & subdita, abortus facit. Semen eius lienis, renū & vesicæ vitii prodest. Menses & secūdas pellit. Commòdè datur ischiadicis cum vino. Inflationes stomachi lenit. Sudores & ructus ciet. Potù peculiariter hydropicis, & febrim circuitibus prodest.

EX GALENO.

Smyrnion est eiusdem generis cū Apio & Petroselino: fueritque Apio quidem validius, Petroselino autem imbecillius. Menses itaque & vrinas mouet. Cilices in Amano monte natum Petroselinum vocant. Est quidem & Smyrniò acre. Proinde & vlceribus imponi potest, quia videlicet sine molestia desiccet. Sed & digerere quæ indurata sunt, valet. Reliqua facultas eius Apio & Petroselino similis est. Quocirca & semine vtimur ad menses, vrinas & asthmata. Hæc Galenus. Ex iis Galeni verbis liquidò apparet duplex esse Smyr

Smyrnion, vnum quod alio nomine Hipposelinon, de quo suo diximus loco, dicitur: alterum autem quod in Amano nascitur monte, de quo hic nobis sermo est.

EX PLINIO.

Vrinam & menses ciunt folia & radix. Aluum sistit semè. Radix suppuraciones recentis, & collectiones discutit: item duritias illita. Prodest cōtra phalāgia, ac serpētes, admixto cachry, aut polline, aut apiastro in vino pota, sed particulatim, quoniā vniuersa vomitiones mouet, qua de causa nonnunquā cum ruta datur. Partus adiuuat, & secūdas pellit. Medetur tussi & orthopnœæ radix vel semen. Item thoracis, lienis, renū & vesicæ vitii. Radix autem ruptis, conuulsis auxiliatur. Sudores ciet & ructus, ideo inflationè stomachi discutit. Vulnèra ad cicatricè perducit. Datur ischiadicis in vino cū crethmo. Exprimitur succus radicis, vtiles fœminis, thoracis & præcordiorū desiderijs. calefacit enim, cōcoquit, & purgat. Semen peculiariter hydropicis datur potu, quibus & succus illinitur. Concoctiones facit. Sapore si milima piperi, ideo ad opsonia vtuntur cum mulso, oleo & garo, maximè in elixis carnibus.

APPENDIX.

Confer cum iam dictis facultatibus eas quas Leuistico recētiore tribuunt, & comperies prorsus easdem esse. Tradunt enim eius semen mouere menses & vrinas, inflationes tollere, serpentium moribus mederi, calculos confringere, sudores ciere, vulnèra cōglutinare, lenisque obstructiones auferre: adeò vt hinc iterum constet, Leuisticum à Smyrniò non esse, saltè viribus, diuersum.

De Silphio. CAP. CCXCII.

NOMINA.

Σιλφιον Græcis, Laser & Laserpitium Latinis dicitur. Vulgò & Officinis corrupta voce, deflexa tamen quadam à Laserpitio pristini nominis vmbra, Osteritium vocatur. Primum siquidem vt dictum est, Laserpitium, dein deprauata nomenclatura, Osteritium, postremò Ostritium cœpit appellari. Qui sanè lapsus facilis admodum fuit. Ab-

Ostritiū
cur dictū.

iecta nanque prima litera, Asteritiū, & dein a mutato in o, Ostritiū, ac postremò magis cōcisè Ostritiū nominare imperiti cœperūt. Veteribus Germanis haud dubiè **Laserpitium** dicta est hæc herba, quam quidè vocem, vt potè semelatiuā, posteri nō rectè intelligentes, in **Oystrerwurtz** mutarunt. Qua quidem appellatione adhuc hodie omnes vtuntur Germani. [Galli *Benioin*, ou *Angelicque*.]

FORMA.

Laserpitium Germanicum.

miraque flagrans iucūditate: quæ si vulneratur, liquor profuit lentus, ac modicè rufus, suavissimūq; spirans odorè, & linguam sua acrimonia vellicans, vt sanè nulla sit prorsus nota, quæ reclamare videatur. His accedit quòd facultates Ostritiū nominati, à Laserpitii viribus non discrepant, quemadmodum ex sequentibus patebit,

I O

LOCVS.

Nascitur in Syria, Armenia, Media & Africa. Quod ex Armenia & Africa affertur, suavissimum odorem habet, præsertim Cyrenaicum, vnde & *ωδρς*, id est, succus Cyrenaicus appellatur. Nec hoc Laserpitium aliud est quàm cōcretus ille succus, quem officinæ Belzaium, vel Ben Iuinū vocant. Quod verò ex Media & Syria affertur, Dioscoride teste, virosū odorem obtinet, ac putrilaginè respicit, ideoque videtur, esse id quod hodie officinæ passim Assam fœtidam nominant. Quod etiam hinc colligi potest, quòd in hodiernum vsque diem ex Syria Alexandria, & hinc Venetias deportatur. Nostrum in montosis locis provenit, ac in omnibus ferè hortis nunc plantatur.

TEMPVS.

Iunio mense flores admodum exiguos ac candidos, instar Anisi, profert, atque subinde semen latum,

TEMPERAMENTVM.

Silphii liquor calidissimus est. Verumenimverò & folia, & caulis, & radix sat strenuè excalesciunt. Nostrum etiam Laserpitium in vniuersum calidius atque acrius est pipere ipso, adeoque calefacit & exliccat in tertio ordine. Radix autem & semen, folia & caulem superant, vt in eo etiam efficacissimus omnium aliarum partium sit liquor, secundo loco folia, postremo caulis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Laserpitii liquor acris est, inflat. Inunctus cū vino, pipere & aceto, alopecias sanat. Oculorum aciem exacuit. Incipientes suffusiones cū melle inunctus dissipat. Cauernis dæritium in eorundem dolore inditur, aut cū thure in linteo circumponitur, aut colluitur eo os cū Hysso, & Ficus cōctis in posca. His prodest, quos bestia in rabiem effœteta momorderit, vulneribus impostū. Valer aduersus omnia animalia quæ virus eiaculantur, venenata tela, potus aut inunctus. Scorpionū plagis oleo dilutus circūlinitur. Gangrænis fœntea scarificatis immittitur. Carbunculisque cum ruta, nitro & melle, vel per se. Clauos, callosque prius circūscarificatos tollit, cerato, aut aridarum Ficuum carne præmolitus. Re-

Z ij centes

† ωδρς
πασχα-
σθιλωρς
leg'dum.

gentes lichenas ex aceto sanat. Excreſcentias carnis, poly-
poſque, ſi aliquot diebus cum atramento futorio aut ærugi
ne illinatur. Exturberantia cum forſice extrahit. Diuturnis
aſperæ arteriæ aſperitatibus opitulatur. Vocem ſubitò
exaſperatam irrauceſcentémve, dilutus aqua, & abſorptus
confeſtim reſtituit. Vuam cum melle inunctus reprimat.
Angina laborantibus ex aqua mulſa vtiliter gargariza-
tur. Coloris bonitatem iis qui eo veſcuntur auget. In ſorbi-
li ouo datus tuſi auxiliatur, pleuriticisq; in ſorbitionibus.
Suffuſus felle, & hydropicis cū aridis Ficis vtiliter exhibe-
tur. Cum pipere, thure & vino potus, rigores ſoluit. Ner-
uorū diſtentione laborantibus, opithotonicisq; datur obo-
li pondere deuorandus. Hærentes gula hirūdines, gargari-
zatum cum aceto deicit. Ad lac intus in grumos concretū.
Comitialibus ex oxymelite ſumptus ſuccurrit. Menſes ciet
cum pipere & myrrha potus. Cœliacos in acino vuæ ſump-
tus iuuat. Cum lixiuio potus, repētinis conuulſionibus &
rupturis prodeſt. Ad potiones diſſoluitur amaris amygdal-
is, aut ruta, aut calido pane. Foliorum liquor eadem poteſt
ſed multò minorī efficacia. Cum oxymelite mādatur ad ex-
pediendam aſperam arteriam, præſertim amiſſam vocem,
Vtuntur eo cum Lactucis, pro Eruca comedentes.

EX GALENO.

Omnes Silphii partes ſtulentæ magis ſunt eſſentiæ, ac
proinde concoctū difficile. Foris tamen impoſitæ corpori,
efficaciores: & omnium potiſſimū liquor, admodum tra-
hentem facultatem obtinens. Attamen excreſcentias immi-
nuendi, & liquandi vim quandam propter iam dictam tem-
periem habentem. Liquor Cyrenaicus quidem omnes & ca-
liditate & tenuitate exuperat, ac proinde etiam omnium ma-
ximè diſentit.

EX PLINIO.

Folia Silphii ad expurgandas vluas, pellendosq; emor-
tuos partus, decoquuntur in vino albo odorato, vt bibatur
meſura acetabuli à balneis. Radix prodeſt arteriis exaſpe-
ratis, & collectionibus ſanguinis illinatur. Sed & in cibus
concoquitur ægrè. Inflationes facit & ruſtus. Vrinæ quoq;
noxia.

noxia. Sugillatis cum vino & oleo amiciffima, & cum cera
ſtrumis. Verrucę ſedis crebriore eius ſuffitu cadunt. Liquor
eius per ſe algores excaſcit. Potum, neruorum vita exte-
nuat. Fœminis datur in vino. Et lanis mollibus admouetur
vuluæ ad menſes ciendos. Pedom clausos circumſcariſicatos
ferro, mixtus ceræ extrahit. Vrinam ciet ciceris magnitudi-
ne dilutus. Andreas ſpondet, copioſius ſumptum nec infla-
tiones facere, & concoctioni plurimum conferre ſenibus &
fœminis. Item hyeme quàm æſtate vtilius, veruntamen
aquam bibentibus: cauendumq; ne qua intus ſit exulcera-
tio. Ab ægritudine recreationi efficaci in cibo. Tempeſtiuè
enim datus, cauterium obtinet: aſuetis etiam vtilius quàm
expertibus. Ad extra corporum, indubitateſ confeſſio-
nes habet. Venena telorum & ſerpentium extinguit potus:
ex aqua vulneribus his circumſinitur. Scorpionum tantum
plagis ex oleo. Vlceribus verò non matureſcentibus, cum
farina hórdeacea, vel fico ſicca. Carbunculis cum ruta, vel
cum melle, vel per ſe viſco ſuperlitum vt hæreat. Sic & ad ca-
nis morſus. Excreſcentibus circa ſedem, cum tegnine puni-
ci mali ex aceto decoctus. Clauis pedum, qui vulgo morti-
cini appellantur, nitro mixto, antè ſubactus. Carnes replet
cum vino & croco, aut pipere, aut murium ſumo & aceto.
Permiones ex vino fouet, & ex oleo coctum imponitur: fic
& callo. Clauis pedum ſuperralis præcipuè vtilitatis. Con-
tra aquas malas, peſtilentes tractus, vel dies. In tuſi, vna
fellis veteri ſuffuſione, hydropicis, rauicitatibus: confeſtim
enim purgat fauces, vocemq; reddit. Podagras, in ſpon-
gia dilutus poſca lenit. Pleuriticis in ſorbitione vinum po-
turis datur, contractionibus, opithotonicis, ciceris magni-
tudine cera circumlitus. In angina gargarizatur. Anhelato-
ribus & in tuſi vetuſta, cum Porro ex aceto datur, atque
ex aceto his qui coagulum lactis ſorbuerint. Præcordio-
rum vitius, ſyntecticis, comitialibus in vino, in aqua mulſa
linguæ paralyſi. Coxendicibus & lumborum doloribus
cum decocto melle illinatur. Non cenſuerim, quod auto-
res ſuadent, cauernis dentium in dolore inditum cera in-
cludi, magno experimèto hominis qui ſe eadem cauſa præ-

cipitavit ex alto.

APPENDIX.

Laserpiti-
ij germa-
nici facultates.

Laserpitium nostrum ex traditione recentiorum vnicū venenis aduersatur. Item pestilentia populariter grassantis atque contagia. Lentitiam pituitosorum humorum incidit ac discutit: quapropter tussis quam frigus attulit, medetur. Crassa quæ in thorace coeunt, discutit. Coloris corporis bonitatem iis qui eo vescuntur, efficit. Concretum in corpore lac & sanguinem resoluit. Stomachum esu corroborat. Pituitam ventriculi deiciit, & elanguescentem appetentiam inuitat. Menses & urinam ciet. Rabiosi canis morfu, aut serpentis ictu liberat, si contrita folia vulnere indantur. Hypochondriorum vitis auxiliatur. Item lumborum doloribus. Carbunculos cum polenta tritum & impositum sanat. Cū vino potum rigores discutit. Herba ipsa in vino & aqua cocta vulnera interna glutinat: & in summa, omnia quæ Angelica vocata herba, & maiori efficacia, potest. Vt hinc etiā cōstet O steritium à nostris nominatū, eadem habere quæ veterum Laserpitiū, inefficaciores tamen, facultates. Quare cū metus sit ne Laserpitium adulterinum, aut saltem non optimum ad nos afferatur, præstat nostro uti, quod scilicet exigua admodum pecunia comparari possit, & viribus satis efficax sit. Nam eadem quæ Dioscorides & Plinius Laserpitio assignant, recentiorum testimonio præstare valet.

ADNOTATIO.

Laserpitium Germanicum in horto diui Germani prætensis Parisiensis est multum.

De Stachy. CAP. CCXCIII.

NOMINA.

Stachys
vnde di-
ctæ.

Σ τὰς ὄψας Græcis, Stachys Latinis dicitur, Officinis ignota. Germanis riechender Andorn [Gallis Saugē saulua-ge, ou de montaigne] nominatur. Stachys verò dicta, quod verticillato florum ambitu, & orbibus spicarum caules circumnetur.

FOR

FORMA.

Stachys.

Frutex est Marrubio similis, sed altior, folia ferens plura, sed rara, hirsuta, dura odorata in cana. Virgas ab vna radice plures emitit, Marrubio cãdidiore. Ex hac descriptione perspicuū fit omnibus, herbã quã pictã damus, esse Stachyn. Est enim fruticosa, Marrubii quæ similitudinem refert, nisi quod altior est: folia quoque plura, at rara obtinet, item hirsuta, dura, odorata, & albicantia. Virgulas denique (cũ pictura idipsū non ostendat) ab vna radice plures emittit, candidiores quàm Marrubium. Quibus omnibus florum purpureorum verticillatus accedit ambitus, ac orbes spicarum qui caules circumdant.

LOCVS.

Asperis locis, montibus ac collibus prouenit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Stachys gustu acris & amara est, tertii quæ ordinis exalfacientium. Vnde iterum liquet hanc herbam esse Stachyn, quod gustata acris & amara videatur.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet excafcatoriam & acrem. Ideoque decoctum foliorum eius porum, menses & secundas pellit.

Z iij EX.

EX GALENO.

Menses prouocat, abortum facit, & secundas eiicit.

EX PLINIO.

Pellit menstrua.

De Secale. CAP. CCXCIII.

NOMINA.

SECALE dicitur Plinio lib. xvij. ca. xvj. Farrago. Germanis *Rocken* & *Korn* [Gallis *Sezgle*] nominatur. Magno in errore versantur qui hoc frumenti genus Siliginem esse existimant. Siquidem ex hac, Plinio lib. xvij. ca. ix. teste, lautissimus fit panis, tener, candidus, & primatum tenens: ex illo cibarius, arer, & pondere præcipuus, ad arcendam pauperum famem tantum utilis, qui veterascens acorem etiam contrahit. Item Siligo habet spicam erectam, Plinio loco iam citato, cap. x. autore, nec rorem continet, quæ rubi-

Secale.

ginem faciat: hoc verò procumbentem, & ideo quod umbres retineat, rubigini opportunum. Siligo præterea grano est candido, læui & multipliciter tunicato, hoc contra nigro striato, & glumis ferè explicito. Denique Siligo sine arista est, hoc verò aristas horret. Postremum ex Siligine pistrinarum opera fiunt laudatissima, ex Secale nullum ferè tentatum est. His itaque rationibus euidentissimum esse puto, hoc frumenti genus quod Germani nostri *Rocken* vocant, non esse Siliginem.

FOR

FORMA.

Secale frumenti genus vulgò notissimum, stipula est culmo triticeo, graciliore & proceriore, geniculis vt plurimum quatuor, spica innocentioribus aristis horrente, non erecta sed semper propemodum procumbente, grano glumis explicato, & ob id caduco, tristi, nigricante, strigoso. Plinius cap. xvj. lib. xvij. scribit. Secale fecunda, sed gracili stipula esse præditum, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Quæ singula satis monstrat, frumentum quod *Rocken* vocat Germani, esse secalen, & non siliginem.

LOCVS.

Gignitur qualicumque solo, ideoque passim in Germania, præsertim Rhætia, & Vindelicia feritur.

TEMPVS.

Floret Iunio mense, metitur autem Iulio.

TEMPERAMENTVM.

Magis videtur exalfacere quam Triticum, minus tamè refrigerare quam Hordeum. Magis item exicare quam Triticum, minus tamen quam Hordeum aut Zea.

VIRES.

Habet aliquid lentoris & obstruentis nature. Hinc panis ex eo confectus, potissimum si à furfuribus non sit probe purgatus, stomacho grauis esse solet. Reliquæ vires ex capitibus de Tritico & Hordeo colligendæ.

De Sideritide prima CAP. CCXCV.

NOMINA.

Sideritis Græcis, Sideritis prima Latinis dicitur. Magna officinarum pars hæc herba pro Chamæpity vera vitur, non sine errore, cum satis ex forma illius constet, vt paulò post monstrabimus, non esse Chamæpityn. Germanis *Blutkraut* [Gallis *Espèce de Tetrat*] appellatur. Sideritis verò nominata, quod glutinandis vulneribus apta, præcipuum in bello habeat usum.

Z V FOR

Sideritis prima.

Marrubii habet, sed longiora, ad saluam similitudine aspera & rugosa, minora tamen. Caulis quadratus & hirsutus non inuicendi gustus, a liquantu subadstringens, que per interval la verticillati orbes coronant, vt in Marrubio videre licet: in quibus flores subcandidi ac lutei, & subinde semen nigrum. Radicem exiguam & subluteam, quod silentio tran sinit Dioscorides. Non esse vero hanc herbam luam athri ticam, nec Chamæpityos generibus posse annumerari, hinc conicere licebit: primum, quod non sit pamula, sed in altum surgat, fruticis verius quam herbe specie. Quod vero ne que primum neque secundum genus Chamæpityos dici queat, hinc manifestum fit: quod vtrunque foliis semperui uim minoris sit, à quibus saluie, qualia hec habet, diuersissima sunt. Neque etiam tertium, quia folia eius non sunt exila.

LO

FORMA.

Herba est folia Marrubio similia habens, longiora tamen, ad saluam aut quereus figuram accedentia, verum minora & aspera. Caules fundit quadratos, dodrantaes, aut longiores, gustu non inuicundos, aliquo modo adstringentes, in quibus per intervalia, velut in Marrubio verticilli in orbem circumacti & in his semina nigra. Ex qua quidem delineatione sole clarius constat, herbam cuius hic picturam exhibemus, esse Sideritin primam. Siquidem folia

LOCVS.

Nascitur asperis, petrosis & incultis locis.

TEMPVS.

Iunio mense florere incipit, nec desinit nisi in Autumni fine.

TEMPERAMENTVM.

Sideritis habet quandam abstergendi facultatem, id quod amaritudo eius satis indicat: & pauculam adstrictiorem. Plurima tamen eius pars humida est, & mediocriter frigida.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia eius illita vulnera glutinare, & inflammationem arcere possunt.

EX GALENO.

Phlegmonem sedat, & glutinandi vim obtinet.

EX PLINIO.

Sideritis tantam vim habet, vt quamuis recenti gladiatoris vulneri illigata, sanguinem claudat.

De Sorgi. CAP. CCXCVI.

NOMINA.

PEREGRINVM est hoc genus frumenti, & ex Italia ad nos allatum, ideoque Germani *Welschen Hirz* Gallii *Blé barbu*, ou *espece de Panis* vocant. Alii *Sorgsomen*, quod scilicet in Italia Sorgi nominetur. Neque est quo nomine veteribus sit appellatum, nisi farris genus sit, quod in Gallia nunc rubrum & barbatum frumentum nuncupatur. Probè enim illi hæc nomenclatura videtur conuenire, quod nimirum eius spica rubra & barbata sit. Certo tamè nihil affirmare audeamus, nam Panicum etiã refertur, quamuis magnitudo repugnet, videtur.

FORMA.

Culmos habet quatuor aut quinque, altos, crassos, geniculis latos, rubicundos, foliis vestitis longis, latis, & in summitate acuminatis, harundini non dissimilibus: spicam quã Panicum maiorem ac densiorem, rufam & barbata, in qua semen rufum, rotundum, lentis magnitudine, & acuminatum.

Florem

Florem luteum. Radicem multis fibris capillatam.

LOCVS.

Non prouenit nisi fatum, & nunc in multorum hortis colitur ac plantatur, non tamen facile emergit.

TEMPVS.

Floret Iulio & Augusto mēſibus, flore, ut diximus, luteo, nec nisi extrema ferē autūni parte ad maturitatē peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Sorgi.
Semen dulce est, & Panicū planē in gustu refert, ideoque temperamento ab hoc minime differre putamus.

VIREs.

Tametſi de illius facultatibus nihil comperti habeamus, tamen quia Panicū gustu refert, easdem illi facultates obtinere existimamus, quas suo loco inuenies.

ADNOTATIO.

Sorgi panicum Indicum Parisiſis dicitur.

De *Serpentariis officinarum.* CAP.

CCXCVII.

NOMINA.

*Officina -
ru erratiū.* **Q**VO nomine veteribus medicis Græcis & Latinis appellatæ sint, nemo hæcenus, quod sciam, indicare potuit. Recentiores herbarii & officinæ nō sine magno & in

& intolerando errore *Serpentarias* vocant, nō certē quod in nomenclatura tantū sit sitū, sed quod forma & viribus plurimū ab ea herba quā Græci *ἰσχυρὸν*, Latini autem *Dracunculū* ac *Serpentariā* nomināt, plurimū discrepent, ut suo loco latius demonstrabimus. Germani nostri has herbas *Nateryvrtz* sua lingua appellāt. [Galli *Bistorte*.]

GENERA.

Duo sunt *Serpentariæ* recentiorū & officinarum genera, forma non multū variantia. Vnū quod læuibus admodum foliis, & radice in se cōtorta cōstat. Hinc est quod herbariis nostri temporis *Bistorta* dicatur. Nos certioris discriminis gratia marē fecimus, germanicēque *Nateryvrtz menne* vocabimus, Alterū rugosioribus foliis, matorique radice, & minus intorta, ac multū capillata videtur. Vulgares herbarii *Colubrinā* nuncupant. Nos fæminā constituimus, ideoque germanicē *Nateryvrtz Queble* vocabuimus.

Mas.

Bistorta.

Femina.

Colubrina.

Serpētarias verō utrūque genus dixerūt, propterea quod vbi primū ē terra prodeūt, linguæ serpentine pelle renui vestitæ, formā obtinēt.

FORMA.

Cauliculo constant renui ac iunceo, glabre scēte, per ima tantū foliato, spicoso florū vertice, quibus dilutioris puræ color inest: folio Rumicis à terra cæſio, supernè viridi & herba cco: Radice, mas quidē draconis modo inuoluta & contorta, fæmina verō

Serpētaria mas seu Bistorta.

verò oblonga, maiore ac capillata, extrà nigricante, intus rubefcente.

Colubrina seu Serpentaria foemina.

VIRES.

Radices illarum glutinant vulnèra, foetum in vtero retinent, vomitum biliosum reprimunt, dysenteriam sanant. Hæc antiquus herbarius. Nostræ verò ætatis medici aliorum errata impudèter sectâtes, ad longè diuersos vsus Serpentariæ vtriusque radices adhibêt, nempe ad eos ad quos Dioscorides, Galenus & alii veteres suum Dracontij; eum tamè viribus inter se maximè discrepent, quod gustus etiâ abundè testatur: cû Dracontij radix acris sit, illarum verò vehemèter adstringat. Vt igitur errorem hunc relinquât, subinde

LOCVS.

Nascuntur locis ymbrosis & humidis, prætis potissimùm Martianæ sylvæ.

TEMPVS.

Florent Maio mense & Iunio, quo maximè tempore, vt omnes alæ quæ floribus ornantur plante, dignosci ac inueniri possunt.

TEMPERAMENTVM.

Vtriusq; radix mirificè adstringit, vt refrigerandi ac exiccandi facultate præditas esse nemini sit dubiû. Antiquus manuscriptus herbarius frigidæ & siccas esse in tertio ordine censet.

subinde medicos & seplasiarios hortor, nisi fortè perdere magis quàm sanare in deliciis habeant: sciantque Serpentarias suas nõ alias quàm Britanicam habere facultates, adstringendi nimirum. priuatim ad ea quæ in ore & tonsillis sunt depascètia vlcera accommodatas, & ad omnia alia quibus adstrictione opus est. Folia etiam in farinam trita labiles dentes confirmant.

De Scordio. CAP. CCXCVIII.

NOMINA.

Σ $\kappa\rho\delta\iota\omicron\varsigma$ Græcis, Latinis Trixago palustris dicitur. Officinis ferè omnibus incognita. Germanis allusioe quadam ad Romanam appellationem aptè *Quasserbatenig* nominabitur [Gallis *Germandree d'eau*.] Scordion autem Græcis ab Allis dicta est herba hæc, quod nimirum eius

Scordion unde dicitur.

folia affricta Allii (quod Græcis Scorodon vocatur) odorem referât. Ab hoc mali & ingrati odoris sensu, iisdem etiam $\delta\upsilon\sigma\sigma\alpha\mu\omicron\varsigma$ appellata est. Vt verò Trixago dicta sit, similitudo fecit: Trixagini enim, quæ Græcis Chamædrys nominatur, similis est. Palustris autem quoniâ humentibus ac palustribus locis nascatur.

Dysosmō Trixago palustris cur vocata.

Scordium.

FORMA.

Folia Trixagini seu Chamædri similia habet, maiora tamen, nec sic in

fic in ambitu incisa, odore aliquantum Allium referentia, gustu adstringentia & amara. Caules quadrangulos, in quibus flos subrubescens. Hec delineatio sic refert herbam hanc, cuius picturam damus, ut ouum ouo non sit tam simile. Folio siquidem est Trixaginis: maiore, & per ambitum non ita profundè ferrato, & inciso, odore aliquatenus Allium reddente, adstringentis & amari gustus, quadrangulis caulibus: flore in caulibus, instar Chamædryos & Teucris, subrubro, & minimè in summis caulibus, ut aliqui putant, quemadmodum pictura ipsa abundè docet. Hæc itaq; herba in theriacos pastillos inferenda erit, & non sylvestre Allium, ut maximo in errore versentur seplasiarum institores, qui pro re tam salutari atque omnibus putridis marcoribus, Galeno lib. 1. de antidotis autore, aduersante, sylvestre Allium vsurpant. Sed indignius erratum, quam quod multis explodi debeat. In hunc autem cosdè viciniate vocabulorum potissimum incidisse errorem, libro primo Paradoxorum, cap. xxiii. abundè monstrauimus.

LOCVS.

Nascitur in montanis & humentibus locis. Nec inter se pugnant Dioscorides & Plinius, dum hic in campis humidis pinguibùsque, ille autè in montanis nasci scribit. Verè enim verum dixit: in campestribus siquidem & montanis, non tamen omnibus prouenit, sed (quod Dioscorides etià adiecit) humentibus tantum. Plantatum autem Scordium non difficulter nascitur, & possunt de vno duntaxat ramo complures prouenire, modò solo humido committantur.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, flos tamen non nisi diem vnum durare videtur, sic continuo vnus alium sequitur.

TEMPERAMENTVM.

Tum ex saporibus, tum etià facultatibus paulò post exponendis satis constat Scordium calidum esse. Nà, Galeno etiam teste, amarum quid obtinet, & acre.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Herba vim calefaciendi habet, & vrinam cit recens trita & pota.

Seplasia-
rioru er -
ror.

& pota. Arida quoque cum vino decocta contra serpentium morsus, & lethalia venena bibitur. Ad stomachi rofiones, dysenteriam, & vrinæ difficultatem pondere duarum drachmarum cum hydromelite. Purgat crassa purulenta è thora. Facit ad veterem tussim, rupta, conuulsa, cum nasturtio melle & resina in eclegmate arida commixta. Hypochondriorum vetustas inflammationes excepta cerato lenit. Succurrit eadè podagris cum acri aceto circumlita, aut ex aqua illita. Menses supposita mouet, vulnera glutinat, vetusta vlcera purgat, & cum melle ad cicatricem ducit. Siccata carniū excrementa reprimat. Succus præterea ex ea expressus ad prædicta vitia bibitur.

EX GALENO.

Expurgat simulque excalfacit viscera, tum menses vrinæque mouet. Præterea conuulsa ruptaque & laterum dolores ab obstructione & frigore natos sanat potu. Denique viride illitum magna vulnera conglutinat: verum fordida purgat, & maligna ad cicatricem perducit, illitum aridum.

EX PAVLO.

Scordium varium existit, ut quod amarum, acerbum & acre sit. Purgat igitur simul & calfacit viscera, vrinæ & mestrui cit, refrigerata omnia recalfacit, vulnera glutinat, repurgatque: aridum illitum cicatricem inducit.

ADNOTATIO.

Scordium iam notius est, quam ut sit pluribus declarandum, nomen retinet.

De Stichade. CAP. CCXCIX.

NOMINA.

Σ τιχὰς Græcè, Stichas vel Stœchas Latine appellatur. Officinæ cognomento Arabicam vocant. Germanis nominatur *Stichaskraut* [Gallis *Stechados citrin ou Arabic.*] Stichas verò nomen accepit à Stœchadibus ex aduerso Mafiliæ sitis Galliarum insulis, in quibus prouenit. Arabæ factionis autores patriam Stichada reliquis omnibus prætulerunt, hinc sequaces illorum gentili cognomèto Arabicâ nuncuparunt.

Aa FOR

FORMA.

Herba est tenuibus ramulis, comam similem Thymo habens, longiore tamen folio, & gustu acris, & aliquantum subamara. Hactenus Dioscorides, qui flores atque spicam prorsus omisit. Sunt autem flores, ut pictura abundè monstrat, exigui & cœrulei, spica verò flauescit, semine referta exiguo, triquetro, & coloris spadicei. Radix illi est tenuis & lignosa.

LOCVS.

Stichas. Nascitur, ut antea est commemoratum, in insulis Galliae è regione Mafsiliae, quae Stichades appellantur, à quibus etiam gentilitiam appellationem accepit. Prouenit etiam in Arabia, aliisque pluribus locis, & in multis etiam Germaniae nostrae hortis.

TEMPVS.

Floret eo quo Lauandula tempore, nimirum ante Solstitium æstiuum, hoc est, Iunio mense,

TEMPERAMENTVM.

Stœchadis qualitas gustu quidem amara est, & mediocriter subastringens. Temperamentum verò compositum ex extrema essentia frigida exigua, vnde sanè adstringit: & ex tenui, altera, quae terrena est, copiosiore, à qua utique amara est.

VI

VIREs EX DIOSCORIDE.

Decoctum eius quemadmodum & Hislopi, ad thoracis vitia efficax est. Miscetur antidotis vtiliter.

EX GALENO.

Obstructione liberare, extenuare, extergere, roborare; tum omnia viscera, tum totum corpus est nata.

EX PLINIO.

Menses cit potu, thoracis dolores leuat. Antidotis quoque miscetur.

De Struthio. CAP. CCC.

NOMINA.

Σ τρούθιοι Græcis, Radicula, siue Lanaria herba Latinis, Mauritanis & Officinis Condisi, nonnullis herba fullonum, vulgò Saponaria, Germanis *Seiffenkraut* [Gallic *Herbe à Foulon*] dicitur. Vnde verò Græci hanc herbam Struthium appellauerint, non satis constat, nisi fortè à foliorum positura, quae auium alas quadantenus imitatur, nomen illi indiderint. Nam gens ea $\sigma\rho\upsilon\theta\iota\omicron\iota$ & $\sigma\rho\upsilon\theta\iota\omicron\iota\varsigma$ passerè, & minores alias aues appellat. Vel forsitan quòd Venerem stimulet. Græci enim, ut dictum est, $\sigma\rho\upsilon\theta\iota\omicron\iota$ passerem vocant, & ab eius auis salacitate lasciuos, & in venerem procliuiores homines $\sigma\rho\upsilon\theta\iota\omicron\iota\varsigma$, quasi passeres vocant. Porro *struthium*, ut est apud Festum, nuncupant obsecram virilem partem. Qua imitatione Martialis & Catullus passerem pro virili membro in suis versibus vsurpasse videtur. Lanariam verò dixerunt, quia ad cædore & mollitiè lanarum ea vsa fuerit antiquitas. Nam cùm succidæ lanæ œsypo spurcatæ colores respuerent, prolutæ huius radicis succo, ad quoscunq; suffectus imbibendos præparabatur, quibus œsypu erat impedimèto. Sic sordescètes lanas veteres hac herba eluebant, ad munditiem contrahendam, quæ primum ab insectoribus quærebatur, sordidis colores aspernatis. Sic quoque à præcipua & vtiliore parte, Radicula Romanis est appellata. Saponaria recentioribus dicta est, quoniam eluendis vestimentorum maculis, sordibusque lanarum expurgandis, saponis vicem exhibet. Herba autem fullonum nominata,

Aa ij est,

est, quòd ea interpolandis vestibus, & mangonio poliendis fullones vtantur.

FORMA.

Struthium.

Struthion herba est caule lanuginoso, foliis oleę prodeütibus in interuallo quasi geniculatim, plerumque quinis in ynum coeuntibus, in summo colicolorū floribus cadidis, radice (quā summo cespite nō in altum vltro citroque per longitudinē fundit) magna, tereti & oblonga: quæ conciditur purgandis lanis.

LOCVS.

Nascitur in Asia Syriaque, saxosis & asperis locis præcipuè. Nūc in hortis quibusdā plantatur.

TEMPVS.

Floret æstate, Iunio maximè mensē, sed per duos continuos menses floribus prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calidum & siccum temperamēto, ex quarto quodammodo ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix eius acris est, yrinā cit, iecinorosis auxiliatur, tussi & orthopnceis cū melle cochlearis mensura sumpta. Aluū subducit. Eadem cum Panace & Capparis radice sumpta, calculos frangit, & per vrinam exturbat. Lienem induratum

ratum minuit. Subdita, menses elicit, & foetum manifestè enecat. Cum polenta & aceto illita, lepras tollit. Cum farina hordeacea in vino elixa, tubercula discutit. Miscetur præ terea collyriis & malagmatis quæ ad claritatem oculorum conficiuntur. Sternutamenta cit, & trita cum melle naribus infusa, per os purgat.

EX GALENO.

Struthii radice potissimum vtitur, gustu acri quidem existente. Sed & abstergit, & irritat: ideoque sternutamenta mouet, ceu cætera omnia quæ gustu acria sunt, & temperamento calida.

EX PLINIO.

Medetur morbo regio ipsa radix decocta, & ius potum: item thoracis vitii. Vrinam cit, alium soluit, & vluas purgat. Ea & ex melle pdest magnificè ad tussim orthopnceæ cochlearis mensura. Cum polenta verò & aceto lepras tollit. Eadem cum Panace & Capparis radice calculos frangit pellitque. Panos discutit, cum farina hordeacea & vino decocta. Miscetur & malagmatis & collyriis, claritatis causa. Ad sternutamenta vtilis inter pauca. Lieni quoque ac iecinori. Eadem pota denarii vnus pondere ex mulsa aqua, spiriosos sanat.

De Scilla. CAP. CCCI.

NOMINA.

Σκίλλα Græcis, Scilla Latinis, Squilla, exemplo Varronis, omnibus nūc Officinis vocatur. Germanis autem Meerzwibel. [Gallis Stipouille, ou Charpentaire.

FORMA.

Scillæ radix cepæ modo multipliciter tunicata corticosaque: ex qua prius, vt in croco, caulis proflit, tum ex eo flos in luteo candidus emergens insidit, qui cum senuerit, folia demum multis post diebus emicant lata, nullo nixa pediculo, cepitia quadam specie, & plæraque ex iis in terram deflexa.

LOCVS.

Scilla vndique, vt Cepæ & Allia, prouenit.

Aa iij TEM

TEMPVS.

Scilla.

TEMPERAMENTVM.

Admodum incidentem facultatem obtinet, non tamen admodum calidam, sed fecundum hoc cam quispian fecundum ordinis censent exalfacientium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim acrem & feruentem habet. Assata verò multiplicem obtinet vsum. Pasta aut luto oblita, in clibanum conicitur, aut carbonibus obruitur, donec circumlita pasta sufficienter tosta fuerit. Qua amota, si non emollescat, altera pasta aut luto circumlinitur, & eadem quæ prius sunt. Nã quæ ita non assatur, noxia magis est, præsertim interaneis data. Torretur item in olla indito operculo, & in clibanu coniecta. Sumitur ex ea, adiectis extimis partibus, quod maximè mediū est, quod concisum, effusa priore aqua, coquitur, noua q; superinfusa vsque dum nec amaritudinẽ, neque acrimoniã habeat. Siccatur autem in ymbra dissecta, & lino traiecta,

ita

ita vt ne taleolæ inuicem se contingant. Sic igitur secta, ad oleum, vinũ, acetumque scilliticum vtimur. Ad rimas verò pedum crudæ Scillæ interanea pars in oleo feruefacta, aut cum refina liquefacta imponitur. Decocta in aceto demorsis à vipera cataplasma est. Assæ eiusdem pars vna tostis salis partibus octo subigitur, datũque ieiunis cochlearis vnus duorumve pondere ad emolliendam aluum. Additur potionibus & odoramentariis medicamentis, & iis cum quibus vrinã citere voluerimus, hydropicisq; & stomachicis, quibus innatant cibi, & morbo regio, torminibus, in vetere tussi, asthmaticis, cruenta reicientibus. Trium verò obolorũ pòdus in delinctu ex melle sumpsisse satis est. Coquitur eadem cum melle, sumiturque in cibo ad eadem, maxime coctionem adiuuans. Strigmentita per aluũ ducit. Cocta & simili modo sumpta, idem potest. Cauendus Scillæ vsus iis quibus interaneum aliquod exulceratum erit. Prodest verrucis & perionibus assam inungere. Semen eius tritum, cũ caricis aut melle exceptum, si mādatur, aluum emollit. Pro foribus domus suspensa tota amuletum est.

EX GALENO.

Præstat assam aut elixam sumere, sic enim virium eius vehementia exoluitur.

EX PLINIO.

Scillarum in medicina, alba est quæ masculus, fœmina nigra. Scilla quæ candidissima fuerit, vtilissima erit. Huic aridis tunicis direptis, quod reliquum è vino est, confutum suspenditur lino modicis interuallis, postea arida frusta in cadum aceti quàm asperrimi pendencia immerguntur, ita ne vlla parte vas cõtingant. Hoc fit ante Solsitiũ diebus quadraginta octo. Gypso deinde oblitus cadus, ponitur sub tegulis, totius diei solem acipientibus. Post eum numerum dierum tollitur vas, Scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorem acie facit. Salutare est stomachi laterumque doloribus, parũ sumptum binis diebus. Sed tanta vis est, vt auidius haustum extinctæ animæ momento aliquo specie præbeat. Prodest & gingiuis & dentibus, vel per se commãducata. Tineas & reliqua ventris animalia pellit ex aceto

Aa iij &

& melle sumpta. Lingue quoque recens subiecta præstat ne hydrofici sitim sentiant. Coquitur pluribus modis in olla, que coniiciatur in clibanum aut furnum, vel adipe aut luto ilita, aut frustatim in patinis. Et cruda siccatur, deinde cōciditur, coquitur que in aceto, tum serpentium ictibus imponitur. Tosta quoque purgatur, & mediū eius iterū in aqua coquitur. Vfus sic coctæ ad hydropicos. Ad urinā ciedam tribus obolis cum melle & aceto potæ. Item ad spleneticos & stomachicos, si non sentiant vlcus, quibus innater cibus. Ad tormina, regios morbos, tussim veterem cū suspirio. Discutit & ex foliis strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures capitis, & vlcera manantia illita, ex oleo cocta. Coquitur & in melle cibi gratia, maximè vti coctionem faciat. Sic & in teriora purgat. Rimas pedum sanat in oleo cocta, & mixta refinæ. Semen eius lûborū dolori ex melle imponitur. Pythagoras Scillam in limine ianue suspensam, malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

De Staphide agria CAP. CCCII.

NOMINA.

Στάφις ἀγρία Græcis, herba Pedicularis & Pituitaria Latinis, officinis Staphisagria, Germanis *Bisnunnz* [Gallis *L'herbe au pontic.*] Pedicularis autem Pituitaria que Latinis à viribus quas habet, dicta est: erumpentibus enim è corpore pediculis ex oleo inuncta aduersatur, & commāducata feruore multam pituitam trahit.

FORMA.

Folia habet Labruscæ, incisuris diuisa, coliculos rectos, molles, nigrosque, flores Ifati similes, semen in vasculis viridibus similibus, Ciceri, triangulum, asperum, in nigro subrum, intus candidum, gustu acre. Hęc descriptio herbę huic cuius hic effigiem damus per omnia quadrat, floribus tantū exceptis, qui minimè Ifati similes sunt, neque in colore, neque in quantitate. Ifatis enim flores lutei sunt, & exigui, huius contra subcassii, ac multo maiores: vt hinc ferè suspicer eam herbam non esse quam veteres pingunt Staphida agriam. Ceterum cum proximè tamè ad picturam accedat,

ne

Staphis Agria.

TEMPVS.

Floret æstate.

TEMPERAMENTVM.

Quum vrēdi vim habeat Staphis agria, consequitur eandem in quarto ordine esse excafcientium & desiccantium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Fius grana quindecim si quis trita in aqua mulsā dederit, crassa per vomitum purgāt. Sed qui biberint ambulare debent. Quinetiam assiduè attendere oportet, & aquam mulsam potui dare, quod strangulationis pericula inferant, & fauces deurant. Trita eadem, & ex oleo inuncta, pediculatōni, pruriginī & scabiei auxiliatur. Plurimam cit pituitā commanducata. Decocta in aceto, dentium dolori, si ea coluātur, subuenit. Gingiuarum rheumatifinum sistit. Vlcerā oris, aphthas nominat, cum melle sanat. Miscetur præterea vrentibus malagmatis.

Aa v EX

neque viribus distet ad modū, inter Staphidis agrias species rectè à pleisque hodie herbariæ rei studiosis connumeratur. Folia enim fert plærunque septem, aliquādo etiā paucioribus incisuris diuisa, coliculos rectos, nigros, in folliculis herbaceis semen triquetrū, in nigro subrum, intus candidum gustu acre, ita vt illi omnes notæ demptis floribus, respondeant.

LOCVS.

Nascitur, Plinio auctore, in opacis, Ea cuius picturā exhibemus nūc passim in hortis plāatur.

EX GALENO.

Vehementer acrem obtinet facultatem, adeò vt ex capì
re purget pituitam, abstergátque valenter. Itaque ad sca-
biem accomodata est. Sed & vrendi vim aliquam habet.

EX PLINIO.

Nucleis eius ad purgationes vti non censuerim propter
incipientem strangulationem, nec ad pituitam oris siccan-
dam: fauces enim lædunt. Phthiriasi caput & reliquú cor-
pus liberant triti. Faciliùs admixta sandaracha. Item prur-
ritu & psoris. Ad dentium dolores decoquuntur in aceto.
Ad aurium vitia, rheumatismum gingiuarum, vlcera oris
manantia. Flos tritus in vino contra serpentes bibitur. Se-
men enim abdicaerim, propter nimiam vim odoris. Quidam
eam Pituitariam vocant, & plagis serpentium vtique il-
linunt. Item phthiriasi, qua Sylla dictator consumptus est.
Nascitur quoque in sanguine ipso hominis animalia exesura
corpus. Reficitur Staphidis agrias succo, cum oleo perú-
ctis corporibus. Hæc quidem in aceto decocta, etiam vestes
eo tædio liberat.

De Sefeli mafsiliensi. CAP. CCCIII.

NOMINA.

Σειλι τὸ μασσαλιωτικόν Græcis, Sefeli Mafsiliense Latinis
officinis Siler montanum dicitur. Semen tamen quod
à seplasiariis hoc nomine venditur, non Mafsiliensis, sed, si
amaritudinem respicias, Aethiopici, vel quod magis vero si-
mile est, Pelopoueciaci (neutrius enim integram imaginem
vidimus) Sefeli semen est: latius enim, odoratius, & carno-
sius Mafsiliensi existit. Germanis incognita hæc tenus plan-
ta fuit, ob id Sefel re et illam appellabunt.

FORMA.

Folia gerit Fœniculi, crassiora tamen. Caulem vegetio-
rem, umbellam Anetho similem in qua sementa est oblonga,
angulosum, & degustanti confestim acre: radicem longam,
& odoratam. Ex qua Dioscoridis delineatione satis constat
stirpem, cuius picturam damus, esse Sefeli Mafsiliense, quòd
huic nimirum, nulla prorsus nota reclamante, tota descri-
ptio

Sefeli Mafsiliense.

TEMPVS.

Floret æstate, & semem subinde producit.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & desiccet in secundo ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen & radix calefaciendi vim obtinent. Stranguriæ,
orthopnœæ, vteri suffocationibus & comitialibus pota me-
dentur. Menses & fœtus ex vtero ducunt. Interaneis omni-
bus profunt, & diutinas tussis fanant. Ipsum semen cù vi-
no potum coctioni cõfert, tormina discutit, & epialis febris
vtilis est. Ad arcenda in itinere frigora cum pipere &
vino bibitur. Datur capris aliisque quadrupedibus biben-
dum, vt partus iuuet.

EX GALENO.

Sefeli & radix & semē vsque adeò excalfacit, vt admo-
dum

prio suffragetur. Quid
multa? Dato etiã quod
singulæ illi nõ respon-
derent notæ, tamen cū
eas quas veteres Sefeli
attribuerunt facultates
obtrineat, citra omne pe-
riculum pro eo vsurpa-
retur.

LOCVS.

Optimū iuxta Maf-
siliam, teste Dioscoride,
Galliæ urbem nascitur:
vnde etiã cognominatū
est Mafsiliense. Proue-
nit autem aliis quoque
in locis calidioribus, &
nunc in plerisque Ger-
maniæ hortis, sed non
nisi satum & cultum.

dum vrinam mouere queat. Sed & tenuium est partium, vt & comitialibus, & orthopnoeis comperat.

EX PLINIO.

Prodest homini ad tussim veterē, rupta, conuulsa, in vino albo potum. Item opisthotonicis, & iecinorum vitiis, & torminibus, & strāgurię, duarū aut trium ligularū mēsurā. Sunt & folia vtilia, vt quæ partus adiuent etiam quadrupedū. Hoc maximē pasci dicuntur ceruæ pariturę. Illi tur & igni sacro. Multū in summo cibo coctionibus cōfert vel folio, vel semine. Quadrupedū quoque aluum fistit, siue tritum potui infusum, siue mandendo commanducatū ē fale. Boum morbis medetur, vel si contritum infunditur.

De Sanguisorba. CAP. CCCIIII.
NOMINA.

QVVM ignoraremus quo nomine stirpem hanc veteres Græci & Latini (si modo is cognita fuit) appellarent, maluimus interea vulgari vti nomenclatura, donec aliud certius nomen inuenerimus. E Latinis tamen esse iudicarem, si folia pusilla, pilosa, & rotunda obtineret. Nunc quum neque pusilla, neque pilosa, neque rotunda, sed mucronata esse videantur, certi statuere nihil possum. Sanguisorba verò dicta est hæc herba, non quòd vulneribus iniecta ferrum & spicula faciliè & citra sensum doloris exigat, vt nonnulli arbitrantur: id ipsum enim non posse mirifica quæ illi inest adstringendi facultas, abundè ostendit: sed potius quòd ei in sistendo sanguine vnde cunq; emanarit, mira admodum in sit efficacia, adeò vt hunc ipsum quasi absorbere videatur. Erroris autem huius nulla alia causa est, nisi quòd hanc stirpem multi cum ea quæ hodie Pimpinella vocatur, confundant: quæ certè propter caliditatem quæ obtinet haud exiguam, quandam etiam trahēdi facultatem habere videtur, adeò vt in fixa corpori extrahere faciliè queat. Quòd verò cum Pimpinella confuderint nō alio factū est nomine, quàm quòd huius folia proximè ad Pimpinellæ folia (quæ itidem vt hæc ferrata sunt) accedere videntur. Sed hæc confusio non caret errore, vt paulò post dicemus.

Ger

Germanis hæc herba *Kolbleskraut*, à capitellis quæ rufescētibus punctis maculata sunt, dicitur. Nōnulli etiā Germanorū *Bergots Bartlin* nominant. Quidam etiā à sistendo sanguine *Bluotkraut* [Bona pars Gallorū *Pimpelle* eam vocant.]

GENERA.

Duo sunt eius herbæ quæ Sanguisorba vocatur generā. Vna enim maioribus constat foliis ac longioribus, coliculis tamen tenuioribus, ideoq; ab hac foliorū formas, maior à nobis dicta est. Altera minoribus foliis, coliculis autē maioribus esse deprehenditur, quare ab ista foliorū effigie rectè minor appellari potest, vt inter eas aliquod discrimē esse hæbariæ rei studiosi hac ratione animaduertant.

FORMA.

Sanguisorba maior.

Sanguisorba minor.

Herba est à radice crassa & longa, statim foliosa, minor potissimū, coliculos habens plurimos rubentes, folia aspera, in

ra, in extremitatibus latè crenata & ferrata, in summo coliculorum capitella rubefcentibus punctis maculata, quæ si hiant flores exeunt herbacei, in medio croceam comam ostendentes.

LOCVS.

Nascuntur locis incultis, aridioribus, & soli expositis. Vnde iterum colligere licebit non esse Elatinem, vtcūque à facultatibus illius non discrepet, quòd Dioscoride & Plinio testibus, Elatine in cultis & segetibus proueniat.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Gustatibus adstrictione haud vulgarè ac viscositate herba præ se ferre videtur. Quapropter sicca admodum consistentiã nacta est, simulque corpora cõtrahere, & cõstringere potest: atque adeo emplasticam, eò quod glutinosa sit, facultatem obtinet.

VIRE S.

Ex iis quæ diximus abundè constat vtranz; Sanguisorbam in restringendis ac suppressendis sanguinis profluuiis esse efficacissimas, adeo vt nonnulli constanter asserat, eas etiam manibus gestatas sanguinem vndeunque manantē sistere posse. Experiencia certè compertum est, ad mulbre profluuium sanandū, nullum posse reperiri præsentius iis stirpibus præsidium. Glutinant etiam vulnera illarum folia, carcinomatisque & fistulis medētur. Generosum denique ac strenuum remedium easdem esse ad dysenterias, & reliquos vètris fluxus, si ex aqua aut vino bibātur, nemini non notum est. Quid multa? Elatines herbæ, cuius certè hæ duæ stirpes genus esse videntur, facultates habent. Quare toto cælo errant qui herbas has, vt suprà etiã cõmemoratum est, cum Pinpinella confundunt, quòd hæ ipsa arceris admodum sit & multū calida: illæ contrà sapore, haud secus atque Elatine, adstringente. Verùm nõ tantū differunt facultatibus, imò etiam odore, coloreque; foliorū, maxime verò florū diuersitate, vt quinis ex vtriusque herbæ picturæ collatione statim deprehendet.

Pimpinella nõ solū facultatibus, verū etiam forma à Sanguisorba diuersa.

DE

NOMINA.

Σκώλυμος Græcis, Carduus & Strobilus Latinis, Columellæ Cinara dicitur. Sunt qui hodie Arcocum corrupta voce nomenclant, primam vocis syllabam articuli vice præponentes. Alii paulò rectiùs Alcocalum vocant. Cocali siquidem nomine, nux pinea, cui Scolymi capitulum simile est, venit. Nunc vulgo herbariorum ab Articulo statium duabus interiectis literis Articoalus, aut expūcta vocali a, Articoclus, vel magis curtato, vt ferè sit, vocabulo, Articolus vel Articocha nuncupatur. Germani instar vulgi **Articocha**, nominabunt, aut **Strobildorn**, [Galli *Artichaut*] Strobilum autem Romani hanc stirpē non alia ratione dixerant, quàm quòd eius capitulū, vt diximus, stru-

ctili nucleorum serie pineam nucem referre videtur, Cinaram verò sunt qui appellatam putent, quòd fatū & cultū cineribus gaudeat. Alii à Cinara potius puella, quæ in eius speciei Carduum mutata est, dictā esse volunt.

Scolymus.

FORMA.

Folia habet Chamæleotis, & spinæ albæ vocatæ similia, nigriora tamen ac crassiora. Caulē emittit oblongū, foliosum, in quo capitulū spinosum. Radicē verò nigram

gram & crassam. Hæc Dioscorides. Cæterum caput eius & vertex in squarofum extuberat globum, corticofis vnguibz turgentem, spicisq; squamatim coagmentatum, quorum orbis exterior vires, interior niueo candore nitescit. Flos purpureo rutilat colore, qui tandem euanescit in pappos. Caput vetustate tandem disilirit in corticeas laminas, semen ostendens Cnici figura. Nos tamen integrâ Scholy mi faciem ac picturam hoc tempore dare non potuimus, quòd primo anno fructum suum non ostendat. Curabimus autem alio tempore vt studiosi integrâ eius habeant picturam.

LOCVS.

Nusquam, quod sciam, in Germania prouenit Cinara, nisi sata & culta. Quare Scolymus qui in hortis colitur & plantatur, verè Cinara existit. Quod ideò monendum esse duximus, quia inter Græcos esse constat, vt est Paulus & Aëtius, qui Scolymum à Cinara discriminant. Nō est autem aliud inter eas stirpes discriminem, quàm quòd Scolymus ferus est & syluester, Cinara verò domita cultu, ideòq; à nonnullis Carduus altilis nominatur.

TEMPVS.

Quum Solstitium æstiuum agitur, Scolymi flos erumpit, Hesiòdo in lib. 2. cui titulus Opera & dies, teste, qui ea florente cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, virosq; in coitum pigerrimos, capite, genibus, ac toto corpore præ Sirii æstu arefcentibus, scribit.

TEMPERAMENTVM.

Quæ secundum qualitatem editur actio, calidum in secundo ordine completo, aut tertio incipiente, medicamentum indicat, sicum verò in secundo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix Scholy mi illita graueolentiam alarum, & totius corporis emendat. Item si decocta in vino bibatur. Vrinam etiam copiosam foetidamque pellit. Herba cum Recens nascitur tenerescitve, asparagorum modo in olera transit.

EX GALENO.

Scholy mi radix copiosam urinam graueolentem elicit, si quis

quis eam in vino costam bibat: ideòq; graueolentiam sanat, tum alarum, tum totius corporis. Atque hoc sanè medicamentò ex tota inest essentia, vtpote eius succo existente purgatorio. Et in libro secundo de alimentorum facultatibus, Praui succi edulium est Cinara, præcipuè cum iam durior euaserit: tum enim biliosi humoris copia abundat, totaque eius substantia durior existit, adeoque vt ex ipsa melancholicus, ex succo verò eius tenuis & biliosus humor producat. Proinde costam edere præstiterit adiecto coriandro, dein ex oleo, garo, vinoque sumatur. Si tamen in Patina aut sartagine ad eum præparetur, absque iis comedatur. Platrique enim sic eius veluti cacumina comedant, quæ spodylos nominant.

EX PLINIO.

Vrinam ciere Scolymum præcipuè traditur. Sanare lichenas & lepras ex aceto. Venerem stimulare in vino, Hesiòdo & Alcaeo testibus, qui florente ea cicadas acerrimi cantus esse, & mulieres libidinis audissimas, virosq; in coitum pigerrimos scripsere, velut prouidentia naturæ hoc adiumentum tunc valentissimo. Item graueolentiam alarum emendat radicis emedullatæ vncia, in vini falerni heminis tribus decocta ad tertias, & à balneo ieiuno, itemq; post cibum cyathis singulis pota. Mirum est, quod Xenocrates promittit experimento, vitium id ex alis per urinam effluere.

De Sphatula foetida. CAP. CCCVI.

NOMINA.

HERBA quam Officinæ Sphatulam foetidam vocat, quòd grauem ex halet odorem, quomodo veteribus sit appellata nondum certò scire possum. Nomen quidem ipsum Xiphii seu Gladioli speciem esse docet: Sphata siquidem Latinis gladium significat. Non esse autem Xiphium radix eius euidenter admodum ostendit, quæ non est bulbofa, nec gemina, ita vt altera alteri infideat, sed capillamentis fibrata. Neque etiam Sparganium esse partim folia eius, quæ in terram non procumbunt, partim etiam semina, quæ non in pilulis, sed folliculis aut siliquis profert. Non vide-

Bb tur

Scolymus
hortensis
propriè
Cinaradi
citur.

tur etiam esse Xyris, quòd illa radicem habeat longam & rufam, Sphatula verò fœtida nec longam nec rufam, sed rotundam, albam & capillatam. Tamen quicquid sit genti lem iis esse foliorum similitudine constat. Germani eam **Uvandleuskraut**, à necandis cimicibus appellant. [Galli *Sphatule puante*.]

FORMA.

Sphatula fœtida.

Folia Iridi similia habet minora tamen & angustiora. Caulem ex se mittit, in cuius summo folliculos aut siliquas Pœoniæ, fœminæ non dissimiles profert, quibus dehiscensibus semen in iis apparet rotundum & rubrum. Radicem obtinet capillamentis multis fibratam.

LOCVS.

Circa sepes & dumeta nascitur, frequens in Italia, nusquam tamen in Germania, quod sciam, nisi fata prouenit.

TEMPVS.

Fructum seu siliquas suas autumnò profert, ac subinde in iis, vbi dehiscunt, semen ostendit.

TEMPERAMENTVM.

Vehementer acrem qualitatem obtinet, adeò vt gustata, fauces quasi vrere videatur. Proinde calidam & siccam admodum esse constat.

VI

VIRES.

Non multùm à Staphidis agricæ viribus abesse apparet: valenter enim abstergit. Hinc ad scabiem, eius potissimùm succus abigendam utilis est. Surculos etiam & spicula, perinde atque Xiphium & Xyris, sine dolore extrahit. Cimices quoque necat atque fugat.

ADNOTATIO.

Sphatula fœtida cum Xyride magis conuenit.

De Trichomane. CAP. CCCVII.

NOMINA.

Tριχομανης Græcè, Trichomanes, Capillaris Latinè vocatur. Officinis Polytrichon falsò dicitur: id enim no-

*Polytrichō
Officina-
rum.*

minus Adianto herbæ, quam hodie Capillum Veneris vocant, Dioscoride & veteribus alius testibus, debetur. Germanicè **Uyidertoß**, oder **Abthou** [Gallis *Polytrichon* ou *Polytrichon*] appellatur. Trichomanes autem à facultate sua Græci nominauerunt, quòd scilicet fluentem capillum expleat, & subnasci faciat: *μανης* enim ea gens rarum vocant, *τριχη* autem capillum. Hoc etiam nomine Capillarem Latini dixerunt.

FORMA.

Trichomanes.

Filici simile est Trichomanes, paruum admodum. Ex vtraque parte Bb ij ordi

ordine quodam folia habet tenuia, Lentis figura, contraria inuicem, in ramulis tenuibus, splendescentibus, subnigris & austeris. Cuius equidem descriptionis notæ omnes, nulla penitus reclamante, herbæ illi quam hodie officinæ Polytrichon vocant, pulchrè quadrant. Siquidem canaliculis iunceis, quincuncialibus, à radice statim penè foliatis constat, foliis rotundis lepticulæ forma, aduersis inter se pediculis, ramulis subnigris & nitentibus, sine flore, sine femine.

LOCVS.

Nascitur in palustribus atque ymbrosis locis, humentibus muris, & iuxta fontes, haud secus atque Adiantum.

TEMPVS.

Capitur æstate & autumnii initio.

TEMPERAMENTVM.

Trichomanes in caliditate quidem & frigiditate symmetrum est, verùm desiccatur, extenuatur & digerit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eadem potest quæ Adiantū. Cùm itaque Adiantū aliunde in Germaniam sit deportandum, & Trichomanes passim proueniat, licebit hoc in alterius inopia uti. Et consultius multò ut Trichomane utatur Officinæ, quàm Adianto adulterino. Prodest igitur Trichomanis decoctum potū asthmaticis, dyspnoicis, felle suffusis, lienosis, vrinæ quæ difficultatibus. Calculos frangit. Aluum sistit. Venenatorum moribus, & stomachi fluxionibus in vino potū medetur. Menses & secundas ducit, sanguinis autè reiectiones sistit. Crudū illinitur venenatorum morsibus. Alopecias explet, strumas dissicit. Furfures & achores cum lixiuio exterit. Cum ladano, myrtino, susino, aut hyssopo & vino capillos desucentes continet. Decoctum etiam eius cū lixiuio & vino si eo abstergantur, idem potest.

EX GALENO.

Alopecias densat, & strumas & abscessus discutit, lapideæ quæ frangit potum. Viscosorum crassorum quæ ex thorace pulmone quæ excreationibus non mediocriter confert. Venis profluuium sistit, nullam tamen manifestam caliditatem

tem affert, sicut nec frigiditatem.

EX PLINIO.

Calculos è corpore mirè pellit, frangitque; utique nigrū. Qua de causa potius quàm quod in saxis nasceretur, & à nostris Saxifragū appellatum crediderim. Bibitur è vino quantum terni decerpere digiti. Vrinam cient. Serpentiū & araneorum venenis resistunt. In vino decocti aluum sistunt. Capitis dolores corona ex iis sedat. Cōtra scolopendriæ morsus illinuntur, crebrò auferendi ne pereant. Hoc & in alopecias. Strumas discutunt, furfuresque in facie, & capitis manantia vlcera, Decoctum ex his prodest suspiriosis, & icterici, & lieni, & felle suffusis, & hydropticis. Stranguriæ illinuntur, & renibus cum Absinthio. Secundas cient & menstrua. Sanguinem sistunt ex aceto, aut Rubi succo poti. Infantes quoque vlcerati perunguntur ex iis cum rosaceo & vino prius. Folium in vrina pueri impubis, tritum quidem cum aphronitro, & illitum ventri mulierum, ne rugosus fiat, præstare dicitur. Perdices & gallinæcos pugnaciores fieri putant, in cibum eorum additis, pecori quæ esse utilissimos.

De Teli. CAP. CCCVIII.

NOMINA.

Τῆλις, κεραιτὶς ἀγέκερος, Βούκερος Græcis, Fænum græcum Latinis: Officinæ gentium nomē retinuerunt: Germanis **Böchsbozn**, oder **Ikuebozn**. [Gallis *Senegrè*, ou *Fenugrec*] dicitur. Magna græcarum appellationum pars à si liquarunquas producit figura desumpta est: hæ enim corniculis similes existunt. Hinc Cératis à cornu simpliciter dici cæpit: κίρας enim Græcis cornu est. Aegoceros autem à caprini cornu similitudine, quemadmodum à bubuli Buceris: quod sanè nomen Theophrastus libro quarto de historia plantarum illi imposuit. Cùm itaque corniculis similes habeat siliquas, factum est ut illam Columella simpliciter Siliquam nominauerit. Plinius Siliicam, Varro Siliulam.

Bb iij FOR

FORMA.

Foeniculum.

TEMPERAMENTVM.

Fœnumgræcum calidum est secundi ordinis, desiccatur primo.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Molliendi & disiciendi facultatem habet Fœnogræci farina. Facit ad inflammationes quæ intus forisque sunt si cum aqua mulsâ decocta trita illinatur. Liencem cum nitro & aceto subacta & ihlta minuit. Decoctum eius in seculo ad muliebria mala, quæcunque per inflammationes aut præclusiones consistunt, vtile est. Expressus Fœnogræci in aqua decocti succus, capillos, surfures & achores exterit. Cum anserino adipe pessi vice apponitur, loca quæ iuxta vterum sunt emolliens & relaxans. Viride cum aceto imbecillis & exulceratis locis prodest. Decoctum eius aduersus tenesmos,

&

& grauiter olentia dysentericorum excrementa confert. Oleum eius cum myrtino capillos & in genitalibus cicatrices abstergit.

EX GALENO.

Fœnumgræcum feruentes inflammationes irritat. Quæ verò minus sunt calidæ, & magis duræ, eas digerendo curat.

EX AETIO.

Fœnumgræcum habet etiam abstergendi vires. Variis modis comeditur, sed copiosius sumptum caput tentat. At cremor decocti Fœnogræci cum modico melle exhibitus, omnes deprauatos intestinorum humores educit. Permodicum esse oportet quod permiscetur mel ne erodat. In diuturnis verò doloribus qui sine febris thoracem infestant, pingues simul palmulæ elixantur, inde succo expresso mellique admixto suppositis carbonibus rursus decoquuntur vique ad congruam consistentiâ. Datur id diu ante cibum, obseruarique oportet ne iis exhibeatur quibus facile caput dolet; palmulæ enim capiti infestæ sunt.

EX PLINIO.

Vis eius ficcare, mollire, dissoluere. Succus decocti fœminarum pluribus malis subuenit: siue duritia, siue tumor, siue contractio sit vuluæ, fouetur, insidant. Infusum quoque prodest. Furfures in facie extenuat. Spleni addito nitro decoctum & impositum medetur. Item ex aceto. Sic iecinori decoctum. Diocles difficile parientibus semen eius dedit acetabuli mensura tritum in nouem cyathis sape ad tertias partes bibere, ut qui biberet in calida lauarentur. Et in balneo sudatibus dimidium ex relicto iterum dedit, mox à balneo reliquum, pro summo auxilio. Farinam Fœnogræci cum hordeo aut lini semine decoctam aqua mulsâ contra vuluæ cruciatum subiecit. Itemque imposuit imo ventri. Lepras, lentiginis, sulphuris pari portione mista farina curauit, nitro autè preparata cute, sepius die illinens, perungique præcipiens. Theodoros Fœnogræco miscuit quartam partem purgati Nasturtii acerrimo aceto ad lepras. Damion Fœnogræci semen acetabuli dimidia mensura cum sape & aqua nouem

Bb iij uem

uem cyathis ad menses ciendos dedit potu. Nec dubitatur quin decoctum eius vtilissimum fir vuluis, interaneisque exulceratis, sicuti semen articulis atque præcordiis. Si verò cum Malua decoquatur, postea addito mulso potus, ante cetera vuluis interaneisque laudatur: quippe cum vapor quoque decocti plurimum possit. Alarum etiam graueolentiam decoctum Fœnogræci semen emendat. Farina porrigines capitis furfuresque cum vino & nitro celeriter tollit. In hydromelite autem decocta addita axungia genitalibus medetur. Item parotidi, podagræ, chragræ, articulis, carnibusque quæ recedunt ab ossibus. Aceto verò subacta luxatis. Illinitur & lien decoctæ in aceto, & mel tantum. Carcinomata, subacta ex vino purgat, mox addi to melle perfanat. Sumitur & sorbitio è farina ad pectus exulceratum, longamque tussim. Diu decoquitur donec amaritudo desinat, postea mel additur.

ADNOTATIO.

Fanugracum corruptè, vulgus per S, loco F, Senegrec.

De Telephio. CAP. CCCIX.

NOMINA.

Tηλεφίον, ἢ ἀνίζων ἀγρίον Græcis, Telephium & Illecebra Latinis, officinis & vulgo Crassula maior appellatur. Sunt qui Fabam crassam, à foliorum quam cū faba habet similitudine, nominent. Germanis *Uvundkraut*, *Knabentkraut*, *Fotzyvvang*, *Fotzyvein*, [Gallis quibusdam *Grassete*, Alijs *Orpin*, Alijs *Chicotrim*] dicitur. Telephium verò dictum est, quod vlceribus malignis & deploratis, quibus Telephus Mysiæ rex ab Achille vulseratus conuenit, quæ eam etiã ob rem Telephia vocantur, auxilietur.

GENERA.

Dioscorides duo genera facit. Vnũ floribus albis, quod nobis Telephium album nominare placuit, Germanicè *Uvundkraut das vreibl*. Alterum floribus luteis, quod Norimbergæ me vidisse memini. Damus pro illo Telephiũ purpurascens floribus emicans, quod ad differentiã prio-

ris

ris Telephium purpurascens appellare volumus. Germani eè *Uvundkraut das memle*. Præter flores qui in primo cã didi sunt, in hoc autem purpurascens, foliorum etiã colore differunt, qui in cãdido viridis & herbaceus existit, in purpurascens autem paulò pallidior. Cætera omnia in iis similia apparent, folia potissimũ, quæ fabacea prorsus sunt, nisi quòd pinguiora, & crassiora existunt.

FORMA.

Telephium album.

Telephium purpurascens.

Folij & caule Portulacæ similis herba Telephium. Alas binas in singulis foliorũ geniculis inherentes habet. Ramuli à radice seni stæpente prodeant, referti folijs cœruleis, crassis, glutinosis carnosis: flores illi lutei, vel albi, vel purpurascens: radix ima (quod Dioscorides omisit) innumeris tuberibus scatet. Non est autem cur diuersum Tele-

Bb v phi

phiū hoc nomine ab ea herba, quā herbarii hodie crassulā maiorem nominant, suspicemur, cū omnes reliquæ notæ à Dioscoride commemoratæ, illi adamusim conueniāt. Et solenne certè est Dioscoridi vt multas notas, in his potissimum herbis quas ipse non vidit, atque ad eò ex aliorum fide pingit, easque maximè quidem necessarias omittat, & silentio transeat. Quibus etiam accedit locus natalis, & facultates Telephii, quæ eadem sunt cum iis quas Crassulæ maiori recentes herbarii adscribunt. Sunt qui alterum acetabulum esse putent, quorum sanè sententiam non admodum absurdam esse iudico.

LOCVS.

Nascitur, inter vites, locis cultis, humidis.

TEMPVS.

Vere statim profilit, Iulio autem & augusto mensibus floret.

TEMPERAMENTVM.

Telephium exiecat ordine secūdo intenso, aut certè principio tertii, non tamen insigniter calida, verū in hoc forsitan quispiam ipsum primi esse ordinis censet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia senis horis illita, albas vitiligines sanant: sed oportet postea hordeacea farina illinere locum. Quinetiam alphas tollunt cum aceto in sole inuncta. Sed vbi inaruerint, absterguntur.

EX GALENO.

Telephium detergendi & exiccandi facultate est præditū: proinde ad putrida vlcera conuenit, & leucas & alphas cum aceto sanat.

EX PLINIO.

Illinitur lentigini, & cum maruit teritur. Illinitur & vitiligini, ternis ferè mēsis senis horis noctis aut diei, postea farina hordeacea illinitur. Medetur & vulneribus & fistulis

APPENDIX.

Recentiores herbarii sua Crassula maiori in curādis vulneribus, & sistendo sanguinis profluo vtuntur, vt eandē esse cum Telephio vel hoc saltē nomine nemo dubitare debeat.

beat. Magnam autem efficaciam habere in internis potissimum vulneribus & vlcibus, mirificèque herniosis, pdesse iidem tradunt.

ADNOTATIO

Telephium pingit vulgo Gallorum Orpin dictam herbam, in qua tamen quadam desiderantur.

De Trinitatis Herba. CAP. CCCX.

NOMINA.

QVO nomine priuatim planta hæc Cræcis aut Latinis appellata sit medicis, ignorare me fateor. Cōstat tamen Violæ inodoræ genus esse, & mea quidem sententia Iouis florem. Vulgus à triplici colore floris, herbam Trinitatis nominat. Sunt qui laceam, & herbam clauellatam appellant. Germani Dreyfeltigheyt bluomen, & Freyscham lraut, [Galli Herbe de la Trinité ou pensee] vocant.

Herba Trinitatis.

FORMA.

Herba hæc folio est initio rotundo, per ambitum serrato, processu temporis oblongiore, cauliculo triângulo, itus cauo, leuiter striato, & interuallis geniculato: prodeūtibz ex alarū sinu pediculis lōgis, in quibus sumatim elucēt flores figura & specie violarum purpurearum, superiore parte pupurei, in medio candidi, inferiori verò lutei, radiis qui

busdam nigris distincti. Quibus decidentibus semina protuberant.

LOCVS.

Sua sponte in aruis interdum provenit. In hortis tamen vt plurimum plantatur, speciosiorq; nascitur.

TEMPVS.

Vere viola hæc post purpuream emicat, & tota æstate floret.

TEMPERAMENTVM.

Herba in gustu lentorem quandam, atque modicã acrimoniã seu mordacitatẽ præ se fert, atque adeo à Simphyti temperamento non admodũ abesse videtur, id quod etiã ex facultatibus quas illi recentiores tribuunt faciliẽ deprehenditur. Calida itaque & sicca est.

VIREs.

Quum acrimoniã ratione incidendi vim quampiã habeat, ideo rectẽ recentiores asthmaticis, pulmonisq; phlegmonibus prodesse tradunt: collectum siquidẽ in thorace & pulmone pus expurgare potest. Hac ratione puerorũ etiã comitialibus morbis auxilio esse solet. Cæterũ nõ parũ ad pruritus & scabiẽ cõfert, omniaq; cutis vitia emẽdat, idq; mediocri acrimoniã & siccitate ratione. Vlcera etiam, quia viscositatem obtinet glutinare, potest.

ADNOTATIO.

Herba trinitatis nobis Pensee.

De Teutlo. CAP. CCCXI.

NOMINA.

Tιωτορ, ή σιωτορ Cræcis. Beta Latinis, appellatur. Germanis *ϑangolt*, oder *Pieffen*. [Gallis *Porrée*. *Bette Reparee*, *lotte*.] *σιωτορ* autẽ Græci ab impulsu nominantur: etenim cultus ratione quadã in terementũ capesit arboris, neque vlli hortensium latitudo foliorum maior. Betae nomẽ sibi adsciunt, quoniam figuram s litteræ græcæ dum semine turget, referre videtur. Nam summitatem in cacumine reflexam obtinet. Id quod testatũ nobis reliquit Lucius Columella in suo carmine de cultu hortorum ita canens.

Nomi

Nomine tum graio, cen litera proxima prima,
Pangitur in cera docti mucrone magistri:
Sic & humo pingui ferratæ cuspidis iclu
Deprimitur, folio viridis pede candida Beta.

GENERA.

Eius à colore omnes duo genera faciunt, candidã & nigram. Candida alio nomine Sicula, vt Theophrastus libro octauo de historia plantarum, & Plinius libro decimono, cap. octauo, memoriã prodiderunt, appellatur. Et nũc extrita litera vna ferẽ omnibus nostri seculi medicis Sicla nominatur. Germanice *vveisser ϑangolt*. Nigra ad atrum videtur tendere colorem, & à Germanis *roter ϑangolt* vocatur.

Candida
Beta.

Nigra
Beta.
Sicla.

FORMA.

Beta candida.

Beta nigra.

Gau-

Caulem habet striatum, bicubitalē, folium ferè Atriplicis, flores exiguos luteos, semen in caulibus copiosum: radice vnicā in longum protēsam, è cuius lateribus aliæ, modò singulæ, modò binæ, nonnunquam ternæ funduntur, fibris multis refertæ.

LOCVS.

In hortis passim & cultis nascuntur locis Betæ.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus floribus & semine turgent.

TEMPERAMENTVM.

Nitrosa qualitate particeps est. Nigra tamen adstrictio nis quippiam adiunctum habet, & magis in radice quā in aliis partibus. Simeon Sethi calidā & sicca esse in tertio ordine asserit.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Nigra Beta cum Lente cocta aluum efficacius cohibet, multòque magis radix. Cācida aluo utilis est. Vtraque verò propter nitrosam vim quā habet mali succi est. Vnde succus earum cum melle naribus inditus caput purgat. Aurium etiam doloribus auxiliatur. Decoctum radicū & foliorū furfures & lendes deterget. Perniones fotu mitigat. Crudis foliis alphas nitro prius perfrictos, alopecias pruriētes, atque depascentia vlcera illini prodest. Cocta exanthematis, erisipelatis, & ambustis medetur.

EX GALENO.

Beta nitrosæ facultatis est particeps, quia tū extergit, tū digerit, & per nares purgat. Cæterum cocta nitrositatem omnē exiit, sitque facultatis phlegmonis aduersæ, leuiter discutientis. Porrò ad detergendum digerendumque validior est Beta alba. Nam nigra adiunctum habet quippiam adstrictionis, & magis in radice quā in aliis partibus. Betæ itaque absterforius inesse succus conspicitur, adeò vt aluū ad excretionem extimulet, & nonnunquam stomachū demordeat, præsertim iis quibus ille sensilior obtigit: eoque largius commansa, stomachum infestat. Huius ceu aliorū olerum, exigua est alimonia. Iecoris obstructionibus, quā Malua, aptius accommodatur, magis autem vbi cū Sinapi

estur,

estur, aut aceto. Lienosos item, similiter māducata, mirificè iuuat.

EX PLINIO.

Nec Beta sine remedio est vtraque: siue cācida, siue nigra radix recēs & madefacta, suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Cācida Beta cocta, & cum Allio crudo sumpta, contra tineas. Nigræ radices ita in aqua coctæ, pruriginē tollunt, atque in torū efficacior esse traditur nigra. Succus eius capitis dolores veteres & vertigines, item sonitū aurīū sedat, infusus iis. Ciet vrinā. Medetur dysentericis iniecta, & morbo regio. Dolores quoque dentīū sedat illitus succus. Et contra serpentiū ictus valet, sed huius radicis duntaxat expressus. Ipsa verò decocta, pernionibus occurrit. Albæ succus epiphoras sedat, frōte illita. A luminis paucò admixto, ignem factū. Sine oleo trita licet, adustis medetur. Et contra eruptiones papularum cocta. Eadem contra vlcera quæ serpunt. Illinitur & alopecias cruda: Et vlcerebus quæ in capite manāt. Succus eius cū melle naribus inditus, caput purgat. Coquitur & lenticula addito aceto, vt ventrē molliat. Validiùs cocta, fluctuationes stomachi sistit & ventris.

EX SIMEONE SETHI.

Eius succus mediocriter abstergit. Hic etiā ventrem ad effluxum proritat, & stomachū aliquando vellicat, eorum præsertim qui hunc valde sensibilem obtinent. Quapropter edulium est stomacho infestum, si plurimum comedatur. Exiguum est eius alimentum, sicut cæterorum olerum. Vtriusque verò est ad iecoris obstructiones cū aceto comesta. Pari modo si edatur, & lienis obstructionibus bonū fit medicamentum. Constat autem Beta ex cōtrariis facultatibus. Succus enim eius calidus est, ventrem constringit, & sitim affert. Eius verò corpus crassarum partium, flatuosum, cōcoctū difficile & frigidum, ventremque sistit, maximè si qua in aqua coctum est, subinde abiciatur.

DE-

De Tinctorio flore. CAP. CCCXII.

NOMINA.

AN herba hæc veteribus cognita fuerit nondum compertum habemus: quapropter ad germanicam alludentes appellatione, Tinctorium florem interim dum certius nomen nacti fuerimus, nominabimus. Germani **Bilb oder Streich oder Ferbluemen**, quod florum illius in tingendis libris & aliis quibusdam vsus sit, nuncupant. Sunt qui **Ackerpfrimmen** vocant. [Galli *Herbe à iainir.*]

Tinctorius flos.

Floret Iunio & Iulio mensibus, atque deinceps semina profert.

TEMPERAMENTVM.

Amara est haud aliter quam Genista, vt calefacere illam & ficcare in altero ordine sit euidentissimum.

VIRES.

FORMA.

Genistæ non admodum dissimilis est hæc herba: ramos enim herbaceos, vt illa habet, ac scabros, folia tamen paulò longiora & latiora, ad Hyslopi ferè formam accedentia: florem luteû, Piso similem: semen in siliquis Lenticulæ haud ad simile: radicem planè ligneam.

LOCVS.

Prouenit locis altis, in cultis & aridis, atque pratis nonnullis.

TEMPVS.

VIRES.

Vt forma & temperamento Genistæ similis est, sic etiam facultatibus haud dubiè eidem responderet. Has igitur suo loco reperies.

De Tordylo. CAP. CCCXIII.

NOMINA.

Tὀρδύλον, ἢ τὸρδύλιον, ἢ σίσει κρητικῆς Græcis: Tordylon & Tordylion, & Sefeli Creticum Latinis, Paulus Gordylion appellat. Germanis **Beervvurtz** [Gallis *Sefeli*] dicitur, vt supra in capite de Dauco quoque diximus. Nam cum Dauci semen hirsutum sit, vt cunq; cætera respondeat, hoc verò minimè: non est cur Daucum esse credamus.

FORMA.

Fruticosa est herbula, semen habens rotundum, geminatum, clypeo simile, subacre & odoratum. Quæ sanè omnes notæ huic herbæ, quæ à Germanis **Beervvurtz** dicitur, respondent: vt eius pictura, quam in capite de Dauco reperies, abundè docet. Hanc autem propter radicum similitudinem, inter Daucorum effigies habere locum voluimus.

LOCVS.

Nascitur in Amano Ciliciæ monte. In multis etiam Germaniæ nostræ locis copiosissimè prouenit.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Calfacit & exiccat, vt ex facultatibus eius abundè colligere licet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Potum eius semen contra vrinæ difficultatem, & ducentis mensibus prodest. Succus verò caulis seminisque adhuc virentis, trium obolorum pondere haustus decem diebus in passo, nephriticos sanat. Efficax etiam radix: cum melle siquidem linctâ, quæ in thorace sunt educit.

EX PAVLO.

Gordylon alii Sefelli appellant, vrinæ & mensibus du-

Cc cendis

cendis habile. Radix ipsius ex melle linctâ, quæ in thorace hærent educit.

EX PLINIO.

Combusta potu ciet menses, & pectoris excreationes, efficaciore etiamnum radice. Succus eius ternis obolis hau-
stus renes sanat. Additur radix eius & in malagmata.

De *Tithymalis*. CAP. CCCXIII.

NOMINA.

Tιθυμᾶλος, ἢ τιθυμᾶλον Græcis, Lactaria herba, & Lactu-
ca caprina aut marina Latinis, barbaris & officinis
Esula, Germanis *vvollfs milch* [Gallis *Esperge, ou herbe à*
lait] dicitur. Lactariam autem herbam communi appella-
tione, ob commune omnibus lac, vniuersum hoc genus vo-
cauerunt. Lactucam verò ob eandem causam, quia scilicet ex
hac herba haud secus atq; ex Lactuca secta lac fluit.

Capri-
nam, quòd capræ Tithy-
malis vescantur.

GENERA.

Septem sunt, Diosco-
ride & aliis veteribus te-
stibus, Tithymalorum
genera. Primus Chara-
cias, id est, vallis dicitur,
quòd vallis septisq;
muniendis idoneus sit.
Secundus Myrsinites, à
Myrti foliorum figura:
aut à nucibus, quibus
similem fert fructum,
Caryites nominatur.
Hunc fructum sunt qui
Nucem vomicam, Ger-
manis *Ikronaglin* voca-
tam, esse putent. Tertius
Paralius, id est, marinus,
quòd in martimis nasci-
tur, appellatur. Quartus
Helio

Tithymalus Helioscopius.

Helioscopius, hoc est, solisequus, quia eius coma ad solis cur-
sum circumagitur, nominatur. Germanicè *Sönen vuen-*
dede vvollfs milch vocari potest. Aliis nominatur *gros*
vvollfs milch, Quintus Cyparissias à Cupressi similitudi-
ne nuncupatur. Germanicè *Lypressene vvollfs milch* no-
minari potest. Sextus Dendroudes, à ramorum copia dicitur.
Septimus Platyphyllos, id est, latifolius, à latitudine fo-
liorum nominatur. Germanicè *Breytletterte vvollfs-*
milch, alij *gros Teuffels milch* vocant. Nos ex iis generi-
bus tria tantum depicta damus, quòd reliqua videre non-
dum nobis licuerit. Proferent fortè alij longè plura.

FORMA.

Tithymalus Cyparissias. *Tithymalus Platyphyllos.*

Nos ea tantum genera quorum picturas exhibemus, o-
missis, aliis, describemus. Helioscopius itaque Portulacæ si-
C*ij* milia

milia folia obrinet, tenuiora tamen atque rotundiora. Ramos autem à radice prodeuntes quatuor aut quinque mitit, dodrantes, tenues & rubentes, copioso lactis liquore plenos. Caput huic est Anetho simile, & semen veluti in capitulis inclusum. Circunagitur huius coma cum sole, vnde & Helioscopii nomen accepit. Cyparissias caulem emittit dodrantalem, aut maiorem, subrubrum, ex quo geminat folia Pini similitudine, teneriora tamen ac tenuiora. Et in vniuersum Pino nuper natæ similis est, vnde & nomen traxit. Abundat hæc etiam succo candido. Platyphyllos Verbasco similis est, longioraq; reliquis folia habet.

LOCVS.

Helioscopius in rudibus potissimum, & circa oppida nascitur. Cyparissias in campestribus frequentissimus occurrit. Platyphyllos verò in syluis.

TEMPVS.

Semen Tithymalorum Autumno legitur, succus verò in cipientie pomorum lanugine.

TEMPERAMENTVM.

Vincentem habent acrem calidamq; facultatem, inest verò & amaritas. Ex quarto itaque calefacientium sunt ordine, & valenter desiccant.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet Characiæ liquor lacteus aluum per inferna purgandi, pituitam & bilem ducens, duorum obolorum pondere ex posca sumptus. Cum melicrato autè vomitum cit. Appetente vindemia lacteus colligitur liquor. Depilat liquor hic recens ex oleo in sole inunctus, renascentesque flauos & exiles efficit, tandemq; omnes destruit. Cauernis dentium inditur, leuatq; dolores: sed cera dentes oblinendi, ne effluens fauces aut linguam vitiet. Idem inunctus myrmecias, acrochordonas, thymos & impetigines tollit. Valet etiam aduersus pterygia, carbunculos, phagedænas, gangrænas, fistulasque. Semen & folia eadem lacteo succo præstant, dimidii acetabuli pondere pota. Radix drachmæ pondere eam hydromelite insparfa & pota per inferna purgat. Decocta cum aceto, colluto ore, dentium dolori auxiliatur. Helioscopius eandem priori vim habet, non tamen vsque adeo

intem

intensam. Nec diuersam facultatem obtinent Cyparissias & Platyphyllos.

EX GALENO.

Validissimus Tithymalorū liquor est. Secundum locum tenet semen & folia. Sed & radix earundem facultatū particeps est, sed non ex æquo. Sanè ipsa cum aceto decocta dolores dentium sanat, maximè qui illis erosio proueniunt. At liquores vt qui valentiorè vim habeant, in foramina quidè ipsa dentium induntur. Cæterum si aliam corporis partem contigerint, continuò adurunt, vlcérantq;: quapropter foris illis cera circumlinitur. Sic pilos quoq; succus inunctus tollit. Porro quum vehementior sit, oleo miscetur: & si id sæpe fiat, tandem prorsus radices pilorum adustæ corripentur, corpusq; depile reddetur. Eadem facultate myrmecias, acrochordonas, pterygia & thymos auferunt, detergentq; lichenas & psoras, quia scilicet abstergèdi illis facultas inest, propter amaritudinem. Præterea vlcèrū phagedænica, anthracode & gangrænæde, quia valenter calefaciunt & abstergunt, si in tempore & moderatè quis vratur, iuuare poterunt. Verumenimverò & fistularum callos, eadem facultate adimunt. Porro hæc omnia genere quidem similiter, imbecillius tamen & folia & fructus præstare possunt. Quibus sanè & ad pisces in aqua stagnali capiendos vt assolènt. Celerrimè nanque ab illis in vertiginem acti, ac semimortui redditi, ad aquæ superficiem feruntur. Cæterum quum septem sint eorum genera, valentissimus est què Characiæ nominant, & Myrmecias, & qui in petris nascitur ad modū arboris: deinceps qui Verbasco adsimilis est, & Cyparissias: post Paralium, denique Helioscopius. Proportione verò comprehensæ illorum facultatis & cinis & lixiuium erit.

EX PLINIO.

Tradunt toties purgari hydropicos fico sumpta, quot guttas lactis Characiæ exceperit. Est & semen in vsu cum melle decoctum ad cataportia soluendæ alui gratia. Semen & dentium cauis cera includitur. Colluuntur & dentes succo radicis decoctæ in vino, aut oleo. Illinunt & lichenas succo, bibuntq; cum vt purgèt vomitiones, & aluo soluta, aliàs stomacho inutilem. Trahit pituitam sale adiecto in potu,

Cc iij bilem

bilem aphronitro. Si per aliu purgari libeat, in posca: si vomitione, in passo aut aqua mulsa. Media potio tribus obolis constat. Ficos à cibo sumpsisse melius est. Fauces vrit leniter. Est enim tam feruentis naturæ, vt per se extrà corpori impositum, pustulas ignium modo faciat, & pro caustico in vsu sit. Helioscopius trahit bilem per inferna in oxymelite dimidio acetabulo. Cæteri vsus qui Characiæ. Cyparissia eadem vis quæ Helioscopio aut Characiæ. Platyphyllos pisces necat, alium soluit, radice vel folijs, vel succo in mulso, aut aqua mulsa drachmis quatuor. Detrahit priuatim aquas.

ADNOTATIO.

Tithymalorum genera passim Luxuriant, Reuille matin Gallis dicuntur, opinor quod vrente acrimonia in somnia pariant.

De Triphyllo. CAP. CCCXV.

NOMINA.

Tripholium odoratum cur dictū.

Tριφυλλος Græcis, Trifolium odoratum Latinis, Officinis simpliciter Trifolium dicitur. Germanis **Sibenge** seit, propterea quod singulis diebus septies odore suum habeat & toties etiã amittat, quandiu in horto creuerit. Decerptum enim & exiccatum, odore suum perpetuò retinet. Qui certè pluuiosa tēporis constitutione ac tēpestate instante multò vehementior est, sic sanè vt totas ædes, in quibus hæc herba reposita est, odore suo compleat. Potest etiã appellari commodissimè **Uoltriechender Klee**.

FORMA.

Frutex est cubito altior, virgas habens tenues, nigris, iunceisq; adnascens multis præditas, in quibus folia Loto arbori similia sunt, terna in singulis germinationibus. His recens enatis odor Rutæ inest, auctis verò iam, bituminis. Florem emittit purpureum, semen modicè latum & sub hirsutum, ex altero extremo apicem obtinens. Radix illi tenuis, longa, valida. Ex qua quidem delineatione satis constat herbam, cuius picturam damus, esse Trifolium odoratum: siquidem cubito altior est, caules tenues obtinens, vnde ramusculi multi nigricantes quodammodo, ac iuncei oriuntur, qui singuli terna folia producant odorata.

Flores

Tripholium odoratum.

Flores etiã habet in purpureo cæruleos: Semè quoque Miliio haud dissimile in folliculis modicè latis, pilosis, & in summitate aculeum habentibus, profert. Radicem deniq; longam, candidam ac validam habet vt prorsus nihil sit quod descriptioni non respondeat.

LOCVS.

Sponte sua in Germania non provenit. Satù verò nulla difficultate prodit.

TEMPVS.

Iulio mense floret, ac subinde semè producit.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est & siccum in tertio ordine.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semè & folia in aqua pota lateris dolore laborantibus, difficultati vrinæ, comitialibus, incipienti aquæ inter cutem, vuluèq; strangulationibus auxiliantur. Menses etiã ducit. Oportet autem seminis tres, foliorum verò quatuor drachmas dare. Succurrunt & venenatorum moribus folia trita cum oxymelite & pota. Referunt quidam, si totius fruticis radicis & foliorum decocto foueantur facti ex serpentium moribus dolores, eos mitigari. Si verò alius vlcus habes eodè illo decocto quo quispiam sanatus fuerit foueatur, eadè sentit quæ morfi à serpentibus. Dant quidam etiã in tertianis bibèda folia eius tria, aut totidem femina cum vino, in quartanis autè quatuor, veluti quæ circuitus soluere possunt. Miscetur verò eius radix & antidotis.

Cc iiij E X

EX GALENO.

Triphyllum porum laterum dolores ab obstructione natos iuuat, vrinam & menses prouocat.

EX PLINIO.

Trifoliū scio credi preualere cōtra serpentiiū ictus & scorpiōnū, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis, vel foliis, & tota herba decocta, serpentēsq̄ nūquā in Trifolio aspici. Præterea celebratis autoribus contra omnia venena pro antidoto sufficere vigintiquinque grana eius.

APPENDIX.

Debet eius Trifolii odorati vsus esse subinde in omnibus officinis, quod mirificè venenis aduerfetur & ad vlcera mala lefca sananda perquam vile sit.

APPENDIX ALTERA.

Non latet hanc herbā propè accedere ad descriptionem Loti sylvestris. Caulē nanque fert bicubitalem, & aliquādo maiorem, numerosis alarum cauis. Folia Trifolio quod in pratis nascitur similia: semen Fœnogræco ita respondens, vt nisi minus esset, vix ab inuicem discerneres: sapore item medicato. Tamen non minus accedit etiam ad Trifolii acuti picturā. Frutex enim verius esse quā herba videtur, cubito maior, virgas habens tenues, nigras, iuncofa adnata obinentes, in quibus sunt folia Loti in singulis pediculis tria, in ambitu cuspidibus serrata, vt hinc cōmodissimè dici mereatur *ἰσόφυλλον*. Hæc etiam odorata sunt vehementer, vt nonnullis caput offendāt: & ad bituminis certè odorē proximè accedunt, sed non parum tamen suauior & incandior est. Florem præterea ex se mittit purpureum, hoc est, ad purpuræ colorem non nihil accedentem: ex albo enim purpureus, aut subcæruleus est. Semen etiam modicè latū, & sub hirsutū, ex altero sine veluti cornu obtinēs. Quod ego non de ipso quidem nudo semine, sed de eius potius folliculo, quod in cacumine planè aculeatum ac veluti cornutum existit, intelligendum puto. Radix denique illi longa, gracilis, & tenax existit, nihilq; est in tota descriptione quod ei aptissimè non quadret. Accedit præterea amaritudo quæ in semine nō est obscura, pulchrè sibi etiam Trifolii odorati faculta

eultates vendicans: mouent enim quæ amara sunt vrinam, menses ducunt, comitialibus profunt, alia quæ quæ Dioscorides Trifolio huic adscribit efficere possunt. Quare iis rationibus motus, à cōcepta sententia discedere nondū queo, nisi contingat nobis aliam intueri stirpē, cuius semina, atque eadē grana ipsa hirsuta, & cornuta existāt. Quāquam nō lateat parū admodum referre vtrā sententiā, nostrā aut aliorum amplectaris, cum Lotus & Trifolium facultatibus non multum aut ferè nihil distent. In hoc tamen semine, quod nos Trifolii odorati esse contendimus, nullain esse apparet adstrictio, quam tamē in Loti semine Dioscorides requirit. Quod pro confirmāda nostra sententia adiucere volumus.

De Trifolio pratensi. CAP. CCCXVI.

NOMINA.

Τριφυλλον ἰσ χορτοκοκλιος γινωσκουμνος Græcis, Trifolium pratense Latinis dicitur. Officinæ latinū nomē retinuerunt, & simpliciter Trifolium vocant. Vtendum verò illis esset odorato Trifolio, quemadmodum altero ab hinc capite diximus. Germanis *Uyfsenblee*, [Gallis *Trefle*] nominatur.

GENERA.

Tria apud nos passim in pratis prouenientia Trifolii inueniuntur fastigia: quorum primum à floribus purpureis, Trifolium pratense purpureū, Germanicè *braun Uyfsenblee* [Gallicè *Trefle purpuree*] Alterū itidem à floribus suis candidis, Trifolium pratense candidum, Germanicè *Uyels Uyfsenblee* [Gallicè *Trefle blanc*]. Et tertium luteum, Germanicè *geel Uyfsenblee* [Gallicè *Trefle jaune*] appellauimus. Quod ad folia ipsa attinet, non admodum differunt: quoduis enim horum generum tribus constat foliis, quæ in primo sūt latiora & herbacea, in secundo autem lōgiora & angustiora, magis quæ pallefcencia candicantiāve: in tertio sunt minora & rotūda, atque ad Fœnigræcifolia accedētia. Sunt qui hoc genus Lagopum esse putent. Sed de Lagopo suo diximus loco.

Trifolium pratense purpureum. Trifolium pratense album.

Caulem rotundum, cubitalem obtinent, ramos exiles, folia per interualla tria: flores in summo aut purpureos, aut candidos, aut luteos: radicem longam & lignosam.

LOCVS.

Scatent iis prata omnia, vnde etiam nomen nata.

TEMPVS.

Florent Maio & Iunio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Adstrictoria cuiusdam qualitatibus sensum in gustu præferunt, non tamen multum admodum, vt nihilominus sint tenuium partium & exicatoria, quandoquidem etiam exiua quasi acrimonia prædita videantur.

VI

VIRES.

Haud dubie mediocriter concoquendi & exicandi vim possident, vt non temere quidam ex recentioribus herbariis tradat Trifolia hæc albo muliebri pfluio mirifice conferre. Eadem etiam inflammationibus imposita, eas concoquit, & ad maturationem perducunt.

Trifolium pratense luteum.

De Tragopogone. CAP. CCCXVII.
NOMINA.

T^{τραγοποιον, ἡ κομη} Græcis nominatur, Latinis Hirci barba, & Coma: officinis ignota est herba. Germanis **Bocksbart** & **Bauchbrot** [Gallis *Barbe de Bouc*] dicitur. Hieronymus herbarius Braunschweigensis magno errore hypocisthida in hac herba nasci putauit. Sic autem eam Græci vocarunt, quod à calyce eius promissæ pendeat barba, vel rectius quod lutei illius flores in volucres barbularum euanescent,

Tragopogon curdicia.

FORMA.

Caulem habet exiguum, longum tamen, & bicubitalem interdu, geniculatum: folia croco similia, radicem longam

gam

Tragopogon.

esse caliditate tepida præditam. & modicè humidam.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Herba & cruda & cocta edendo est.

APPENDIX.

Ex recentiorum traditione, & temperamenti ratione, æstuati stomacho utilis est herba, thoracis & iecoris vitiis, renū item & vesicæ malis. Succus eiusdem mirificè laterū doloribus auxiliatur.

De Typha. CAP. CCCXVIII.

NOMINA.

Tύφη Cræcis, Typha Latinis, officinis inusitata, Germanis *Dios*, oder *Narrenholz* dicitur, A nōnullis *Knospen und Zieszen*. [Gallis *Marteau ou Plante semblable aux masses de Bedeaux.*]

FOR-

FORMA.

Typha.

Folium profert Cyperidi simile, caulem leuè, enodem, cuius in summo capite flos obducitur dèsus, euadès in pappum seu lanuginè. Què descriptio huic plàtæ sic quadrat, vt nulla sit nota quæ reclamet. Folio siquidem Cyperidis erumpit, caule alto, leui, plano, enodi, cuius cacumen densa florū cōgeriæ stipatur, & veluti spissa cingitur lanugine, què in pappos tandè euanescit.

LOCVS.

Gignitur in palustribus & stagnantibus aquis.

TEMPVS.

Iulio mense caulis lanosa floccorū densitate obducitur. Augusto autem in pappos abit, & euanescit.

TEMPERAMENTVM.

Quantum ex viribus eiusdem colligi potest, nō euidenter, potissimùm eius flos, calefacit & refrigerat, modicèque abstergit, atq; adè exiccat. Quum enim ambustis medeatur, & ambusta, Paulo libro quarto, capite xi. teste, medicamenta quæ mediocriter citra insignem caliditatè aut frigiditatè abstergunt, requirant: sequitur hoc quale diximus temperamentum obtinere.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Flos eius cum suillo adipe vetusto eloto exceptus, ambustis medetur.

AD

ADNOTATIO

Typha in stagnis frequens: *Martean* quibusdā dicitur, quod *Flos dura* densitate longus, mallei formam & pondus imitetur. *Cetera* omisimus, quod vel essent medicis nota, vel nomen vulgo & officinis non haberent, aut saltem non aliud quam quod a *fuchio* diligentissime scribitur. Cuius doctis & magnis laboribus gratia imprimis est habenda, quos in plantis non solū describendis, sed etiam affabre pingendis in studiosorum gratiam insumpsit. Longe interim valere iustus, qui omnia calumniarū, nihil vile meditari solent.

De Turcico frumento. CAP. CCCXIX.

NOMINA.

HOC frumentum, ut alia multa, ex eorum est genere quæ aliundè ad nos translata sunt. E Græcia autem & Asia in Germaniā venit, vnde Turcicum frumentum appellatum est: Asiam enim vniuersam hodie immanissimus Turca occupat. Germani etiam ad loca vnde affertur respicientes, *Turckisch Korn*, [Galli *Blé de Turquie*] nominant.

Turcicū frumentū cur dicitū.

GENERA.

Quatuor huius frumenti reperiuntur genera. Quoddam enim grana rufa, quoddam verò purpurea, aliquod lutea, aliquod subcandida grana profert. Spicarum seu panicularum etiā in iis est diuersitas: etsi enim omnes muticæ sint, tamen alia candidos, alia luteos, alia purpureos, prout scilicet grana colorata erunt, flores obtinet. Aliās, quod ad formam attinet, in iis nulla est differentia.

FORMA.

Culmum habet crassum, rotundū, altū longūque, infima eius parte purpureum, geniculis interfectū: folia oblonga & harundinacea, in summitate paniculas, aut spicā muticam, & granis vacuum, instar *Secales* florentem, nunc luteo, nunc candido, nunc purpureo colore, prout fructus quæ profert coloratus est. Fructū verò & grana triangula, diuersis iam commemoratis coloribus tinctā, in foliaceis rotundis ac crassis membranis ac vaginis, quæ è lateribus geniculorū ferè singulorum prodeunt, contēta obtinent, coaccruata

Turcicum Frumentum.

LOCVS.

E Græcia vel Asia, ut dictū est, primū ad nos peruenit. Nunc autem passim in omnibus hortis prouenit.

TEMPVS.

Seritur, mense Aprili, nec nisi sub finē Augusti & initia Septembris ad maturitatem peruenit.

TEMPERAMENTVM.

Dulcedinem & lentorē quendā grana gustu præ se ferunt, ut haud dubiè idē cū Tritico habeat temperamentum.

VIRE S.

Cū idem cum tritico habere videatur temperamentum, easdē etiā obtineat facultates necesse est. Grana itaque teruntur in candidissimā farinā, quæ in panificia subinde

inde cogitur. Panis tamen ille lentoris quiddā & obstruētis naturæ habet. Hinc est quod in Asia & Turcia illius nullum in cibo vsum esse, nisi cum annonæ præmit inopia, dicunt. Cæterum foliorum succum refrigerandi facultatem obtinere tradunt, hinc ad erysipelata vtilem admodū esse coniciunt.

De Thymo. CAP. CCCXX.

NOMINA.

Serpyllis Romanis **Θύμος** Græcis, Thymus Latinis, herbariis vulgaribus Serpyllum Romanū, haudubiē ab odore quē cū Serpyllo communem habet, dicitur. Officinæ antiquū nomen retinuerūt. Germanis **Thym**, & **Romischer quendel** [Galis *Tyn, ou Thim, ou Mariolaine d'Angleterre*] vocatur. Thymus autē Græcis ab excitando, quod *θύμιον* dicitur, nomen inuenit. Nonnullis potius hoc placet etymum, vt Thymos quasi thymos, hoc est, sanguinē impellens dicitur.

Thymus vnde dicitur.

Thymus.

FORMA.

Thymus furculosus frutex est, minutis multis & angustis foliis circū datus, in summo capitulo floribus purpureis referta habens. Ex qua facie delineatione omnibus conspicuum fit, herbam cuius picturā dāmus esse Thymum. Do drantalis enim & furculosus frutex est, foliis exiguis, flosculis ex purpurea candicantibus, sua uisissimi odoris, capitella spe

specie complicatarum formicarum, radice lignosa, enascens virides multas obtinente, quibus in terra radicitur.

LOCVS.

Nascitur petrosis & tenuibus locis: neque enim locum pinguem, neque stercoreatum, sed apricum desiderat. Nunc in hortis multis Germaniæ prouenit.

TEMPVS.

Floret serō (quod Theophrastus etiam libro sexto de historia plant. cap. secūdo testatur) circa Solstitia, cum & apes decerpunt, & augurium mellis est.

TEMPERAMENTVM.

Thymus vehementer calefacit. Itaque in calefaciendo & exiccando in tertio ordine statuendus est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Potus cum sale & aceto, pituitam per aluum ducit. Decoctum eius cum melle orthopnoicis & asthmaticis prodest. Lumbricos ventris, menses, foetus & secundas pellit. Vrinā ciet. Mixtus melle in eclegmate, excreabilia efficit thoracis vitia. Recentia œdemata cum aceto illitus discutit. Sanguinis grumos dissoluit. Thymos & verrucas pensiles tollit. Ichiadicis cum vino & polenta impositus auxiliatur. Hebetibus oculis in cibo sumptus opitulatur. Vtilis etiam pro cōdimento in sanitatis vsu.

EX GALENO.

Thymus incidit, & calefacit manifestē: ob id & urinā & menses prouocat, foetum euellit, & viscera potus expurgat, educendis ex thorace & pulmone confert.

EX AETIO.

Hæc experimentis de Thymo comperta sunt. Dato ieiunis articulari morbo laborantibus Thymi aridi minutissimi drachmas quatuor cum oxymelitis cyatho: Bilem enim reliquosque humores atque acrem sanie euacuat. Facit & ad vesicæ mala. Ventre inflatis, ubi intumescere cœperint, drachmam vnam dato ieiuno cum cochleari aquæ mulsæ. Ad lumborum coxendicumque dolorem, laterisque & thoracis, ac hypochondriorum suspensiones, ac inflationes, pondere trium drachmarum cum oxymelite temperato.

Dd men

mensura cochlearij icuino exhibeto. Similiter etiam & melancholicis, & mēte turbatis, timoreque detentis drachmas tres cum oxymelitis temperati cochleari præbeto. Dato itē icuini & ante cœnam aduersus lippitudinem, & vehementem oculorum dolorem. Præterea contra podagram, etiam quæ motum omnino interceperit, cum vino utilissimè propinatur. Postremò ad tumefactos testes, icuiniis triū drachmarum pondere exhibeatur.

EX PLINIO.

Oculorum claritati multū conferre existimatur, & in cibo, & in medicamētis. Item diutinæ tussi eclegmate faciles excreationes facere cum aceto & sale. Sanguinem concrecere non patitur è melle. Longas faucium destillationes extrà illita cum Sinapi extenuat. Item stomachi & ventris vitia. Modicè tamen vtendum est, quoniam excalfacit, quāuis fistar aluum: quæ si exalcerata sit, denariū pondus in sextantiū aceti & mellis addi oportet. Itē si lateralis dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordiis medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur & in alienatione mentis & melancholicis. Datur & comitialibus, quos correptos olfactus excitat Thymi. Aiunt & dormire eos oportere in molli Thymo. Prodest & orthopnoicis & anhelationi, mulierumque mensibus retardatis. Vel, si emortui sint in vterò parrus, decoctum in aqua ad tertias. Viris verò contra inflationes, cum melle & aceto. Et si venter turgat, testésve aut vesicæ dolor exigat. E vino tumores & impetus tollit impositum. Item cum aceto, callum & verrucas. Coxêdicibus imponitur cum vino. Articularibus morbis trium obolorū pondere in tribus cyathis aceti & mellis. Et in fastidio, tritum cum sale.

De Teucurio. CAP. CCCXXI.

NOMINA.

Tευκρίον, χαμυδιόρος Græcis, Teucrion Latinis appellatur. Officinis ignotum. Germanis *grosß Bathengel* dicitur. Teucrium autem vocatum est Græcis pariter & Latinis, quòd Teucer Aiæcis frater hoc inuenit. Inuentum verò

verò ab eo sic tradit Plinius. Quum ex ta in sacrificio super id proiecta fuissent, lieni adhæsit, eumque exinaniuit. Proinde quod casus ostenderat, obseruatumque à Teucrio fuit: ad æternum humani beneficii decus & famam illi accrevit. Diuersum tamen hoc Teucrium ab Hemionitide, quod à Plinio etiam Teucrium appellari diximus. Chamædrydrys autem nominata est hæc herba, quòd Chamædrydrys similima sit, adeò vt vicissim etiam Chamædrydrys hoc nomine, vt suo dicemus loco, dicta sit Teucrium. Maius tamen est Teucrium quàm sit Chamædrydrys, vt meritò Germanis *grosß Bathengel* nuncupari queat. [Galli *Germandee Bastarde* vocant.]

FORMA.

Teucrium.

Herba est virgæ referens effigiem, Chamædrydrys similis, tenui folio, non multum Ciceri dissimile. Hæc quanquam breuissima sit Teucrion delineatio, tamen abundè monstrat herbã hanc cuius picturam exhibemus, esse verum Teucrium, cum nihil Chamædrydrys magis simile dicitur, si diligenter vtriusque plantæ notas expendas.

LOCVS.

Nusquam, quod sciã, sponte sua in Germania prouenit. Satum tamen copiose nascitur. In Cilicia plurimum habetur.

Dd ij TEM

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mēſibus, ac ſubinde ſemen producit.

TEMPERAMENTVM.

In ſecundo excalefacientium, tertio autem exiccantium exiſtit ordine.

VIRES. EX DIOSCORIDE.

Viride cum poſca potum, aut aridum decoctū ac hauſtū, lienem potenter minuit. Lienoſis cum ficis & aceto illinitur. Venenatorum autem morſibus cum aceto ſine ficis.

EX GALENO.

Teucrium incidentis, & tenuium partium facultatis eſt, quare lienes ſanat.

EX PLINIO.

Recens Teucria in poſca, vel ſicca deſeruefacta, potu lie nem efficaciter conſumit. Item ex aqua illinitur. Pota arida & decocta quantum manus capiat, in aceti heminis tribus lieni medetur. Ad vulnus illinitur eadem cū aceto, aut ſi tollerari non poſſit, ex fico vel aqua. Serpentium plagis imponitur cum aceto tantum.

De Hyperico. CAP. CCCXXII.
NOMINA.

Υπρίκον, ἀνδροσαίμων, χαμαιπίτυς Græcis, Hypericum Latinis dicitur. Nomen Latinum in Officinis ſeruat. Vulgus herbariorum Perforatam vocat, quod folia ſoli obiecta innumeris foraminibus ſcatere, & omni ex parte punctis quibusdam pertundi videantur. Herbam quoque diui Ioannis appellant, Germanis **S. Johans Kraut** [Gallicis *Mille pertuis ou Trucheran*.] nominatur. Androſæmon ob florem qui digitis confrictus ſanguineum emittit liquorem, dixerunt. Chamæpitys verò ab odore ſeminis reſinaceo nominata eſt. Fugam dæmonum aliqui, quod ſuperſtitione quadam inducti, fugare poſſe dæmones crediderint, appellauerunt.

FORMA.

Folia Rutæ ſimilia habet, ſurculoſus frutex, drodrātalıs, ruſcens. Florem luteum, qui digitis attritus ſanguineum emittit

Hypericum.

emittit ſuccum, qua ratione Androſæmō quaſi humanum dixeris ſanguinem, appellatur. Siliquas gerit hirsutas, in ro tunditate oblongas, hordei magnitudine, in quibus ſemen nigrum, reſinam obolens. Cuius nimirum deſcriptionis notæ ita herbæ illi, quam Perforatam vocant noſtri temporis herbarii, reſpondent: vt nemo, niſi prorsus præſtracto ſit animo, Hypericum eſſe deinceps reclamare poſſit. Siquidem ſurculoſa eſt herba, dodrātalıs, ſubrubens, folio Rutæ, flore luteo, quem ſi digitis libeat terere, manus proſecto inuenies ſanguineo ſucco cruentatas. Siliquā denique terete, hordei magnitudine, ſemine intus nigro, reſinam olente. Duo itaque in Perforata inueniuntur, quæ eſſe Hypericum certam tibi faciunt fidem: cruentus nempe ſtoris tritici ſuccus, odorq; ſeminis reſinaceus. Qui diuerſum ſentiūt, haud dubiè Marcelli Florentini interpretatione falſa ſeducti ſunt, qui flore albo conſtare Hypericum aſſerit: cū tamen in Dioſcoride ſit, ἀνδος ἔχορμίλιον, hoc eſt, florem luteum habens.

LOCVS.

Gignitur in cultis, & aſperis locis.

TEMPVS.

Æſtate floret, Iulio potiſſimum & Auguſto menſibus.

Dd iij TEM

TEMPERAMENTVM.

Hypericum calefact & exicat, tenuisq̄ substantiæ est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vrinam cit, mēstrua ducit appositum. A tertianis quartanisq̄; cum vino potum liberat. Semen quadraginta diebus potum ischiadicis medetur. Folia cum semine illita sanant ambusta.

EX GALENO.

Menses & vrinas prouocat: sed ad hæc totus sumendus est fructus, non tantum semen. Cum foliis illitus viridis ad cicatricem ducit cum alia, tum etiam ambusta. Cæterum si sicca contusa inspergas, humida & putredinosa vlcera sanabis. Sunt nonnulli qui ischiadicis bibendum exhibent.

EX PLINIO.

Natura semini Hyperici spissandi. Aluum sistit, vrinam cit, ad calculos vesicæ cum vino bibitur.

De *Hyoscyamo*. CAP. CCCXXIII.

NOMINA.

Ἰοσقىμου Græcis, *Hyoscyamus*, Apollinaris Latinis dicitur. Arabibus Plinius Altercum vocari testatur. Officinis corrupta voce *Iusquiamus* dicitur. Germanis *Bilsamkraut*, vel simpliciter *Bilsen*, [Gallis *Iusquame*, ou *Hanebane*.] *Hyoscyamon* autem Græci videntur appellare quasi fabam suillam aprinamve, quod (vt in historia sua Helianus inquit) pastu huius herbæ cōuellantur fues aprive, præsentis mortis periculo, nisi copiosa aqua statim se foris & intus proluerint. Adeuntq̄ue aquas non vt proluant se tantum, verumetiam vt caneros venentur, iis enim nactis protinus sanitati restituntur. Atque hinc est quod à nonnullis etiam Germanis *Sevvbon* nominetur. Apollinarem verò Latini ab Apolline medicinæ inuatore dixerunt.

GENERA.

Tria sunt *Hyoscyami* genera. Vnum purpureos fert flores,

flores, folia *Smilaci* similia, semen nigrum, cytinos duros & spinosos. Hoc nigrum herbarii appellant. Alterum flores luteos ceu mæli effigie, folia & siliquas teneriores, semen subflauum ceu *Irion*: flauum vocat. Et hoc est quod pictum damus. Tertium vtile ad medicinam, placidissimum existens, pingue, tenerum, lanuginosum, flore & semine candido: album nominant. Quod si verò illud non adfit, vtendum flauo erit. Nigrum vt deterrimum improbandum.

FORMA.

Hyoscyamus flauus.

LOCVS.

Primum genus in Galatia nascitur. Alterum passim circa littora, & inter ruinas & rudera provenit. Tertium in maritimis & ruderibus.

TEMPVS.

Semen nullum nisi postquam inaruerit legendum. Flo-
Dd iij ret

ret ferè per integram ætatem, potissimùm Iulio mense.

TEMPERAMENTVM.

Candidus ex tertio quodammodo ordine refrigeratium est. Reliqua duo genera venenosa.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Ex primitur succus ex tenero semine, foliis, caulibusq;: in quem vsus tunduntur omnia, expressusq;: in sole siccat. Vtius eius ad annum vsque: facilè enim putrescit. Exprimatur priuatim etiam succus ex arido semine, aqua calida persuso, tuso & expresso. Est verò succus liquore præstantior, & magis dolores finit. Herba autem vires confusa, & trimestri farinæ mixta in passillos conformatur & reconditur. Prior verò succi expressio, & quod à semine exprimitur, collyriis dolorem lenientibus commodè miscetur, & contra acres calidasq; fluxiones, dolores auriũ, & vulgæ vitia. Cum farina autem aut polenta, contra oculorum, pedũ, aliasque inflammationes. Semen eadem potest. Facit ad tussim, destillationem, oculorum fluxionem, vehementes dolores, muliebria profluua, aliasq; sanguinis eruptiones, oboli pondere cum Papaueris semine, & aqua mulsæ potum. Cõfert podagris, testibus inflatis, mammisq; à partu turgentibus, si tritum cum vino illinitur. Miscetur vtiliter & aliis cataplasmatibus dolorem leuantibus. Folia omnibus medicamentis dolorem sedantibus, per se, & cũ polenta mixta vtiliter illinuntur. Recentia ad mitigandos omnes dolores illinuntur. Tria aut quatuor cum vino pota, hepialas febres sanant. Decocta olerum modo, & triblii mensura comesta, medioerem insaniam gignunt. Idem efficere tradunt, si in colo vlcus habenti quis per clysterem infundat. Radice in aceto decocta, dentes in dolore colluuntur.

EX GALENO.

Hyoscyamus cuius semen atrum est, insaniam & soporem affert. Huic is cui semen mediocriter flauum est propinquam facultatem obtinet. Fugiendi autem vtrique sunt vt inutiles & venenosi. Cæterum cuius semen ac flos cãdidus est, ad sanationes vel maxime idoneus est.

EX

EX PLINIO.

Hyoscyamus contra canum morsus valet, inque vulnere cum melle imponitur. Contusum cũ foliis ex vino datur peculiariter cõtra aspidas. Eius succus sanguinem excreantibus medetur. Nidor quoq; accensi tussientibus. Vfus seminis & per se, & succo expresso. Exprimitur separatim, & caulibus foliisque vtuntur, & radice, temeraria in totum (vt arbitror) medicina. Quippe etiam foliis constat metem corrumpi, si plura quàm quatuor bibantur. Etiam antiqui in vino febrem depelli arbitrabantur. Et oleum fit ex semine, quod ipsum a auribus infusum tentat mentem.

De Hyacintho. CAP. CCCXXIIII.

NOMINA.

Υάκινθος Græcis, Hyacinthus Latinis, Officinis incognitus, Germanis **Blau Dertzenbluemlin**, quod videlicet cum Viola purpurea in Martio & primo vere erupit, appellatur. [Gallis *Iacinthe, ou vaciet.*]

GENERA.

Duplices sunt Hyacinthi, albi & cœrulei, vt ex hoc Columellæ carmine colligi potest: Necnon vel niucos, vel cœruleos hyacinthos. Albos verò non intelligas proorsus candidos, sed eos potius qui, si cum cœruleis conferas, pallefcere videntur, quemadmodũ pictura affabrè tibi demonstrat. Germani album fœminam, sicut cœruleum marem vocat. Sunt qui ad ætatem hanc differentiam coloris referre volunt, quorum ego sententiam veriore esse existimo: cùm enim adolefcunt, pallefcere incipiunt. Cœruleum autem Hyacinthum nostra terra triplicem producit, vt è pictura manifestè cernere licet: maximum, maiorem, & minorem. Minor floribus differt plurimum à maiore: in illo enim maiores ac patentiores, in hoc autem minores & quasi orbiculati sunt flores. Omnibus autem descriptio (vt ex iis quæ statim subiciemus planum fiet) pulchrè conuenit, vt hinc congeneres herbas esse conuicere cuius liceat.

Dd v FOR

*Hyacinthus coeruleus
maximus.*

*Hyacinthus coeruleus
maior.*

Folia Bulbo familia haber, caulem dodrantalem, lænem minimo digito tenuiorem, viridem, commam adiacentē in curuam, plenam florum purpureorum, radicem & ipsam bulbosam. Hæc certè descriptio ita picturis quas damus quadrat, vt nulla prorsus sit eius nota quæ illas non appositissimè exprimat. Folia siquidem Bulbi protinus à radice prodent, caulis dodrantalis, leuis, & minimo digito tenuior, herbaceus, coma procumbens incurua, plena florum purpureorum, radix bulbacea. Verùm posset aliquis cauillari, hos quos descripsimus flores non esse Hyacinthos,

Ouid. 13. quòd in iis discurrentibus venis Græcarum literarum figura au (vt Plinius lib. xxj. cap. xj. prodidit, & Poëtæ fabulatur) haud inscripta, legatur. Cui sic respondemus. Hyacinthum,

*Hyacinthus coeruleus
minor.*

*Hyacinthus albicans
seu foemina.*

thum, quem Dioscorides & alii historici describunt, diuersum esse ab eo de quo Poëta fabulatur. Cuius rei testis est Pausanias, qui refert florē qui natus est extincto Aiace apud Salamina, non esse Hyacinthum, sed literis Hyacyntho similem videri, ex candido rubentem, ac Lilio minorē, quemadmodum Ouidius, itēmq; Vergilius describunt. Idē etiam autor Cosmosandalon dici florem apud Hermionēses, Troeceniis confines testatur. Cū itaq; constet duplicem esse Hyacinthum, alterum rubentem, cum literis illis inscriptis, qui à Poëtis describitur: alterum verò purpureū seu cœruleum (nihil enim refert vtrū dixeris, quòd Dioscorides per purpureum colorem violaceum dilutum, hoc est clariorem & apertiozem, quem cœruleū vocamus, intellexerit: nam & Plinius lib. 37. ca. 9. Hyacinthi colorem

tus folijs
inscribit,
or ai as
Flos ha-
bet inscri-
ptū, fune-
stiq; lite-
ra ducta
est.

violaceum dilutum vocauit) sine literis, à Dioscoride aliisq; historicis descriptum: nihil enim Dioscorides in suo Hyacintho de literis commemorat. Haud igitur temerè in Vergilio ferrugineos hyacinthos, non cœruleos, sed rubentes ad similitudinem ferruginis quispiam interpretabitur: potissimum cum Poetarum Hyacinthus, non cœruleus, sed rubens sit, quemadmodum alibi Vergilius & Pausanias docuerunt. Rubet etiam color ferrugineus. Neq; obstat quòd

Vergil.

Eclog. 3.

Et suauis

vubēs Hyacinthus.

Literæ in

Hyacintho quales

Nonius ferrugineos hyacinthos cœruleos interpretatus est: is enim cœruleum tantum Hyacinthum nouerat. Quòd si verò hæc morosis quibusdam non probabuntur, sed prorsus funestas literas inscriptas esse contendant: his ita responsum volo. Quas in Hyacintho literas appellant Poetæ, veras non esse, sed potius notas quasdam nigras: id quod hinc palam fit. Plinius lib. xvii. cap. xij. ubi de leguminibus loquitur, literas lugubres in flore etiam fabæ ex sententia M. Varronis reperiri tradit: in quo tamen flore non literas vllas, sed nigras tantum notas, ut res ipsa & pictura docent, inspicere licet. Quòd si nec ista satisfecerint, dicemus tum penitus fabulosum esse quòd regum nominibus inscriptum

Virgi.

Eclog. 3.

Dic quibus

in terris

inscriptis nomi-

na regum

Nascuntur

flores.

Poeta florem hunc canit. Si enim id credendum erit, credendum etiam quòd idem ex puero transformato natus sit. Vel (quod verò similis est) de regis florum appellationi sciscitantem, quibus in terris inscripti nomina regum nascuntur flores: sunt enim complures flores quibus à suis inuentoribus regibus nomina sunt indita. Neq; nunc vlla prorsus regum permultorum extaret memoria, nisi in florum nomenclaturis, qui nominibus regum inscripti sunt, asseruaretur.

LOCVS.

Nascitur in nemoribus: atque hinc est quòd Galli, apud quos, Plinius etiam testimonio, eximie prouenit, ut in suis commentariis de natura stirpium vir eruditione clarus Ioannes Ruellius auctor est, nemoralem vel agrestem cepam nomen. Et eius certe magna est copia verno tempore in nemo-

Ruellius.

Agrestis

cepa.

te

re haud procul à vico Luschenau iuxta Tubingam sito, ut vel ex natali etiam fati constet flores hos quos pictos exhibemus, esse genuinos Hyacinthos.

TEMPVS.

Vere, mensibus nimirum Februario & Martio, cum viola purpurea, Theophrasto lib. 6. de Stirpium historia, capitulo ultimo teste, erumpit: hinc Martiam florem Germanis nostris dictum esse supra monstrauius. Hoc potissimum tempore prorumpit is quem Hyacinthum minorem nominauimus. Exit etiam, eodem Theophrasto autore, cum Gladio-ilo, qui vernus etiam flos est. Quo sanè tempore iis maxime floret, quæ maiorem appellauimus. Proinde cum tempus etiam conueniat, nemo est qui deinceps veros esse Hyacinthos, dubitare merito possit aut debeat.

TEMPERAMENTVM.

Hyacinthi radix bulbosa est, ordinis primi in desiccando, secundi verò completi, aut incipientis in refrigerando. Semen autem tertio quadrantenus ordine desecat, in medio caliditatis & frigiditatis consistens.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Hyacinthi radix pueris cum vino albo illita impuberes seruare creditur. Sifit alium. Pota vrinam ducit, & phalangiorum morsibus auxiliatur. Semen magis adstringit, & cæliacis prodest. Potum cum vino regium morbum emendat.

EX GALENO.

Radix pueros diutissime seruare impuberes in vino illita creditur. Semen regio morbo affectis in vino exhibetur.

EX PLINIO.

Radix Hyacinthi in vino dulci illita, pubertatem coercet, & non patitur erumpere. Torminibus & araneorum morsibus resistit. Vrinam impellit. Contra serpentes & scorpiones, morbumque regium, semine eius cum Abrotono datur.

DE

De Hyssopo. CAP. CCCXXV.

NOMINA.

Υσσωπος Græcè, Hyssopus & Hyssopū Latinè, Officinarum nomen legitimū retinuerunt. Germanicè **Isphen**, oder **Isop**, [Gallicè *Hyssoppe*] vocatur.

GENERA.

Hortensis
Montana

Duūm generum Dioscoridi Hyssopus, est hortensis & montana. Hortensis quæ in hortis prouenit, ac culinarum causa colitur, **garten Isphen** Germanis vocatur. Montana quæ in montibus nascitur, & Germanicè **Birg Isphen** appellari potest.

FORMA.

Hortensis
& *nostra*
Hyssopus
est *vera*
& *geminata*.

Hyssopus hortensis.
ciem obtinentem, Id quod verum est,

L O.

LOCVS.

In hortis, vt diximus, hortensis, in montibus verò montana nascitur. Cæteris præfertur quæ in Tauro monte prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret, quo etiã potissimū tẽpore carpẽda venit.

TEMPERAMENTVM.

Hyssopum calefacit & desiccet ordine tertio: sed & tenuium est partium.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vim habet extenuandi & calefaciendi. Decocta cum ficis, aqua, melle, ac ruta, & pota: peripneumonicis, asthma tics, tussi vetustæ, desfillationi & orthopnoæ opitulatur. Lumbricos necat. Cum melle linctã idẽ præstat. Decoctũ eius cum oxymelite potum crassitudinem per aluũ ducit. Estur cum ficis viridibus, aluum subducens. Vehementius purgat adiecto illi cardamono, aut iride, aut erysimo. Colorem bonũ præbet. Cum fico & nitro illinitur ad lienem, aquam intercutẽ. Cum vino ad inflammationes. Discutit fugillata cum aqua feruenti illita. Angina laborãtibus cũ decocto scicorum optimum gargarisma. Decocta cum aceto, dentium dolorem collutione mitigat. Inflammationes quę circa aures sunt, suffitu soluit.

EX PLINIO.

Hyssopum in oleo contritum phtiriasi resistit, & prutini in capite. Stomacho est contrariũ. Purgat eũ fico sumptum per inferna, cũ melle vomitionibus, Putant & serpentium ictibus aduersari, tritũ cũ melle & sale & cumino.

De Hydropipere. CAP. CCCXXVI.

NOMINA.

Υδροπιπερι Græcis, Hydropiper Latinis, Officinis inco-
gnitum. Germanis **Wasserpfeffer**, oder **Ducken-
kraut** [Gallis *Curage*] nominatur. Hydropiper autẽ à locis
quibus nascitur, & piperis sapore quẽ præ se fert quasi di-
xeris piper aquatile, appellatum est. Muscæ denique ab eo
vehementẽ abhorrẽt: neque enim id quod succo eius asper-
sum

*Hydropi-
per quare
dictum.*

sum est attingunt, hincque adeo alteram appellationē Germani illi indiderunt.

FORMA.

*Hydropiper.**Hydropiper rubeum.*

Caulem ædit geniculatū, robustum, circa quem alarū concauitates, & folia Menthæ similia, maiora, teneriora, candidioraque, gustu piperis acri non tam odorato. Semē in ramulis fert secundū folia nascens, continua serie cōgestum, racemosum, & acre. Radicem exiguam & inutilem. Ex qua descriptione satis constat herbam hanc, cuius imaginem damus esse Hydropiper: nulla siquidē nota est quæ illi non cōueniat. Caulis enim eius geniculatus, solidus, circa quem alæ panduntur, & folia Menthæ consimilia, maiora tamen, hoc est longiora multo, teneriora & albiora. Quæ singula faciliè diligens quispiam oculis lustrabit. Si

verò

verò linguam consulat, folia meram piperis acrimoniam respiciunt, nullam tamen odoris suauitatem in eis deprehendit. Quòd si reliquā faciem excusserit, offendet semen prope folia enatum racematim congestum, & quadam serie cōhærens, ipsumque acre. Accedunt denique natales, facultates, & alia, vt nullus planè ambigendi locus relictus sit. Dams hic etiam alterius herbæ quæ in aquis prouenit picturam, quam nonnulli Hydropiperis speciem esse arbitrantur, quæ ferè Hederæ folia obtinet, & secundum ea semen, Ari semini haud dissimile. Nos à colore seminis appellauimus Hydropiper rubeum, Germanicè rot Wasser pfeffer. Huius herbæ & racemosus fructus, & folia acrimonia sunt prædita.

LOCVS.

Gignitur prope stantes aquas, aut quæ leniter fluunt, Copiosè prouenit ad flumen Pegnicum haud procul à Nymberga.

TEMPVS.

Floret Augusto mense floribus albis spicatum cōhærentibus, ac subinde semen minutum profert.

TEMPERAMENTVM.

Calidum est, nō tamen vsque adeo vt piper, & siccum: id quod gustus abundè docet.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia cum semine illita, & demata, veteresque durities discutiunt. Sugillata delent. Siccata & tusa pro pipere sali & opsoniis miscentur, Radix parua, nullius in medicina vsus.

EX GALENO,

Hydropiper à locis in quibus nascitur, & à similitudine quæ illi cum pipere in gustu est, nomen sortitum est. Cæterum calidum est, sed minus quam piper. Atque herba ipsa etiamnum viridis cum semine cataplasmatibus in modum imposita, sugillata, induratos tumores digerit.

EX AETIO,

Hydropiper herba est in aquis nascens, ramusculis ac foliis Menthæ similis, maior tamen, gustu acerrima vt piper, per exigua semina singulis foliis serens. Calida quidem

Est,

est, non tamen accedens piperi: quæ recens illita, fugillata ac duritias sanat. Hanc nonnulli condimentis piperis loco addunt.

APPENDIX.

n. Cum interea temporis dum sub prælo sunt nostri cōmentarii, quomodo veteribus sit appellata herba, quam Hydro piper rubeum vocauimus, diligentius cogito, tertiam Dracontii apud Pliniū lib. 2. 4. cap. 16. speciem esse cōperio: hæc enim ita pingit. Tertia demōstratio fuit folio maiore quàm Cornus, radice harūdinea, totidē (vt affirmabāt) geniculata nodis, quot haberet annos: totidemq; esse folia. Hi ea ex vino vel aqua contra serpentes dabant. Quæ quidē notē huic etiam herbæ cōpetere vidētur. Est enim folio maiore quàm Cornus, radice harūdinea, nodisq; geniculata. An verò tot nodis sit geniculata, quot habet annos, totidemq; foliis: nōdum obseruare potuimus. Quinetiā vniuersa tum foliorum tum fructus forma, acrisque sapor, Ari ac Dracontii genus esse euidenter ostēdunt. Facultas deniq; cōtra serpentes, quā Dioscorides suis etiam tribuit Dracōtis, abundē quod cōtendimus docet. Non est autē (vt quidam existimant) Plinii Aris, quōd eius radix oliuæ grandis magnitudinē atque formam nō referat. Hanc nostram de hac stirpe sententiā hoc loco referre placuit, ne quis nos illam Hydropiperis esse ge nera pertinaciter asserere ac tueri velle existimet.

De Phlomo. CAP. CCCXXVII.

NOMINA.

Φάμοϛ Græcè, Verbasum Latinè, Officinis Tapsus barbatus dicitur. Sunt qui Candelam regis, Cadelariam, Lanariamq; nōmīnent. Germanicè *Uyullkraut*, *Skertzkraut*, *ynholden Kertz*, *Dimelbrant*, *Brēnkraut* [Gallicè *Boillon blanc*, ou noir] vocatur. Phlomon autē haud dubiè dixerūt Græci, quōd ea pro ellychniis vtatur. Cadelariā quoque recentiores nominarūt, quōd caulibus eius adipe, seuo, vel aliquo pingui illitis, nonnulli pro lucernis vtantur.

GENERA.

Verbasū omnium veterū testimonio duo habet summa genera.

Verbasum candidum mas. *Verbasum candidū foemina.*

genera. Candidum enim alterum foliis, nigrum alterum est. Candidum rursus in marem & foeminam digeritur. Præter tria hæc, & syluestre habetur. *Uyild Uyullkraut* Germani appellant. Sunt etiam Verbascula duo, quæ a nostris herbariis herbæ paraly sis, & vulgò artheticeæ, cum arthriticæ dicendum esset, vocantur. Germanicè *Schliffelbluomen*. [Gallicè *Coqui*.] Horum vnū est odoratum, alterum odoris expers. Prius Germanicè simpliciter *Schliffelbluomē*, oder *gelb Schliffelbluomen*, *Dimelschliffel*, oder *S. Peters schliffel*, alterum *Uyild Schliffelbluomen*, oder *Ueifs Dimelschliffel* appellant. Est & tertium Verbasculum, quod Lychnitim, alii autem Tryallida appellant, Germani *Marientrosen* vocant. Hæc sunt genera Verbasci quemadmodum à Dioscoride & Galeno comme-

Ec ij morau

morantur, quorum sanè omnium picturas damus, excepto ultimo, quod hoc tempore nondum floruerat. Quamquam distingui genera hæc (vt Plinius libro xxv. cap. x. ait) penè superuacuum sit, quum sine eiusdem effectus omnia.

FORMA.

*Verbascum nigrum,**Verbascum sylvestre.*

Verbascum candidum foemina, Brassicæ similia folia habet, multò ramen hirsutiora, latiora & candida. Caulis eius cubitalis & amplior, candidus, subhirsutus. Flores albi aut subpallidi. Semen nigrum. Radix longa, acerba, crassitudine digiti. Candidum mas à foliorum candore *Leucophyllò* Græcis dictum, oblongioribus & angustioribus foliis, & tenui caule. Nigrum in cunctis candido simile, nisi latioribus nigrioribusque constaret foliis. *Sylvestre* virgas fert altas & arborecentes, folia *Saluix* similia. Habet verò circa virgas

gas ramulos *Marrubii* modo. Florem luteum, auri fulgore. *Verbascula* duo hirsuta, terræ in hærentia, humilivæ: foliis rotundis, & multò minoribus, rugosis, è quibus mediis stylus exilit tenuis, palmi altitudine, incanus, in cuius vertice terni, quaterni, & plures etiam dependent flores lutei, summis labris denticulati, in altero odorati, in altero inodori, calyculo in album pallecente. *Lychnitis* siue *Thryallis* foliis ternis, aut quaternis, aut etiam plusculis, crassis, pinguis, hirsutisque, ad lucernarum lumina vitilibus: floribus purpureis.

LOCVS.

Verbasculum odoratum. *Verbasculum non odoratum.*

Candidum & nigrum in campestribus, & in sylvis ^{etiam} proueniunt. *Sylvestre* in capeltribus, potissimū siccis & la-
Ec iij pidosis,

pidosis, nascitur. Verbascula duo passim in pratis & hortis producantur. Lychnitis similiter aliis in campestribus nasci solet.

TEMPVS.

Verbascula duo primo statim vere emicant, certique huius appetentis nunci. Hoc sanè tempore carpenda veniunt, quòd confestim fugacia euanescent: vita enim illis cū plurimum mēstrua, nec temerè ad summum sesquimēsem excedunt. Reliqua genera Autūno, dum florent & semen proferunt, colligenda.

TEMPERAMENTVM.

Omnia folia desiccandi & detergendi vim possident.

VIRE EX DIOSCORIDE.

Radix priorū duorū adstringit: vnde tali ludicri magnitudine in alui profluuiū vtiliter cū vino in potu datur. Decoctum eiusdē ruptis, cōuulsis, contusis, & antiquæ tussi auxiliatur. Dētiū dolorem collutione mitigat. Verbascum, cui flos aurei coloris, capillos tingit, & quocunque reponatur blattas in se contrahit. Folia in aqua decocta aduersus œdemata, & oculorum inflammationes illinuntur. Sydera ta vlcera cū melle aut vino, cū aceto autē vulnera sanat. Contra scorpionum ictus auxilio sunt. Sylvestris folia ambustis illinuntur. Ferunt fœminæ folia caricis interposita, incorruptas atque à putrefactione immunes seruare.

EX GALENO.

Priorum duorū radix gustu acerba est, & fluxionis affectibus prodest. Sed & ad dentium dolorē eam nonnulli colluunt. Folia tamen digerendi vim habent. Sic etiam aliorū folia, potissimum autem eius quæ aureos flores obtinet. Capillos quoque flauescere faciunt.

EX PLINIO.

Contra scorpiones bibitur radix cum Ruta ex aqua magna amaritudine, sed effectu pari. Verbascum priuatim cōsillis in aqua potum medetur. Tribus obois bibitur. Verbasculū cuius flos aureus est, contra omnia pectoris vitia, tussis & purulenta excreantibus. Tanta huic vis est, vt iuuentis etiam non rursus tibus modo, sed illa trahentibus auxiliatur

lietur potus. Lateris & pectoris dolores Verbasculū cū Ruta ex aqua fedat. Panos sanat cū sua radice tusum, vino aspersum & ita cinere calfactum, vt imponatur calidum. Semē ex vino decoctum & contritū luxatis medetur, dolorem & tumorē tollens. Radicis medulla collyrii tenuitate in fistulam additur. Cōtusis, euerfis, & si febris sit, potatur in aqua Verbasculum, cuius flos auro similis est. Folia ex aceto imponuntur in struma. Semine ac foliis decoctis in vino ac tritis, omnia corpori in fixa extrahuntur.

APPENDIX.

Recentiores duobus Verbasculis hos effectus assignant. Trita imponuntur efficaciter articulorum doloribus. Radicis decocto vesicæ renūmque obstructiones soluantur. Ius herbæ propinatur & illinitur aduersus rupta, luxata & linētia. Quòd verò hæc eadem possint, temperamentum eorūdem palam docet: parum enim adstringunt: si gustaueris, amara, & modicè acria sunt: vt hoc nomine desiccandi & detergēdi facultatem, quam illis Galenus ascribit, habere, nemo dubitare debeat. Nostri etiam temporis herbarii calida & sicca esse statuunt. Et mulieres formæ studentes, succo è floribus illorum expresso faciem illinunt, quòd maculas rugasque, & alia eiusdem vitia mirificè detergeat. Vt hinc euidētissimum sit herbas, quas *Schleissbluomen* vocant Germani, esse Verbascula.

De Fragaria. CAP. CCCXXVIII.

NOMINA.

GRAECIS vt herba quæ fraga gerit nominata sit, certò cōstituere nobis nondum licet. Sunt tamen qui *Βάρορ Ἰδαίου*, hoc est, Rubum Idæum esse putent, eum potissimum qui sine spinis inuenitur. Quorū certè sententiā ob multas variāsque causas (vt in sequentibus dicemus) minime repudiādam existimamus. Apuleius Græcis *κίμαρον* appellari scribit: quod si verū est, alia sit à Comaro quam Dioscorides, Galenus & alii quidam depingunt, necesse est: hæc enim arbor est, illa autem herba. Ego tamē vidi codicē manuscriptū, in quo hæc verba: Comaron Græci, Romani Fra

Ec iij gū

gū auncupant, non habebantur. Quicquid verò sit, ex numero Mororum esse constat eius fructū optimi odoris: hinc à frago verbo, quod odorem reddo significat, herba ipsa Latinis Fragaria, & fructus fragum dici cœperunt. Germani Erdbeer, [Galli Fraises, on herbe portant Fraises] vocāt. Græci autem Comaron appellarunt, ob fructum arboris eiusdem nominis, qui fragis iis terrestribus similis est, haud dubiè sic dixerunt.

Fragaria maior & minor.

GENERA.

Duo Fragariæ sūt genera. Vna flores fructūque paulò maiores, altera minores obinet, nos vna pictura vtraque expressimus.

FORMA.

Humi sine caule spargitur, multis à radice lanuginosis pediculis, quorū alii flore candido coronantur, alii trigemino

comantur: folio per ambitum serrato atque venoso: alii fructum gerunt exiguis quidem Moris haud abfimilem, ceterum sui generis, solidum, callosum, tenerum, quum maturuit rubentem, tum gustu tum etiam odore suauissimū. Radice foris atra aut rubescēte intus candida, multo fibrata capillitio

LOCVS.

In syluis, dumetis, & in opacis mōribus, ac secus vias spōte nascitur. Vnde etiam colligi potest esse Rubum Idæum, quando & is in lucis proueniat. In hortis etiam nonnunquā vt grandiozem fructum ministret, colitur Fragaria.

TEMPVS.

Floret vere & tota æstate, inque maximam autumnū pariter. Fructus tamen eius fugax, rarò nisi æstatis initio inueniri potest.

TEMPERAMENTVM.

De temperamento Fragariæ recentiores diuersa tradunt. Serapio calidam & siccam in secundo ordine tradit. Alii frigidam & humidam in primo: nonnulli (qui tamen prius meo iudicio hallucinari vidētur) in tertio ordine scribunt. Nos folia ipsa gustu modicè esse amara, & adstringere deprehendimus, vt siccam esse hac ratione, & minimè humidam oporteat. Quapropter in tanta sententiarū de eius temperamento diuersitate adinuerendum, idem de Fragaria, quod de Rubo sentiendum esse: nempe quòd folia, flores, fructus & radix adstringant. Disserre tamen inter se, quod folia potissimū recens nata, plurimum in se habeāt aqueę substantiæ, parum verò adstringant: adeò vt verisimile sit de iis locutos esse, qui frigidam & humidam in primo ordine Fragariam statuerunt. Est enim eorum temperies ex terrena frigida essētia, & aquea tepida. Fructus immaturus frigidus terrea substantia præditus est, vt frigidus & siccus hoc nomine dici mereatur. Maturus autem non parum succi temperati calidi, qui dulcis est, modicamque adstrictionem habet: ita vt calidus & siccus dicendus veniat. De fructu itaque intelligendi erunt, qui Fragariam calidam & siccam esse affirmant. Quare vbi de temperamento Fragariæ agitur, nō

Ec v simpli

simpliciter, sed cum prædicta distinctione respōdēdum est. Vnde cum idem ferē cum Rubo temperamentum habeat Fragaria, iterum hanc ab Idæo Rubo nihil differre verisimile est.

VIRE S.

Quum recētiore in commemorandis Fragariæ facultatibus partim eas quas Dioscorides Rubo Idæo, partim etiā quas Comaro tribuit Apuleius, vires Fragariæ ascripserint: opere præcium me facturum arbitror, si vtriusque de his verba præmiserō: vt nimirum quisque hac ratione, quæ propter iuniores iis facultatibus Fragariam ornauerint, certius intelligere queat.

EX DIOSCORIDE.

Idæus Rubus eadē potest quæ Rubus. Amplius eius flos cum melle tritus & illitus, oculorum inflammationibus auxiliatur. Sacros ignes extinguit. Stomachicis cum aqua potui datur.

EX APVLEIO.

Ad lienis dolorem herbæ Fragi succū ex mellis vncia potui datum, mirificè proficere certum est. Ad suspiciosos eiusdem succus cum pipere albo & melle mixtus, potui datus, mirificum est remediū. Has facultates etiam antiquus manuscriptus herbarius Fragariæ adscribit, nomine tamen Apuleii in Dioscoridis nomen immutato. Additamen huius fructum comestū stomacho conferre, & ex succo eius os cōtra fœtorem collui, id quod Serapion quoque tradit.

EX RECENTIORIBVS.

Herba Fragaria in cibo sumpta medetur lienosis, item succus ex melle potus, Idem cum pipere candido datur suspiciosus. Fraga sitim sedant, stomacho profunt, sed præsertim bilioso. Succus Fragis exprimitur, vetustate vires accipiens, præsentaneo remedio ad faciē vlcera, oculorum suffusiones, neque non epiphoras. Radicis decoctum iccinoris feruores mulcet matutino & meridie potum. Vtuntur hodie frequenter Fragaria ad glutināda vulnera, aluum fistendam, menstrua cohibenda, gingiuas confirmādas, oris
vlcera

vlcera, eiusdemque fœtorem tollendum, quæ singula Rubus etiam Idæus potest, vt inde rursus coniuere liceat Fragariam ab eodem nihil differre.

Da Phu Germanico. CAP. CCCXXIX.

NOMINA.

Φού, ἢ ἀγρία κάρφος Græcis, Phu & Nardus syluestris Latinis, Valeriana officinis & herbariis nostri temporis, Germanis **Baldrión**, **Dennenmarck**, oder **Ikortzenkraut** oder **Augenvurtzel**, appellatur, quæ scilicet catti odore radicis eius, quo eorum oculi roboratur, impensè delectentur [Gallicè *Valeriane*.]

GENERA.

Duo sunt præcipua Phu genera. Magnum quod alio nomine Theriacaria vocatur. Hoc descriptioni per omnia respondet. Germanicè **groß Baldrión** & **Triack** appellatur. Vulgus herbariorum Valerianam maiorem nominat. Alterum vulgare, quod alio nomine Valeriana etiam vulgaris nūcupatur. Germanis **gemein Baldrión**, & **Ikatzenvurtzel** dicitur. Hoc etiam genus à pictura Dioscoridis, vt paulò post fusius docebimus, non abhorret.

FORMA.

Folia Elaphobosco, siue Olusatro similia habet. Caulē cubitalem, aut proceriorem, leuem, tenerum, purpurascens, in medio concauum, geniculis interfectum. Flores ad Narcissi flores accedentes, minores & teneriores, in subalido purpurascens. Radices in superiore parte minimi digiti crassitudine. Adnascentes etiam radículas obliquas veluti iuncus odoratus, aut veratrum nigrum, inuicè implicitas, subflauas, bene odoratas, Nardū in gustu referētes, cum quadam virosa grauitate. Ex qua certè descriptione sole clarius fit, herbam quam vulgarem hodie Valerianā nominant, esse Dioscoridis Phu: quod omnia ferè sic illi respōdeant, vt prorsus nulla reclamare nota videatur. Folia namque huius cum primū erumpunt, Elaphobosci præ se ferunt

*Phu magnum.**Phu Germanicum.*

runt imaginem: postea verò, dum adolescit in Olusatri
medum laciniatur. Caulis quoq; eius cubitalis, & maior
(non enim rarò ad trium cubitorum longitudinem caulis
à nobis vitus est) læuis, potissimum in infima eius parte:
denique tener, purpurascens, in medio concauus, genicula-
tus. Flores eiusdem, qui summis caulibus emergunt, Nar-
cisi certam exprimunt effigiem, quanuis minores sint, at-
que adeò teneriores. Vt hoc nomine cum Ruellio in Græ-
cis codicibus Dioscoridis *ἡρώνα μίσρον* legendum esse pu-
tem. Nisi quis existimet Phu Ponti, quod Dioscorides po-
tissimum describit, fauentis cæli beneficio maiusculos ha-
bere flosculos. Prædicti etiam flores acruatim coeuntes
in purpuram candicant. Radices quoq; in superiore parte
minimi digiti crassitudinem obtinent, multasq; radículas
obliquas, Schemi, aut nigri Veratri modo sibiipsis impli-
citas,

citas, subflauas, odoratas, Nardum, cum virofa tamè gra-
uitate, imitantes. Quum itaque hæ omnes notæ, Valeria-
næ nostræ respõdeant, multorumque cõsensus nobis sub-
scribat, & facultates eius quas illi recentiores tribuunt, pla-
nè cum iis quas Dioscorides Phu adscribit cõueniant: quid
impediat cur uon certò affirmemus Valerianam hæc vulga-
rem esse Phu Dioscoridis, non video: præsertim cum manu
scriptus etiam herbarius Phu esse Valerianam apertè do-
ceat, ita vt mirari satis non queam cur aliquot docti viri in
Germania nostra, diuersum astruere voluerint.

LOCVS.

Nascitur in humectis locis, & prope aquas, hæc q; ad mi-
randam altitudinem surgit. Prouenit etiam in lucis & cæ-
duis syluis, sed hæc in tan tam proceritatem non emergit.

TEMPVS.

Floret integra æstate.

TEMPERAMENTVM.

Calidam & siccam esse in secundo ordine tradunt.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Phu calefacit. Sicca pota vrinam mouet. Potest idem &
decoctum eius. Ad lateris dolorem prodest. Menses ducit,
& antidotis miscetur.

EX GALENO.

Odorata quodammodo est huius herbæ radix, Nardo
viribus similis, sed tamen ad plurima infirmior. Vrinã plus
mouet quàm Indica, aut Syriaca Nardus, similiter autem
vt Celtica.

EX PLINIO.

Radix Phu datur potui trita, vel decocta ad strangula-
tiones, vel pectoris dolores, vel laterum. Menses quoque cit-
Bibitur cum vino.

APPENDIX.

Magni Phu radice hodie multi, magno cū errore, p cala-
mo aromatico vtuntur, quod hoc in loco monere placuit.

De Phaco. CAP.

CCCXXX.

NOMINA.

Lens. **Φ** ^{ακός, ή φακή} Græcis, Lens & Lenticula Latinis dicitur; Officinis & herbariis latinum nomē retinuit. Germani **Zinsen** [Galli *Lentille*] appellant.

FORMA.

Lens.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Lens crebrò comesta, oculorū acie hebetat. Aegrè cōcoquitur. Stomacho nocet, eumq; & intestina inflat. Aluum cū cortice suo comesta sistit. Præstat q̄ facillimè concoquitur, & nihil attri in maceratione reddēs. Vim habet adstrictoria: quapropter aluū sistit, si detracto antea cortice accuratè coquatur, primaq; aqua inter coquēdū effundatur. Primū enim eius decoctū aluū soluit. Somnia tumultuosa & grauia facit. Neruis, pulmōni & capiti inutilis. Melius suo fungetur officio cōtra alui fluxiones, admixto illi cū aceto intybo, aut portulaca, aut beta nigra, aut myrto, aut cortice punici

ce punici

te punici māli, aut rosis siccis, aut mēspilis, aut sorbis, aut pyris Thebanis, aut cotoneis mālis, aut cichorio, aut plāta gine, aut gallis integris, quæ post decoctionē abiiciuntur, aut rhois quæ opsonis inspargitur. Acetum autem cum eo diligenter percoqui debet, aliās aluum conurbat. Contra subuersionē stomachi triginta grana lentis suis corticibus denudata, deuorata profunt. Decocta cū polenta, & illita, podagram lenit. Sinus cū melle glutinat. Cruistas rūpit, & vlcera purgat. Decocta in aceto duritias & strumas discutit. Cū meliloto, aut cotoneo mālo, medetur in inflammationibus oculorū & sedis, addito rosacco. In maioribus sedis inflammationibus & sinu amplo cū malicorio aut siccis rosis, adiecto melle decocta. Contra nomas gāgrænicas similiter vtuntur, aut adiuncta maris aqua. Aduersus autem pustulas, herpetas, erysipelata, pernioresq; vt antea dictum est. Contra mammas grumosum lac continentēs, & lactis copia turgentes, in aqua maris cocta & illita auxiliatur.

EX GALENO.

Lentes non valenter adstringūt. Ipsum itaq; earū corpus desiccet, & sistit ventrem: cæterum decoctum irritat. Proinde etiā prior aqua abiicitur, vbi retentionis causa adhibentur. Cortex eius vehemētē adstringit, carnea substrātia tenuiter, quæ & crassi succi & terrestris est. Succus porro Lentis adstringenti est contrarius. Quocirca si elixæ in aqua insculum sale, garo, oleoque conditū bibatur, aluum deiciet. At quod ex bis decocta Lēte ferculum apparatus, contrariam succo vim obtinet. Nam quæ ventri obueniant fluxiones desiccet, os ventriculi, intestina, & totum deniq; ventrem corroborans. Quamobrem celiacis & dysentericis accommodatus est cibus. Lens verò decorticata, vt illam adstringendi vehementiam, cumq; hac alia videlicet omnia quæ cōsequuntur, amittit: ita alibitor quā integrā illa efficitur, crassum prauumq; succum gignens, tardè cōmeans: alui tamen fluores haud desiccet, vt ea quæ cortice non est spoliata. Iurē igitur qui modum in hoc edulio non seruāt, elephantiāsim, quam vocant, & canerum incurunt. Siquidem crassa siccaq; cibaria facillē in melancholicos humore

uertunt

vertuntur. Quare iis duntaxat quibus vitiosa est habitudo ob aquam in carne diffusam. Lens cibo vtiliter praeberetur, ceu aridis & squalentibus admodum dānosē. Eandē ob causam visum integrū & inculpatū hebetat, immoderatē exiccans. Ei verō qui contrario modo se habet, humidiori videlicet, opitulatur. Menstruis purgationibus inepta est; crassum enim & tardissimum sanguinem facit. At malebri appellato profluuiū conuenientissima.

EX PLINIO.

Lens optima quæ facillimè coquitur, eaq; quæ maximè aquam absorbet. Aciem quidem colorū obrundit, & stomachum inflat: sed aluū sistit in cibo, magisq; discocta cœlesti aqua. Eadē soluit, minus percocta. Crustulas vlcerum rumpit, eaq; quæ intra os sunt, purgat & adstringit. Colicæiones omnes imposita sedat, maximèq; exulceratas & rimosas. Oculorum autem epiphoras cum meliloto aut cotoneo. Contra suppuratiā cum polenta imponitur. Decoctæ succus ad oris exulcerationes & genitalium adhibetur. Ad sedem, cum rosaceo aut cotoneo. In iis quæ acrius remediū exigunt cum putamine punici, melle modico adiecto. Ad id demū ne celeriter inarescat, adiuuunt & Betæ folia. Imponitur & strumis panisq;ue, vel maturis, vel maturesecentibus, ex aceto discocta. Rimis ex aqua mulsa, & gangrænis cum punici tegmine. Item podagris, cū polenta, & vuluis, & renibus & perionibus, vlceribus difficilè cicatricem trahentibus. Propter dissolutionem stomachi triginta grana Lentis deuorantur. In cholcris quoque & dysenteria, efficacior est in tribus aquis cocta, in quo vsu melius semper eam torrere aut tundere, vt quam tenuissima detur, vel per se, vel cū cotoneo malo, aut pyris, aut myrto, aut intubo eratico, aut beta nigra, aut plantagine. Pulmoni est in utris, & capitis dolori, neruosisq; omnibus, & felli, nec somno facilis. Ad pustulas vtilis, ignisq; sacro, & mamillis, in aqua marina decocta: in aceto autē, duritias & strumas discutit. Stomachi quidē causā, polentæ modo potionibus inspergitur. Quæ sunt amblysta, aqua semicocta curat, postea trita, & per cribrū effuso surfure, mox procedente curatione addi

addito melle. Ex posca coquitur ad guttura.

EX SIMEONE SETHI.

Crassi succi est, & austeram vim atque qualitatem possidet. Si quis ergo in aqua coquat, & eam aquæ, oleo & sape cum sale misceat, potionem faciet quæ ventrem subducatur. Bis autem cocta, ventriculum & ad ipsum defluxum sistit. Inducit autem stomacho robur, & intestinis, & vniuerso ventri. Quapropter vtilis est cibus cœliacis & dysentericis. Si verò cortice ablato sumatur, vehementiam adstringendi abiicit, magis verò nutrit, cum tardi sit transitus, & crassi succi, non tamen adeo siccatur, vt antea dixi. Qui verò hoc edulio crebro vtitur, elephantiam contrahunt, & caneros, & duritias, & neruorum dolores, & melancholicos affectus. Aptus enim est crassus & siccus sanguis, vt fiat succus melancholicus. Quibus igitur habitus quispian malus aquosus in carne est, iis solis vtile est edulium, quemadmodum siccis & squalidis maximè noxiū. Similiter visum salubriter se habentem nimium exiccando hebetat, contrā verò affectum iuuat. Neque etiam ad menstruas purgationes vtilis est, eò quod crassum & difficulter fluentem sanguinē efficiat. Ad hæc veneris appetentiam semen exiccando, extinguit: ideo castè viuere volentibus ad hoc maximè confert. Grauiā etiam somnia facit, eò quod ex ea melancholici succi in totum distribuuntur corpus. Cum Mentha decocta, plurimum inflationis deponit. Nonnulli & Betam huius rei gratia eo quo decoquitur tempore iniiciunt. Lens verò probe decocta & trita, si vulneribus ex iaculo aut telo factis imponatur, sanguinis fluxum vehementer compescit. Paruæ verò Lentis decoctum sumptum, difficilem partum soluit. Auribus ex quibus pus emanat instillatum, succurrit.

De Philyra. CAP. CCCXXXI.

NOMINA.

Φιλύρα Græcis, Tilia Latinis & Officinis, Germanis Zin den [Gallis Tiliæ] appellatur. Alia ab hac est arbor quæ Dioscoridi φιλύρα vocatur. Quod non animaduertentes
Ff viri

viri etiam nonnulli doctissimi, vtraq; arbores magno errore confundunt, quod forma admodum discrepent, vt ex iis quæ paulò post dicemus, & è Dioscoride & Theophrasto libro. 3. de plantarum historia, capitu. 10. inuicem collatis, abundè constabit. Differunt itaque inter se Philyra & Phillyrea, neque vna vtraq; voce arbor significatur, sed diuersæ.

GENERA.

Tiliæ, Theophrasto loco iam citato autore, duo habentur genera, mas scilicet & fœmina. Distantq; inter se, tum materie, tum totius corporis forma, & quod altera fructifera, altera sterilis. Materies mas dura, flaua, nodosior, spinosiorque: fœminæ candidior: & cortex mas crassior, detra-

ctusque inflexibilis propter duritiam est: fœminæ cæcidior flexibiliorque, ex quo cunas faciunt: item fœminæ odorator. Et mas sterilis, nulloque flore est: fœmina, cuius tibi picturam damus, & florem & fructum gignit.

Tilia fœmina.

FORMA.

Folio est hederaceo, molliore, & in angulum acutiorem rotundiore & prolixiore, & in orbè lentè crispo atque serrato: flore tantisper dum calyculo continetur herbaceo, vbi emerit flauo: fructus magnitudine fabæ, similis acinis hederæ, in quo semen prætenue quantum Atriplicis, omnibus animantibus

bus

bus ingratum, cum foliorum pabulo maximè ducantur, eorumque mira dulcedine capiuntur. Nunc cum iis confer ea quæ Dioscorides de Phillyrea tradit, & senties esse diuersissima. Nam quis vnquam dixit Tiliam habere folia oleæ, & fructum ferre subdulcem ad similitudinem Lentisci, nigrum, vuarum more congestum? Philyræ enim seu Tiliæ folia sunt hederacea atque ferrata, adeoque ab oleæ foliis dissidentia: fructum denique fert non modò non subdulcem, sed qui à nullo mandari potest.

LOCVS.

Montes & valles diligit Tilia, sed plus montibus gaudet aquis.

TEMPVS.

Floret Iunio mense.

TEMPERAMENTVM.

Calidam esse Tiliam, vel ex eo liquet, quod frigidis cerebrum malis, epilepsiæ, & id genus alii mirificè conferat. Amaritudo etiam cum glutinositate quadam in ea reliquis qualitatibus præualere videtur, si hanc degustes. Quare ab stergendi planè facultatem cum modica adstrictoria, perinde atque vlmus (cuius facultates illi Plinius, vt ex iis quæ paulò post subiiciemus planum fiet, triboit) habere euidentissimum est.

VIRES EX GALENO.

Vlmi foliis aliquando recens vulnus glutinauimus, confidentes adstringentem pariter & extergentem illis inesse facultatem. Cortex amplius etiam subamarus est & adstrictorius, itaque cum aceto lepram sanat. Porro viridis etiamnum & recens si vulneribus deligaturæ vice circumligetur, ea glutinare potest. Radices eandem vim obtinent: proinde & decocto earum quidam perfundunt fracturas quibus callo inducto opus est.

EX PLINIO.

Cortex interior Tiliæ lepras sedat, & folia ex aceto illita. Multi corticem commanducatum vulneribus vtilissimū esse putant. Folia trita, aqua aspersa, pedum tumori. Humor quoque è medulla castratæ arboris effluens, capillum red-

Ff ij dit

dit capiti illitus, defluentefque cōtinet. Humor denique cuti nitorem inducit, faciemque gratiorem præstat. Folia ad infantium vlcera in ore commanducata profunt: decocta & pota, vrinam ciunt & menses.

APPENDIX.

Quū Plinius ferè omnes facultates Vlmi etiā Tilię adferibat, vt ex eiusdem verbis patet, ideò è Galeno, quæ ille de Vlmo tradit produximus. Si verò quifpiam vires quæ à recentioribus Tilię tribuuntur, probè expèdat: nihil ab iis quæ ex Plinii & Galeni fentètia retulimus, differre comperiet. Nam maculas faciei, abstergere scribunt Tiliam, si illa eius succo lauetur. Mederi etiam morbo comitali bibitum eius liquorem stillatitium, oculis claritatem inducere, calculum sanare, tumores discutere iidem docèt. Quid multa? omnes facultates Vlmi obtinet Tilia: ideoque vulneribus etiam recentibus succurrit, & alia quæ à Dioscoride & Galeno in Vlmi historia commemorantur, potest.

De *Chelidonio maiore.* CAP.

CCCXXXII.

NOMINA.

XΕΛΙΔΩΝΙΟΝ *μαίον* Græcis, Chelidoniū maius Latinis, Officinis Chelidonia, Germanis **Schelkraut**, **Schelyvurtz**, **groß Schyvvalbenkraut**. [Gal. *Chelidoine*, ou *Esclere*] dicitur. Chelidonio autem, vel si maius Hirundinariæ, auis Hirundo, quæ Græcis *χελιδών* vocatur, nomen indidit: vel, vt auctor est Plinius, quòd hanc primùm inuenit, & ea oculis pullorum in nido restituit visum, vt quidam tradunt, etiam erutus: vel quòd floret aduētū hirundinum, discessuque commarcescit: id quod de minore verè dicitur.

FORMA.

Caulem emittit cubitalem & maiorem, gracilem, adnata foliis plena habentem. Folia Ranunculo similia, teneriora tamen, & colore subcæsia, iuxtaque singula folia florem Leucoio similem. Succus illi croceus, acris, mordax, cum aliqua amaritudine & odoris grauitate. Radix supernè singula

Chelidonium maius.

Radix in superiore parte vna, in inferiore par-
vellicantem. Radix in superiore parte vna, in inferiore par-

LOCVS.

Nascitur in opacis & parietinis.

TEMPVS.

Chelidonium hirundinum aduentu florem excitat, atque adeò toto deinceps vere & æstate floret, quibus etiam temporibus carpitur.

TEMPERAMENTVM.

Herba hæc tertii ordinis absoluti est in calefaciendo & desiccando.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Succus Chelidonii mixtus melli, & in æneo vase in carbonibus decoctus, contra oculorum caliginem prodest. Exprimatur autem succus ex foliis, radicibus & floribus incipiente æstate, siccaturque in umbra & in pastillos conformatur.

Ff ij Radix

gularis, infernè autè plures. Fructus cornuti Papaueris instar tenuis, longus veluti galeæ conus, in quo exigua semina sunt, Papaueris semine maiora. Huius descriptionis notæ omnes Chelidonio nostro respondent. Siquidem fruticosa est herba, cubitali altitudine, cauliculis lanuginosis, teneris: folio Ranunculi, magis anguloso, tenuiori, aduersa parte cæsis, auersa incano: flore luteo, Leucoio confimili: semine Papaueris, quod in corniculis seu filiquis longis exilibus clauditur. Vulnerata succū croceum emittit, gustū

Radix cum Aniso & vino albo pota, regio morbo medetur. Sanat herpetas cum vino illita. Dentium dolores comman ducata sedat.

EX GALENO.

Chelidonium admodum extergentis & calidę facultatis est. Sed & succus eius ad acuendum visum commodus est, vtique in quibus crassum quiddam in pupilla colligitur discussione indigens. V si sunt quidam radice eius ad morbum regium à iecoris obstructione proficiscentem, in vino albo eam potui exhibentes cum Aniso. Pari modo māsa, dentiū doloribus confert.

EX PLINIO.

Florentibus succus exprimitur, & in æreo vase cum melle Attico leniter cinere feruenti decoquitur, singulari remedio contra caligines oculorum. Vtuntur & per se succo in collyriis, quæ Chelidonia appellantur ab ea. Eadem oculo rum aciem adiuvat, si addita aqua foueantur. Succus eius cum melle culices, nubeculas, obscuritatemque discutit, cicatrices extenuat. Albugines etiam iumentorum.

De Chelidonio minore. CAP.

CCCXXXIII.

NOMINA.

XΕλιδώνιον μικρόν Græcis, Chelidonium minus Latinis, Officinis Scrofularia minor vocatur, quod strumosa radix multis granorum frumenti grumis videatur coaluisse (quod vel strumis, quas imitatione Græca Scrofulas vocant) medeatur. Germanis Feiggyvartzzen oder Blaternkraut, id est Ficariam, Psaffenhoedlin, lalcin Schelvyurts, oder Schyvalbenvyurts, oder Deyenkrout nominatur. Chelidonium autem hæc herba vocata est haud dubiè quod, vt Theophrastus libro septimo, cap. xiiij. hirundinum aduentu florem excitet. [Gallicè *Eclere petste.*]

FORMA.

Herbula est à stolonibus pediculisve pendens, sine caule, foliis Hederæ figura, rotundioribus minoribusque, item teneris

Chelidonium minus.

rem aceruatim collectas, quarum tres vel quatuor in longum protenduntur. Flos ei Ranunculi vt maiori, luteo colore nitens. His accedunt locus, tempora, vires, & alia quæ iam commemorabuntur, quæ singula Scrofulariæ minori adamussim quadrant, vt nemo hanc Chelidonium minus esse inficias ire sine magna impudentia possit.

LOCVS.

In palustribus, prope aquas, & in limitibus humidis omnibusque vliginosis tractibus ac hortis passim gignitur.

TEMPVS.

Verno tempore, Maio mense, & præsertim Hirundinū aduentu floret, nec longo post tempore marcescens euanescit, sic vt irrigui limites, qui largo foliorum florumque sti

Ff iij pa

patu pubefcebant, confestim iis spoliati glabrefcere conſpiciantur.

TEMPERAMENTVM.

Chelidonium minus, Galeno teſte, quarti ordinis abſorti eſt in calefaciendo & deficcado, ideoque magnam præſertim acrimoniam, guſtum erodetem. Noſtrum autem uſque adeò acre non eſt, vt commanducado sæpe nullam prorsus ſentias acrimoniam, potiſſimum in eo quod in humido loco natum ſit. In hoc autem quod locis ficcis prouenit, ſentias & amaritudinem & acrimoniam, ſenſim tamè guſtum erodetem.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Acrem vim habet, Anemones modo ſummam cutem exulcerantem. Scabiem & vnguem lepras tollit. Ex radicibus expreſſus ſuccus ad purgationem capitis addito melle naribus vtiliter inſtillatur. Similiter decoctum eius cum melle gargariflatum, caput ſtrenuè purgat, & omnia peccatis vitia.

EX GALENO.

Chelidonium minus cum acrius ſit maiore, illitum cõfeſtim cutem exulcerat, vnguesque ſcabros eiicit. Succus eius per nares purgat, vt pote vehementer acris exiſtens.

APPENDIX.

Recetiores ea herba in exterendis ſicibus marifcivæ, & ſtrumis, magna experientia vtuntur, vt inde certè Scrofularia nominari, quemadmodum diximus, meruerit. Antiquus etiam ac manuſcriptus herbarius, ſub nomine tamen Pedis vituli, quod Aaron nominatur, ſe à quodam qui expertus ſit cognouiſſe ſcribit, quòd hæc herba contra marifcas ac ſtrumas mirificè proſit.

De Chamædry. CAP. CCCXXXIII,
NOMINA.

Xamædrydys Græcè, Triſſago Latinè, officinis græcū nomen inſedit, vulgo Quercula minor, & à ferratis foliis, Serratula appellatur: [Gallicè *Cheſnette, ou petit Cheſne ou germandree.*] Chamædrydys verò Græcis dicta eſt, quaſi humilis

milis ac terreſtris quercus, quòd ſcilicet folia Quercus, habeat, & huius reſpectu, quaſi humi repar. Sunt qui Serratam nominatam ideo putent, quòd ab ea, ferrata inuenta ſit. Dioscorides hanc Teucrium etiam, propterea quòd Teucrio ſimilis admodum ſit, appellari à nonnullis ſcribit.

Chamædrydys vera mas.

Chamædrydys vera fœmina.

GENERA.

Erſi Dioscorides alique veteres vnicam faciant Chamædrydym, tamen nos, quia plures herbas ad eius formam ac picturam accedere videmus, duo eius genera produximus. Quorum ſanè primum vera Chamædrydys exiſtit, & Germanicè *Klein Batbengel* nominatur. Illius autè rursus duo ſunt genera. Vnū enim quod præ ceteris omnibus picturæ Dioscoridis maximè accedit, mas dicitur. Alterū verò fœmina:

Ff v neque

neque enim aliter nobis discrimen indicare licuit, nisi sexus ratione. Alterum genus vulgaris est Chamædryes, quod iterum duum est generum, mas scilicet & fœmina. Mas Germanicè Erdtrivcirach, Fœminaverò Hamenderle Blwymenderle Uergisheim nit appellatur.

FORMA.

Chamædryes vulgaris mas. Chamædryes vulgaris fœmina.

Frutex dodrãtalis: foliis exiguis, forma & diuisuris quernis similibus, amarisque: flore subpurpureo: exili femine in calyculis atro. Quæ utique descriptio ita herbis illis quas pictas exhibemus respondet, vt nulla prorsus nota reclamare videatur. Sunt enim herbæ palmum altæ vt plurimû, exili folio, effigie & diuisura Quercus, amaro: flore penè purpureo & exiguo, ita vt mirari satis non possim, cur non nulli alteram speciem genuinam Chamædryem esse negent: eum tamen Germanica etiam appellatio pulchrè ad antiquum

quum atque adeo græcum nomen alludat. Sed instabit forsitan quispiam dicens. Chamædryes Dioscoridis palmum alta est: hæc tua mensuram hanc excedit. Fateor sanè, at tamen non multum exuperat: quòd si etiam plus exuperaret, non tamen hoc nomine alterius speciei herba putanda esset: neque enim adeò statim atque certam mensuram herbis tribuit Dioscorides, vt quandoque vltra citraque consistere non liceat: verum cum alicui herbæ mensuram adscribit, id ea ratione facit, vt maiori parti indiuiduorum illius speciei quadrare existimet. In prioris itaque inopia alterius vsus esse potest.

LOCVS.

Nascitur asperis & petrosis locis, interdum etiam in montosis & campestribus solidis.

TEMPVS.

Primum genus Iunio & Iulio mensibus floret. Alterum autem vere potissimum. Carpuntur semine prægnantia.

TEMPERAMENTVM.

Ex tertio ordine calefacientium & desiccantiû facit Galenus. Germanicæ tamen minus calefacere & desiccare videntur, vt potè in regione frigidiore natæ.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Recens ac viridis in aqua decocta & pota, conuulsis, tussientibus, lieni indurato, vrinæ difficultatibus, hydropicis inter initia auxiliatur. Cit menses, fœtusque extrahit. Lienem ex aceto pota minuit. Aduersus venenata cum vino pota & illita efficax est. Trita ad prædicta in pilulas conformatur, cum melle vetera vlcera purgat. Cum oleo trita, in uncta & illita, oculorum caliginem discutit.

EX GALENO.

Chamædryes vincetem qualitatem amaram habet, & est quodammodo acris. Quo circa meritò lienem colliquat, vrinam & menses mouet, crassitudinem humorum incidit, & viscerum obstructions expurgat.

EX THEOPHRASTO.

Trissaginis folia ad rupta, vulneraque, in oleo trita valèt, & ad

& ad depascentia vlcera. Semen bilem extrahit, & oculis quoque beneficum est. Folium ad albugines tritum in oleo prodest.

EX PLINIO.

Aduersus serpentium venena potu illituque efficacissima. Item stomacho, tussi vetustæ, pituitæ in gula cohærescenti, ruptis, conuulsis, lateris doloribus. Lienem consumit. Vrinam & menses cit, ob id incipientibus hydropicis efficac, manualibus scopis eius in tribus heminis aquæ decoctis vsque ad tertias. Sanat & vomicas, & fordida vlcera cum melle. Fit & vinum ex ea pectoris vitiis. Foliorum succus cum oleo, caliginem oculorum discutit. Ad splenem ex aceto sumitur.

De Chamæcyparisso. CAP. CCCXXXV.

NOMINA.

Xαμαικὴ κίπριος Plinio dicta est, quasi pumila Cupressus. Apud Græcos, quod sciam, eius fruticis nulla fit mentio. Vulgò Cypressus, Germanis *Eypressz* [Gallis *Cypres*.] nominatur. Cypressus ab odore & forma foliorum eiusdem nomenclaturæ arboris vocata est.

FORMA.

cypressus
unde di-
eta.

Chamæ-
cyparissus
non est
Ghamæ-
pitys.

In arbusculi formam fruticat, foliis incanis, Abrotoni formæ modo scissis. Floribus in summo auri instar fulgentibus. Totus frutex odoratus est. Errant qui Chamæpityn esse arbitrantur: neque enim vt illa humi serpit, sed altius à terra, vt pictura monstrat, confurgit.

LOCVS.

In hortis passim ac figulinis prouenit.

TEMPVS.

Aestate floret. Paucos autem frutices inuenies in quibus flores intueri liceat, quando per vniuersam vitam non nisi vnum hunc, cuius picturam damus, fruticem in quo flores apparuerint, viderim.

TEMPERAMENTVM.

Apparet in ea, sicut gustus testificatur, leuis quidem acrimonia, sed maior amaritudo, multoque etiam plus acerbita

tis in

Chamæcyparissus.

in tota planta. Resiccatur itaque absque insigni caliditate.

VIRESEXDIO SCORIDE.

Quum easdem quas arbor Cyparissus qualitates habeat Chamæcyparissus, necesse est vt etiam facultates easdem obtineat. Arboris igitur hæ sunt vires. Adstringit & refrigerat. Folia eius cum passo & myrrha modica pota, vesicæ fluxionibus & vrinæ difficultati medentur. Pilulæ tusæ, & cum vino potæ, contra sanguinis reiectionem, dysenterias, alui fluxiones, orthopnœam, tussimq; profunt. Decoctum earum idem potest. Tusæ cum fico durities emolliunt, & polypos in naribus sanant. Leprosos vngues cum aceto decoctæ & tritæ adiectis lupinis tollunt. Intestinatorum ramices illitæ coercent. Folia idem possunt. Pilulæ cū coma suffitæ eulices abigere creduntur. Folia trita & illita vulnera glutinant, sanguinemq; supprimunt. Cum aceto autem trita, capillos tingunt. Illinitur per se aut cum polëta ad erysipelata, herpes, carbunculos, & oculorum phlegmonas. Cerato mixta & imposita ventriculum firmant.

EX GALENO.

Cupressi folia, germina, pilulæ recètes & molles, magna vlcera in duris corporibus glutinât. Ex quo clarum est quod resiccandi vim habeat, absque insigni acrimonia & caliditate. Tanta inest ei acrimonia caliditasque, quanta fat

tis sit

tis sit deducendæ in altum acerbitati: nullã tamen mordica-
tionẽ aut caliditatẽ in corporibus efficit. Proinde in alto la-
tẽtes in flaccidis putrescẽtib; affectibus humiditates, si-
ne molestia tutoq; depascitur: quum quæ calefaciunt & de-
siccant, eas quidem quæ contentæ sunt absumant, ceterum
ærimoniam & caliditate alias attrahant. Sic intestinorum ra-
mice affectos iuuat: siquidem exicat & robur addit corpo-
ribus præ humiditate laxis, vt pote quum adstrictio in al-
tum subeat, eo quod caliditas quæ illi admista est deducatur,
ad eam quidem mensuram perueniens, vt præire quidẽ va-
leat, nondum tamẽ mordicare. Quidam ea vtuntur ad car-
bunculos & herpetas polentæ miscentes, rãquam absumat
citra calefactionem eos morbos efficientem humiditatem.
Sunt qui ad erysipelata vtantur, admista nimirum polen-
ta cum aqua, aut oxycrato aquoso.

EX PLINIO.

Cupressi folia trita serpentum ictibus imponuntur, & ca-
piti cum polenta, si à sole doleat. Item ramici, qua de causa
bibuntur. Testium quoque tumori cum cera illinuntur. Ca-
pillum denigrant ex aceto. Eadem trita cum duabus parti-
bus panis mollis, & è vino Aminæo subacta, pedum ac ner-
uorum dolores sedant. Pilulæ aduersus serpentum ictus bi-
buntur, aut si eiiciatur sanguis. Collectionibus illinuntur. Ra-
mici quoque teneræ tusæ cum axungia & lometo profunt.
Bibuntur ex eadem causa. Parotidi & strumẽ cũ farina im-
ponuntur. Ex primitur succus tufus cum semine, qui mixto
oleo, caliginem oculorum aufert. Itẽ victoriati pondere in
vino potus illitusq; cum fico sicca pingui, exemptis granis,
vitia testium sanat, tumores discutit, & cum fermẽto stru-
mas. Radix cum foliis trita potaq; vesicæ & strangurię me-
detur, & contra phalangia. Ramenta pora menies ciunt,
scorpionum ictibus aduersantur. Chamæcyparissos herba
ex vino pota contra venena serpentium omnium scorpio-
numq; pollet.

Chamæcy-
parissi fa-
cultates.

De Chamæcisso. CAP.

CCCXXXVI.

NN

NOMINA.

Xαμακισσος, ἢ γῆς σίφαινος Græcis, Hederæ terrestris, Ter-
restre corona Latinis appellatur. Officinæ nomen He-
deræ terrestris retinuerunt. Germanicè **Bundelrebe**, cor-
rupto sanè nomine vocatur: cum dicendum esset **Brund-
reb**, hoc est, humi repens viticula. Nominatur etiam Ger-
manis **Erdebeey**, & **Erdenzrentslin**, [Gallicè **Lierre terre-
stre**.] Chamæcissos verò dicta est, quod nunquã non repat
humi, foliis hederæ similibus. Corona terræ, quod ramulos
suos per terram spargens, folioso veluti serpo eandem coro-
nare videatur.

Hedera
terrestris.Chamæ-
cissos vn-
de dicta.
Corona
terrae.

FORMA.

Chamæcissos.

bus, ac in circuitu incisus. Legendum enim esse μακρότερα, Dioscori-
& non μικρότερα, res ipsa docet: nam etsi folia Chamæ-
cissi aliquatenus Hederæ similia sint, tamen rotundio-
ra, atq; adeo minora etiam & tenuiora existunt. Et est hic
lapsus

Dioscori-
dis locus
emacula-
tur.

lapius ab i in a apud Dioscoridem frequens, vt ex aliis etiã locis supra notatis liquet. Ramulis etiã dodrantalibus multis, foliosis, qui tamen antequã scindantur, quinque aut sex à radice procedunt. Flores denique eius leucois similes sunt, nō quidem luteis, albis aut purpureis, sed cœruleis: ita vt vehementer errent qui eius flores, neque figura, neque colore floribus Chamæcissi, qui Leucois ad simulantur, esse similes putāt. Etsi enim colore neque albi, neque lutei sint, cœruleos tamen (qui color Leucioiorum est) esse constat. In gustu denique, sicut etiam folia, amari sunt. Radix quoque eius tenuis, & nullus profusus vsus est. His omnibus accedit, quod nomen etiam pulchrè quadrat: neque enim Græcis aliud sonat Chamæcissos, nisi humilem ac humi reptentem Hederam. Cæterum non esse Elatinen, præter alia multa, quæ referre superuacaneū arbitror, sapor manifestè ostendit: qui in Hedera terrestri amarus & modicè acris est atq; adeò calorem præ se fert. Elatine verò refrigerat atque adstringit. Sic non esse Asclepiada (vt taceam quod Securidacæ simile semen non proferat) vel vnus locus natalis satis monstrat. Asclepias enim in montibus, Hedera autem terrestri in decliuis locis & vallibus, vt Germanicum nomen **Brundtreb** abundè indicat, prouenire solet. Quæ autem herba sit Asclepias, suo loco dictum à nobis est.

LOCVS.

Nascitur in cultis locis, iuxta etiam sepes & dumeta.

TEMPVS.

In Martio statim erumpit, & floret in magnam vsq; cęstis partem.

TEMPERAMENTVM.

Amaritudo exiguaq; acrimonia foliorum & florum satis monstrat herbam hanc calidam & siccam esse, ita vt hi qui frigidam esse statuunt, reprehensione non careant.

VIRESEX DIOSCORIDE.

Folia eius trioboli pondere in aquæ cyathis tribus, quadragenis aut quinquagenis diebus pota, ischiadicis profunt. Morbum quoq; regium in senos septenōsve dies similiter pota, emendant atque expurgant.

E X

*Hedera
terrestris
nō est Ela-
tine.
Non est
Asclepias.*

*Error quo
rundam
notatur.*

EX GALENO.

Chamæcissi flos quum sit admodū amarus, iecoris obstructiones soluit. Sunt qui illum etiam ischiadicis exhibeant.

EX PLINIO.

Chamæcisson appellant Hederam nō attollentē se à terra. Et hæc confusa in vino acetabuli mētura lieni medetur. Eius folia bibūt ischiadici tribus obolis, in vini cyathis duobus septem diebus, admodum amara portione.

APPENDIX.

Has omnes iam commemoratas facultates Hederæ terrestri recentiores tribuunt: neque dubium est, quum sit admodum amara, quin eandem habeat, & alia etiam possit quæ illi adscribunt, vt euocare suppressos menses, vrinam mouere, obtusum auditum remouere. Contra pestem etiam tradunt efficacem esse: id quod equites quoque sciunt: hi enim quoties fibula dicta pestis equum corripuerit, hac contra eandem herba magna efficacia vtuntur.

De Chrysanthemo. CAP. CCCXXXVII.

NOMINA.

X *χρυσάνθεμον* Græcis, Chrysanthemū Latinis, Officinis inusiuatum. Germanis **Goldtbluom**, **Schmalzbluom**, à pinguedine quæ contrito digitis flosculo apparet, & **Dratbluom**, [Gallis *Marguerites blanches*] nominatur. Chrysanthemon verò à flosculis auri splendorem & colorē præ se ferentibus, dictum est.

FORMA.

Herba est tenera, fruticis tamen speciem obtinens, læues proferens caules, & multifida folia: luteos flores, vehementer splendentes, & oculi instar circulares. Ex qua sanè descriptione satis clarum est, herbam quam pictam damus, esse Chrysanthemon, quod illi omnes à Dioscoride traditæ notæ, nulla profusus reclamante, cōueniant. Quibus Democriti in Hydroscopico accedit testimonium, qui herbam hanc quæ *Batrachio* similis est, Chrysanthemon Græcis appellari scribit, foliisq; Apii esse, maioribus tamen, flore auri colore splendente. Addit denique ab Aquilegiis mirè celebratam esse, eò quod aquā subesse certum sit, vbi solet emicare.

Gg care.

Crisanthemum.

care. Quæ quidē singula herbæ illi quâ, depictam exhibemus, respondent. Nā vt cætera omittam, vbi hæc nascitur aquæ latites subesse non est dubiū. Quidam perperam **Chasserbanensiuos** Germanicè nomināt: nā hoc nomine appellata herba, alia ab ea est, vt in capite de Batrachio docuimus. Nā cum hæc nostra acrimonia vacet, quanquam Barrachius similis sit, tamen in numero illorum esse hoc nomine non potest.

LOCVS.

Nascitur prope vrbes, in pratis humidis, & aliis locis aquosis.

TEMPVS.

Maio mense eius floribus prata & loca humida splendent.

TEMPERAMENTVM.

Eiusdem esse cum Bupthhalmo temperamenti, & gustus & facultates declarant. Calidum itaque esse & siccum constat.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Eius flores cum cerato triti, steatomata discutere produntur. Regio morbo correptis coloris bonitatem temperatiuè reddit, à balneo post longiorem in eo moram exitu pota.

EX PLINIO.

Vesicæ calculos Chrysanthemum euicit.

De

De Chamæleone albo. CAP. CCCXXXVIII.
NOMINA.

X *Αμειλιον λευκον* Græcis, Chamæleon albus, Carduus suarius & varius Latinis, Officinis & barbaris Cardopatium appellatur. Quod nomen haud dubiè corruptum est, deductumque à dictione Pancration, nam sic olim esse nominatum Chamæleonem Apuleius testatur: aut à Carduo vario, à qua dictione, v, scilicet litera in p, & r in t muta, in Cardopatiū facilis est lapsus. Germanis **Ebervvurtz**, eleganti allusione ad Carduum suariū, nuncupatur [Gallicis *Carlino*, ou *Artichault sauvage*] Chamæleon autem à filiorū varietate dici cœpit. Mutat enim cum terra colores Plinio teste: hic niger, illic viridis, aliubi cyaneus, aliubi croceus, atq; aliis coloribus videtur. Suarius autem Carduus dictus

est, quòd sues si in polenta exhibeatur, perimat. Ob quam etiam causam **Ebervvurtz** Germanis nuncupatam puto.

FORMA.

Folia habet Silybo aut Scolymo similia, asperiora autè, acutiora, nigroq; Chamæleone valdiora. Caule vacat, verū è medio spinam Echino marino, aut Cinaræ simile erigit. Flores purpureos, veluti capillos, q in pappos euanesçut. Semè Cnico simile. Radicè in pignibus collibus crassam, in motosis verò graciliore, in profundo albā aliquatenus aromaticā, graueolentem & dulcem. Plinius libro. 2. 2.

Chamæleon albus.

Gg ij capi.

cap. 18. breuius herbā hanc depingit, sic inquit. Asperiora folia habet, serpit in terra Echini modo spinas erigens, radice dulci, odore grauissimo. Quæ certè notæ in vniuersum, omnes, herbæ quæ hodie barbara & corrupta voce Cardo patiu vocatur, adamusim respondent, ita vt nemo nō esse Chamæleonem perspicuè intelligat. Huc accedit q̄ facultates etiam eadem sint. Radix enim Chamæleonis albi hausta, venenis resistit. Radix etiā Cardopatii ex recentiorum traditione, mirificè venenis aduersari, & contra pestilentia populatim sæuientē, vt paulò pōst dicemus, efficacissimum esse remediū dicitur. Quòd si tamen rectora quis protulerit, non grauabimur hic, vt in aliis quoq̄, mutare sententiā.

LOCVS.

In glabretis montium prouenit, & in syluis, vt hinc etiā syluaticus Carduus cognominatus sit.

TEMPVS.

Iulio & Augusto mensibus cū suis floribus effodi potest.

TEMPERAMENTVM.

Radix eius calefacit secundo ordine absoluto, desiccatur autem tertio.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix pota acetabuli mensura, latos lumbricos pellit. Sumitur autē in vino austero, cū decocto Origani. Hydropicis cōmodè drachma in vino datur: etenim eos extenuat. Cōtra difficultatem vrinæ decoctum eius propinatur. Pro theriaca cum vino pota est. Occidit canes & fues. Mures item necat subacta cum polenta, aut hydrelæo madefacta.

EX GALENO.

Radix eius potui datur acetabuli mensura contra latos lumbricos cum vino austero. Exhibent etiam aqua inter cetera laborantibus.

EX PLINIO.

Hydropicos sanat succo radicis decoctæ. Bibitur drachma in passo. Pellit & interaneorū animalia acetabuli mensura succi eiusdē in vino austero cum Origani scopis. Facit ad difficultatem vrinæ. Hic succus occidit canes fuesq̄; in polenta. Addita aqua & oleo contrahit in se mures & necat, nisi protinus aquam sorbeant. Radicem eius aliqui concisam seruari

seruari iubent funiculis pendentem, decoquuntq̄; in cibo contra fluxiones, quas Græci rheumatismos vocant.

APPENDIX.

Recentiores radicem Cardui suarii drachmę pondere in vino sumptam contra pestilentia contagia prodesse tradit. Eandē etiā in aceto decoctā, contra scabiē, impetiginem, & omnes cutis scæditates curatu difficiles conferre scribunt, si eius decocto lauentur. Idem dentium etiā dolori succurrit.

De Chamæleone nigro. CAP. CCCXXXIX.

NOMINA.

Xαμαίλων μέλας Græcis, Carduus niger aut Vernilagiū Latinis dicitur. Officinis hæc plāta incognita existit. Germanis allusione ad latinam nomenclaturā **Schwartzter Bartendistel** [Gallis *Chardonette*] vocari potest, q̄ scilicet in hortis tantum culta proueniat. Sunt qui eā à candore foliorū nomen **Uvellsch Uvells Distel**: sed prior appellatio ad discriminandas plantas melior existit. Chamæleō verò dictus est à varietate foliorum, quæ pro terræ & locorum differentia, aut admodum viridia, aut subalba, aut cœrulea, aut rubra inueniuntur. Niger verò haud dubiè à radice appellari cœpit.

FORMA.

Foliis Scolymo similis est, minorā tamen, tenuioraq̄; & rubentia ea habet. Caulem emittit digitali crassitudine, do drantalem, subrubrum, qui in summo habet umbellam, & spinosos flores tenues, hyacinthi æmulos, versicolores. Radicem crassam, nigram, densam, & aliquādo corrosam, quæ dissecta subflauescit, & cōmanducata mordet. Hæ quidem notæ quanquam plantæ, cuius hic picturā damus, ferè omnes videantur quadrare (caulem enim euehit dodrantalem, & altiorem etiam, digitum æquantem crassitudine, subrubrum, folia instar Scolymi, minorā, subalba & leniter punicea: candidum ac hispidum florem, hyacinthina purpura variatum: radicem nigram & subflauam) tamen cum nō admodum linguam vellicet commanducata radix, fit vt non parum an legitimus sit Chamæleon niger addubitem. Ve-

Gg iij rām

Chamæleon niger.

Nascitur autem Chamæleon niger, Dioscoride autore, siccis, campestribus, cliuosisque, & maritimis locis.

TEMPVS.

Iunio mense floret, ac subinde in capitulis rotundis Augusto mense semen hispidum profert.

TEMPERAMENTVM.

Chamæleontis nigri radix sicca est in tertio ordine, calefacit verò in secundo absoluto.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Radix trita additis exiguo atramento sutorio, cedrino oleo, & axungia, scabiem abigere potest. Abstergit etiam impetigines, admixtis sulphure & bitumine. Decoctum eius collutione dentium dolorem mitigat. Cum pari pipere & cera

rùm cum multi huius ius temporis viri eruditi hanc plantam Chamæleonem nigrum esse credant, nolui hoc tempore ab iis profus dissentire, atque ad eandem quæ illi, plantæ huic indere appellationem volui, maximè cum nullâ aliam eidem conuenire apud Dioscoridem descriptionem videam, do nec aliquid certius de ea nobis aut aliis comperitum fuerit.

LOCVS.

Nusquam sua sponte in Germania prouenit, quare cultura indiget.

cera oblita, dolentibus dentibus auxiliatur. Quinetiam foventur ea dentes, quum decocta in aceto, & calens imposita fuerit. Scriptorio stylo dolenti denti calida admota, eum frangit. Cum sulphure decolorem ob solè faciem, & alphas emendat. Miscetur medicamentis erodētibus. Phagedænas ferinæque ac tetra vlcera illuta, ad mitiorem habitum trāferens sanat.

EX GALENO.

Radix quiddam lethale obtinet, quamobrem eius foris vsus ad scabies, impetigines, alphas, & in summa ad omnia quæ detersionem postulant. Præterea emollientibus & discutientibus medicamentis miscetur, ac illita phagedænica vlcera sanat.

EX PLINIO.

Radice eius lichenes curantur, cum sulphure & bitumine vnâ coctis: commanducata vero dentes mobiles, aut in aceto decocta. Succo scabiem etiam quadrupedum sanant, & ricinos canum necant.

De Chamæpity. CAP. CCCXL.

NOMINA.

Xαμαίπιτος Græcis, Aiuga siue Abiga, autore Plinio, Latinis dicitur. Inuenitur & Ibiga vocari, quod nomen, Hermolao teste, ferè seruant hodie Illyrici. Hinc abiectis duabus literis i & g, Iba, & ab Aiuga abiectione litterarum a & g, Iua manauit in vulgi nomenclationem. Officinæ Iuam cognomento muscatam appellant, Germani *pelenger yelieber* [Galli *Iue Muscate ou arithetique*] Cæterùm Chamæpitys dicta est, quasi humilis & breuis humilior depressa picea: nam eius folia piceam olent. Abiga verò vocata propter abortus, quos, educendis iis quæ in vtero sunt excitare solet.

GENERA.

Tria eius sunt genera. Vna foliis Sedi seu Aizoi, quam nos scæminam secimus. Altera ramis anchoræ modo incuruis, quam nondum vidimus. Tertia mas dicitur etiam

Gg iij Dio

Dioscoridi. Harum discrimina è descriptionibus certius
cognosces.

FORMA.

*Chamæpitys prima.**Chamæpitys tertia.*

Prima, herba est per terram serpens, subcurua, folia mi-
nori Aizoo similia habens, multò tamen tenuiora, pingui-
ora, hoc est, vt Serapion interpretatur, super se plus humidi-
tatis tenacis habentia, & hirsuta, circa ramos frequentia, o-
dore piceæ, flores exiguos, luteos aut candidos, radicem Ci-
chorii. Altera cubitalibus est ramis, anchoræ modo in-
curuis, tenuibus, coma supradictæ simili: flore candido: se-
mine nigro. Olet autem & ipsa piceam. Tertia quæ ma-
scula appellatur: herbula est foliolis tenuibus, cãdidis & hir-
sutis: caule aspero, candido: flosculus luteis: semine secus a-
las puillo. Piceam & hæc olet.

LO

LOCVS.

Sua sponte, quod sciam, in Germania non prouenit. Nũc
tamen in hortis plantari cœpit. Plinius tertiam in petris na
sci tradit.

TEMPVS.

Floret Iunio & Iulio mensibus.

TEMPERAMENTVM.

Chamæpitys gustu quidem amarum saporem acri vali-
diorem obtinet. Est autem in calefaciendo secundi, in siccã
do verò tertii ordinis.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Folia primæ septem diebus in vino pota, regio morbo
medentur. Quadraginta verò ex hydromelite, ischiadicos
fanât. Dantur peculiariter iecinorosis, vrinæ difficultatibus
& renum vitiis. Profunt etiam torminosis. Ea apud Hera-
cleam Ponticam, perinde atque antidoto contra aconitum
vtuntur, bibêtes decoctum. Ad antedicta illinitur, cum po-
lêta iure decocti macerata. Trita & cū fico pro pilulis data
alum emollit, Excepta melle, squama æris, & resina, pur-
gat. Apposita ex melle, ex vtero ducit. Mammârû durities
discutit. Vulnera glutinat. Vlcera quæ serpunt, cum melle il-
lita cohibet. Secunda & tertia eandem vim obtinent, nõ ta-
men vsque ad eò efficacem,

EX GALENO.

Effectu expurgat Chamæpitys, abstergitque viscera plus
quàm calfacit. Proinde regio morbo correptis, & omnino
quibus facilè iecur obstruitur, bonum est medicamentum.
Quin & menses ducit tum pota, tum apposita cum melle.
Sed & vrinæ mouendæ aptum est medicamen. Sunt qui e-
riam eam exhibent ischiadicis decoctam in melicrato.
Herba porro ipsa viridis magna vulnera conglutinat, & vl-
cera putrescentia sanat. Mammârum præterea dutities
discutit.

EX PLINIO.

Profunt aduersus scorpionum ictus. Item iecinori illitæ
cum palmis aut cotoneis. Renibus & vesicæ, decoctum ea-
rum cum farina hordeacea. Morbo quoque regio, & vrinæ
Gg v diffi

difficultatibus, ex aqua decocta bibitur. Nouissima contra serpentes valet cum melle. Sic & apposita vuluas purgat. Sanguinem densatum extrahit pota. Sudores facit, perunctis ea. Peculiariter renibus utilis est. Fiunt ex ea & hydropticis pilulæ, cum ficu aluum trahentes. Lumborum quoque dolorem victoriatu pondere in vino finit, & tussim recentem. Mortuos foetus ex aceto cocta potaque, eicere protinus dicitur.

APPENDIX.

Recentiores herbarii, & magna officinarum pars, aliam Chamæpityn ostendit, folio Saluæ rimoso, angustiore tamen, & ad radicem maiore, flore subcandido ac luteo, & femine nigro: quæ tamen legitima Chamæpitys non est, sed prima potius. Sederitidis, ut suo diximus loco, species. Definât igitur subinde hac herba pro Chamæpity vera uti, ac illius loco has quarum nunc picturas damus usurpât. Erroris autem huius nulla alia fuit causa, quam quod Chamæpitys etiam veteribus alio nomine dicta sit Sideritis. Hinc plerique decepti, eam herbam quæ priuatim ac proprie sic nominatur, pro Chamæpity usurpare ceperunt. Sideritis autem nulla alia de causa dicta est Chamæpitys, nisi quod illi vulnere glutinandi in sit facultas.

De Psyllio. CAP. CCCXLI.

NOMINA.

Ψύλλιον Græcè, herba Pulicaris Latine: nomen græcè in officinis retinet. Germanicè **Psyllienkraut** [Gallicè *Herbe à Pucies*] nominatur. Tam græcam autem quam latinam appellationem à pulice, cuius effigiem semen eius refert, sortita est herba. Vel, ut nonnullis videtur, quia si videtur in domum feratur, generari in ea pulices prohibeat.

FORMA.

Psyllion folia Coronopo similia habet, hirsuta, longiora, ramos dodrâtales. Tota herba ad sæni graminisve formam accedit. Coma eius à medio caule incipit, capitula bina aut terna in summo contracta cōuolutaue, in quibus semen pulicibus simile, nigrum durumque.

LO

Psyllium.

miles, ut pictura abundè monstrat. Semen verò autumnoprofert.

TEMPERAMENTVM.

Semen eius ex secundo refrigerantium est ordine, in desiccando verò & humectando medium quodammodo & symmetrum. Commentum Mesues de substantia eius interiore calida nihil moror.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Vis Psyllio refrigeratoria. Cum rosaceo aceto, aut aqua illitum articularum doloribus, parotidibus, tuberculis, œdematis, luxatis, capitisque doloribus prodest. Enterocelis seu intestinorum ramcibus puerorum, & vmbilicis prominentibus cum aceto illitum medetur. Oportet autem acetabuli mensura tussim in aquæ heminis duabus madere, & vbi aqua concreuerit illinire: egregiè siquidem refrigerat: deiectum enim in feruentè aquam, calorem eius reprimit.

Prodest

LOCVS.

In aruis & incultis nascitur. Nusquam tamen, quod sciam in Germania nisi satum prouenit.

TEMPVS.

Flores tota serè æstate ex capitulis eius, quæ spicæ formam obtinèt, erumpentes dependent, canino capiti haud disti-

Prodest erysipelatis. Perhibent si viridis domum importetur, prohibere ne in ea pulices generetur. Tusa cum adipe, fordida & maligna vlcera expurgat. Succus eius cum melle ad aures fluxione tentatas, & vermiculofas conducit.

EX PLINIO.

Vis ad refrigerandum ingens. Semen in vsu. Fronti imponitur in dolore & temporibus, ex aceto & rosaceo, aut posca. Ad cætera illinitur acetabuli mensura, sextario aque densat ac contrahit. Tunc terere ac crassitudinem illinere oportet cuiuscunque dolori, & collectioni inflammationiq;. Tenasmo in aqua cum radicibus decoctum medetur. Omnibus articulorum morbis salutare est huius semine madefactum in aqua, admistis in heminam seminis duobus resinæ colophonix cochlearibus, thuris vno.

De Pseudonardo. CAP. CCCXLII.

NOMINA.

Υωδὶναρδος Græcè & Latinè nominatur, quod scilicet non sit vera & genuina Nardus, cuius Dioscorides & alii veteres meninerunt.

GENERA.

Duum cernitur generum. Alterum procerius est, & maiorem spirat odorem, nec minus quam Nardus placet. Hoc nos Pseudonardum marem diximus. Officinæ & vulgus herbariorum spicam à spicatis floribus nominant, Germani **Spicanardi** [Galli *Narde*, ou *Aspic*.] Alterum amplitudine & odore minus, quod nos Pseudonardum feminam appellauimus. Officinæ & herbarii recentiores Lauandulam vel Lauendulam, eo quod balneis & hominum lauacris expetatur, elotaque omnia si permisceatur odoris commendet suauitate, vocant. Germani ad hoc nomen alludentes **Zaundel** [Galli *Lauende*] puncupant.

FORMA.

Frutex est folio crassiore, carnosio, angusto, colore lægido, in candidum vergente, piloso, frequentibus spicis in aristas sparsis: flosculis in spica ferè cæruleis, in Lauendula autem purpureis.

LO

Pseudonardus mas.

Pseudonardus foemina.

LOCVS.

Gaudet apricis & petrosis, tanta suauitatis fragrantia, vt penè flores odoris iucunditate vincant, qua dote vestibus inferuntur.

TEMPVS.

Vtraque perpetua coma exitu veris canescit, Iunio & Iulio mense spicatur, floribusque prægnans est.

TEMPERAMENTVM.

Calefacit & siccatur ordine secundo, tenuibusque constat partibus, haud multum à natura Celticæ Nardi disidens.

VIRE S.

Antiquus manuscriptus herbarius easdem ferè facultates Pseudonardo, quas Celtica habet, tribuit, dum in hunc modum scribit. Stomachi dolorem frigidum eiusdem inflationes,

tiones, vteri dolores, lienis duritiem, iecinorisque obstru-
ctiones tollit. Stranguriæ & difficultati urinæ auxiliatur.
Capiti admota calefacit, eiusq; humiditates exiccat. Hinc
est quod recentiores tantisper eius vsum in frigidis cerebri
& neruorum morbis, apoplexia, paralyfi, & similibus com-
mendent.

De Ocimo. CAP. CCCXLIII.

NOMINA.

Οκίμον Græcis, Ocimum Latinis, recentioribus Græcis
Βασιλικόν id est, regium appellatur: quod nomen apud
omnes nostræ ætatis herbarios & officinas vsurpatur. Sunt
tamen quibus Ocimum gariophyllatum nominetur. Germa-
nicè **Basilien**, vel **Basilgram**, [Gallicè *Basilic*] dici-
tur. Ocimum autem quibusdam à nascendi celeritate dictū
est, siquidem à fatu tertio statim die emicat. Quod verius
Ocimo videtur conuenire, quod pabuli & farraginis quod-
dam genus est, sic nominatum ab ωκός Græca dictione que
citò significat. Proinde sunt qui significantius perz scriben-
dum ducant Ozimum, ab ὄζω, quod redolere denotat, quo-
niam herba tota suavissimum spirat odorē. Ab eodem odo-
ro quod basilica & regia domo dignum sit, Basilicum ho-
die nuncupatur.

GENERA.

Sunt qui duo Ocimi comminiscantur genera: vnum latio-
ra folia habēs, quod priuatim Basilicum: alterum angustio-
ra, quod Ocimum gariophyllatum appellant. Nostra tibi
exhibemus ex vno promiscuè semine nobis nota. Primum
maioris discriminis ratione Ocimum exiguum, Germanicè
Klein Basilien, nominauimus. Alterum mediocre, Germa-
nicè **Wittel Basilien**. Tertium magnum, Germanicè
groß Basilien vocauimus. Neq; enim nisi foliis solis dista-
re videntur: quæ in primo genere exigua admodum sunt,
in altero verò paulò latiora, in tertio primi respectu latissi-
ma. Odor autem omnibus tribus vnus idemq; est.

FORMA.

Ocimum pedali altitudine profilit, surculosum. ramulis
rotun-

Ocimum exiguum.

Ocimum mediocre.

rotundis, folio Mercurialis, diluti viroris. Floret particula-
tim, primò parte inferiore, demum superiore: flosculo can-
dido, semine pullo nigro ve, cui cortex obducitur. Radix
vna descendit in altitudinē, crassior & lignosa, ceteræ à la-
teribus funduntur exiles ac prolixæ.

LOCVS.

Passim in figulinis vasis mulieres extra fenestras ædium
fouent Ocimum. In hortis etiam satum prouenit.

TEMPVS.

Iunio & Iulio mensibus floret, dein semen producit.

TEMPERAMENTVM.

Ocimum ex secundo est ordine calefacientium, cum ex-
crementitia quadam humiditate.

VIRESEXDIOSCORIDE.

Copiosè comestum oculorum aciem hebetat, aluū emol-
lit, &c.

Ocimum magnum.

idem herba efficit. Porro instante sternutamento oculos comprimere oportet. Sunt qui Ocimum cauent minimèque comedunt, quandoquidem manducatum, & in sole positum vermes gignat. Lybies autem adiecerunt, quòd si feriantur à scorpione qui Ocimum ederint, nullo dolore constrictari.

EX GALENO.

Ocimum excrementitiam humiditatem habet, proinde nec commodum est quòd in corpus sumatur. Cæterùm foris illitum, ad digerendum & concoquendum vtile est. Plèrique hoc etiam vt opsonio vtuntur, ex oleo & garo offeretes. Vitiosioris autem succi est. Admentiuntur ob hoc quidam dicètes, si tritum fistili nouo indatur, celerrimè intra paucos dies scorpiones gignere, præsertim vbi quis quotidie ollam soli exposità calfecerit. Sed hoc fanè à vero abest. Id porro verè de eo dixeris, prauis succi, stomacho inimicum, & concoctu pertinax olus esse.

EX

EX PLINIO.

Ocimum Chrysiippus grauius increpuit, inutile esse dicens stomacho, vrinæ, oculorum quoque claritati. Præterea insaniam facere, & lethargos, & iecinoris vitia, ideoque capras id aspernari: hominibus quoque fugiendum censet. Adiciunt quidam, tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: commanducatum, & in sole positum, vermes afferre. Alii verò, si eo die feriatur quispiam à scorpione, qui ediderit Ocimum, sanari non posse. Quinimò tradidit aliqui, manipulo Ocimi cum cancri decem marinis vel fluuiatilibus trito, cõuenire ad eum scorpiones à proximo omnes. Diodotus in empiricis, etiam pediculos facere Ocimi cibum. Secuta ætas alacriter defendit, nam id esse capras, nec minus quàm mentham & rutam scorpionum terrestrium ictibus, marinorumque venenis mederi cum vino, addito aceto exiguo. Vsu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratum salutem esse. Item lethargicis, & inflammatis refrigerationi. Illitum capitis doloribus cù rosaceo, aut myrteo, aut aceto. Item oculorum epiphoris impositum ex vino. Stomacho quoque esse vtile, inflationes & ructum ex aceto dissoluere sumptum, Aluum sistere impositum. Vrinam ciere. Sic & morbo regio & hydropicis prodesse. Choleras eo & destillationes stomachi inhiberi. Ergo etiam cæliaci Philistio dedit, & costum dysentericis & colicis Plistonis. Aliqui & in tenasmo, & sanguinem excreantibus, in vino. Contra duritiam præcordiorum illinitur mammis. Extinguit quoque lactis pronentum. Auribus vtilissimum insanitum, præcipuè cum adipe anserino. Semè tritum & haustum naribus, sternutamenta mouet, & destillationes capiti quoque illitum. V uluas purgat in cibo ex aceto. Verrucas mixto atramento futorio tollit. Venrem stimulat.

EX SIMEONE SETHI.

Basilica ocima olfacta cor & caput iuuant. Si aqua irrigantur, humidiora fiunt, & somnum cõciliant. Semen eorum cardiacis affectibus succurrit. Animi mœrorè ex atrabile ortam, in hilaritatem & lætitiã mutat.

Hh APPEN

APPENDIX.

Vides in referendis Ocimi facultatibus non parum inter se dissentire Dioscoridem, Galenū, & Plinium, ita vt vix pugnantes illorum sententias conciliare possis. Quare consilium erit vt hic, quemadmodum in alijs etiā, Galeni amplectaris opinionem, qui quodāmodo inter hoc medius interiectus, commēdat exteriorem eius vsum in iis quæ *οξυμυρ*, *καὶ διαφύρσις*, id est, concoctionem & discussionem desiderant: damnat verò internum, ob excrementitium humorem quo grauat & lædit interanea. Et ad hunc etiā scopum respiciens, plerasque alias Dioscoridis & Plinii contradictiones tollere poteris.

De Ocimastrō. CAP. CCCXLIII.

NOMINA.

Οξυμυρ Græcis, Ocimastrum Latinis dicitur. Officinis inusitatum atque incognitum. Germanis **Wild Basilg**, [Gallis *Basilic saunage*] appellatur. Ocimoides verò Græcis haud alia ratione dictū est, quàm quod Ocimo, suis potissimum folijs, simile sit. Ocimastrum autem Latini quasi syluestre Ocimum appellauerunt. Nam sic ipsum vocare videtur lib. 20. cap. 13. Plinius.

FORMA.

Folia habet Ocimo similia, ramulos dodrantaes, eosdēque hirsutos, siliquas Hyoscyamo persimiles, semine nigro plenas, Melanthio seu Nigellæ simili: legendum enim in Dioscoride *τοικίτθ*, & non *τοικίτθ*, vt habent aliqua exemplaria. Radix illi est gracilis & inutilis. Ex qua quidem delineatione omnibus palām sit, stirpem, cuius effigiem atque picturam damus, esse Ocimastrum: siquidem folia fert Ocimi, ramulos palmares & quadratos (quod Dioscorides omisit) hirsutos, flores purpureos (quos itidem Dioscorides non explicauit) forma Ocimi floribus similes, qui tamen colore, qui illis candidus est, distant: decidentibus floribus siliquas Hyoscyamo similes, seminis nigri, Melanthio similis, plenas ostēdit. Radice etiā nititur tenui & superuacua. His omnibus etiā accedit odor, qui planē Ocimum referre

referre videtur: ita vt ne mo dubitare debeat, quin hæc herba verum sit Ocimastrum, potissimum cum illi Dioscoridis descriptio sic quadret vt nulla prorsus nota reclamare videatur.

LOCVS.

Nascitur arenosis in locis. Copiosē autē iuxta Nirtingam ad Nicerū oppidulū prouenit, vbi id ipsum primum vidi, ac reperi: aliās, quod sciam, mihi nunquam visum.

TEMPVS.

Ocimastrum. Floret in fine Septembris & Octobre mense, atq; simul in siliquis semen profert.

TEMPERAMENTVM.

Ocimastrum, maximē eius semen, est calidæ & siccæ temperaturæ, quod sapor etiā satis ostendit, qui cum modica adstrictione amarus est.

VIRES EX DIOSCORIDE.

Semen Ocimastrum in vino potum, medetur viperarum & aliarum serpentium moribus. Ischiadicis datur cum myrrha & pipere.

EX GALENO.

Ocimoides quidam Philiterium cognominant. Radix su peruacanea est. At semen tenuium paruum, & desiccantis citra mordacitatem facultatis est.

EX PLINIO.

Syluestri ocimo vis efficacior ad eadem omnia, quæ sa-
bb ij tiuo.

tio. Peculiaris ad vitia quæ vomitionibus crebris contrahuntur. Vomitisque vuluæ, contraque bestiarum morsus radix in vino est efficacissima.

APPENDIX.

Vel sylvestre Plinii Ocimum diuersum est ab Ocimastro, aut in verbis eiusdem iam productis, error subest. Quæ enim Ocimastræ radix, Dioscoridis & Galeni testimonio, inutilis sit, non rectè à Plinio dicitur quod eius radix in vino contra bestiarum morsus efficacissima sit: sed hoc potius

Dioscoride teste, femini tribuendum erit. Quare in Plinio legendum, contraque bestiarum morsus

semen in vino est efficacissimum. Quam famè lectionem Dioscoridis autoritas abudè confirmat, qui Ocimastræ semen cum vino potum, contra viperarum & aliorum reptilium ictus efficac esse tradit.

COMMENTARIORVM DE

STIRPIVM HISTORIA

FINIS.

EXPLICATIO

QVARVNDAM VOCVM

TOTO HOC OPERE PAS-

SIM OCCVRENTIVM, IN

quibus assequendis non admodum peritus lector hætere possit.

Cetabula ab aceto denominata videntur: quanuis alii ab accipiendo dictū putent, atque hinc est quod scribant acceptabulum: vasculaque fuerunt orbiculata, concaua, sine marginis latitudine, quæ aceto plena ad intinctus ponebantur. Dehinc vox ad omnia alia quæ similem concauitatem habent, translata fuit. Primumque sic concauas partes in polyporum flagellis, quibus id animal nititur, & velut admniculis sultum exurgit, nominauerunt. Translata etiam vox ad fœminarum locos, vocaueruntque acetabula venarum arteriarumque ora, quæ in vterum feruntur hiantia. Translulerunt postremò etiam hoc nomè ad herbam, quam eam ob causam Acetabulum dixerunt, quod folia acetabulo similia in orbem circumacta, sensimque, sicut sensum fallant, in concauam lacunam descendentia habeat, *κοτυλίδις* Græcè nominantur.

Acinus non tantum grana interna vult, quemadmodum quidam existimant, sed rotum fructum, qui ex succo, & parte quæ veluti caro est, & ex vinaccis, & ambiente forinsecus cute constat, significat. Testis Galenus, qui lib. 2. de facultatibus alimentorum sic scriptum reliquit: Acini corpus ex quatuor partibus constat, ex ea scilicet quæ eius veluti caro est, ex quæ humore per eam disperso, vnde vinum: præterea ex nucleo, atque eo quod omnia hæc foris circūcludit membranofo tegumento, & Græcis dicitur.

Aculei, quæcunque duriuscula in cuspidem turbinata punctionem insigunt, spiculorum modo, nominantur.

Acus purgamentum frumenti, leuissimum scilicet in eo quod ventilabris extra aream iaculatur.

Adnata, vel Adnascētia, siue Appendices, ramuli dicuntur quos caulis nonnunquam ex se mittit, quasi nouam adscitiamq; prolem. Sic autem vocantur, quòd quasi cauli adnascantur & superaccendant. Græci παραφυβάδας, quòd circum caulem erumpentes accrescant, appellarunt.

Alæ, cauli inter caulem & ramulos anfractus, vnde sinuatim noua proles egreditur, facta ab humanis alis translatione, dicuntur. Græci μάχαλοις vocant.

Alabastra sunt seruandis odoribus ex solidissima & frigidissima materia facta vascula, sic dicta Græcis, quòd ob læuorem suam capi tenerique manibus non facillè possent, lubricaq; dilaberentur. Hinc Alabastrites lapis, quem nunc Alabastrum vocant, quoniã ex eo Alabastra fierent, denominatus est.

Aluta pellis seu corium dicitur postquam ad usum & opus calceorum & aliarum rerum concinnatum est. Hinc Alutamen, siue Alutamentum, opus ex concinnatis pellibus factum. Et Alutarii, pellium & coriorum concinnatores.

Alsiosa non dicuntur ea quæ frigidis locis gaudent, sed contra potius quæ algores ferre non possunt.

Amuleta remedia sunt præsentanea aduersus venena & fascinationes, qualia quidam in annulis, & à collo suspensa gestare solent.

Amphora mensura est quæ capit duas vrnas, seu octo congios.

Apices quæ in medio calycis seu folliculi quo flos clauditur erumpunt, stamina sunt: quæ veluti filamenta ab intimo floribus sinu profiliunt. Habent apices sæpius in summo quidpiam crassiculum, à qua similitudine nomen acceperunt.

Arbor est quicquid à radice statim simplici caudice, brachiatum ramis, surculosum, dissolutuq; contumax assurgit.

Articuli sunt partes quæ in nodos quosdam intumescunt, à quibus sæpe ramuli prodeunt.

Arista, est quæ vt acus tenuis, longa, eminet à gluma. In summa, Aristæ quasi apices & cornua sunt spicarum.

Asparagi

Asparagi, quæ primum in lucem prodeunt olerum germina, priusquam in folia explicentur, recentissimiq; turiones qui edendo sunt, dicuntur.

Baccæ sunt fœtus minutiores herbarum, fruticum, arborumve, qui dispersis rariisque enascuntur: vt sunt partus lauri. Atque in hoc ab acinis differunt, quòd in densis proueniant.

Brachia sunt plantarum, præcipuè autem arborum ramuli, quòd instar brachiorum in homine extendantur.

Bulbi radices sunt rotundæ tunicatæ, quales sunt hyacinthi, asphodeli, & colchici.

Cachryes sunt oblonga particularum modò nucamentarum, quæ squamatim compacta propendent à ramis. Crescunt hyeme, vere dehiscunt in flauescentes squamulas, & folio prodeunte, decidunt: qualia in Abiete, Picea, & aliis permultis videre licet. Plinius pilulas nominat.

Calathus est rectus turbo: hoc est, id quod ex angustiis in latitudinem se diffundit. Calathi effigiem planè referunt flores liliorum.

Calyx folliculus est, quo flos primùm, mox feminis fœtus clauditur.

Capillamenta particulæ teretes & oblongæ in capilli modum extenuatæ dicuntur.

Caput est id quod sursum deorsumve in globum extuberrat, aut in orbem glomeratur. Si magnitudine cesserit, capitulum nominatur. Extremam tamen vitis partem caput etiam vocant, id est, vltimum & productissimum flagellum.

Capreoli sunt coliculi intorti veluti cincinni quidam in ipsis pampinis tenerioribus apparentes, quibus vitis veluti manibus quibusdam adminicula complectitur, ac comprehendit. In enim vt vitem teneant, serpunt ad locum capiendum: vnde à capiendo capreoli dicti sunt.

Caro dicitur id quod cortici subest.

Caudex dicitur in arboribus & fruticibus, id quod à radice supra terram simplex assurgit, & in quod à radice fertur alimonia.

Hb iij Cau

Caulis verò idem quod supra solum simplex profilit in herbis nominatur. Sic vtiq; caudex ad frutices & arbores, caulis ad herbas duntaxat pertinet.

Ceruis est pars illa à capitatis radicibus prodiens, prælonga, teresq; sic dicta, quòd in colli speciem figuretur.

Cyathus Græcis ἀπὸ τοῦ χυθίη, id est, à fundendo dictus, est duodecima pars sextarii.

Cymæ herbarum delicatiores tenerioresq; coliculi, quos à prima germinatione, & infumma stirpe proferunt. Nam cum vernum tempus appetit, primo quoq; foliorum pullulatu, præclufis adhuc florum calycibus, quosdam quasi turiones, olus subministrat, in quibus floris primùm, mox feminis fetus concluditur.

Cirri sunt capillamenta quæ contorta crispantur.

Clavicule coliculi sunt, quibus quasi manibus proreptas vitis admimicula comprehendit.

Coma est quicquid hilari venustate criniù modo, summa ramorum vel coliculorum exornat.

Congius, qui Græcè χοῦς dicitur, sex sextariorum capax mensura est. Eadem etiam congitarium appellatur.

Conus Græcis, vel pyramis, est inuersus turbo, hoc est, id quod ex latitudine in arcu protrahitur ac fastigiatur. Cui calathus, vt diximus, contrarius existit.

Cor est quod in medio ligni residet, & tertium à cortice continetur, veluti in ossibus medulla.

Ab alia matrix, à nonnullis medulla nominatur.

Corymbus est hederarum vna dependentibus acinis coacta. Transfertur tamen ad multos herbarum fructus.

Cortex pars est vltima à subiecto corpore separabilis, veluti crusta quædam ad tegendum data.

Cotyle vox est in Græcia nata, nam Romani hemina vocabalo vtuntur. Vide in dictione Hemina.

Crenæ sunt quædam in extremis oris incisuræ, à quibus crenata herbarum folia vocantur, hoc est, ferrata, per ambitum quæ secta.

Cubitus est mensura quanta pater à cubiti flexura vsque ad summum medium digitum, quæ sex palmis digitisve

vigin

vigintiquatuor constat.

Culmus frumenti calamus est, qui spicam sustinet.

Decussis antiquis ad X literę figuram fiebat, quę apud Latinos decem significat. Hinc decussari est in specie literę X diduci.

Dilutū dicitur, quod est mixtum: vnde vinum aqua mixtum dicitur dilutum. Dilutum verò substantium factū, est id liquidum, in quo aliquid certo tempore maceratum & infusum fuit: vt si in vas vini appositum absinthium fuerit, deinde post interiectum tempus abstractum, id vinum absinthii dilutum vocatur.

Dodrans est mensura duodenū digitorum. Alias palmus maior Latinis, & Græcis δωδρανός dicitur. Dodranalis itaque cauliculus vocatur, qui longitudine duodenos æquat digitos.

Echinus est quicquid numerosa congerie aculeorum stipatur, siue tegmen, siue caput, siue cacumen fuerit: sic dictus quòd globoso spinarum agmine, maris herinaceum mentiatur.

Fibræ capillamētis germanæ sunt, quæ herbarum arborumque miniores sunt radiculae, in quas velut extremitates, crassiores effusæ sparguntur.

Fimbriæ sunt vestium extremitates, à quibus & fimbriata folia dicuntur, quæ in ambitu in quassā fimbrias exeūt.

Flagella dicuntur cymæ arborū & ipsarum summæ partes, quæ ad cuiusq; venti flatum mouentur: vnde etiam nomen traxerunt ab eo quòd flatibus petantur. Flagella etiā sunt vitium rami oblongiores, & productiores, aliis ramis minores, ab ipsis brachis fursam ascēdentes: dicta à flabella prius, à venti flatu scilicet.

Folliculus theca rei cuiuslibet, quæ granum vel semen continet inuolutum. Sic membranosa cutis acini folliculus dicitur.

Fructus, quod carne & semine compactum est. Frequenter tamen pro eo, quod inuolucro perinde quali carne & semine coactum est, accipi solet.

Frutex est quod à radice caudice multiplici, romosūque

Hh v sese

fese attollit, vt rubus.

Frons interdum pro ramo ponitur. Propriè tamen dicitur id quod ipse ramus circumquaque producit, multa interdum folia habens, & non nihil corticis, ac veluti cauliculi.

Gemma in vite idem est quod oculus, quia veluti oculus quidam conspicuus, aut gemma quædam excellens conspici possit, cum primùm è vite prodit, aut sarmento. Hæc ineunte vere sese ostendit, & ab ea primùm flos, deinde fructus prodit tam in ipsis vitibus, quàm arboribus.

Geniculi siue genicula sunt nodi qui in herbis, aut leguminibus, aut etiam sub fruticibus apparent. Sic geniculatæ radices nominantur, quæ nodis quibusdam interstitiæ protuberant, rotundæ & lœuiter capitulatæ.

Gluma est folliculis grani quod in spica continetur, vel grani theca.

Grosfi appellantur fici, quæ non maturescunt. Priuatim tamen in bifera fico eas intelligunt, quæ per menses maturantur. Has grossulos Græci vocant *ἀγροίους*.

Hemina Romana vox est, ex Græco quidè *ἡμισία*, quod dimidia sextarii pars sit, deriuata. Græcis *κοτύλι* nominatur. Caput yncias decem mensurales, vt copiosè in annotationibus nostris in quartum de tuenda sanitate libræ Galeni demonstrauimus.

Herba est quod à radice foliatum, sine caudice prouenit, sæpiusq; semen in caule fert.

Internodium, quod inter artus vel genicula medium intercedit, dici consuevit.

Intervenium, quod inter venas intercipitur.

Iuba est harudinacea coma effusa, qualis in milio est: metaphora desumpta à iubis, hoc est crinibus animalium à collo pendentibus.

Iulus tam Græcis quàm Latinis est quod in corylo compactili callo racematim coheret, & veluti prælongus vermis, singulari pediculo pensile nititur, & fructû præcedit.

Lachryma est humor, qui statim defecto caudice, vel ramo, aut tantùm ipso ligno, profilit, & apparet.

Lacinix, partes sunt extremæ, particulatim decoris cau-

sa concisæ, orarumque summarum cæsuræ. Inde folia membratim per flexuras digesta, vel natiuis segminibus discreta, laciniata vocitantur. Sunt tamen qui lacinosum pro siuoso vsurpent.

Lanugo in herbis atque arboribus lanata quædã est hirsuties, qua folia, coliculi que canescunt.

Liber, pars corticis interior quæ ligno præsius adhæret. Is quibus scribimus libris nomen dedit.

Libra Romana capit yncias duodecim mensurales.

Ligula quarta pars cyathi dicitur, hoc est, semiuncia, demptis scilicet duobus scriptulis.

Locumenta sunt seminum inuolucra, quæ veluti parua capsulæ ea recludant.

Lomentum fabarum farina est.

Malicorium est mâli punici putamen. Malleolus nouellus est palmes, innatus prioris anni flagello, cognominatus à similitudine rei, quod in ea parte qua deciditur ex vetere sarmento, prominens vtrinque malleoli speciem præbet. Vel, quod capillatur vtrinque & surculatus solebat feri.

Matrix, vide in dictione Cor

Medulla, vide ibidem.

Mucro est acumen in quod pars, quæcunque desinit. Sic foliorum multorum, siliquarum quarundam, & spinarum omnium extrema in mucronem acuminantur.

Muscus est id quod ipsa corticis superficie quarundam arborum lanuginosum apparet, veluti caui quidam ipsarum arborum villi. In quibusdã etiam quædam ipsarum arborum quæ visitur villosa flosculorum congeries, quæ quod conferctã sit densaque florescat, muscus dici consuevit: vt in Ligustro, & compluribus aliis.

Muscaria sunt in orbem radiatæ herbarum comæ, cacuminaque in fasces coacta: à stabri similitudine, cuius ventillatu, muscæ coniuuius abiguntur, dicta.

Nvcamenta dicuntur ea quæ callo squamatim compactili pendet è ramis nucum, roborum, picearum: sic dicta

dicta, quod sint quasi quædam naturæ rudimenta, pineam nucem facere condicentis.

Oculus gemmula illa in herbarum furculis, primum germinationis argumentum dicitur.

Palma dicitur maius vitis flagellum, vnde nascitur vœ. Palmus veteribus duplex fuit. Minor digitorum quatuor habebatur, Græcis *πεντακτο* vocatus. Maior digitorum duodecim, *ωδονα* Græcis dictus.

Palmites dicuntur qui è stirpibus ac furculis quotannis prodeunt: sic nominata, quod in modum humanarum palmarum virgulas quasi digitos ædant.

Pampini sunt frondentium ramusculorum comæ coliculiq; fructum fouentes, & ab impendente vindicantes iniuria. Hinc pampinare, est pampinos superfluos ex vinea detrudere, posteaquam fronduit.

Panicula dici potest quicquid sublonga vel subrotunda effigie tumet, vt quæ pendet è picearum ramis. Lanosam quoq; comam in milio, panico, arundine, & qualem in aruis complures herbæ, & in palustribus iunci gerunt, Latini paniculam dixere.

Pappus tam Græcis quam Latinis est lanugo ex floribus aut fructibus, decidua. Sic etiam lanosi quidam villi, qui de florecentibus aliquot herbis remanent, & postmodum in auras euanescent, pappi sunt, vt in senecione, soncho, & pleurisq; aliis fit.

Pediculus, siue quod idem habetur, Petiolus, id est quo folium, fructus, aut flos dependet.

Pedamenta quibus stat recta vinea dicuntur, hoc est, quibus veluti pedibus nititur.

Nominantur etiam à quibusdam pedamina.

Pilula, vide Cachrys.

Pyramis, vide Conus.

Propago dicitur vitis vetula depressa, atq; in terram per inflexos arcus submersa, vt ex vna plures emergant.

Pulpa in arboribus est, quod nos in animalium corporibus musculum appellamus.

Pulvinus est quod inter sulcos emiculum protumet, sic dictus

dictus quod quandam referat puluinorum in quibus sedemus similitudinem.

Quincuncialis figura, eius figure quæ Decussim antiquis significabat, media est. Fiebat verò Decussis ad X literæ formam, quæ quidem apud Latinos decem significat. Atque hæc si per medium secetur, remanebit V figura, quæ quinarium numerum, atque adeo quincuncem demonstrat. Sed hæc quidem multoties tum superius, tum etiam inferius multiplicata, figuram facit, quæ quincuncialis appellatur.

Racemus pro Vua accipitur. Neq; tantum ipsius vitis est, sed etiam hederæ, & caliarum herbarum, aut fructum vuas quasdam producentium. Dicitur etiam ramosum id, quo dependent acini.

Rami sunt, qui in caule fissi multiplices sparguntur.

Sarmenta prælongæ sunt vitium svingulæ, in quas vitis luxurians spargitur: hoc est, vitis ipsius brachiorum & caulium ligna, tam dum sunt in ipsa vite, quam dum exsecta, & exempta sunt.

Scapus est caulis qui in styli modum sursum proreptat, aut in altum fertur, ducta à columnaribus scapis similitudine.

Scopus ramosum id, quo dependent acini.

Sesqui vocabulum cum aliqua mensura vel modi, vel numeri, vel temporis collocatum, non integrum modò id cui iungitur explicat, sed integrum & semis. Sic sesquilibra, libram vnam & semis significat. Sesquimensis, integrum mensum cum dimidio.

Sextarius capit vncias vinginti mensurales.

Siliqua tegumentum est, quo vel grana leguminum, vel herbarum semina concluduntur. Nam non modò legumina, sed & complures quoque & herbæ & frutices siliquas proferrunt.

Sinus alarum caua sunt.

Spica est quod culmus extulit. Hanc antiquitus rustici speciem vocabant, & à spe videtur nominata: eam enim quod sperant fore, serunt. Tria verò continet, granum, glutinam & aristam. Spica mutica est, quæ non habet aristam. Et mutica qua

tica quasi mutila nominatur.

Spongias antiqui olitores vocarunt radicales illigatas & cōnexas. Hinc Asparagi fatiui & altilis radices multis irritæ capillamentis coalescentes, & inter se implicatæ, ac qua si in vnitatem coeuntes spongiolæ, & spongiæ spongiolæq; appellantur.

Stamina sunt qui in medio calycis erunt apices: sic dicta, quod veluti filamenta ab intimo floris sinu profiliant.

Stipulæ folia sunt culmū ambientia. Striæ partes sunt quedam, quæ protuberāt & eminent. Hinc striatus caulis, qui huiusmodi striis est præditus, aut striaturis exasperatus. Strigiles etiam, si Vitruuius credimus appellantur.

Stolones appellantur colicolorum soboles, inutilesque è radicibus fructificatio.

Suffrutices sunt quæ compluribus ramulis surculisq; lignosis scærent, sed minutis cōstant foliis. Surculus, quod ex ramis simplex ac indiuiduum oritur, estq; velut germen quoddam ex ipso trunco vel caudice productum.

Thyrsus est caulis. Idq; nomē sibi vëdicauit: quod virgulæ in modum, vel tili rectitudinem confurgat.

Tomentum Latinis omne id quo culcitre ad molliorem & calidiorem quietem infarciuntur, dicitur: siue id lana sit siue pluma, siue quod voluerit aliquis, excipiendis molliter & fouendis calore corporibus nostris aptum. Sic Dictamni folia, quod mollia videntur esse, tomētitia & lanea dicuntur à Dioscoride, hoc est, γναφαλοιδα. Topiariū opus est, quod ex arbore, frutice, vel herba ad decorem componitur, in tentudines aut cameras fornicatum. Hinc Topiariæ dici merentur arbores vel herbæ, quæ nimirum huic operi, quod flexiles sunt, ac suo lentore sequaces, accommodantur.

Tori prominētes partium calli, & in se pulparū modo col lecti nominantur. Græci κονδύλους vocant. Hinc κονδύλιδης, id est, torosus, quod idem Latinis est, ac nodi formam præ se ferens.

Triens quatuor cyathi.

Tunica est tenuis cortex & veluti membranaceus, quo vel arbor, vel radix iuestritur. Sic cepe folliculis est tūcātū.

Τυρ

Tur

Turbo dicitur quicquid ex acumine tendens in amplius spaciatur. Hinc Turbinatum, quod ex angusto continenter in latius prodit. Sic turbinata conspicitur pyrorum forma. Per multa etiam herbarum folia in mucronem turbinantur. Turiones sunt teneritates summitatum ipsarum arborum, quæ singulis annis crescunt.

VAscula, seminum inuolucra sunt.

Venæ sunt quæ in plantarum foliis apparent, & ramulos & humorem habentes. Vermiculatum quod rosæ modo, quasi purpuris, rutilat, dicitur. Verticillum florū vel foliorum ambitus, qui coliculos aut ramulos herbarum coronat, existit: ab instrumēti muliebris similitudine dictū quod fuso vertendi gratia solitum est adhiberi.

Vinacei, grana sunt acinorum, γιγαῖρα Græcis nominantur, quæ pressis viscum folliculo abiciuntur. Virga est quæ ex radicibus, aut caudicis lateribus exit. A nonnullis virgæ appellatæ sunt soboles. Virgultum surculus is est, qui terræ committitur, vt in arborem insurgat. Viticulæ non palmities aut sarmenta sunt, sed flagella quæ vitis modo repantia longè lateq; vagantur, ac vicinos frutices nacta, sic intricant eos, vt iis perinde quasi pedaminibus abutantur: vel scandentia suis irretiunt clauiculis, quibus quasi digitis hærent, quales in cucumeribus, cucurbitis, & plærissq; aliis inueniuntur.

Vmbella est floris seminisve pedamentum, in plures digestum longiores pediculos, qui simul ex fastigio eodē orti, in latius continuo radiantur, singulique vel florem, vel semen sustinent, in orbem circumactam. Græci hunc floris habitum οκιδίον, Latini verò quoniam vmbellæ, qua mulieres vultum vindicant à sole, & æstum arent, circumatam effigiem gerit, vmbellā dixerunt. Vmbilicus id in pomis est, quod in eis medium vel prominet, vel conditur.

Vngues in rosis & foliatis floribus intellexerunt veteres, imas suorum foliorum partes, quibus in capite suo cohærent, decolorsq; dependent. Vel breuius: Vnguis infima pars foliorum rosæ alba appellatur.

FINIS.

6

7000-1/ASS

D-30/1

